

SCEPTISCH *geloven*

De worsteling
van een scepticus
om Bijbelgetrouw
te geloven

TINY NOORDIJK

SCEPTISCH GELOVEN

De worsteling van een scepticus om Bijbelgetrouw te geloven.

AUTEUR: TINY NOORDIJK

E-MAIL: jemoetermeelerenleven@hotmail.com

Jaar uitgave: 2022

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1 De gelovige scepticus	6
Hoofdstuk 2 De zoektocht naar innerlijke vrede	12
Hoofdstuk 3 Visies op de identiteit van God	58
Hoofdstuk 4 Argumenten voor het geloof	106
Hoofdstuk 5 Schepping of evolutie	180
Hoofdstuk 6 De basis van het geloof	228
Hoofdstuk 7 De wortels van de ethiek	261
Hoofdstuk 8 Het goede boek en de tijdsgeest	281
Hoofdstuk 9 Waarom zo vijandig?	349
Hoofdstuk 10 Kwetsbare mensen	399
Hoofdstuk 11 De leemte en de oplossing	452

Inleiding

In 2013 ontdekte ik het boek ‘God als misvatting’. Dat is de vertaling van *‘The god delusion’*. De auteur ervan - Richard Dawkins – was voor mij een fonkelnieuwe schrijver. Eerlijk gezegd schrok ik heel erg van wat Wikipedia over hem zei. Maar toen ik over de eerste schrik heen was besloot ik de professor toch een eerlijke kans te geven. In de inleiding bij de eerste editie schreef hij: ‘Als het gaat zoals ik hoop, zal de gelovige lezer die dit boek oppakt het neerleggen als atheïst.’ Nou, in elk geval krijgen veel mensen wel een flinke geloofscrisis door zijn boek. Niet vanwege goede argumenten, maar vanwege de gebruikte manipulatiemethoden. Daarom schreef ik - als reactie - ook een boek. ‘Sceptisch geloven’ leert de lezers veel manipulatietrucs te herkennen. Door dat inzicht krijgen de lezers een stuk weerbaarheid. Zij zijn dan niet zo makkelijk te intimideren door indrukwekkende professors en dominante kerkleiders. Jonge mensen hebben een probleem dat heel erg wordt onderschat door de kerk. Namelijk: als je algemene kennis groeit kom je op verontrustende gedachten en weet je niet hoe je verder moet. Dan krijg je het gevoel dat je moet kiezen tussen drie beroerde opties: je geloof verliezen, ongelofelijk vrijzinnig worden of je ogen dichtknijpen voor belangrijke feiten in de hoop Bijbelgetrouw te kunnen geloven. Maar ik weet nog een vierde optie. Namelijk: op een niet-traditionele manier toch Bijbelgetrouw geloven. Lang geleden zat ik in de trein en hoorde ik een groepje studenten praten over ‘God als misvatting’. Degene die dat boek had gelezen voelde zich duidelijk erg geïntimideerd door professor Dawkins. Ik hoorde dat gesprek net op het goede moment. Want een paar minuten eerder vroeg ik me nog af: ‘Is er wel behoefte aan een boek zoals Sceptisch geloven?’ Dat was een heftige vraag, want ik was al 2 jaar bezig met dit project. Die student gaf onbewust het antwoord. Ja, er is behoefte aan zo’n boek!

Let op: ‘Sceptisch geloven’ is **géén** wetenschappelijk of theologisch werkstuk. Het is een mix van informatie en amusement. Ook is het sterk biografisch. Soms kun je een beetje lachen, soms pink je een traan weg en soms is het gewoon informatief. Je kunt na een paragraaf een tijdje stoppen en een maand later verder lezen zonder dat je de draad kwijt bent. Leuk toch? Eigenlijk is ‘Sceptisch geloven’ een boekenplankje met elf boekjes. Want in elk hoofdstuk behandel ik een ander thema. Als je iets uit mijn werk gebruikt in je eigen werkstuk,

moet je aan bronvermelding doen. Mocht je mijn werk willen vertalen, dan wil ik je vertaling wel eerst lezen voordat je het publiceert. In alle gevallen van publicatie wil ik dat je de internetlink van de originele (Nederlandstalige) PDF erbij voegt. Of je vraagt in een mailtje om 'Sceptisch geloven'. Je mag mijn antwoordmail dan doorsturen aan iedereen die *Sceptisch geloven* wil lezen. Vertaal je een vertaling in een derde taal, dan moet je de door jou gebruikte vertaling er ook bij geven. 'Sceptisch geloven' wordt gratis verspreid. Dus als je iets ervan vermenigvuldigt moet het wel gratis zijn voor de ontvangers. Of je geeft het als gratis bijlage bij het een of ander.

Misschien hebben sommige lezers een grote geestelijke nood, en zitten ze met vragen die ze aan niemand kunnen stellen. Daarom heb ik een mailadres toegevoegd. (jemoetermeerenleven@hotmail.com) Nee, ik ben geen dominee of zo. De enige hulp die ik te bieden heb is de eenvoudige troost van een gelovige huisvrouw met een Bijbel op haar keukentafel. Bij mijn antwoordmail zie je de naam Tiny van Keulen. Want dat is het pseudoniem waaronder ik ooit een ander project schreef. Toen maakte ik dat mailaccount aan om toch bereikbaar te zijn voor reacties. Ook nu probeer ik zoveel mogelijk mailtjes te beantwoorden. 20 mensen per week antwoord geven – dat gaat nog. Dan ga ik gewoon een halve dag naar de bibliotheek. (Want ik heb geen internet.) Ik vind het leuk als je jouw gedachten met me wilt delen. Misschien kan ik nog wat van je leren. Maar ik heb geen trek in verhitte debatten of oeverloze discussies. Christenen zijn mijn officiële doelgroep. Dus wanneer ik 'wij' of 'ons' schrijf, bedoel ik meestal christenen. Of je ziet aan het verhaal dat ik een andere groep bedoel. Er zijn praktische redenen waarom ik vaak 'gelovige' schrijf in plaats van 'christen'. En het woord 'ongelovige' wordt vaak negatief opgevat, dus vervang ik het zo vaak mogelijk door atheïst, 'niet-gelovige', of 'niet-christen'. De aanduiding 'evolutionist' wordt door velen als kwetsend ervaren, dus heb ik daar ook alternatieven voor bedacht. Want ik heb niet de intentie om wie dan ook te kwetsen. Er zijn ook niet-christenen onder mijn lezers. En christenen van een totaal andere kerkrichting dan ik. Daarom leg ik dingen uit die sommige gelovige lezers allang weten. Tijdens het lezen van 'God als misvatting' schreef ik veel brieven aan professor Dawkins. Die brieven heb ik ook verwerkt in Sceptisch geloven. De aanhef is: 'Hallo meneer Dawkins.' Ik weet het: 'meneer' is spreektaal. Maar de leerlingen van mijn oude school zagen dit als de meest respectvolle

aanhef in een brief aan een mannelijke leraar. Dawkins is docent biologie en dus heeft hij ook recht op de titel ‘meneer’. Vandaar dat ik mijn brieven begin met ‘Hallo meneer Dawkins’. De vertaler van ‘The god delusion’ heeft helaas gekozen voor een universitair niveau Nederlands. Dus zat ik vaak lange tijd te staren naar een stukje tekst voordat ik begreep wat de professor bedoelde. Meestal moest ik er ook nog woordenboeken bij halen. Voor het gemak van mijn lezers heb ik veel universitaire volzinnen omgezet in alledaags taalgebruik. Ook heb ik kwetsende uitspraken zoveel mogelijk verzacht. Dan krijg je wel de boodschap maar niet de kwetsende vorm. Hoe gewetensvol ik het ook heb gedaan, het blijft natuurlijk een interpretatie. Wie heel precies wil weten hoe Dawkins iets heeft gezegd is vast erg blij met mijn tekstverwijzingen. Ze staan in voetnoten onderaan de pagina’s. Let op: **Gam** een afkorting van ‘God als misvatting’ en **Tgd** is een afkorting van ‘The god delusion.’ De afkorting **pag** betekent pagina. Een tijd geleden beweerde iemand verontwaardigd dat Dawkins een bepaalde uitspraak niet had gedaan op de door mij genoemde pagina. Hij vatte mijn interpretatie op als een letterlijk citaat, en daarom vond hij het niet. Dus moest ik gaan tellen. ‘De tiende regel van bovenaf’. De criticus keek in het boek van Dawkins en zei verrast dat ik de bedoeling van Dawkins heel zuiver onder woorden had gebracht. Soms vat ik meerdere pagina’s samen in een soort “citaat”. Maar als je de tekstverwijzing gebruikt kun je de volledige tekst lezen. Ook Bijbelteksten zet ik om in spreektaal. Ik zet er een tekstverwijzing bij, zodat je het kunt opzoeken in je favoriete Bijbelvertaling. Soms voegt een Bijbeltekst gewoon iets extra’s toe aan wat ik vertel. In die gevallen plaats ik ook een tekstverwijzing. Wees gerust: je begrijpt ‘Sceptisch geloven’ ook wel als je de tekstverwijzingen negeert. Echter: die teksten zijn de onderbouwing van mijn beweringen. Dus als je kritiek hebt moet je die teksten wel opzoeken en lezen! Theologische verhandelingen maken totaal geen indruk op me, dus onderbouw je bezwaren of argumenten altijd met Bijbelteksten. Want alleen de Bijbel heeft voor mij Goddelijk gezag.

In de inleiding van een boek worden er mensen bedankt. Maar je loopt altijd het risico dat je iemand vergeet te noemen. Dan is hij verdrietig. Dus bedank ik gewoon iedereen die me praktisch heeft geholpen of me moreel heeft ondersteund met bemoediging en gebed.

Hoofdstuk 1 De gelovige scepticus

Heer ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp! (Marcus 9: 24)

Volgens het woordenboek is een scepticus iemand die alles in twijfel trekt. Je kunt het ook wat positiever omschrijven: 'Een scepticus is iemand die kritische vragen stelt en dan diep nadenkt. Dat doet hij niet om dingen in twijfel te trekken, maar om te ontdekken hoe terecht een bepaalde opvatting is.' Dus als hij bezig is met wetenschap, onderzoekt hij regelmatig zijn eigen aannames. Kloppen ze wel? Als dat niet het geval is, stelt hij zichzelf deze vraag: 'Wat wil ik nu echt: een bevestiging van mijn ideeën of de waarheid?' Als gelovige heeft hij een mening over wat God van ons zou willen en over andere religieuze kwesties. Dus doet hij vaak aan Bijbelstudie om te kijken of zijn idee wel klopt. De Bijbel zegt soms iets anders dan een dogma of leerstelling van de kerk. Waar kies je in dat geval voor: de menselijke traditie of het Woord van God? (Mattheüs 15 vers 6 tot en met 9) De ware scepticus is een nuchter mens. Hij weet wel dat de waarheid er niet door verandert als je haar verzwijgt of vermindert. Soms ontdekt hij de pijnlijke waarheid over een belangrijke kwestie. Die waarheid is zo essentieel, dat zijn hele levensbeschouwing wordt bedreigd. Dan krijgt de scepticus wel even een crisis. Gelukkig kan hij later weer helder nadenken. Dan vormt hij een nieuwe visie, die hij opbouwt rond de nog bruikbare restanten van zijn oude ideeën. Door onderzoek registreert de scepticus soms net op tijd een dreigend gevaar. Of hij wordt gerustgesteld ten aanzien van dingen waar hij over liep te piekeren. Bovendien ontdekt hij interessante feitjes die hij had gemist als hij niet aan onderzoek had gedaan. Hij kan zijn onderzoek radicaal aanpakken, waardoor alle gevolgen extreem zijn. Hij kan ook werken met heel weinig sceptis. In dat geval zijn de nadelen kleiner, maar de positieve effecten ook. De beste werkwijze is: steeds een klein stukje verder gaan. Dus pas een nieuwe vraag stellen als je de vorige goed hebt verwerkt. Dan is er een beheerste ontwikkeling. Je zult niet in paniek raken en ook niet vastroesten. Helaas verliezen talloze mensen hun geloof wanneer hun kennis groeit. Terwijl het geloof van anderen juist wordt versterkt door elk stukje kennis. Is iemand atheïstisch groot gebracht? Dan wordt zijn atheïstische visie een persoonlijke overtuiging zodra zijn kennis toeneemt. Anderzijds zijn er ook atheïsten die door hun groeiende kennis juist gelovig worden! Natuurlijk is er een goede

verklaring voor die verschillende reacties op ontwikkeling. Weet je, iedereen groeit op met vanzelfsprekendheden. Dingen die in het eigen milieu zo gewoon zijn dat er niet over wordt nagedacht. Je zou verwachten dat zulke vanzelfsprekendheden iets definitiefs hebben. Dus dat ze nooit zullen veranderen of verdwijnen. Helaas is dat niet zo. We horen, zien en ervaren telkens nieuwe dingen. Al die nieuwe informatie heeft een grote invloed op ons. Hierdoor veranderen onze smaak en onze manier van denken. Een groot deel van die ontwikkeling gaat ongemerkt, op onbewust niveau. Vroeger was je erg ontroerd door een bepaald liedje, en nu vind je het niets meer aan. Even denk je nog: 'Dit is niet de oorspronkelijke uitvoering.' Maar dat is het wel. Je bent ongemerkt veranderd, en nu past dat liedje niet meer bij jouw gevoelsleven. Helaas zul je nog vaak meemaken dat vertrouwde of dierbare zaken niet meer bij je passen. Dat kan erg verdrietig zijn. Ook heb je grote bezwaren tegen dingen waar je vroeger altijd 'amen' op zei. Maar als een vertrouwd idee niet klopt, hoe zit het dan wel? Als scepticus heb je dit soort situaties vaker dan de gemiddelde mens. Omdat je regelmatig even vaststelt wat je echt denkt, is het niet zo moeilijk om je aan te passen. Het zijn steeds kleine stapjes. Bovendien neem je er de tijd voor om rustig na te denken. Want helaas kan elk stukje informatie en elke kritische vraag een kleine crisis veroorzaken. Als je iets helemaal hebt verwerkt ben je weer mentaal in balans en kun je weer de volgende kwestie overpeinzen. Maar als je omgaat met hoogopgeleide mensen word je in één keer overspoeld met een hoeveelheid feiten en vragen waar je gewoonlijk een paar weken over nadenkt. En er komt weer een stortvloed van nieuwe vragen en feiten terwijl je een heel stel 'oude' kwesties nog niet hebt verwerkt. Die zakken weg in je onderbewustzijn. Helaas: op onbewust niveau gaan je hersenen er ongecontroleerd mee aan de gang. Dat merk je aan de dromen die je soms hebt. Op een dag gaat het vreselijk mis. Je voelt je alsof de grond onder je voeten weg zakt, en je in een diep gat valt. Want bijna alles wat goed en vertrouwd was ervaar je opeens als onwerkelijk of zelfs verkeerdt. Terwijl de mensen om jou heen nog steeds enthousiast over de opvattingen die jij kwijt bent geraakt. En zelf ben je bezig met dingen waarover je met niemand kunt praten. Daardoor raak je vervreemd van de mensen met wie je vroeger zulke fijne gesprekken had. Je voelt je ook niet meer thuis in jouw kerk. Kortom: je lijkt op een vluchteling, die bijna alles kwijt is geraakt. Je hebt alleen nog een paar vertrouwde ideeën over. Die koester je zodat je nog even kunt

dromen over jouw vertrouwde wereld van vroeger. Helaas kunnen die paar dierbare dingen ook verloren gaan. Want wanneer je zelf verandert, hebben veel vertrouwde ideeën geen troostend effect meer. Het is misschien een schrale troost, maar je bent niet de enige. Heel veel mensen kennen dit uit eigen ervaring. Ik ook.

De wisselwerking tussen emotie en verstand.

De manier waarop wij in het leven staan wordt sterk beïnvloed door de wisselwerking tussen verstand en emotie. Vaak is een van beiden te sterk aanwezig. Dat heeft grote gevolgen voor de manier waarop wij functioneren. Teveel scepsis kan ons enorm beperken. En teveel emotie is zo verwarrend, dat we dan niet helder kunnen denken. Het is belangrijk om een goede balans te vinden tussen je verstand en je gevoel. Dit geldt voor alle terreinen van het leven, dus ook voor het geloof. Als je de gewoonte hebt zelf na te denken, ontdek je dat veel traditionele opvattingen niet te verdedigen zijn met een Bijbeltekst. Helaas: alles wat te linken is aan religieuze traditie heeft een heilige status. Vaak vindt men het zelfs belangrijker dan wat God zegt. (Marcus 7 vers 8 en 9) En als je kritische opmerkingen maakt word je meteen beschuldigd van rebellie tegen God. Dat wil je niet, dus denk je nerveus: ‘Misschien mag ik niet nadenken.’ Dat is precies wat sommige christenen bij je willen bereiken. Anderzijds willen atheïsten en andere niet-christenen juist dat je meer nadent. Want zij stellen jou vragen waar je zelf nog niet op was gekomen. Bovendien haken ze in op de enige zekerheid die je als scepticus hebt. Namelijk: de waarheid kan altijd anders liggen dan we denken. Misschien blijf je na een lang denkproces toch bij je eigen standpunt. Dan beweren sommige mensen dat je bent geïndoctrineerd door je opvoeding of milieu. Ze nemen dit alleen terug als je hun visie accepteert als de waarheid. Trap je daar niet in? Dan hebben ze nog een truc. Als je verstandig en sociaal betrokken bent noemen ze je dom en egoïstisch. En die beschuldiging wordt alleen teruggenomen als je braaf omzwikt naar hun visie. Natuurlijk zeg je dan: ‘Jullie zijn bezig met manipulatie. Daar trap ik niet in.’ Het is wat moeilijker als je wordt belaagd door mensen waar je van houdt. Want je wilt ze geen verdriet doen. Een lieve vriendin van me gaat regelmatig te ver. Dat doet ze omdat ze oprecht bezorgd is om mijn welzijn. Ik geef haar dan een knuffel en zeg: ‘Wat lief dat je zo bezorgd om me bent.’ Door deze grappige reactie weet mijn vriendin dat ze heeft verloren, en dat geeft

haar een machteloos gevoel. Even weet ze niet wat ze gaat doen: lachen of boos worden. Gelukkig kiest ze meestal voor de lach. Al is het wel een verdrietig lachje. Om haar te troosten ben ik vaak toch bereid om haar idee een keer uit te proberen. Maar alleen als ik er geen serieuze bezwaren tegen heb. Als je vaak te maken krijgt met dominante types is het van belang om weerbaar te zijn. Met weerbaarheid bedoel ik niet eens dat je een sterk antwoord kunt geven. Het gaat er vooral om dat je na een vervelend gesprek in staat bent alles te relativëren, en weer in balans te komen.

Boeken en studiematerialen zijn meestal vanuit een sterke overtuiging geschreven. Hetzij atheïstisch, hetzij religieus. De auteurs ervan verzwijgen vaak feiten en vondsten die hun hypothese kunnen verzwakken. En als je iets op twee manieren kunt verklaren, zullen ze alleen de verklaring geven die hun hypothese bevestigt. Zo duwen ze jouw gedachten in de door hen gewenste richting. Misschien vraag je nu met ontluikende scepsis: ‘En jij dan, Tiny? Jij doet toch ook je best om iets te promoten?’ Natuurlijk maak ik graag reclame voor mijn ideeën. Maar ik vertel ook de visie van mijn opponent. Dat doe ik soms zo enthousiast, dat men argwanend vraagt of ik niet stiekem van mening ben veranderd. Bovendien vertel ik alle argumenten en bezwaren die bij de besproken visies horen. Dat is handig, want dan kun je de visies goed vergelijken. Door deze werkwijze geef ik mijn lezers de vrijheid een eigen mening te vormen. Natuurlijk voel ik me schuldig wanneer ik sterke argumenten noem die lijken te pleiten voor een foute visie. Ook voel ik me een verrader als ik bezwaren aanvoer tegen de beste opvatting. Maar een andere werkwijze gaat in tegen mijn principes. Want ik heb er geen goed gevoel over wanneer ik essentiële informatie verzwijg. Wanneer ik iets lees of hoor over geloof en wetenschap leg ik verbanden met wat ik al weet en begrijp. En daarna praat ik er over met de mensen in mijn directe omgeving. De meerderheid hier is laaggeschoold. Dus compenseren we ons gebrek aan opleiding door te lezen en door te kijken naar educatieve tv-programma’s. Uiteraard hebben wij ook een mening over het weinige dat we weten. Daar praten we graag over, en onze gesprekken zijn verwerkt in ‘Sceptisch geloven’. Mijn favoriete dominee is oprecht geïnteresseerd in wat het gewone kerkvolk denkt. Dus vertel ik hem wat er zoal ‘onder de kansel’ wordt gezegd. Vaak vindt hij dat we goede ideeën hebben. Al moet hij soms toch een beetje lachen. Als ik dan argwanend vraag wat er te lachen valt, zegt hij: ‘Het is een

prachtig idee, echt waar. Maar zo iets zou nooit opkomen bij een theoloog.’ Hij is ook een keer heel erg geschrokken. Toen riep hij: ‘Oh, maar dat is verkeerd! Daar ga ik over preken!’ Deze dominee voelt zich niet beledigd door onze frustraties en ergernissen. Hij ziet de informatie over onze gedachten als een kans om ons echt bereiken met betere preken en studiematerialen. Hopelijk zien de theologen en wetenschappers onder mijn lezers het ook zo.

Geloof en gevoel

Een jaar geleden zou ik een treinreis maken. Toen de trein wegreed voelde ik me erg onzeker. Zat ik wel in de goede trein? Natuurlijk had ik door alle stres uit de goede trein kunnen stappen. Dat was niet erg, want dan had ik een half uur later de volgende trein kunnen nemen. Maar als jij je laat overhalen om je geloof los te laten is er geen enkele garantie dat je nog lang genoeg leeft om terug te kunnen keren naar de Here Jezus. Laat je dus niet gek maken. Dien de Heer met liefde en hanteer Zijn Woord als maatstaf. Dan zit je goed, wat je gevoel ook zegt. Vorige week stapte ik in een intercitytrein en had ik het gevoel dat ik goed zat. Tot ik de verkeerde stationnetjes voorbij zag komen! Nou ja, er was niets mis met die voorbij vliegende stationnetjes. Ze lieten alleen maar zien dat ik in de verkeerde richting reisde. Zie je: ons gevoel is wel belangrijk, maar het kan misleidend zijn. Het gaat er vooral om dat je de juiste keuzes maakt. En als je aan allerlei signalen merkt dat je fout zit, kun je gewoon een nieuwe start maken met de Heer. Laat je niet wijsmaken dat je te ver bent gegaan om nog terug te mogen komen. De Heer aanvaard je direct zodra je echt een nieuwe start wilt maken. (Lees Romeinen 12 vers 2) Jazeker, we hebben vervelende karaktertrekken, aangeboren instincten en allerlei slechte neigingen. (*Voetnoot 1*) Al die dingen klonteren samen en vormen het monster dat in ons leeft. Dit is het monster waarvoor God ons waarschuwt in Genesis 4 vers 7. God zei tegen Kaïn: ‘Als je goed handelt, mag je Mij om hulp vragen.’ Let op: de Heer heeft het hier over een intentie. Als je vanaf nu bereid bent goed te handelen, doe je wat God van je vraagt. En Hij zal je dan helpen om het monster bedwang te houden. God zei ook: ‘Maar als je niet bereid bent om goed te handelen, als je het zonder Mijn hulp wilt doen, dan zal het

Voetnoot 1) Instincten zijn op zich niet negatief. Maar ‘voor jezelf zorgen’ kan egoïsme of zelfs narcisme worden. Zo kan elk goed instinct een negatieve uitwas krijgen.

monster jou verscheuren.’ Helaas negeerde Kaïn het mooie aanbod dat God deed. Er zijn heel wat dingen die het monster in ons kunnen versterken. Bijvoorbeeld verkeerde boeken en slechte vrienden, drankmisbruik en drugs, vechtfilms en computergames vol geweld en andere slechtheid. Door zulke dingen lukt het je niet om het goede te doen. **(Bijbeltekst a)** God biedt je Zijn hulp aan, mits je bereid bent vanaf dat moment te doen wat Hij zegt. **(tekst b)** Als tiener zag ik eens een film die een prachtige weergave was van onze strijd met het kwaad in ons, onze zondige aard. Clark Kent was een saaie kantoorbeambte. Maar wanneer er een ramp dreigde, veranderde hij in Superman. Door zijn uiterlijk en zijn superkrachten leek hij wel een soort halfgod uit de Griekse of Romeinse mythologie. Op een dag gebeurde er iets verschrikkelijks. Superman werd opeens twee aparte personen: een goede maar zwakke man en een duivelse figuur met al die superkrachten. Nu moest de zwakke Clark zijn gevaarlijke alter-ego overwinnen, anders zou die hem vernietigen. Wij zitten met een vergelijkbaar probleem. De apostel Paulus schrijft: ‘Als je het goede wilt doen ontdek je dat dit vrijwel onmogelijk is. Want onze zondige aard is sterker dan onze oprechte wens goed te zijn.’ **(tekst c)** Maar als je alle tekstverwijzingen opzoekt, zul je zien dat we niet 100% zijn overgeleverd aan de krachten in en buiten ons. Wij kunnen kiezen door wie of wat we ons laten beïnvloeden. **(tekst d)** Wat God tegen Kaïn zei, zegt Hij ook tegen ons: ‘Als je bereid bent het goede te doen, dan mag je Mij om hulp vragen. Maar als je dat niet wilt, zal het monster in jou te sterk zijn en vernietigt hij je.’ **(tekst e)** Je kunt met de hulp van God je kwade kant overwinnen. Ongeveer zoals een vladraadje met de hulp van een dikke ankerketting een zeeschip op zijn plek houdt. **(tekst f)** Misschien denk je dat God onze medewerking niet nodig heeft. Maar dat ziet God toch anders. God hecht waarde aan onze motivatie en de juiste intentie. **(tekst g)**

Bijbelteksten: **a)** 1 Korintiërs 15 vers 33. Lees ook even psalm 1 / **b)** Jacobus 1 vers 5 en Genesis 4 vers 6 en 7. Lees de omschrijvingen in Filippenzen 4 vers 8 en psalm 101 vers 3, en vraag jezelf af: ‘Wat zou God zeggen over deze computergame, dit boek of dit soort muziek?’ **c)** Romeinen 7 vers 14 tot en met 26 **d)** Lees even Filippenzen 4 vers 8 en vraag jezelf af: ‘Zou God die omschrijving geven aan mijn favoriete computergame, deze film, dat boek of die muziek?’ Lees psalm 101 vers 3, en vraag je dan af wat God zou zeggen van de mensen waar jij je door laat beïnvloeden. **e)** Genesis 4 vers 6 en 7. Maar lees ook de Filippenzenbrief. Daarin lees je wel dat God een bepaalde intensie van je verwacht. De bereidheid het goede te doen. En dan zal God je in staat stellen alles op een hoger niveau te willen en te kunnen. **f)** Mattheus 7 :7 tot en met 9 / 1 Johannes 1: 7 tot en met 9 / Genesis 4: 6 en 7 **g)** Hebrëeën 12 vers 4)

Hoofdstuk 2 De zoektocht naar innerlijke vrede.

Zoals een opgejaagd hert naar waterbeken smacht, zo snakt mijn ziel naar u, oh God. (Psalm 42 vanaf vers 1)

Tot mijn dertigste levensjaar was het geloof iets vanzelfsprekends voor mij. De Hemel was net zoets als Amerika: ik had het nog nooit gezien, maar het was vast wel ergens. En God was al sinds mijn twaalfde mijn Beste Vriend. Want ik praatte met Hem over alles wat me bezighield. Dat kon iets ergs zijn dat ik op het journaal had gezien, of een ervaring op school. Ook vertelde ik God mijn gedachten over een nieuw stripverhaal of een aflevering van de tv-serie Startrek. Maar na mijn dertigste gebeurde er iets angstaanjagends. Ik verloor mijn geloof! Het ging heel snel, in een paar weken tijd. Opeens was er die groeiende overtuiging dat mijn Beste Vriend nooit had bestaan. En mijn ervaringen met hem waren kennelijk illusies geweest. Mijn hart was gebroken als om de dood van een dierbare. Maar ik mocht niet huilen, want ik had in werkelijkheid niemand verloren. Dat was echt het meest bizarre rouwproces dat ik ooit had gekend. Natuurlijk komt er direct een vraag bij je op: ‘Hoe is het mogelijk dat iemand zijn geloof verliest?’ Ik kan alleen maar voor mijzelf spreken. Als tiener en als jonge volwassene leed ik zo erg onder zondebesef, dat ik altijd erg emotioneel werd wanneer ik bij binnenkomst in de Baptistenkerk het realistisch grote kruis zag staan. Het liefst was ik op mijn knieën gevallen aan de voet van dat kruis om de Heer te smeken: ‘Verlos mij van al mijn negativiteit jegens U en Uw mensen!’ Maar ik was bang dat men het raar zou vinden, dus deed ik het niet. Ik heb wel een paar maal in de Pinkstergemeente laten bidden om verlossing van die vijandigheid. Ja, ik accepteerde zelfs bevrijdingspastoraat van de Baptisten. Helaas hadden die religieuze rituelen geen enkel effect. Toen het leed ondragelijk werd, ging er waarschijnlijk een knop om in mijn hoofd. Zodra het geloof weg was, raakte ik verlost van alle agressie en negatieve gevoelens. Dat was wel fijn. Maar het verlies van mijn geloof betekende ook dat ik mijn Beste Vriend verloor! Net als bij een gewoon rouwproces veranderde mijn radeloze verdriet na lange tijd in een diepe melancholie, en die zakte naar de bodem van mijn hart. Uiteindelijk begon die melancholie ook te verdampen. Als het nog langer had geduurd, was ik definitief onbereikbaar geworden voor het evangelie. Toen greep God in, en op een heel bijzondere manier. Op een dag kwam deze gedachte bij me op: ‘Stel je voor dat

ik me vergis, en dat God toch bestaat. Wat zal de Heer er dan verdrietig om zijn dat ik uit onze relatie ben gestapt.’ Deze gedachte maakte me erg van streek. Want vriendschap is heilig. Je loopt niet zomaar weg uit een relatie. Toen zei ik: ‘Heer, of U zich nou openbaart of niet, ik ga U radicaler dienen dan ik ooit heb gedaan.’ Dat kon ik wel zeggen, maar hoe doe je dat? Ik voelde me alsof ik weer in Sinterklaas wilde geloven. Op een dag ontmoette ik een vriendelijke pastoor. Hij zei: ‘Als jij je best doet, zal Onze Lieve Heer je wel helpen’. De Heer hielp me inderdaad, al gebruikte Hij wel merkwaardige helpers en ongewone methoden. Een paar weken later hoorde ik dat een theoloog atheïst was geworden door de Bijbel af te zwakken. Toen dacht ik: ‘Zou een atheïst via de omgekeerde route gelovig kunnen worden? Misschien, maar dan moet hij de Bijbel van begin tot eind aanvaarden als *de* waarheid. Dus niet als *een* waarheid, want daarmee kun je nog alle kanten op.’ Het was te proberen. Een stem in mijn hoofd zei toen: ‘Je moet ook weer met God praten.’ Dat had ik al jaren niet meer gedaan. Ik voelde me dan ook volstrekt idioot toen ik in een lege kamer stond te praten. Gelukkig kreeg ik een praktische gedachte. ‘Schakel de telefoon uit en doe alsof je telefoneert met een zwijgzaam type.’ Dat deed ik. Een paar weken later was ik geen telefoon meer nodig. Ik nam regelmatig een slokje thee en zat te praten alsof er iemand tegenover me zat. Geloofde ik toen in God? Welnee, het was slechts een ritueel. Pas toen ik God bedankte voor Zijn hulp kon je me een gelovige noemen. En zeker toen ik eens boos was op God. Want je kunt iemand alleen dankbaar zijn of boos op hem worden als je gelooft in zijn bestaan. Natuurlijk ging ik ook weer naar de kerk. In het begin vond ik de kerkgangers nogal overdreven in hun manier van doen. Al had ik later toch weer dat ‘wij-gevoel’ bij hen. Dit proces heeft een paar maanden geduurd. Maar de Bijbel dwong direct respect af. Meteen na mijn belofte aan God. Want vóór mijn atheïstische periode had ik dertien jaar intensief aan Bijbelstudie gedaan. Hierdoor was de Bijbel nog erg vertrouwd, zelfs al had ik er vijf jaar weinig in gelezen. Helaas was kerkbezoek niet fijn, want ik had met niemand contact. Ik moest toekijken hoe anderen het leuk hadden met elkaar. Al na enkele maanden bleef ik zondag gewoon weer thuis. Gelukkig had ik nog wel hulpmiddelen om mijn relatie met God in stand te houden. De Bijbel, enkele boekjes over het geloof en zangbundels. Wanneer ik zing verdwijnt mijn depressie voor een groot deel en sta ik weer open voor God. Ook lees ik graag de eenvoudige boekjes over het geloof die ik als tiener las.

Zijn die materialen te kinderachtig voor een volwassene? Nee hoor. Soms heb je het nodig om zo eenvoudig de weg te worden gewezen. Verder had mijn tante televisie, dus keek ik bij haar naar een mooie tv-kerkdienst. Tante Eef ging zelf wel gewoon naar de kerk. Wanneer ze weer thuis kwam dronken we koffie en hadden we fijne gesprekken. Helaas raakte tante in 2004 zo aangetast door de ziekte Alzheimer, dat onze diepgaande gesprekken waren afgelopen. Want ze begon op een heel simpel niveau te denken, en begreep niets meer van onze oude gespreksthema's. Toen zij in november 2005 werd opgenomen in het verpleeghuis, ging het ook weer mis met mijn geloof. Zingen deed ik alleen nog voor tante Eef. Vooral toen ze bedlegerig werd. Ze lag er duidelijk van te genieten als ik christelijke liederen van vroeger zong. En omdat zij bijna niet meer kon praten sprak ik al haar gebeden uit. Dus uit liefde voor mijn tante overwon ik mijn afkeer van religieuze rituelen. Maar na haar begrafenis werd alles weer erger. Toen ik God vroeg om een maatje, dacht ik dat Hij een excentrieke christen zou sturen. Ja, excentriek was die helper zeker! In 2012 nodigde iemand me uit voor een kerstviering. Omdat de kerstviering twee uur duurde was er na het eerste uur een koffiepauze. De meeste tafeltjes waren volledig bezet. Er was gelukkig ook een tafel met maar één koffieleut. Dat was Harry, een atheïst. Hij was er op verzoek van zijn gezin. Helaas waren zijn vrouw en kinderen nog een tijdje bezig met voorbereidingen voor de kerstviering. Daarom zat hij alleen aan die koffietafel. Iedereen in de kerk wist dat Harry een atheïst was, en veel mensen hadden het prachtig gevonden als ze hem konden bekeren. Daarom keek hij een beetje benauwd om zich heen. Buiten de kerk maakte hij als geniale prater korte metten met evangelisten. Maar deze kerk zat tjokvol vrienden en kennissen van zijn vrouw, dus moest hij zich inhouden. Hierdoor voelde hij zich wel erg kwetsbaar. Want hoe kon hij zich behoorlijk verweren zonder grof te worden? Toen ik tegenover hem ging zitten dacht hij overduidelijk 'Help! Nu gaat het gebeuren!' Omdat ik Harry nog niet kende vroeg ik belangstellend hoe lang hij al christen was. Hij keek alsof hij een flinke lepel azijn proefde en zei gekweld 'Ik ben atheïst'. Waarop ik vrolijk reageerde: 'Dát is interessant.' Tot zijn grote ontzetting kwam ik naast hem zitten. Hij waarschuwde me dat gelovigen huilend wegliepen uit een discussie met hem. 'Nou, ik ga echt niet huilen.' verzekerde ik hem vrolijk. Net op dat moment werd iedereen opgeroepen om weer naar de kerkzaal te komen. De kerstviering begon weer, en Harry wist een prima tijdsbesteding voor het komende

uur. Hij zou iets verzinnen waarmee hij ‘die eigenwijze Tiny’ klem kon zetten. Uiteraard vond hij iets intelligents. Toen hij na de kerstviering terugkwam bij de koffietafel keek hij erg ondeugend en zei: ‘De Heer deed een belofte. Bidt en u zal gegeven worden. Toch hebben christenen heel wat wensen die nooit worden vervuld’. Harry had een houding zo van: ‘Klets je hier maar eens uit.’ Ik grijnsde van oor tot oor en antwoordde: ‘Je hebt de pech dat je een tekst uit de Bergrede citeert. Want de Bergrede is toevallig mijn specialiteit! In die beroemde toespraak stelde de Here Jezus nogal harde eisen. Je moet je vijand liefhebben en dat soort dingen. Gelukkig bemoedigde Hij ons ook met een belofte. Als wij willen gehoorzamen, mogen wij God om wijsheid bidden. En die wijsheid wordt ons dan gegeven.’ Harry voelde zich duidelijk verslagen. Om hem op te vrolijken vroeg ik: ‘Heb je verstand van de evolutieleer?’ Nou en of hij er verstand van had! Hij wist er zelfs veel over. Ik stelde voor: ‘Laten we na de feestdagen gaan e-mailen over het thema evolutie.’ Dat vond hij een leuk idee. Hij gaf me wel de opdracht om een bepaald boek te lezen. ‘Het grootste spektakel ter wereld’ van Richard Dawkins. Dat is de Nederlandse vertaling van ‘The greatest show on earth.’ Zodra de bibliotheek weer open was haalde ik dat boek. Na het eerste hoofdstuk werd ik nieuwsgierig naar de schrijver. Ik vond op internet wat informatie over hem. Nou, dat was wel even schrikken. Want ik las daar zoiets als ‘Dawkins wil alle godsdiensten uitroeien.’ Bovendien vertelde men over zijn boek ‘The god delusion.’ (God als misvatting) Al die informatie maakte me erg van streek, dus stuurde ik een emotionele e-mail naar Harry. Hij antwoordde nuchter: ‘R.D. lijkt spijkerhard, maar in zijn hart is hij een prima kerel.’ Helemaal gerustgesteld keerde ik terug naar het verhaal op Wikipedia. Kijk eens aan: er stond een heel aardige foto van de professor bij die informatie. Hij droeg een grappige stropdas vol krokodillen op eendenpootjes. En hij lachte ook zo leuk! ‘Zie je nou wel,’ dacht ik naïef blij. ‘Harry had gelijk.’ Het leek me een goed idee om eerst de vertaling van ‘The god delusion’ te lezen. Want ik nam terecht aan dat ik Dawkins hierdoor beter zou leren kennen. Al was het geen prettige kennismaking.

Over Richard Dawkins

Iemand vroeg me iets te vertellen over Richard Dawkins. Ik zei toen direct: ‘Professor Richard Dawkins is een evolutiebioloog en heeft al meer dan tien boeken geschreven. En ieder boek heeft een oplage van een paar miljoen exemplaren! Als tegenstander is hij genadeloos, als

wetenschapper is hij gepassioneerd en als leraar is hij inspirerend. Daarom is hij in het Engelstalige deel van de wereld beroemd en berucht, geliefd en gehaat.' Ik gaf een goed antwoord, maar nu ik er even over heb nagedacht kan ik nog meer zeggen. Dawkins lijkt een beetje op een mix van Sint Joris en Don Quichot. Want hij trekt ten strijde tegen wat hij ziet als het grote kwaad in de wereld. Dat klinkt mooi en heldhaftig zul je zeggen. Ja, inderdaad. Al is het wel wat pijnlijk dat hij *ons* ziet als dat grote kwaad. Beter gezegd: zolang wij nog in God geloven ziet hij ons als een onderdeel van het grote kwaad dat hij wil vernietigen. In liefde en oorlog is alles geoorloofd, en voor professor Dawkins is het oorlog! Nee, hij strijdt niet te paard met een zwaard, en strooit ook niet met bommen. Hij heeft een wapen dat beter bij hem past. Namelijk het toetsenbordje van zijn computer. Dat klinkt onschuldig, maar in zijn handen is het een gevaarlijk wapen. Toch is hij een stuk aardiger dan je na al deze informatie zult denken. Dat kun je zien aan zijn gesprek met Wendy Wright, de voorzitter van een christelijke damesvereniging. Deze lieve zuster kan door haar manier van praten erg op je zenuwen werken. Maar de professor praatte een uur met haar en bleef nog vriendelijk ook. Dat bewijst wel dat hij eigenlijk een aardige man is. (Dat gesprek staat nu nog op youtube) Helaas: wanneer hij in stille afzondering achter zijn computer zit, ziet hij het religieuze deel van de wereldbevolking als een grijze massa zonder gezicht. En dan komen alle opgekropte ergernissen, woede en frustratie bij hem omhoog als de gloeiend hete magma van een vulkaan die al jaren op spanning stond en nu eindelijk uitbarst! Dat lijkt me wel een goede verklaring voor de kwetsende inhoud van 'God als misvatting.' Wij hebben allemaal een lichte en een donkere kant, en Dawkins heeft die natuurlijk ook. In sommige filmpjes op Youtube zien we een vriendelijke Dawkins. Hij is daar zeer bescheiden en heeft een innemende charme. Wanneer de professor wordt bejubeld vanwege zijn aandeel in een belangrijk project, zegt hij nederig: 'Ik ben blij en dankbaar dat ik erbij mocht zijn.' Hij heeft dan iets breekbaars over zich, waardoor je de neiging krijgt om tegen critici te roepen: 'Laat die lieve man met rust!' Helaas heeft Dawkins ook een donkere kant. Dawkins etaleert onschuldige zaken op zodanige wijze dat ze misdadig lijken. En soms rechtvaardigt hij moreel foute dingen zodanig, dat je het acceptabel gaat vinden. Verder zijn er menselijke tekortkomingen die door Dawkins worden gepresenteerd als 'typisch een tekortkoming van gelovigen'. Toen ik zijn boek voor het eerst las, reageerde ik erg fel

op die bewering. Ik riep woedend: ‘Nee, dat is niet waar! Die eigenschappen komen in elk milieu voor! Er zijn ook atheïsten met die tekortkoming!’ Soms voel je dat er iets niet klopt aan een redentie van de professor. Al kun je niet zeggen wat je precies hindert. Het is een vervelend gevoel waar je niets aan kunt doen. Je probeert het zo vlug mogelijk te vergeten. Helaas verdwijnt die onrust niet. Het zakt alleen maar weg in je onderbewustzijn. Zo ontstaat er een cocktail van onbegrepen onrustgevoelens. Zoiets is gevaarlijker dan een duidelijk omschreven frustratie. Want als je niet weet waar je last van hebt kun je er ook geen oplossing voor zoeken. Professor Dawkins bezorgt je regelmatig nieuwe stukjes onrust, totdat je een onontwarbaar kluitje van negatieve gevoelens hebt. Je wordt er wanhopig van. En dan komt de professor je verlossen met deze boodschap: ‘Word toch atheïst!’ Veel wanhopige mensen doen dit, en lijden dan opeens aan diepe depressies die ze eerst niet hadden.

Studieboeken zijn vaak sterk atheïstisch getint. Men verzwijgt in die boeken de echt sterke bezwaren tegen de oerknal en evolutieleer. Verder trekt men veel Bijbelverhalen in twijfel, omdat er (nog) geen bewijzen voor zijn gevonden. (*Voetnoot 2*) Maar er zijn archeologische opgravingen gedaan die veel Bijbelverhalen bevestigen als historische feiten. Het gaat dus om stukjes echte geschiedenis, die ooit werden weggehoond als mythe. Maar daar hoor je nooit iets over in het openbare onderwijs of in de seculiere media. En het verzwijgen van relevante informatie is een subtiele vorm van hersenspoeling.

Op de kleuterschool krijgen kinderen boekjes over dinosaurussen. En die boekjes beginnen met ‘Miljoenen jaren geleden...’ Zo gaat het de hele schooltijd door. Kinderen horen de evolutietheorie ook in de diertuin en op televisie. Ze worden op alle denkbare manieren geconfronteerd met de seculiere visie op het ontstaan van alles. Zelfs Donald Duck en andere striphelden leveren hun aandeel, zij het dan op een amusante manier. Wanneer tieners op het voortgezet onderwijs terecht komen wordt de manipulatie door selectieve informatie nog intensiever. Hierdoor raakt de geest van jonge gelovigen doorzeefd met atheïstische gedachten. En dat verzwakt hun geloof enorm. Zoals een balk wordt verzwakt door een massa houtwormgangetjes. Maar

Voetnoot 2) Een van mijn proeflezers wil graag dat ik ‘Bijbelse geschiedenissen’ zeg. Maar dat is zo’n mond vol als je het hardop voorleest. Daarom zeg ik ‘Bijbelverhalen’. Goed onthouden: ik zie de verhalen in de Bijbel als echte geschiedenissen.

jonge mensen krijgen flink wat weerbaarheid als de eenzijdige informatie wordt aangevuld. Ouders doen er daarom goed aan om een abonnement te nemen op Weet-magazine. Dit is een wetenschappelijk tijdschrift, dat Genesis als uitgangspunt heeft. In dat tijdschrift staan feiten die de seculiere wetenschap wel erkent, maar verzwijgt voor het grote publiek. Waarom verzwijgt de seculiere wetenschap die informatie? Nou, omdat die feiten nadelig zijn voor de evolutieleer. Of omdat die feiten Genesis bevestigen. Het kennen van die feiten is een geweldig antigif tegen alle misleiding op school en in de media. Daarom is Weet-magazine is een echte aanrader. Als papieren versie en als website.

(1^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Mijn overgrootvader was een atheïst. Maar er wordt met veel liefde en respect over hem gesproken. En in mijn omgeving ken ik ook een aantal vriendelijke atheïsten. Deze mensen hebben totaal niet de neiging om mij te beroven van mijn geloof. Ik heb respect voor deze mensen en wil graag weten wat zij van bepaalde dingen vinden. Ze zien mij als ook een nuchter mens, zelfs al verbijster ik ze met mijn Bijbelse geloof. Ik begrijp hun reactie, want ik was ook ooit atheïst/naturalist. Nooit was ik zo mild jegens God, de gelovige en het geloof als juist in die tijd. Door dit alles had ik in 2012 een positieve associatie bij het woord ‘atheïst’. Toen mijn internetvriend Harry een boek van u aanpreef, zei hij ‘Je zult het vast niet willen lezen, want het is van een atheïstische professor, Richard Dawkins.’ Hoe ongelooflijk het ook moge klinken: ik had nog nooit van u gehoord en mijn atheïstische kennissen kenden u ook niet. Zelfs de titels van uw boeken kwamen ons niet bekend voor. De enige die u wel kende was mijn internetvriend Harry, een fan van u. Toen ik ergens een kritisch boekje van Allister McGrath vond, heb ik dat werkje ruim zeven jaar ongelezen op de plank laten staan. Simpel omdat het een bespreking van ‘The god delusion’ betrof. Want ik wilde uw boek zonder vooroordeel kunnen lezen. Zo gaf ik u een unieke kans: u zou zelf het beeld bepalen dat ik van u kreeg.

In de paperback van ‘The god delusion’ (God als misvatting) vertelde u dat er veel kritiek was gekomen op de eerste editie. Maar u had een legioen helpers die volgens u ‘op doeltreffende wijze de kritieken hadden ontkracht en weerlegd’. U wekt op deze manier de indruk dat men alle kritiek heeft weerlegt met wetenschappelijk verantwoorde argumenten. Helaas: na acht jaar online-ervaring met uw fans weet ik

wel beter! Veel van uw fans compenseren hun gebrek aan kennis met grove taal en godslastering. Zo kun je kritische mensen ook het zwijgen opleggen! Veel “helpers” hebben *The god delusion* alleen maar even vlug doorgekeken en uw andere boeken hebben ze nooit open gehad. Maar ze bewonderen u mateloos vanwege uw optreden in de media. Er is een mooie uitdrukking voor zulke kritiekloze verering. Namelijk: ‘Iemand op een voetstuk zetten.’ Meneer, uw fans hebben u op een hoog voetstuk gezet. Die verering is natuurlijk geweldig fijn voor uw ego. Maar pas op: zodra u iets doet dat niet in smaak valt bij uw aanbidders, gooien zij u direct van uw voetstuk. Hard, genadeloos en definitief. Dan veranderen zij in spijkerharde tegenstanders. Wees gerust: als teleurgestelde fan weet ik allang dat mijn helden ook maar feilbare mensen zijn. Daarom zet ik uit barmhartigheid een trapje naast hun voetstuk. Wanneer ze me teleurstellen hoef ik ze niet van hun voetstuk te gooien. Ze kunnen in dat geval via het trapje naar beneden. En zodra ze weer goed bezig zijn, wijs ik uitnodigend naar het trapje. ‘Je kunt weer op je voetstuk gaan staan.’

Misschien vraagt u zich af waarom ik zo mild ben. Ach meneer, in Gods ogen ga ik zelf minstens 1x per dag het trapje af. Vaak ga ik daarna niet meer omhoog, maar ga ik nog dieper naar beneden. Soms denk ik wanhopig dat ik nooit meer boven kom. Juist op dat moment zegt de Here Jezus: ‘Ik heb de straf voor jouw zonden gedragen. Daarom mag je het trapje weer op, helemaal naar boven.’ Helaas heb ik in mijn leven iets te vaak ‘jij niet’ gehoord. Dus reageer ik erg onzeker op die uitnodiging. Dan denk ik: ‘Geldt het echt voor mij?’ Dan roept de Heer: ‘Waar blijf je nou?’

Meneer Dawkins, u bezorgt mij heftige en tegenstrijdige gevoelens. Omdat u zowel goede als slechte dingen doet. Daarom heeft het trapje naast uw voetstuk diep uitgesleten treetjes. Want u bent altijd onderweg: naar beneden of naar boven!

Groetjes, Tiny

Het extra voorwoord bij de paperback

Gisteren moest ik een paar mensen uitleggen wat een paperback is, dus zullen sommige lezers die uitleg ook wel nodig zijn. Wanneer een boek met harde kaften erg succesvol is, komt er een goedkopere uitgave met kaften van erg dun karton. Dat doet men om een nog

groter publiek te bereiken. Die goedkope uitgave noemt men ‘een paperback’. Toen de paperback van ‘God als misvatting’ was gepland, schreef Dawkins er een extra voorwoord bij. In dat voorwoord beweert hij: ‘De overgrote meerderheid van de gelovigen is van hetzelfde slag als Robertson, Falwell, Haggard, Osama bin Laden en ayatollah Khomeini.’ (*Voetnoot 3*) De eerste drie zijn Amerikaanse dominees. Volgens Dawkins zetten zij gelovigen aan tot haat en discriminatie. Verder waren de moslims Bin Laden en Khomeiny bloeddorstige terroristen, die heel wat mensen de dood in hebben gejaagd. Misschien is 5% procent van alle christenen en moslims een blijde fan van zulke agressieve “geestelijken”. Maar gelukkig wil 95% graag in harmonie leven met de andere helft van de wereldbevolking. Ja, we hebben door ons geloof een aantal principes die we erg belangrijk vinden. Maar we reageren fatsoenlijk en vaak zelfs vriendelijk op mensen die onze principes niet hebben – of ze minder zwaar opvatten. Helaas zijn er ook fanatieke types die een religieus principe veranderen in een extreme karikatuur en het zo aan ons willen opleggen. Ze zijn niet onder de indruk als we zeggen: ‘Dit is niet te verdedigen met het Heilige boek van onze godsdienst.’ (*Bijbeltekst a*) Die fanatici negeren ons relevante bezwaar totaal en storten woedend allerlei “godsoordelen” over ons uit. Moslims vertelden dat fanatici hen in zelfs elkaar slaan en met de dood bedreigen. Alsof dit niet erg genoeg is krijgen we Richard Dawkins er ook nog bij. Deze man beschuldigt ongeveer vijf miljard mensen van terroristische neigingen en sympathieën. En hij besluit die beschuldiging met: ‘Dit is de somber stemmende werkelijkheid’. (*Zie voetnoot 3*) Als leek neem je naïef aan dat hij uitgaat van een wetenschappelijk onderzoek. Omdat professors dat professionele imago hebben. Maar nee, er is geen onderzoek geweest. Anders had hij dat onderzoek heus wel genoemd. Verder schrijft hij ‘Er zijn maar weinig prettige gelovigen.’ Hij bedoelt waarschijnlijk de vrijzinnige dominees en roomse bisschoppen die samen met hem ten strijde trekken tegen Bijbelgetrouw onderwijs. Dawkins zegt: ‘De wereld stond er beter voor als dit type gelovige de meerderheid vormde. Dan had ik een heel ander boek geschreven’. O ja? In de inleiding bij de eerste editie was hij een stuk positiever

Voetnoot 3) Dit zegt hij in het voorwoord bij de paperback, onder de subtitel ‘Je hakt altijd in op de slechtste kanten van godsdienst.

Bijbeltekst: a) In Handelingen, de hoofdstukken 6 en 7, zie je hoe fanatici reageerden toen iemand hun opvattingen kon weerleggen met de Heilige Schrift.

over gelovigen. Daar richtte hij zich volledig op mensen die in diverse gradaties gelovig waren. Dawkins zag de gelovige lezers overduidelijk als prettige mensen die geïnformeerd moesten worden. En tegen ongelukkige gelovigen zei hij zelfs: ‘Als jij je in de omschrijving van mijn doelgroep herkent, is dit boek voor jou geschreven!’ Toen ik dat las, werd ik erg emotioneel. Want ik hoorde overduidelijk bij zijn doelgroep. Ik wist niet wat in van deze atheïst kon verwachten. Maar ik nam aan dat hij van mensen hield en ons echt wilde helpen. Helaas: halverwege het eerste hoofdstuk werd het me al duidelijk dat zijn boek helemaal niet is geschreven met de bedoeling ongelukkige gelovigen te helpen. Integendeel mag ik wel zeggen. Eerst maakte hij ongelukkige gelovigen blij door echte hulp te beloven, en later bleken we in een val te zijn getrapt. Want hij vernedert ons op alle denkbare manieren. Hij zet het gelovige deel van de lezers neer als domme, kortzichtige en agressieve mensen, die geen positieve bijdrage leveren aan de samenleving. Helaas: veel atheïstische lezers hebben geen omgang met christenen en weten niet hoe christenen echt zijn. Daarom zal ik de negatieve voorstelling van Dawkins wat relativëren.

De Bijbelgetrouwe christen is een creationist. Dat betekent: ‘iemand die in de Schepping gelooft.’ Wij weten zeker dat God alles in zes dagen maakte. En er zijn twee goede argumenten voor onze Bijbelse ontstaansvisie. Het eerste argument is religieus. Het christelijke geloof steunt op de opstanding van Christus, die een nakomeling is van Adam en Eva. (*Bijbeltekst b*) Dus als je de eerste elf hoofdstukken van Genesis een mythe noemt, verlies je het evangelie. Gelukkig hebben we ook een wetenschappelijk argument. Er zijn feiten die aantonen dat de aarde jonger is dan tienduizend jaar. En die aardeleeftijd pleit weer voor de schepping. Bovendien zijn er ook heel wat wetenschappelijke bezwaren tegen de oerknal en de evolutieleer. Met die bezwaren kan worden aangetoond dat de seculiere visie uiteindelijk net zo veel geloof vergt als de Bijbelse visie. Een aantal atheïstische biologen hebben wetenschappelijke bezwaren tegen de ideeën van Charles Darwin, maar willen ook niets weten van God, de Schepper. Zij zoeken een alternatief, die ze ‘De derde weg’ noemen. Daar hoor je Dawkins nooit over. Want hij doet graag alsof de Darwinistische filosofie door alle seculiere wetenschappers wordt aanvaard. Verder zet hij gelovigen graag neer als bekrompen types die weigeren hun

Bijbeltekst: **b**) Genesis 5 vers 1 tot en met 32 / Genesis 11 vers 10 tot en met 32 / Lucas 3 vers 23 tot en met 38

verstand te gebruiken. Hij zegt dingen als: ‘Creationisten verzetten zich hartstochtelijk tegen de evolutieleer.’ Wij kunnen zouden ook kunnen zeggen: ‘Professor Dawkins verzet zich hartstochtelijk tegen de wetenschappelijk onderbouwde, Bijbelse visie.’ Maar wie het met professionele objectiviteit kan bekijken erkent dat alle ontstaansvisies in wetenschappelijk opzicht hun sterke en zwakke punten hebben.

Dawkins suggereert dat gelovigen geen positieve bijdrage zouden leveren aan de samenleving. Dat is een valse beschuldiging. Het Nieuwe Testament vertelt ons heel uitvoerig hoe wij moeten zorgen voor onze medemensen. Denk maar aan teksten als ‘Geef hongerige mensen voedsel en kleed degene die geen kleren heeft.’ Daarom zorgen christelijke organisaties wereldwijd voor kwetsbare mensen. Ras, afkomst, seksuele geaardheid of levensbeschouwing speelt daarbij geen enkele rol. Want ieder mens in nood krijgt hulp. Dawkins heeft in Amerika gewoond. Daar is liefdadigheid zelfs de spil waar de kerkgemeenschap om draait. Omdat ook niet-christenen mee mogen doen wordt het echt een actie van de hele gemeenschap. Je kunt wel stellen dat christenen een heel positieve invloed hebben op de samenleving. Maar hier zegt Dawkins niets over. Wel vertelt hij uitvoerig over het wangedrag van een kleine minderheid. Hij beweert ook nog dat dit wangedrag wordt goedgekeurd door de overgrote meerderheid van de gelovigen in de wereld’. Geloof je het niet? Lees dan het voorwoord bij **de paperbackversie** van ‘The god delusion / God als misvatting.’ (Onder de subtitel ‘Je hakt altijd in op de slechtste kanten van de religie en negeert de beste aspecten ervan.’)

Een criticus zei tegen Dawkins: ‘Accepteer toch dat je de religie niet uit kunt roeien.’ Om de aandacht af te leiden van dit pijnlijke thema “antwoorde” Dawkins met een nieuw onderwerp. Hij vroeg: ‘Is het niet kinderlijk om te denken dat het universum iets aan ons verplicht zou zijn?’ (**Voetnoot 4**) Wat een merkwaardige vraag! Wij verwachten helemaal niets van het universum. Als je iets wilt moet je bij de Schepper van het universum zijn! Jazeker, als Hij niet bestond of niet om ons gaf hadden wij onze troost en hulp ergens anders vandaan moeten halen. Maar gelukkig bestaat God wel en houdt hij ook nog van ons. Toen ik dacht dat God niet bestond moest ik zelf doel en inhoud geven aan mijn bestaan. Als gelovige doe ik hetzelfde, maar nu

Voetnoot 4). **Gam** pag. 7 / **Tgd** pag. 20

Let op: **Gam** is een afkorting van **God als misvatting**, **Tgd** is een afkorting van **The god delusion** en **pag** is een afkorting van pagina.

is het minder vrijblijvend. Want God eist van ons dat we doen wat we kunnen. (Mattheus 25 vers 14 tot en met 30) Anderzijds: als gelovige ben je nooit een loser. Want als je doet wat je kunt maak je deel uit van Gods grote succes. Dat leren we wel van Johannes 21 vers 1 tot en met 14. Heb je geen Bijbel? Dan vertel ik je het verhaal wel. De discipelen hadden de hele nacht gevist. Jammer genoeg vingen ze vrijwel niets. Vlak voor zonsopgang stond er iemand op het nog bijna donkere strand. Hij riep: 'Kinderen, hebben jullie iets te eten?' Alleen een geestelijke zou volwassen kerels zo aanspreken. Daarom dachten de discipelen waarschijnlijk aan een rabbi of of priester. 'Het spijt ons' riep Petrus, 'Maar we hebben niets gevangen.' De man op het strand riep: 'Gooi het net dan uit aan de andere kant van de boot.' Petrus mopperde tegen de anderen: 'Daar heb je weer zo'n landrot die denkt dat hij het beter weet.' Maar Johannes zei mild: 'Ach, laten we die man een plezier doen. Het kan geen kwaad.' Toen bromde Petrus: 'Vooruit dan maar.' Ze gooiden het net aan de andere kant van de boot. En binnen enkele minuten zat het net tjokvol vis! Het was teveel, dus riepen ze hun collega's toe: 'Help ons asjeblijft met jullie boot'. Even later zaten beide boten zo tjokvol, dat ze nog net niet zonken. Johannes zei: 'Die man op het strand, dat moet de Heer zijn.' Petrus was meteen enorm enthousiast. Hij had in zijn blootje gewerkt, dus trok hij gauw iets aan. Daarna sprong hij uit de boot, en ging door het ondiepe water naar het strand. De andere discipelen kwamen ook. Natuurlijk nam iedere visser een vis mee. Tot hun grote verbazing had de Here Jezus daar op het strand al een vuurtje met brood en gebakken vis. 'Leg jullie vis er maar bij, die bakken we straks wel'. De moraal van het verhaal is: God zorgt voor ons, al verwacht Hij wel dat wij doen wat we kunnen. (*tekst c*) Vandaar dat de gelovige pechvogel zich nooit een loser hoeft te voelen. God kan ons altijd gebruiken, maar vaak op een andere manier dan we hadden gewild. De Bijbel zegt in Spreuken 3 vers 6:

'Ken God in al uw wegen en hij zal uw paden recht maken.'

Sommige mensen leggen dit uit als 'Zeg Hem wat je plannen zijn en dan maakt Hij er een succes van.' Dat is een vergissing. Het is mogelijk dat God je een andere weg wijst dan de weg die je zelf had bedacht. Die weg moet je dan ook gaan, en dat is soms erg frustrerend. Kortom: het geloof kan een extreem heftige rit zijn. Toch citeerde Dawkins iemand die het geloof omschreef als 'een knuffeldekentje of een duim om op te zuigen'. Wanneer iemand ons geloof op deze

manier belachelijk maakt, gaan we ons erg onzeker voelen. We hervinden onze gemoedsrust als we ons afvragen wie het zegt en met welke bedoeling. Het boek 'The god delusion' is gericht op de vernietiging van ons geloof, en niet op het vertellen van de waarheid. Dit besef helpt me steeds de uitspraken Dawkins en zijn vrienden te relativiseren. Als je als christen graag wilt leven naar Gods wil, heb je een mooi ideaal. Maar in de praktijk valt het niet mee. Want Hij laat je ook dingen doen waar je geen zin in hebt. De Bijbel zegt: 'Doet alles van harte, dus zonder te mopperen.' (*tekst d*) Want als je tegen je zin gehoorzaamt, ben je maar één stap verwijderd van ongehoorzaamheid. Bovendien doen we God verdriet met een rebelse houding. Gelukkig begrijpt God wel dat we soms even last hebben van een innerlijk conflict. Als je uiteindelijk toch doet wat God zegt vindt God jou toch wel oké. (*tekst e*) Verder krijg je als gelovige soms een opdracht waarvan je zeker weet dat je het niet kunt. Dat is doodeng, maar als je gehoorzaamt blijkt je het toch te kunnen. Want God helpt je door inzicht te geven en soms stuurt Hij praktische helpers en materiële hulp. Toch is het vaak erg spannend omdat je niet weet wat er gaat gebeuren. Kortom, de relatie met God is in emotioneel opzicht vaak de heftigste achtbaan die er maar bestaat. Anderzijds is God een echte Vriend. Hij troost ons, en helpt ons wanneer we dat nodig zijn. De Bijbel zegt: 'Wanneer je wijsheid nodig bent, mag je God erom vragen. En dan krijg je het.' (*tekst f*) Soms vraagt men om een bewijs voor Gods bestaan. Men wil een duidelijk antwoord. Dit is duidelijk genoeg: 'God houdt van ons. Dat laat Hij ons op veel manieren merken. Hij motiveert en vermaant ons en dat versterkt onze relatie met Hem. En wanneer we troost nodig zijn, krijgen we die ook.' Helaas hebben we niet altijd zo'n mooi antwoord paraat. Meestal zeggen we zoiets: 'Wij ervaren troost van God. En daarom weten wij dat Hij er is.' Dawkins pakt ons op dit eenvoudige antwoord. Hij beweert: 'Ze zien niet het verschil tussen X biedt troost en X is waar.' Dawkins gebruikt een subtiele manipulatietechniek. Hij neemt een uitspraak van de opponent en versimpelt die zodanig dat het belachelijk lijkt. Bovendien doet hij alsof dit ons enige argument is. Verder beweert hij ook vaak: 'De gelovige heeft geen enkele reden voor het geloof in Gods bestaan.' Want Dawkins gaat uit van deze gedachte: 'Ik, Richard Dawkins, vind geen enkel argument voor Gods bestaan overtuigend. En dús hebben gelovigen geen enkel argument

Bijbelteksten: **c**) (Mattheus 25 vers 14 tot en met 30 **d**) (Filippenzen 2 vers 14.
e) Mattheus 21 vers 28 tot en met 32 / **f**) Jacobus 1 vers 5)

voor hun geloof. Ze geloven zomaar zonder reden in Gods bestaan.’ Dit zal Dawkins teleurstellen: voor ons hebben zijn maatstaven geen enkel gezag. Wij beslissen zelf wel of we een argument geloofwaardig vinden of niet. En als we het geloofwaardig vinden hebben we een prima argument om te geloven.

Welkom in Holland

In de krantenkiosk stond een moslim in de traditionele kledij. Die outfit bestaat uit een erg wijde witte broek, en een wit shirt met lange mouwen dat wel twee maten te groot lijkt. Verder had die man een fraaie volle baard. Hij had een inwoner van Twente kunnen zijn, want er is hier een islamitische gemeenschap. Toch vermoedde ik dat hij op vakantie was en alleen kwam voor familiebezoek. Om te checken of ik gelijk had maakte ik een praatje met hem. Natuurlijk sprak ik hem aan in het Engels. Omdat niet iedere lezer de Engelse taal kent, vertaal ik het even in het Nederlands. Ik zei: ‘Goede dag! Waar komt u vandaan?’ Tot mijn grote verbazing schrok die man enorm. En hij riep paniekerig: ‘Ik kom uit Australië. En ik kom alleen mijn familieleden bezoeken.’ Natuurlijk vroeg ik of hij De Zaanse Schans al had gezien. Of toevallig Madurodam. Tot mijn grote verbazing werd hij opeens erg bang. ‘Eerlijk niet!’ riep hij huilend. ‘Ik ken ze niet!’ Waarop ik reageerde: ‘Ga er dan heen! Het is daar erg mooi! Helaas regent het wel veel in uw vakantie. Dat is jammer.’ De man kalmeerde direct en keek verbaast. ‘Regen? Ach, in Australië regent het nu ook veel.’ Hij liep hoofdschuddend weg en de verkoopster achter de toonbank schoot in de lach. ‘Nee,’ zei ze ‘dit zal zijn familie nooit geloven.’ Ik vroeg verbaast wat ze niet zouden geloven. ‘Nou, kijk eens om je heen. We worden vanaf alle tijdschriften en kranten aangekeken door Osama Bin Laden. En tussen al die foto’s begroet jij een traditioneel geklede moslim als gast van ons land! Die man dacht vast dat hij werd verhoord door de Nederlandse veiligheidsdienst!’ Had ik die foto’s dan niet gezien? Natuurlijk wel. Ik dacht zelfs meelevend: ‘Wat erg voor die vakantieganger dat Bin Laden zoveel ellende veroorzaakt. Want iedereen kijkt hem er op aan. Vooral vanwege zijn outfit.’ Die gedachte motiveerde me extra om die onschuldige vakantieganger te begroeten als een geëerde gast van ons land. Steeds wanneer ik vertel over die vakantieganger komen de verhalen los. Moslims vertellen dat ze soms in elkaar worden geslagen door extremisten omdat ze veel te

modern zouden zijn. Ook worden zij slecht behandeld door de oorspronkelijke bevolking van hun nieuwe land wanneer terroristen een aanslag hebben gepleegd. Men doet alsof zij die aanslagen goedkeuren. Moslims in traditionele kleding ook nog extra slecht behandelt. Zij moeten dus heel wat angst overwinnen voor ze zich op straat begeven. Stel je eens voor: elke dag staan traditioneel geklede moslims voor de verleiding gewone Europese kleren aan te trekken. Omdat het leven daar een stuk aangenamer door zou worden. En toch dragen ze die traditionele outfit! In mijn ogen zijn zij echte geloofshelden. Let op: het verrichten van een grote daad maakt veel indruk. Maar dagelijks trouw zijn in de kleine dingen vergt heel wat meer moed en discipline.

Lang geleden schreef Salman Rushdie het boek Duivelsverzen. Dat is een erg kritisch boek over het islam. Veel gewone moslims voelden zich verdrietig omdat hun dierbare profeet werd bespot. Anderzijds waren fanatieke imams zo razend, dat ze Salman Rushdie vogelvrij verklaarden. Hierdoor voelden de gewone moslims zich niet alleen verdrietig, maar werden ze ook bang. Want ze wisten dat de meeste niet-moslims hen verantwoordelijk zouden houden voor het vonnis van Rushdie. Terwijl zij dat doodvonnis ook overdreven vonden! En als ze in een Engelstalig land woonden kregen ze het extra zwaar door het opinieblad New Statesman. Want 36 populaire schrijvers schreven allemaal een artikel om Rushdie moreel te steunen. Dit zorgde ervoor dat de publieke opinie zich extra fel keerde tegen de moslim in het algemeen. Let op: ook atheïsten, agnostici en christenen uit Oosterse landen worden door hun gezicht en naam aangezien voor moslim, en krijgen dus dezelfde narigheid over zich heen. Ooit werden ze zo erg bedreigd door fanatieke moslims dat ze naar Europa en Amerika zijn gevlucht. Helaas worden ze in hun nieuwe land nog steeds bedreigd en mishandeld door hun oude vijanden. Bovendien worden ze ook nog door de lokale bevolking van hun nieuwe land gediscrimineerd als afstraffing voor wat hun vijanden doen. Kan het nog schrijnender? Door die toestand met Rushdie kregen ze weer extra ellende te verwerken. Alle opwinding over Rushdie was 17 jaar later al wat weggezaakt, maar toen raketten Dawkins alles nog eens op in zijn boek. Zonder er even op te wijzen dat ook veel niet-moslims een oosters uiterlijk en een islamitisch klinkende naam kunnen hebben.

(2^e brief) Hallo meneer Dawkins.

Toen ik op Wikipedia iets las over ‘The god delusion’, besloot ik de Nederlandse vertaling te gaan lezen. De bibliotheek had alleen de eerste editie. Toen u de inleiding van die eerste editie schreef was u waarschijnlijk nog echt van plan om een kwetsbare groep te helpen. Namelijk: gelovigen die om diverse redenen ongelukkig waren in hun geloof. Als gelovige heb ik altijd erg geleden onder tegenstrijdige gevoelens van liefde en haat jegens God. Dat had ik als zevenjarig kind al! ruim 23 jaar later werd ik naturalist en was ik mijn geloof ongeveer 5 jaar kwijt. Nooit was ik milder ten opzichte van God en het geloof dan juist in die vijf jaar. En zodra ik weer gelovig werd kwam alle negativiteit weer boven. Ik leed er heel erg onder. Toen ik vijftig was voelde ik zelfs het verlangen om definitief met het geloof te breken. Als dat echt kon. Kennelijk zijn er meer mensen met zulke gevoelens. Want u schreef in de inleiding van The god delusion: ‘Veel mensen zijn ongelukkig in de religie waarmee ze zijn opgegroeid. Omdat ze er niet zelf in geloven. Of omdat er veel slechte dingen worden en werden gedaan in de naam van hun religie. Daardoor willen ze graag breken met de godsdienst van hun ouders.’ Verder deed u deze mooie belofte: ‘Als jij je in deze omschrijving herkent, dan is dit boek voor jou geschreven.’ Toen ik dat las, kreeg ik tranen in mijn ogen. Want ja, ik herkende mijzelf in de omschrijving van uw doelgroep. Ook vond ik het geweldig dat iemand een boek had willen schrijven voor mensen zoals ik. Meneer, ik stelde me open voor alles wat u kwijt wilde aan de gelovige lezers. Want u was heel vriendelijk in uw inleiding bij de eerste editie. U was zelfs vriendelijk tegen gelovigen die alleen maar uit nieuwsgierigheid uw boek lazen. Het zou echt geweldig zijn geweest als u het beloofde boek had geschreven. Wat voor boek? Nou, een prettige gids die de lezer aanmoedigt om na te denken over vertrouwde aannames. De inleiding bij de eerste editie was een mooi begin voor zo’n boek. Want daar vermaande u ons op een vriendelijke manier. Het was fijn om na te denken over wat u daar zei. Kortom: wij lagen op de zachte sofa van een begrijpende therapeut. Maar net toen we ons een beetje gingen ontspannen werden we nogal hardhandig verhuisd naar het verdachtenbankje van een kille rechtszaal. En wie was de openbare aanklager? Jawel, de gevreesde Richard Dawkins! Toen ik naar links en rechts keek, zag ik talloze lotgenoten. Zij keken mij allemaal hoopvol aan. ‘Hè, wat?’ zei ik geschrokken. ‘Willen jullie dat ik het

woord voer? Doe me een genoegen zegt. Weet je wel wie ik als tegenstander krijg?’ Een lief oud vrouwtje legde haar hand op mijn arm en zei een beetje smekend ‘Asjeblieft, doe het nou. Er is niemand anders die het voor ons opneemt. Je kunt het best.’ Met een diepe zucht stond ik op. ‘Vooruit dan maar. Op hoop van zegen.’

In 1974 kwam ik op de huishoudschool. (The household-school) Daar werden meisjes opgeleid voor de respectabele rol van moeder en huisvrouw. We kregen daar alleen vakken die van directe nut waren voor een huishouding met kinderen, dieren, kamerplanten en een moestuin. Het ligt dus voor de hand dat we geen wiskunde kregen, maar wel biologie. Meneer P. de jong was onze biologieleraar. Hij probeerde ook nog andere vakken te behandelen. Scheikunde bijvoorbeeld. En iets over geologie en de kosmos. Helaas hadden we al te weinig tijd voor biologie, dus u begrijpt dat alle lesstof heel erg basic was. Bovendien is het al veertig jaar geleden, dus is er ook veel kennis weggezaakt. Toen ik 51 was leek het me niks om de rest van mijn leven alleen maar boekenleggers te borduren en zomaar wat boeken te lezen. Het leek me een goed idee om wat meer gericht aan studie te gaan doen. Daarom heb ik toen een deel van mijn vakantiegeld uitgegeven aan boeken over scheikunde, sterrenkunde, natuurkunde, het menselijk lichaam, genetica, biologie en zelfs een boek over de evolutieleer. Later kocht ik ook nog een boek over wiskunde, want als je geen wiskunde kent begrijp je niets van natuur- en sterrenkunde. Al die boeken zijn delen uit de serie ‘Voor Dummies’. In die serie schrijft men begrijpelijk over moeilijke kwesties. Toen ik het biologieboek open deed, herkende ik sommige dingen. En in mijn verbeelding hoorde ik meneer P. de Jong blij uitroepen: ‘Eindelijk krijg ik genoeg tijd!’ Maar hij zal toch moeten wachten tot ‘Sceptisch geloven’ op internet is gezet. Meneer Dawkins, uw levensloop ziet er heel anders uit dan die van mij. Allereerst kreeg u een universitaire opleiding. Dus kon u aan allerlei onderzoek doen. En na uw opleiding werd het zelfs uw beroep om van alles uit te zoeken. Verder hebt u zo vaak als u wilt stimulerende gesprekken met hoog opgeleide mensen. Ik heb geen intellectuele opleiding gehad zoals u. Maar ik doe al sinds mijn twaalfde aan ontwikkeling. Want zodra ik de openbare bibliotheek ontdekte begon ik boeken te lezen die net iets te moeilijk waren. Als fokker van vogeltjes en guppen moest ik ook veel lezen over erfelijkheidswetten. Verder keek ik als tiener in mijn eentje naar tv-documentaires en heb ik altijd dierlijk

gedrag geobserveerd. Niet alleen het gedrag van mijn vogeltjes en vissen, maar ook dieren in de dierentuin en dieren in de vrije natuur. Verder ben ik geïnteresseerd in archeologie, psychologie en allerlei culturen. Helaas heb ik nooit iemand gehad met wie ik regelmatig kon praten over alle informatie en eigen ontdekkingen. Ook heb ik veel vragen waar ik nooit antwoord op zal krijgen. Simpel wegens het gebrek aan middelen om onderzoek te kunnen doen. Meneer Dawkins, door mijn praktische opleiding en mijn isolement heb ik een andere denkstijl dan u. Daarom geef ik u het volgende advies: ‘Als u tijdens het lezen moet kiezen tussen een heftige verontwaardiging of een geamuseerde grijns, kies dan voor het laatste. Dat is beter voor uw bloeddruk, begrijpt u wel?’

Als oud-leerlinge van de huishoudschool laat ik me niet intimideren door het feit dat u een beroemde professor bent. Wanneer ik het niet met u eens ben, zeg ik dat gewoon. Al blijf ik wel respectvol, want ik zie u als een biologieleraar. Ik zeg altijd: ‘Elke leraar is een gids die ons meeneemt op een ontdekkingsreis. Hij opent werelden voor ons die wij nog niet kennen.’ Daarom voel ik een soort ontzag wanneer een leraar nieuwe dingen uitlegt. Het doet ook iets met me wanneer ik ergens een ouderwets klaslokaal met een zwart schoolbord zie. Ik voel dan een grote eerbied, haast alsof ik een kerk betreed. Dan denk ik ‘Dit is heilige grond. Hier worden nieuwe dingen geleerd.’ Wanneer ik een biologieboek open doe, voel ik die eerbied ook. Opeens zit ik weer in het biologielokaal van de P.W. Jedelooschool in Zaandam, horend bij scholengemeenschap ‘De Nieuwe vaart’. Het klinkt ongelofelijk, maar na 40 jaar herinner ik me het interieur nog vrij gedetailleerd. Want als scholiere bekeek ik dit lokaal elke week grondig! Ik kwam meestal veel te vroeg, wanneer er nog niemand was. Zo had ik tijd en gelegenheid voor een persoonlijk ritueel. Elke keer deed ik dezelfde dingen met dezelfde gedachten en had ik ook dezelfde dagdroom. Bij binnenkomst keek ik altijd even om me heen voor een totaalbeeld. Daarna maakte ik een rondgang. Natuurlijk zag ik direct de 16 tafeltjes voor de leerlingen, de lange tafel van de leraar en het enorme schoolbord. Verder was er een lange wandkast waarvan 3 deuren uit vierkante ruitjes bestonden. Achter die ruitjes stonden skeletjes die ik even interessant als griezelig vond. Er was ook een opgezet eekhoortje, dat zijn bekje geopend hield als in een verstilde schreeuw. Het was elke week weer een aangrijpend gezicht. ‘Arm kereltje!’ zei ik dan vol medelijden. ‘Zal ik stiekem de kast voor je

opendoen? Daarna kan ik het raam bij die boomtak openzetten. Dat zou de perfecte vluchtroute voor je zijn.' In mijn verbeelding zag ik het eekhoortje naar het raam rennen. Via een stoel en een tafel sprong hij op de vensterbank. Met een klein sprongetje belandde hij op die boomtak, en daarna verdween hij tussen de bladeren. Na mijn mooie fantasie keek ik peinzend naar het verstijfde diertje in de vitrinekast. Toen zei ik: 'Laat ik het maar niet doen. Je hebt er toch niets aan.' Vergiste ik me, of zag ik verdriet in zijn stoffige oogjes? Ik rukte me los van zijn stille leed en bekeek de informatieve posters aan de muren. Ook zag ik de vensterbanken van ons leslokaal. Die waren gevuld met planten in diverse gradaties van wanhoop. Sommige planten waren allang een bos stro, of hard op weg er eentje te worden. Anderen waren aangetast door iets dat gaten in de nog groene bladeren vrat. De randen van die gaten waren bruin. Verder werden alle nog groene planten geteisterd door luis. Een geranium deed nog een dappere vluchtpoging. Zijn enige nog niet verdorde tak trachtte zo ver mogelijk weg te groeien van alle narigheid en was extreem hoog. Hij leunde tegen het raam en zou vermoedelijk ooit omvallen en dan tragisch knakken. Het uitzichtloze leed bij het raam gaf me altijd een machteloos gevoel. Mijn laatste aandachtspunt was de tafel met reageerbuizen, flessen en die interessante microscoop. Daar keek ik een beetje dromerig naar. Dan dacht ik: 'Hopelijk doen we daar vandaag wat mee.' Nadat ik alles had bekeken ging ik aan mijn tafeltje zitten en zat ik al gauw te lezen in mijn biologieboek. Kortom: ik was een enthousiaste leerling. Het was overigens niet meegevallen om een prettige relatie te krijgen met mijn leraar. Want hij had een groot vooroordeel ten opzichte van gelovige leerlingen. Een aantal gelovige tieners misbruikte hun geloof als smoes om geen huiswerk te hoeven maken. Ook bedierven ze de sfeer in de les. Dat waren inderdaad vervelende jongelui. Maar de meeste gelovige tieners staan oprecht voor een gruwelijk dilemma. Namelijk: 'Wil ik trouw zijn aan God of wil ik een prettige sfeer op school en mooie cijfers?' Als ze kiezen voor God geven ze Bijbelse antwoorden. Ze antwoorden bijvoorbeeld 'Adam en Eva' wanneer er in een repetitie naar de vroegste voorouders van de mens wordt gevraagd. Hun leraar wordt dan erg boos op ze. Toch is het probleem simpel op te lossen. Als tiener zette ik boven de allereerste repetitie een duidelijk getuigenis: 'Meneer, mijn antwoorden laten zien wat ik begrepen en onthouden heb van de lesstof. Maar op grond van mijn geloof heb ik zelf een andere mening dan de makers van de lesmaterialen.' Na deze

mededeling kon ik zonder gewetensbezwaar de gewenste antwoorden geven. Mijn leraar wist toch immers dat het niet mijn mening was? (Voetnoot 5) Tijdens de les uitte ik mijn scepsis altijd in een beleefde vraag. Daarom vond mijn leraar het leuk om met mij te discussiëren. Een zeldzame keer wist hij geen antwoord op een vraag van mij. Dan antwoordde hij vrolijk: ‘Een slag verloren is nog geen oorlog verloren. Volgende week neem ik je te pakken met een goed antwoord!’ Natuurlijk ging hij die week flink aan studie doen. Ook belde hij collega’s. In de volgende les hadden we dan een extra enthousiaste leraar voor de klas. Want hij had zelf ook iets nieuws geleerd en wilde ons graag laten delen in zijn ontdekking. Hij zei dan tegen mij: ‘Ten aanzien van sommige dingen had je wel gelijk, maar door een stuk onwetendheid interpreteerde je een bepaald feit verkeerd.’ Natuurlijk werd ik door die opmerking extra hongerig naar kennis! Die grote kennishonger is nooit verdwenen. Na mijn 23ste ging ik een tijd naar een avondschool. De biologieleeraar op die school had liever geen discussie in de les. Al mocht ik na de les wel even blijven praten. En als ik een keer gelijk had, vertelde hij in de volgende les dat ik hem op iets interessants had gewezen. Meneer Dawkins, mijn leraren hebben mij geleerd dat een sportieve houding ten opzichte van je opponent een vorm van beschaving is. Ze leerden me ook objectief naar feiten te kijken. Mijn universitair geschoolde vriend Harry kan me moeiteloos klem zetten met opmerkingen waar ik geen verweer op weet. Dus toen ik hém eens te pakken had, vond ik dat geweldig. Maar later las ik ergens een prachtige uitleg over die bewuste kwestie. Hieruit bleek dat Harry toch gelijk had. Ik stuurde hem direct een mailtje. ‘Harry, door een uitleg van professor Dawkins weet ik dat je toch gelijk hebt.’ Toen gaf ik hem de boektitel en de pagina waar het stond, zodat hij fijn kon genieten van zijn gelijk.

Groetjes, Tiny

Als men iets anders wil dan de waarheid

Nobelprijswinnaar en wetenschapper Robert Matthews is gastdocent aan de Aston University in Birmingham. (Groot Brittannië) Hij schrijft voor wetenschappelijke vakbladen. Matthews schreef ook het leuke boek ‘Waarom kunnen we onszelf niet kietelen?’ (Het Engelstalige origineel heet: ‘Why don’t spiders stick to their webs?’)

Voetnoot 5) Een biologieleeraar kan tegen gelovige leerlingen en hun ouders zeggen: ‘Mijn leerlingen moeten de lesstof kennen, maar ze hoeven het er niet mee eens te zijn.’

Matthews vertelt in dit boek: ‘Wetenschappers bestrijden de bezwaren tegen hun favoriete theorieën door een beroep te doen op andere verklaringen. En die steunen op technieken uit twijfelachtige experimenten. Soms gebruiken ze zelfs regelrecht bedrog. Definitief bewijs dat hun idee niet klopt maakt geen indruk op ze. Ze geven een verkeerd idee alleen op vanwege een betere theorie met grotere overtuigingskracht.’ Tot zover Matthews. Eerlijk gezegd lijkt het me onwaarschijnlijk dat alle wetenschappers altijd zo onprofessioneel zouden werken. Maar misschien zijn ze allemaal wel een enkele keer fout bezig. Mijn proeflezer Marco zei: ‘Wanneer een wetenschapper iets nieuws beweert, stort men zich massaal op controlerend onderzoek om zijn claim te checken. En zolang iemands claim nog niet is onderzocht neemt men een afwachtende houding aan.’ Dat klinkt mooi. Zo willen we over wetenschappers denken. Helaas: in de praktijk gaat het toch anders. De wetenschapper Dan Schechtman weet daar alles van. Op een dag ontdekte hij de quasikristallen, en deze ontdekking ondermijnde een traditionele aanname. Om die reden werd Schechtmans ontdekking als bedreigend ervaren. Ook ging die ontdekking in tegen de theoretische logica. Heeft men Schechtmans claim toen gecheckt? Of was men toen zo professioneel om een afwachtende houding aan te nemen tot iemand aan onderzoek had gedaan? Helaas niet. Zijn ontdekking werd direct wereldwijd bespot. Dat men Schechtmans claim niet checkte en het toch belachelijk maakte was al erg onprofessioneel. Helaas kon het nog veel erger. Schechtman kreeg te horen: ‘Zeg dat het niet waar is! Anders komen er allerlei sancties!’ Dus men eiste dat hij de waarheid een leugen zou noemen! Als hij dat niet deed, zou hij grote problemen krijgen. Dat was een serieus dreigement, want al gauw werd hij uit zijn onderzoeksteam gezet. ‘Je maakt ons team te schande!’ zeiden ze. Dus zelfs zijn collega’s veroordeelden hem zonder zijn claim te controleren. Dat was onprofessioneel, maar ook erg onsympathiek. Je zou verwachten dat ze het experiment met zijn allen over zouden doen. Uit interesse of uit bezorgdheid. Ze konden zeggen: ‘Ach jongen, weet je zeker dat het geen vergissing is?’ Helaas, dat deden ze niet. Toen Dan Schechtman een artikel over zijn ontdekking had geschreven, werd het afgewezen door een wetenschappelijk tijdschrift. De redactie had ook wat wetenschappers kunnen vragen alles te checken, en dan hadden ze geweten: ‘Dit wordt een geweldige primeur!’ Maar nee, ze weigerden botweg. Pas vijf jaar later waren paar wetenschappers bereid om Schechtmans claim te controleren. Zij

stelden vast dat hij een prima ontdekking had gedaan. Dit werd al gauw bekend. Hebben Schechtmans ex-collega's nederig hun excuses aangeboden? Zeiden ze dat het een eer voor ze zou zijn als hij weer lid werd van het team? Dat zou wel zo netjes zijn geweest. Kwam er na de bevestiging van zijn claim een massa spijtbetuigingen van alle mensen die hem ten onrechte hadden bespot? Waarschijnlijk niet. Veel mensen kunnen zich bij een goed gekeurd project niet voorstellen dat zij er ooit negatief over deden. Dan zeggen ze dat ze alleen maar erg voorzichtig waren. Pas 29 jaar later kreeg Schechtman de Nobelprijs Chemie 2011 als late waardering voor zijn ontdekking. Hij was trouw aan de waarheid, zelfs al kreeg zijn carrière er een knak door. Dat noem ik nou professioneel!

Het bovenstaande is mijn reactie op een artikel dat in Weet-magazine stond. De auteur Johan Démoed gaf me vriendelijk toestemming voor dit gebruik van zijn artikel over Schechtman.

De niet correcte maatstaf

In 1984 kwam ik bij mijn tante en haar hondje Schoffie wonen. De naam 'Schoffie' betekent: 'een stout maar charmant jongetje.' Die naam paste heel goed bij het hondje van tante. Hij was inderdaad een charmant boefje. En slim was hij ook! In die tijd vond ik ergens een intelligentietest voor honden. Natuurlijk wisten tante Eef en ik alláng dat ons vriendje hoogbegaafd was, maar we wilden graag een bevestiging. De test bestond uit allerlei opdrachten. De eerste was: 'Toon de hondenriem aan je hond. De intelligente hond zal begrijpen dat jullie gaan wandelen en springt blij om je heen.' Natuurlijk waren wij zo professioneel om deze opdracht onder diverse omstandigheden uit te voeren. Hierdoor deden wij een sensationele ontdekking. Schoffies intelligentie hing sterk af van het weer! Je moet weten: de hondenriem hing bij ons aan de kapstok. Als we bij mooi weer naar de kapstok wezen, begreep Schoffie direct dat we gingen wandelen en was hij erg blij. Maar bij slecht weer werkten zijn hersenfuncties minder goed. Naar de kapstok wijzen was zinloos. Verder had het laten zien van de hondenriem ook een onverwacht effect op Schoffie. Hij wierp een snelle blik op het raam. En als daar regen tegenaan gutste, was de hondenriem opeens een onbekend voorwerp voor Schoffie. Hij was er zelfs bang voor! Je begrijpt: tante en ik hebben veel gelachen tijdens de uitvoer van alle opdrachten. Al waren we wel wat verbijsterd toen we de eindconclusie bekeken. Volgens die

eindconclusie had Schoffie de intelligentie van een kamerplant! Hij wist nauwelijks dat hij leefde. Er is maar één goede verklaring voor deze bizarre uitslag. De “intelligentietest” was in werkelijkheid een test op speelsheid en gehoorzaamheid. Op deze eigenschappen scoorde Schoffie inderdaad geen punten. Die “intelligentietest voor honden” bevestigde wel een hypothese die ik allang had. Namelijk: psychologen zien vaak een bepaald gedrag als het bewijs van een eigenschap die daar niets mee te maken heeft. In dit geval werd wenselijk gedrag uitgelegd als een bewijs van intelligentie. Professor Dawkins doet net zoets. Hij wil ons bekeren tot het atheïsme. Als jij atheïst wordt, vertoon je het door Dawkins gewenste gedrag. In dat geval vindt Dawkins je een intelligent en edel mens. Blijf je in God geloven? Dan zijn er volgens Dawkins twee beroerde opties: óf je bent een gehersenspelde zwakkeling, óf je bent een koppige domoor met een verdorven moraal. (*Voetnoot 6*)

(3^e brief) Hallo meneer Dawkins,

U sprak de hoop uit dat gelovige lezers door ‘God als misvatting’ zouden veranderen in atheïsten. Maar volgens u gebeurt dat zelden omdat we worden geïndoctrineerd met ‘de sinistere waarschuwing om nooit een boek als dit te openen omdat het een werk van Satan zou zijn’ (*zie Voetnoot 6*) Wat bedoelt u met ‘een boek als dit’? Bedoelt u ‘een atheïstisch boek’? Tot ik de dag dat ik uw opmerking las had ik nog nooit gehoord over het bestaan van atheïstische boeken. Wel heb ik altijd geweten hoe je een goed boek herkent. Een goed boek biedt een positieve bijdrage aan je ontwikkeling. Het is niet schunnig, kwetsend of Godslasterlijk en het zet ook niet aan tot haat of minachting. Integendeel: het helpt je een beter mens te worden. Iedere atheïstische schrijver die rekening houdt met deze redelijke maatstaven heeft ook christelijke lezers. En als een boek fijn is om te lezen is men ook bereid erover na te denken. Helaas: uw boek zet aan tot haat en minachting ten opzichte van de gelovige in het algemeen en de christen in het bijzonder. Want u omschrijft ons continu als bekrompen, agressief en belachelijk. Meneer, zulke negatieve types zie je in elk milieu en bij elke levensbeschouwing, dus zijn er ook zulke atheïsten. Verder heb ik als alerte lezer ook nog ontdekt dat u veel relevante informatie verzwijgt en dat u Bijbelteksten uit het verband rukt. Er zijn niet veel mensen die hun kostbare tijd willen

Voetnoot 6) **Gam** pag. 14 / **Tgd** pag. 28

besteden aan een oneerlijk boek dat ook nog onnodig kwetsend is. Maar u hebt geluk: veel mensen hebben nog nooit een recensie over uw boeken gelezen, en weten dus niet wat ze kunnen verwachten. Halverwege de inleiding schreef u: ‘Als het gaat zoals ik wil, dan wordt iedere gelovige die dit boek leest atheïst.’ Deze mededeling heeft u veel gelovige lezers gekost. Want ‘atheïst worden’ is voor ons hetzelfde als: ‘vlak voor de hemelpoort toch nog kiezen voor de hel’. Dus zullen veel mensen uw boek direct dichtdoen. En veel christenen die uw boek wél helemaal lezen voelen zich zo bezeerd door uw kwetsende stijl, dat ze niet na kunnen denken over wat u schrijft.

De ontwikkeling van een vrije geest

Meneer, u zegt terecht dat vaste denkpatronen en instinctieve reacties voor veel mensen onoverkomelijke barrières zijn. Ook schrijft u dat alleen sterke persoonlijkheden die ongemakken overwinnen. Tot slot zegt u (en nu citeer ik u letterlijk): ‘Zulke vrije geesten zijn weinig aanmoediging nodig om zich te ontworstelen aan de verdorvenheid van de religie.’ (zie voetnoot 6) Dat klopt. Wij kunnen ons zelfs losrukken van iedere denkbare invloed, dus ook de invloed van een atheïstische professor! Maar in dat geval omschrijft u ons als ‘dyled in the wool faith-heads.’ Dat is te vertalen als ‘door de wol gedoodverfde stijfkoppen.’ Maar uw Nederlandse vertaler Hans E van Riemsdijk maakte er ‘verstokte pilaarbijters’ van. Dat is in het Engels ‘hardened pilarbiters’. Volgens u zijn we zo geworden door indoctrinatie met christelijke ideeën. Dus als we standvastig zijn in ons geloof zijn er in uw ogen slechts twee opties: u vindt ons óf gehersenspoelde zwakkelingen óf koppige domoren. En in beide gevallen hebben we volgens u een verdorven levensbeschouwing. (Zie voetnoot 6)

Meneer Dawkins, normale ouders geven hun kinderen uit liefde het beste dat ze te bieden hebben. Dit noemt u opvoeding als het atheïstische ouders betreft, en indoctrinatie wanneer het over gelovige ouders gaat. U meet dus met twee maten. Dat doet u talloze malen in uw boek. Want wanneer een atheïst en een christen exact hetzelfde doen, geeft u de atheïst een compliment en zet u de christen neer als een verdorven mens. Bovendien overdrijft u de invloed van ouders. Want op een zeker moment maakt men toch zijn eigen keus. De felste atheïsten die ik ken stammen uit streng calvinistische families, en weren iedere christelijke invloed uit het leven van hun kinderen. Terwijl atheïsten die opgroeiden in een vriendelijke en vrolijke

geloofsbeleving vaak heel vriendelijk omgaan met gelovigen. En de meest nuchtere gelovigen die ik ken komen uit atheïstische families. Wat er van je opvoeding blijft hangen is kennelijk een bepaalde houding waarmee men doet wat men doet. Bij elke levensvisie en in elk milieu zijn er ook mensen die na een serieus denkproces hun ouders gelijk geven. En dan zegt de tegenpartij dat ze zijn gehersenspoeld. Om te bewijzen dat dit niet zo is moeten ze braaf hun eigen visie inwisselen voor die van de eisende partij. Dat is iets wat een echt vrije geest nooit zal doen. Die verandert alleen als je hem echt hebt overtuigd. Pasgeleden was dit mijn gebed: 'Here God, als U vindt dat ik iets verkeerd zie, sta ik in dubbel opzicht schuldig tegenover U. Want ik kan het niet anders zien dan zoals ik het zie, en ik voel me er ook niet schuldig over. Al vind ik het wel erg dat ik u op deze manier teleurstel. Natuurlijk doe ik wel wat u van mij vraagt. Uit gehoorzaamheid, maar niet uit overtuiging.' Deze vrijmoedigheid is het resultaat van een harde jeugd. Toen ik acht jaar was, kreeg ik een ongeluk. Dat veroorzaakte helaas wat blijvende hersenschade. Hierdoor kan ik me nog steeds niet concentreren op de gewone manier. En simpele dingen kunnen erg moeilijk voor me zijn. Dan ben ik extra tijd nodig om het te begrijpen. Die tijd kreeg ik niet in het gewone onderwijs. Maar mijn ouders wilden niet dat ik naar een speciale school voor moeilijke leerlingen ging. (Het LOM) Ze waren bang dat zoiets mijn zelfvertrouwen zou ondermijnen. Daarom gaf de schoolmeester mij extra huiswerk mee. Op de eerste etage van ons huis was er in het gangetje langs de slaapkamers een kleine nis. Daar was geen enkele afleiding, dus vond moeder dat de beste studieplek.

$ \begin{array}{r} 134 : 5 = 5 / 134 \setminus 26 \\ \underline{13} \\ 34 \\ \underline{30} \\ 4 \end{array} $ <p style="text-align: center;">De staartdeling</p>	<p>Delen met restant: $134 : 5 = 26$, rest 4</p> <p>Delen met breuk: $134 : 5 = 26 \frac{4}{5}$</p> <p style="text-align: center;"><i>Leren is het ontsluiten van mysteries</i></p>
---	--

Iedere avond was ik daar bezig met een massa rekensommen. In de winter was het daar ijskoud en had ik altijd mijn jas aan. Helaas had ik geen echte handschoenen, maar wanten. Je weet wel: een zakje om je duim en een zakje rond de rest van je hand. Daarmee kun je niet goed

schrijven. Dus deed ik mijn wanten uit en zat ik met verkleumde vingers mijn sommen te maken. Af en toe deed ik mijn handen onder mijn trui om ze weer warm te laten worden. Natuurlijk voelde ik me erg eenzaam wanneer ik in de kou zat te zwoegen op mijn huiswerk. Toch was het een glorieuze ervaring toen ik eindelijk de staartdeling begreep. Ik dacht: 'Ets nieuws leren is het ontsluiten van mysteries.' Is dat geen prachtige motivatie voor ontwikkeling? Helaas: ondanks die motivatie stonden er in mijn schoolrapport vieren, vijven en een enkele zes. Toen ik me zorgen maakte over de reacties thuis zei mijn zusje: 'De grote mensen weten heus wel dat jij je best doet.' Helaas waren de volwassenen niet zo verstandig als mijn zusje dacht. Want men verwarde intelligentie met ijver. Het is al traumatisch voor een kind wanneer het slechts één enkele volwassene tegen zich heeft. Maar ik had ze allemaal tegen me: mijn ouders, grootouders, ooms en tantes en de buurvrouw. Ze zeiden bij elk rapport dat ik lui was. 'Neem een voorbeeld aan je zusje.' Vonden ze het een blijk van ijver dat mijn zusje elke avond lekker in de warme huiskamer zat te spelen? En was het een blijk van luiheid dat ik 's avonds in een ijskoude ruimte met verkleumde vingertjes extra sommen zat te maken? De schoolmeester had iets aardigs kunnen schrijven in mijn rapport. Bijvoorbeeld een compliment omdat ik zo gehoorzaam extra huiswerk maakte. Maar nee. Toen we weer ons rapport meekregen zette hij onder de cijferslijst: 'Je moet meer je best doen!' De vorige keer kon ik me thuis nog een beetje verdedigen door verdrietig te zeggen: 'Ik doe heus heel erg mijn best.' Maar door die vermaning onder mijn cijferslijst zou niemand me nog geloven. Toen ik met dat rapport naar huis liep was ik extra bang. 'Here Jezus, ik ben zo bang voor de reactie van de grote mensen.' Toen ik dat tegen de Heer zei, kwam deze onkinderlijke gedachte bij me op: 'Ik beoordeel eerst zelf mijn rapport, voordat iemand anders het te zien krijgt.' Even later dacht ik: 'Dit rapport laat gewoon zien dat ik niet goed kan leren.' Toen we verhuisden naar de stad Zaandam kreeg ik een nieuwe schoolmeester. Ik durfde hem niet om extra oefeningen te vragen, maar had ze graag gemaakt als hij me die opdrachten gaf. Want ik wist dat ik die extra oefeningen nodig had. Niet alleen voor rekenen, maar ook voor andere schoolvakken. Ik was trouwens ook hulp nodig bij het leren van al die jaartallen van geschiedenisles. Zonder die extra oefeningen en zonder wat hulp zouden de komende rapportdrama's een stuk erger zijn. Helaas ging het inderdaad zoals ik had gevreesd. Iedere keer werd ik wekenlang veroordeeld als een lui kind. Dan dacht ik wanhopig 'Ik

heb **wel** mijn best gedaan!’ Ik klemde me vast aan die gedachte zoals een drenkeling zich vastklemt aan een stuk wrakhout. Elk rapport leerde me dezelfde harde les: als je anderen jouw waarde als mens laat bepalen zal hun afwijzing jou vernietigen. De enige acht die ik ooit haalde ervoer ik als een wonder. Ik was zo blij! Natuurlijk verwachtte ik dat iedereen me zou feliciteren. Helaas vonden de meeste mensen mijn slechte cijfers zo erg dat ze die acht niet eens zagen. De enige reactie op dat mooie cijfer was negatief. Want mijn oma zei boos: ‘Je moet je schamen dat je alleen een acht voor zingen hebt, en verder allemaal slechte cijfers. Neem een voorbeeld aan je zus. Want zij heeft alleen achten, negens en tien!’ Natuurlijk was ik erg verdrietig om die negatieve reactie. Maar ik beseftte: ‘Oma heeft zich vergist! Ik verdien juist een compliment!’ Dit inzicht was meer waard dan de acht die ik had gehaald. Want hierdoor behield ik mijn gevoel van eigenwaarde. Zelfs al was ik wel verdrietig om oma’s afkeuring. De ouders van mijn moeder waren toevallig op bezoek toen we weer een rapport meekregen. Opa gaf mijn zus een gulden voor haar rapport. Omdat ze ijverig was geweest. Maar hij zei tegen mij: ‘Jij was lui, dus jij krijgt niets!’ Oma was zo teerhartig om te zeggen: ‘Ach, geef haar nou ook een gulden.’ Opa deed wat ze zei, maar niet van harte. Hij zei: ‘Je krijgt er een, al heb je het niet verdiend.’ Stel je voor dat men tegen een sportkampioen zegt: ‘Je krijgt deze medaille wel, maar je hebt hem niet verdiend.’ Hoe zou hij zich dan voelen? Nou, zo voelde ik me toen ik die gulden kreeg als iets dat ik niet verdiend zou hebben. Er is wel een verzachtende omstandigheid voor de reactie van mijn grootouders. Zij wisten niet dat ik door mijn hersenbeschadiging eigenlijk naar een speciale school had gemoeten. Ook wisten ze niet dat ik lange tijd zes avonden per week gehoorzaam sommen zat te maken op een koude plek. En ze konden zeker niet weten dat ik leren zag als het ontsluiëren van mysteries. Als mijn grootouders hadden geweten van mijn motivatie waren ze vast trots op me geweest. Ongeacht de slechte cijfers op mijn rapport. Toen ik met mijn laatste rapport thuis kwam, hield ik hem even achter mijn rug. Ik zei: ‘Het is niet eerlijk dat jullie mij altijd vergelijken met mijn zus en me dan lui noemen. Ik kan niet zo goed leren als zij, maar wel net zo ijverig.’ Mijn ouders schrokken ervan, en zeiden: ‘We dachten echt dat je lui was. Het spijt ons dat wij jou zoveel onrecht hebben aangedaan.’ Hun reactie was heel bijzonder. In de jaren zeventig was het niet gewoon dat ouders hun fout zo nadrukkelijk erkenden tegenover hun kinderen. Ik ben nog steeds erg blij met hun erkenning. Mijn traumatische jeugd

had me kunnen veranderen in een geestelijk wrak. Maar God zorgde dat ik hierdoor juist een sterk mens ben geworden. (zie Romeinen 8 vers 28) Meneer Dawkins, ik citeer u meestal in mijn eigen woorden. Daarom zet ik onderaan de pagina's tekstverwijzingen. Zo kan iedere argwanende Dawkins-fan even checken wat u letterlijk hebt gezegd. Vaak wist ik niet meer waar iets stond en moest ik uw hele boek uitpluizen om een tekstverwijzing te kunnen geven. Dat kostte veel tijd. Het was pas echt een drama toen de atheïst Bart Klink zei dat ik u in een bepaalde kwestie verkeerd had beoordeeld. Want die foute basisaanname leek wel een rivier met een enorme delta van verkeerde aannames en conclusies. Om een eerlijke indruk van u te geven moest ik minstens de helft van mijn manuscript schrappen of drastisch aanpassen. En dat heb ik gedaan! Daarna ontdekte is zelf een paar maal dat ik u verkeerd had geïnterpreteerd en moest ik weer stukken tekst schrappen of herschrijven. Wilt u weten waarom ik al die moeite deed? Ach meneer, ik word er zo verdrietig van dat atheïsten en gelovigen elkaar expres zo negatief mogelijk neerzetten. Vaak worden er uitspraken verdraaid of uit het verband gerukt. Waarom doen mensen elkaar dat nou aan? Ik doe daar niet aan mee, en geef mijn opponenten een eerlijke kans. Afgelopen acht jaar zette ik soms iets van mijn manuscript op de Facebookpagina van Logos Instituut. De bezoekers hadden dan de rol van proeflezer. Alle vaste bezoekers van die pagina's wisten dat ik open stond voor correcties en aanvullingen. Toch waren de reacties buitengewoon agressief, alsof ik expres foute dingen had geschreven. Wat nog erger is: mensen met vooroordelen fantaseerden dat ik bepaalde dingen had geschreven of bedoeld, en waren dan boos op mij. Ik weet het: als schrijver ben ik alleen verantwoordelijk voor wat ik echt heb geschreven en echt heb bedoeld. Maar onredelijke critici beïnvloeden wel de publieke opinie. Uiteraard wil ik graag de waardering van mensen die ik respecteer. Zowel gelovigen als atheïsten. Dus word ik erg verdrietig van hun negatieve oordeel. Toch kan ik onder boegeroep presteren en durf ik ondanks de algemene afkeuring op mijn eigen inzicht te vertrouwen. Kortom: ik ben een echt vrije geest.

Groetjes, Tiny

Wat is geloof?

In een film vroeg een zekere Annie aan haar man Bert of hij de voorkeur op slot had gedaan. 'Ik geloof het wel' zei hij. Veel mensen

zien geloof als een vorm van onzekerheid. Dus het geloof van Bert. Om Annie gerust te stellen ging Bert de deur controleren. Toen hij even later zei dat de deur op slot zat, ging Annie dat niet zelf checken. Haar geloof was een vorm van vertrouwen. Ze wist zeker dat de deur op slot zat. Omdat een betrouwbare persoon het had gezegd. Zelfs atheïsten hebben vaak zonder het geringste bewijs toch vertrouwen in een aanname. Dit soort geloof wordt er bedoeld in de volgende Bijbeltekst: ‘Geloof is de zekerheid van wat men hoopt en het bewijs van de dingen die men niet ziet.’ (Hebreeën 11 vers 1) Maar het Bijbelse geloof is meer dan alleen wat vertrouwen. Volgens het Nieuwe Testament heeft het geloof van de christen nog een belangrijk element. Lees de Filippenzenbrief maar eens. Eerst hamert Paulus er voortdurend op dat we God moeten gehoorzamen. Wanneer we die gehoorzame intentie hebben, kan God het verlangen in ons leggen om heel wat meer te willen doen. Paulus zegt het zo: ‘Dan zal God het willen en werken in jullie leggen. Maar doe alles zonder bezwaar en zonder te mopperen.’ Hij bedoelde met die laatste zin: ‘Als je tegen je zin gehoorzaamt ben je één stap verwijderd van ongehoorzaamheid.’ (Filippenzen 2 vers 13 en 14)

Dawkins zegt in zijn boek ‘Een mystieke reactie op de natuur en het heelal komt ook voor bij rationeel ingestelde mensen. Het is dus geen reactie op een bovennatuurlijke wereld.’ (*voetnoot 7*) Hij heeft gelijk! Mystiek en spiritualiteit zijn woorden die men ten onrechte altijd linkt aan God en engelen. Ook wie niet gelooft in het bovennatuurlijke kan mystieke ervaringen hebben. Bijvoorbeeld onder een prachtige sterrenhemel of bij het horen van mooie muziek. Niet-gelovigen kunnen ook iets moois voelen bij het aansteken van een kaars of het branden van wat wierook. Dat is neurologisch en psychologisch verklaarbaar. Visuele prikkels, geuren, muziek en andere sfeermakers brengen je in een zekere gemoedstoestand. En dat wordt vaak als religieus ervaren. Om die reden noemde de pantheïst Einstein zich ‘een diep religieuze ongelovige’ Hij had zichzelf beter ‘spiritueel’ kunnen noemen. Of ‘mystiek’. Het is pas religieus wanneer alle gevoelens en rituelen gefocust zijn op één of meer goden. God heeft onze neurologische en psychologische systemen zo gemaakt dat we gevoelig zijn voor mystiek. Want dan zijn we ook ontvankelijk voor Hem, de Schepper. Op deze manier kunnen we ons heel sterk bewust zijn van Zijn aanwezigheid. Het zou kunnen dat ook de niet-gelovigen

Voetnoot 7) **Gam** pag. 19 / **Tgd** pag. 32

iets van Gods aanwezigheid kunnen voelen. Zij zien dat dan als een romantisch gevoel. Terwijl de gelovige heel duidelijk een verschil voelt tussen romantiek en Gods aanwezigheid. Door de zondeval is er een vloek gekomen over de aarde en alles wat leeft. Daardoor kan onze ontvankelijkheid voor God helaas ook een ingang zijn voor de occulte wereld, het duivelse. Daarom waarschuwt de Bijbel ons met: ‘Beproof de geesten of zij van God zijn’. (*tekst g*) Dat betekent: wees voorzichtig als iets bovennatuurlijk lijkt. Eerlijk gezegd word ik altijd wantrouwig als ik bijzondere ervaringen heb. Dat komt doordat ik jarenlang heb geleden onder hallucinaties. Toen zag en hoorde ik dingen die er niet waren. God weet dat ik een stem uit de Hemel zou opvatten als een hallucinatie. Dus kiest God in mijn geval voor een andere aanpak. Een paar jaar geleden ging het helemaal mis met me. Toen zei ik tegen God: ‘Heer, helaas heb ik geen enkel gevoel bij een lied of Bijbeltekst. U laat me toch niet in de steek? U geeft me toch niet op?’ Ineens werd ik erg onrustig, en ik liep naar de gang. Daar vond ik een ansichtkaart. En deze Bijbeltekst stond erop: ‘Ik zal je niet opgeven en je niet in de steek laten’. (Deut. 31 vers 6) Dat was een zeer direct antwoord op mijn vraag! De ervaring dat God zo concreet binnenkwam in mijn dagelijkse realiteit was een hele schok. Ik ben zelfs bang geweest. Wanneer ik geen mystieke gevoelens heb, word ik gerustgesteld door de Filippenzenbrief. Want zolang ik de gedragsregels in die brief als leefregel heb, zegt de Here Jezus: ‘Je hebt kleine geloofskracht, maar je hebt Mijn Woord gepraktiseerd en Mijn Naam niet verloochend.’ (*tekst h*) Veel gelovigen beweren: ‘Je hebt geluk als God jou het geloof geeft. Want je hebt daar zelf geen invloed op.’ Vervolgens rukken zij de volgende Bijbeltekst uit het verband om hun gelijk te bewijzen: ‘God zorgt dat wij het willen en het ook zullen doen’ (*tekst i*) Ze zien deze tekst als een bewijs voor hun stellingname dat je hulpeloos af moet wachten of God jou het geloof wil schenken. Maar als je de hele Filippenzenbrief leest zie je de echte betekenis van die tekst. Paulus zegt dat geloven in essentie is: kiezen voor een bepaalde leefwijze. Hij gaf opdrachten zoals ‘Doe alles wat God van je vraagt, en doe het zonder te mopperen of bezwaren te uiten.’ Zie je: wij zijn dus niet zo hulpeloos als men vaak denkt. De Bijbel zegt: ‘Kies nu wie je gaat dienen.’ (*tekst j*) En Johannes zegt ook al dat we een duidelijke keus moeten maken. (*tekst k*) Zou dat in

Bijbeltekst: **g**) 1 Johannes 4 vers 1 (De brief, niet het evangelie) / **h**) Openbaringen 3 vers 8 / **i**) Filippenzen 2 vers 13 / **j**) Jozua 24 vers 15/ **k**) Johannes 3 : 16, 17 en 18.

de Bijbel hebben gestaan als al onze keuzes al vastlagen bij onze geboorte? God weet tevoren wie de juiste keuzes gaan maken. Dus kon Hij tevoren al noteren wie behouden is. (Psalm 139 vers 16) Maar iets weten is iets anders dan iets programmeren. Als je God echt wilt gehoorzamen, mag je bidden om een gewillige geest. In psalm 51 vers 12 tot en met vers 15 staat een goed gebed dat je kunt bidden. Wat gebeurt er als je Gods wil doet en dan dan bidt om een gewillige geest? Nou, dan zal Hij je stimuleren om de lat nog hoger te leggen. En dan stelt Hij je ook nog in staat om op dat niveau te functioneren. Dat bedoelde Paulus met ‘God die het willen en werken bewerkt.’ Maar Paulus erkende een eindje verder in zijn brief dat het niet meevalt om te leven naar de normen van een Heilige God. Hij schreef: ‘Ik zeg niet dat ik er al ben, maar ik doe mijn best. (tekst 1) The Five Blind Boys of Alabama zongen naar aanleiding van deze Bijbeltekst een mooi lied, dat apostel Paulus zeker had kunnen waarderen: ‘I’m getting better all the time!’ (‘Ik word steeds een stukje beter’) Toen ik de Bijbel als maatstaf voor mijn dagelijkse leven accepteerde, was ik nog een echte atheïst. Maar door die beslissing werd ik uiteindelijk een gelovige. Dat is toch mooi? Helaas ben ik er nog niet helemaal, maar met Gods hulp word ik steeds een stukje beter.

De eindbestemming

Helaas zijn er allerlei christelijke visies over wat er na je dood met je gebeurt. Bij de Baptisten is er de blijmoedige gedachte: ‘Als je de Jezus hebt aangenomen als Verlosser en Heer ga je naar de Hemel. Maar in sommige kringen is er onzekerheid over de vraag wie er naar de Hemel gaat en wie naar de hel. Welke visie is nou de juiste? Het ergste is dat ze elke visie kunnen verdedigen met een Bijbeltekst. Zelfs als je de tekst met de hele paragraaf erom heen leest, lijken ze gelijk te hebben. Ja, het lijkt zo, tot je wat andere Bijbelteksten over die kwestie ontdekt. Dan krijg je een heel andere indruk. Toen ik atheïst werd, had ik geen last meer van al die frustraties over het hiernamaals. Ik dacht opgelucht: ‘We houden definitief op met bestaan.’ Maar toen ik weer gelovig werd, kreeg ik ook weer die hele bak tegenstrijdige visies over me heen. En daar werd ik behoorlijk gefrustreerd door. Als opnieuw-gelovige moest ik in 2015 een operatie ondergaan. Het was een flinke operatie, dus waren er dodelijke complicaties mogelijk. Ik zei tegen de dominee: ‘Er is een groot risico

Bijbeltekst: 1) Filippenzen 3 vers 12

dat ik het niet overleef. Stel je voor: onder narcose heengaan. Een mooiere dood is nauwelijks denkbaar! Nou ja, voor degene die het overkomt. Er schijnen een aantal mensen van me te houden. Die zouden toch erg verdrietig zijn als ik de operatie niet overleefde.’ De dominee wilde me een beetje bemoedigen, en kwam met een traditionele troostboodschap. Mijn antwoord was: ‘Als je me echt gerust wilt stellen, zeg dan dat ik net zo doodga als de hond, het madeliefje en de irritant zoemende mug. De stekker gaat uit de muur en het scherm gaat op zwart. Ik wil graag horen dat ik geen eeuwige ziel heb die ergens heengaat.’ De dominee was duidelijk geshockeerd door mijn opmerking. Want zoiets had hij nog nooit een christen horen zeggen. Ter verklaring zei ik rebels: ‘Het lijkt me gewoon niks om eeuwig door te moeten gaan. Maar ja, er staat nergens in de Bijbel dat God een uitzondering maakt voor een zekere Tiny Noordijk, dus kom ik er niet onderuit. En als ik toch eeuwig ga leven, dan wil ik natuurlijk naar de Hemel. Want de poel van vuur en zwavel lijkt me geen prettige eindbestemming.’ De dominee schoot in de lach en zei: ‘Je vindt het vast heel fijn in de Hemel!’ Ik dacht toen argwanend: ‘Hoe kun jij dat weten? Bent je d’r al wezen kijken?’ Maar ik zei wat ik meestal denk: ‘We weten in elk geval dat de Here Jezus daar is. En waar Hij is, daar is het goed. Maar hóe het goed is, dat weten we pas als we er zijn.’

Neurologisch en psychologisch

Onze hersenen zijn heel goed in het aanvullen van een vaag beeld. Dan zien we datgene wat we hopen, vrezen of verwachten. In een Afrikaanse stad brak bijvoorbeeld paniek uit omdat men een erg grote Deense Dog had aangezien voor een leeuwin. Onze hersenen en zintuigen zijn dus makkelijk te bedotten. In een normale situatie seinen je zintuigen aan je hersenen wat er te zien, te horen, ruiken, te voelen of te proeven is. Bij een hallucinatie gaat het omgekeerd. Dan seinen je hersenen naar je zintuigen wat ze moeten registreren. In dat geval kun je door hallucinatie heel realistisch dingen zien, horen, ruiken, voelen en proeven die er niet zijn. Er is zelfs een tussenvorm mogelijk. Je ziet iets wat er echt is, maar je hersenen veranderen het beeld. Het is mogelijk dat je een echte duizendpoot van een paar centimeter uitvergroot ziet tot een lengte van 1 meter 50. Of een spin zo groot als een salontafel met dikke harige poten. En dat zie je zo realistisch, dat het wel een heel sterke persoonlijkheid vergt om vol te

houden dat het beest niet zo groot is als hij lijkt. Het helpt vaak om een kwartiertje uit de kamer te gaan. Als je terug komt is het een normaal spinnetje. Eentje die onder een theeglas past. Maar als je een spin ziet in het formaat van een vogelspin, kan het ook een echte vogelspin zijn. En de leeuw die je ziet lopen, kan ook echt ontsnapt zijn uit een illegale dierentuin. Als je het aanziet voor een hallucinatie loop je erheen en ben je in groot gevaar. Dus als je iets engs ziet, kijk dan eerst naar de reactie van anderen. Als zij er niet op reageren is er kennelijk niets aan de hand. En als je een vogelspin ziet, zou je vlug een emmer over hem heen kunnen zetten en daar iets zwaars op kunnen leggen. Als het een transparante emmer of bak is, kun je over een uur nog eens kijken. Als je dan nog steeds een vogelspin ziet, dan is het er echt eentje en kun je hulp halen. Overigens is er soms sprake van een symbolische betekenis. Wespen kunnen je plagen als een vlieg, maar owee als je van je afslaat: dan steken ze. Toen ik bepaalde televisieseries volgde, had ik extra last van mijn wespfenobie. Want wat was het geval? Sommige mensen in die serie waren de menselijke versie van een wesp. Ze konden anderen treiteren, en als hun slachtoffer zich verweerde stortten die mispunten hem in een nog grotere ellende. Toen ik stopte met het volgen van die tv-series werd mijn wespfenobie minder erg. Ook zag ik geen reusachtige wespen meer. Wanneer mijn spinnenfobie toeneemt kijk ik even op de kalender. Ja hoor, ik moet weer naar de tandarts. Want zoals een spin alle kanten op kan hollen (dus ook mijn kant) zo kan de situatie in de tandartsstoel ook een (voor mij) vervelende kant op gaan. Sinds ik gewoon elk half jaar naar de tandarts ga en zelf alle spinnen opruim zijn beide angsten een stuk minder geworden. Door alles wat er neurologisch mogelijk is, weten we niet altijd wat we echt zien en wat een hallucinatie is. Verder maken God en de duivel waarschijnlijk ook vaak gebruik van het systeem in onze hersenen. Hoewel ze ook voor echte verschijningen kunnen zorgen. Er is dus een overlap tussen het wetenschappelijk verklaarbare en het bovennatuurlijke.

Sfeer en mystiek gevoel

In 1982 kampeerde ik in een tentje op het terrein van een Zuid-Franse commune, die zich vrij hoog in de bergen bevond. Je mocht daar staan met je tent en mee eten op voorwaarde dat je meewerkte op de boerderij. Dat deed ik dus. Ik was altijd erg vroeg wakker. De eerste week lag ik elke ochtend wat na te denken tot het tijd was om op te staan. Maar op de achtste dag besloot ik dat luieren me niet meer

beviel. Het was eigenlijk nog nacht. Toch leek het me een goed idee om alvast mijn klusje in de moestuin te doen. Dat was het begieten van de jonge sla-plantjes. De maan scheen zo helder, dat ik zelfs nog het kleinste kiezelsteentje zag liggen. Links begonnen duizenden krekels te tsjirpen. Toen begonnen ze rechts ook te musiceren, net als veel krekels voor en achter mij. Het geluid leek wel in golven over de omgeving te gaan. Het was een prachtig concert. Verder was de inktzwarte nachthemel royaal bespikkeld met talloze sterren. Zoveel sterren had ik nog nooit eerder gezien! De sfeer was zo mystiek, dat ik mijn adem inhield. Want ik had er geen idee van wat ik allemaal ging zien! Een Mariaverschijning, een vlug wegrennend kaboutertje wellicht? Nee, er waren alleen drie enorme padden die elk minstens een pond wogen. Waren zulke padden daar inheems? Of waren ze een hallucinatie? Ik ben gevoelig voor een sprookjesachtige of “hemelse” sfeer. Mensen met deze specifieke gevoeligheid krijgen vast eens een ufo te zien! Gelukkig komt er bij mij vaak net op tijd een nuchtere gedachte die de magie verstoort. Zo ging het deze keer ook. Ik keek naar de maan, schoot in de lach en zei: ‘Oh ja, ik moet de jonge sla begieten voor de zon op haar heetst is. Dan ben ik nu dus mooi op tijd.’ Toen ik even pauzeerde stond ik toch weer te genieten van die mooie sterrenhemel. Ik dacht aan een oud kinderversje:

*De sterretjes fonkelen helder, ik denk dat ze oud zijn en jong
Eentje zie je trillen en beven, een ander doet zomaar een sprong.*

Opeens begonnen er twee sterren te trillen, en sprongen van hun plek! Direct daarna had ik het besef dat heel de Kosmos was gevuld met de overweldigende aanwezigheid van God. ‘Ach Heer’ zei ik. ‘Het is natuurlijk flauwekul dat je een wens mag doen bij een vallende ster. Maar we mogen U altijd onze wensen vertellen. Dat staat in de Bijbel.’ Ik vroeg God om heldenmoed, aangezien ik een hele rij fobieën moest overwinnen. (Voetnoot 8) Er zijn mensen die alles erg analyseren en beredeneren. Het is goed mogelijk dat deze ‘verstandsmensen’ nauwelijks reageren op een mystieke sfeer. Zij zien hun ‘verstandelijke’ reactie op mystiek als een vorm van nuchterheid.

Voetnoot 8) God gaf me inderdaad de moed en de wijsheid die ik nodig had, want ik heb die fobieën later één voor één onder controle gekregen. Maar het kostte me wel twintig jaar, omdat een psychiater me na een gesprek van 5 minuten zei dat ik geen probleem had en geen hulp nodig had. Alleen maar omdat ik mijn problemen op een emotionele toon vertelde. Ik moest het dus zonder deskundige hulp en medicatie doen. Iemand vertelde me dat ik iets onmogelijks heb gepresteerd. Maar als God ons helpt, is niets onmogelijk. (Jacobus 1 vers 5)

In werkelijkheid is het een beperking. Je bent niet alleen minder ontvankelijk voor God, maar je mist ook veel fijne romantiek. Er zijn ook mensen die juist extreem gevoelig zijn voor mystieke ervaringen. Ik ben een tegenstrijdige combinatie van beiden. Er zijn perioden dat mystiek me niets doet en er zijn ook perioden dat ik daar extreem gevoelig voor ben. Gelukkig ben ik meestal nuchter genoeg om bijzondere ervaringen op hun waarde te kunnen schatten. Mijn nachtelijke ervaring in Zuid-Frankrijk is daar wel een voorbeeld van. Een nuchtere gedachte verbrak de betovering, maar die sterrenhemel vond ik nog steeds prachtig! Als protestant ben ik toch vaak gevoelig voor een bepaalde sfeer. Daarom heb ik bij een bezoek aan een rooms katholieke kerk altijd last van tegenstrijdige gevoelens. Enerzijds is er een gevoel van thuiskomen, en anderzijds is er ook de argwaan van een principiële protestant. Merkw aardig genoeg had ik dezelfde gevoelens toen ik 100% atheïst was. ‘Wat jammer dat U niet bestaat’ mompelde ik dan, kijkend naar de gekruisigde Christus. Als atheïst zei ik alleen maar zoiets wanneer ik werd beïnvloed door de bijzondere sfeer in een Roomse kerk. Want zodra ik weer buiten stond was dat mooie gevoel weg. Dat heb ik ook als protestant. Bovendien had ik een vergelijkbaar gevoel toen ik in een soort hindoeïetempel het beeld van een godin zag. Waarschijnlijk zijn mijn reacties in Roomse kerken en andere tempels zuiver neurologisch en psychologisch te verklaren. Ik ben niet de enige met deze neiging. Ik zag eens op televisie een Mariafan die in een hindoeïstische tempel net zo devoot reageerde als in een Roomse kerk met een groot Mariabeeld. Voor haar was die hindoeïstische godin met iets teveel armen overduidelijk een merkw aardige versie van Maria. (*Voetnoot 9*)

(4e brief) Hallo meneer Dawkins,

Volgens u heeft Allister McGrath maar één tegenwerping tegen ál uw werk aangevoerd. Namelijk dat je Gods bestaan niet kunt weerleggen. (*Voetnoot 10*) Is dat echt zo, meneer? Of hebt u al zijn argumenten als ‘waardeloos’ van tafel geveegd en hebt u toen besloten dat hij alleen dat ene zwakke argument heeft? Er staan flink wat stevige bezwaren

Voetnoot 9) Als je het filmpje van haar in die hindoeïetempel afspeelde naast een filmpje van haar in een Rooms kerk, had je dezelfde houding en reacties gezien.

Voetnoot 10) **Gam** pag. 64 tot en met 71/ **Tgd** pag. 77 tot en met 85. De originele titel was ‘The Dawkins delusion?’ De Nederlandse vertaler vond het kennelijk nodig om het vraagteken achter de titel weg te laten: Dawkins als misvatting. Maar hierdoor krijg je wel een verkeerde indruk van de schrijver.

in zijn leerzame boekje ‘The Dawkins delusion?’ (*Zie voetnoot 10*) Verder citeerde u de theoloog Swinburne. Buiten uw boek heb ik nooit eerder van hem gehoord, dus moet ik afgaan op wat u vertelt. Volgens u zei de theoloog Swinburne dat de Schepper alle natuurwetten en natuurkrachten instelde en automatiseerde. Ook zei hij: ‘Maar soms doet God dingen die tegen de natuurwetten ingaan. Of misschien stelt Hij een tijdelijke natuurwet in, en heft die op als het niet langer nodig is.’ Die laatste twee zinnen zijn samen een mooie omschrijving van wat de Bijbel een wonder noemt. Nadat u Swinburne had geciteerd, schreef u: ‘Zijn oplossing is net iets te makkelijk!’ (*Voetnoot 11*) Nee meneer, u hebt zichzelf wijs gemaakt dat we een God hebben verzonnen als een oplossing voor alle problemen die we volgens u zouden hebben. Die veronderstelling is úw makkelijke oplossing. Want dit kunt u beter aan dan het idee dat we echt in God geloven. Meneer, we weten dat God alle natuurwetten en natuurkrachten heeft bedacht en geïnstalleerd. En als je die overtuiging hebt, dan weet je ook dat het niet moeilijk is voor God om een tijdelijke natuurwet te regelen. De invloed van God op de kosmos kan volgens Stephen Jay Gould niet bevestigd worden, maar ook niet ontkent. *Voetnoot 12*) Dat ziet Gould echt verkeerd. Gods sturende rol in de natuur kan zeker bevestigd worden, maar ook ontkent! Het is alleen zo vervelend dat een bevestiging van Gods invloed alleen acceptabel wordt gevonden door wie toch al in Hem gelooft. Zoals een ontkenning van Gods invloed alleen wordt geaccepteerd door wie Gods bestaan ontkent. Maar er zijn wel veel archeologische bewijzen gevonden voor Bijbelse geschiedenissen die lange tijd in twijfel werden getrokken omdat God er een grote rol in heeft. Als naturalist had ik nog steeds boeken met titels zoals ‘Opgravingen bevestigen de Bijbel’ en ‘De Bijbel heeft toch gelijk!’ Steeds wanneer ik die boeken las, had ik iets van ‘Wow! De Bijbel is historischer dan ik dacht.’ Daarom nam ik aan dat elk Bijbelverhaal een historische kern bevatte.

De kosmos (*Voetnoot 13a*)

De aarde is in de kosmos niet veel meer dan een lichtblauw puntje. Vandaar dat de atheïst Carl Sagan een van zijn boeken ook zo heeft genoemd: Blue pale dot. Hij schrijft in dat boek dat de profeten niet

Voetnoot 11) **Gam** pag 68 en 69 / **Tgd** pag. 82 en 83

Voetnoot 12) Zoek op ‘Gould, Stephen Jay’ in de trefwoordenlijst van **Gam/Tgd**

Voetnoot 13a) **Gam**. pag. 20 / **Tgd** pag. 32 en 33

wisten hoe geraffineerd het heelal functioneert. Zo is dat. De profeten hadden inderdaad heel weinig details tot hun beschikking. Meneer Dawkins, in hoofdstuk 4 van uw boek staat een heel verhaal over ‘constanten’ en andere ingewikkelde zaken die ervoor zorgen dat er leven mogelijk is op onze planeet. Bijna continu dacht ik aan allerlei Bijbelteksten die prachtig bij uw verhaal pasten. Ik geef even een *creationistische* visie op uw *seculiere* verhaal: ‘God heeft een leefbare uithoek in de kosmos geregeld en daarin een leefbare planeet geplaatst. Met al die constanten en andere dingen die volgens u de aarde leefbaar maken. Daarna maakte God alle levende wezens en gaf ze een plek op de aarde.’ Ik zeg het al eenvoudig, maar profet Jeesaja zegt het nog simpeler. Kijk maar: ‘God maakte aarde niet om haar een woestenij te laten zijn. Het was bedoeld als een woonplaats voor levende wezens.’ (Jesaja 45 vers 18) Jazeker, de profeten hadden ook wat foute ideeën. Zoals het idee dat de zon rond de aarde zou draaien. Waarom heeft God die profeten niet even gecorrigeerd? Daar heb ik een praktische verklaring voor bedacht. God ging even op de aarde staan en toen beschreef Hij alles vanuit de beleving van een aardbewoner. Hij gaf geen lesje kosmologie, omdat de Bijbel niet is geschreven als een wetenschappelijk werk of als middel om onwillige atheïsten te bekeren. De Bijbel vertelt ons hoe de mens een verloren ziel werd, en wijst de oprecht zoekende ziel ook de weg naar redding en eeuwig heil. Alles wat er nog méér in de Bijbel staat is een extraatje. Als je dat beseft, zegt de Bijbel toch nog erg veel over de kosmos. Misschien omdat we daarin Gods grootheid zien. (Lees Psalm 8.) Carl Sagan beweert: ‘De grote godsdiensten willen beperkt denken over God.’ Oh ja? Nou, de gelovigen die ik ken zijn juist dol op allerlei wetenschappelijke tv-programma’s en wetenschapsbladen. Mijn favoriete dominee bestudeert de nachthemel met een goede sterrenkijker. En mijn tante, een zeer gelovige vrouw, had geen Bijbel op haar nachtkastje. Nee, daar lag ‘Het oneindige Heelal’, een boek over sterren en planeten. (*Voetnoot 13b*) Uitgave: rond 1966. De inhoud was in de jaren negentig waarschijnlijk enigszins achterhaald, maar het bood wel een aardige basiskennis. Tante Eef zei eens: ‘Elke avond stap ik in mijn raket om te reizen naar verre sterrenstelsels waar we nog niets over weten.’ Kortom: Carl Sagan vergist zich. Wij gelovigen denken helemaal niet beperkt over God als Schepper van de kosmos. Integendeel, het is de seculiere wetenschap die alles klein wil houden.

Voetnoot 13b) Het woord ‘heelal’ wordt ten onrechte in het Engels vertaald als ‘Cosmos’ of ‘universe’. Heelal betekent: het hele alles, the whole everything.

Gisteren vertelde ik aan mijn vader dat er volgens de seculiere wetenschap een stevige begrenzing is aan het universum. ‘Ze beweren dat daarbuiten helemaal niets is, zelfs geen lege ruimte. Dat zeggen ze alleen maar omdat ze niet door die begrenzing heen kunnen kijken.’ Mijn vader antwoordde ernstig: ‘Misschien zorgt God wel dat ze niet verder **kunnen** kijken, omdat achter die begrenzing de Hemel is.’ Meneer Dawkins, u zegt vaak dingen als: ‘Christenen denken dat we na een blik in de Bijbel al genoeg weten.’ Er zijn inderdaad zulke gelovigen, maar het gaat wel om een kleine minderheid. Deze mensen denken echt dat alle noodzakelijke kennis in de Bijbel staat. Ik vroeg ze eens: ‘Welke Bijbeltekst informeert ons dan over koolhydraten, de zwaartekracht en de kangoeroe?’ Ze keken me verbaast aan en zeiden: ‘Alles wat van belang is voor ons zielenheil staat in de Bijbel. Meer hoeft de mens niet te weten’. Zó bedoelen ze het dus. Zij zien wetenschappelijk onderzoek als verspilling van tijd, geld en energie. Ik antwoordde: ‘Bijna alles wat we in het dagelijkse leven gebruiken is het resultaat van wetenschap. Dus als jullie echt consequent zijn gaan jullie met zelf gemaakte spullen op de Drentse hei wonen, in een hutje van zelf gestoken turf. En wanneer je een operatie nodig bent, word je geopereerd door iemand die niet voor dokter heeft geleerd, zonder narcose en met een zelf gemaakt mes.’ Die broeders en zusters keken mij verbijsterd aan. Want door mijn uitleg begrepen ze in wat voor wereld we zouden leven als er geen wetenschap was geweest. De meeste gelovigen hechten veel waarde aan het nuttige werk van de wetenschap. Maar u bespreekt de acties van wetenschaphaters en wekt de indruk dat alle gelovigen zo zouden zijn. Ook doet u alsof het geloof een synoniem zou zijn voor domme kortzichtigheid. Want u weet dat juist verstandige mensen onzeker worden van die specifieke beschuldiging. Let op: domme kortzichtigheid is een eigenschap die je aantreft bij elke levensbeschouwing en in elk milieu. Zoals je ook overal intelligentie tegenkomt. Dus ook bij de atheïsten zijn er zowel domme als verstandige mensen.

Groetjes, Tiny

Babylonische spraakverwarring

Dawkins schreef in hoofdstuk 1 over het thema respect. Als je dat wilt kun je eerst even lezen wat Dawkins allemaal zegt onder de subtitels ‘verdiend respect’ en ‘onverdiend respect’. Oorspronkelijk reageerde ik op werkelijk alles wat Dawkins erover schreef. Helaas

moest ik een paar honderd pagina's tekst verwijderen, en dus heb ik me beperkt tot een samenvatting. Maar als je mijn zeer uitvoerige reactie op hoofdstuk 1 van 'God als misvatting' wilt, mag je erom vragen in een mailtje. Dan zal ik het je graag toesturen.

Als kind had ik twee schijfjes glas – een blauwe en een gele – die aan elkaar vast zaten. Wanneer je door de gele keek was alles geel en het blauwe glas leverde een blauwe wereld op. Schoof je die glaasjes over elkaar, dan kreeg je groen. Zo denkt de gelovige nou ook over de identiteit van God. Als gelovige kunnen wij de God van de natuur en de God van de Bijbel los van elkaar zien. Maar we schuiven die beelden over elkaar voor een compleet beeld van de Heer. Ik moet opeens denken aan Vincent van Gogh. Wij kennen hem van zijn schilderijen. Maar als je de brieven kent die hij schreef aan zijn broer, ken je hem nog beter. Zo kennen we God al vanwege Zijn schepping, maar kennen we Hem beter door Zijn Boek, de Bijbel.

Wanneer gelovige geleerden de naam **God** gebruiken – dus met de hoofdletter G - is dat altijd prima. Ook als ze het hebben over natuurkrachten die door God zijn geïnstalleerd. Maar als atheïstische wetenschappers een korte aanduiding willen voor natuurwetten en natuurkrachten kunnen ze beter het woordje **god** schrijven. Dus met de kleine letter g. Dan zal de gelovige lezer begrijpen dat zij geen persoonlijke godheid bedoelen. Helaas vinden veel atheïsten het leuk om de naam God te gebruiken - dus met de hoofdletter G - wanneer ze alleen maar wat natuurwetten bedoelen. De gelovige raakt hierdoor in verwarring en denkt: 'Hé, zouden die atheïsten toch gelovig zijn?' De universitair geschoolde atheïsten die ons voor de lol misleiden klagen dan opeens dat ze worden aangezien voor gelovigen. Zij lijken op het kind dat zijn eigen raam kapot gooit, en dan klaagt dat het koud is. Maar ondanks hun hoge IQ leren ze er niets van, want ze blijven het doen. Stephen Hawking is de schrijver van: 'A brief history of time.' Hij besloot het laatste hoofdstuk met:

'(...) want dan zouden we moeten weten hoe en wat God denkt.'

Dus hij schreef over God als over een denkende persoon. Nu beweert Professor Dawkins geïrriteerd: 'Dat zinnetje van Hawking wordt stevast verkeerd begrepen, en dan denken gelovigen dat hij een gelovig man zou zijn.' Overdrijven is ook een kunst. Geen enkele christen zou Hawking zien als een gelovige in de Bijbelse betekenis van het woord. Maar Hawking wekt wel de indruk dat hij op een heel

vrijzinnige manier in Gods bestaan gelooft. De grens tussen ‘enigzins gelovig’ en ongelovig is niet altijd duidelijk. Dus als Hawking gezien wil worden als een echte atheïst, kan hij zich geen religieus getinte uitspraken veroorloven. Hij had beter dit kunnen schrijven:

‘Want dan zouden we werkelijk alles moeten weten.’

Zo had hij een misverstand voorkomen. Het zou logisch zijn geweest als professor Dawkins had gemopperd op atheïstische collega’s die verwarring zaaien. Maar nee, hij beweert: ‘Gelovigen denken dat ze mensen als Einstein en Hawking kunnen opeisen als een van hen.’ Het komt niet bij hem op dat wij religieus getinte uitspraken ervaren als iets vertrouwds. We hebben vaak niet in de gaten dat er iets anders wordt bedoeld. Alleen omdat professor Dawkins er een punt van maakte vermoedde ik dat zijn collega een verkeerde indruk had gewekt. En na nog wat denkwerk kreeg ik ook een idee over wat Hawking duidelijk wilde maken. Maar lang niet iedere lezer denkt zoveel na over een halve pagina tekst. Daarom had Dawkins even aan de gelovige lezer uit moeten leggen wat zijn collega bedoelde. Soms schrijft professor Dawkins echt over de persoon God, en gebruikt hij toch het woord ‘god’, dus met een kleine letter g. Waarschijnlijk doet hij dat om de gelovige te irriteren. Maar hierdoor krijgt het woord ‘god’ ook de betekenis van een persoonsnaam. Verder vergroot hij onze verwarring ook nog door de naam God te gebruiken als hij het woordje ‘god’ bedoelt. Wanneer gelovigen hierdoor misleid worden klaagt hij dat we verkeerde conclusies trekken. Hij lijkt op iemand die voor de grap zout in de suikerpot heeft gedaan, en er later over klaagt als hij zout in de koffie krijgt.

Respect

Er zijn twee soorten respect. Namelijk: basisrespect en respectplus. Het is een blijk van algemene beschaving om basisrespect te tonen. Je bent niet met opzet luidruchtig in een museum, een bibliotheek, een kerk of tempel. Ook praat je op een tactvolle manier als je een gevoelige kwestie bespreekt. Want basisrespect betekent dat je de ander in zijn waarde laat. Daarom zijn wij ook beleefd tegen vreemden, erkennen wij het gezag van meerderen in rang en geven we minderen in rang een fatsoenlijke behandeling. Wanneer je een kind onnodig vernedert, zal het kind zich verbitterd voelen. Omdat het kind wordt beroofd van zijn waardigheid. Daarom zegt een Bijbeltekst:

‘Vaders, verbittert uw kinderen niet!’ (Efeze 6 vers 4) Dus ook een kind heeft recht op basisrespect. Bovendien bereik je vaak heel wat meer met een goed gesprek dan met straf. (Spreuken 17 vers 10)

Als tiener werd ik eens erg onrechtvaardig behandeld door mijn grootouders. Natuurlijk toonde ik basisrespect door beleefd te blijven. Zelfs al was ik erg bitter gestemd. De volgende dag zei mijn opa: ‘We zijn onrechtvaardig tegen je geweest en daar hebben we spijt van.’ Oma knikte instemmend. Ik was diep onder de indruk. Die oude mensen erkenden hun fout tegenover een tiener! Mijn basisrespect raakte vermengd met allerlei positieve gevoelens. En die mix is Respect-plus: het warme respect dat je meestal alleen krijgt als je het verdient. Als je het cadeau krijgt - omdat iemand jou gewoon leuk vindt - heb je geluk gehad. Het is helaas ook mogelijk dat iemand zonder een goede reden minachting voor jou voelt. Misschien staat je gezicht hem niet aan. Dat is frustrerend, aangezien je er niets tegen kunt doen. Als je zelf zomaar minachting voor iemand voelt, let er dan op dat hij het niet merkt. Geef hem een fatsoenlijke behandeling, en bid God om vergeving voor de lelijke gedachten die je zomaar over iemand hebt. In zo’n geval vraag ik God zelfs om een zegen voor de persoon waar het om gaat! Paulus schreef aan zijn jonge vriend Timotheüs: ‘Wordt niet brutaal tegen een oude man, maar vermaan hem met het respect dat men tegenover een vader toont. En behandel een oude vrouw met het respect dat je voor je moeder hebt.’ Goed onthouden: respect is een kwestie van wisselwerking. Als iemand in zijn waarde wordt gelaten voelt hij zich veilig, en is hij ook sneller bereid om de ander te respecteren. Het tonen van respect bevordert bovendien je eigen menselijke waardigheid. Maar hoe reageert een fatsoenlijk mens op figuren die zich respectloos gedragen? Dat kunnen we leren van mijn moeder. Op een dag had zij een van haar kinderen op correcte wijze beschermd tegen een pestkop. Moeder had er een goed gevoel over en begon zingend aan de afwas. Ze was nog maar net bezig toen er werd aangebeld. Ze droogde haar handen af en opende de deur. Daar stond een familielid van de pestkop. Zij zag er uit als een dame, maar gebruikte een grove taal die niet damesachtig is. Ruziemaken is een activiteit voor minstens twee personen, maar moeder deed niet mee. Ze stond alleen maar te luisteren. De ruziezoekster vond het al gauw niets meer aan en schreeuwde: ‘Je kunt wat mij betreft door de stront zakken!’ Moeder zei heel keurig: ‘Ik zal uw advies in overweging nemen. Dag mevrouw.’ Ze sloot rustig en

waardig de deur, en ze ging weer zingend aan het werk. Toen ik er die avond lachend over praatte, zei moeder haast verontschuldigend: ‘Terugschelden is geen optie, omdat je dan je waardigheid verliest.’

(5^e brief) Hallo meneer Dawkins,

In deze brief bespreek ik het stuk tekst dat men kan vinden in uw eerste hoofdstuk, onder de subtitel ‘onverdiend respect’. Laat ik even samenvatten wat u over respect voor religie zegt. U stelt vast dat er teveel respect wordt gevraagd voor religie. Volgens u gaat het gevraagde respect aanzienlijk verder dan ‘rekening houden met iemands gevoel’. Nou, uw boek was al een stuk prettiger geweest als u een beetje rekening had gehouden met de gevoelens van uw medemensen. Want dan had u een heel andere schrijfstijl gehad! In mijn ogen zijn principes gewoon principes. Religieus of niet. En ze behoren bij het soort onderwerpen dat gevoelig kan liggen. Het is een beetje afhankelijk van iemands karakter hoe ver je kunt gaan. Uw vriend Douglas Adams zei eens: ‘Als gelovigen een mooie gedachte of een mooi principe hebben mag daar geen kritische opmerking over komen. Waarom niet? Omdat het gewoon niet mag!’ Natuurlijk is er wel een psychologische verklaring voor dat veto. Veel religieuze en niet-religieuze aannames zijn eigenlijk gevoelens en ideeën waarvoor nooit een duidelijke definitie is bedacht. Voor de aanhangers van een bepaald idee hoeft dat ook niet. Zolang ze het mooi en fijn vinden is er totaal geen noodzaak om voor alles een goed argument te verzinnen. Helaas komen er soms sceptici met duidelijke vragen, en ze nemen geen genoegen met een vaag antwoord. Maar als je niet precies onder woorden kunt brengen hoe je iets ervaart, is het vrijwel onmogelijk om een rationele vraag heel duidelijk te beantwoorden. Dus roep je maar dat men geen vragen mag stellen. Denk niet dat alleen gelovigen dit doen. Want zodra ik kritische vragen stel over de oorsprong van het leven, reageren veel atheïsten net zo irrationeel als in het nauw gedreven gelovigen. Meneer Dawkins, u wilt weten waarom er zoveel respect wordt gevraagd voor religieuze zaken. Dat is geen simpele vraag, dus heb ik er een hele tijd over nagedacht. Waarschijnlijk denkt u dat godsdienst gewoon een kwestie is van een heilig boek, het geloof in het bovennatuurlijke en een stuk of wat religieuze rituelen. Lag het maar zo simpel. Theologen hebben het geloof vermengd met traditionele ideeën en gewoonten die niets te maken hebben met het Boek van God. Hierdoor hebben tradities een heilige status gekregen.

(Mattheüs 15 vers 8 en 9) Die combinatie van religie en traditie is weer verstrengeld geraakt met dingen zoals de lokale ethiek, algemene beschaving, volksidentiteit, monarchie, kunst en cultuur. Al die dingen vormen samen een kluwen gevoeligheden. Wie een onvriendelijke opmerking maakt over iets dat in deze emotiecocktail zit, valt alles aan wat gevoelig ligt. Kortom: als men respect eist voor religie, vraagt men in werkelijkheid respect voor een breed palet aan gevoeligheden. Het is een bewijs van sociale beschaving als je tactvol bent ten aanzien van gevoelige thema's. Het gevoelige thema kan iemands moeder zijn, een of ander ideaal, een voetbalclub, een traditie maar ook het geloof. 'Tactvol zijn' betekent niet dat je het eens bent met de ander. Maar je laat anderen wel in hun waarde. Basisrespect is een blijk van beschaving.

De Zuid-Afrikaanse apartheid.

Meneer Dawkins, we hebben allemaal wel eens een mooie hypothese of theorie die we niet overtuigend kunnen bewijzen. Dat noemt men een dagdroom. We mogen gerust zulke fantasieën met anderen delen. Maar wanneer we een verdachtmaking uiten moeten we onze claim met behoorlijk bewijs kunnen onderbouwen. Want anders is het kwaadsprekerij! Meneer, u uitte een ernstige beschuldiging aan het adres van God toen u dit schreef: 'De pleitbezorgers van het Afrikaanse apartheidssysteem konden zeggen dat rassenvermenging indruiste tegen hun religie - wat voor zover ik weet nog klopt ook.' (*Voetnoot 14*) Nee meneer, dat klopt niet, en dat weet u best. Meneer, u suggereerde heel subtiel dat de apartheid te verdedigen zou zijn met een bepaalde Bijbeltekst. Maar u keek wel uit en hebt die tekst niet genoemd! Waarom niet? Nou, die tekst gaat helemaal niet over mensen! Leviticus 19 vers 19 gaat over het fokken van vee. U weet wel: paarden, geiten, koeien... Het is volgens die tekst verboden om verschillende soorten vee te kruisen. Dat is een merkwaardig verbod, want je kunt niet op een normale wijze koeien met paarden of geiten kruisen. Daarom denk ik dat dit verbod is gegeven voor de toen nog verre toekomst. Want God wist dat men ooit in staat zou zijn het DNA van de ene levensvorm in de andere te plakken. Een paar jaar geleden plakten wetenschappers een menselijk gen in de DNA van een runderembryo. Het embryo was een stier, die Herman werd genoemd. Men hoopte dat Hermans dochters een bepaald stofje in hun koeienmelk

Voetnoot 14) Gam pag. 31 / Tgd pag 45

aanmaakten dat ook in de melk van menselijke moeders zit. Maar omdat kalveren dat stofje niet nodig zijn, verzette de natuur zich op een originele wijze. Want Hermans dochters produceerden heel weinig van dat overbodige stofje. Je kunt zeggen: ‘Leviticus 19 vers 19 is een goed bezwaar tegen zulke experimenten.’ Maar er is geen Bijbels bezwaar tegen het kruisen van een witte geit met een bruin of zwart exemplaar. Gestreepte geiten mogen ook paren met gevlekte of eenkleurige soortgenoten. Want welke kleur of patroon hun vacht ook heeft: geiten zijn geiten. Meneer, u ziet de mens als een intelligent soort dier. Ook als u het zo wilt zien is het huwelijk tussen een “zwart” mens en een “wit” mens gewoon een menselijke relatie. Het is een vermenging van kleuren maar niet van soorten. Kortom: Leviticus 19 vers 19 is dus geen bezwaar tegen een huwelijk tussen verschillend gekleurde mensen. Oh, er is volgens mijn proeflezer Peter een tekst die ze nog zouden kunnen gebruiken: de tekst dat de nakomelingen van Noachs kleinzoon Kanaän de dienaren zouden zijn van Noachs andere nakomelingen. Maar daar staat niet bij dat ze in aparte woonwijken moesten gaan wonen! Bovendien staat het Nieuwe Testament vol met mededelingen dat iedereen gelijk is in Gods ogen. Wat de volgende opmerking met de Zuid-Afrikaanse apartheid te maken heeft begrijp ik niet, maar zonder enige overgang zegt u:

‘Van iedereen wordt verwacht dat wij onze vooroordelen hard maken. Maar vraag iemand zijn geloof te rechtvaardigen en je pleegt inbreuk op de vrijheid van geloofsovertuiging.’

Ho! Suggereert u nou dat het geloof een vooroordeel is? Fout meneer, helemaal fout! Bij een *vooroordeel* is er sprake van een ongegronde verwachting. Maar christelijke geloof is een *conclusie*, gebaseerd op persoonlijke ervaringen met God en vervulde Bijbelse profetieën. Verder heeft de gelovige – net als u – wettelijk het recht op een eigen levensbeschouwing. Niemand hoeft zijn recht op een persoonlijke overtuiging te verdedigen. Wij ook niet. Maar de Heer verlangt wel van ons dat wij getuigen van het evangelie. En dat doen we graag! Zoals een zeeman niet lang kan zwijgen over zijn schip en de zee, zo kunnen christenen ook niet zwijgen over de Heer en het Evangelie.

Horizonverbreding

Meneer Dawkins, soms geef ik toe dat ik geen oplossing weet voor een probleem. Het komt ook voor dat ik het juiste antwoord al ken, maar dat ik die nog niet kan aanvaarden. Als ik er de tijd voor neem,

raak ik wel gewend aan het idee. En dan accepteer ik het later alsnog. Sommige feiten heb ik binnen een week al een plek gegeven. Voor andere zaken neem ik een paar jaar de tijd. Dan ga ik de dingen nog eens bestuderen. Er zijn ook dingen waar ik een half mensenleven voor nodig ben. Die tijd neem ik er ook voor. Het is alleen zo vervelend dat anderen me zo opjatten. Wanneer wij informatie verzamelen, groeien onze inzichten en dat is mooi. Ook is het erg nuttig om ons oprecht te interesseren voor de ideeën van onze opponent. Want soms heeft hij (een beetje) gelijk.

Ook als nare mensen kritiek leveren zou je er over na moeten denken. Want als je kwetsende opmerkingen afpelt tot de kern, lijkt het alsof je als parelduiker een oesterschelp openbreekt. Misschien zit er niets waardevols in, en ben je voor niets naar de zeebodem gedoken. Maar als je geluk hebt, vind je een parel van wijsheid. Je krijgt een nieuw inzicht, je leert iets. En wie nieuwe dingen leert, ontsluit mysteries. Dat klinkt als een geweldig avontuur, en dat is het ook. Maar als we écht iets willen leren, moeten we helaas een flink aantal gekoesterde vooroordelen loslaten. Zodra we dit doen, krijgen we een heel brede horizon. Dat is natuurlijk wel even wennen. Het lijkt alsof je vanuit een klein en halfdonker kamertje komt, en dan plotseling in het volle daglicht de wijde Hollandse polder om je heen ziet. Zo breed, genuanceerd en verblindend helder wordt je visie wanneer je werkelijk geïnteresseerd bent in de mensen en de wereld om je heen. Je weet in eerste instantie niet eens of je wel blij kunt zijn met die brede horizon. Maar na een tijd ga je het heel voorzichtig waarderen en ten slotte vind je het geweldig. Ik weet er alles van, want is mijn leefstijl. Helaas wordt het nooit echt gerieflijk. Altijd reageer ik in eerste instantie met angst en afkeer, en heb ik er geen zin in om mijn horizon te verbreden. Toch ga ik na een tijdje informatie verzamelen over de persoon of kwestie waar ik een bepaalde gedachte over heb. Daarna denk ik: ‘Wat zou ik zeggen als ik die bewuste persoon of specifieke kwestie moest verdedigen?’ Want als je iemand moet verdedigen, ga je anders naar hem kijken. Al ben je het nog steeds niet met hem eens, toch begrijp je wat de ander denkt en voelt. Dat maakt je milder in je oordeel over hem of haar. Want: veel begrijpen helpt ons veel te verdragen en soms ook veel te vergeven. Natuurlijk vind ik het jammer als ik een opponent niet kan overtuigen van het volgens mij juiste standpunt. Toch zie ik hem als een prettig en intelligent mens als hij na een eerlijk denkproces toch bij zijn eigen visie blijft. Helaas:

er zijn maar weinig mensen die echt durven na te denken over hun aannames. Meneer Dawkins, zou u werkelijk op mijn manier aan horizonverbreding durven doen? In dat geval zet u alle meningen op een rij, inclusief die van uzelf, en kijkt u ernaar alsof u nog geen mening hebt. Ook bekijkt u heel eerlijk alle argumenten die voor de verschillende visies pleiten. Net als alle bezwaren tegen die visies. Niet vals spelen hoor, niet stiekem uw eigen mening voorttrekken of de visie van anderen tekort doen! En ook nooit relevante informatie negeren. (Dit is een gewoonte van u: relevante informatie negeren of verzwijgen als die informatie uw dierbare hypotheses onderuit haalt.) Tenslotte vormt u een mening, alsof u nog geen mening had.

Het podium van u en de ander

Heeft u vooroordelen over een groep mensen? Ga dan eens een echt eerlijk gesprek met ze aan. Eerlijk. Dat betekent: niet alleen praten met mensen van wie u bij voorbaat al weet dat ze uw vooroordelen gaan bevestigen. (Mensen zoals haatzaaiende dominees of mensen van sekte-achtige kerken.) Als u niet weet hoe u met gelovigen moet praten, kijk dan eens naar ‘The story of God.’ In die tv-serie laat Morgan Freeman zien hoe je als atheïst met gelovigen praat als je ze een eerlijke kans wilt geven. Als je zo met medemensen praat, voelen zich serieus genomen. En dan worden ze vaak erg openhartig. Dit is wel een oefening in nederigheid. Want als u naast die mensen gaat staan op hún podium, lijkt uw eigen podium in lichte mate ridicuul. Zelfs als u beschikt over een gezonde dosis zelfspot is dit een heftig experiment. Een goede raad: trek eerst iets warmes aan. Want als u de tuindeuren van uw comfortzone opengooit gaat de snijdend koude wind van nieuw inzicht u door merg en been. In eerste instantie denkt u: ‘Waar ben ik toch aan begonnen!’ Maar later bent u toch blij dat u het hebt gedaan. Zelfs al blijft u atheïst, toch zal uw wereldbeeld door deze leefstijl regelmatig veranderen. Meestal in kleine details, maar soms ook heel drastisch. Hierdoor verandert u zelf ook enorm. Kunt u dat emotioneel wel aan? Pas op: wie van deze leefstijl heeft geproefd, zal nooit meer anders willen.

Groetjes, Tiny

P.s. Mocht u ooit oprecht naar de waarheid gaan zoeken - de waarheid zoals die echt is en niet zoals u wilt dat die is - dan zal God zich aan u openbaren. Dat doet Hij dan op een manier die **u** overtuigend vindt! (Psalm 43 vers 3)

Hoofdstuk 3 Visies op de identiteit van God

*Mijn ziel dorst naar de levende God. Wanneer zal ik Hem ontmoeten?
(psalm 42)*

Mijn ouders vonden het een goed idee om dagelijks - na de warme maaltijd - een stukje uit de Bijbel te lezen. We waren begonnen met Genesis 1 vers 1 en we zouden zo de hele Bijbel door gaan. Soms hadden we als gezin een goed gesprek over een Bijbelverhaal. Maar meestal zaten mijn broertje, mijn zusje en ik te denken aan alles wat we na het eten gingen doen. Daardoor hoorden we niet bewust dat moeder voorlas uit Hooglied, een Bijbelboek vol licht erotische poëzie. Het is een beurtzang tussen de bruid en de bruidegom. Ze bezingen elkaars uiterlijk op een heel vrijmoedige manier. Op een dag had ik wat haast. Moeder las altijd lange stukken, en daar had ik die dag geen tijd voor. Als ik zélf las, kon ik een kort stukje kiezen. Dus vroeg ik of ik mocht lezen. Moeder reageerde blij. 'Kind, wat heerlijk dat je uit Gods Woord wilt voorlezen!' Haar ogen werden een beetje vochtig. Eerlijk gezegd voelde ik me een vreselijke hypocriet. Maar ja, ik wou opschieten en zei: 'Geef die Bijbel nou maar.' We waren net aangeland bij een nogal intiem gedeelte van Hooglied. De bruidegom zegt over de bruid dat ze is als een slanke palmboom. Daarna zegt hij verliefd: 'Jouw borsten zijn als dadeltrossen. Ik wil ze grijpen.' Toen ik dat voorlas, moest ik als tiener natuurlijk erg lachen. Moeder nam de Bijbel zwijgend van mij over. En hoewel mijn zedige moeder zich overduidelijk schaamde las ze dat erotische verhaal toch dapper voor. Helaas kreeg die bruidegom maar niet genoeg van zijn uitwijdingen. Steeds keek moeder een paar seconden vol ontzetting naar de volgende regel tekst. Zo van 'Ook dat nog!' Dan slikte ze wat weg en las ze het toch voor. Kijkend naar mijn moeder kreeg ik helemaal de slappe lach! Gelukkig voor de anderen lachte ik vrijwel geluidloos. Mijn broertje en zusje keken verbaast naar me, want ze begrepen niet waarom ik zo lachte. Vader keek ons even aan en zei toen tegen moeder: 'Hou maar op. Hooglied is niet geschikt voor een gezin met kinderen.' Het was een van de weinige keren dat hij met aartsvaderlijk gezag optrad, en mijn moeder was duidelijk opgelucht.

Een paar uur later was ik alleen thuis, en las ik Hooglied in mijn eentje. Dit keer was ik serieus, want ik dacht: 'God heeft vast een bedoeling met dat Bijbelboek.' Inderdaad: de bruid waarschuwde haar vriendinnen om geen erotische gevoelens op te wekken bij hun vriend

zolang ze nog niet getrouwd waren. (*Voetnoot 15*) Ik nam haar advies ter harte. Toen ik een paar jaar later een vriendje had, paste ik op met flirtgrapjes. Ook lette ik erop dat mijn kleding niet te uitdagend was. En telkens wanneer mijn vriend en ik ons terugtrokken op een slaapkamer liet ik de deur open staan. Want als iedereen je kan zien heeft dat een corrigerende invloed. Vanaf de dag dat ik zo moest lachen om Hooglied begon ik zelf ook veel in de Bijbel te lezen. Helaas was de trouwbijbel van mijn ouders een Statenvertaling, geschreven in het Nederlands van een paar honderd jaar geleden. Dat vond ik erg moeilijk te begrijpen. Had ik zelf dan geen Bijbel? Oh, dat is erg ironisch. Bij het verlaten van de Zondagschool kregen mijn broer en zus een complete Bijbel in de redelijk leesbare vertaling van 1951. Die geluksvogels lazen nooit in hun fijne Bijbel. En terwijl ik graag in de Bijbel las, kreeg ik slechts een vrijzinnige versie van het Nieuwe Testament! Dat boekje noemde ik vol minachting ‘een slap aftreksel van Gods Woord’. Nee, dan deed ik liever wat extra moeite om de Statenvertaling te begrijpen. Ik ging zelfs vaker voorlezen aan tafel. ‘Let op’ zei mijn moeder, ‘Geen verhalen over geweld, moord en verkrachting.’ De meeste gelovige ouders zijn net zo selectief als mijn moeder. Want de Bijbelverhalen over allerlei soorten geweld worden niet voorgelezen aan tafel. Bovendien hebben steeds meer christelijke gezinnen een mooie kinderbijbel. Men heeft daarin alle gruwelijke details weggelaten. Bij de inname van de stad Jericho zie je alleen plaatjes van barse soldaten. Er zijn daar geen afbeeldingen van huilende kindertjes of doodsbange moeders. Wat de kinderen op veel zondagscholen horen lijkt veel op de inhoud van de thuis gebruikte kinderbijbel. Maar bij het verlaten van de zondagschool krijgen tieners een ongecensureerde Bijbel mee. En reken maar dat dit cadeau erg traumatisch kan zijn. De fans van professor Dawkins doen er goed aan om nu de eerste zeven pagina’s van hoofdstuk 2 in ‘The god delusion’ te lezen. Dan weten ze dat ik hun idool niet tekort doe. Maar gelovige lezers kunnen die pagina’s beter niet lezen, want ze zijn onnodig grof en staan vol godslastering. Er zijn zelfs atheïstische critici die het onfatsoenlijk noemen. Dawkins gaat er van uit dat gelovige ouders

Voetnoot 15) Hooglied 3 vers 5. In het leerzame boekje ‘Gelukkig verliefd, gelukkig bemind’ vertelde een deskundige wat er mis kan gaan als je met je geliefde alleen zit. ‘De geliefden raken gewend aan steeds intensere liefkozingsen, tot er een knop omgaat. Dan valt alles weg aan fatsoen en principes. Dan nemen de instincten de overhand. Het meisje wil zich volledig overgeven en de jongen wil zijn man-zijn bevestigen.’ Kijk, daarom kun je beter de slaapkamerdeur open laten als je nog bij je ouders woont of samenkomen op een plek met veel mensen.

alle Bijbelverhalen voorlezen aan hun kinderen. Dus ook verhalen over volkerenmoord, verkrachting en ander geweld. Op de eerste pagina van zijn hoofdstuk 2 beweert de professor: ‘Degenen onder ons die door hun opvoeding vertrouwd zijn met Gods beleid kunnen ongevoelig worden voor de verschrikking van Zijn werkwijze.’ Hoe komt hij aan die gedachte? Heeft hij een behoorlijk onderzoek verricht? Nee, totaal niet. Hij baseert dit idee op vooroordeel en een grote fantasie. Mijn vader leest al 79 jaar zelf in de Bijbel. Toch is hij vaak van streek door verhalen in het Oude Testament. Deze oude man is dus nog steeds erg gevoelig. Maar veel atheïstische ouders van atheïstische afkomst lezen zonder het geringste gewetensbezwaar echte horrorverhalen voor aan hun kleine kindertjes. Bijvoorbeeld het verhaal van Klein Duimpje, die ervoor zorgde dat een reus zijn eigen dochters opat. Die meisjes ontsnapten niet uit hun vaders buik, dus is het een drama waarin zeven meisjes echt dood gaan. Dit verhaal wordt door atheïsten voorgelezen aan erg jonge kinderen, bij voorkeur vlak voordat ze gaan slapen. Gelukkig hebben de kleintjes een soort filter, waardoor het gruwelijke van veel sprookjes hen ontgaat. Zodra zij liggen te slapen, genieten sommige ouders ook nog van actiefilms vol sadisme en geweld. Hoe atheïsten van atheïstische afkomst zo konden afstompen weet ik niet, maar de Bijbel heeft daar geen schuld aan.

Wat is de grote overeenkomst tussen films, stripboeken, streekromans, Bijbelse geschiedenis en de avonturen van onze vaderlandse helden? Nou, als kind ontdekte ik zelf dat je uit elk verhaal een les kunt trekken. Dat doe ik nog steeds. Ik verwijder alle romantische en gruwelijke elementen, en dan zie ik een nuttige les. Voor mij is dit heel gewoon, maar de meeste mensen kunnen dit niet uit zichzelf. Iemand anders moet het ze leren. Het zou daarom erg mooi zijn als twaalfjarigen samen met een jeugdleider de hele Bijbel konden lezen en bespreken. Van de eerste tekst tot de allerlaatste. Die bespreking van de Bijbel zou het hoofdbestanddeel van catechisatieles moeten zijn. Volgens mijn proeflezer Peter doet men dat bij een deel van de Hervormde en de Gereformeerde kerk. Nou, de kerken die dat doen verdienen een groot compliment! Helaas ging het niet zo bij de catechisatielessen die ik kreeg bij de Vrije Evangelische gemeente en de Zevende Dag Adventisten. We kregen wel wat informatie, maar vaak besprak men alleen Bijbelteksten die de kerk kon gebruiken bij een leerstelling of dogma. En gezien de uiterst geringe Bijbelkennis van de gemiddelde gelovige gaat het nog steeds zo. Veel tieners lezen

in hun eentje de Bijbel en schrikken ontzettend van de vele gruwelverhalen in het Oude Testament. (*Voetnoot 16*) De rest van hun leven negeren ze meer dan de helft van het Oude Testament. Namelijk het deel waarin gruwelverhalen staan. Dit is me opgevallen: films vol geweld, moord, verkrachting en sadisme zijn populair bij zowel atheïsten als gelovigen, maar iedereen vindt het erg dat er ook zulke verhalen in de Bijbel staan. Het grote verschil is: de Bijbel is niet geschreven bij wijze van amusement. De Heilige Schrift is een geschiedenisboek en vertelt over echte feiten. Sommige gelovigen stellen deze vraag: ‘Gaf God echt de opdracht voor volkerenmoord? Of is die opdracht verzonnen om het geweld goed te praten?’ Andere gelovigen vragen dan: ‘Zou God het hebben toegelaten dat er leugens werden opgenomen in de Heilige Schrift?’ Je kunt die verschrikkelijke geschiedenissen negeren, zoals mijn ouders vroeger deden. Je kunt jezelf er ook mee kwellen. Gelukkig is er ook nog een derde optie. De schrijver Philip Yancey vertelt erover in ‘De Bijbel die Jezus heeft gelezen’. Volgens deze schrijver kan het Boek van God alleen een levensgids zijn omdat het aansluit op onze wereld vol geweld. Want wat hebben we in onze wrede realiteit aan een boek dat over een volmaakte wereld gaat? Zo kun je het ook zien: als de mensen in de Bijbel probleemloos door het leven gingen, hadden we er niets aan. Gelukkig hadden die Bijbelfiguren dezelfde problemen als wij. Hun ervaringen bevatten vaak een troost of een waarschuwing.

De Bijbel laat ons zien hoe zelfs goede mensen soms in grote zonde kunnen vallen. Davids zoon Salomo begon geweldig goed. En hij heeft ook prachtige Bijbelboeken geschreven. (Spreuken, Prediker en Hooglied.) Hij had bijzonder mooie ervaringen met God. Ervaringen die gewone gelovigen niet hebben. Maar helaas is hij op het eind van zijn leven toch de verkeerde kant opgegaan. (*Voetnoot 17*) De Bijbel zegt ‘Hij deed wat kwaad is in de ogen van God.’ Geloof je me niet? Doe dan je Bijbel open en lees 1 koningen 11 vers 1 tot en met 13. Daar staat wat Salomo allemaal deed. Helaas toonde hij geen berouw.

Voetnoot 16) Als de Bijbel niet duidelijk aangeeft ‘dit is een parabel’, dan gaat het altijd om een echte gebeurtenis. Als je een paar duizend jaar eerder had geleefd, had je erbij kunnen zijn. Maar ‘een Bijbelse geschiedenis’ is nogal een mondvol als je het hardop voorleest. Vandaar dat ik ‘een verhaal’ schrijf. Ik schrijf ook ‘een verhaal’ als ik vertel over de ervaringen van de vaderlandse helden Willem van Oranje en Michiel de Ruyter. Soms zeg ik het ook als ik het heb over een persoonlijke ervaring.

Voetnoot 17) Salomo’s biografie: de eerste elf hoofdstukken van 1 koningen en de eerste 9 hoofdstukken van 2 Kronieken.

(*Voetnoot 18*) Toch strafte God hem minder zwaar dan hij had verdiend. Dat was vanwege een belofte aan koning David, de vader van Salomo. Terwijl sommige goede mensen helaas slecht eindigden, werden sommige slechteriken juist een heel positief voorbeeld! Denk maar aan Zacheüs en Paulus! De mensen in de Bijbel waren net zo menselijk als wij. Ze hadden dezelfde zwakheden en ook dezelfde emoties. De fouten die wij maken hebben zij ook gemaakt. Dus alle goede dingen die zij deden kunnen wij ook doen. Daarom is het erg leerzaam om na een verhaal drie vragen te stellen.

1. Wat zou ik doen als ik in die situatie zat?
2. Wat zou ik de mensen in dat verhaal hebben geadviseerd?
3. Zijn er situaties in mijn omgeving die lijken op dat verhaal?

Het karakter van God

In de Bijbel staat dat God Zijn volk uit de slavernij bevrijdde, en talloze wonderen deed. Ook gaf Hij hen alles wat ze nodig hadden. Maar Israël maakte dat gouden kalf en dankten hem alsof *hij* alles voor hen had gedaan. Hoe zou jij je voelen als je veel voor de mensen doet en dat zij dan een ander ervoor gaan bedanken? God vond het in elk geval heel erg, en strafte Israël ervoor. Israël heeft in zijn geschiedenis talloze malen afgoden boven hun eigen God verkozen. Waren die afgoden dan zoveel prettiger? Nee, zeker niet! Die afgoden vergden van Israël dat ze veel baby's, peuters en kleuters levend in een laaiend vuur gooiden en dat ze zichzelf opensneden en zich op allerlei manieren verminkten. Allemaal dingen die hun eigen God niet van hen eiste. In plaats van een kind mochten ze van God een dier offeren. En ze hoefden zichzelf niet te verminken. Je staat er versteld van dat ze hun liefdevolle God toch steeds weer inruilden voor die gruwelijke afgoden. God was terecht boos om hun ontrouw, en strafte streng. Maar als ze berouw hadden vergaf Hij hen telkens weer. Volgens de Bijbel is God streng, maar ook rechtvaardig. Verder is hij

Voetnoot 18) Proeflezer Peter reageerde verontwaardigd toen hij mijn mededeling over Salomo las. Hij beweerde: 'Salomo is altijd een edel mens geweest. En hij toonde berouw als het een keer mis ging.' Peters reactie bewijst wel dat hij de tekstverwijzing niet heeft opgezocht. Het was David die regelmatig berouw toonde. Een mededeling voor kritische gelovigen zoals Peter: wij kunnen alleen communiceren als je mijn tekstverwijzingen hebt opgezocht en gelezen. Want die teksten zijn de onderbouwing van mijn standpunt. Verder moet je al je kritiek onderbouwen met Bijbelteksten. Ga niet zwaaien met boeken en artikelen van theologen. Want voor mij heeft alleen de Bijbel Goddelijk gezag.

ook barmhartig, geduldig en genadig. (*Bijbeltekst a*) Zelfs als wij het totaal niet verdienen. Maar Zijn beleid, daar hebben we vaak bezwaar tegen. Laat ik ons probleem even duidelijk maken met een metafoer. Mensen die erg goed zijn in borduren kunnen beroemde schilderijen in kruissteek uitvoeren. (De kruissteek ziet eruit als de letter 'x'.) Stel dat een borduurster alleen de achterkant van haar meesterwerk laat zien. Dan zie je een warboel van kleurige draadjes, en ook stukken die uitgevoerd zijn in zwart, grijs en bruin. 'Vreselijk' denk je dan. Maar als het werkstuk wordt omgedraaid zie je ineens dat prachtige schilderij. Zo zien wij 'de achterkant' van Gods beleid, Gods plan met de wereld. Dat valt net zo tegen als de achterkant van menig borduurwerk. Maar ooit – tijdens ons leven of in het hiernamaals – zal God ons de voorkant laten zien. Dan begrijpen we wat we eerst niet begrepen. Er zijn ook veel ontroerende Bijbelverhalen over hoe God kwetsbare vrouwen hielp. Denk maar aan de weggejaagde slavin Hagar. Ze zat te huilen in de woestijn. En God vroeg: 'Hagar, waarom huil je?' Ze vertelde snikkend dat haar kind dood lag te gaan onder een kale struik omdat ze geen water meer had. Natuurlijk wist God dat allang. Hij zei troostend: 'Ik heb de stem van je zoon gehoord. Wees gerust: jullie overleven dit en ik maak je zoon tot stamvader van een groot volk.' Toen wees de Heer haar op een waterput, zodat zij en haar zoon konden drinken. (*Tekst b*) Dat is toch een prachtig verhaal? Maar Dawkins bespreekt alleen en uitsluitend erg negatieve verhalen. Zo creëert Dawkins een akelig beeld van God de Vader. Hij doet iets vergelijkbaars met de Here Jezus. Het ligt voor de hand dat de volgelingen van Jezus ook 'aan de beurt' zullen komen. En inderdaad: 'The god delusion' staat vol met valse beschuldigingen jegens christenen. Maar de Heer zei eens: 'Zalig ben je wanneer men liegende allerlei kwaad van je spreekt omdat je Mijn volgeling bent. Wees blij en versterkt in je geloof, want je wordt beloond in de Hemel, omdat je het beroerde lot deelt van de profeten die ook zijn vervolgd.' (zie Mattheüs 5 vers 11 en 12)

(6^e brief) Hallo meneer Dawkins

Uw hoofdstuk 2 begint met een uiterst negatieve beschrijving van Gods karakter. Toen ik het voor het eerst las, was ik erg van streek. 'Maar meneer Dawkins!' reageerde ik verdrietig, 'Had u dat nou niet een beetje áárdiger kunnen zeggen?' Ik bracht uw boek direct weer

Bijbeltekst: **a**) Nehemia 9: het vers 17, 2e helft **b**) Genesis 21 vers 8 tot en met 21

terug naar de Openbare Bibliotheek. Maar iets zomaar opgeven is niet mijn stijl. Dus toen ik twee weken later over de eerste schrik heen was kocht ik de paperbacks van het Engelse origineel en de Nederlandse vertaling. Mijn Engels is niet goed genoeg om het origineel te kunnen lezen, maar met wat hulp van de vertaling lukt het wel. Toen ik uw omschrijving van Gods karakter nog eens las, dacht ik vol begrip: ‘Die man is erg van streek door bepaalde verhalen in het oude testament.’ Dat leek me een goede verklaring voor uw nare omschrijving van God. Maar op een dag las ik het extra voorwoord bij de paperback. Daarin vertelt u dat u die beschrijving van Gods karakter humoristisch had bedoeld! (*Voetnoot 19*) Toen ik dat las riep ik boos: ‘Meneer, u omschrijft Gods karakter op een kwetsende manier, en dan is het óók nog een grapje?’ Ik was alweer een time-out nodig. Dit keer had ik genoeg aan 10 minuten en een glas water. Toen las ik verder.

Uw omschrijving van God de Vader bevat een aantal halve waarheden en uitvergrotingen. Neem nou uw bewering dat de God van het oude testament een vrouwenhater zou zijn. Dat klopt niet. Er staan veel verhalen in het oude testament over hoe God zich juist ontfermt over vrouwen in een zeer kwetsbare positie. Voorbeelden hiervan zijn Sara’s slavin Hagar, Lea, Naomi en Ruth, en Elisabet. God hielp hen toen niemand het voor hen opnam. (*Teksten c*) Hij kende de wreedheid van de mannen in die cultuur. Ze waren echt in staat om hun echtgenote weg te sturen, en dan te liegen dat zij zomaar was weggelopen. Vervolgens werd die arme vrouw ook nog gestenigd wegens ontrouw. God verhinderde dat door de eis dat een man zijn vrouw alleen mocht wegsturen als hij een scheidingsbrief meegaf. Dus als een man geen scheidingsbrief meegaf kon de weggejaagde vrouw haar beklag doen bij een priester. Helaas maakten veel mannen misbruik van de scheidingsbrief. Ze beweerden dat ze naar hartelust konden trouwen en al die echtgenotes weg konden sturen als ze een brief meegaven. De Here Jezus heeft ze hiervoor flink op hun vingers getikt. Hij zei: ‘De man die zijn vrouw wegstuurt om een andere reden dan overspel, is er de schuld van als ze een overspelige relatie aangaat met een andere man. En de andere man die met haar trouwt pleegt echtbreuk.’ (*tekst d*) De emancipatie van de vrouw begon dus met een wet van God. Al gauw volgde er een tweede wet. De dochters

Bijbeltekst e) Genesis 16, Genesis 21 vers 8 tot en met 21, Genesis 29 vers 31, Bijbelboek Ruth en Jozua 17 vers 3, Lucas hoofdstuk 1 en dan Genesis 21 vers 6 en 7)

Voetnoot 19) **Gam** pag. 4 / **Tgd** pag.17

van een overleden man werden door hun ooms beroofd van de erfenis. Ze deden hun beklag bij de priester Eleazar. 'Onze ooms pikken alles in en wij krijgen niets!' Toen werd er echt naar deze meisjes geluisterd. Want God liet een wet instellen die ook dochters het recht gaf op een kindsdeel van de erfenis. Kortom: God is geen vrouwenhater! Verder noemt u God 'homofob'. Baseert u dat op Leviticus 20 vers 10 tot en met 21? Daarin staat een rij van elf seksuele zonden. Slechts eentje ervan is homoseksueel. Strikt Bijbels bekeken is de ene seksuele zonde niet erger dan de andere. Want op elke heteroseksuele zonde stond dezelfde doodstraf als op homoseks. Als men die wet nu doorvoerde zou de wereldbevolking aardig uitgedund raken! Meneer, u citeert een zekere Thomas Jefferson. Die omschreef God de Vader als 'wreed, onrechtvaardig, wraakzuchtig en onvoorspelbaar.' (Voetnoot 20) Maar het Oude Testament staat vol verhalen over de betrouwbaarheid, de liefde en de rechtvaardigheid van God de Vader. God liet zelfs teksten opnemen in de Bijbel waarin kritiek werd geuit op Zijn beleid. Dat zou je een antieke vorm van persvrijheid kunnen noemen! Een paar voorbeelden.

Job was een integere man, altijd op weg om het goede te doen. En toch maakte hij verschrikkelijke dingen mee. Hij verloor zijn hele veestapel, zijn tien kinderen kregen een dodelijk ongeluk en zelf kreeg hij een vreselijke huidziekte. Toch reageerde hij aanvankelijk met een indrukwekkende berusting. Zijn enige reactie was: 'De Heer heeft gegeven en genomen, Zijn Naam zij geloofd.' Volgens veel gelovigen was Job continu in deze staat van Hemelse berusting. Maar als je hoofdstuk 9 van het boek Job leest weet je wel beter. Vroeger dacht men dat alle tegenslag een straf van God was. Dus beweerden Jobs vrienden dat God hem strafte voor een zonde. Toen werd Job toch nog opstandig. Want hij riep verdrietig: 'Als het gaat om het recht van de sterkste, dan wint God het. Hij hoeft bij niemand verantwoording af te leggen en kan dus bepalen wat rechtvaardig is. Ik kan nergens protesteren.' (tekst e) De profeet Jeremia vergeleek God zelfs met een beer die hem wilde verscheuren. (tekst f) God liet al deze klachten gewoon opnemen in de Bijbel. Waarom? Nou, ieder mens kan aanlopen tegen vergelijkbare gevoelens als die van Job en Jeremia. Daarom liet God hun hele lijdensweg opnemen in de Bijbel. Jazeker,

Bijbeltekst: d) Mattheus 19 vers 7 en 8) e) Job hoofdstuk 9 /f) Klaagliederen 3 vers 10

Voetnoot 20) Achterin het boek van Dawkins staat een trefwoordenlijst. Zoek daarin naar 'Jefferson, Thomas'. Voor meer informatie kun je ook op internet kijken.

inclusief hun uitingen van verdriet, woede en wanhoop. Want hun ervaringen leren ons deze les: ‘Wij mensen weten en begrijpen erg weinig van Gods beleid. Maar God begrijpt ons wel!’ Jefferson noemt God onrechtvaardig. Als de Almachtige echt zo was, had Hij Job en Jeremia direct gedood met een bliksemschicht en afgestraft met een verblijf in de hel. Dat was niet het geval. Toen ze het te bont maakten werden ze natuurlijk wel even gecorrigeerd, maar toch bleef God hun Vriend. Jobs correctie en happy end staan in Bijbelboek Job, de hoofdstukken 38 tot en met 42. God was ook niet boos toen Jeremia Hem omschreef als een loerende beer die hem wou verscheuren. De Heer heeft Jeremia kennelijk bijzonder getroost, want een eindje verder schrijft hij in Klaaglied 3 vers 20 tot en met 26: ‘Het is de goedheid van God dat wij niet omgekomen zijn. Want zijn blijken van barmhartigheid komen als een constante stroom. Elke dag zijn ze weer fonkelnieuw. Groot is uw trouw, Oh Heer! Goed is de Here voor wie vol vertrouwen op Hem wacht; voor de ziel die Hem zoekt. Goed is het om te wachten op het heil, de zegen van de Heer.’

Meneer Dawkins, u vertelt ergens in uw boek dat u niet 100% naturalist bent. Ook heeft u het regelmatig over ‘de statistische kans’ en ‘de waarschijnlijkheid’ van Gods bestaan. Maar dat ene procentje vermoeden dat God heel misschien toch zou kunnen bestaan vindt u verontrustend. Steeds wanneer u een gelovige ziet, gaat dat ene procentje trillen zoals een molecuul waar energie doorheen gaat. Die nauwelijks merkbare trilling voelt u zodra u een gelovige ontmoet, en dat vindt u erg hinderlijk. Als er geen gelovigen meer zijn, hebt u geen last meer van een trillend geloofsmolecuul. Daarom wilt u alle gelovigen veranderen in atheïsten of nog liever naturalisten.

Groetjes, Tiny

Een verkeerde visie op God en Zijn Zoon

God is liefde. Want Hij vergeeft alles als je berouw hebt over wat er misgaat in je leven. (1 Johannes 1 vers 9) En de Here Jezus gaf zelfs vrijwillig Zijn leven om onze zielen te redden. Dat is toch geweldig? Helaas: door mijn verleden heb ik een aantal negatieve beelden van God de Vader en de Here Jezus meegekregen. Verstandelijk weet ik wel beter, maar ons verstand en gevoel gaan soms in tegengestelde richtingen. En soms gaat dat ook nog op onbewust niveau, waardoor we niets begrijpen van onze eigen reacties. Ik heb vaak last van

negatieve gevoelens ten opzichte van God de Vader, en soms zelfs jegens de Here Jezus. Lange tijd begreep ik niet waar dat gevoel vandaan kwam. Tot ik een bijzondere film zag. Die film ging over een man die zijn angst voor vleermuizen overwon. In mijn ogen was hij toen al een echte held. Want een held is iemand die ondanks angst of andere zwakheid toch doet wat hij moet doen. Maar dankzij een bevriende uitvinder kreeg hij heel wat bijzondere hulpmiddelen. Hij had bijvoorbeeld een fluitje waarmee hij een zwerm vleermuizen kon 'besturen'. Tenslotte kon hij met een handig hulpmiddel ook nog zelf vliegen als een vleermuis. Op die manier werd de bats-man (vleermuizen-man) uiteindelijk Batman. Maar de bevolking hoefde niet bang voor hem te zijn. Iedereen wist: 'Als je problemen hebt is Batman je machtige helper!' Op een dag had een criminele bende een soort gifgas in de stad verspreid. Door het hallucinerende effect zagen de mensen elkaar als demonische gedachten. En het ergste van alles: Batman zag er ook eng uit. Zijn ogen leken vlammenwerpers. En door zijn outfit leek hij wel een duivel. Eerst waren de mensen erg bang voor hem. Maar toen beseften ze: 'Hoe eng hij ook lijkt, hij is onze vriend.' Toen ik dat deel van die film zag, moest ik huilen. Want ik besepte toen waar mijn vijandigheid jegens God vandaan kwam. Kennelijk had ik op onbewust niveau een negatief beeld van God en Zijn Zoon. Dat komt door traumatische ervaringen. Nu zit ik weer met tranen in mijn ogen. Want ik heb nog steeds negatieve gevoelens. Dit is mijn gebed: 'Heer, laat ook mijn onderbewustzijn weten dat U mijn Vriend bent! Zelfs al heb ik een negatief beeld van U.'

Op Bijbelse illustraties ziet Jezus er meestal uit als een zwakke figuur. Verder worden zijn nederigheid en zachtmoedigheid uitgelegd als blijken van zwakte. Hoe is Hij aan dat zwakke imago gekomen? Ik heb daar een idee over. Toen Jezus met een kapot gegeselde rug en vastgespijkerd aan een kruis urenlang geheel naakt in de volle zon had gehangen had Hij veel bloed verloren en was erg uitgedroogd. Waarschijnlijk was Hij ook vreselijk verbrand door de zon. En toen Hij dorst had kreeg Hij via een spons op een stok geen fris water, maar een soort azijn. (*Bijbeltekst g*) Jezus was door dit alles erg verzwakt. Wie zou dat in die omstandigheden níet zijn? Om de een of andere reden is men ooit gaan denken dat de Heer altijd zo zwak is geweest. Maar volgens Lucas sprak de Here Jezus met gezag. Zou er

Bijbeltekst: g) Vergelijk psalm 69 vers 22 met Mattheüs 27 vers 34. (Wijn vermengd met gal was een home-made azijn)

zoiets worden gezegd over een zwakke figuur? Professor Dawkins haakt graag in op het traditionele imago van de Here Jezus. Volgens de Nederlandse vertaling schrijft Dawkins letterlijk: ‘(...) De zouteloze tegenhanger van Jahweh met het christelijke gezicht, de gedweë tamme Jezus. Eerlijk gezegd heeft Jezus zijn imago van melkmuil meer te danken aan zijn Victoriaanse volgelingen dan aan zichzelf.’ (Voetnoot 21) De professor suggereert dat Jezus voor een deel zelf schuldig zou zijn aan Zijn zwakke imago. Oh ja? En wat deed de Heer dan wel om dat zwakke imago te verkrijgen? Dat vertelt de professor niet. De evangeliën omschrijven de Here Jezus als een sterke persoonlijkheid. Ik kan daar een mooi voorbeeld van geven. De farizeeërs waren geestelijke leiders met veel macht. Als zij kwaad op je waren konden ze de publieke opinie tegen je ophitsen. Verder konden zij je tegenhouden bij de ingang van de tempel. Dus waren er geen critici die tegen de farizeeërs in durfden te gaan. Behalve dan de Here Jezus! Op een sabbat genas Hij een chronisch zieke vrouw. De farizeeërs riepen toen streng dat Hij zondigde tegen het sabbatsgebod. Maar de Heer antwoordde toen: ‘Huichelaars! Zelfs op de sabbat maken jullie een os of ezel los en brengen het dier naar de drinkbak. Toch zijn jullie er tegen dat er op sabbat een mens wordt verlost uit het lijden. Is zij minder waard dan een dier?’ Jezus vond die farizeeërs erg hypocriet, en dat mochten ze weten ook! Dus zei Hij een andere keer: ‘Jullie zijn precies een graf; van buiten witgepleisterd en van binnen vol doodsbeenderen.’ (tekst h) Hij sprak de farizeeërs dus openlijk tegen. Zou een zwakke figuur zoiets hebben gedaan? De tempel was bedoeld als een heilige plaats, waar men tot gebed en meditatie kon komen. Maar men had in de tempel een veemarkt en geldwisselaars toegelaten. Tussen al dat geloei, gemekker en geblaat van vee kon je niet mediteren. Toen Jezus deze chaos aantrof werd Hij woedend. Hij joeg direct al het daar te koop staande vee de tempel uit. De veehandelaars gingen op een holletje achter hun handelswaar aan. Daarna gooide de Here Jezus alle tafels van de geldwisselaars om. En Hij riep: ‘Mijn Vaders huis is bestemd voor gebed, maar jullie maken

Bijbeltekst: **g**) Vergelijk psalm 69 vers 22 met Mattheüs 27 vers 34. (Wijn vermengd met gal was een home-made azijn) /**h**) Mattheüs 23 vers 27

Voetnoot 21a) Het staat op de eerste twee pagina’s van hoofdstuk 2 in God als misvatting / the god delusion. - Dawkins schreef in The god delusion ‘milksoop persona’ en dat is volgens het woordenboek een melkmuil. Dat ouderwetse Nederlandse woord betekent: ‘een onervaren jongeman’, ‘slappeling’ of ‘lafaard’. Maar de vertaler maakte er ‘huilebalk’ van. Als Dawkins dat bedoelde had hij wel ‘cry-baby’ geschreven.

er een rovershol van!’ (Mattheüs 21 vers 12, 13) Wat bedoelde Jezus met ‘rovershol’? Nou, de mensen werden in de tempel op een slimme manier beroofd. Je moest betalen voor bepaalde rituelen. Dat kon alleen met speciaal tempelgeld, en bij het heen en weer wisselen raakte je veel geld kwijt. Het was pure oplichterij. Niemand die dat durfde te zeggen, laat staan dat iemand in actie durfde te komen. Maar de Here Jezus deed het wel. Terwijl Hij openlijk de confrontatie aanging met farizeeërs, veehandelaars en geldwisselaars kon Hij ook zachtmoedig en nederig zijn. Dat blijkt uit de volgende geschiedenis. Omdat men op sandalen liep, had men altijd erg vuile voeten. Daarom was er in elk gehuurd zaaltje een slaaf aanwezig die ieders voeten moest wassen. Maar op een dag had de Heer een zaaltje gehuurd en bleek er geen slaaf te zijn. Dat leverde een pijnlijke situatie op. Want wie deed nu de voetwassing? Geen enkele discipel was bereid om dat vervelende klusje te doen. Tot hun verbijstering bond de Heer toen het schort voor, knielde en begon hun voeten te wassen. Hij zei toen ernstig: ‘Doe dit ook bij elkaar.’ Hij bedoelde het zowel letterlijk als figuurlijk. Want Hij zei vaak ‘Wees niet trots of hoogmoedig.’ Zijn zachtmoedigheid en nederigheid kwamen niet voort uit zwakte, maar uit liefde voor de ander. Hij verlangt van ons dat wij Zijn voorbeeld volgen. Dus dat we uit liefde zachtmoedig zijn. Anderzijds: als het niet anders kon trad Hij op met Goddelijk gezag. Want in sommige omstandigheden is het niet verstandig om nederig of zachtmoedig te zijn. Omdat er dan misbruik van wordt gemaakt.

Dawkins citeert Mevrouw C.F. Alexander, een beroemde schrijfster. Zij schreef in een van haar kinderboekjes: ‘Kinderen, je moet zijn zoals de Here Jezus: mild, braaf en goed!’ De uitspraak van die zuster was opvoedkundig bezien erg onverstandig en bovendien ook onbijbels. Nee, Jezus was niet altijd mild, want soms gaf Hij stevige donderpreken. Hij gehoorzaamde Zijn Hemelse Vader, maar weigerde zich te onderwerpen aan de farizeeërs. God vond Hem goed, maar de farizeeërs vonden Hem slecht. Leer de jeugd deze vragen te stellen:

1. Door wie wil ik braaf en goed gevonden worden?
2. Waarom wil ik dat die persoon tevreden is?
3. Wat vindt mamma ervan? (Of een andere opvoeder.)

Als kinderen deze vragen niet leren stellen, doen ze braaf wat iedere schurk van hen wil! Er is ook een volwassen versie van die vragen:

1. Door wie wil ik gerespecteerd worden?
2. Waarom wil ik dat hij me waardeert?
3. Is wat hij vraagt verstandig en moreel juist?

Het is heel belangrijk dat je onderscheid leert maken. Want als je dat niet kunt, zul je gegarandeerd in pijnlijke situaties terecht komen. Jezus was goed, maar Hij liet er nooit misbruik van maken. De kinderen op de zondagschool zouden moeten horen over Johannes 6 vers 26. Het is belangrijk voor ze om te weten in welke situaties ze hun goede hartje kunnen tonen en in welke situaties ze dat beter niet kunnen doen. Zij die 'God als misvatting' hebben gecheckt zullen zeggen: 'Die juf noemde nog een eigenschap. Mild, braaf, goedhartig en *blij*.' Maar die vierde eigenschap staat niet in het Engelstalige origineel. Het is erbij geplakt door de vertaler. (*Voetnoot 21b*) Daarvoor verdient de vertaler een groot compliment! Want als mevrouw Alexander een Nederlandse zondagschooljuf was geweest had ze zeker over blijheid gepraat. Het idee dat we continu verplicht blij moeten is een misvatting die wortelt in onzorgvuldig Bijbellezien. De Bijbel geeft ons de belofte dat we straks bij de Heer in de Hemel mogen zijn. Dat is de plek waar geen pijn of verdriet is. (*tekst i*) Ergens in die belofte staat het zinnetje 'Verheugt u'. Het is bedoeld als een bemoediging. Zo van: 'Nog even flink zijn, straks is alle narigheid voorbij.' Helaas doet men in veel kerken alsof blijheid een religieuze plicht is. 'Oh wee als je niet blij bent, want dan zijn de rapen gaar!' Dat dreigement bevordert niet echt een jubelstemming. Verplichte blijheid is een verzinsel van theologen, en deze dwaalleer geven ze door aan de kerkjeugd. 'Wees altijd blij zoals de Here Jezus.' Was de Heer altijd blij? Ik zou een massa Bijbelteksten kunnen citeren waaruit blijkt dat de Heer helemaal niet blij was. Hij was vaak geïrriteerd, boos, verdrietig of ontmoedigd. Blijheid is een gemoedstoestand, en die heb je alleen wanneer er een reden voor is. De Bijbel geeft ons gelukkig een goede reden voor blijheid. Want er staat geschreven: 'Straks gaan we naar de Heer. En in de Hemel is geen verdriet of ander lijden.' Dat is inderdaad een heerlijk vooruitzicht. Maar als je chronisch lijdt en toch nog 50 jaar voor de boeg hebt, valt het niet mee. We hebben vaak het gevoel dat we in de storm van ons leven uit de boot zijn *gegooid*, en dat we nu moeten lopen op het water. Zo moeilijk kan het leven zijn. Maar zolang je op de Heer gefocust bent,

Voetnoot 21b) **Gam** pag. 39 / **Tgd** pag. 52

Bijbelektst i) 1 Petrus 1 : 3 tot en met 11

kun je heel wat aan! Helaas kijken we al gauw naar onze problemen en niet naar de Heer. Dan zakken we net als Petrus weg in de narigheid. Natuurlijk grijpt de Heer onze hand, en trekt Hij ons uit alle angst en onrust. Dat is een geweldige ervaring. Maar de blijheid in de Heer voelen we niet altijd. In zulke gevallen geeft Paulus ons dit advies: ‘Blijf gefocust op de Heer! Daar word je blij van!’ *tekst j*) Een lichte depressie is te bestrijden met mooie muziek of een wandeling in de zon. Maar een echt diepe depressie is moeilijker te overwinnen. Op de zondagschool zongen we:

‘Blij, blij, mijn hart is altijd blij,
Blij, blij mijn hart is altijd blij
Want Jezus is een Vriend van mij
Daarom is mijn jonge hartje
altijd blij, blij, blij!

Dat liedje klinkt leuk, maar als kind vond ik het al doorgestoken kaart. Want ik was helemaal niet blij wanneer ik extra last had van de pijn in mijn knieën en enkels. Verder was ik zéker niet blij toen ik werd gepest op school. Vaak ging ik na een beroerde schooldag direct naar mijn kamertje, knielde bij mijn bed en kon alleen maar ‘Here Jezus’ zeggen. Daarna kwam er een huilbui. Gelukkig hoefde ik niets aan de Heer uit te leggen, want Hij wist alles al. Meestal voelde ik de troostende aanwezigheid van de Heer. Wanneer ik was uitgehuild vertelde ik toch wat me was overkomen. Want een mens heeft het soms nodig om zich te uiten. Ook vroeg ik Hem om wijsheid. Meestal kreeg ik direct goede ideeën hoe ik kon reageren op bepaalde situaties. Op die manier vond ik troost bij de Here Jezus, zodat ik alle ellende kon verdragen. Met Zijn hulp kon ik zelfs genieten van de weinige dingen die wel fijn waren. Kortom: de Heer hielp me telkens weer emotioneel in balans te komen, en dat is mooi. Maar was mijn jonge hartje altijd blij? Ben ik nu ook altijd blij? Nou nee, niet echt. Mijn broer Nico vroeg me eens: ‘Tiny, ben je eigenlijk wel gelukkig?’ Ik dacht even na en zei: ‘Eerlijk gezegd ben ik niet echt blij, maar ik ben ook niet ongelukkig. Weet je, het gaat bij geluk niet altijd om een hoeragevoel. Geluk bestaat uit twee elementen: de dankbaarheid voor alles wat prettig is, en de acceptatie dat er ook vervelende dingen zijn.’ Van veel mooie ervaringen weet ik niet of God het regelde of dat het zomaar gebeurde. Toch deel ik mijn dankbaarheid graag met God.

Bijbelekst j) Filippenzen 4 vers 4)

Dat doet ook veel voor mijn geluksgevoel. In elk geval kan ik hierdoor beter aanvaarden dat er ook minder leuke dingen in mijn leven gebeuren. Op die manier krijg ik de innerlijke vrede die noodzakelijk is voor ons geluksgevoel. En als er niets is om dankbaar voor te zijn, dan is er nog die heerlijke gedachte aan de Hemel. Als ik daar aan denk zing ik heel zachtjes 'Blij, blij'. Dan stop ik met zingen, en strek ik me aarzelend uit naar een positief gevoel. Dan heb ik deze motiverende gedachte: 'Even flink zijn. Straks maakt God het beter.' Zo'n gedachte kan mij uit een diepe depressie halen. Vaak zing ik dan een paar melancholieke kerkliederen. Omdat 'Blij blij' dan nog wat voorbarig is. Daarna wordt het repertoire steeds opgewekter, naar mate ik me beter voel. Ja, en mocht ik het allerhoogste punt van geluk bereiken, dan zing ik 'Blij blij, mijn hart is nu weer blij!'

Informatie over de Heer

In de meeste gezinnen is het normaal dat kinderen meehelpen in huis. Ze helpen met afwassen, laten de hond uit of vegen het erf. Soms moeten ze onkruid wieden. Wonen kinderen op een boerderij, dan doen zij ook iets voor de dieren. Vaak is er nauwelijks onderscheid tussen spelen en werken, want het kan ook leuk zijn om iets te doen. In Bijbelse tijden raakten kinderen op deze manier spelenderwijs vertrouwd met een beroep. Het meisje leerde zo het huishouden en de jongen leerde een vak. Naarmate de kinderen opgroeiden namen hun verplichtingen toe. Dat was in Bijbelse tijden de normale gang van zaken. Een gelovige vriendin van me werd boos toen ik zei dat de jonge Jezus zijn pleegvader Jozef hielp in het familiebedrijf. Ze riep verontwaardigd: 'Waar staat dat in de Bijbel?' Zonder op antwoord te wachten vertelde ze streng: 'Hij zat Zijn hele jeugd van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de synagoge.' Waarop ik antwoordde: 'Zoals je wel weet werd Johannes de Doper geen hulpje van zijn vader, maar sjouwde hij rond in de woestijn en werd hij daar door God voorbereid op zijn taak. Dat vond de evangelist Lucas zo bijzonder, dat hij het heeft genoemd. (Lucas 1 vers 80) Dus als de jonge Jezus niet meehielp in het familiebedrijf, zou Lucas dat uitzonderlijke feit ook zeker hebben genoemd. Maar de Bijbel vertelt niets over de dagbesteding van de jonge Jezus. Dit betekent waarschijnlijk dat Hij een gewoon leven leidde en meehielp in het familiebedrijf. Al denk ik wel dat de jonge Jezus elk vrij uurtje doorbracht in de synagoge.' Mijn vriendin was erg blij met die laatste regel. Dit beeld beviel haar wel: een plichtsgetrouwe Jezus die in Zijn vrije tijd naar de synagoge ging.

Er zijn mensen die door hun verleden erg getraumatiseerd reageren op traditionele afbeeldingen van Jezus. Daarom dacht ik: ‘Er moet een Bijbels alternatief mogelijk zijn.’ Met die gedachte heb ik aan bijbelstudie gedaan, terwijl ik ook nadacht over de Oosterse cultuur van tweeduizend jaar geleden. Het eindresultaat van mijn studie is een nieuwe visie op de Here Jezus.

Waarschijnlijk was de jonge Jezus vanaf zijn vijftiende een echte medewerker in het familiebedrijf. Dus toen Hij op zijn dertigste rabbi werd, had Hij vijftien jaar gewerkt als timmerman. In Bijbelse tijden kreeg de timmerman een boomstam aangeleverd en maakte daar planken, wagens, wielen en meubelen van. Ook leverde hij zijn aandeel in de bouw van huizen. Er waren nog geen machines. Het hele proces van boom tot gewenst artikel ging met handgereedschap. Geloof me, zulk handwerk staat gelijk aan het kweken van spiermassa. Daardoor had de Here Jezus als dertigjarige timmerman een gespierd lichaam. Wij zouden onder de indruk zijn geweest. Maar er waren destijds veel mensen die zwaar werk deden en net zo gespierd waren als Jezus. Hij zag er dus uit als ‘een gewone man uit het volk’. Hij was meer serieus genomen als hij eruit had gezien zoals Hij vaak wordt afgebeeld: een tengere intellectueel. (Jesaja 53) Op de traditionele afbeeldingen heeft de Heer ook vaak lang haar. Dat lange haar is erg onbijbels. Mannen met lang haar waren zo zeldzaam, dat er altijd iets over werd gezegd. De richter Simson en Davids zoon Absalom zijn daar voorbeelden van. Er staat nergens in de Bijbel dat Jezus lang haar had. Dus had Hij een normale haarlengte. (Voetnoot 22) In Jesaja 15 vers 2 staat dat een kaalgeschoren hoofd zonder gezichtsbeharig een teken van rouw is. Er staat ook zoets in Jeremia 48 vers 37. Kortom: onder normale omstandigheden had de Joodse man een baard – van welke lengte dan ook. Erg principiële mannen hadden zelfs een lange baard, die niet in een fraaie vorm was geknipt. Hun baard groeide zoals die groeide. Dat was ook vanwege Leviticus 19 vers 27. Daar staat letterlijk: ‘Gij zult de rand van uw baard niet afsnijden.’ Het ging dus om een natuurlijk gevormde baard, die alleen werd gewassen en gekamd. Ik neem aan dat de Here Jezus principieel was en zich hield aan dat voorschrift in Leviticus. Dus toen Hij aan Zijn missie begon,

Voetnoot 22) In Leviticus 19 staat wel dat de Joodse man geen “bloempotkapsel” mocht hebben, zoals monniken die vroeger hadden. Het haar van de monniken was rondgeknipt alsof er langs een bloempot was geknipt. Hoe lang was het haar van de principiële Jood? Geen idee. Maar niet tot op de schouders! Lees maar na in 1 Corinthe 11 vers 14 wat een ultieme Jood ervan vond.

had Hij waarschijnlijk een baard van minstens tien jaar oud! Een gespierde Jezus met een lange baard en kort haar. Dit Bijbelse uiterlijk is anders dan we gewend zijn van traditionele plaatjes. Dit maakt me erg van streek. Ik voel me opeens een afvallige die voor een vreemde goeroe heeft gekozen! Wij kunnen zo vertrouwd zijn met een traditionele aanname, dat de juiste visie op ons overkomt als een valse leer. Zolang het alleen om het uiterlijk van de Heer gaat, is het niet erg om bij de traditionele visie te blijven. Dus als je dat fijn vindt, denk dan gerust aan een tengere Jezus met lang haar en zonder baard. Maar zie Hem wel als een sterke persoonlijkheid, en niet als een zwakke figuur! Veel Hervormde en Gereformeerde lezers hebben bezwaren tegen afbeeldingen van de Here Jezus. In mijn omgeving is men tegen alleen tegen foto's en films van een mens die voor Jezus speelt. Maar schilderijen met de Heer erop vinden we wel mooi. Op mijn favoriete afbeelding zie je een licht gespierde Jezus met halflang haar en een kort baardje. Hij staat tussen een groepje peuters en kleuters en kijkt vertederd naar ze. Daar heeft Hij de vriendelijke uitstraling van iemand die gezag heeft maar anderen wel in hun waarde laat. Zo zie ik de Heer graag. Al is de lengte van Zijn haar en baard niet te verdedigen met een Bijbels argument. In de drie jaar van zijn missie slonken Zijn spieren en verdween de eelt van Zijn handen. Ten slotte leek hij op een gewone rabbi. Het waren de wonderen en Zijn gezaghebbende manier van spreken die het verschil maakten. Hij woonde in het huis van een discipel, want Hij bezat niets anders dan de kleren die Hij droeg. De Heer moest dus een stel kleren lenen wanneer Zijn eigen kleding werd gewassen. Van het geld dat Zijn volgelingen Hem gaven werd eten gekocht, en soms werd er een zaaltje gehuurd. Verder was het geld voor weduwen, wezen en andere arme mensen.

Hoe Hij omging met mensen

Een van de meest ontroerende verhalen in de Bijbel gaat over een vrouw die was betrappt op overspel. Volgens de wet moesten zowel de man als de vrouw worden gestenigd. Maar de farizeeërs hanteerden een flexibele toepassing van Gods wet. Ze waren alleen streng als het hen goed uitkwam. De man mocht ongestraft naar huis, terwijl de vrouw werd meegesleurd naar de Here Jezus. De farizeeërs zouden Hem om Zijn oordeel vragen. Als Hij die vrouw zomaar vrijuit liet gaan, konden ze zeggen dat Hij zich niet hield aan de wet van Mozes. En als de Here Jezus haar liet stenen zouden ze Hem harteloos

noemen. Zodra ze Hem zagen gooiden die vrouw voor Zijn voeten en riepen: ‘Dit mens is betrapt op overspel! Moet zij gestenigd worden?’ Die arme vrouw wist niet wat ze kon verwachten van die ongewone rabbi met zijn bijzondere filosofie. In elk geval had ze bij Hem een kans op overleving, die ze anders niet had gehad. Ze verloor waarschijnlijk alle hoop toen de Heer zei: ‘Wie zonder zonde is, mag de eerste steen gooien.’ Hij bukte zich, en schreef iets in het zand. We weten niet wat Hij schreef. Noteerde Hij de zonden van de farizeeërs? In elk geval liepen zij allemaal zwiiggend weg. De Heer stopte met schrijven, stond weer op en vroeg aan de vrouw: ‘Wie veroordeelt jou nog?’ Ze antwoordde verwonderd: ‘Niemand, Here.’ Waarop de Here Jezus vriendelijk zei: ‘Ik veroordeel je ook niet. Ga naar huis en zondig niet meer.’ (Lucas 19 vers 1 tot en met 10) De Here Jezus stond bekend als ‘de vriend van mensen die in de zonde leven’. Hij was tegen hun leefstijl, maar toch was Hij hun vriend. Velen waren zo ontroerd door die vriendschap, dat zij zich bekeerden. Maar ook zij die zich niet bekeerden konden rekenen op zijn vriendschap. Daar kunnen wij in de verwarrende 21ste eeuw een voorbeeld aan nemen. We mogen veel van mensen houden, ook als we bezwaren hebben tegen de keuzes die zij maken. De vrienden van Jezus kenden Zijn mening over hun leefstijl. Daarom vond Hij het niet nodig om er steeds weer over te beginnen. Wij hoeven dus ook niet te preken tegen onze dierbaren als zij een verkeerde leefstijl hebben. Als ze je mening vragen stel je eerst een wedervraag: ‘Wil je echt mijn mening horen? Je gaat mijn mening niet fijn vinden weet je. Als je me erom vraagt mag je niet boos worden.’ Het is een goed idee om nog eens de vier evangeliën te lezen. Ze staan vol prachtige verhalen over de Here Jezus en Zijn levenslessen. Tijdens het lezen kun je een persoonlijke mening vormen. Dat is belangrijk. Want zodra je zelf een mening hebt sta je een stuk sterker tegenover mensen die jou willen beïnvloeden. Dit geldt ook voor niet-religieuze gespreksthema’s: verzamel wat informatie en denk er over na, zodat je een basis hebt. Vraag je af hoe je jouw mening onder woorden kunt brengen. Dan ben je later niet zo weerloos in een discussie. Probeer niemand te overtuigen. Zeg maar gewoon: ‘Dit is mijn mening. Je hoeft het niet met me eens te zijn.’

Arrestatie, kruisiging en de opstanding

Onderstaand verslag is een samentrekking van wat de evangelisten zoal schreven. In de Evangeliën begint het bij Mattheüs 26 vers 36,

Marcus 14 vers 32, Lucas 22 vers 39 en Johannes 17 vers 1. In alle gevallen het laatste stuk van de evangeliën. Je zult daarin heel wat details zien staan – en zelfs hele gebeurtenissen - die ik niet heb genoemd. Het is dus de moeite waard om de Bijbel open te doen.

Op een donderdagavond was de Heer met een paar vrienden in de hof van Getsemane. Hij vroeg zijn vrienden wakker te blijven en voor hem te bidden. Zelf ging Jezus iets verder en viel daar op zijn knieën. In heel Zijn bestaan had Jezus nooit angst gekend. Maar toen Hij beseftte dat Hij een marteldood ging sterven werd Hij bang. Vooral het beseftte dat God de Vader Hem totaal zou verlaten maakte Hem radeloos van verdriet en angst. Want Hij bestond als persoon al voordat Hij een menselijk lichaam kreeg, en had in alle eeuwigheid een hechte band gehad met God de Vader. Het idee dat God Hem zou verlaten was waarschijnlijk nog angstaanjagender dan de kruisiging zelf. Wat een aangrijpend beeld: de Zoon van God die een storm het zwijgen kon opleggen lag op Zijn knieën heel menselijk te huilen van angst. Omdat ik nogal visueel ben ingesteld zag ik het tien minuten geleden voor me alsof ik er echt bij was. Toen kon ik even niet meer schrijven, want ik zat te huilen achter mijn computer. Het maakt me erg emotioneel als ik lees hoe Hij smeekte: ‘Laat Mij alstublieft niet die lijdensweg gaan.’ Maar uiteindelijk overwon Hij zijn angst en zei: ‘Niet Mijn wil, maar Uw Wil moet gebeuren.’ Daarna was de Here Jezus niet langer wanhopig. Integendeel! Hij dacht aan de miljarden zielen die Hij ging redden. Dit gaf Hem de moed om vol te houden. (Hebreeën 12 vers 2) De Here Jezus stond op en was na alle doorstane emotie weer de sterke en charismatische leider. Hij sprak een bijzonder gebed uit, het gebed van een hogepriester. Daarin vertelde Hij aan God de Vader wat Hij had gedaan voor de mensen en speciaal voor zijn trouwe discipelen. *tekst k*) Zijn vrienden waren in slaap gevallen. Hij maakte ze wakker en zei Hij tegen ze: ‘Het uur is aangebroken dat ik moet lijden.’ Even later kwamen de farizeeërs met veel soldaten om hem te arresteren. De verrader Judas liep een eindje voor hen uit, alsof hij niet bij hen hoorde. Hij had de farizeeërs een aanwijzing gegeven. ‘De man die ik begroet met de broederkus, die moet je arresteren.’ Dus kennelijk had de Heer geen opvallend uiterlijk. Toen die soldaten en burgers met wapens en fakkels naderden, wist Jezus al precies wat er ging gebeuren. Judas gaf aan Jezus een wangkus, en Jezus reageerde met een zacht verwijt: ‘Vriend, met welk doel ben je hier? Verraad je

Tekst k) Johannes evangelie, hoofdstuk 17)

me nu met een kus?’ Daarna stapte Hij naar naar voren en riep: ‘Wie zoeken jullie?’ De soldaten riepen ‘Jezus de Nazoreeër’ en de Heer zei: ‘Dat ben ik.’ Toen zag Jezus ook enkele Schriftgeleerden en farizeeërs. Hij was erg teleurgesteld. ‘Jullie hebben een massa keren met Mij gesproken in de tempel. Waarom komen jullie nu opeens met zwaarden en stokken alsof ik een agressieve schurk zou zijn?’ Een van de discipelen had een zwaard bij zich, zwaaide ermee en hakte bij iemand een oor af. De Here Jezus zette het oor er weer aan, en zei: ‘Wie het zwaard opneemt, zal ook door het zwaard sterven! Denk je nou echt dat ik Mijn Vader niet kan vragen om twaalf legioenen engelen om Mij te redden? Ik ga de lijdensweg die Ik van Mijn Vader moet gaan.’ Toen de Heer werd vastgebonden renden Zijn discipelen weg. Want ze waren bang dat zij ook gearresteerd konden worden. Petrus was dapperder dan de anderen, want hij bleef in de buurt van de Heer. Even later vroeg men aan Petrus of hij ‘ook bij die Jezus hoorde’. Toen was hij bang dat hij ook werd gearresteerd. Een dag eerder beweerde hij nog: ‘Als anderen u in de steek laten, blijf ik u trouw! Zelfs al zou ik samen met u moeten sterven.’ Maar nu zei hij keihard: ‘Ik heb niets te maken met die Jezus!’ En dat zei hij die nacht drie keer. Toen de Heer hem bij de derde keer verdrietig aankeek, besepte hij pas dat hij de Heer had verloochend. De Heer zei het tevoren al: ‘Voordat de haan kraait zul je Mij driemaal verloochend hebben.’ Daar dacht Petrus aan en hilde wanhopig. Want hij had de Heer extra verdriet gedaan, terwijl hij de Heer juist wou bemoedigen met zijn aanwezigheid. Daar kunnen wij een les uit leren. Namelijk: doe nooit aan opschepperij. Als je een bepaalde situatie nog nooit hebt meegemaakt kun je niet weten hoe je in zo’n geval zou reageren. Ga er maar van uit dat je van nature geen spat beter bent dan de rest. Bid om bijzonder veel kracht, moed en wijsheid, zodat je in zulke situaties toch trouw kunt zijn! Jezus werd de hele nacht mishandeld en vernederd, en de volgende dag werd Hij gekruisigd. Toen waren er mensen die uitdagend riepen: ‘Ben jij Gods Zoon? Kom dan van het kruis!’ De Heer kon engelen laten komen om Hem van het kruis te halen. Als Hij dat had gedaan, hadden die schreeuwers hun show gehad. Maar dan ging wel de hele mensheid verloren! Alle mensen die ooit leefden, de mensen die er toen waren en de mensen die nog geboren zouden worden. Jezus hield vol, omdat Hij wist hoe gelukkig Hij zou zijn als Hij miljarden mensen had gered. (Hebreeën 12 vers 2) Na drie dagen in het graf te hebben gelegen stond de Here Jezus op uit de dood. Waren de schreeuwers bij het kruis onder de indruk geweest

als ze Hem na de opstanding hadden gezien? Welnee, dan hadden ze beweerd dat de Heer niet dood was geweest. Dat zouden ze ook nog hebben beweert als ze zelf hadden gezien dat een Romeinse soldaat met zijn speer een steek gaf in het lichaam van de Heer. Een arts legde eens uit dat die organen door de kruisiging in een extra kwetsbare toestand waren. Hierdoor kon er ook vlak na de dood veel water en bloed loskomen als er een steek werd gegeven met een scherp voorwerp. Er schijnen meer verklaringen te zijn voor dat bloed en water. In elk geval wisten de Romeinse soldaten uit ervaring: ‘Als deze gekruisigde nog niet is gestorven, zal een steek op die plek hem alsnog doden.’ Maar mensen die niet willen geloven sluiten hun ogen voor zulke duidelijke feiten. Tegenwoordig zijn er nog steeds critici die zeggen dat de Heer niet echt dood was, maar schijn dood. Die mensen beweren: ‘Het graf was in een koude grot. Misschien is hij daar door de koelte bijgekomen.’ Dat zeggen ze omdat ze niet weten hoe zo’n graf eruit zag. Voor de grot was een stenen “rail”, een soort gleuf. En in die rail zat een ronde en platte steen, die je heen en weer kon rollen. De steen was groter dan de ingang. Zelfs een gezond en sterk mens zou die steen bijna niet opzij kunnen rollen als hij zelf in de grot stond. Dus zeker niet iemand die verzwakt is door een groot bloedverlies en ernstige beschadigingen aan zijn organen. Bovendien was het graf van de Heer verzegeld. Waarschijnlijk zaten er op de voorkant van de steen twee ijzeren ringen, die met kettingen waren vastgesmeed aan ringen in de muur. Als dat echt zo was kon alleen een smid het graf openen. Verder stonden er ook nog soldaten bij. Alleen door een ingreep van God de Vader kon de Here Jezus opstaan uit de dood, en alleen omdat engelen het graf openden kon de Heer eruit komen. Later vertelden die soldaten die het graf bewaakten alles aan de farizeeërs. Wat mij verbaast is dat die farizeeërs niet schrokken en dachten: ‘Zou Jezus dan toch de Zoon van God zijn?’ Na Zijn opstanding verscheen de Heer vele malen aan Zijn vrienden. Bij een ervan vroeg Hij om een stuk gebakken vis, en at die op terwijl de discipelen het zagen. Zo zagen ze dat Hij geen spook was.

Professor Dawkins beging een blunder met zijn bewering ‘Jezus baseerde zijn ethiek niet op de heilige boeken van zijn jeugd.’ (Voetnoot 23) Want Jezus zegt: ‘Denk niet dat Ik ben gekomen om de wet of de profeten op te heffen. Ik kom juist voor de vervulling ervan. Er wordt niets van de wet opgeheven, zelfs geen leesteken, voordat de Voetnoot 23) **Gam** pag 271/ **Tgd** pag. 283 en 284

hemel en de aarde vergaan. Zelfs als je het kleinste gebod afschaft of onbelangrijk noemt en de mensen op die manier misleidt, zul je een geringe positie hebben in Gods koninkrijk de Hemelen. Maar wie gehoorzaam is aan Gods Wil krijgt eerbetoon.’ *Bijbeltekst m*) De Here Jezus onderbouwde Zijn ethiek vrijwel continu met citaten uit de Heilige Geschriften. Verder vertelde Hij heel secuur hoe God de tien geboden heeft bedoeld. Je zou denken dat de farizeeërs dit geweldig vonden. Maar nee, als God in de ene richting wees en de traditie wees in de tegenovergestelde richting, dan kozen de farizeeërs bij voorkeur voor de traditie. De Here Jezus veroordeelde dat. Want Hij zei: ‘Jullie hebben het Woord van God afgezwakt omdat jullie meer waarde hechten aan theologische fantasieën. Huichelaars, terecht heeft Jesaja over jullie geprofeteerd: Zij gebruiken religieus klinkende taal, maar zijn niet geïnteresseerd in Mij. Hun Godsdienst stelt niets voor, omdat zij alleen bezig zijn met de theorieën van mensen.’ (Marcus 7 vers 9) De Heer citeerde regelmatig uit de Heilige geschriften. Hoe komt Dawkins op het vreemde idee dat de Heer gebroken zou worden met de Heilige Geschriften? Ik heb een vermoeden. Professor Dawkins is meer geïnteresseerd in eigen fantasieën dan wat er echt is bedoeld. De Heer zegt bijvoorbeeld ‘De sabbat is voor de mens en niet andersom.’ En Dawkins interpreteert het als ‘De sabbat hoeft niet meer.’ Maar als je alle uitspraken van de Heer leest, dan weet je Zijn algemene standpunt over de sabbat. Namelijk: ‘Op de sabbat kun je tot rust komen en heb je veel tijd voor God, familie en vrienden. Maar de sabbat verliest dat effect als je gestrest bezig bent met allerlei regeltjes waar je je aan moet houden.’ Dit is mijn interpretatie. Als je het liever zelf beoordeelt, kun je nu even je Bijbeltje pakken. Want ik heb in een voetnoot wat tekstverwijzingen gegeven. Dan kun je lezen wat de Heer allemaal heeft gezegd over de sabbat. *teksten n*)

De drieënige God

Toen een gesprek vreselijk uit de hand liep zei ik opeens vrolijk: ‘Natuurlijk vind ik dat ik absoluut gelijk heb. Dat mag ik zeggen, zoals jij ook mag zeggen dat jij absoluut gelijk hebt.’ De ander vergat van pure verbazing dat hij nijdig was. Toen verzuchtte ik: ‘Heb jij dat

Bijbeltekst m) Mattheüs 5 vers 17 tot en met 48. Het zinnetje over de geringe positie in de Hemel is mijn interpretatie van wat ik in verschillende vertalingen las. Je kunt natuurlijk ook even je eigen bijbeltje open doen voor jouw eigen interpretatie. Lees ook even 1 Corinthe 11 vers 16) *Bijbeltekst / n*) Mattheüs 12 vers 1 tot en met 14, Lucas 13 vers 10 tot en met 17, Johannes 5 vers 1 tot en met 18, Johannes 9 vers 1 tot en met 41

vervelende gevoel nou ook? Het gevoel dat jouw gelijk en mijn gelijk elkaar lijken op te heffen?’ De ander grinnikte. ‘Ja, nou en of! Helaas hebben veel mensen zo’n hekel aan dat gevoel, dat ze hun opponent verbieden een mening te hebben.’ Helaas wordt er vaak ruzie gemaakt over de drieënigheid (of drievuldigheid) van God. Nou ja, dat beweert professor Dawkins. De gelovigen die ik ken hebben bij mijn weten nooit ruzie gemaakt over Gods identiteit. Maar we vinden het wel een interessant gespreksthema. Het Nieuwe testament spreekt over God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest. Terwijl het Oude Testament zegt: ‘God is één.’ De theologen vonden dat een probleem, en hebben een oplossing bedacht: *de drieënige God*. Maar die aanduiding staat nergens in de Bijbel. Een tijd geleden heb ik met een paar christenen gepraat over de Drieënheid. Onze eindconclusie was dat drie Goddelijke Personen een hecht team vormen, waarbinnen God de Vader de belangrijkste is. Maar volgens andere gelovigen zien we het verkeerd. Volgens hen zijn Vader, Zoon en Heilige Geest elkaars gelijke. Ja, dat is de traditionele visie. Wat zegt de Bijbel nu precies over de relatie tussen God de Vader en Gods Zoon? Deze keer geef de tekstverwijzing direct naast het citaat. En ik raad je aan de teksten in hun verband te lezen, dus de hele paragraaf eromheen.

1. De Here Jezus zei: ‘Niet een ieder die Mij Heer noemt komt in het koninkrijk, maar wie de wil van Mijn Vader doet.’ (Mattheüs 7 : 21)
2. De Zoon van God leerde ons te bidden tot de Hemelse Vader. En daarin zeggen we: ‘Uw wil geschiede.’ (Mattheüs 6 vers 9 en 10)
3. De Here Jezus is volgens de Bijbel onze Hogepriester die voor ons bidt en pleit. Tot wie? Tot Zijn Vader in de Hemel, Die bepaalt wat er gebeurt. (Romeinen 8 vers 34)
4. De Here Jezus zegt nadrukkelijk dat Hij van God de Vader de macht heeft gekregen. En legt dan verantwoording af bij God de Vader zoals je dat tegenover een meerdere in rang doet. Dat is mijn interpretatie. Maar je kunt de tekst ook zelf lezen. (Johannes 17 vers 1 tot en met 26)
5. De Here Jezus smeekte God de Vader om niet te hoeven lijden, maar besloot met: ‘Niet Mijn wil, maar Uw Wil geschiede.’? (Mattheüs 26 vers 36 tot en met 46.) Is dat een overleg tussen personen van gelijke rang? En als zij echt gelijk in rang zijn, waarom is de Wil van de Vader dan de maatstaf?

De genoemde voorbeelden laten duidelijk zien dat er sprake is van een hogere en een lagere in rang. (Je hoeft het niet met me eens te zijn, maar onderbouw je kritiek dan wel met Bijbelteksten!) Bij een zoon is er altijd sprake van een moeder die er eerder was. Maar de Here Jezus bestond al in alle eeuwigheid voordat er mensen waren gemaakt. Dus voordat Maria bestond. Hoe kan een eeuwig bestaande persoon de zoon zijn van een andere eeuwig bestaande persoon? En dan ook nog zonder een moeder? Misschien is de relatie tussen God de Vader en God de Zoon zo bijzonder, dat zelfs de knapste professor het niet kan bevatten. Maar gevoelsmatig is die relatie zoiets als Vader en Zoon en daarom heeft God het zo genoemd. Want dat is een relatie die we begrijpen. De Heilige Geest is een mysterie. Sommige mensen noemen Hem een persoon, anderen zien Hem als een soort kracht waar je veel of weinig van kunt hebben en een derde groep denkt dat de Heilige Geest het allebei is: een persoon en een kracht. Professor Dawkins ergert zich aan wat hij omschrijft als: ‘de verwaande zelfverzekerdheid waarmee gelovigen onbeduidende bijzonderheden staande houden terwijl ze niet het geringste bewijs hebben of kunnen hebben.’ (Dat schrijft hij letterlijk in hoofdstuk 2, onder de subtitel Polytheïsme) Hij bedoelt dat geen enkel bewijs *hem* - de atheïst Richard Dawkins – kan overtuigen. Dat is inderdaad de trieste realiteit. Maar de vele aanwezige bewijzen zijn voor onszelf wel overtuigend en versterken ons geloof. Is het hoogmoedig als je vol vertrouwen dingen zegt waarvoor je een mooi en sterk bewijs hebt? Nee? Nou, we hebben een prachtig bewijs! Zoals ‘The Five Blind Boys of Alabama’ al zongen in ‘God said it’:

‘God heeft het gezegd (in de Bijbel). En als God het zegt, is het waar!’
‘God said it (in the Bible). And if God said it, it’s true!’

Arme professor Dawkins! Hij krijgt al jeuk van ‘God deed het’ en nu wordt hij ook nog gekweld met ‘God heeft het gezegd’! O, wacht eens, ik was te vlug met mijn oordeel. De theologen waar Dawkins het over heeft doen geen beroep op de Bijbel, maar op theologische verhandelingen van collega’s. Dat zijn inderdaad geen bewijzen, alleen maar meningen. Dawkins zei eens: ‘Het gebrek aan duidelijk bewijs voor theologische opvattingen is misschien wel de oorzaak van de typische, verbeterde vijandigheid jegens mensen die er net even anders over denken, toevallig en vooral wanneer het over de drieënige God gaat.’ Ja, het is heel treurig dat sommige mensen vijandig reageren als de ander een eigen mening heeft. Professor Dawkins is

zelf een van die onverdraagzame mensen. Hij neemt het ons zeer kwalijk dat wij een andere levensvisie hebben dan hij. De typische, verbeterd vijandigheid waarmee hij een dik boek vulde verbijstert me nog steeds. Gebrek aan tolerantie komt dus ook voor bij atheïsten.

De biologische identiteit van de Here Jezus

Veel theologen kibbelen over deze vraag: 'Is Jezus consubstantieel hetzelfde als God de Vader?' Theologen gebruiken vaak moeilijke woorden waar de gemiddelde kerkganger niets van begrijpt. Gelukkig legt professor Dawkins keurig uit wat er wordt bedoeld met 'consubstantieel'. Hij vertelt dat het gaat om de vraag of de Heer van dezelfde substantie, hetzelfde wezen is als God de Vader. Dawkins neemt aan dat de lezer direct met deze vragen zal zitten: 'Welke substantie?' 'Wat betekent van hetzelfde wezen?' Vervolgens stelde hij letterlijk vast 'Het betekent bar weinig'. Deze keer heeft de professor gelijk. Want de Bijbel zegt niets over die consubstantie, dus is het ook niet belangrijk. Voor ons zielenheil is het alleen van belang dat de Here Jezus de Geliefde Zoon van God is, die stierf aan het kruis en opstond uit de dood. Als we Hem zo aanvaarden als onze Verlosser en Heer zitten we goed. Tijdens het lezen en schrijven over God besef ik opeens hoe mysterieus de Drieënige God is. Bovendien heb ik ook nog ontdekt dat sommige zaken anders liggen dan ik dacht. Na zulke ontdekkingen kun je 3 kanten op.

a. Je kunt zeggen: 'God is niet zoals ik dacht, dus bestaat Hij niet. Familieleden en vrienden zijn vaak ook anders dan we dachten. Stel je dan vast dat zij ook niet bestaan?'

b. Je kunt kiezen voor een vrijzinnig standpunt. 'God is anders dan we dachten, dus is Het Woord van God slechts een boek vol symbolische verhalen'. Hoe weet je dan nog dat de Bijbel Gods boek is? Oh, je ziet de Bijbel als mensenwerk. Waarin onderscheid de Bijbel zich dan van een ander willekeurig boek vol symbolische verhalen?'

c. Je kunt ook reageren met: 'God is anders en werkt anders dan ik altijd heb gedacht. Hij is mysterieus. En de Bijbel, die begrijp ik vaak niet. Maar dat is niet erg, want ik vertrouw God voor 100 procent.'

Wanneer je voor de derde optie kiest, ben je een echte gelovige die ook open staat voor wetenschappelijke informatie. Immers: er zijn veel zaken waar de Bijbel niets over zegt, en die ook niet in strijd zijn met de Bijbel. We lezen bijvoorbeeld niets over de vraag of er een

autootje mag rijden op de planeet Mars. Soms lijkt het alsof de feiten en Gods Woord elkaar tegenspreken. Daar kan ik erg nerveus van worden. Maar gelukkig worden er later ontdekkingen gedaan die een uitspraak in de Bijbel toch bevestigen. Het blijkt dan dat we iets verkeerd hebben geïnterpreteerd: een Bijbeltekst, een feit of allebei.

De Mariafan

Het Vaticaan heeft op subtiële wijze het christelijke geloof vermengd met heidense godsdiensten. Officieel gelooft men alleen in de Drieënige God, maar er is een enorm legioen heiligen en engelen dat door de Roomse Kerk wordt aanbeden. (*Voetnoot 24*) Dat is verbijsterend, want de Here Jezus heeft duidelijk gezegd dat je alleen God mag aanbidden. Apostel Paulus en zijn medewerker verzochten de mensen dringend niet hen, maar God te aanbidden. Ook zei hij in zijn brief aan de Kolossenzen dat je jouw eer in de Hemel verliest als je aan afgoderij doet. En in het oude testament staat dat je niet mag bidden tot andere wezens dan God. Maar het Vaticaan stimuleert al eeuwenlang het aanbidden van allerlei heiligen en hemelwezens. Hoe is de Roomse Kerk aan die afgoderij gekomen? Nou, de “bekeerde” heidenen vonden de God van de Bijbel maar een povere vervanging voor hun verzameling afgoden. De kerk kwam toen op het idee om de aanbidding van heidense afgoden te vervangen door de aanbidding heiligen en engelen. Om de aanbidders van de zonnegodin de kerk in te krijgen werd de zonnegodin ‘Maria’ genoemd. Het kind op haar arm noemde men uiteraard Jezus. De als Maria vermomde godin behield wel haar titels zoals ‘koningin van de hemel, heerseres van de zee’. En vrouwen konden tot haar blijven bidden om vruchtbaarheid. Een paar jaar geleden vroeg ik nogal rebels aan een non: ‘Wie wordt er nu eigenlijk vereerd? Een vermomde afgod of een gepromoveerde Maria?’ Die non glimlachte mild om mijn rebellie en zei: ‘Maria natuurlijk. Dat beeld helpt je alleen maar om je voor te stellen hoe ze eruit kan zien.’ Als koningin van de hemel communiceerde Maria uiteraard met de God van hemel en aarde. Dus kreeg zij in de loop der eeuwen een rol als middelares en in de praktijk heeft ze nu een hogere positie dan onze Verlosser, de Here Jezus. Dit is goed te zien in de Sint Lambertus Basiliek te Hengelo. Rooms katholieken van elders reageren enthousiast op het minikerkje van Maria. Het Mariabeeld is groot, kleurrijk en prachtig. Er staan een aantal lange knielbanken en

Voetnoot 24) Lucas 4 vers 8 / Handelingen 14 vers 11 tot en met 18 / Kolossenzen 2 vers 18 / Exodus 20 vers 23 / Deuteronomium hoofdstuk 5 vers 6 tot en met 9/

veel kaarsenstandaards. Als er geen coronacrisis was zouden er zeker dertig mensen kunnen zitten en knielen. Terwijl onze Verlosser wordt “vereerd” met een klein wit Jezusbeeldje in een onopvallend hoekje van de kerkzaal. Als protestant voel ik me soms wat beschaamd als ik me richt tot het beeld. Dan kijk ik omhoog. ‘Ach Heer, ik weet wel dat dit een stuk steen is. Dit bent u niet echt natuurlijk.’ Er staan bij dat Jezusbeeld ook nog een knielbankje en een kaarsenstandaard. Dat éénpersoonsknielbankje bevat onbedoeld een prachtige symboliek. Namelijk: voor God de Vader en Zijn Zoon is ieder mens op aarde die ene verloren zondaar wiens ziel Jezus kwam redden. ‘Want God hield zoveel van de mensheid, dat Hij Zijn Enige Zoon gegeven heeft, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft.’ (Dit staat in Johannes 3 vers 16) Als je ‘de mensheid’ en ‘een ieder’ vervangt door je eigen naam, komt die tekst pas echt bij je binnen! Als je het zo kunt bekijken, heeft de onopvallende hoek van het Jezusbeeldje ook iets symbolisch. Immers, je bent wat uit het gedrang van de mensen en hebt een onderonsje met de Heer. Helaas wordt die meditatieplek van Jezus vaak beroofd van die kaarsenstandaard en dat knielbankje. Die worden telkens naar Maria gebracht, zodat het hoekje met de Heer opeens twee belangrijke elementen mist. Is Maria dan zoveel nodig? ‘Welnee.’ zei iemand. ‘Men haalt die spullen alleen maar weg omdat het zo wat ruimer lijkt in de kerk.’ Mag ik de pastoor er even op wijzen dat de Heer onze Verlosser is? Zonder Hem heeft de kerk geen enkel bestaansrecht. Maar wanneer men optische ruimte wil creëren verwijderd men de spullen waarmee we onze Redder en Heer kunnen aanbidden! Geen kaarsje kunnen branden en niet kunnen knielen bij een afbeelding van de Here Jezus is nog niet eens het ergste. Op een zeker moment wou ik erheen en bleek er in het gebouw een gesloten hekwerk te zijn. Waarschijnlijk vanwege de vele kostbare dingen die gestolen kunnen worden. Maar dat hek verhindert je ook om naar het Jezushoekje te gaan. Dat hoekje is niet eens te zien van achter het hek! Ik sta weleens teleurgesteld door de tralies te kijken. Ja, dan zie ik wel een meer dan levensgrote crucifix in het midden van de kerk hangen. Maar helaas: daar kan ik ook geen kaarsje voor branden. Toen ik triest de tralies van het hek pakte en naar de crucifix keek, hoorde ik een vertrouwde stem in mijn hoofd. ‘Ach Tiny, je weet toch dat niets jou kan scheiden van de Liefde van Christus?’ Ja, ik weet het: je kunt thuis ook een kaarsje aansteken en bidden. Maar dat is toch anders dan in een kerk. Op een dag had ik geluk: het hek in de Sint Lambertus was open.

Er liep een oppasser rond in de kerk, en ik maakte een praatje met hem. Nou ja, eigenlijk uitte ik gewoon mijn ergernis. ‘Weet u wel dat de Here Jezus alle zielen heeft gered, inclusief die van Maria? Toch is er voor Hem alleen maar dat kleine beeldje in die hoek van de kerk, met één kaarsenstandaard en één knielbankje. Bovendien is dat beeldje meestal onbereikbaar door dat akelige hek. Natuurlijk gun ik Maria wel haar minikerkje. Maar als jullie nog eens willen verbouwen, maak dan ook een gebedsruimte voor de Here Jezus. Net zoiets als wat Maria heeft.’ De oppasser hoorde mijn vlammende betoog glimlachend aan, en antwoordde: ‘Ik zal het allemaal zeggen tegen de pastoor.’ Eerlijk gezegd had ik het vage idee dat ik niet helemaal serieus werd genomen. Dus zei ik argwanend: ‘Wel doen hoor.’ Die man knikte, maar had duidelijk pretoogjes boven een grijns van oor tot oor. Ik begreep: ‘Hij meent er duidelijk niks van.’ Er kwamen direct rookwolkjes uit mijn oren, en ik kreeg ook een rood waas voor mijn ogen. Kortom: ik stond me op te winden. Toen zei een stem in mijn hoofd: ‘Hoog tijd om te vertrekken!’ Net toen ik gehoorzaam naar buiten zou gaan zag ik een Mariafan in actie. Ze had een stofdoekje in haar hand en begon de toch al steriele Mariakapel voor alle zekerheid nog een keer af te stoffen. Deze fan was duidelijk een en al toewijding aan Maria. Dat werkte bij mij als een rode lap op een stier, en ik stapte geïrriteerd op haar af. Maar de lieve uitstraling van die Mariafan kalmeerde me direct. Al gauw hadden wij een goed gesprek. Nee, ik zei niets over de herkomst van de Roomse Mariaverering. Want deze devote Mariafan was niet gewend om zelf na te denken. Dus zou informatie bij haar geen ontwikkeling op gang hebben gebracht. Zij zou alleen maar erg van streek zijn geraakt. Maar ik kon de moeder van de Heer wel wat menselijker maken. Dus vertelde ik het volgende: ‘Maria was niet alleen devoot, maar ook intelligent. Dat blijkt wel uit haar reactie op bepaalde gebeurtenissen. In Bijbelse tijden werd een zwangere vrouw gestenigd als haar verloofde ontkende dat het kind van hem was. Toch werd Maria bij de aankondiging van Jezus’ geboorte niet zenuwachtig. Want ze wist: ‘Nu God een bijzondere belofte heeft gedaan zal Hij me heus wel beschermen.’ Al vroeg ze wel verbaasd aan de Engel hoe zij nou zwanger kon worden. Ze had toch helemaal geen seks gehad? De Bijbel zegt ook hoe Maria in andere situaties reageerde op alles wat ze hoorde en zag. Namelijk: ze bewaarde het in haar hart en dacht er diep over na. Helaas zijn er ook Bijbelvertalingen waarin men de laatste helft van deze tekst weglaat. De vertalers willen kennelijk niet dat we

Maria zien als een vrouw die haar verstand gebruikte. Terwijl sommige feministes Maria allerlei eigenschappen toedichten die je nergens tegenkomt in de Bijbel.'

Tijdens mijn verhaal over Maria's intelligentie keek de Mariafan me wat bevreemd aan. Ze vond het overduidelijk maar een bizar verhaal. Ach ja, natuurlijk! Als Roomse was ze erg close met de eenvoudige, nederige en devote Maria. Maar een intelligente Maria die regelmatig haar verstand gebruikte paste niet in de vrome beleving van die Mariafan. Iemand bij wie een levensbeschouwing zo verweven is met de eigen identiteit kun je niet zomaar op totaal andere gedachten brengen. Je kunt hem soms wel op subtiele wijze wat bijsturen. Daarom zei ik vriendelijk: 'Maria was de eerste martelares die moest lijden omwille van Christus. Wist u dat?' De Mariafan keek verbaasd. 'Nee' zei ze. 'Daar heb ik nooit iets over gehoord. Kun je me er meer van vertellen?' Dat kon ik zeker. Ik wees op de gigantische crucifix die hoog in de kerk hing en zei: 'Het zal je als moeder maar gebeuren dat je jouw kind zó ziet lijden!' De Mariafan wierp een snelle blik op de lijdende Christus en daarna keek ze vol ontzetting naar Maria. Ze zei zacht: 'Arm mens! Wat heb je als moeder een boel verdriet gehad.' Ze veegde vlug een traantje weg en zei tegen mij: 'Nu begrijp ik pas waarom ze Moeder der smarten wordt genoemd.' Vanaf dat moment was Maria nóg heiliger voor haar, zij het dan op een aangrijpend menselijke manier. Vind je dat niet ironisch? Ik had iets willen bestrijden en in plaats daarvan had ik het juist versterkt. Die lieve Roomse was op een vertederende manier onaantastbaar. Toen ik als laatste aanval geïrriteerd begon over het bidden tot Maria, werd ik vriendelijk gecorrigeerd. 'Nee, dat is niet echt bidden.' glimlachte de Mariafan. 'Je moet het anders zien. Moeder Maria is de moeder van Onze Lieve Heer, dus is ze ook een beetje onze moeder. Je kunt haar alles vertellen. En dan doet ze een goed woordje voor je bij de Hemelse Vader'. Die Roomse huisvrouw keek zo vriendelijk en haar argumentatie klonk zo lief en innig, dat ik niet de moed had om haar tegen te spreken. Waarom zou ik haar van zoiets moois beroven? Toch maakte ik even reclame voor de Here Jezus. Ik zei:

'Mevrouw, we kunnen beter alles aan Onze Lieve Heer zeggen. Het mooie is: als je geen woorden weet, als je alleen maar 'Jezus' kunt zeggen, is dat niet erg. Want Hij weet precies wat je denkt en voelt. (Lees Psalm 139 maar eens!) Apostel Paulus schreef in de

Hebreeënbrief dat de Here Jezus voor ons pleit bij de Hemelse Vader. *tekst o*) Want Jezus weet uit ervaring hoe het is om te lijden. Hij heeft pijn, vermoeidheid, verdriet en angst gekend. Al was de Here Jezus omringd door mensen, toch voelde Hij zich vaak erg eenzaam omdat Hij niet werd begrepen. Jezus werd uiteindelijk ook verraden en verloochend door Zijn vrienden. Hij was gehoorzaam aan de wil van God de Vader en ging naar Golgotha om alle zielen te redden. Wij voelen ons vaak in de steek gelaten door God. Maar Jezus werd echt een korte tijd verlaten door God. Daarom kan Hij onze problemen goed uitleggen aan de Hemelse Vader.'

Tijdens het vertellen zag ik aan mijn luisteraarster dat ze iets prachtigs hoorde. Dit verhaal paste in haar Roomse geloofsbeleving. Want het ging over gebed, gehoorzaamheid en lijden! Kortom: je bereikt iemand als je de taal van zijn hart spreekt. Pas geleden las ik een negatief stuk tekst over de Roomse kerk. Daarin deed professor Dawkins alles om de rooms katholieke te kwetsen. Natuurlijk dacht ik meteen aan die devote Mariafan. Stel je voor dat ze het boek van Dawkins uit de bibliotheek heeft gehaald en het thuis zit te lezen. Natuurlijk ontdekt ze al gauw de meest kwetsende opmerking die Dawkins voor de katholieke lezer heeft bedacht. Namelijk: 'De heiligenverering is schaamteloos verzonnen door de Roomse kerk.' Dit is meer dan die Mariafan kan verwerken. Ze barst in huilen uit, maar ze huilt om een andere reden dan je denkt. Dat merk je wel als ze even later haar tranen wegveegt. Ze kijkt op naar het Mariabeeldje op de kast en zegt: 'Ach Heilige Moeder Gods! Kijk eens naar de malle dingen die professor Dawkins beweert. Die arme man is totaal de weg kwijt!' En dan steekt ze een kaarsje aan voor het zielenheil van de professor. Laten we hopen dat het helpt!

(7^e brief) Hallo meneer Dawkins,

De rangen en standen waren in de antieke wereld even strikt gescheiden als bij het kastensysteem in India. Iedereen een gelijke behandeling geven vond men onfatsoenlijk. Want je afkomst bepaalde hoe je werd behandeld. Was je geboren als meisje? Dan had je pech. Want een man mocht zijn vrouw en kinderen halfdood slaan om een kleinigheid. Dat werd sociaal en moreel acceptabel gevonden. Maar een volwassen man was ook niet altijd veilig. Want de farizeeërs

Bijbeltekst o) Hebreeën 4 vers 14 tot en met 16 en Hebreeën 5 vers 1 tot en met 10

hadden een asociale regel bedacht. Als je er geen trek in had om voor je bejaarde ouders te zorgen, mocht je zeggen: ‘Al het geld dat ik anders aan u had gegeven schenk ik aan de tempel.’ En dan gaven de farizeeërs jou toestemming om je bejaarde ouders de straat op sturen, De rest van hun leven zouden je ouders dan een mensonterend bestaan hebben als bedelaar. De Here Jezus was daar erg kwaad om. (Mattheüs 15 vers 4 en 5) Denk niet dat alleen de Joodse cultuur zo hard kon zijn. Soms hadden de Romeinen even geen veroordeelde misdadigers om voor de leeuwen te gooien. In dat geval werden er onschuldige slaven gekocht om als levend leeuwenvoer te dienen. Het Romeinse publiek zat van hun marteldood te genieten zoals men in onze eeuw geniet van een voetbalwedstrijd. De antieke wereld was dus meedogenloos tegen de sociaal zwakkeren in de samenleving. Toch wordt de Romeinse cultuur van die tijd bejubeld als ‘zeer beschaafd’. Waarschijnlijk omdat men veel punten scoorde op zaken als hygiëne en indrukwekkende architectuur. Maar de morele beschaving van een gemeenschap is af te meten aan hoe men omgaat met de kwetsbare medemens. Als dat je maatstaf is, dan vind je de antieke wereld buitengewoon barbaars. De eerste christenen brachten iets nieuws: sociale betrokkenheid! Als een alleenstaande vrouw het geluk had de eerste christenen te ontmoeten, werd ze uitgehuwelijkt aan een van de vrijgezellen. Of anders kreeg zij kost en inwoning bij een christelijke familie. Zieke mensen hoefden ook niet te bedelen. Als er geen genezingswonder plaatsvond, werden ze gewoon liefdevol verzorgd. De eerste christenen voerden nog iets in: vrijheid, gelijkheid en broederschap. Want jood en niet-jood, man en vrouw, slaaf en vrije waren bij de eerste christenen allemaal gelijk. Efeze 6 vers 5 tot en met 9 gaat over slavenbezitters. Deze mensen mochten hun slaven nooit slecht behandelen. Want God zag de slaveneigenaar en zijn slaaf als elkaars gelijken. Petrus schreef eens: ‘Mannen, ga niet ruw tekeer tegen uw vrouw! Want als je haar slecht behandelt zal God niet naar je gebeden willen luisteren.’ Ook kregen vaders een vermaning: ‘Verbittert uw kinderen niet!’ Petrus bedoelde dat je vaak meer bereikt met een goed gesprek dan met een pak slaag. (Spreuken 17 vers 10) De christelijke huisregels brachten een mooie wisselwerking op gang. Want wie zich veilig voelt, is uiteraard ook eerder geneigd de ander te respecteren. Kortom: de eerste christenen reageerden liefdevol op de medemens. Of in elk geval drongen hun leiders aan op menslievend gedrag. Meneer Dawkins, ik dacht dat u hier iets aardigs over zou zeggen. Bijvoorbeeld: ‘Waren de latere kerkleiders ook maar zo. Dan

had de kerk een 100% positieve rol in de geschiedenis gehad.’ Maar het enige “aardige” dat u over de eerste christengemeenschap zegt is: ‘Het christendom werd gesticht door Paulus van Tarsen als een minder meedogenloze en minder exclusieve Joodse sekte.’ *Voetnoot 25*) Deze keer heb ik letterlijk geciteerd uit uw boek. Het Nederlandse woord ‘minder’ en het Engelse woord ‘less’ geven beiden een vergelijking aan. Feitelijk zegt u: ‘De gemeenschap van Paulus was meedogenloos en exclusief, maar wel minder (less) dan andere sektes.’ Dus volgens u waren de eerste christenen enigszins meedogenloos. Waarom geeft u daar niet even wat voorbeelden van? Oh, u weet geen voorbeeld! Stelt u zich eens voor dat u zoiets in een rechtszaal zou doen. U zou mensen beschuldigen van een zeker wangedrag zonder er ook maar één voorbeeld van te kunnen geven. Zou uw aanklacht dan nog serieus worden genomen door de rechter en de jury? En wat uw bewering van ‘minder exclusief’ betreft: eerst was het een 100% zuiver joodse gemeenschap. En later was de Christelijke gemeenschap voor iedereen toegankelijk. Dus de door u omschreven situatie van ‘*minder* exclusief’ – dus *een beetje* exclusief - heeft nooit bestaan. Dat had u kunnen weten als u de moeite had genomen om het Bijbelboek Handelingen te lezen. Dat lees je makkelijk in een halve dag, en er staan mooie verhalen in. Een professionele voorbereiding is zelden zo eenvoudig en aangenaam. Maar u zag er van af en liet de Bijbel dicht. Dat blijkt wel uit wat u beweert. U schrijft bijvoorbeeld: ‘Het christendom werd gesticht door Paulus van Tarsen.’ Hoe komt u op het idee dat Paulus de stichter van het christendom zou zijn? Hij heeft het christendom zelfs bijna uitgeroeid! Dat staat in Handelingen 9, en daarvan de eerste paar verzen. Paulus heette voor zijn bekering Saulus of Saul. De Bijbel vertelt dat hij al flink wat christenen had laten doden toen hij besloot naar Damascus te gaan. Dat was de stad met de de grootste groep gelovigen. Als hij die groep had uitgeroeid was er nu waarschijnlijk geen christendom geweest! Toen hij onderweg was klonk er uit de Hemel een luide stem: ‘Saul, waarom vervolgt je Mij?’ Direct werd hij verblind door een fel licht en viel van schrik op de grond. ‘Wie bent U?’ riep hij doodsbang. Die stem zei: ‘Ik ben Jezus Christus, die jij vervolgt door Mijn mensen te vervolgen. Sta op en ga naar Damascus. Ik zal je later vertellen wat je moet doen.’ De mannen die bij Saul waren moesten hem bij zijn arm vasthouden, want Saul was op slag blind geworden. Later werd hij genezen door een christen,

Voetnoot 25) In hoofdstuk 1 onder subtitel ‘monotheïsme’

kwam hij tot bekering en veranderde hij zijn naam in Paulus. Hij heeft daarna wel een aantal gemeenten gesticht. Dat zijn een soort lokale afdelingen. Maar als De Here Jezus niet had ingegrepen had dezelfde Paulus het christendom in de kiem gesmoord. Hij kwam pas tot bekering nadat hij de christenen had vervolgd. Dus uw fantasie dat apostel Paulus het christendom gesticht zou hebben is een bewijs dat u niet weet waar u het over hebt. Feitelijk is het christendom niemand gesticht. Er was een naamloze beweging, die bestond uit volgelingen van de Here Jezus Christus. Hij noemde Zich 'De Weg, de Waarheid en het Leven.' Dus wanneer men aan de eerste christenen vroeg wie zij waren noemden zij zich 'Mensen van De Weg' of 'Volgelingen van Jezus Christus'. De praktische naam 'christen' werd door buitenstaanders bedacht. Paulus was toevallig aanwezig bij die naamgeving, net als een aantal andere christenen. (Handelingen 11 vers 26). Maar toen bestond die geloofsgemeenschap allang. Dat had u allemaal geweten als u aan voorbereiding had gedaan door het Bijbelboek Handelingen te lezen. En als u het echt professioneel wilde aanpakken, had u het Nieuwe testament van begin tot eind gelezen. In de Evangeliën maakt men kennis met Christus, maar ook met de discipelen die later de kerkleiders zouden worden. Handelingen is het eerste boek achter de evangeliën. Daarin staat belangrijke informatie over de eerste christenen. Achter Handelingen staan de 21 brieven van de apostelen. Daarin vinden we gebeurtenissen en enkele details die niet in Handelingen zijn verteld. Alleen als u dit had gelezen had u geweten waar u over schreef.

Meneer Dawkins, u citeerde een brief die Thomas Jefferson schreef aan zijn vriend. Jefferson stelde daarin vast dat je niet bang hoeft te zijn voor de gevolgen van een eerlijk onderzoek. 'Ook niet als het leidt tot de gedachte dat God niet zou bestaan.' Volgens Jefferson ontleen je aan dat zelfonderzoek dingen zoals genoeg (plezier), gemoedsrust, en een deugdzaam (fatsoenlijk) leven. Ook zou het verlies van je geloof volgens Jefferson gemoedsrust en plezier opleveren. (Voetnoot 26) Maar toen ik mijn relatie met God verloor was dat een erg traumatische ervaring. Het verlies van mijn Beste Vriend vernietigde direct mijn gemoedsrust en levensgeluk. Jefferson bedoelde met 'geloof' waarschijnlijk toch iets anders dan een echt persoonlijke relatie met God. Hij dacht aan het traditiegeloof dat je

Voetnoot 26) Voor wie het boek van Dawkins heeft: Kijk in de trefwoordenlijst van Dawkins boek, en zoek naar de naam Jefferson, Thomas. Lees de pagina's die er staan.

opgelegd kan zijn door je ouders en je omgeving. Dat soort ‘religie’ is geen wezenlijk onderdeel van je gevoelsleven. Het loslaten van zoiets kan inderdaad een opluchting zijn. Er is dus een groot verschil tussen traditiegeloof en een persoonlijke relatie met God. Thomas Jefferson veronderstelde dat er mensen van je gaan houden als je atheïst wordt. Maar u vertelt een eind verder in uw boek dat veel atheïsten worden verstoten door hun christelijke familie en vrienden. In een christelijk dorp komt de atheïst helemaal alleen te staan. En dorpsfeesten bezoeken is voor hem zinloos omdat iedereen hem vermijdt alsof hij een besmettelijke ziekte heeft. Dat is extra erg als hij wegens geldgebrek niet kan verhuizen en de rest van zijn leven is veroordeeld tot een verschrikkelijk isolement. Dit wist u en toch gaf u geen commentaar op Jeffersons fantasie. Overigens schreef Jefferson ook iets goeds. Hij gaf aan dat een echt bestaande godheid het zal waarderen als je hem ook dient met je verstand. Zo is dat! De God van de Bijbel wil dat we Hem dienen met heel ons hart, heel onze persoonlijkheid en heel ons verstand. Dus we mogen ook nadenken over God, de Bijbel en het leven. Ja, en je mag ook bezig zijn met wetenschap. Als de Bijbel het heeft over ‘de vreeze de Heren’, gaat het om een mooie mix van ontzag en vertrouwen. Dat wat een kind in een normale relatie voor zijn vader voelt. Als je eerbied hebt voor God, vindt Hij het niet erg dat je soms wat sceptisch bent. Dat doet me denken aan mijn biologieleraren. Deze mensen accepteerden heel wat vrijmoedigheid van me, omdat ik respect voor ze had.

Groetjes, Tiny

Het reveille

‘De geschiedenis van eergisteren’ is een lesboek van de avondschool voor volwassenen. Steeds wanneer ik dat boek lees word ik helemaal enthousiast. Want dat boek vertelt over ‘de eeuw der verlichting.’ Men bedoelt met die aanduiding dat de menselijke geest werd verlicht door groeiende kennis. De wetenschap maakte snelle ontwikkelingen door. Dat was een heerlijke tijd! Althans voor rijke mensen. Want de arme bevolking die in eerdere tijden nog iets van de natuur zag moest dag en nacht onder gevaarlijke en ongezonde omstandigheden werken in een fabriek. Zelfs kinderen vanaf vijf jaar. Als ze die leeftijd al haalden. Want de kindersterfte was destijds enorm. Dat was wel logisch ook, want kinderen kregen nog net genoeg eten om niet dood te gaan. Chronisch vitaminegebrek verzwakt de gezondheid van een

kind. Zelfs als een kind ziek was moest het twaalf uur per dag werken in de toen nog zeer gevaarlijke fabriek. Het was overigens ook niet gezond om thuis te zijn. De woningnood in de steden was zo groot, dat hele gezinnen in vochtige kelders moesten wonen. Mijn geschiedenisboek vertelt niets over de situatie in die kelders. Maar volgens andere informatiebronnen waren er ook kakkerlakken, vlooien, wandluizen, bedwantsen, pissebedden en soms een rat. In erg vochtige ruimtes komt er vaak schimmel te staan op alle textiel. En het inademen van de zwevende sporen van die schimmel is erg ongezond! De ellende ging verder dan deze materiële narigheid. “Verlichte” dominees trokken de Bijbel in twijfel. Als je hen moest geloven stond de Bijbel vol symbolische verhaaltjes. Het leven na de dood was volgens die “verlichte” dominees maar vrome dagdromerij. Ze beweerden: ‘Er is geen eeuwige ziel die ergens heen gaat. Met de dood is alles afgelopen.’ Dus als je als arme sloeber een ellendig bestaan leidde, werd je ook nog beroofd van de troostvolle gedachte aan de Hemel. Dat was erg wreed, want de Hemel was het enige lichtpuntje dat arme mensen nog hadden. Tegenwoordig zijn er nog steeds vrijzinnige dominees die alles in twijfel trekken. Meestal sluiten ze hun ogen voor zaken die hen dwingen een Bijbelverhaal letterlijk te nemen. Ik kan je daar een mooi voorbeeld van geven. Volgens een Bijbelse geschiedenis was de Here Jezus eens aanwezig op een bruiloft. Toen er geen wijn meer was, deed de Heer een wonder. Hij veranderde water in goede wijn. Een vrijzinnige predikant verklaarde dit als volgt: ‘Als een goede vriend jou een glas water geeft, smaakt het als een glas wijn van een goed jaar. Dus wat een vriend voor je doet heeft meer waarde dan wanneer een ander het voor je doet.’ Dat klinkt mooi, maar wat zegt de Bijbel? De wijn werd niet door de bruidegom geproefd, maar door een medewerker die niet wist waar de wijn vandaan kwam. Je kunt deze geschiedenis geloven en je kunt het een mythe noemen. Maar in elk geval gaat het over water dat in wijn veranderde. Zwak nooit een Bijbelverhaal af! Bepaal alleen maar of je erin gelooft of niet. De vrijzinnige dominees in de achttiende eeuw erkenden nog wel de kruisiging, maar niet de natuurverschijnselen eromheen. Welke verschijnselen? Nou, het werd plotseling donker in het hele land, de aarde beefde, en rotsen scheurden. Ook scheurde het zware gordijn in de tempel van boven naar beneden doormidden. Het had altijd scheiding gemaakt tussen de Heilige ruimte van God en de plek waar de mensen mochten lopen. En nu was er geen scheiding meer. Nou ja, wat God betreft dan. Want de

priesters hebben dat gordijn natuurlijk zo vlug mogelijk gerepareerd. Toen de Heer stierf riepen een Romeinse officier en zijn soldaten: ‘Werkelijk, dit was een zoon der goden!’ Dat vertellen Marcus en Mattheus. En volgens Lucas zei de officier: ‘Waarlijk, deze man was rechtvaardig.’ Die heidense officier en zijn mannen zagen iets dat de geestelijke leiders van Israël ontging. Namelijk: al die bijzondere natuurverschijnselen hingen samen met het sterven van de Here Jezus. (*Voetnoot 27*) Volgens de vrijzinnige dominees waren al die natuurverschijnselen een vrome fantasie. Let op: Johannes, Marcus en Mattheus waren er waarschijnlijk zelf bij, en Lucas heeft het gehoord van ooggetuigen. Maar dominees die ruim 1700 jaar later werden geboren meenden dat zij het beter wisten dan de ooggetuigen en de mensen die met ooggetuigen hebben gesproken. Nou ja, de dominees in de achttiende en negentiende eeuw konden nog denken dat de Bijbel door het vele overschrijven was aangepast en aangevuld. Maar sinds 1947 heeft de Dode zee rollen ter inzage. Men kan het resultaat van ruim 1950 jaar kopieerwerk nu vergelijken met originele teksten. En dan ziet men dat de kwaliteit van al dat kopieerwerk bijzonder goed is. Ja, die Dode Zee rollen zijn boekrollen uit het Oude testament. Maar de kopieerders die het Oude Testament afgelopen 1950 jaar zo goed hebben gekopieerd, zullen ze het ook goed hebben gedaan bij het Nieuwe Testament. Het verslag van wat er allemaal gebeurde is dus echt wat de ooggetuigen vertelden of schreven. In *voetnoot 27* staan tekstverwijzingen. Als je die teksten opzoekt, krijg je alle details over de gebeurtenissen rond de kruisiging. Als je die teksten allemaal hebt gelezen kun je een heel eigen mening vormen. Het is erg verstandig om zoveel mogelijk informatie mee te nemen in je denkproces. Want dan kan niemand jou in verwarring brengen met de informatie die je liet liggen. Dit geldt ook voor wetenschappelijke en sociale kwesties. Persoonlijk geloof ik alles wat de evangelisten over de kruisiging vertelden. Een van de redenen hiervoor is de reactie van die Romeinse officier en zijn soldaten. Zij zagen vaak mensen sterven aan het kruis, dus zij waren wel wat gewend. Hun ontzetting is een bewijs dat er iets bijzonders gebeurde. Maar veel “verlichte” dominees ontkenden de natuurverschijnselen bij de kruisiging. Waar baseerden ze die ontkenning op? Hun “argument” was dat ze het niet konden geloven. Sommige dominees noemden zelfs de opstanding uit de dood ‘een mythe, een verzinsel’. Volgens hen bleef de Here Jezus

Voetnoot 27) Voor details: Lucas 23 vers 33 tot en met 49 / Mattheus 27 vers 45 tot en met 56 / Marcus 15 vers 22 tot en met 41/ Johannes 19 vers 15 tot en met 21 vers 25

dus dood. Ook trokken veel dominees de Goddelijke identiteit van de Here Jezus in twijfel. Aangezien ze niet geloofden in de eeuwige ziel, Hemel en hel, had het evangelie ook geen enkele betekenis. Veel dominees trokken zelfs Gods bestaan in twijfel. In feite waren die dominees gewoon een stelletje atheïsten. Helaas bestaan er nu nog steeds zulke dominees. Het kan heel aardig zijn om eens een vrijzinnige preek te horen. Maar je geloofsleven verschrompelt als je nooit een echte Boodschap van God hoort. Jaren geleden zag ik in de tv-serie ‘God in de lage landen’ een interview met dominee Klaas Hendrikse. Hij erkende openlijk atheïst te zijn. Al is hij een aardige man en zit hij vol goede bedoelingen, hij is géén dienaar van God. Ik begrijp niet wat mensen drijft om elke zondag naar een atheïst te luisteren. En welke troost heeft hij voor een chronisch zieke of een stervende? Terwijl de officiële kerk in de achttiende eeuw atheïstisch werd, ontstond er een heel nieuwe geloofsbeleving. Men noemde dit voluit: ‘Het Protestantse Reveille’. Individuele gelovigen begonnen de Bijbel weer serieus te nemen. Ze gingen echt leven volgens de principes van Christus. Arme sloebers deelden hun geringe bezit met mensen die niets hadden. Rijke christenen begonnen voedselpakketten uit de delen. Ook gaven ze gratis gezondheidszorg. En sommige gelovigen zorgden voor allerlei opleidingen. Jongens leerden een ambacht. En meisjes hoefden geen hoertje of dievegge te worden, want ze werden opgeleid voor een keurig beroep. (Meestal dienstmeisje of naaister.) Dankzij het Protestantse Reveille kreeg het arme werkvolk een menswaardiger bestaan. Bovendien kwam Het Reveille in actie tegen de slavernij. Men zegt dat ook orthodoxe joden menslievend bezig waren. Helaas heb ik geen precieze details over hun activiteiten, maar ik noem ze toch even. In de tv-serie ‘God in de lage landen’ werden een aantal interessante mensen geïnterviewd. Bijvoorbeeld dominee Dr. Jonkheer Cees Eijsinga, geboren in 1923. Zijn moeder was van arme afkomst. Zij vertelde hem eens dat ze als kind zo graag rijk wou zijn. Toen Eijsinga vroeg waarom, antwoordde ze ‘Dat wou ik om anderen te kunnen helpen.’ Door haar huwelijk met een rijke man kon ze royaal uitdelen, en dat deed ze graag. Toen haar zoon dominee werd, vond ze dat hij ook volgens de Reveillegedachte moest preken. Ze zei tegen hem ‘Preek zo duidelijk, dat zelfs de keukenmeid het begrijpt. Gebruik dus geen vreemde woorden of onbegrijpelijke theologische uitdrukkingen. Je kunt het ook in het Nederlands zeggen!’ Eijsinga nam het advies van zijn moeder graag ter harte, want hij dacht er ook zo over. Christenen uit de traditie van

het Reveille hadden en hebben een heel positief geloof. Daar gaf Eijnsinga een mooi voorbeeld van. In de oorlog waren twee van zijn broers opgepakt wegens hun werk voor het verzet. Eijnsinga vroeg de volgende dag aan zijn moeder of zij wel had geslapen. Haar antwoord was verrassend. ‘Jongen, ik heb geslapen als een roos. Dat kon, want gisteravond heb ik je broers in de handen van de Heer gelegd.’ Ze bedoelde dat ze haar zorgen aan God had verteld, en erop vertrouwde dat God voor haar jongens zorgde. Dus had ze geen reden tot zorg. Er zijn vandaag de dag nog maar weinig mensen die de geschiedenis van het Protestantse Reveille kennen. Maar in de afgelopen 200 jaar zijn er wel een paar miljard individuele christenen geweest die van harte de liefde van Christus praktiseerden door het leed van anderen te verzachten. Emigranten hebben de ideeën van het Reveille zelfs meegenomen naar Amerika. En daar heeft het zich ontwikkeld tot een goede traditie. Want een aanzienlijk deel van het kerkelijke leven in Amerika draait om allerlei menslievende projecten. Het mooie is dat niet-christenen vaak ook meedoen. Zo raakt de hele gemeenschap erbij betrokken. De kerk in Amerika doet zoveel, dat de Amerikaanse regering geen noodzaak ziet voor een verbetering van de sociale voorzieningen. Kortom: voor een compleet beeld van de situatie had Dawkins dit ook moeten vertellen. Maar hij wil geen compleet verhaal. Dat kun je zien aan zijn boek. Hij heeft het gevuld met talloze verhalen over het wangedrag van een relatief klein aantal (Amerikaanse) christenen. Terwijl hij zwijgt over het liefdewerk van de meerderheid. In zijn boek staat ‘de schaal van het geloof.’ Hierop kun je zien dat mensen in diverse gradaties geloven in Gods bestaan.

De schaal van het geloof (voetnoot 28)

1. C.G. Jung zei: ‘Ik geloof niet, ik **weet** dat God bestaat.’
2. Gods bestaan is zeer waarschijnlijk, maar niet 100%
3. Meer zeker dan 50% maar niet veel meer.
4. Precies 50%. Misschien bestaat God, misschien bestaan Hij niet.
5. Minder dan 50% maar niet veel minder.
6. Facto-atheïst: ‘Zeer onwaarschijnlijk, maar niet 0%.
7. Echte atheïst: ‘Ik **weet** net zo zeker dat er geen god is als Jung “**weet**” dat god bestaat’.

Dit staat wel vast: de theïst op nummer 1 en de naturalist op nummer 7 zijn er allebei van overtuigd dat ze weten hoe het zit. Maar wat ze ook

Dit staat wel vast: de theïst op nummer 1 en de naturalist op nummer 7 zijn er allebei van overtuigd dat ze weten hoe het zit. Maar wat ze ook menen te weten, het is en blijft een aanname. Het is dus iets wat ze geloven. Want een aanname zonder bewijs is een vorm van geloof. Het maakt daarbij niet uit wie er die aanname doet. Zoiets bedoel ik nou wanneer ik zeg dat extreme tegenstellingen vaak op hetzelfde principe berusten. Dawkins wekt aanvankelijk de indruk het ook zo te zien. Toch zet hij bij nummer 7 het woordje *weet* op twee manieren in één regel tekst. Bij de atheïst schrijft Dawkins dat woordje zonder aanhalingstekens, alsof de atheïst echt iets weet. Maar bij de christen zet hij aanhalingstekens, om aan te geven: ‘Die christen *denkt* alleen maar dat hij iets weet.’ Als Dawkins objectief kon zijn, had hij bij zowel de atheïst als bij de christen Jung het woordje *weet* tussen aanhalingstekens gezet. Want noch de gelovige noch de atheïst heeft een wetenschappelijk bewijs voor de gedane uitspraak. Hoewel ze beiden ervan overtuigd zijn dat ze gelijk hebben.

Gebed is communicatie

Soms ben ik wat verstrooid. Maar als mijn kanarie op een indringende toonhoogte piepte, kwam ik altijd even kijken of hij wat nodig had. Dat had Pietje al gauw door, dus piepte hij op die specifieke toonhoogte als hij iets van me wilde. Ik liep soms expres met een bordje vol stukjes zoete appel door de kamer. Want zodra Pietje het zag, piepte hij op die specifieke toon. En dan kreeg hij direct een lekker stukje appel. Als hij het zomaar had gekregen had hij een bijzondere ervaring gemist. Het hebben van invloed op zijn eigen omstandigheden maakte Pietje erg gelukkig. Wij mensen vinden het ook fijn als we wat invloed hebben. Daarom laat God ons de dingen vragen die we nodig zijn of graag willen. Zijn verhoring is meteen een openbaring dat Hij er echt is. Deze gebedsdynamiek versterkt onze relatie met God, en we voelen ons ook minder hulpeloos. (*tekst p*)

Heb je weleens gehoord van Bill Hybels? Hij schreef het boek ‘Te druk om NIET te bidden.’ Hij legt uit wat bidden met ons doet: ‘We ervaren het bidden als iets tegennatuurlijks. Want dan moeten we onze onafhankelijkheid loslaten en worden we weer afhankelijk als een kind. Dat willen we liever niet. Maar alleen zo kan God iets met ons beginnen. (*tekst q*) Dan mogen we Hem vragen om kracht, moed en wijsheid. En die geeft Hij ons ook. Je wordt een stuk gelukkiger als je

Bijbelteksten p) Mattheus 6: 9 t/m 15 en Lucas 18: 9 t/m 14. / q) Marcus 10 vers 15

door je dagelijkse gebeden een persoonlijke relatie met God hebt. Want samen met God kun je alles beter aan dan in je eentje.’ Tot zover Bill Hybels. Natuurlijk mag je God in je gebeden al je wensen vertellen. Als je daarna maar zegt: ‘Verhoor het alstublieft naar uw wijsheid.’ God geeft dan wat Hij het beste vindt. Dat is soms iets anders dan je had gewild. *(tekst r)* Overigens hoef je tijdens het bidden niet per se te knielen, je ogen dicht te doen of je handen te vouwen. Dat is een westerse traditie om niet afgeleid te worden. Maar in de Bijbel werd op allerlei manieren gebeden. Geknield, zittend, languit op de buik liggend, staand, met gevouwen of geheven handen enz. Als je het prettiger vindt kan het ook met een kop thee in je handen, en open ogen. Alsof de Heer tegenover je zit. Het kan ook tijdens het strijken van de was. Ik bid zelfs tijdens een wandeling. Je maakt wel eens een opmerking tegen een huisgenoot, maar je neemt ook regelmatig de tijd voor een goed gesprek. Op deze manieren kun je ook bidden. Soms zeg je gewoon even iets tegen God, maar je neemt ook regelmatig de tijd voor een echt eerbiedig gebed. Wanneer ik in de stad met de Heer praat, hou ik een uitgezet mobieltje tegen mijn oor. Dan vindt niemand het gek dat ik in mijn eentje loop te praten. Als jij ook via je uitgezette mobieltje wilt bidden, gebruik dan geen gebedsformules. Want daarmee val je erg op. Praat dus heel gewoon tegen God, zoals je tegen een mens zou praten. Overigens stop ik soms wel even met wat ik doe. Tijdens een wandeling sta ik soms even stil of ga ik zelfs zitten. Thuis zet ik vaak mijn kopje thee of strijkbout neer. Zoiets doe je ook als een praatje met een dierbare uitloopt op een serieuzer gesprek. Wanneer je bidt, weet je nooit zeker of God jouw gebed precies zo verhoort als je zou willen. Maar één ding is zeker: Hij hoort ons gebed en wij mogen Hem alles vertellen wat we op ons hart hebben. Want een mens heeft het zo nodig om zich in alle veiligheid te kunnen uiten. De dingen die wij willen zijn vaak alleen op de korte termijn leuk. Later kan het heel vervelend worden. Dan besef je (te laat) dat de beste weg altijd beter is dan de leukste. Vraag daarom aan God of Hij je op de goede weg leidt: de eeuwige weg. *(tekst s)* Wanneer ik zorgen heb leg ik ze in Gods handen. Maar dan moet ik Hem ook 100% vertrouwen, en dat is soms erg moeilijk. Want God laat de dingen soms volgens hun eigen lijn gebeuren. Hij grijpt niet altijd in. Vaak verandert Hij niet de omstandigheden, maar onszelf! God geeft ons ook nieuwe inzichten, en helpt ons dingen te

doen die we van nature niet hadden gekund. Verder geeft Hij ons vaak een diepe vrede die niet verklaren is. Het is natuurlijk mogelijk dat jij iets op het verkeerde moment wilt. Dan zegt God: 'Nog niet'. Wanneer God 'Nee' zegt, heeft Hij daar ook een goede reden voor. Sommige gelovigen menen: 'Als je maar volhoudt kun je God dwingen om 'Ja' te zeggen, zelfs al wil Hij het niet.' Maar ze vergissen zich. Het zou kunnen dat Gods 'Nee' eigenlijk een 'Nog niet' was. Dan lijkt het alsof je God ergens toe hebt gedwongen. Maar nee, God had een fijne verrassing gepland, en die heb je bedorven. God had jou iets willen géven, maar jij maakt jezelf en anderen wijs dat je Hem ertoe hebt gedwongen. Vaak laat God de dingen ook volgens hun eigen lijn gebeuren. Hij grijpt dus niet altijd in. 'Toeval bestaat niet' zeggen sommige mensen. Nou, ik denk wel dat sommige dingen zomaar gebeuren. In de herfst kan er een boomblad op je hoofd vallen, zonder andere oorzaak dan de zwaartekracht en de juiste bries wind. Maar toen ik eens erg depressief was, viel er midden in de zomer een kastanjeblad op mijn hoofd, en bleef er liggen. Door mijn gevoelige hoofdhuid voelde het alsof er een grote hand zegenend op mijn hoofd werd gelegd. En ik hoorde in mijn hoofd een psalmvers: 'De Heer legt Zijn Hand op mij.' Ik moest even huilen, omdat ik beseftte dat God er ook nog was. Maar mijn depressie was weg! Kijk, soms regelt God dat toevallige dingen precies getimed gebeuren. Daaruit blijkt wel dat God klaar staat om in te grijpen. En vaak verandert God niet de omstandigheden, maar onszelf! Hij geeft ons ook nieuwe inzichten, en helpt ons dingen te doen die we van nature niet hadden gekund. Het is natuurlijk mogelijk dat jij iets op het verkeerde moment wilt. Dan zegt God 'Nog niet'. Wanneer God 'Nee' zegt, heeft Hij daar ook een goede reden voor. Als je iets blijft claimen wanneer God definitief 'Nee' zegt, is het ook mogelijk dat de duivel jou een handje helpt. Geloof me: hij vindt het prima dat je God de eer geeft. Want hij heeft het beste deel: hij kan een claim op jou gaan leggen en dan krijg je vroeg of laat problemen in je geloof. We lezen in de Bijbel: 'Wees in geen enkel opzicht bezorgd, maar vertel God alles wat je bezighoudt door gebed, smeking en dankzegging. En de vrede van God, die niet te verklaren is, zal uw harten vervullen.' (tekst t) Met andere woorden: 'Stort je hart uit bij de Heer en dan zal Hij je innerlijke vrede geven.' Daarom zeg en vraag ik alles wat ik op mijn hart heb, maar ik besluit met 'Wilt U dit gebed naar Uw wijsheid

Bijbeltekst t) Filippenzen 4 vers 7

verhoren?’ Want soms doet God wel degelijk iets, al is het vaak wel iets anders dan we hadden gewild. Maar een tijd later begrijp je dat de Heer je iets beters gaf. Als je dat beseft, ben je blij met iedere gebedsverhooring die je krijgt. Een grapjas zette op Facebook een plaatje van een fles melk en beweerde: ‘Als ik deze fles aanbidt is het antwoord ook altijd *nee* of *nog niet*’. Waarop ik reageerde: ‘Jouw godheid doet kennelijk nooit iets voor je. De God van de Bijbel is heel anders. Hij heeft veel van mijn gebeden wel verhoord, en me aan oplossingen geholpen als ik problemen had. Als **Hij** weigert, zal Hij daar een reden voor hebben.’ Soms denk ik wel eens: ‘Doe ik iets fout, waardoor God mijn gebed niet verhoort?’ Toen ik die vraag op Facebook stelde, citeerden sommige gelovigen een bepaalde Bijbeltekst: ‘Jullie ontvangen niets omdat jullie verkeerd bidden’. (tekst u) De gelovigen die deze tekst citeerden wilden me graag openbaren wat de goede manier van bidden is. Ze zeiden: ‘Je moet alles claimen in de naam van de Here Jezus.’ Eerlijk gezegd heb ik een groot bezwaar tegen dat claimen. Als je in de naam van de Heer iets doet, is het wel zo netjes om alleen datgene te doen wat Hij zelf ook zou doen. Heeft Hij ooit iets geclaimd, dus geëist bij God de Vader? Nee, nooit. Hij besloot zijn gebeden met: ‘Vader, niet Mijn wil, maar Uw wil zal gebeuren.’ Verder leerde de Heer ons het ‘Onze Vader’ bidden. Ook in dit gebed wordt vastgesteld dat Gods wil voorop staat. ‘Uw Wil geschiede, gelijk in de Hemel zo ook op aarde.’ In de Filippijzenbrief schrijft Paulus over ‘gebed, smeking en dankzegging’. De woorden ‘smeking’ en ‘dankzegging’ maken wel duidelijk in welke sfeer er wordt gebeden. Wist je dat het Nederlandse woord ‘bidden’ ooit de betekenis had van ‘het vragen om een gunst’ en zelfs ‘afsmeken, bedelen’? Terwijl ‘iets claimen’ betekent dat jij een recht opeist, je legt je wil op aan een ander. Dus als je iets claimt bij God wil je Hem iets opleggen. Dit gaat in tegen het karakter van de Here Jezus. Daarom denk ik niet dat we iets mogen claimen in de Naam van Jezus. We mogen alleen iets vragen in de Naam van Jezus. Dan is het voor God de Vader alsof Zijn Zoon het vraagt. Jazeker, de discipelen konden in de Naam van Jezus wonderen doen. Maar niet één van hen claimde iets bij God de Vader. Zouden wij dan wel iets mogen claimen? En ook nog in de Naam van Jezus, die zelf nooit iets claimde in Zijn gebed? Ik heb die tekst over verkeerd bidden toch maar even opgezocht. ‘Los’ is het erg verontrustend, maar het wordt

Bijbeltekst u) Jacobus 4 vers 3

een heel andere zaak als je even de hele Jacobusbrief leest. Jacobus heeft het in zijn brief over een bepaalde levenshouding. Het gaat niet zozeer om een leefstijl, maar om de intentie waarmee je de dingen doet. Ergens in het midden van dat verhaal zegt Jacobus dat sommige mensen verkeerd bidden. Hij heeft het daar over agressieve types die worden gedreven door afgunst en andere lelijke hartstochten. Zij doen alles vanuit een verkeerde levenshouding en met een foute intentie. Als oprecht waren zouden ze aan God vragen wat ze moesten doen. *(tekst v)* Maar sommigen vinden net als Kaïn dat God alles maar goed moet keuren. Zij laten zich niet door God corrigeren. Ze bidden verkeerd omdat hun innerlijke houding verkeerd is.

Gebed is erg belangrijk voor de gelovige. Daarom had Dawkins het thema gebed serieus moeten bespreken. Hij had een neurologische en psychologische analyse kunnen geven. Maar nee, hij maakte het belachelijk. *(Voetnoot 29)* Hij citeerde Francis Galton, een neef van Darwin. Die zei eens eens: 'Er wordt elke zondag in de kerk gebeden voor het koningshuis. Maar de leden van het koningshuis zijn niet gezonder of gelukkiger dan de gemiddelde burger.' Eerlijk gezegd weet ik niet zo precies hoe een gebedsverhoring werkt. Maar ik kan je er van verzekeren dat God geen onderscheid maakt tussen het gezin van een fabrieksarbeider en het gezin van een koning. Daarom is er ook geen opvallend verschil. Volgens Dawkins deed Galton een gebeds-experiment. Er waren akkers waarvoor hij bad en akkers waar hij niet voor bad. Dat deed hij om te kijken of er hierdoor verschillen zouden zijn in oogstbrengrst. Denk niet dat hij God een kans gaf om hem te overtuigen. Want hij ging er bij voorbaat van uit dat elke uitkomst puur toeval was! Het was voor God dus totaal zinloos om iets te doen. Kijk, van Galton kun je zeggen: 'Zijn gebeden werden niet verhoord omdat hij verkeerd bad.' Dawkins besprak ook een ander gebedsexperiment. Dit werd gedaan door christenen die de wereld wilden overtuigen van Gods bestaan. Plaats van handeling: een ziekenhuis. Eerlijk gezegd verbaasd het me niet dat dit experiment mislukte. Want er was geen enkele garantie dat er niet werd gebeden voor de controlegroep. Want die mensen kunnen een familielid, een buurvrouw of een collega hebben die voor ze bidt. Zelfs oprechte gebeden worden niet altijd heel precies verhoord, of niet direct.

Bijbeltekst v) Genesis 4 vers 6 en 7

Voetnoot 29) **Gam** pag. 71 t/m 76 / **Tgd.** pag 85 t/m 94

Waarom zegt God vaak ‘nee’? Misschien past genezing niet in Zijn plan met iemands leven. Ik heb God een keer gevraagd om genezing van mijn hersenbeschadiging. Maar toen kreeg ik hetzelfde antwoord als Paulus: ‘Mijn genade is u genoeg, want kracht wordt in zwakheid volbracht.’ Met andere woorden: ‘Als je van Mij afhankelijk bent kun je heel wat meer dan vanuit je eigen kracht.’ Toch was ik verdrietig om het duidelijke ‘Nee’ van God. Toen vroeg ik ‘Ach Heer, doe dan als troosprijs iets aan één van mijn andere kwalen.’ En toen genas Hij me van mijn egoïsme! Ineens vond ik de gevoelens van mijn medemensen heel belangrijk. Geloof me, dat was ook een wonder. Soms wordt iemand wel genezen, maar op een door God uitgekozen moment. Een verlamde vrouw voor wie veel was gebeden zei tijdens een gewone vergadering: ‘Ik kan staan! Ik voel het!’ Tot ieders verbazing stond ze op en was ze geen rolstoel meer nodig. Vaak verhoort God ons gebed ook anders dan we denken. Mijn neefje Paul was geestelijk en lichamelijk zwaar gehandicapt, was blind, en kon niet praten. Maar Paultje lachte als hij werd omringd met liefde en aandacht. Wat dat betreft had hij veel reden tot lachen, want hij had liefdevolle ouders die hem veel aandacht gaven. *Voetnoot 30*) Op een dag kwamen er twee onbekende dames op bezoek. Ze gingen voor Paultje bidden. Dat deden ze in een vreemde, wonderlijke taal. Hij genas niet. Maar er gebeurde wel iets heel bijzonders. Ouders met gehandicapte kindertjes moesten vaak erg lang wachten op medische voorzieningen. Als de hulpmiddelen eindelijk werden gebracht was het kind gegroeid en waren de spullen te klein. Ook werd er vaak te weinig aangeleverd. Maar alle hulpmiddelen die Paultje nodig had kwamen keurig op tijd, in de juiste hoeveelheid en de juiste maat. Dat begon na het gebed van die twee zusters. Helaas: mensen zoals Dawkins zouden alleen onder de indruk zijn geweest als Paultje wonderbaarlijk was genezen. En dan nog zouden ze het alleen maar een unieke rareiteit hebben gevonden. Vanmorgen vertelde dominee Schüller in het tv-programma Hour of power dat hij niet alleen de christelijke bladen leest. Hij leest ook het atheïstische blad The Skeptical inquirer. Daarin stond dat een zekere William Harris ook een gebedsexperiment had verricht. De atheïst doctor Nolan schreef: ‘Het onderzoek dat William Harris deed kan de toets der kritiek prima

Voetnoot 30) Zijn moeder bedacht ook therapeutische dingen. Paultje balde zijn handjes continu in verkrampte vuistjes. Dat zag er pijnlijk uit. Tante kwam op het idee om in elk handje een bal te doen, zodat er geen vuist mogelijk was. En zie: na verloop van tijd ontspanden zijn handjes zich en rolden de ballen er gewoon uit.

doorstaan. Misschien moeten dokters voortaan 3 keer daags gebed voorschrijven. Als het werkt, dan werkt het'. Hoewel ik Nolan niet ken, vermoed ik dat hij die opmerking ironisch heeft bedoeld. Zo verwerkte hij het gevoel van ongemak dat hij had. Want wie niet gelooft in de bovennatuurlijke wereld wordt nerveus van echte gebedsverhoringen. Toch erkende doctor Nolan dat bidden effect heeft. Het experiment van Harris werd ook erkend door de redactie van The Skeptical inquirer. Want anders had men Nolans artikel echt niet gepubliceerd. Het positieve resultaat van het experiment dat Harris deed is niet te overtreffen, en de atheïstische erkenning ervan was ook uniek. Een goede raad: begin nooit aan een nieuw gebedsexperiment. Je kunt beter citeren uit Nolans artikel.

Bij de Pinksterkerk wordt er soms een uitnodiging gedaan. Als je naar voren komt, wordt er met je gebeden om genezing. Tijdens een kerkdienst fluisterde een zuster tegen me dat ze niet meer naar voren durfde te komen. Ze was al drie keer wonderbaarlijk genezen, maar de kwaal kwam elke keer terug. Ik zei toen: 'Wees gerust zuster, dit heeft niets te maken met een klein geloof. Door de opgewonden sfeer maakten jouw hersenen een pijnstillend stofje aan. Hierdoor voelde je tijdelijk geen pijn in je arm. Maar zodra de opwinding wat zakte verdween dat stofje. En dan kwam de pijn weer terug. Ga liever eens naar de dokter'. Ze beloofde dat ze het zou doen. 'Goed zo' zei ik. 'Dan zal ik bidden dat de dokter iets voor je kan doen.' Ze biechtte dat die pijn in haar arm ook te maken kon hebben met een stuk verbittering. Mijn advies was: 'Zoek daar dan ook hulp voor.'

Toen ik in 2015 werd geopereerd, heeft een groep christenen gebeden om een geslaagde operatie. Dat gebed werd verhoord, want mijn operatie verliep volmaakt. Wondjes genezen bij mij erg langzaam. Dus je begrijpt dat ik me zorgen maakte over de incisie (een snee) van 10 centimeter boven mijn navel tot helemaal onderaan. Dus vroeg ik na de operatie aan de mensen van mijn kerk: 'Bid asjeblijft voor het goed helen van mijn wond!' Dat deed men graag, en dat gebed werd ook verhoord! Mijn buikwond genas zo perfect dat twee dokters er verbaasd naar keken. Ze zeiden dat ze nog nooit zo'n mooi geheelde wond hadden gezien. Natuurlijk zei ik: 'Dit is een gebedsverhoring.' Beide dokters kregen meteen zo'n gekwelde blik. Ze dachten overduidelijk: 'Nee hè, daar heb je weer zo'n gelovige die over het gebed begint.' Helaas: niet alleen het gezwel, maar ook de baarmoeder en beide eierstokken werden verwijderd. Daardoor had ik na de

operatie lange tijd inwendig extreme pijn. Soms viel ik letterlijk bijna flauw van de pijn. En toen de pijn minderde zorgde de chemokuur voor een ongewone bijwerking. Je kent wel die felle pijn als je je teen stoot en kramp heb je ook weleens gehad. Nou, ik had die pijn en een soort kramp als combinatie in voeten, onderbenen en handen. Dat was dag en nacht het geval. Ik vroeg de kerk: 'Bid asjeblieft om twee dingen. Dat die narigheid verdwijnt en dat ik mijn goede humeur niet verlies.' Nou, de pijn en kramp bleven, en net als ze minder erg werden kreeg ik een nieuwe chemo-behandeling. Grapjes maakte ik niet ook niet veel. Maar toch werd het gebed van de gelovigen verhoord. Want ik was heel blij en dankbaar wanneer de zon door de gordijnen scheen. Of als ik een merel hoorde zingen. Ik ervoer het allemaal buitengewoon intens, waardoor ik de narigheid even wat minder erg voelde. Dit soort ervaringen kreeg ik vooral wanneer de pijn heel extreem was. God verhoorde het gebed, maar wel anders en eigenlijk mooier dan we hadden verwacht.

Professor Dawkins vertelt in zijn hoofdstuk 2 over de aanslag op paus Johannes Paulus. De paus kreeg een levensreddende operatie. Hij loofde God, en bedankte de vele mensen die voor hem hadden gebeden. Maar hij uitte geen woord van dank in de richting van de dokters. Waarschijnlijk vanwege het riante uurloon dat de paus voor hun werk had betaald. Hij dacht dat de artsen daar genoeg aan hadden. Maar een mens leeft niet bij salaris alleen. Dat had de professor wel begrepen. Hij schreef een beetje cynisch dat die dokters 'na een operatie van zes uur ook wat waardering hadden verdiend'. Natuurlijk moest ik lachen om die opmerking. Want de professor had wel een punt! Toen kreeg ik een prachtig idee. Ik schreef op een stuk papier: 'Dat ik nog levend rondloop is mede mogelijk gemaakt door Operatieteam E.M.J. Schutter. Op dertien maart 2015 heeft dit team een kankergezwell van ±10 kilo uit mijn buik gehaald. (Psalm 30)' Mijn vriendin maakte een foto toen ik dat papier vasthield. En die foto zette ik op de Facebookpagina van Tubantia, een regionale krant. En ik zette erbij: 'Dit erbetoon is niet alleen voor het operatieteam dat mij opereerde. Het is voor al het personeel in ziekenhuizen. Dus niet alleen het operatieteam dat levens redt, maar ook alle mensen die dit mooie reddingswerk mogelijk maken.' Ik dacht daarbij echt aan iedereen, zelfs aan de schoonmakers die voor de hygiëne zorgen en de vrijwilliger die je even de weg wijst in het ziekenhuis. En eerlijk

gezegd heeft men dat eerbetoen te danken aan professor Dawkins. Want hij bracht me op het idee om iets te doen. Ere wie ere toekomt.

(8^e brief) Hallo meneer Dawkins.

Vorige week zag ik tijdens een treinreis iets opmerkelijks. Het was nogal mistig, zodat ik de onderste etages van een hoog kantoorgebouw niet kon zien. Het leek wel alsof die stevige wolkenkrabber was gebouwd op een pluk wazigheid. Dit deed me denken aan de wetenschap. Die lijkt op een stevig gebouw, maar staat op een pluk wazigheid: het nevelige begin van onze kosmos. Als naturalist ziet u daar andere contouren in dan ik. Maar maak uzelf niet wijs dat uw aannames wetenschappelijker zouden zijn dan de mijne! Want u moet het ook doen met een pluk wazigheid. Martin Rees stelde eens deze vraag: ‘Waarom bestaat er überhaupt iets?’ Daarna zei hij dat dit een kwestie was voor theologen en filosofen. Uw geïrriteerde reactie was: ‘Als die vraag niet beantwoordt kan worden door de wetenschap, dan weten theologen en filosofen er ook niets op.’ (*voetnoot 31*) Precies, en in dat geval moet je het maar vragen aan een praktische huisvrouw! Want ik bedacht binnen 5 minuten twee prachtige antwoorden. Namelijk: ‘De Naturalist stelt vast dat er helemaal geen reden is voor ons bestaan. Want ons bestaan is toeval. En de gelovige stelt vast dat God ons maakte met een bedoeling die we nog niet weten.’ Maar ik heb er nog wat over nagedacht. Nu zijn de door mij bedachte antwoorden iets gedetailleerder.

1. De naturalist zegt: ‘Wij stellen vast dat we er zijn en dus ooit zijn begonnen. Dat is het enige dat we met zekerheid weten. Alle visies over het nevelige begin van de kosmos zijn aannames. Objectief en zuiver wetenschappelijk bekeken zijn ze allemaal even zwak. Maar ze zijn ook even mooi! Hier volgt er één van. De hele kosmos met alles erin begon met helemaal niets. En toen – opeens – was er een microscopisch klein stofje. En dat ontplofte. Meestal maken explosies iets stuk, maar nu ontstond er toevallig een oerversie van de kosmos. En ook een gloeiend hete bol die we nu als aarde kennen. Alle constanten en voorwaarden voor een leefbare planeet ontstonden door een merkwaardige toevalstreffers die door een onwaarschijnlijk toeval in de juiste combinatie en de juiste volgorde plaatsvond. Om die reden was het logischer geweest als de aarde een onleefbare planeet was gebleven. Of misschien werd het wel een leefbare planeet zonder dat

Voetnoot 31) **Gam.** pag. 66 / **Tgd** pag. 7

er leven ontstond. Besef wel: in de zuiver chemische kosmos was het begrip 'leven' iets fonkelnieuws, en het begrip 'dood' dus ook. Een serie onwaarschijnlijke toevalstreffers moest ervoor zorgen dat een levenloze cel volstrekt overbodige systemen ontwikkelde en daardoor toevallig levensvatbaar werd. Ook voltrok zich toevallig de juiste chemische reactie, zodat de cel tot leven kwam. Door de evolutie had het leven op aarde ook voor 100 procent kunnen bestaan uit een enorme variatie aan bacteriën, mossen, algen, schimmels en paddenstoelen. Het was zelfs mogelijk dat alles ontstond zoals wij dat kennen, maar dat de evolutie een afslag miste zodat er geen mensen waren ontstaan. Kortom: Het is puur toeval dat wij er zijn en kunnen praten over de vraag van Rees. Het had net zo goed gekund dat er niets was ontstaan. Toeval heeft totaal geen reden of doel en is volslagen zinloos. Er is dus geen enkele reden waarom er iets bestaat.

2. De gelovige zegt: 'De Kosmos met alles en iedereen erin bestaat simpelweg omdat God het wilde. Waarom wilde God het dan? En waarom heeft Hij een prachtig plan met ons? Daar kunnen we leuk over filosoferen, maar we weten het niet. Correctie: nóg niet. Veel atheïsten op Facebook misbruiken 1 Corinthe 13 vers 11 op een verschrikkelijk manier. Ze rukken het uit het verband en beweren dan: zie je wel: het geloof is kinderachtig. Maar voor een echt goed oordeel zou je vers 1 tot en met 13 moeten lezen. Het gaat over de hele mensheid en het gedoe op deze aardbol. Allereerst wordt er vastgesteld wat echt belangrijk is in het leven. Er wordt verteld dat alles wat een definitieve status lijkt te hebben voorbij gaat. Profetieën worden vervuld, de wetenschap raakt achterhaald enzovoorts. Alleen de liefde blijft over. De mensheid vindt zichzelf vreselijk knap, maar is in Gods ogen niet veel meer dan een kind van drie. Wanneer God de tijd voltooid acht, zullen we alle mysteries verklaard krijgen. Omdat we God dan ontmoeten, en Hem zullen kennen zoals Hij ons kent. Dan zijn we 'een man geworden'. Maar tot die tijd weten we alleen maar dat we er zijn omdat God dat wilde. En dat is voldoende kennis voor een gelovige. Zelfs al zijn we best wel nieuwsgierig. De tekst in 1 Corinthe 13 besluit met: 'Het enige wat op onze aardbol werkelijk van belang is, zijn geloof, hoop en liefde. Maar de voornaamste van deze drie is de liefde.' Die laatste zin, daar kan zelfs een atheïst nog 'Amen' op zeggen. Ja toch, meneer Dawkins?

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 4 Argumenten voor het geloof

Mijn tranen stromen continu, zowel overdag als in slapeloze nachten. Want men vraagt spottend: 'Waar is uw God?' (psalm 42 vers 4).

Mijn ongelovige burens hadden geen bezwaar tegen het geloof. Ze stuurden hun kind zelfs naar de christelijke basisschool. Want zij wilden dat hun dochter later zelf een keus kon maken. Ze vonden het in elk geval goed voor hun kind om te weten wat anderen zoal denken. Bovendien leerde die school de kinderen aardig en respectvol om te gaan met anderen. Dat vonden mijn burens erg belangrijk. Op een dag kwam buurman thuis met het toen populaire raadseltje 'Wie was er het eerst? De kip of het ei?' Waarop zijn dochtertje riep: 'Foei, pappa! God maakte een kipje en het kipje legde een ei!' Zie hier de hele kwestie waar professor Dawkins zich aan ergert: gelovigen gaan ervan uit dat God overal het begin van is. 'God maakte een kipje.' God zegt zelf in de Bijbel dat Hij geen begin en geen einde kent, en dat Hij er altijd zal zijn. Daarom aanvaardden christenen en joden Gods eeuwige identiteit als een mysterie dat nooit wordt ontsluit. Maar een zekere Thomas (van) Aquino verzamelde de volgende argumenten die volgens hem Gods bestaan zouden bewijzen. *Voetnoot 32)*

1. Niets beweegt zonder dat iets anders het in beweging heeft gezet. Maar de veroorzaker is ook ooit door een oorzaak begonnen. Zo kun je eindeloos doorgaan. Dat noemt men oneindige regressie. Natuurlijk heeft iets het allereerste ding laten bewegen. Dat 'iets' noemen we 'de eeuwige God, de onbewogen bewegener.'
2. Niets veroorzaakt zichzelf. Elk effect heeft een oorzaak, en die oorzaak is ook veroorzaakt. Er moet iets zijn dat een eind maakt aan die regressie. Die eerste oorzaak, dat 'iets', noemen we 'De eeuwige God, de niet-veroorzaakte veroorzaker.'
3. Er is vermoedelijk een tijd geweest waarin er geen materie bestond. Omdat er nu wel fysieke dingen bestaan, moet er iets niet-fysieks zijn dat alles liet ontstaan. En dat 'iets' noemen we 'De eeuwige God, de schepper van alle materie in de kosmos.'

Voetnoot 32) Hiermee begint Dawkins zijn hoofdstuk 3. Ik reageer op de inhoud van dat hoofdstuk en mijn reactie loopt hier parallel aan Dawkins' boek. Handig voor de mensen die alles willen checken.

Deze drie argumenten gaan over ‘iets dat we God hebben genoemd’. Aquino maakte hiermee twee grote denkfouten. Ten eerste gaat het niet om iets, maar om Iemand. Ten tweede hoefden wij God nooit een naam te geven, want die had Hij al voordat Hij de eerste mens maakte.

Wat is een spook (ghost)? Wat is een geest (spirit)?

De Nederlandse taal heeft maar één woord voor een intelligent wezen dat niet uit materie is opgebouwd: een geest. En dan denken we al gauw aan een spook. En veel mensen omschrijven spoken als ‘zielen van gestorven mensen die geen rust vinden voordat een bepaalde zaak is opgelost’. Maar volgens de Bijbel zijn de zielen van gestorven mensen in een soort slaaptoestand tot de grote opstanding. Dromen ze dan van hun eindbestemming? Of gaan ze direct naar de Hemel of de hel? Ik weet het niet zo precies. In elk geval hebben de zielen van gestorven mensen totaal geen besef van wat er in de wereld der levenden gebeurt. Dus als je een “spook” ziet, is dat óf een hallucinatie, óf een technisch foefje óf een demon die de identiteit van een gestorvene misbruikt. Die demon doet dat om levende mensen in zijn macht te krijgen. (Voetnoot 33) De Engelstaligen die God ‘de Holy Ghost’ noemen – het Heilige Spook – begaan dus een ernstige denkfout. Nee, God is The Holy Spirit, de Heilige Geest. We zeggen weleens dat iemand een vrije geest is. En is iemand erg energiek of gemotiveerd, dan zeggen we dat hij ‘veel spirit’ heeft. ‘Een spirit’, dat is een levend wezen. In de twee genoemde voorbeelden gaat het om mensen, die uit materie bestaan. God is anders. Hij is het Leven zelf, maar Hij is geen fysiek wezen. Hij is de Geest, de Spirit, die in de eerste verzen van Genesis 1 over de wateren zweefde en alle materie maakte. Hij is ook degene die Adam en Eva maakte en ze toen de levensadem gaf. Zoiets bedoelde onze broeder Aquino met zijn derde argument: ‘Als niet-fysiek, eeuwig Wezen maakte God alle materie.’ Dawkins gaf deze reactie: ‘Je kunt een stopfactor verzinnen voor de eindeloze regressie, en het ook nog een naam geven. Maar er is geen

Voetnoot 33) Let op: die demon heeft je gestorven dierbare van de wieg tot het graf gekend en weet alles – ook de meest persoonlijke geheimen. Hij kan een medium wijsmaken dat de overledene contact met je zoekt. Dat medium kan best een aardige man of vrouw zijn, maar hij of zij is als boodschapper van een demon erg gevaarlijk. Luister niet, want het is bedrog van een demon, die macht over je wil krijgen. Er is helemaal geen bericht van je dierbare. Slechts één keer in de geschiedenis kwam er echt een geest op. Dat was de profeet Samuël. (1 Samuël 28 vers 1 tot en met 25) God maakte een uitzondering omdat het een zaak betrof die heel Israël aanging.

reden om die stopfactor te zien als iemand met eigenschappen zoals almacht, goedheid enzovoorts.’ (voetnoot 34) Aquino en Dawkins suggereren allebei dat we zouden hunkeren naar een stopfactor voor het regressieprobleem. En dat we daarom God hebben bedacht. Fout, helemaal fout! God heeft *óns* bedacht en gemaakt. En ook de rest van de kosmos. Omdat God een geest (spirit) is, een eeuwig wezen, heeft Hij geen regressieprobleem. Toen ik tegen gelovigen in mijn omgeving praatte over ‘God als stopfactor’ moest ik ze eerst even uitleggen welk probleem we volgens Aquino en Dawkins zouden hebben. Na die uitleg kwamen we al snel tot de volgende conclusie: ‘Wij hebben een relatie met God, omdat *Hij* die relatie is begonnen. Hij is onze Vriend. Zijn identiteit is een mysterie, dat we allang hebben geaccepteerd als zodanig. En als een soort bonus beseffen we: ‘God heeft alles gemaakt, en Hij zorgt ook nog voor ons.’ Dawkins schrijft verder: ‘De gelovige gaat er van uit dat God zelf geen last heeft van regressie. Terwijl er geen goed argument is voor die gedachte.’ O nee? Kijk eens naar dit argument: ‘Johannes 4 vers 24 vertelt ons dat God niet uit materie bestaat. En als Geest is God niet onderworpen aan de beperkingen van een fysiek wezen.’ Hoe weet Dawkins zo zeker dat dit geen sterk argument is? Bij mijn weten heeft hij als wetenschapper nog nooit een geest onderzocht.

Achillespees.

Volgens een Griekse mythe kreeg de moeder van de held Achilles een mooi aanbod. Als ze haar baby onderdompelde in een bepaalde rivier zou hij onkwetsbaar worden. Maar ze durfde haar kind niet helemaal los te laten en hield hem stevig vast op de plek die ‘de Achillespees’ wordt genoemd. Die plek kwam niet in aanraking met het water, dus werd dat zijn kwetsbare plek. Hij stierf toen een pijl hem op die plek raakte. Er ontstaat ook een Achillespees in je geloofsleven als er iets is dat je niet hebt verteld aan God. Daar zal de duivel dan zijn pijlen op richten! Vertel daarom alles aan de Heer. Ook de heftige vragen waar je mee zit, en zelfs de gedachten die je niet zou mogen hebben maar toch hebt. God schrikt er niet van hoor, Hij kent jouw gedachten toch al. Anderzijds: het doorbreekt je eenzaamheid als je Hem erover vertelt. Ook kun je Hem om wijsheid en inzicht vragen. Ik weet uit ervaring dat Hij je vaak helpt aan goede oplossingen. En soms krijg je gewoon een stuk essentiële informatie waardoor je weer verder kunt.

Voetnoot 34) **Gam** pag. 89 en 90 / **Tgd** pag 101

In 2013 las ik een boek en was ik erg enthousiast over een bepaald stukje tekst. Natuurlijk vertelde ik spontaan aan de Heer hoe geweldig ik het vond. Toen ik dat stukje hardop voorlas, besepte ik opeens dat ik de Schepper liet delen in mijn enthousiasme over de evolutieleeër! Dat was een pijnlijk moment. Toen zei ik: 'Heer, het is wel raar dat ik tegen U over de evolutietheorie praat. Natuurlijk weet ik wel dat U alles hebt ontworpen en gemaakt. Genesis geeft daar een eenvoudig verslag van. Maar ik vind Darwins logica zo prachtig. Verder verklaart professor Dawkins wel heel mooi hoe de Natuurlijke Selectie werkt!' Toen kreeg ik deze gedachte:

'Darwin en professor Dawkins hebben inderdaad prachtig geschreven over de Natuurlijke Selectie. Maar het enige resultaat van natuurlijke selectie is een enorm grote variatie binnen vastgestelde begrenzingsen.'

Als een gelovige wetenschapper actief is binnen de seculiere wetenschap, zal hij het moeilijk krijgen. Want daar gaat men uit van het idee dat er geen bovennatuurlijke wereld kan bestaan. (Omdat die niet met apparatuur te registreren is) Als de seculiere ontstaansvisie het verplichte uitgangspunt is, heb je als gelovige wel een probleem. Vindingrijke mensen bedenken een bruggetje tussen de seculiere wetenschap en hun geloof. Dan zeggen ze: 'Natuurlijk heeft God alles ontworpen en gemaakt. Dat geloof ik. Maar stel je nou eens voor dat God er niet was geweest. Had alles dan toch kunnen ontstaan?' In het begin denken ze nog regelmatig op deze manier. Maar na verloop van tijd denken ze dit niet meer. Dan worden ze 'nine to five'-naturalisten. Dus op hun werk atheïst, en in hun vrije tijd gelovige. De volgende stap kan zijn dat ze hun geloof een beetje aanpassen. Dan denken ze dat God de oerknal en de evolutie regelde. Sommigen verliezen zelfs hun geloof. Je kunt deze negatieve ontwikkeling voorkomen door God te betrekken bij alles wat je bezig houdt op je werk en privé. Vertel Hem al je problemen, ontdekkingen en successen. (Jacobus 1 vers 5, Mattheüs 7 vers 7 en 8, Filippenzen 4 vers 6 en 7.)

'Lees je Bijbel, bidt elke dag als je groeien wilt!'

'Read your Bible, pray every day if you want to grow!'

Ken je dit kinderversje nog? Het advies in dat liedje is van vitaal belang voor je geloof, vooral wanneer je werkzaam bent in de seculiere wetenschap. Maar het lezen in de Bijbel is alleen zinvol als je de Bijbel leest zoals God de Bijbel heeft gewild. Gebruik dus geen

slap aftreksel, maar een echte Bijbel. Dit zijn goede vertalingen: de (herziene) Statenvertaling en de Nederlandse vertaling van 1951. Als je van Engelstalig houdt is de King James ook een goede optie. Let op: wanneer we de Bijbel gaan aanpassen aan wat wij zelf acceptabel vinden, is het resultaat van die censuur niet langer Gods Woord en hebben we geen ijkpunt meer voor ons geloof! Daarom zie ik de Bijbel als een alleen-lezen-bestand. Het mag door niemand worden aangepast. (*tekst a*) Mijn gedachtenwereld is een werkbestand. Die verandert wel vaak. Al wordt het wel regelmatig herijkt aan Gods Woord. (Psalm 119 vers 9 tot en met 16)

(9^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Het is voor de gelovige vanzelfsprekend om in God te geloven. Zoals het voor de atheïst/naturalist vanzelfsprekend is om te denken dat er geen bovennatuurlijke wereld kan bestaan. Ieder mens vindt veel dingen vanzelfsprekend. Daar zijn ook ideeën bij waar men nog geen aantoonbaar bewijs voor heeft, maar waarvan men gewoon wéét dat het waar is. Want zodra mensen een bepaalde overtuiging hebben, zal hun gevoel voor logica altijd wegen vinden om hun visie eindeloos te bevestigen. Helaas, de mooie argumenten die men zelf overtuigend vindt maken vaak geen indruk op de opponent. Meneer Dawkins, veel ‘argumenten voor het bestaan van God’ zijn alleen maar populaire uitingen van ons geloof. Ze zijn er dus niet de steunpilaren van. Wij geloven in God. Dat is simpel het startpunt van alles wat wij denken en voelen. En u vraagt ons waarom wij nooit diepgravend onderzoek hebben gedaan naar de fundamenten van ons geloof. Ons antwoord is van verbijsterende eenvoud: wij hebben het nooit een noodzaak gevonden! Meneer, hebt u er letterlijk diepgravend onderzoek naar gedaan of de fundamenten van uw huis wel goed zijn? Nee, natuurlijk niet. U gaat er van uit dat het in orde is. Zo gaan wij er ook van uit dat ons geloof oké is. Als men vragen stelt over het geloof, vertellen we graag waarom we zo enthousiast zijn over God en de Bijbel. Wij zijn ook nog bereid Bijbelteksten te citeren. Die teksten brengen helder onder woorden wat wij denken en voelen. In elk geval wortelt ons geloof in de vanzelfsprekendheid van Gods bestaan. Maar dat is volgens u het verkeerde uitgangspunt. ‘Want,’ zo stelt u, ‘hoe kan Gods bestaan vanzelfsprekend voor jullie zijn als jullie daar geen wetenschappelijk aantoonbare bewijzen voor hebben?’ U bedoelt dat

Bijbeltekst a) Openbaring 22 vers 18 en 19

we bewijzen moeten tonen die u als atheïst overtuigend zou vinden. Maar wij geloven niet op uw voorwaarden meneer. We hebben onze eigen voorwaarden. Onze persoonlijke ervaringen met God overtuigen ons van Gods bestaan en een massa vervulde profetiën bewijzen de betrouwbaarheid van de Bijbel. Natuurlijk vinden wij het geweldig wanneer een Bijbelverhaal wordt bevestigd door een archeologische opgraving of een wetenschappelijk feit. Maar we zijn niet afhankelijk van zulke bewijzen. Het wordt pas noodzakelijk wanneer we te maken krijgen met agressieve atheïsten die ons aanvallen op ons geloof. Een tijd geleden zei ik op Facebook: 'Er zijn archeologische opgravingen gedaan die de Bijbel bevestigen als historisch betrouwbaar.' Een atheïst vroeg direct: 'O ja? Vertel eens een voorbeeld.' Ik gaf hem direct wel drie mooie voorbeelden. Toen verdween hij zonder enig commentaar uit de communicatie. Dat was erg onsportief. Hij had ook kunnen zeggen: 'Wow! De Bijbel is historischer dan ik dacht.' (In mijn atheïstische tijd riep ik dat heel vaak.) Meneer Dawkins, zoals u weet kan men gelovigen verdelen in twee groepen: zij die de Bijbel voor een aanzienlijk deel letterlijk nemen en zij die alles symbolisch opvatten. Maar soms hebben beide groepen een beetje gelijk. Iets is letterlijk gebeurd, al ging het wel op een bijna symbolische manier. Daar kan ik een mooi voorbeeld van geven. Lang geleden las ik in het Bijbelboek Amos deze aanduiding: 'de bewoners van ivoren huizen' Als die ivoren gebouwen een wonder van God waren, had ik die teksten gewoon geaccepteerd. Want de Schepper is geen dier nodig om ivoor te verkrijgen. Maar die ivoren huizen waren gebouwd door gewone mensen. (Voetnoot 35) Ik zei tegen God: 'Heer, ik wil echt geloven wat er in de Bijbel staat. Maar hier heb ik moeite mee. Want de slagtanden van welk dier dan ook lijken me niet geschikt als bouw materiaal. Er waren ook nooit zoveel olifanten dat men genoeg slagtanden had voor de bouw van een heel huis, laat staan voor meerdere paleizen. Daarom denk ik dat er huizen en paleizen van ivoorkleurige stenen waren gebouwd.' God had begrip voor mijn scepsis. Hij zorgde dat ik twee weken later iets hoorde over een archeologische vondst. Het betrof de restanten van een grote villa, waarvan de stenen muren waren gedecoreerd met schijfjes ivoor. Zoiets heet in de volksmond al gauw 'een ivoren huis'. De tijdgenoten van Amos begrepen wel wat hij bedoelde. Maar de meeste moderne

Voetnoot 35) Natuurlijk zijn er door stropers wel eens hutjes gebouwd van slagtanden, maar in de Bijbel gaat het over villa's met meerdere etages. Vaak ook nog een dakterras. Amos 3 vers 13 tot en met 15 / 1 Koningen 22 vers 39, psalm 45.

Bijbellezers hebben nog nooit gehoord over die dure woontrend van ivoren muurdecoratie. Dus denkt men bij de term ‘ivoren huis’ aan een gebouw met muren, vloeren en plafonds van massief ivoor. Maar die archeologische vondst maakte duidelijk dat het ging om decoratie. Al was er nog steeds sprake van krankzinnig veel ivoor, waar hele kudde olifanten voor waren afgeslacht. Kortom: die Bijbelteksten over ivoren huizen en paleizen waren wel letterlijk bedoeld, maar op een andere manier dan veel Bijbellezers denken. Toen ik blij over die ontdekking vertelde zeiden andere gelovigen streng: ‘Nee, er staat ivoren huizen, dus waren de muren, vloeren en plafonds van massief ivoor.’ Ik keek die mensen verbijsterd aan, niet wetend wat ik van hun houding moest denken. Jazeker, we moeten veel onbegrepen zaken in geloof aanvaarden. Maar als God ons eens een verklaring gunt, mogen wij daar blij mee zijn. Bijbelteksten en wetenschappelijke feiten waartegen mijn gezonde verstand zich verzet noem ik nu ‘ivoren huizen.’ Zo herinner ik mezelf eraan dat mysteries pas ontsluit worden wanneer je een ontbrekend stukje informatie krijgt. Daarom word ik ook zo kwaad als iemand expres een belangrijk stukje informatie verzwijgt.

Groetjes, Tiny

Argument 4

Dit is Aquino’s vierde argument voor het bestaan van God: ‘Er zijn gradaties van goedheid. Om de mate van goedheid te kunnen beoordelen moet er wel een maximum aan goedheid zijn, en dat noemen we dan God’. Professor Dawkins slaagde erin om een “grap” te verzinnen die even walgelijk als Godslasterlijk was. In elk geval maakte Dawkins wel duidelijk dat dit vierde argument geen indruk maakt op een geharde atheïst. Maar gelukkig kunnen we dat zwakke argument vervangen door iets beters: ‘God verandert mensen!’ Er zijn bijvoorbeeld zware criminelen die in de gevangenis christen worden, en dan al hun agressie verliezen. Zij worden zelfs erg menslievend. Wanneer ze de gevangenis verlaten, worden ze respectabele burgers. Ik heb nog nooit gehoord dat iemand door zijn keus voor het naturalisme zo radicaal veranderde in een prettig mens. Maar als iemand zich bekeert tot Christus is er meestal wel sprake van echte karakterverandering. Na mijn bekering werd ik ook prettiger in de

omgang. God verandert mensen! Dat is het allermooiste argument voor Gods bestaan.

(10^e brief) Hallo meneer Dawkins

Helaas liet uw vertaler een aantal dingen in het Engels staan. Zoals een gedichtje van Karen Owens. Gelukkig is mijn geringe kennis van de Engelse taal voldoende om dit gedichtje te kunnen vertalen. Al is de letterlijke vertaling eerder een stukje proza dan een gedicht:

Can omniscient God, who	Kan de alwetende God,
knows the future, find	Die de toekomst kent,
the omnipotence to	zo almachtig zijn, dat Hij
change His future mind?	Zijn toekomstige gedachten kan wijzigen?

Meneer, u schreef erbij: ‘God is volgens de gelovige even Alwetend als Almachtig. Maar een van die twee eigenschappen zal de andere overheersen. Immers: als God alles weet, dan weet Hij wat Hij gaat doen. Maar als Hij alles weet wat Hij gaat doen, is Hij niet in staat iets anders te doen dan Hij tevoren al van Zichzelf weet. Dus is Hij niet Almachtig.’ (*Voetnoot 36*) Dit is inderdaad een erg moeilijke puzzel. Toch had mijn dominee direct een antwoord paraat: ‘Zoals je het rood en het geel in de kleur oranje niet kunt scheiden, zo vormen Gods alwetendheid en Gods almacht één geheel.’ Zelf weet ik ook een mooi antwoord. Maar eerst zeg ik iets over het talent en de zelfkennis van een gewoon mens. Deze twee zaken vormen samen de “almacht” die we over onze toekomst hebben. Het is niet zo dat onze persoonlijke toekomst op één manier vast ligt. De toekomst hangt sterk af van de keuzes die we nu maken. Ook weten we vaak wel wat wijzelf en de ander gaan doen in een door onze keus veroorzaakte situatie. We vragen ons af welk scenario we wenselijk vinden en dat zetten we in gang. Feitelijk is onze zelfkennis een belangrijk onderdeel van de “almacht” die we over onze toekomst hebben. Gods almacht werkt eigenlijk precies zo, maar dan op een ongekend grote schaal. Omdat God alles weet, kan Hij rekening houden met alle opties en alle mogelijke gevolgen ervan. Met die kennis beslist Hij wat er gaat gebeuren. Een ander deel van Zijn almacht is Zijn talent om geweldige dingen te kunnen doen. Bijvoorbeeld het maken van de kosmos met levende wezens erin. U creëerde een valse tegenstelling, door Gods

Voetnoot 36) **Gam** pag. 90 / **Tgd** pag. 101

kennis en Gods talent van elkaar te scheiden en dan te doen alsof we moeten kiezen. Terwijl beiden een onderdeel zijn van Gods almacht. Er zijn nog meer mensen die de gelovige met raadseltjes in verwarring willen brengen. Zo vroeg een grapjas eens op Facebook: ‘Kan de Almachtige God een steen maken die Hij niet kan verplaatsen?’ Ik zei toen: ‘God kan een hele kosmos maken en die ook een andere plek geven als Hij dat wil. Zou er iets groters te maken zijn dan een hele kosmos? Geen idee. Maar wat God kan doen is al op een dusdanige schaal dat Hij naar menselijke maatstaven de Almachtige is.’ Eerlijk gezegd verwachtte ik een intelligente reactie, maar die grappenmaker had geen zin in een goed gesprek. Dus verdween hij zonder ook maar iets te zeggen. Dat kan op Facebook, maar het is wel erg onsympatiek.

Groetjes, Tiny

Het vijfde argument van Aquino.

Aquino zei: ‘Alles wat we om ons heen zien – levend en levenloos – ziet eruit alsof het is bedacht door een intelligente ontwerper. Dus moet er wel een ontwerper zijn.’ Daar zeggen Bijbelgetrouwe christenen natuurlijk ‘Amen’ op. Wij gaan er van uit dat God alles heeft ontworpen. Ik heb acht jaar gewerkt aan mijn manuscript, deed het in een mail en verstuurde het met één muisklik op ‘verzend’ aan Johan Démoed. Misschien zat God miljarden jaren achter de tekentafel. En toen maakte Hij alles in zes echte dagen. Elke scheppingsdag was een muisklik op ‘verzend’. Al was de schepping van de mens wel echt handwerk. (Genesis 2) Er zijn ook gelovigen die menen dat God alles liet ontstaan door de oerknal en een evolutie. Maar als atheïst gaat professor Dawkins uit van de gedachte dat er geen God bestaat. Dus ziet hij alles als het resultaat van toeval, tijd en natuurlijke selectie. De zesdaagse schepping en de evolutieer zijn al genoemd, maar er is ook nog een derde visie. Namelijk: het *indirecte ontwerp*. God heeft de hele verzameling natuurlijke wetmatigheden en logische effecten ontwikkeld die we samen ‘De Natuurlijke Selectie’ noemen. Ook maakte God van alle typen levende wezens een basisvorm. Zo waren er een paardachtige, een rundachtige, een hondachtige enzovoorts. Die maakte Hij in zes dagen, en ruim zesduizend jaar geleden. Wanneer Gods Natuurlijke Selectie een van Gods basisontwerpen ontwikkelt tot een nieuwe vorm of kleur, noem ik dat een *indirect* ontwerp. Professor Dawkins vertelde in een van zijn andere boeken dat een computerprogrammeur een programma had

geïnstalleerd, waarmee de computer digitale bomen kon ontwerpen. Op basis van één uitgangsvorm en wat algemene kenmerken. Het is wel merkwaardig dat Dawkins de vele digitale bomen een voorbeeld van evolutie noemde. Want er was geen sprake van toeval. **Intelligente** mensen maakten de computer, en installeerden het noodzakelijke programma. Net als bij de schepping was er voor een basisvorm gezorgd, en een mogelijkheid tot variatie. En daarmee ging de computer aan de slag. Ik zie dat verhaal over digitale bomen als een voorbeeld van **indirect ontwerp**. Alles wat we zien is het resultaat van de Schepping en ruim 6000 jaar natuurlijke selectie.

Er zijn maar weinig mensen die iets kunnen bekijken vanuit de beleving van hun opponent. Dus doet men alsof de opponent erg koppig is, en zichzelf wat wijsmaakt omdat hij niet wil veranderen. ‘Zij denken alleen maar wat ze willen denken!’ Helaas zijn er inderdaad zulke mensen. Je komt ze tegen in elk milieu en bij elke levensbeschouwing, seculier en religieus. Maar de meeste mensen zijn oprecht overtuigd van een bepaalde visie op de waarheid. En zij doen aannames die zij vanuit hun standpunt het meest aannemelijk vinden. Het zou kunnen dat je tegenstander zich in alle oprechtheid vergist. Als hij trouw blijft aan wat hij oprecht als de waarheid ziet is hij standvastig, en niet koppig of onredelijk. Vergeet dat nooit! Het is misschien een pijnlijke gedachte, maar jij zou ook degene kunnen zijn die zich in een bepaalde kwestie vergist. Behandel je opponent dus vriendelijk. Precies zoals je wilt dat hij jou behandelt als hij toch een keer gelijk blijkt te hebben.

Het ontologische argument

Door ‘God als misvatting’ werd ik voor het eerst geconfronteerd met het **ontologische** argument. (Engels: ontologic) Toen ik de absurde argumenten van theologen las, dacht ik ‘Professor Dawkins heeft gelijk. Deze argumenten zijn erg **onlogisch**.’ (Engels: illogical) Toen zag ik opeens die extra lettergreep: **to**. Kijk maar: **ont**ologisch. Als Dawkins een Nederlander was geweest had hij vast grappen gemaakt over die op elkaar lijkende woorden. In het Engels is er geen verwarring mogelijk. Want ontlogisch is een heel ander woord dan illogical. Iemand kwam eens met dit **ont**ologische argument:

‘Ik geloof in God, ik geloof het heel erg. En dus bestaat Hij.’

Je zou net zo goed kunnen zeggen: ‘Ik geloof dat de koninklijke residentie mijn zomerverblijf is. Ik geloof het heel erg. Dus is het zo!’ Wat denk je; zou de koninklijke familie onder de indruk zijn van dit “argument”? Een andere slimmerd zei:

‘Men kan niet bewijzen dat God niet bestaat. Conclusie: God bestaat!’

Natuurlijk. Je kunt met dezelfde logica beweren: ‘Ik heb een staatslot gekocht! Voordat de trekking plaatsvindt, kun je niet bewijzen dat ik heb verloren. Conclusie: ‘Hoera! Ik heb een miljoen euro gewonnen!’ Natuurlijk is dat een onzinnige redenering! Als God niet bestond, zou zelfs het grootste geloof niet in staat zijn geweest om Zijn bestaan te regelen. Maar gelukkig bestaat God wel. Hij zou ook nog bestaan als niemand op deze aardbol in Hem geloofde. (Lucas 18 vers 8)

(11e brief) Hallo meneer Dawkins.

Er is veel dat gelovigen weten of juist niet weten. Er is ook veel dat we begrijpen en nog veel meer dat we niet begrijpen. Ook ervaren we veel dingen wel of juist niet. Al deze zaken vormen samen één groot en gecompliceerd geheel. En dat geheel ervaren we als het grote bewijs voor Gods bestaan. Het is vrijwel onmogelijk om dit goed onder woorden te brengen, dus noemen we er vaak een enkel aspect van. Helaas: ‘los’ van het geheel is geen enkel aspect overtuigend. Zoals het noemen van wat ingrediënten ook niet duidelijk maakt hoe heerlijk het resultaat van een recept is. Je krijgt hooguit een vage indruk. Toen u het geloof wou bestrijden begon u ons grote argument uit elkaar te rafelen door een aantal aspecten afzonderlijk te beoordelen. Doet u ook zoiets met een koekje dat wordt geroemd als erg lekker? Proeft u alle ingrediënten afzonderlijk in de rauwe vorm om de smaak van het koekje te beoordelen? Doet u een volle eetlepel droge bloem in uw mond? Doet u daarna hetzelfde met wat gist, een beetje boter enzovoorts? Natuurlijk niet. Want de smaak van een koekje wordt beïnvloed door een combinatie van ingrediënten. Daarbij is de hoeveelheid van elk ingrediënt ook van belang. De juiste oventemperatuur en de juiste baktijd heeft ook effect op de chemische samenstelling van de ingrediënten. En dat bepaalt dan de smaak van het koekje. Onze geloofsbeleving is net zo gecompliceerd. Sommige atheïsten stellen deze onmogelijke vraag: ‘Wat zou je ervan overtuigen dat je geloof niet klopt?’ Ze lokken ons hiermee in de val. Want als ze een paar losse ingrediënten van onze geloofsbeleving

kunnen “ontzenuwen” stellen ze triomfantelijk vast ‘Je hebt nu geen reden meer om te geloven.’ Het ellendige is dat we dan geen verweer weten. Ik denk dan maar aan het koekje, de rauwe en losse ingrediënten, de oven en de invloed van tijd en temperatuur op de smaak. Dan kan ik alles relativeren en kom ik weer tot rust.

Meneer Dawkins, voor we de uitspraken van De atheïstische filosoof Bertrand Russell bespreken adviseer ik uw fans Russells naam op te zoeken in uw trefwoordenlijst en even alles te lezen waar die man een rol in heeft. Daarna kunnen ze verder met mijn boek. Russell sprak eens het vermoeden uit dat onze gedachten misschien zoveel macht hebben, dat ze de werkelijkheid kunnen veranderen. Het ging hem zuiver om de gedachte. Dus je doet niets, je denkt alleen maar. En door die gedachte ontstaat er dan iets wat er eerst niet was. Of er is dan iets mogelijk dat eerst niet kon. Dromers, psychiatrische patiënten en erg kleine kinderen denken net als deze filosoof dat hun gedachten een soort toverkracht bezitten. Maar Russel kon het ook nog eens mooi onder woorden brengen. Hij schreef: ‘Zou er iets werkelijk kunnen bestaan, simpel omdat we het kunnen bedenken? Iedere filosoof zou graag willen dat het zo is, omdat het onze taak is om dingen te ontdekken door na te denken en niet door observatie. Als er iets kan bestaan omdat we het konden bedenken, dan is er een brug tussen het pure denken en de praktische realiteit.’ Meneer Dawkins, dit was uw reactie: ‘Ik reageer wantrouwig wanneer men op deze manier tot een conclusie komt, dus zonder een brokje bewijs uit de echte wereld.’ Bertrand Russel sprak namens de filosofen, en u sprak namens de wetenschappers. Nu nog even mijn visie als praktische huisvrouw. Veel dingen zijn mogelijk en andere dingen zijn niet mogelijk. Het zou kunnen dat Russel een gedachte heeft die toevallig in de categorie ‘mogelijk’ valt. Hij zal zijn ontdekking dan ervaren als een magische link tussen het pure denken en de praktische realiteit. Maar het is niet zo dat het pure denken iets mogelijk maakt. Het was al mogelijk. En toevallig kwam iemand op dat idee. Zoals een vergeten schatkist gevonden kan worden door tuinman die een boom wil planten. Die schatkist zit al in de grond, en wordt gevonden wanneer de tuinman toevallig op precies de goede plek een gat graaft. De tuinman zou ook op zes meter afstand van de schatkist een diep gat kunnen graven. Dan vindt hij niets bijzonders. Met andere woorden: het willekeurig graven van een gat levert niet automatisch een schatkist op. Zo zal een filosofische redenering ook niet altijd leiden tot

een nuttige ontdekking. Geen enkele redenering kan iets mogelijk maken dat niet al mogelijk was. Mogelijkheden zijn als schatkisten in de grond: ze wachten op het moment dat ze worden ontdekt. Er zijn waarschijnlijk begraven schatkisten die nooit worden gevonden. Zo zijn er ook mogelijkheden die nooit worden ontdekt. Meneer Dawkins, als we van mening verschillen of er op een bepaalde plek een schatkist ligt, kunnen we gaan graven. Dan volgt er een constatering waar we het allebei over eens zijn. Het is minder simpel als het gaat om Gods bestaan. De gelovige ziet en ervaart aanwijzingen van Gods aanwezigheid, maar u veegt die van tafel met het ontologische argument van een atheïst:

‘God bestaat niet. Dus geen enkel feit – hoe opmerkelijk ook – kan mij overtuigen van Gods bestaan. Ergo: God bestaat niet.’

Zoiets noemt men een cirkelredenering: men stelt bij voorbaat vast wat de eindconclusie is. Maar een “god” die afhankelijk is van onze hersengymnastiek is geen echte god. De God van de Bijbel is een Almachtige persoon die net zo concreet bestaat als u en ik.

Het schoonheidsargument

Bij elk mooi kunstwerk denk ik automatisch: ‘Heer, gij hebt de mens bijna goddelijk gemaakt. Mensen zijn scheppers, en daarin lijken ze op hun Schepper.’ Wanneer ik dit zeg, verwacht ik niet dat atheïsten bevend van ontzetting op hun knieën vallen, en ter plekke tot bekering komen. Veel andere gelovigen verwachten dit wel. Vandaar dat ze u strijdlustig vragen: ‘Hoe verklaart u dan het werk van Beethoven?’ En uw antwoord is dan: ‘Getalenteerde mensen zijn getalenteerd, of God nou bestaat of niet.’ Waarschijnlijk hebt u de vraagstellers niet goed begrepen. Zij stellen vast dat het bestaan van een mens het bewijs is van Gods bestaan. Zonder God was er geen RNA of DNA, en dus geen enkel mens, getalenteerd of niet. Verder geloven zij niet in het bestaan van echte naturalisten. Ze kijken me verbijsterd aan als ik vertel dat ik ooit 100% zeker wist dat er niets bovennatuurlijks bestond. En dan doen ze alsof ze niets hebben gehoord. Meneer, ik **weet** dat er naturalisten bestaan. Maar ik geloof niet dat u er een bent, want u zet uzelf op nummertje 6 van de schaal van het geloof. Er is dus een geloofsmolecuul aanwezig.

Groetjes, Tiny

De persoonlijke Godserving als argument.

Geloof me, ik had zonder moeite 25 persoonlijke ervaringen kunnen vertellen. En ook nog 25 verhalen van anderen Maar ik denk dat drie voorbeelden ook wel voldoende zijn.

De reddingsactie

Het gebeurde in 2008. Ik was zondag op bezoek bij mijn tante in het verpleeghuis. Het was erg gezellig en ik had nog uren willen blijven. Maar opeens had ik het gevoel dat ik dringend naar huis moest. Toen ik de regiotaxi wou bellen, zei een stem in mijn hoofd: 'Nee, je gaat met de trein.' Als chronisch pijnpatiënt had ik toen een extra beroerde periode. Elke stap deed pijn en het station lag op een afstand van anderhalve kilometer. Dat is een flinke wandeling voor iemand die zoveel pijn heeft! Maar ik wist dat God me stuurde, dus liep ik toch naar het station. Onderweg mocht ik nergens even uitrusten. Ook mocht ik niet eventjes genieten van een mooi ingerichte etalage. 'Opschieten!' maande die stem in mijn hoofd. Ik mopperde: 'Wat een haast', maar liep toch door. Nou ja, het leek meer op strompelen. Toen ik aankwam op het station begreep ik waarom ik erheen moest. Er lag een meisje op de rails! Ik vroeg wat ze daar deed. Ze zei: 'Nou, mijn vriend heeft een ander genomen. Nu kan ik niet meer verder met mijn leven.' Mijn reactie was niet bepaald diplomatiek. 'Dat rotjoch verdient het niet eens dat je een zakdoek voor hem verkreukelt, laat staan dat je voor hem op de rails gaat liggen!' Er kwam geen reactie. Toen zei ik ernstig: 'Je moet er echt af gaan! Over vier minuten komt de sneltrein. Als die over je heen raast, is dat niet goed voor je gezondheid.' Ze was niet onder de indruk van mijn argument, dus deed ik nog een laatste poging. 'Misschien overleef je het, en dan ben je een arm of been kwijt. Dat is pas echt beroerd.' Maar ze geloofde niet dat ze het zou overleven. Toen ik wegliep, riep ze: 'Waarom loopt u nou weg?' En ik antwoordde: 'Nou, ik wil niet zien wat er gebeurt als de trein je aanrijdt.' Ik belde stiekem het alarmnummer 112. Dat had ze wel door. Ze riep: 'Toe nou, niet bellen! Laat me nou gaan!' Als je haar hoorde, dacht je dat zij de trein wou pakken. Terwijl de trein háár pakte als ik niets deed. Een bizarre toestand. Gelukkig had de trein enkele minuten vertraging. Maar wat konden de mensen van 112 nog doen in die paar minuten? Gelukkig konden ze meer dan ik dacht. Want binnen één minuut stond de sneltrein op de rem, waar hij

ook mocht wezen! Ook al was het meisje blijven liggen, dan nog was ze niet doodgegaan. Maar het meisje klom snel op het perron, en rende het dorpscentrum in. Het was zondag, en de winkelstraten waren totaal verlaten. Daardoor vond de politie haar snel. Ze werd meegenomen om te voorkomen dat ze ergens anders op het spoor ging liggen. Ook zou men haar helpen om haar verdriet te verwerken. Een half jaar later hoorde ik van andere meisjes op het station dat ze weer gelukkig was. Ik denk dat God mij naar het station stuurde om haar te redden. Toen ik dit aan mijn internetvriend Harry vertelde, was zijn reactie teleurstellend. Hij beweerde dat ik 'toevallig zin had in een wandeling.' Ik wees hem erop dat elke stap erge pijn deed, en dat je in die situatie echt geen zin hebt in een lange wandeling. Toen werd Harry boos en wou hij er niet meer over nadenken. Hij had ook sportief kunnen toegeven: 'Dit is zeker een bijzonder verhaal. Het is begrijpelijk dat jij er een ingreep van God in ziet. Als naturalist krijg ik er een ongemakkelijk gevoel van omdat ik geen verklaring weet.'

De timing

Het wonder zit 'm vaak in de timing waarmee God iets laat gebeuren. Op 13 maart 2015 lag ik in het ziekenhuis. Ik was net geopereerd en had veel pijn. Toen dacht ik bezorgd: 'Wie helpt mij met mijn huishouding wanneer ik thuis kom met een grote buikwond? Hebben die chemokuren straks ook invloed op mijn hersenbeschadiging? Krijg ik hierdoor weer hallucinaties?' Het ziekenhuisbed stond naast een raam. Helaas was het uitzicht geen fijne afleiding, want als ik naar buiten keek, zag ik een vaalbruin houten gebouw, waarvan de kozijnen vuiloranje waren. Dat was een deprimerend uitzicht, dus lag ik op mijn andere zij en ik keek de ziekenzaal in. Na een half uur piekeren zei ik: 'Heer, ik ben zo bang voor wat er gaat gebeuren'. Toen hoorde ik een stem in mijn hoofd: 'Kijk nou eens uit het raam!' Mijn antwoord was: 'Omdraaien doet erg veel pijn vanwege de buikwond en die akelige afvoerbuis in mijn blaas. Waarom zou ik die moeite doen voor zo'n deprimerend uitzicht?' Maar die stem hield vol. 'Je mist iets als je het niet doet.' Na een paar minuten gaf ik me gewonnen en draaide ik me toch voorzichtig om. Dat deed ik precies op het moment dat er iets prachtigs gebeurde. De ondergaande zon wierp haar rossige licht op het gebouw aan de overkant. Het hout kreeg hierdoor de warmbruine kleur die je ziet als je een eiken tafel met meubel-olie hebt behandeld. En de kozijnen waren net zo vrolijk

oranje als een parasol op het strand! Ik knapte enorm op van dat prachtige uitzicht! Het was mijn eerste avond in het ziekenhuis, dus kun je niet beweren dat ik wist wat er ging gebeuren. Bovendien was het omdraaien zo pijnlijk dat ik dat niet zomaar deed. God wist hoe blij ik zou worden van het mooie effect dat de ondergaande zon had. Hij wist ook hoeveel tijd het zou kosten om me op mijn andere zij te krijgen. Dus begon Hij op tijd met Zijn peptalk, zodat ik me precies op het goede moment om zou draaien. De ondergaande zon was zelf niet zichtbaar, maar het effect van zijn licht veranderde mijn manier van kijken totaal. Daar kunnen we ook een mooie les uit trekken. Namelijk: al zien we God niet, Hij laat ons de dingen op een ongewone manier zien! Hierdoor voelen we soms een innerlijke vrede die niet te verklaren is. Overigens veroorzaakte de chemo gelukkig geen hallucinaties en God zorgde dat ik alle noodzakelijke hulp kreeg!

De gewijzigde route

Mijn grootvader fietste altijd langs een vaste route naar zijn werk. Op een dag had hij heel nadrukkelijk het gevoel dat hij de ander, minder prettige route moest nemen. Eerst zette hij het idee van zich af. Maar dat gevoel werd zo sterk, dat hij toch maar terug ging en de andere route nam. Driehonderd meter verder wist hij waarom hij deze route moest nemen. Er was een kind in het water gevallen. Een kind dat niet kon zwemmen. En zijn vriendje dat hem uit het water wilde trekken was niet sterk genoeg. Mijn grootvader wist zeker dat God hem naar die kinderen had gestuurd. En ik denk het ook.

(12^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Toen u in uw hoofdstuk 3 'de persoonlijke Godservaring' besprak, vertelde u over het pelgrimsoord Fatima. Daar zouden 70.000 pelgrims tegelijk hebben gezien dat de zon zich op de aarde ging storten. U kon zich niet voorstellen dat al die mensen dezelfde hallucinatie hadden. Maar volgens u was die onwaarschijnlijkheid wel minder onwaarschijnlijk dan het idee, dat de zon en de aarde ongezond dicht bij elkaar kwamen zonder dat de rest van de mensheid er iets van merkte. Wanneer alle opties zeer onwaarschijnlijk zijn, moeten we volgens u genoeg nemen met de minst onwaarschijnlijke optie. Daar ben ik het niet mee eens. Er moet een correcte verklaring zijn, al weten we die (nog) niet. Wanneer we genoeg nemen met een

absurde verklaring, zoeken we niet langer naar het correcte antwoord. Wordt de correcte verklaring toch eens gevonden, dan is het foute idee al een heilige traditie geworden, waaraan niet meer mag worden getornd. Daarom is het beter om te erkennen dat er (nog) geen acceptabele verklaring is. Overigens is er voor die gebeurtenis in Fatima een eenvoudige verklaring mogelijk. Meneer Dawkins, het gebeurde in 1917. Toen konden de meeste mensen wel een beetje schrijven. Als alle 70.000 mensen werkelijk dezelfde ervaring hadden gehad, zou minstens de helft er iets over hebben geschreven. Of men had het een ander laten opschrijven. Het is nog maar 104 jaar geleden, en het ging om een extreme ervaring. Dus neem ik aan dat minstens de helft van alle brieven en artikelen over deze gebeurtenis bewaard zijn door familie en redacties van kranten. Laten we zeggen dat daar weer slechts een deel van in de openbaarheid is gekomen. Je zou dus verwachten dat er zeker 5.000 notities moeten zijn. Maar als ik afga op wat ik heb gehoord zijn er maar heel weinig notities over die gebeurtenis in Fatima. En dat verandert de zaak. Natuurlijk is er een drama gebeurd. De zon kan verzengend heet zijn in die omgeving en er was niet genoeg schaduw voor zo'n mensenmassa. Ook was er waarschijnlijk te weinig drinkwater beschikbaar. Door de combinatie van oververhitting en uitdroging zullen veel mensen onwel geworden zijn, of verwarring hebben gevoeld. Sommige mensen zijn dan al gevoelig voor hallucinatie. Verder kunnen geestelijke leiders de mensen enorm opzweepen. Ik heb gezien hoe gelovigen in prima lichamelijke conditie de kerk binnenkwamen en toch flauwvielen toen een voorganger de gemeente opzweepte. Als mensen in een goede conditie al zo extreem reageren, wat gebeurt er dan met uitgedroogde en oververhitte mensen als ze zo worden opgezweept? Misschien hadden sommigen putwater gedronken waar een giftige alg in zat. Dan gingen ze hallucineren. En misschien waren zij wel de mensen die later notities maakten! Volgens de tv-serie 'The story of God' hadden de 70.000 tevoren ook nog gehoord wat ze gingen zien. Hoe konden de geestelijke leiders tevoren al weten wat er ging gebeuren? Nou, ik heb een vermoeden. De mensen die het evenement bij Fatima organiseerden hadden waarschijnlijk zorgvuldig berekend welk effect de omstandigheden op de mensen zouden hebben. Maar ze hielden er geen rekening mee dat niet alle mensen in dezelfde mate uitgedroogd en oververhit zouden zijn. En als er vergiftigd water was, had ook niet iedereen ervan gedronken. Daarom acht ik het uitgesloten dat alle

70.000 aanwezigen dezelfde ervaring hadden als de schrijvers van de relatief weinige notities.

Meneer Dawkins, u besluit uw verhaal over Fatima met de volgende opmerking: ‘Als gelovigen er heilig van overtuigd zijn dat ze een religieuze ervaring hebben gehad, moeten ze niet verwachten dat anderen het zomaar geloven. Vooral niet als die anderen iets weten over de werking van hersenen.’ Zo is dat. Als tiener was ik met mijn moeder een dag in Amsterdam. We ontdekten in de Kalverstraat een bijzondere kerk. De voorkant ziet eruit als een gewoon herenhuis, maar van binnen is er een verrassend grote ruimte. Veel mensen lopen die kerk in om even uit de drukte te zijn. Mijn moeder en ik deden het ook. Er stond daar een wit Jezusbeeld. En opeens zag ik de Heer in daar in levenden lijve staan! Dat was een emotionele ervaring. Wat moest ik nou doen: Hem omhelzen, aan Zijn voeten knielen of wegrennen? Ik wist het niet, ik was in totale verwarring. Daarna zag ik gewoon weer een beeld van witte steen. Had ik de Heer echt gezien? Hier is een duidelijke hint: Hij zag er precies zo uit als op mijn favoriete afbeelding. Bovendien zagen andere mensen niets. Ze liepen zomaar aan Hem voorbij. Nee, het was geen echte Jezus-verschijning. Ik had vaak hallucinaties, en dan zag ik heel enge dingen. Daarom gebruikte God mijn neurologische afwijking om mij eens een mooie ervaring te geven. Als troost voor alle narigheid. Waarschijnlijk denkt u dat ik die hallucinatie ‘gewoon vanzelf’ kreeg. Ik hoor het u al zeggen: ‘Als je rooms-katholiek was geweest, had je Maria gezien.’ Maar er gebeuren ook dingen die niet zomaar weg te praten zijn. In 1989 deed iemand heel gemeen tegen mij. Waarschijnlijk werd ik lijkbleek, want mijn gezicht werd koud. Als ik niet direct wegging zou ik iets vreselijks doen, dus loog ik dat ik nodig naar het toilet moest. Toen ik eindelijk alleen was dacht ik radeloos: ‘Heer, ik had die ander bijna iets vreselijks aangedaan!’ Toen hoorde ik een vertrouwde stem in mijn hoofd. ‘Tiny, er is niets gebeurd. Hier is gelukkig een kraantje. Drink even wat water.’ Dat deed ik. Daarna zei die stem: ‘Ga nu acht keer langzaam en bewust in en uit ademen.’ Ik had nog nooit gehoord van deze methode om te kalmeren, maar ik was bereid iets nieuws te doen. Het hielp: mijn hart bonsde een stuk minder. ‘Neem nog een slokje water’ zei de stem in mijn hoofd. Na dat laatste slokje water zei die stem: ‘Tiny, die ander gedraagt zich als een kleuter. Wees jij nou de volwassene.’ Dat was precies wat ik nodig had. Toen kon ik alles

aan. Die stem in mijn hoofd kan geen verbeelding zijn geweest, aangezien ik iets volkomen nieuws leerde.

Groetjes, Tiny

De Bijbel is betrouwbaar

De naam ‘Bijbel’ is afgeleid van het Latijnse woord voor Bibliotheek: la biblia. In christelijke kringen worden er verschillende namen gegeven aan deze informatiebron. De Bijbel wordt vaak ‘het Woord van God’ genoemd. Dit veroorzaakt verwarring omdat ‘Het Woord’ ook een naam is van de Here Jezus. Een ouderwetse aanduiding voor de Bijbel is: ‘De Heilige Schriften’. Ja, een meervoudsvorm, omdat het Boek van God uit 66 boeken bestaat. Maar tegenwoordig hoor je steeds vaker de enkelvoudsversie ‘Heilige Schrift’, want de Bijbel wordt nu gezien als één geheel. Zelf heb ik het vaak over ‘Gods Boek’. De Bijbel is onze enige authentieke informatiebron van en over God. Hierin heeft God zich aan ons geopenbaard. Omdat Hij eeuwig dezelfde is, biedt de Bijbel nog steeds de actuele informatie over Hem en over wat Hij van ons verwacht. Veel mensen noemen de Bijbel terecht een argument voor Gods bestaan. Helaas: om dit prachtige argument te bestrijden trekken veel critici de betrouwbaarheid van de Bijbel in twijfel. Daarom geef ik je uitvoerige informatie waaruit blijkt dat de Bijbel wél betrouwbaar is.

Aanvankelijk had de ene groep christenen een brief van Paulus, en een andere groep had een evangelie. Maar op een zeker moment werd het praktisch gevonden als iedereen de belangrijkste geschriften bezat. Dan kon je een tekstverwijzing geven in plaats dat je een hele lap tekst over moest schrijven. De samenstellers van de Bijbel stonden wel voor een enorme taak. Er was een grote hoeveelheid geschriften. Als ze die allemaal hadden opgenomen zou de Bijbel misschien wel vijfmaal zo dik zijn geweest! Ze moesten dus bepalen welke geschriften ze opnamen en welke niet. De keus was niet zo moeilijk, want de Bijbel werd samengesteld met een speciaal doel. En slechts weinig geschriften waren hier geschikt voor. Namelijk: men wilde een betrouwbaar boek dat ons werkelijk informeerde over de missie en de lessen van de Here Jezus en Zijn discipelen. Voor een zo zuiver mogelijk geheel kozen de samenstellers van de Bijbel alleen geschriften van ooggetuigen en hun medewerkers. Om die reden vielen acht van de twaalf evangeliën al af. Die waren een paar

generaties na de discipelen geschreven. Het waren dus geen ooggetuigen of leerlingen van die ooggetuigen. Slechts vier evangeliën voldeden aan de gestelde voorwaarde. Verder moesten de overige boeken van het Nieuwe testament een goede aanvulling zijn op de vier evangeliën. Men had ook een voorwaarde voor de samenstelling van het Oude Testament. De uitgekozen boeken moesten samen vertellen over het begin van de mensheid, de zondeval en uiteraard de geschiedenis van Gods uitverkoren volk. Leuk om te weten: de Roomse Bijbel bevat een aantal boeken die niet in de protestantse Bijbel staan.

Er zijn een aantal profeten geweest die werkelijk Gods stem hoorden en letterlijk opschreven wat God zei. Zij vertelden zeer gedetailleerd allerlei feiten die lang na hun dood zouden gebeuren. En het gebeurde ook allemaal heel precies. Dat bewijst wel dat het God was die hen alles op liet schrijven. Het zou erg eenvoudig zijn geweest als God de hele Bijbel van begin tot eind had gedictieerd. In dat geval hadden we slechts één lang evangelie gehad, en geen vier verschillende. Dan hadden critici gezegd: ‘Als Jezus echt zulke dingen deed, hadden wel méér mensen iets over Hem geschreven.’ Want critici vinden altijd wel een argument om iets verdacht te maken. De meeste Bijbelboeken zijn geïnspireerd. Dat betekent: God wilde dat Zijn Boodschap werd opgeschreven, en liet Zijn dienaren dat op hun eigen manier doen. Er is dus wel een menselijk aandeel. Als je dat niet gelooft, lees dan de eerste vier verzen van het Lucasevangelie eens. Ik vat even samen wat Lucas daar zegt: ‘Veel mensen hebben een verslag geschreven over alles wat er is gebeurd. Ik deed het ook, op basis van zeer nauwkeurige informatie.’ Lucas claimt geen openbaring van God. De andere drie evangelisten ook niet. Zij hebben gewoon informatie verzameld door ooggetuigen te interviewen. Of ze noteerden hun eigen herinnering. Zo schreven de evangelisten een goed verslag. Natuurlijk hebben zij wel gebeden om hulp van de Heilige Geest. En die hulp kregen ze ook, want hun evangeliën zouden een deel worden van de Bijbel, Gods Woord. De Heer is echt uit de dood opgestaan. Dat zeggen alle vier de evangelisten unaniem. Daaruit blijkt wel Gods inspiratie. Anderzijds: het aantal vrouwen dat naar het graf ging verschilt per evangelist: één vrouw, een tweetal, een drietal en een onbekend aantal. (*Voetnoot 37*) Professor Dawkins en zijn vrienden etaleren dit soort verschillen als een bewijs

Voetnoot 37) Mattheus 28 vanaf vers 1/ Marcus 16 vanaf vers 1/ Lucas 23 vers 56 b en Lucas 24 vanaf vers 1/ en Johannes 20 vanaf vers 1.

van onbetrouwbaarheid. Maar als de politie vier getuigen verhoort, wordt het erg verdacht gevonden als zij precies hetzelfde verhaal vertellen. ‘Die hebben wat ingestudeerd’ zeggen politie en justitie dan. Ik heb eens met alle informatie van Lucas, Mattheüs en Johannes een compleet kerst-evangelie geschreven. Het zou er ongeveer zo uit hebben gezien als God het kerstverhaal aan één evangelist had gedicteerd. *Voetnoot 38*) Maar twee van de vier evangelisten hadden al een deel van het kerstverhaal genoteerd, en dus liet God hun verslagen opnemen in de Bijbel. Zo ging het ook bij andere Bijbelboeken. Als er iets nuttigs was geschreven, liet God dat opnemen. De verschillende aantallen vrouwen bij het graf van de Heer onderbouwen mijn idee dat de Heilige Geest ook een menselijk aandeel heeft toegelaten bij het schrijven van de evangeliën. Zolang het duidelijk is dat een verslag niet 100% door God is gedicteerd, hoort een eventueel verschil of “foutje” gewoon bij het menselijke aandeel. En dan gaat het altijd om een onbelangrijk detail. Zo iets doet voor mij geen afbreuk aan de betrouwbaarheid van de evangeliën. Immers: over de grote heilsfeiten zijn de Evangelisten unaniem. Bovendien doet men vaak een ontdekking waaruit blijkt dat een zogenaamde “fout” helemaal geen fout was. Wij misten gewoon relevante informatie, waardoor wij een verkeerde conclusie trokken. Wees gerust: God neemt het ons niet kwalijk als we in alle oprechtheid een verkeerde visie hebben. Wanneer Hij het nodig vindt, corrigeert Hij ons wel. (Genesis 20 vers 6) Soms laat God jou weten, dat een Bijbeltekst iets anders betekent dan men traditioneel denkt. Hoe maakt God je zo iets duidelijk? Nou, je ontdekt dat een kerkelijk dogma steunt op een tekst die uit de context is getrokken. Als je de hele paragraaf eromheen leest – of zelfs het hele hoofdstuk – dan blijkt die tekst iets heel anders te betekenen dan men traditioneel denkt. Zo’n ontdekking is wel even schrikken! Immers: je staat plotseling voor de taak om een heel stelsel aan vertrouwde ideeën te herzien. Misschien zit je als lezer instemmend te knikken. Toch is het nog maar de vraag of je uit je comfortzone zou durven te stappen. Natuurlijk zoeken verstandige mensen altijd de waarheid. Maar als de waarheid anders blijkt te zijn dan de traditionele opvatting, gebeuren er heel vreemde dingen met ons. Want wanneer je kiest voor de correcte visie ten aanzien van een religieuze of wetenschappelijke kwestie, voel jij je waarschijnlijk een

Voetnoot 38) Lucas 1 vers 1 t/m Lucas 2 vers 38. In plaats van vers 39 lezen we daarna hoofdstuk 1 en 2 van Mattheüs.

afvallige. En anderen kunnen je als een verrader gaan zien. Want een traditionele denkfout wordt vaak gezien als de juiste visie, terwijl de waarheid wordt ervaren als een valse leer. Van 1977 tot en met 1985 hoorde ik bij het Kerkgenootschap der Zevende dag Adventisten, ook wel de Adventkerk genoemd. Zes jaar was ik zelfs dooplid. Men had in die kerk een paar traditionele opvattingen die steunden op een enkele Bijbeltekst, die vaak ook nog uit de context was gehaald. Inmiddels schijnt de leer van de Adventkerk drastisch te zijn veranderd. Hopelijk ten goede. Maar ruim veertig jaar geleden hoorde ik dat onze kerk de enige ware kerk van Christus was. Verder leefden we volgens bepaalde joodse wetten. Maar die wetten werden opgedragen aan Israël en de vreemdelingen die in een Israëlitische gemeenschap woonden. Natuurlijk mag de bekeerde heiden heus wel de Joodse sabbat eren en volgens de spijswetten leven, maar het is niet verplicht. Want de bekeerde heidenen kregen in de tijd van de apostelen te horen dat ze zich slechts aan een paar eenvoudige regels moesten houden. Dat staat in Handelingen 15 vers 19, 20, 21. Toen ik dit Bijbelgedeelte las, reageerde het traditionele deel van mijn hersenen vol afschuw, alsof die drie Bijbelverzen een valse leer brachten. Terwijl de traditionele denkfout juist aanvoelde als de zuivere waarheid! De meeste mensen denken dat een algemeen aanvaarde visie altijd de juiste is. Ook als de waarheid aantoonbaar anders ligt. (Dit fenomeen kom je ook vaak tegen in de wetenschap.) Door allerlei problemen twijfelen we soms aan de betrouwbaarheid van de Bijbel. Maar het is wel onze enige authentieke informatiebron over God! Zelfs als je niet in God of de Heilige Geest gelooft, moet je toegeven dat de Bijbelschrijvers het beter wisten dan de eigenwijze critici in onze tijd. Immers: sommige schrijvers waren ooggetuigen en anderen waren leerlingen van ooggetuigen. Daarom mag de Bijbel niet worden 'aangepast' door theologen. We hebben er meer aan als zij de Bijbelse cultuur bestuderen, en daardoor een betere visie krijgen op wat de Bijbel bedoelt. De Heer zei eens tegen de discipelen: 'Groet niemand onderweg.' (Lucas 10 vers 4) Dat vond ik vroeger erg onvriendelijk van de Heer. Je kunt toch in het voorbijgaan even je hand opsteken? Maar op een dag vertelde onze dominee over zijn reis door het Midden-Oosten. Hij zag twee mannen bezig met een begroeting, en ruim een uur later waren ze nog steeds aan het groeten! Want íemanmd begroeten'hield in dat je uitvoerig naar de welstand van de familie vroeg, en interesse had voor het familiebedrijf. Sinds dat verhaal van de dominee begrijp ik wel dat de discipelen niemand

mochten groeten. Want 3 of 4 van zulke begroetingen vergden erg veel tijd. En ze hadden hun tijd nodig voor andere dingen. Als kerken hun leerstellingen en dogma's herijken aan de Bijbel, zal er in positieve zin veel veranderen. Er komt dan een frisse beleving van de aloude Boodschap. Het zou ook een goede manier zijn om het geloof (weer) aantrekkelijk te maken. En God zou dat zeker zegenen. In dat geval zullen die kerken weer volstromen met gelovigen. Helaas is deze gedachte een Utopia. Ik bedoel: dit zal nooit gebeuren, omdat de onwillige niet-kunners het zullen verhinderen. Immers: het her-ijken aan de Bijbel betekent dat er een dikke en keiharde laag traditie wordt weggebeiteld. En daar verzetten de onwillige niet-kunners zich tegen. Verder verstijven nieuw opgerichte kerken binnen 25 jaar al in nieuwe tradities en ideeën die steunen op uit het verband gerukte teksten. Je kunt beter je eigen geloof regelmatig herijken aan de Bijbel. Het is me wel eens overkomen dat ik zelf een overtuiging had en later ontdekte dat die niet helemaal klopte. Bijvoorbeeld mijn idee over de baard van de Here Jezus. In een eerder hoofdstuk schreef ik dat alle Joodse mannen in Bijbelse tijden een baard hadden. Deze gedachte baseerde ik op een wet in het Oude Testament. Maar vandaag las ik dat een zekere Mefiboset 'zich uit verdriet lange tijd niet had geschoren'. Kennelijk waren er dus ook Joodse mannen die wél de gewoonte hadden zich te scheren. Het staat dus niet vast dat de Here Jezus een baard had, van welke lengte dan ook.

De archeologische bevestiging van de Heilige Schrift.

Veel Bijbelverhalen werden generaties lang gezien als religieus getinte sprookjes. Simpelweg omdat er geen bewijs voor was dat die verhalen echt waren gebeurd. Maar veel van zulke verhalen worden uiteindelijk toch bevestigd door archeologische opgravingen. Dan blijkt zo'n verhaal toch historisch te zijn. Het drama rond Ninevé is daar een mooi voorbeeld van. De schrijver Siegfried H. Horn vertelt erover in zijn boek 'Opgravingen bevestigen de Bijbel.' ('Der Spaten bestätigt die Bibel') Dit boek is niet meer in de handel, dus geef ik even een samenvatting van de informatie over de stad Ninevé. Deze stad komt niet alleen voor in de Bijbel, maar ook in veel andere oude geschriften. In Bijbelse tijden telde een middelgrote stad ongeveer 5.000 burgers, dus ervoer men Ninevé met zijn 120.000 inwoners als enorm groot. Ninevé was de hoofdstad van Assyrië en het schijnt een zondige stad te zijn geweest. God liet Ninevé waarschuwen door Jona,

en toen kwam men massaal tot bekering. Jammer genoeg ging het een paar generaties later weer helemaal mis. Dat staat in het Bijbelboek Nahum. Ook profeet Nahum bezocht Ninevé om de bewoners te waarschuwen dat zij zich moesten bekeren. Hij kon zich echter niet verheugen op een rustige omgeving voor zijn toespraak. Dat blijkt wel uit zijn inleiding: ‘Hoor het zweepegklap! Hoor het wielengeratel, opspringende wagens en hoefgetrappel van paarden.’ Hij moest overduidelijk een beetje schreeuwen om het verkeerslawaai te overstemmen. ‘God is geduldig en goed,’ riep hij. ‘Maar als je blijft zondigen komt er een moment dat Hij verandert in een straffende rechter!’ Misschien hebben een paar inwoners van Ninevé toch nog een tijdje naar hem geluisterd. Totdat hij riep: ‘De vernietiging van deze stad zal zo grondig zijn, dat zelfs de naam van deze stad wordt vergeten!’ (Nahum 1 vers 14) Waarschijnlijk werd hij uitgelachen door zijn luisteraars. Ze zeiden misschien wel: ‘Zoveel macht als we nu hebben, hadden we nooit eerder. Bovendien groeit ons rijk naarmate wij nog meer volkeren onderwerpen en hun land in bezit nemen. Denkt hij nou echt dat de naam van onze grote en machtige stad ooit wordt vergeten?’ Ja, dat dacht Nahum omdat God het zei. Wat hij voorspelde is letterlijk uitgekomen. De onderdrukte volkeren kwamen massaal in opstand tegen de Assyrische verdrukker. De hoofdstad Ninevé werd verwoest, en de inwoners werden afgeslacht. Ongeveer tweehonderd jaar na de verwoesting van Ninevé marcheerde de Griek Xenophon met 10.000 huurlingen langs de rivier Tigris op huis aan. Toen hij de steenhopen van het Ninevé zag, wilde hij weten welke stad dit was geweest. Toen was de naam al vergeten, want de lokale bevolking zei dat dit de stad Mespila was. Dus al 200 jaar na Ninevé’s vernietiging was de naam vergeten! Een paar honderd jaar later schreef de Griekse schrijver Lucianus dat niemand meer wist waar Ninevé ooit lag. Men vroeg zich af: ‘Hoe kon zo’n grote stad zomaar verdwijnen, zonder achterlating van ruïnes?’ Daarom beweerde men lange tijd dat Ninevé nooit echt had bestaan. Maar toen men een aantal gevonden teksten kon ontcijferen, bleken “de ruïnes van Mespila” in werkelijkheid de ruïnes van Ninevé te zijn! Tot zover Siegfried H. Horn. De profetie dat zelfs de naam vergeten zou worden is in elk geval letterlijk uitgekomen Want de juiste naam van Ninevé’s puinhopen is meer dan 2500 jaar onbekend geweest! En hoe reageerden de mensen die het Bijbelboek Jona in twijfel hadden getrokken? Voelden ze op zijn minst een beetje terechte schaamte? De gelovigen die de verdwijning van Ninevé hadden aanvaard als

mysterie voelden (en voelen) zich door die uitgekomen profetie versterkt in hun geloof. Nou ja, de gelovigen die hebben gehoord van die archeologische bevestiging. Want critici hebben Ninevé wel met veel kabaal bespot, maar de ontdekking van Ninevé werd niet aan het grote publiek verteld. Het werd in de doofpot gestopt. Iemand beweerde dat je die informatie best op internet kunt vinden. Maar je zoekt er niet naar als je niet weet dat er zulke informatie bestaat. Bovendien was er ruim 200 jaar geleden nog geen internet. Toen kon je zulke informatie alleen vinden op plekken waar het grote publiek geen toegang toe had. Geloof me, er zijn heel wat van dit soort voorbeelden te geven. Voorbeelden van opgravingen die een Bijbelse geschiedenis bevestigen. Als je het leuk vindt om zulke dingen te lezen, koop dan boeken die daar speciaal over gaan. Misschien kun je via internet nog komen aan ‘Opgravingen bevestigen de Bijbel.’ (Der Spaten bestätigt die Bibel) En als je wat meer wilt begrijpen van de Bijbelse cultuur, zou je bijvoorbeeld ‘Arenlezer achter de maaiers’ van Bertus Aafjes kunnen lezen. God heeft de Bijbel gewild zoals die is. De grondtekst is dus prima. Helaas zijn er maar weinig mensen die Aramees, Hebreeuws of Grieks kunnen lezen. Net als de rest van de mensheid ben ik helaas afhankelijk van een moderne Bijbelvertaling. Veel moderne vertalers hebben helaas de neiging om Gods Woord te censureren door teksten aan te passen aan wat zij acceptabel vinden. Wees gerust: de Heer neemt het ons niet kwalijk dat we een vertaling aanvaarden als Gods Woord, want iets anders hebben we niet. Nou ja, je zou een tekst nog wel op kunnen zoeken in twee of meer vertalingen. (*Voetnoot39*) Maar de vertalers die de Bijbel opzettelijk censureren zouden eens na moeten denken over Openbaring 22 vers 18 en 19. Zij zullen straks al hun censuur moeten verantwoorden voor God! Ooit werden Aramese teksten vertaald in het Grieks, en van daaruit weer vertaald naar andere talen. Zulk vertaalwerk is niet alleen maar een kwestie van ‘twee talen goed kennen.’ Er zijn allerlei valkuilen. Want hoe vertaal je een naam? Daar werd weleens een foutje bij gemaakt. Dat lijkt onbelangrijk, maar het kan grote gevolgen hebben. Door een kleine fout hebben we eeuwenlang gedacht dat Israël door de Rode Zee trok. Maar nu we over de Dode Zeerollen

Voetnoot 39) In de Nederlandse Bijbelvertalingen wordt beweert dat Lea fletse ogen had, en in de Engelse vertaling staat dat ze tedere ogen had. (tender) Wel vreemd dat daarom geen man kon krijgen. Maar ik de Turkse vertaling staat dat Lea's ogen zwak waren. Ze was dus bijziend. Zonder bril ben je dan halfblind. En de mannen waren bang dat al haar kinderen halfblind zouden zijn. Daarom wilde niemand met haar trouwen.

beschikken, weten we dat het om een andere zee ging. Eigenlijk was het een gigantisch zoutmeer. (*Voetnoot 40*) De meeste gelovigen vinden het niet belangrijk waar het precies gebeurde. Het gaat er om dat Israël door een groot water trok. Ze liepen over een droog pad, met aan beide kanten – links en rechts - muren van water. Maar toen wetenschappers naar de restanten van Farao's strijdwapens zochten, deden ze dit in de Rode Zee. Op de verkeerde plek dus! Daar vonden ze natuurlijk niets. 'Zie je wel' zei men triomfantelijk. 'De doortocht door de Rode zee is een sprookje.' Dit soort uitspraken bezorgt veel gelovigen een geloofscrisis. Men zegt dat andere wetenschappers zijn uitgegaan van de grondtekst, die in de Dode Zeerollen staat, en dat zij op de juiste plek hebben gezocht. Men beweert dat ze bewijsmateriaal hebben gevonden, namelijk een paar wielen van de strijdwapens uit farao's leger. Dat klinkt natuurlijk prachtig, maar ik geef je even wat stof tot nadenken. Rond het jaar 1600 zonk er in de oceaan een enorm schip met een groot aantal kanonnen, honderden ijzeren kisten en het bezit van een paar honderd mannen. Het lag op een diepte waar je niet kunt komen zonder heel bijzondere apparatuur. En geloof me: kanonnen hijs je niet zomaar van zulke diepte omhoog. Toen men eindelijk kon rondkijken op de oceaanbodem was bijna alles verdwenen, op twee of drie kanonnen na. Ook de geringe restanten van het schip zelf lagen over een groot gebied verspreid. Wat denk je: als er van dat schip met alle inhoud na ± 400 jaar al weinig over is, zou je dan na ± 3000 jaar nog iets terugvinden van farao's lichte strijdwapens? Iemand beweerde vorige week dat er echte foto's zouden zijn van die gevonden wielen. Maar het is vrij simpel om wat mosselen op een roestig wiel te plakken, en er een foto van te maken.

Men heeft ooit vastgesteld wanneer Jozef naar Egypte kwam en ook wanneer het volk Israël werd bevrijd uit de slavernij. Die "datering" werd gedaan op basis van theoretische aannames die lange tijd waterdicht leken. Helaas: in de officieel vastgestelde periode was duidelijk geen sprake van een Semitisch slavenvolk in Egypte. En er waren ook geen aanwijzingen voor de uittocht. Dit was natuurlijk erg frustrerend voor de gelovigen. Maar wanneer ze in opstand kwamen, werden ze door hun dominee of priester vermaand met: 'De Bijbel kan niet historisch betrouwbaar zijn, want het is een geestelijk boek.' Maar waarom zou God ons geen historisch betrouwbaar boek kunnen en willen geven? De traditioneel aangenomen tijdsperiode steunt op

Voetnoot 40) Dit las ik in het boek 'Arenlezer achter de maaiers' van Bertus Aafjes

aannames zonder bewijs. Men kan dus een denkfout hebben gemaakt. Misschien gebeurde alles in een andere tijd: enkele generaties eerder of later! Ik ben niet de enige met zulke gedachten. Er zijn geleerden die er inderdaad onderzoek naar hebben gedaan. Het resultaat daarvan was heel bijzonder. Dat zag ik in de film 'Patterns of Evidence - Exodus'. Die dvd is een productie van filmmaker Timothy Mahoney. De Nederlands ondertitelde versie kun je bestellen bij Weet-magazine en heet 'Zoeken naar bewijs – Exodus.' (voetnoot 41) Als je die dvd bekijkt, val je werkelijk van de ene verbazing in de andere. Eerst laat Mahoney mensen aan het woord die alles uitvoerig ontkennen. Ze krijgen ruim de gelegenheid om te beweren dat je de Bijbel niet kunt geloven. Erg deprimerend is dat. Mahoney had die mensen niet zoveel 'zendtijd' moeten geven. Maar gelukkig hoor je in de tweede helft over bijzondere archeologische opgravingen. Die tonen aan, dat de uittocht uit Egypte een paar generaties eerder of later plaatsvond dan algemeen wordt aangenomen. Die vondsten bevestigen de Bijbel zelfs zo gedetailleerd dat ik in eerste instantie erg sceptisch reageerde. Echt, ik dacht even aan bedrog. Maar zelfs deskundigen uit de seculiere wetenschap erkennen dat die vondsten echt zijn. Al beweert men wel dat het om 'toevallige overeenkomsten' zou gaan. Waarom bekijkt men elk feit afzonderlijk, alsof er geen verband is met de andere feiten? Waarom reageerde men lacherig toen Timothy Mahoney wees op het grote geheel? Nou, men vindt het doodeng dat de Bijbel toch meer blijkt te zijn dan een boek vol vrome verhalen! Er staat in Genesis dat de vele Egyptische landbezitters tijdens een jarenlange hongersnood al hun land aan Farao gaven als betaling voor voedsel. (Genesis 47 vers 19 tot en met 21) Archeologen bevestigden dit Bijbelse feit onbewust toen ze iets bijzonders ontdekten: er waren eerst veel landeigenaren in Egypte en 'zomaar opeens' was al het land van Farao. Toen dit soort dingen nog niet waren ontdekt, had de gelovige een groot probleem. Maar nu zijn er archeologische bevestigingen voor veel gebeurtenissen die beschreven zijn tussen Genesis 46 vers 1 en Exodus 15 vers 27! Al is het allemaal in een heel andere periode gebeurd dan men altijd heeft gedacht. Is die bevestiging van de Bijbel niet geweldig? Je zou een enthousiaste reactie mogen verwachten van dominees, rabbijnen en pastoors. Dansten ze arm in arm op straat? Stormden ze de kerk of synagoge binnen om daar het grote nieuws uit te jubelen? Misschien beklom het

Voetnoot 41) De ondertiteling is helaas alleen leesbaar op een vierkant scherm. Dus op je computerscherm of een oude tv.

devote type ontroerd de preekstoel. Daar dankte hij God voor alle ontdekkingen. Vooruit, het heeft ook wel wat als een dominee nuchter zegt: ‘Broeders en zusters, wij weten allang dat Gods Woord betrouwbaar is, maar nu weet de wereld het ook!’ Misschien zijn er een paar theologen die werkelijk zo reageerden. Maar tot mijn verbijstering is de meerderheid helemaal niet blij met de genoemde ontdekkingen. Die theologen houden fanatiek vast aan de traditionele visie alsof er geen archeologische bevestigingen zijn gevonden. Hun motivatie hiervoor is verbijsterend. Zij willen Gods Woord zien als een religieus boek dat geen enkele link heeft met de werkelijkheid. Want historische betrouwbaarheid zou volgens veel theologen afbreuk doen aan de Heiligheid van de Heilige Schrift. Als gewone kerkganger zie ik het anders. Jazeker, God is Heilig, en Zijn Boodschap is dat ook. Maar nu de Bijbel ook nog historisch betrouwbaar blijkt te zijn wordt God echt concreet voor me. Zo reageer ik op heel wat meer kwesties. Natuurlijk geloof ik dat er dinosaurussen hebben bestaan, dat David met Goliath heeft gevochten, en dat Willem van Oranje en Columbus echt hebben geleefd. Maar ik denk ook vaak dat het niet echt gebeurd kan zijn. Vaak vind ik het maar wazige verhalen. Want die verhalen hebben geen raakvlak met mijn eigen dagelijkse realiteit. Totdat ik het skelet van een dinosaurus zie, of als ik hoor van een archeologische ontdekking die een of andere geschiedenis aantoont. Dan heb ik opeens deze opwindende gedachte: ‘Ik ben hier gewoon te laat! Als ik iets eerder was geboren, had ik het baltsgedrag van dinosaurussen kunnen observeren. Of ik had Noach zijn ark zien bouwen. Als ik in de juiste tijd had geleefd, was ik misschien ooggetuige geweest van de strijd tussen David en Goliath. En wat later had ik Willem van Oranje en Columbus een hand kunnen geven. Maar deze gedachte is wel het allermooist: ongeveer 2000 jaar geleden had ik de Here Jezus kunnen zien en horen. Want de dinosaurussen, onze helden en de Here Jezus liepen ooit rond op dezelfde planeet als ik. Kijk, daarom ben ik blij met een historisch betrouwbare Bijbel. Het raakt mijn dagelijkse realiteit.

Het biologische argument voor de Bijbel

Koning David had het in een van zijn psalmen over ‘dieren die langs de snelwegen in de zee trekken’. (Psalm 8 vers 9) Een wetenschapper heeft naar aanleiding daarvan ooit onderzoek gedaan en zo ontdekte men dat grote zeedieren en scholen vissen inderdaad hun “snelwegen” hebben. David had als herdersknaap geen verstand van zeedieren.

Zelfs de lokale vissers konden niet te weten dat veel vissen en grote zeedieren vaste trekroutes hebben. Ze wisten alleen maar dat die dieren op vaste tijden in hun visgebied waren. Dus is die mededeling over de snelwegen in de zee is een duidelijke inspiratie van God.

Paardenbloemstengel

Voor ik verder ga: in de Turkstalige Bijbel – en waarschijnlijk ook in de Aramese grondtekst – staat een woord dat zowel ‘haas’ als ‘konijn’ betekent. Dat is wel logisch ook, want ze zijn verwant aan elkaar. Veel Europese talen hebben niet zo’n woord, dus koos men voor een van beide dieren: de haas. Dit is ook belangrijk: het Nederlandse woord **herkauwer** is een samentrekking van het woordje **her** – dat ‘opnieuw’ betekent – en **kauwer**, iemand die kauwt. De Bijbel zegt: ‘De haas herkauwt wel zijn voedsel, maar heeft geen gespleten hoeven zoals het rund.’ (Leviticus 11 vers 1 tot 9) Veel critici zeggen triomfantelijk ‘Deze tekst bewijst dat de Bijbel niet afkomstig is van de Schepper. Want de Schepper zou wel weten dat hazen geen herkauwers zijn. Zij hebben maar 1 maag, en geen 4 zoals de herkauwende koe.’ Die critici verbazen me. Hebben zij nog nooit een paardenbloemstengel gevoerd aan een konijn? Als kind heb ik dit heel vaak gedaan. En elke keer deed ik dezelfde observatie: de steel wordt snel naar binnen gewerkt zonder dat er iets wordt doorgeslikt. Er wordt alleen maar even gekauwd om het voedsel wat compacter te maken. Het voedsel wordt overduidelijk bewaard in bek of wangen. Later kauwt het konijn alles nog een keer. Mocht hij zich direct al veilig voelen, dan begint hij binnen een halve minuut al opnieuw te kauwen. Dat doet hij uitvoerig. Pas daarna slikt hij het door. Ik denk dat hazen hetzelfde doen. Deze vorm van ‘opnieuw kauwen’ is erg handig voor een dier dat vaak moet vluchten voor een roofdier. Aangezien de haas en het konijn hun voedsel tweemaal kauwen kun je zeggen ‘Het zijn opnieuw-kauwers (again-chewers) maar geen echte herkauwers (ruminants) zoals de koe’.

Herkauwer	= opnieuw-kauwer, ruminant, again-chewer
Kauwer	= chewer
Her	= opnieuw, again

In Bijbelse tijden had niemand een konijn als huisdier. Men kon dus niet de observatie doen die ik als kind deed. Wel zag men in de vrije natuur een haas ‘opeens kauwen terwijl hij niets had gegeten’. Dat lijkt heel erg op wat een koe doet. Daarom dacht men dat de haas een

herkauwer was. Maar de koe slikt zijn voedsel echt door, en krijgt het later terug uit een van de vier magen. Terwijl de haas en het konijn het voedsel een tijdje bewaren in hun bek of wangen. Als ik dit vertel tijdens een discussie over de spijswetten, is men erg onder de indruk. Men praat dan niet meer over de spijswet, maar over het opmerkelijke gedrag van de haas en het konijn. Natuurlijk zouden Mozes en het volk Israël ook zo hebben gereageerd. Dus om de aandacht bij de spijswet te houden, haakte God in op wat men dacht. Hij zei: ‘De haas is een herkauwer, maar niet zoals het rund, die gespleten hoeven heeft. En het varken heeft wel gespleten hoeven, maar herkauwt niet. Dus is dit dier onrein.’ Wie niet beter weet, denkt dat God zich erg druk maakte om de combinatie van herkauwen en gespleten hoeven. In werkelijkheid was het gewoon een handige omschrijving waarmee Hij de consumptie van ongezond vlees uitsloot. Wist je dat er bij varkensvlees op de BBQ kankerverwekkende stoffen vrij kunnen komen? Ook voor waterdieren had God een praktische oplossing: alleen ‘waterdieren met schubben en kieuwen zijn toegestaan voor consumptie.’ Dus alleen echte vissen. Alle andere waterdieren zijn onrein, dus niet geschikt voor consumptie. Ik kan je een eigentijds voorbeeld geven van onreine waterdieren: oesters en mosselen uit zee zitten vol microplastics, omdat ze allerlei micro-organismen uit het water zeven. Als je vaak mosselen of oesters eet, kom je zelf ook vol microplastics te zitten. Dat is erg ongezond. Microplastics schijnen zelfs in je bloedbaan te kunnen komen. Dit is wel opmerkelijk: vooral het vlees van onreine dieren is een broeinest van ziektebacillen, virussen, kankerverwekkende stoffen en parasieten. God gaf een heldere opdracht die slechts een halve pagina besloeg: eet alleen herkauwende beesten met gespleten hoeven en waterdieren met schubben en kieuwen.’ Dat was beter dan een massa biologielesjes die de mensen in verwarring zouden brengen. En waarom werd het eten van aas verboden? Dus dieren die uit zichzelf dood zijn gegaan? Nou, je hebt geen idee welke bacterie, virus of parasiet zo’n beest fataal is geworden. Kortom: de Joodse spijswetten zijn ook in onze eeuw een prachtige vorm van ziektepreventie. In Bijbelse tijden zag men vrijwel geen verband tussen ziekte en ongezond voedsel, dus zijn die strenge spijswetten een duidelijk voorbeeld van Gods inspiratie.

Jezus leefde onder ons

Sommige mensen beweren: ‘We komen Jezus alleen tegen in de Bijbel.’ Dat zeggen ze uit onwetendheid. Kijk maar:

1. De historicus Michael Grant zei: ‘Bij de beoordeling van het Nieuwe Testament moeten wij dezelfde onderzoek-criteria gebruiken die we ook hanteren bij de beoordeling van andere oude teksten met historische gegevens. En als we dat doen kunnen wij het bestaan van Jezus net zo min afwijzen als dat van een groot aantal heidense personages over wie nooit wordt getwijfeld of ze hebben bestaan’.

2. De Romeinse historicus Tacitus (circa 56 – 117 n. Chr.) schreef over de grote brand in Rome. Dit is een stukje van zijn verslag: ‘De christenen worden zo genoemd omdat ze volgelingen zijn van Christus, die tijdens de regering van Tiberius door de procurator Pontius Pilatus werd gekruisigd.’

3. De Romein Suetonius (circa 69 – 122 n. Chr.) noemde Jezus ook in verband met een aantal gebeurtenissen.

4. Verder hebben Joodse geestelijken in de eerste eeuwen na Christus heel negatief over de Here Jezus geschreven. In de Talmoed bespreken ze Hem als iemand die echt heeft geleefd. Ze schrijven: ‘Hopelijk zal niet een van onze zonen of leerlingen de traditionele leer zo verachten als Jezus Christus’. Verachtte de Here Jezus echt de traditionele leer? Nee, maar Hij zag menselijke overpeinzingen wel als ondergeschikt aan de Heilige Schrift. Dat irriteerde de Joodse geestelijken mateloos. Net als de farizeeërs vonden de rabbijnen hun overleveringen belangrijker dan Gods Woord. (Voetnoot 42) Er staat zelfs in de Talmoed dat Jezus rond het Pascha werd gekruisigd. (Voetnoot 43) Kortom: zelfs vijanden erkennen dat Jezus werkelijk heeft geleefd.

5. De orthodox Joodse priester en historicus Flavius Josephus leefde van ±37 na Christus tot ±100 na Christus. Hij schreef dat de Joodse priester Annas een aantal rechters bijeenriep om een zekere Jacobus veroordeeld te krijgen. Josephus geeft als extra stukje informatie: ‘Deze Jacobus is de broer van Jezus die Christus genoemd wordt.’ (Handelingen 12 vers 1 en 2)

Professor Dawkins ontkent niet nadrukkelijk dat de Heer ooit leefde, maar hij presteert het om binnen een halve pagina zichzelf krachtig tegen te spreken. Eerst erkent hij dat Jezus beweerde Gods Zoon te zijn. Ook zegt hij dat critici maar liefst drie mogelijkheden zien: Jezus

Voetnoot 42) Mattheus 15 vers 3 tot en met vers 9 / Marcus 7 vers 9 tot en met vers 12.

Voetnoot 43) Iemand vergeleek een tekst uit de Babylonische Talmoed (Sanhedrin 43a) met Johannes 19 vers 14 tot en met 16.

was óf rijp voor een psychiatrische inrichting, óf hij was door anderen gehersenspoeld, óf Hij was echt wie Hij zei te zijn. Na deze vaststelling beweert Dawkins ineens: ‘Er is vrijwel geen historisch bewijs dat de Heer claimde Gods Zoon te zijn.’ Ho! In de authentiek verklaarde boekrollen van de vier evangelisten heeft de Heer talloze malen Zijn Goddelijke identiteit benadrukt. Als professor Dawkins deze uitspraken niet serieus neemt omdat ze in de Bijbel staan, doet hij aan cherry picking. Want elders in zijn boek neemt hij veel andere uitspraken van de Here Jezus wel serieus. En die uitspraken haalde hij ook uit de door hem veroordeelde Bijbel. Kennelijk is hij erg flexibel in het wel of niet betrouwbaar achten van iets. Als hij iets uit de Bijbel kan gebruiken, is de Bijbel betrouwbaar. En komt het hem niet uit, dan vindt hij de Bijbel opeens verdacht. De professor zegt hij dat hij een Bijbelse geschiedenis pas accepteert wanneer een buiten-bijbelse bron het bevestigt. Maar als de Bijbel inderdaad door zo’n bron wordt bevestigd, vindt Dawkins die bron onbetrouwbaar! Want hij heeft besloten dat de Bijbel onbetrouwbaar is, en dus vertrouwt hij geen enkele bron die de Bijbel bevestigt. Feitelijk zorgt hij met deze cirkelredenering dat je Gods Woord nooit kunt bewijzen! En als er bewijzen zijn die hij niet simpel opzij kan schuiven, dan negeert en verzwijgt hij dat bewijs. Een voorbeeld. Dawkins schrijft: ‘...als hij echt heeft bestaan was Jezus (of wie Zijn script schreef) beslist een van de grote ethische vernieuwers in de geschiedenis.’ *voetnoot 44*) Dawkins trekt het bestaan van de Here Jezus heel subtiel in twijfel. Terwijl hij ongetwijfeld weet dat de Here Jezus door historische personen werd besproken als iemand die werkelijk heeft geleefd en is gekruisigd. Maar Dawkins sluit hier zijn ogen voor, omdat hij graag wil denken dat Jezus een verzonnen figuur was. Terwijl hij aan onbekommerd aanzelfbedrog doet, wil hij dat wij ons angstig afvragen of het wel waar is wat we geloven. Hij stelt alvast deze 4 vragen:

1. ‘Wie heeft een Bijbelgedeelte geschreven en wanneer?’
2. Hoe wisten de schrijvers wat ze moesten schrijven?’
3. Bedoelden ze werkelijk wat wij denken dat ze bedoelden?’
4. Waren het onbevooroordeelde getuigen of hadden ze eigen plannetjes die hun schrijfsels kleurden?’ *voetnoot 45*)

Deze vragen zijn duidelijk bedoeld als een verdachtmaking. Maar wie

Voetnoot 44) Hoofdstuk 7, onder ‘Is het Nieuwe Testament soms beter?’

Voetnoot 45) **Gam.** pag. 105 / **Tgd** pag 117 en 118

eraan gewend is om zelf na te denken, wordt er toch wel onzeker van. Daarom beantwoord ik die vragen uitvoerig.

1. Wie heeft een Bijbelgedeelte geschreven en wanneer? De Bijbel is geschreven tussen ± 1500 jaar voor Christus en ± 100 jaar na Christus. Van een groot aantal Bijbelboeken kennen we de schrijvers. Zij zijn bekend als eerlijke, integere mensen. Veel andere Bijbelboeken zijn bewezen als historisch betrouwbaar. Dan is het niet belangrijk hoe de schrijver heet. Want een boek is betrouwbaar of onbetrouwbaar vanwege de inhoud, en niet vanwege de naam van de auteur.

2. Hoe wisten de Bijbelschrijvers wat ze moesten schrijven?

Profeten hoorden Gods stem net zo duidelijk als de stem van een mens. God de Heilige Geest dicteerde alle profetieën. (Een soort voorspellingen) Dus wisten de profeten woordelijk wat ze moesten schrijven. De andere Bijbelschrijvers werden ook geïnspireerd door de Heilige Geest. Maar dat wisten zij meestal niet. Een paar mensen componeerden een lied omdat ze dat fijn vonden. Anderen schreven een brief aan vrienden. Ook schreef iemand een levensgids voor zijn vele kinderen. God inspireerde deze mensen, maar liet ze wel op hun eigen manier de Boodschap vertellen. Ze wisten niet dat men hun brief, psalm of boek eindelijk zou kopiëren. En het kwam helemaal niet bij ze op dat miljarden mensen hun werk zouden lezen. Dat blijkt duidelijk uit de huishoudelijke mededelingen in de brieven van Paulus. Hij schrijft bijvoorbeeld: ‘Mijn mantel ligt nog bij jullie. Nemen jullie die mee als jullie weer op bezoek komen?’ Hieruit blijkt wel dat Paulus zich gewoon richtte tot een kleine groep mensen. Maar zijn brieven bevatten levenslessen die ook belangrijk zijn voor andere christenen. Dus zorgde God dat veel brieven werden bewaard, en dat ze steeds werden overgeschreven voordat het perkament verging.

3. Bedoelden de Bijbelschrijvers wat wij denken dat ze bedoelden?

De huidige bewoners van het Midden-Oosten hebben al een totaal andere cultuur en bedoelen veel dingen heel anders dan de westerling veronderstelt. Waarschijnlijk is er ook een enorm verschil tussen het Oosten in Bijbelse tijden en het Oosten zoals we dat nu kennen. Er is dus niet alleen een cultuurkloof tussen ons en de Bijbelschrijver, maar ook een tijdsbarrière. Als moderne westerlingen lopen wij hierdoor continu het risico dat we een Oosterse schrijver verkeerd interpreteren. Er is nog een groter probleem. God denkt heel anders dan wij mensen!

(Jesaja 55 vers 8 en 9) We kunnen de bedoeling van een medemens al verkeerd opvatten, dus zullen we zeker fouten maken bij onze uitleg van Gods bedoeling! Zeg dus nooit dat de Bijbel ‘niet klopt’. Want er zijn waarschijnlijk feiten die we (nog) niet kennen. En daardoor interpreteren we een bedoeling soms verkeerd. Maar dat zegt niets over de betrouwbaarheid van de Bijbelse grondtekst!

4. Waren de schrijvers onbevooroordeelde waarnemers of hadden ze een agenda die hun schrijfsels kleurden? Dawkins suggereert hier dat de Bijbelschrijvers een geheim plannetje konden hebben. Maar ik kan je ervan verzekeren dat de schrijvers stuk voor stuk een overduidelijke agenda hadden. Bovendien waren ze sterk betrokken bij hun schrijfsels. Helaas weten we niet precies wie de eerste vijf boeken van de Bijbel schreef. Maar die boeken zijn overduidelijk geschreven om ervoor te zorgen dat de verhalen niet werden vergeten. Ook wilden de schrijvers voorkomen dat de verhalen zouden veranderen door mondelinge overlevering. Een groot deel van het Oude Testament bestaat verder uit beschrijvingen van wat er zoal gebeurde met het volk Israël. De schrijvers ervan zijn te vergelijken met de geschiedenis-schrijvers van elk willekeurig volk. Maar ze hadden wel een bijzondere eigenschap: ze beschreven nauwkeurig de meest genante details van de Israëliische geschiedenis. Meestal hoor je op school nooit de lelijke details van de vaderlandse geschiedenis. Die hoor je als regel via andere bronnen. En die bronnen brengen het dan extra negatief. *Voetnoot 46)* Maar de geschiedenis-schrijvers van Israël waren erg openhartig. Waarschijnlijk hoopten ze dat bepaalde fouten niet opnieuw werden gemaakt door latere generaties. Dat was hun duidelijke agenda. De profeten werden vanwege hun vaak negatieve

Voetnoot 46) Op school hoorden we veel over de vaderlandse held Michiel de Ruyter, maar niet dat hij – zoals alle kapiteins in die tijd – slaven vervoerde. Daardoor weten veel mensen ook niet dat Michiel de Ruyter de slaven veel bewegingsvrijheid gaf, en dat ze hetzelfde eten kregen als de matrozen. Deze menswaardige behandeling van slaven was heel ongewoon in die tijd. Andere kapiteins verdienden aanzienlijk meer geld omdat zij hun scheepsruim volpropten met slaven en ze weinig eten gaven. Michiel de Ruyter verdiende misschien maar een kwart van wat hij had kunnen verdienen. Alleen maar omdat hij de slaven een menswaardige behandeling gunde. Men had op school uit kunnen leggen dat je iemand moet beoordelen met de normen van de cultuur en tijd waarin hij leeft of leefde. Gezien zijn handelwijze zou hij in een andere tijd en cultuur fel tegen slavernij zijn geweest. Dat is de les die je uit de geschiedenis kunt leren. Helaas hebben we hier niets over gehoord op school. Nu we via andere bronnen vernemen dat De Ruyter ‘iets met slaven deed’ willen velen opeens dat de naar hem vernoemde straten en pleinen een andere naam krijgen. Maar gerekend naar de gangbare norm van de tijd waarin hij leefde was hij heus een goed mens.

boodschap mishandeld. Hun mededelingen waren dus niet populair. Ze wisten bij voorbaat: ‘Als God me niet beschermt, zal ik een marteldood sterven’. Wat voor geheim plannetje hadden zij nog kunnen hebben? Koning David was een singer-songwriter, die samen met wat vrienden muziek maakte. Hun liederen staan in het boek Psalmen. En Davids zoon Salomo schreef de boeken Spreuken, Prediker en Hooglied om zijn kinderen een goede start mee te geven. Welke geheime agenda zou een machtige koning kunnen hebben als hij liederen schrijft of zijn kinderen voorbereidt op het leven?

De Nederlandse vertaler van ‘The God delusion’ vertaalt soms niet genoeg tekst om te laten weten dat er wat belangrijks komt. En dan laat hij de belangrijke boodschap in het Engels staan! Hij “vertaalde” bijvoorbeeld: ‘Ontwikkelde christelijke lezers hebben Ira Gershwin niet nodig om te weten dat: ‘The things that you’re li’ble to read in the Bible / it ain’t necessarily so’. (voetnoot 47) Als ik weergeef wat ik hiervan begrijp, en dat dan weer vertaal, krijg je dit:

‘... de dingen die jij bent (?) te lezen in de Bijbel (?) noodzakelijk zo.’
‘... The things that you are (?) to read in the Bible (?) necessarily so.’

Dit is bizar: ik moet kennelijk een levensles leren, maar ik krijg die noodzakelijke les in een voor mij onleesbaar niveau Engels. Terwijl een Nederlandse vertaling bestemd is voor Nederlanders die geen woord Engels kennen! Alle Engels gebleven tekst had in een voetnoot vertaald moeten worden. Maar zo’n voetnoot is er niet. De vertaler heeft overduidelijk niet begrepen voor welke doelgroep hij ‘The god delusion’ vertaalde. Professor Dawkins had hem echt eens moeten uitnodigen voor een goed gesprek. Staande in zijn privébibliotheek had professor Dawkins zijn handen vaderlijk op de schouders van zijn vertaler kunnen leggen. En dan had hij heel ernstig kunnen zeggen: ‘Hans, m’n jongen, daar in dat kikkerlandje van jou zijn veel mensen die alleen hun moedertaal kennen. Ik wil graag dat mijn visie hen bereikt. Zul je alles vertalen? En als iets niet te vertalen is, leg je mijn bedoeling dan even uit in een voetnoot?’ Helaas zag de professor af van dat noodzakelijke gesprek, met als gevolg dat zijn vertaler een paar maal essentiële informatie in het Engels liet staan. Van Riemsdijk is niet de enige die dit doet. Er zijn veel vertalers (en zelfs Nederlandstalige schrijvers) die het leuk vinden om een beetje te

Voetnoot 47) **Gam** pag. 107/ **Tgd** pag. 120

pronken met hun talenkennis. Dat is hun goed recht. Toch zou het wel zo netjes zijn als ze dan in het voorwoord een waarschuwing opnemen. Bijvoorbeeld: ‘Om dit “Nederlandstalige” boek te kunnen lezen, moet u een vreemde taal hebben geleerd, en ook nog op een vrij hoog niveau.’ Dan zouden de mensen die alleen maar Nederlands kennen een boek pakken dat ze *wel* kunnen lezen.

Tegenstrijdigheden.

Dit schreef de professor onder de voor mij onleesbare levensles van Ira Gershwin: ‘Doen die christenen dan nooit het boek open dat ze beschouwen als letterlijke waarheid? Waarom zien ze geen duidelijke tegenstrijdigheden?’ De man die de Bijbel meestal gesloten houdt, vraagt zich verontwaardigd af of wij de Bijbel weleens open doen. Hij beweert ook dat wij blind zouden zijn voor de tegenstrijdigheden in de Bijbel. Als voorbeeld noemt hij de verschillende geslachtsregisters van Jozef. Inderdaad, Jozef heeft er twee: een van zijn biologische vader en een van zijn stiefvader. Maar Dawkins vindt dat de namenlijsten van die twee totaal verschillende families identiek horen te zijn. Hij zegt met gespeelde verontwaardiging dat ze enorm van elkaar verschillen. Jazeker, zelfs de stamvaders verschillen! Want het gaat dus om de stambomen van totaal verschillende families. Die verschillen uiteraard van elkaar. En dat etaleert hij als ‘een verontrustende tegenstrijdigheid.’

Sommige kwesties lijken tegenstrijdig als je er oppervlakkig naar kijkt. Maar als je meer weet, is er niets om je zorgen over te maken. Veel schijnbare “tegenstrijdigheden” zijn onderdelen van een groter geheel. Maar dat zie je pas als je de ontbrekende informatie krijgt. De profetie in psalm 22 is een goed voorbeeld. De kruisiging en de toekomstige macht van de Heer lijken een tegenstrijdigheid, totdat je hoort dat Hij opstond uit de dood. Als je die tussenschakel nog niet kent, lijkt Psalm 22 erg tegenstrijdig. In de evangeliën zijn ook echte tegenstrijdigheden. Deze verschillen zouden een probleem zijn geweest als de evangelisten een openbaring van God hadden geclaimd, maar dat deden ze niet. Ze baseerden hun verslag op hun eigen herinnering of op de verhalen van geïnterviewde ooggetuigen. (Zie Lucas 1 vers 1 tot en met 4) Wees gerust: de vier evangelisten zijn unaniem in hun beschrijving van de grote heilsfeiten. Daar heeft God wel voor gezorgd! Ze zeggen alle vier: ‘De Heer deed wonderen. Daarna werd Hij verraden, verloochend en gekruisigd. Drie dagen na

de kruisiging stond Hij op uit de dood, en wie Hem aanneemt als Verlosser en Heer is voor eeuwig behouden.’

Verhalen zoals de maagdelijke ontvangenis zouden volgens Dawkins geleend zijn uit andere godsdiensten. Als hij dat echt denkt, vergist hij zich. Er is een enorm verschil tussen die heidense verhalen en het Bijbelverhaal. Allereerst was de Here Jezus als geest al aanwezig bij de schepping. Dat blijkt uit diverse Bijbelteksten. Zelf zei Hij dat Hij er al was toen Abraham nog niet was geboren. (Johannes 8 vers 57 tot en met 59) Dus als geest, als persoonlijkheid, bestond Hij allang toen Hij voor Zijn missie afdaalde naar de aarde om als mens geboren te worden. Tijdens de zwangerschap van Maria kreeg Hij een menselijk lichaam. Vergelijk dit maar eens met de heidense verhalen over een maagdelijke ontvangenis. In die volksverhalen werden fonkelnieuwe personen geboren. Hun geest en lichaam ontstonden allebei tijdens de zwangerschap. Wie even nadenkt, ziet wel in dat er een groot verschil is tussen de Bijbelse geschiedenis en de heidense verhalen. Volgens sommige mensen zijn er meer van dit soort grote verschillen. Maar het genoemde verschil is al een grote geruststelling.

Het zwagerhuwelijk.

Helaas: mensen zoals professor Dawkins kunnen je aanvallen op geloof als je bepaalde dingen niet weet. Daarom schrijf ik over het zwagerhuwelijk en de geslachtsregisters. Je kunt deze informatie overslaan, maar dan mis je wel een paar sterke argumenten voor je geloof. Wat ik over Bijbelse geslachtsregisters en het zwagerhuwelijk vertel is voor een klein deel gebaseerd op wat ik over de Bijbelse cultuur heb gelezen. Maar mijn visie steunt vooral op Bijbelteksten. Je weet toch wel wat een stamboom is? Het begint altijd met 1 man en 1 vrouw. Zij vormen de stam, en ieder kind is een tak van de boom. De kleinkinderen zijn weer een zijtak. Adam en Eva kregen veel kinderen. Van slechts twee zonen hebben we een geslachtsregister. Van Kaïn omdat hij de oudste was, en van Seth omdat hij de voorvader van de hele wereldbevolking is. (Voetnoot 48) Critici noemen het ‘een tegenstrijdigheid’ dat er van twee zonen een geslachtsregister is. Dat is natuurlijk grote onzin. Er is niets mis met twee familietakken aan een stamboom! Die critici doen duidelijk een poging om de Bijbel in twijfel te trekken.

Voetnoot 48) Kaïn en Seth trouwden met een zus. Inteelt leverde toen nog geen ziekte of misvorming op, omdat het genetische materiaal nog van topkwaliteit was.

In Mattheüs en Lucas staan twee verschillende geslachtsregisters die eindigen op Jozef. Het lijkt dus alsof Jozef twee vaders had. Even een uitleg. In onze ogen is afstamming een DNA-kwestie, en dus kan maar één familieregister de juiste zijn. Maar het ging voor de oosterling van een paar duizend jaar geleden vooral om zaken als ‘iemand's naam mag niet vergeten worden.’ Als een man kinderloos stierf, trouwde er een bloedverwant met zijn weduwe. Dat kon de vader, broer, oom, neef of achterneef van de overledene zijn. In een enkel geval kon het zelfs om een zwager gaan. *Bijbeltekst c*) De kinderen die hij bij de weduwe verwekte waren officieel de nakomelingen van de gestorven man. Ik maak het even duidelijk met moderne, westerse namen. Stel je voor dat Eduard was getrouwd met Annie en Eduards zus was getrouwd met Peter. Helaas stierf Eduard en liet Annie kinderloos achter. Dus nam Peter de weduwe op in zijn harem, ‘om voor zijn zwager nageslacht te verwekken.’ De kinderen die Peter bij Annie verwekte werden dan ‘de kinderen van Eduard’ genoemd. *Zie tekst c*) Maar het kan nog vreemder. Stel, Annie blijkt onvruchtbaar te zijn. Het was in Israël gebruikelijk dat een vrouw dan tegen haar man zei: ‘Verwek een kind bij mijn slavin. Dat is dan mijn kind.’ (*tekst d*) Vertaald naar ons hedendaagse voorbeeld zou dat zijn: Annie geeft haar slavin Marie aan Peter. De kinderen die Peter bij Marie verwekt zijn dan officieel de kinderen van de overleden Eduard en de onvruchtbare Annie.

Je begrijpt nu wel: de geslachtsregisters hadden in Bijbelse tijden vooral een sociale betekenis. Genetisch klopte er vaak niets van. Als een kinderloze weduwe hertrouwde, waren er voor haar kinderen uit dat huwelijk dus twee geslachtsregisters mogelijk: de biologische en de officiële. Dat verklaart de twee geslachtsregisters van Jozef. Waarschijnlijk was zijn moeder ook een hertrouwde weduwe. Maar beide registers komen uit David, dus het maakt ten diepste niet uit welke van de twee de juiste is.

Onthutsend groot verschil?

In het Midden-Oosten werden vrouwen uitgetrouwde. Het was voor de man dus relatief makkelijk om op iedere leeftijd een vrouw te krijgen. Sommige mannen werden op zeventigjarige leeftijd opnieuw vader, terwijl hun oudste zoon al opa was. Wanneer de jongste zoon

Bijbelteksten c) Genesis 38 vers 7 tot en met 9, en het Bijbelboek Ruth. / d) Genesis 16: 1 en 2, Genesis 30: 3 t/m 13 / Genesis 25 vers 1 t/m 6

vrij jong vader werd, had de oudste broer al achterkleinkinderen. Maar als de jongste zoon ook nog eens vrij laat aan een gezin begon, zouden zijn familieregister en het register van zijn broer zomaar 4 generaties kunnen verschillen. Ook was het vaak een onbewuste familietraditie op welke leeftijd mannen trouwden. In de ene familietak trouwde men op zijn twintigste, en in de andere familie begon een man pas na zijn veertigste aan een gezin. Op die manier kon het verschil tussen twee geslachtsregisters snel oplopen. De registers van Davids zonen Nathan en Salomo besloegen een periode van ongeveer 900 jaar, en hadden in die cultuur makkelijk 20 tot 40 generaties kunnen verschillen. Toch verschillen ze slechts dertien generaties. ‘Dat valt mee’, dacht ik nog. Maar tot mijn grote verbazing noemt Dawkins dat verschil van dertien generaties ‘onthutsend groot’. Spreekt hij uit onnadenkendheid of is het weer een geraffineerde truc om de gelovige onzeker te maken? Dawkins noemt het verdacht dat de geslachtsregisters in Mattheüs en Lucas niet volkomen identiek zijn. Hij schrijft: ‘In die registers staan niet eens dezelfde namen!’ Let op: twee zonen van David hebben elk hun eigen familie gesticht. **Bijbeltekst e)** Er is dus sprake van twee verschillende families, en het is logisch dat de familieregisters verschillen. Waarom etaleert Dawkins dit als een tegenstrijdigheid? Waarschijnlijk hoopt hij dat de gelovige lezers erg van streek raken door zijn “informatie”. Hij bouwt de spanning enorm op, om daarna voor een anticlimax te zorgen. Want zodra de gelovige stijf staat van de stres, zegt Dawkins opeens laconiek: ‘Die registers zijn geen probleem, want Jozefs afkomst is volstrekt onbelangrijk. Immers: Jozef was niet de vader van Jezus!’ Als gelovige lezer slaak je een zucht van opluchting. ‘Gelukkig maar’, denk je dan. Maar die geruststelling van Dawkins is een tikkende tijdbom. Want later denk je: ‘Hoe kan Jezus ‘Zoon van David’ genoemd worden als er geen link is tussen Maria en David?’ Er zijn twee antwoorden mogelijk.

1. Jozef en Maria konden halfbroer en halfzus zijn, en dezelfde vader hebben! Net als Abraham en Sara. Want huwelijken tussen halfbroer en halfzus waren destijds heel normaal. (In sommige culturen schijnt het nog steeds te gebeuren.) Daarom verzucht een bruid in Hooglied: ‘Was je maar mijn broer! Dan kon ik je op straat omhelzen en kussen, zonder dat het werd veroordeeld!’ (Hooglied 8 vers 1 en 2)

2. Volgens de Oosterse maatstaven van een paar duizend jaar geleden

Bijbelteksten e) Mattheüs 1 vanaf vers 6 en 7 en ook Lucas 3 vanaf vers 32.

was de genetische link tussen twee mensen niet zo belangrijk. Het ging er voornamelijk om dat een bepaalde naam werd geëerd. Abraham, Isaäk, Jacob en David waren vrienden van God. Om hen te eren wilde God hen een rol geven in de heilsgeschiedenis. Als een officiële nakomeling van deze vier met de moeder van Jezus trouwde, was er een link tussen Gods Zoon en de vrienden van God. Een paar duizend jaar geleden vond de oosterling dit prima afronding van de kwestie. Jozefs geslachtsregister is dus in sociaal opzicht belangrijk. Dat de stambomen van Davids zonen Natan en Salomo verschillen is logisch. Maar toen ik keek naar de namen tussen Abraham en David zag ik ook een aantal verschillen, die even uitgelegd moeten worden. Wees gerust: de geslachtsregisters zijn volgens Paulus niet gedicteerd of geïnspireerd door God. Je kunt er beter geen tijd aan verspillen. Maar mensen als Dawkins gaan die registers uitpluizen, en ieder verschil etaleren ze triomfantelijk als een tegenstrijdigheid. En dan gaan veel gelovigen twijfelen aan de betrouwbaarheid van de Bijbel. Let op: de Evangelisten Mattheüs en Lucas hebben elk gewoon een van de beschikbare geslachtsregisters genomen om aan te tonen dan Jozef een nakomeling is van David, Jacob, Isaäk en Abraham. Ze hadden ook anderen kunnen gebruiken. Kennelijk zijn er in het voorgeslacht van Jozef wel vaker weduwen hertrouwd. Die registers zijn geschreven door gewone Israëlitische ambtenaren. Dus eventuele verschillen zijn geen reden om te twijfelen aan de betrouwbaarheid van Gods Woord. Tussen Chesron en Amninadab zie je in het ene register Aram staan, en in het andere Arni en Arni's zoon Admin. Terwijl je in het andere geslachtsregister alleen Aram ziet. Het zou kunnen dat er in de registers sommige namen zijn weggelaten. Dus zitten er tussen Chesron en Amninadab waarschijnlijk drie generaties: Aram, Arni en Admin. In de ene register heet Nachsons zoon Salmon en in het andere register Salma. Dat is een kwestie van spelling. Ik heet Tiny – met de griekse letter ‘y’ op het eind – maar men schrijft helaas vaak Tini, Tienie of Tine. Zo ging dat ook met de naam van Nachsons zoon. Goed onthouden: de geslachtsregisters zijn gewoon ‘ambtelijke notities’. Ze zijn niet gedicteerd of geïnspireerd. Daarom schreef Paulus aan Timotheüs: ‘Verspil geen tijd en energie aan geslachtsregisters. Zij zullen jou eerder in verwarring brengen dan dat ze je geloof opbouwen.’ (1 Timotheüs 1 vers 4) Nu weet ik waarom Dawkins begon over die geslachtsregisters. Hij wil ons in verwarring brengen, en zo verhinderen dat we opgebouwd worden in ons geloof.

Gedicteerd of geïnspireerd

Zowel gelovigen als atheïsten hebben het merkwaardige idee dat God alles altijd op een ongewone en bovennatuurlijke manier zou doen. Maar Hij gebruikt alleen bovennatuurlijke methoden wanneer er geen normale methode beschikbaar is. Als er slechts één persoon op het idee was gekomen om een biografie over de Heer te schrijven, had God alles aan hem geopenbaard. Ja, maar dat hoefde niet, want er was al voldoende informatie beschikbaar! Vanwege de doelgroep waar ze voor schreven, hadden de evangelisten elk hun eigen stijl. Ook wist de één dingen die de ander niet wist, dus is de combinatie van hun werk een compleet verhaal. Dat zie je bijvoorbeeld als het gaat over de gebeurtenissen rond de geboorte van de Heer. Natuurlijk hebben de evangelisten gebeden om de hulp van de Heilige Geest. En die hulp kregen ze zeker, maar op een heel nuchtere manier. God bracht ze gewoon in contact met mensen die hen de benodigde informatie konden geven. God hoefde Zijn Boodschap dus niet op een bovennatuurlijke manier te openbaren. Veel mensen zien dit als een reden om de Bijbel weg te zetten als ‘mensenwerk’. Maar als het om de grote heilsfeiten gaat, zijn de evangelisten unaniem in hun verslag. Dat bewijst wel dat God de eindredactie had. Sommige Bijbelboeken beginnen met een duidelijke introductie waarin de auteur zich bekendmaakt, zoals in de profetische boeken en de meeste brieven van de apostelen. Helaas hebben de evangeliën niet zo’n duidelijke introductie als de brieven van Paulus. Al zijn er vermoedens over wie ze geschreven kunnen hebben. De arts Lucas was een niet-Joodse christen. Hij was een medewerker van Paulus en heeft ongetwijfeld ook contact gehad met de discipelen. Als Griek en als arts was hij ongetwijfeld erg geïnteresseerd in de ongewone geboorten van Jezus en Johannes. Het is daarom heel begrijpelijk dat men Lucas aanziet voor de schrijver van het Lucas-evangelie, al is het ook mogelijk dat iemand anders het schreef. Maar wat is belangrijker: de naam van de schrijver of het werk dat hij heeft verricht? In het Johannes-evangelie lees je nergens de naam Johannes. In plaats daarvan wordt er een cryptische omschrijving gebruikt: ‘De discipel die de Heer liefhad.’ De samenstellers van de Bijbel meenden terecht: ‘Alleen Johannes zelf zou zijn naam vervangen door die mooie omschrijving.’ Je kunt aan de vertelling rond de kruisiging ook wel zien dat de schrijver echt Johannes was. Want de schrijver van het Johannes-evangelie focust zich op de Heer aan het kruis. Hij verzwijgt alle bijzaken zoals

natuurverschijnselen, medegekruisigden, en de Romeinse officier. Hij heeft het alleen over de Heer aan het kruis. Verder is hij de enige die schrijft over het ontroerende moment dat de Here Jezus Zijn moeder toevertrouwt aan een discipel. ‘Deze schrijfstijl past helemaal bij het karakter van Johannes.’ Door zulke constateringën kwam men achter de naam van de schrijver van veel Bijbelboeken. Professor Dawkins noemt een aantal Bijbelboeken onbetrouwbaar omdat ze toch aan de verkeerde auteur zijn gelinkt. Nou én? Een boek is betrouwbaar of niet betrouwbaar vanwege de inhoud, en niet vanwege de naam van de auteur! Toch denk ik vaak: ‘Begon elk Bijbelboek maar met de naam van de schrijver!’ Als gelovige hadden we die duidelijkheid ook heel graag willen hebben over de eerste vijf boeken van de Bijbel. Ik denk niet dat Mozes ze allemaal heeft geschreven. Want er staat vaak ‘Mozes zei’ of ‘Mozes deed.’ Zelf schrijf ik weleens voor het grappige effect ‘een zekere Tiny Noordijk’, maar het is niet gebruikelijk om jezelf bij name te noemen. Verder had Mozes ook niet over zijn eigen dood kunnen schrijven. Wie beschreef het dan wel? Aäron, de broer van Mozes? Of Jozua? Maar die worden ook bij name genoemd. Dus zij zijn ook niet de schrijvers. Helaas maakt God het ons nooit makkelijk. Zo Vader, zo Zoon! Er hadden heel wat meer mensen in de Here Jezus geloofd als Hij even had gezegd dat Hij in Bethlehem was geboren. Waarom zei de Heer het niet? Nou, de mensen moesten Hem geloven omdat ze Hem betrouwbaar vonden, en niet vanwege een wetenswaardigheid. Vanmorgen ontdekte ik 2 Timotheüs 3 vers 14 tot en met 2 Timotheüs 4 vers 3. Daarin zegt Paulus heel duidelijk dat alles wat er in de Heilige schrift staat door God geïnspireerd is. Ik kwam heftig in opstand tegen die uitspraak, en riep: ‘Hoe kunt u dat nou zeggen!’ Maar Paulus ging onverstaanbaar verder: ‘Want er komt een tijd waarin de mensen de gezonde leer niet meer zullen verdragen. Ze luisteren liever naar mensen die de waarheid afzwakken. Ze geloven liever in fantasieën die aansluiten bij wat ze zelf acceptabel vinden.’ Dat was voor mij wel even schrikken, want deze mensen zijn het tegenovergestelde van het type waar ik graag bij hoor. Ik wil graag dat de Heer tegen me kan zeggen: ‘Al heb je kleine kracht, je hebt Mijn Woord bewaard en Mijn Naam niet verloochend.’ (Openbaring 3 vers 8) Paulus geeft het vaak duidelijk aan wanneer God hem iets laat zeggen, maar zegt het ook eerlijk wanneer hij zijn eigen gedachten uit. ‘Dit zeg ik, niet de Heer.’ (*tekst f*) Dus wat hij daarna zegt, kan ook

Bijbeltekst f) 1 Corinthe 7 vers 25 tot en met 28) /

‘een menselijk aandeel’ zijn. Maar pas op! Het komt vaak voor dat je een Bijbelgedeelte aanziet voor ‘een menselijk aandeel’, en dat het later toch van God blijkt te zijn. Daarom moeten we de Bijbel altijd zien als ‘God heeft de Bijbel zo gewild, en verleent er Zijn gezag aan.’ De vier evangeliën en het boek Handelingen zijn van latere datum dan de brieven van de apostelen. Waarom staan ze dan voorin het Nieuwe Testament? Daar is een verklaring voor. De Bijbelse brieven werden geschreven aan mensen die alles wisten over de Here Jezus, en ook over de tijd na de opstanding en na de Hemelvaart. Mensen die deze basiskennis niet hebben, begrijpen weinig van die Bijbelse brieven. Daarom plaatste men de evangeliën en Handelingen voorin het Nieuwe Testament. Want alleen als je de evangeliën en Handelingen hebt gelezen, heb je genoeg basiskennis om de brieven te kunnen begrijpen. Sommige Bijbelcritici noemen het verdacht dat Paulus niet schreef over het leven van de Heer. Maar de geadresseerden wisten alles al over Jezus. Die basiskennis hoefde echt niet herhaald te worden. Professor Dawkins beweert dat de evangelisten de levensloop van de Heer creatief bewerkten om ervoor te zorgen dat het leuk aansloot op de profetieën. Zo wekt hij de indruk dat er sprake zou zijn van opzettelijk bedrog. En hij citeert anderen die hetzelfde doen als hij. Maar iedereen die het Nieuwe Testament zelf heeft gelezen, weet dat de discipelen oprecht geloofden in wat ze deden, schreven en zeiden. Waarom legden zij een link tussen gebeurtenissen in het leven van Jezus en de profetieën in het Oude Testament? Daar is een simpele verklaring voor. De discipelen hebben het vaak over ‘het zich herinneren wat er is gezegd door de Heer en de profeten’. Zij konden dus goed verbanden leggen tussen wat ze hoorden en wat ze al wisten. Maar het komt ook voor dat de Heilige Geest je bepaalde verbanden laat zien. Dat is ook de reden waarom je wordt aangemoedigd om Gods Woord te lezen. Want dan kan God je een Bijbelgedeelte in herinnering brengen. Op een avond was ik voor mijn tante aan het afwassen. En opeens zei ik heel verdrietig: ‘Heer, ik zou graag willen weten wat U van mij vindt.’ Toen leek het wel alsof ik een stem in de verte hoorde roepen: ‘Gedachten van heil, niet van onheil’. Ik liep naar de huiskamer. ‘Tante Eef, ik kreeg een merkwaardig zinnetje in mijn hoofd: gedachten van heil, niet van onheil. Is dat een Bijbeltekst?’ Tante knikte. ‘Jeremia 29 vers 11.’ Nu begrijp ik wat de discipelen bedoelen met ‘het zich herinneren van wat de Heer en de profeten hebben gezegd.’ (Johannes 2 vers 22)

De geboorteplaats van de Here Jezus

De mensen die naar de toespraken van de Here Jezus luisterden kun je verdelen in drie groepen. Natuurlijk waren er fans die regelmatig kwamen luisteren en toevallige passanten. Zij werden 'de schare' genoemd. Dat is een ouderwetse aanduiding voor 'het grote publiek.' Er was ook een groep trouwe volgelingen die de Heer echt altijd en overal volgden en dingen voor Hem deden. Tot slot had je ook nog de twaalf officiële leerlingen van de Heer. Die noemen we de discipelen. Op een dag had de Heer een indrukwekkende toespraak gehouden. Sommige mensen in het publiek zeiden toen: 'Hij is een profeet'. Anderen zeiden: 'Deze Jezus is de Christus, de Messias.' Weer anderen riepen: 'Dat kan niet hoor, Volgens de Schrift wordt de Messias in Bethlehem geboren. En Hij komt uit Gallilea.' Als jij tot de weinigen behoort die de Bijbel openen, lees dan eerst eens Johannes 7 vers 25 tot en met 52 voordat je verder gaat. Dawkins citeerde uit het hele verhaal alleen maar vers 41 en 42, en vervangt 'de schare' door 'de volgelingen van de Heer.' Want hij beweert: 'De volgelingen van Jezus waren verrast om te horen dat Jezus niet in Bethlehem was geboren'.(voetnoot 49) Wat? Denkt professor Dawkins werkelijk dat moeder Maria – een van de volgelingen - was vergeten waar haar eerste kind was geboren? Natuurlijk wist Maria nog heel secuur de geboorteplaats van haar Zoon. Het spreekt ook vanzelf dat ze het aan de andere volgelingen heeft verteld. Dawkins begaat dus een grote vergissing als hij denkt dat de volgelingen van de Here Jezus niet wisten waar de Heer was geboren. In de verzen 43 en 44 lezen we dat er mensen waren die de Heer wilden mishandelen. Zouden de trouwe volgelingen van de Heer zoiets willen doen? Nee, natuurlijk niet. Het ging om passanten die stonden te luisteren. **Zij** wisten niet dat de Heer was geboren in de velden van Efrata. Ook de farizeeërs wisten het niet. (Johannes 7 vers 52) Er waren destijds twee plaatsen met de naam Bethlehem. Een gehucht vlakbij Nazareth en een dorp bij Jeruzalem. Vijanden van Gods Woord beweren nu dat de Here Jezus geboren zou zijn in dat gehucht bij Nazareth. Maar er staat duidelijk in het Lucasevangelie dat Jozef en Maria naar Judea gingen. (Lucas 2 vers 4) En in het paleis van Herodes zeiden schriftgeleerden dat het Kind te vinden was in Bethlehem, waar koning David vandaan kwam. Dat was in Judea, bij Jeruzalem. En daar vonden ze het kind inderdaad. (Mattheus 2 vers 6) De Herders die in de omgeving van Jeruzalem hun werk deden, hoorden van de Engelen dat

Voetnoot 49) **Gam** pagina 106 / **Tgd** pagina 118

dat ze naar Bethlehem moesten gaan. En ze gingen er diezelfde nacht nog heen. Welke plaats Bethlehem komt je het meest logisch voor: die op 12 kilometer afstand of die op ruim 100 kilometer afstand? Op de achtste dag na de geboorte werd Jezus in de tempel van Jeruzalem besneden. Zie jij een gezin met een pasgeborene in 7 dagen tijd 100 kilometer lopen? Nee? Dan vind je een afstand van ongeveer 12 kilometer een stuk aannemelijker. Toen de wijzen uit het oosten bij koning Herodus waren, zeiden de Schriftgeleerden waar ze het Kind konden vinden: In Bethlehem, de stad van Koning David, in de velden van Efratha. Kortom: het gaat over het stadje Bethlehem bij Jeruzalem. Mattheus ging er van uit dat Maria en Jozef altijd in Bethlehem (bij Jeruzalem) hadden gewoond. Hij vertelt: ‘Toen koning Herodus het Kind wilde vermoorden, vluchtte het jonge gezin naar Egypte. Na de dood van Herodes gingen ze terug naar Israël. Maar toen ze hoorden dat zijn opvolger net zo wreed was, gingen ze in Nazareth wonen.’ Maar de door Lucas geïnterviewde gelovigen wisten dat Maria en Jozef oorspronkelijk uit Nazaret kwamen. De vraag waarom zij naar Bethlehem gingen werd niet relevant gevonden, dus was die informatie niet blijven hangen in het geheugen van de mensen. Maar Lucas heeft op basis van beschikbare informatie en wat logische aannames een verklaring bedacht voor de reis vanuit Nazareth naar Bethlehem. Wetenschappers doen dat ook regelmatig: op basis van beschikbare informatie en logische aannames komen ze tot een hypothese. En als de directe informatie niet voldoende is, gaan ze verbanden leggen met wat ze nog meer weten of denken te weten. Lucas deed dit ook. Hij dacht: ‘Maria en Jozef woonden in Nazareth. Maar het Kind werd geboren in Bethlehem, en besneden in Jeruzalem. Men zegt dat Jozef alle zonen van zijn gezin wilde inschrijven in zijn familieregister. O, wacht eens, ik heb ook iets gehoord over een volkstelling...’ Helaas, als je niet de juiste informatie hebt, trek je verkeerde conclusies. Dan zitten er foutjes in je verhaal. Dit is Lucas ook overkomen. Gelukkig ging het om onbelangrijke details. Want het is niet belangrijk welke Romeinse keizer Israël verdruchte. Ook de reden waarom Jozef en Maria in Bethlehem waren is niet relevant. Het gaat erom dat ze daar op het juiste moment waren en dat de Here Jezus daar werd geboren. Let op: Lucas schreef zijn verslag voor zijn vriend Theofilus. Die Theofilus was niet zo’n muggezifter als veel critici. Hij was vooral geïnteresseerd in de belangrijke feiten, en niet in onbelangrijke details. Het ging erom dat

Jozef een nakomeling was van David, en dat Jezus in Bethlehem bij Jeruzalem werd geboren. Maar Dawkins beweert nu: ‘Het was wel erg dom van Lucas dat hij dingen beweerde die historici kunnen controleren in buiten-Bijbelse bronnen.’ *Voetnoot 50*) Stel je voor dat jij een brief schrijft aan een vriend. Denk jij dan dat jouw brief over bijna 2000 jaar door miljarden mensen wordt gelezen? Hou je er rekening mee dat een stel critici dan elke oprechte vergissing in je brief zullen etaleren als bewust bedrog? Nee? Nou, de evangelist Lucas hield er ook geen rekening mee. Aan de eerste vier verzen van zijn evangelie kun je zien dat hij een oprecht mens is. Hij vertelt dat hij informatie had verzameld, en op basis daarvan een verslag schreef. Professor Dawkins had uitvoerig kunnen ingaan op de inhoud van de eerste vier verzen van Lucas. Hij had mild kunnen zeggen: ‘Het is logisch dat de evangelisten een link zagen tussen gebeurtenissen in het leven van Jezus en allerlei profetieën. Net als wetenschappers zagen ze verbanden tussen wat ze echt wisten en dachten te weten. Maar de overeenkomsten die zij meenden te zien zijn volgens de atheïst puur toeval.’ Op die manier had Dawkins het menselijke aspect van de evangeliën benadrukt, zonder dat hij de goede naam van integere mensen had besmeurd. Maar Dawkins zet de evangelisten neer als een stelletje leugenaars. De reden waarom hij dit doet is: het zijn volgelingen van de Here Jezus. Dit doet me denken aan wat de Here Jezus zei: ‘Je wordt gezegend door God wanneer men jou belasterd, vervolgt, en allerlei leugens over je vertelt omdat je Mijn volgeling bent. Wees blij, want je wordt beloond in de Hemel. Besef dat je het lot deelt van de profeten!’ (Mattheüs 5 vers 11)

De wijzen uit het oosten

Ongeveer anderhalf jaar na de geboorte woonden Jozef, Maria en het Kind nog steeds in Bethlehem. Dat weten we omdat de wijzen aan Herodes vertelden hoe lang hun reis had geduurd. (lees maar na in Mattheüs 2 vers 7 en vers 16) Kennelijk hadden Jozef en Maria inmiddels een behoorlijk huis. Want de Bijbel zegt: ‘Ze kwamen **in het huis**, en zagen het Kind en Zijn moeder’. De wijzen zijn nooit in de stal geweest. Het zou dus leuk zijn als we naast een kerststalletje ook een woestijnafereeltje met wat kamelen en de drie wijzen konden kopen. Dat zouden we een eindje opzij van de kerststal kunnen zetten. Want de wijzen gingen pas op reis toen de Heer was geboren, en het duurde minstens anderhalf jaar voordat ze aankwamen. De wijzen die je bij je kerststal hebt staan kun je daar dan bij zetten. Want er is geen enkel

Voetnoot 50) Hoofdstuk 3, onder subtitel ‘De Heilige Schrift als argument’.

Bijbels argument voor het idee dat er slechts drie wijzen waren. Het kunnen er ook wel tien zijn geweest! Hoe komen we aan het aantal drie? Nou, er worden drie soorten geschenken genoemd: goud, wierook en mirre. Aanvankelijk gingen de wijzen naar het koninklijk paleis, menend dat de Koning der Joden daar geboren moest zijn. Dat was niet het geval. Hun vraag maakte koning Herodes erg nerveus. Hij vroeg aan de schriftgeleerden of de profeten iets over die geboorte hadden gezegd. ‘Jazeker,’ zeiden ze. ‘Er staat in Micha 5 vers 1 dat de Grote Leider geboren wordt in Bethlehem.’ Herodes vroeg belangstellend hoe lang geleden ze de ster hadden gezien. ‘Ongeveer twee jaar geleden’ vertelde een van de wijzen. Toen zei Herodes heel schijnheilig: ‘Als jullie Hem hebben gevonden, vertel me dan waar Hij is. Dan kan ik hem ook eer bewijzen.’ De wijzen uit het oosten hadden de ster even gemist, maar zagen hem opeens weer. De ster ging voor hen uit, tot hij tot stilstand kwam boven het huis waar de Here Jezus woonde. Het is mogelijk dat de wijzen anderhalf jaar eerder een mooi natuurfenomeen aan de hemel zagen, namelijk het samenvallen van twee sterren. Een ster die de geboorte van een koning verkondigt, en een ster die ‘de ster van de Joden’ werd genoemd. Maar de ster die ze na hun bezoek aan het paleis zagen was beslist geen gewone ster, al leek die op de ster waar ze naar zochten. Hij was waarschijnlijk net zo bovennatuurlijk als een engel. Want de ster ging voor hen uit en bleef staan boven een specifiek huis. Dat betekent dat hij een paar meter boven het dak moest hangen. Want als hij op een normale hoogte hing, kon het om elk huis in Bethlehem gaan. De Bijbel zegt: ‘De wijzen kwamen in het huis, zagen het Kind met Zijn moeder en boden Hem hun gaven aan.’ Jezus was al groot genoeg om alles aan te pakken en het door te geven aan moeder Maria. *(tekst i/j)* God waarschuwde de wijzen in een droom dat ze beter niet langs die wrede Herodes konden gaan. Dus verlieten ze het land langs een andere route. Toen Herodes begreep dat de wijzen stiekem vertrokken waren, besloot hij alle kleine jongetjes in de omgeving te laten vermoorden. Zo hoopte die moordenaar zijn toekomstige rivaal uit te schakelen. Wat een domme man! Dacht hij nou echt dat hij kon tegenhouden wat de profeten hadden aangekondigd? Toen Mattheüs hoorde over de kindermoord, dacht hij aan een tekst: ‘Een stem is gehoord in de streek van Rama, geweest en veel verdriet. Rachel huilt om haar kinderen en weigert zich te laten zich te laten troosten omdat ze dood zijn.’ *(tekst k)* Die tekst illustreert

Bijbelteksten *i/j*) Mattheüs 2 vers 1 tot en met 12 / *k*) Mattheüs 2 vers 13 tot en met 18 en Jeremia 31 vers 15

zich te laten troosten omdat ze dood zijn.’ (*tekst k*) Die tekst illustreert heel aangrijpend het verdriet van de Joodse moeders die moesten toekijken hoe hun kind werd vermoord. Het is niet bekend om hoeveel kinderen het ging, maar ieder kind had een moeder die van hem hield. Sommige moeders verloren misschien wel twee zoontjes, want die soldaten vroegen echt niet naar een geboortebewijs. Jongetjes van drie die eruit zagen als een tweejarige werden ook gedood. Gelukkig werd Maria dat verdriet bespaart. Want God waarschuwde Jozef in een droom: neem Maria en het Kind, en vlucht naar Egypte.’ Dat deed Jozef. Op televisie zei een criticus triomfantelijk dat er alleen in het Mattheüs-evangelie wordt gesproken over de kindermoord. ‘Er zijn geen buiten-Bijbelse bronnen die erover schrijven.’ Maar er zijn in onze tijd nog steeds dictators die een groep mensen in het geheim laten vermoorden. Zoiets wordt niet keurig ergens opgeschreven. Alleen wanneer een medewerker of een overlevende het bekend maakt horen we ervan. Die kindermoord was waarschijnlijk ook zo’n actie. Vermoedelijk ging het om hooguit dertig kinderen, want Bethlehem was toen nog niet zo groot als nu. Toch sta je er versted van dat zo’n drama verdwijnt uit het collectieve geheugen. Maar er zijn zelfs drama’s vergeten waarbij een lokale bevolking werd gehalveerd! Ruim 100 jaar geleden is hier in Nederland een vreselijke tuberculose-epidemie geweest. Door mijn adoptie-oma (1885 - 1985) weet ik dat er complete families werden uitgeroeid door die ziekte. Als zij er niet over had gepraat, had ik nooit over die tuberculose-crisis gehoord. Want wie ik ook ontmoet: niemand van de ‘gewone’ bevolking weet iets van deze grote epidemie. Het is verbijsterend dat iets met zo’n enorme impact al binnen ± 100 jaar is weggezakt uit het collectieve geheugen. Dus ligt het voor de hand dat de moord op hooguit dertig kinderen ook vergeten zou worden. Dat was al binnen ± 50 jaar het geval, want Lucas hoorde er nooit iets over. Uiteraard heeft Herodes die illegale moordpartij niet laten opschrijven. Het was zijn bedoeling dat het drama verzonk in de vergetelheid zodra een bepaalde generatie was uitgestorven. Maar hij is duidelijk niet geslaagd in zijn opzet. Waarschijnlijk hebben bekeerde personeelsleden van Herodus alles verteld aan Mattheüs. Zodra Herodes was gestorven, kwamen Jozef, Maria en Jezus terug uit Egypte. Maar Herodus werd opgevolgd door een man die net zo wreed was. Daarom vonden Jozef en Maria het beter om (weer) in Nazareth te gaan wonen. De atheïst Tom Fynn beweert: ‘Mattheüs wou de Joden plezieren, door een link te leggen met de profetieën.’ Wat een onzin. Mattheüs was

helemaal niet bezig om iemand te plezieren. Als Jood zag hij werkelijk een link tussen gebeurtenissen in het leven van de Heer en de profetieën. Hij wist dat andere Joden het ook zouden zien als hij erop wees. Verder beweert Flynn: ‘Lucas wou het christelijke geloof op maat snijden voor de heidenen en had het daarom over de koningen uit het Oosten.’ Deze bewering bewijst heel duidelijk dat Flynn de Bijbel dichtlaat en zomaar wat beweert. Want niet de Griekse Lucas, maar de Joodse Mattheüs had het over de bezoekers uit het verre Oosten. Bovendien is er totaal geen Bijbels argument voor het idee dat het koningen waren. In de Nederlandse vertaling van 1951 en de King James noemt Mattheüs hen wijzen uit het Oosten. En in de Turkse vertaling staat ‘sterrenwichelaars uit het Oosten’. (*tekst L*) Omdat de Turkse taal net zo is verwant aan het Aramees als Duits en Engels aan Nederlands, ga ik er van uit dat die vertaling het beste is.

Volgens Flynn moest Lucas het geloof ‘op maat snijden voor de heidenen.’ Maar dat hoefde hij helemaal niet te doen. Ja, als arts en als Griek was hij wel erg geïnteresseerd in de ongewone geboorten van Jezus en Zijn neef Johannes. Ook deelde Lucas alle gekregen informatie met zijn vriend, die dezelfde interesses had. Waarom zou dat niet mogen? Flynn beweert dat Lucas de maagdelijke geboorte en andere verhalen geleend zou hebben uit andere godsdiensten. Nee, Lucas had al zijn informatie van **Joodse** discipelen en die hoorden het ooit van de **Joodse** Jozef en Maria. Dus alles wat Lucas vertelde was 100 procent Joods. Er werd niets aangepast voor bekeerde niet-Joden. Oké, voor bekeerde heidenen golden minder strenge spijswetten en ze hoefden zich niet te laten besnijden. Maar verder gaf Lucas hen dezelfde boodschap als de Joden. Volgens Flynn zou het verhaal van Mattheüs in strijd zijn met wat Lucas vertelde. Natuurlijk heb ik de vertellingen zorgvuldig met elkaar vergeleken. Op essentiële punten zijn beiden unaniem. Ze gaan er van uit dat de Heer werd geboren in Bethlehem en dat de familie op een zeker moment (weer) in Nazareth ging wonen. Ook zeggen ze beiden dat Jozef afstamde van David. Dus in belangrijke kwesties is er geen tegenspraak. Ze vullen elkaar juist aan. Lucas laat ze in het laatste vers van hoofdstuk 2 terugkeren naar Nazareth. Maar er zou nog heel wat gebeuren voordat ze terug gingen. Als je het laatste vers van Lucas 2 vervangt door het hele verslag van Mattheüs, heb je het complete verhaal. Volgens historici gebeurde de inschrijving een paar jaar eerder of later dan men tegen Lucas zei. Bovendien was het

Bijbeltekst L) Mattheüs 2 vers 1

volgens een aantal historici een lokale gebeurtenis. Die historici zeggen dat er nooit een inschrijving van het hele Romeinse rijk is geweest. Laten we even aannemen dat het zo is. In dat geval zijn Jozef en Maria om een andere reden verhuist naar de geboortestad van Jozef. Misschien wilde Jozef dat de toekomstige zonen van het gezin werden ingeschreven in het familieregister waar hij zelf ook in stond. Deze motivatie van Jozef werd allicht verward met een mededeling over een of andere lokale inschrijving. Wat ook de echte reden was voor die verhuizing, het werd kennelijk nauwelijks relevant gevonden. Daardoor werd dat detail vergeten. Maar samen geven Lucas en Mattheüs de complete kerstgeschiedenis.

‘Natuurlijk weet ik zeker dat God deze broeders inspireerde. Al denk ik dat er ook menselijk aandeel bij kan zijn.’ Als je uitgaat van dit idee, loop je een groot risico. Je komt dan in de verleiding om alles weg te strepen wat ‘een menselijk aandeel’ lijkt te zijn. Dat is erg gevaarlijk! Gods Boodschap en het menselijke aandeel in de Bijbel zijn vaak te vergelijken met twee op elkaar geplakte stukken papier. Men kan het ene niet verscheuren zonder het andere ook te beschadigen of te vervormen! Ik weet zeker dat de Bijbel is zoals God het wilde hebben. En zo aanvaard ik het ook. Maar als een tekst écht niet klopt, gaat het om een menselijk aandeel. Want wat God dicteert is altijd in orde.

(13e brief) Hallo meneer Dawkins.

De maagd zal zwanger worden en een zoon baren... (Jesaja 7 vers 14)

Lang geleden had het Nederlandse woord **maagd** dezelfde twee betekenissen als het Aramese woord ‘**almah**.’ De meest gangbare bedoeling was ‘meisje’ of ‘vrouw’. Het werd dus ook gebruikt voor een moeder van zes kinderen. Maar wanneer men zei: ‘Die vrouw is nog steeds maagd’, dan werd er bedoeld: ‘Zij heeft nooit seks gehad’. Dit was ook het geval met het Aramese woord **almah**. Op een zeker moment werd de Aramese grondtekst vertaald in het Grieks. Maar het Grieks heeft (net als de Engelse taal) een apart woord voor de beide betekenissen van **almah**. Dus toen het woord **almah** vertaald moest worden, vroeg men zich af in welke betekenis het was bedoeld. Goede vertalers zijn een soort detectives. Zij lezen soms een heel boek door, voordat ze een bepaald woordje durven te vertalen. De Grieken lazen in het Nieuwe Testament een interessante vraag van Maria. Ze vroeg

aan de Engel: ‘Hoe kan ik een kind krijgen terwijl ik geen seks heb gehad?’ (Lucas 1 vers 34) Dat is een duidelijke aanwijzing!

Toen Jozef ontdekte dat Maria zwanger was, dacht hij natuurlijk dat zij ontrouw was geweest. Soms had een meisje al een vriend, maar werd ze door haar vader uitgehuwelijkt aan een andere man. Het is verschrikkelijk als een liefdeskoppel zo wreed van elkaar wordt gescheiden. Misschien dacht Jozef dat zijn verloofde in zo’n ellendige situatie was beland. Hij had vast medelijden met haar. Helaas: door haar zwangerschap had Jozef als principiële jood wel een heftig dilemma. Wat moest hij doen? Hij kon vanwege zijn principes niet trouwen met een meisje dat seks had gehad met een andere man. Maar als Jozef zei dat Maria ontrouw was geweest, zou zij levend worden verbrand of gestenigd. Dat wou hij haar niet aandoen, dus besloot hij stilletjes weg te gaan. Men zou Jozef dan zien als een schurk die zijn verloofde en kind in de steek liet. Natuurlijk had de familie dan medelijden met Maria en zou er voor haar en haar kind worden gezorgd. Gelukkig verscheen er die nacht een engel in Jozefs droom. Hij zei: ‘Jozef, trouw gerust met Maria. Want het kind dat zij krijgt is uit de Heilige Geest.’ Die nogal mysterieuze mededeling betekende in elk geval dat Maria geen seks had gehad met een andere man. Vandaar dat de Grieken het woord *almah* vertaalden als *parthenos*. Dat woord betekent hetzelfde als het Engelse ‘virgin’. Namelijk: een vrouw die nooit seks heeft gehad.’ Meneer Dawkins, u deed alsof de Grieken het woord *almah* zomaar vertaalden als *parthenos*. Want u schreef in een voetnoot ‘Deze vertalingsfout zou de aanleiding zijn tot de dwaze legende dat de moeder van Jezus een echte maagd was, een virgin.’ (voetnoot 52) Nee meneer, er is helemaal geen sprake van een vertalingsfout. Dat had u kunnen weten als u zo professioneel was geweest om de Bijbel behoorlijk te lezen. Hoe de menswording van Gods Zoon precies ging zullen we nooit weten. In elk geval daalde Hij af in de moederschoot van Maria en werd daar een embryo. De Bijbel vertelt heel nadrukkelijk: ‘Jozef had geen gemeenschap met Maria voordat zij het Kind had gebaar’ (Mattheus 1 vers 25). De rooms katholieke kerk heeft hieruit de conclusie getrokken dat Maria altijd maagd is gebleven. Maar er staat alleen maar dat Jozef afzag van gemeenschap met Maria tot na de geboorte van Jezus.

Meneer Dawkins, mijn theorieën over de Bijbelschrijvers en hun werk zijn bedoeld als tegenwicht voor alle onredelijke Bijbelkritiek die ik

Voetnoot 52) **Gam** pag 109/ **Tgd** pag.122 (Dawkins schreef het in een voetnoot)

tegenkom in uw boek. Ik zeg zulke dingen wanneer critici lastige vragen stellen. Maar als ik de Bijbel voor mijzelf lees, zit ik niet met verschillende kleuren aan te strepen wat Gods boodschap is en wat een menselijk aandeel kan zijn. Want voor mijn eigen geloofsbeleving is de hele Bijbel gewoon het Woord van God. Al ben ik de Bijbel wel op een andere manier gaan lezen. Ik heb er een dikke korst traditie af gebikt, en krijg hierdoor een frisse kijk op de Bijbel. Aanvankelijk deed ik dit alleen maar om de armzalige restanten van mijn geloof te verdedigen tegen alle hatelijkheden van u en uw vrienden. Maar tijdens het lezen van uw boek begon ik mijn kennis van de Bijbelse cultuur toe te passen op de Bijbel. Toen bleek de Bijbel heel wat gewoner te zijn dan ik altijd had gedacht. Neem nou het geval dat Jozef en Maria in de stal moesten bivakkeren. Geloof me: het was een zegen dat de herberg vol zat! Men mocht zijn handen, gezicht en voeten wassen maar verder niet. Dat zal vies geroken hebben: een vloer vol zwetende mensen. En Jozef had dan een laken om Maria heen moeten hangen tegen de wellustige blikken van onfatsoenlijke kerels. Nee, je kon beter geen kind krijgen in een herberg. Waarschijnlijk zorgde God ervoor dat de herberg vol zat. Want de stal was echt een stuk hygiënischer. Als Maria moest schreeuwen tijdens de bevalling had niemand er last van. En ze waren er met hun tweetjes, Maria en Jozef, dus hadden ze privacy. Verder konden de herders God loven, zonder dat er werd geklaagd door boze gasten die wilden slapen. Zelfs in een schoongemaakte stal ruik je nog dat er grote dieren hebben gestaan. Maar het zou best kunnen dat de stal niet helemaal schoon was. Misschien had Jozef een flink stuk vloer aangeveegd en voorzien van een laag schoon stro of zand. Wie niet beter wist zag gewoon ‘het kindje van arme mensen in de voederbak van een vervuilde stal, omringd door het ruige type herders.’ Omdat ik veel heb geholpen in een boerderij voor stadskinderen, ken ik ook de geur van zo’n stal. Aanvankelijk verzette ik me tegen deze nuchtere visie. Het was zo aards, zo onromantisch en het paste niet in het vrome boekje. Toch is dat nou juist de kern van het evangelie: Gods Zoon verliet Zijn heerlijke positie in de Hemel en werd geboren in een stal. Die vervuilde stal symboliseerde de onreine wereld vol zonde en narigheid. En de aanwezige mensen vertegenwoordigden de verloren mensheid waarvoor Jezus is gekomen.

In 2013 stond ik op een tweekoppig: mijn geloof kon intenser worden, maar ik kon het ook definitief verliezen. Helaas voelde ik een soort

afkeer tegen zwaar traditionele kerken, maar ook tegen vrijzinnige stromingen. Ik voelde me erg ontmoedigd omdat ik niet wist hoe ik verder moest. Meneer Dawkins, ironisch genoeg heeft God u gebruikt om me de weg te wijzen. Want u valt zowel de traditionele als de vrijzinnige geloofsbeleving aan. Zo veegt u als het ware een berg puin weg. Hierdoor kon er een klein zaadje ontkiemen dat misschien al mijn hele leven op de bodem van mijn hart lag te wachten. Dat zaadje is het verlangen naar God zoals Hij werkelijk is, ontdaan van alle negatieve beelden die ik van God had en heb. De plant die uit dat zaadje van verlangen komt is een heel nieuwe manier van geloven. Nuchter, maar ook Bijbels. Niet naïef, maar wel eenvoudig. En met een groot verlangen naar God. Dit is wat Dr. M. M. den Hartog bedoelde toen hij in 1925 schreef:

‘Als we Gods Heilige Woord maar lezen met een oprecht geweten, als maar in ons leeft het kinderlijk verlangen naar de Heiland, als dit verlangen maar sterk in ons blijft. Dan vernieuwen we de kracht en is er iets in ons dat nooit oud wordt, doch jong blijft, altijd.’

Groetjes, Tiny

De haarkloverij van professor Dawkins

Heb je wel eens gehoord van het fluisterspel? Bij dat spel zet je 50 mensen op een rij, en je laat ze een mededeling door fluisteren. Op het eind van de rij is de mededeling totaal verandert. Het fluisterspel levert dwaling op omdat een mondelinge boodschap niet altijd goed wordt verstaan. Bij de mondelinge overlevering van een verhaal is er ook nog het risico dat er iets wordt afgezwakt of overdreven. Dat kan per ongeluk gaan, maar ook opzettelijk. Soms voegt iemand er iets aan toe ‘ter verduidelijking’. En die aanvulling ondergaat dan ook weer een verandering. Die risico’s heb je niet bij het overschrijven van een tekst, omdat je de kopie kunt vergelijken met het origineel. De oorspronkelijke tekst van de Bijbel en andere antieke geschriften was geschreven op materiaal dat na verloop van tijd verging. Dat kwam door de invloed van licht en lucht. Daarom werden alle teksten telkens weer overgeschreven. Maar in 70 jaar na Christus verdween een deel van alle beschikbare boekrollen waar de ons bekende Bijbelboeken op stonden. Wat was het geval? Er was een Joodse opstand tegen de Romeinse bezetter. Men wist dat de Romeinen al heel wat volkeren

hadden uitgeroeid. Als zij de joden versloegen, zouden ze vast heel Jeruzalem uitmoorden. Ook zouden de Romeinen gewetenloos alles vernietigen wat voor de joden van belang was. De Schriftgeleerden hebben daarom voor alle zekerheid een hele voorraad boekrollen verstoppt in grotten bij de Dode Zee. Het was hun bedoeling om die boekrollen op te halen zodra het weer veilig was. Maar die groep Schriftgeleerden heeft de opstand niet overleefd. Dus niemand kwam de boekrollen halen. Tot een herdersjongen ze in 1947 vond. De meeste boekrollen waren gelukkig nog goed leesbaar. Dat kwam door de perfecte omstandigheden waaronder ze waren bewaard.

De boekrollen die na de verwoesting van Jeruzalem nog in gebruik waren, vergingen wel. Daarom werden die teksten telkens weer overgeschreven. Voordat de kopieën konden vergaan, werden zij ook weer gekopieerd. De oudste teksten zijn van ongeveer 1500 jaar voor Christus en de jongste teksten zijn van circa 100 jaar na Christus. Al die boeken zijn handmatig gekopieerd totdat de boekdrukkunst werd uitgevonden. De teksten zijn in die tijd ook nog in het Grieks vertaald, en vanuit het Grieks in het Latijn. Bij elke vertaling kan er iets misgaan. Het is daarom heel begrijpelijk dat men dacht: ‘Misschien zijn er ongemerkt ernstige fouten in de tekst geslopen.’ Maar toen de Dode Zeerollen in 1947 werden gevonden, beschikte men opeens over oorspronkelijke teksten van bijna tweeduizend jaar oud. Dat was een geweldige kans. Nu kon men het resultaat van ongeveer 1900 jaar kopieer- en vertaalwerk vergelijken met een originele tekst. Wat bleek? De kopieerders en de vertalers hadden alleen maar enkele namen iets anders gespeld. Verder waren er een paar onbelangrijke details ook iets veranderd. Maar de karakters van de mensen, de loop van de verhalen en de essentiële boodschap waren hetzelfde gebleven! Het is verbazingwekkend dat de meeste mensen vrijwel niets weten over de Dode Zee rollen. Ook weten ze niet dat het resultaat van ruim 1900 jaar kopieerwerk nog zo zuiver op de oorspronkelijke tekst lijkt. Professor Dawkins en al zijn atheïstische vrienden weten alles wat ik hierboven heb verteld. Het is een blijk van *hun* onbetrouwbaarheid dat ze de Dode Zee rollen totaal verzwijgen. En waarom verzwijgen ze die? Nou, ze willen volhouden dat de kopieerders grote fouten maakten. Dus verzwijgen ze het bewijs dat die mensen prima werk hebben geleverd. Laat dit even tot je doordringen: Dawkins en zijn vrienden hebben opzettelijk belangrijke informatie verzwegen, om ons iets wijs te kunnen maken. Omdat het over iets gaat waar ik toevallig

veel over weet, heb ik het bedrog doorzien. Nu weet ik welke “werkwijze” Dawkins en zijn collega’s gebruiken als ze over dingen praten waar ik – net als de meeste mensen - geen verstand van heb. Het zijn dingen die we niet makkelijk kunnen checken. Want om de juiste vraag te kunnen intikken op google moet je een zekere basiskennis hebben. En als je die niet hebt, ben je afhankelijk van professors enzo. Verder denken veel mensen vol vertrouwen: ‘Een wetenschapper zoekt naar de waarheid. En hij doet alleen uitspraken als hij weet waar hij het over heeft. Of in elk geval denkt hij oprecht dat hij gelijk heeft.’ Er zullen wetenschappers zijn die werkelijk voldoen aan deze omschrijving. Maar Dawkins en zijn vrienden vallen niet in deze categorie. Zij zoeken niet naar de waarheid, maar naar bevestigingen van hun idee hoe de waarheid zou moeten zijn. En als er bewijzen zijn waaruit blijkt dat hun idee niet klopt? Nou, dan verzwijgen ze die bewijzen gewoon. Waar ik me zorgen over maak, is dat deze mensen ook schoolboeken schrijven en lezingen geven. Zij misleiden de mensheid op een verschrikkelijke manier. Helaas ken ik geen Aramees. Als jij die taal wel kent, zou je via internet gebruik kunnen maken van de Bijbelse grondtekst in de originele Dode Zee rollen. Jazeker, de inhoud is op internet geplaatst. Mocht er iets met die boekrollen gebeuren, dan gaat de inhoud niet verloren.

Veel Dode Zee rollen zijn op hun beurt ook het resultaat van ongeveer 1500 jaar overschrijfwerk. Maar afgaand op de kwaliteit van het overschrijfwerk in de laatste 1900 jaar kun je wel aannemen dat het de eerste 15 eeuwen ook goed is gegaan. Want zelfs bij het geringste foutje gooide men een hele pagina weg en begon men opnieuw. Vandaar dat geduld, ijver en precisie vaak word gelinkt aan monniken. Althans, in de Nederlandse taal. We zeggen immers dingen als ‘Zo ijverig als een monnik’ en ‘het geduld van een monnik’. Men heeft afgelopen ±1900 jaar heel secuur het Oude Testament gekopieerd. Dat weten we als we het resultaat van al dat kopieerwerk vergelijken met de Dode Zeerollen. Het spreekt vanzelf dat die monniken net zo precies werkten bij het kopiëren van het Nieuwe Testament. Elke pagina van een kopie werd zorgvuldig vergeleken met het origineel. Dit garandeerde de zuiverheid van een tekst.

Het monnikenargument voor Gods bestaan.

Het had beter gepast bij de rooms katholieke heiligenverering als men de verloochening door Petrus had weggelaten. Maar het staat nog

steeds in de Bijbel. De Here Jezus zei één keer iets onaardigs tegen Zijn moeder. Het had in de roomse traditie gepast om zo'n dissonant weg te censureren – maar het gebeurde niet. In de brieven van Paulus lezen we ook nog over ruzies en wangedrag van gelovigen die bij de Rooms Katholieke kerk een heiligenstatus hebben. Toch hebben talloze roomse monniken eeuwenlang al die onaangename informatie keurig overgeschreven. Kolossenzen 2 vers 18 veroordeelt alle verering van engelen en andere wezens dan God. Wie zich schuldig maakt aan die afgoderij wordt zelfs bedreigd met het verlies van alle beloning in de Hemel. En in veel andere teksten worden er zelfs vervloekingen uitgestort over mensen die andere wezens aanbidden dan God. Bovendien staat er in de tien geboden een verbod op het buigen voor gemaakte beelden. En waar staat de roomse kerk vol mee? Beelden waarvoor gebogen wordt. Ook is er een enorme aanbedding en verering van Maria, engelen en allerlei heiligen. De Bijbel veroordeelt dit buitengewoon streng. Toch kopieerden roomse monniken eeuwenlang alle kritische Bijbelteksten. Terwijl ze de Heilige Schrift konden censureren als ze dat hadden gewild. Maar ze deden niet aan censuur, want God waakt over Zijn Woord!

De Naggar-eis

In een tijd waarin nog maar weinig joden Aramees konden lezen, kregen zeventig vertalers de opdracht om de grondtekst van de Bijbel te vertalen in het Grieks, de voertaal van die tijd. Er was geen sprake van overleg tussen die 70 mensen, en toch waren de resultaten van hun werk identiek aan elkaar. Dat is voor mij het bewijs dat God hen inspireerde. Hij gaf deze 70 vakbekwame mensen het inzicht dat ze nodig hadden. Want het vertalen van een tekst is niet zo simpel als het lijkt. Het beroep van Jozef is een goed voorbeeld van de problemen die vertalers soms hebben. Het Aramese woord 'naggar' heeft twee betekenissen: ambachtsman en geleerde. Er zijn niet veel talen met een woord dat zowel lichamelijk als intellectueel werk aanduidt. Het Grieks had misschien ook niet zo'n woord. Men moest dus kiezen tussen 'geleerde' en 'ambachtsman'. Natuurlijk had men het beroep van Jozef ook gewoon weg kunnen laten. Maar als je iemands beroep weet, ken je ook zijn sociale positie in de samenleving. Dat is nu zo, maar het gold nog veel sterker in Bijbelse tijden. Wanneer de zoon van een rabbi, geleerde of arts de grootste onzin uitkraamde, moest iedereen vol eerbied naar hem luisteren. Terwijl de zoon van een ambachtsman moest zwijgen wanneer hij wat goeds had kunnen

vertellen. In die cultuur noemde men de Heer heel nadrukkelijk ‘Jezus, de zoon van de naggar’. Waarschijnlijk dachten die vertalers:

‘Als Hij de zoon van een rabbi, geleerde of arts was geweest, had men dat niet zo nadrukkelijk gezegd. Je kunt aan die aanduiding wel zien dat hij inging tegen de gewone hiërarchie toen Hij rabbi werd. Vijanden noemden Hem waarschijnlijk zo om te wijzen op zijn lage afkomst. Terwijl Zijn volgelingen die vijandig bedoelde aanduiding gingen gebruiken als een soort eretitel.’

De 70 vertalers wilden weten of deze hypothese klopte, dus bestudeerden ze de evangeliën. Zo ontdekten zij, ieder afzonderlijk, dat Jozef en Maria inderdaad arme mensen waren. Het begint er al mee dat het echtpaar in Bethlehem naar een herberg zochten. Als een geleerde en zijn vrouw onderdak nodig hadden, zouden ze gastvrij zijn ontvangen door een rijke familie in de omgeving. Je kunt ook aan het offer van Jozef en Maria zien dat ze arm waren. Ze offerden twee duiven, omdat ze geen geld hadden voor een schaap. (*tekst n*) Vanwege dit soort feiten wisten de vertalers dat Jozef een arme man was. Dus iemand die lichamelijk werk verrichtte. De Grieken konden kiezen uit een hele rij ambachten. Het zou kunnen dat ze voor *tektion* (timmerman) kozen omdat de Here Jezus sprak over een balk, een splinter en allerlei bomen. Dus lezen we in de Bijbel dat de Here Jezus werd aangeduid als ‘Jezus, de zoon van de timmerman.’ Stel je voor dat Jozef in werkelijkheid smid was geweest. Maakte dit enig verschil voor het evangelie? Totaal niet. Maar professor Dawkins vindt dat ze ‘naggar’ niet mochten vertalen met het Griekse woord voor ‘timmerman’. (*Voetnoot 53*) Wat bedoelt professor Dawkins? Hadden ze alle betekenissen van ‘naggar’ achter Jozef moeten zetten? Dan zou een aanduiding van Jezus er zo uit hebben gezien: ‘Jezus, de zoon van de smid, timmerman, landarbeider, bakker, herder, geldwisselaar, slachter, boer, steenhouwer, mandenvlechter, visser, tentenmaker, tollenaar, farizeeër, Schriftgeleerde, advocaat, rabbi, priester of arts.’

Op die manier zouden alle mogelijke betekenissen van naggar zijn geplaatst. Maar je begrijpt: zo’n lange aanduiding van de Here Jezus zou de leesbaarheid van de Bijbel niet ten goede komen! Ik heb één regel tekst uit ‘The god delusion’ volgens de Naggar-eis van professor Dawkins vertaald. Dus gaf ik alle betekenissen van ieder woord. Die

Voetnoot 53) **Gam** pag 109/ **Tgd** pag.122 (Dawkins schreef het in een voetnoot)
Bijbeltekst **n**) vergelijk Lucas 2 vers 23 en 24 maar eens Leviticus 12 vers 8

“vertaling” leek wel een pagina uit een woordenboek! En het was zo onsamenhangend, dat je geen idee had waar die “regel tekst” over ging. Als ‘The god delusion’ helemaal volgens de naggar-eis van Dawkins was vertaald, dan had de vertaling uit zesduizend pagina’s onleesbare tekst bestaan! En als de Bijbelvertalers zich keurig hielden aan de Naggar-eis van Dawkins had je op je nachtkastje een “Bijbel” met 18.000 onleesbare pagina’s. Dit is wel het meest heftige dilemma van een vertaler: ‘Kiezen we voor een uitvoerig-letterlijke vertaling of vertalen we de bedoeling?’ Helaas, de letterlijke vertaling levert een cultureel probleem op. Want iets wat in de ene cultuur volkomen acceptabel is, wordt raar of slecht gevonden in de andere cultuur. Maar het vertalen van de bedoeling kan problemen opleveren als de vertaler niet voldoende bekend is met de cultuur van de brontekst of de doelgroep. Wegens het risico op fouten doen vertalers altijd aan zorgvuldig onderzoek. Helaas, wanneer ze toch eens een foutje maken, is er altijd wel een muggenzifter die er een vergrootglas boven houdt. Wegens mijn perfectionisme kan ik soms wat onaangenaam in de omgang zijn. Maar als muggenzifter heb ik in Dawkins mijn meerdere gevonden. Want Dawkins weet zijn haarkloverij over de foutjes van medemensen te verheffen tot een sublieme kunst! Wat zeg ik? Als iets geen fout is, kan de professor er wel een fout van maken. En hij kan het niet alleen, hij doet het ook nog! Want hij zegt: ‘De Bijbel wordt bedorven door een massa constructieve vertaalfouten, zoals bij *naggar*’. Wees gerust: als de “vertaalfouten” van de Grieken echt in de categorie van ‘naggar’ vallen, is hun vertaling uitstekend.

(14^e brief) Hallo meneer Dawkins

Betekent de goddelijke herkomst van de Bijbel dat er uitsluitend filosofische en hemelse thema’s worden besproken? Nee, integendeel! Er staan ook dingen in de Bijbel waarover rabbijnen en dominees zich erg ongemakkelijk voelen. Tussen alle heilige voorschriften in zegt God opeens iets over het onfrisse gegeven dat wij mensen allemaal onze ontlasting kwijt willen. In zo’n geval moest de Israëliet een gat graven met een schepje dat iedereen bij zich scheen te hebben. Dat gat gebruikte je als toilet en daarna gooide je het gat weer dicht. (*tekst o*) Zo’n gênant voorschrift zul je niet snel tegen komen in andere heilige boeken. Maar uit oogpunt van de hygiëne was het een zeer verstandig

Bijbeltekst o) Deuteronomium 23 vers 12 tot en met 14

voorschrift. Want Mozes had een enorm tentenkamp met meer dan een miljoen kampeerders. Als die hun behoefte zomaar ergens deden, werden er door vliegen allerlei ziektes verspreid. In sommige landen doet men overal zijn behoefte, zonder het te begraven. Op tv-beelden uit zulke landen zie je dat er aldoor vliegen op de gezichten van mensen rondlopen, vooral rond de ogen. Vandaar dat er in die landen opvallend veel blinde mensen zijn. En de stukken vlees die op de markt worden verkocht zijn zwart van de vliegen. Dus als je dat vlees koopt zitten er vliegeneitjes en maden in, maar ook ziektebacillen. Want die vliegen zaten kort daarvoor op de poep van mens en dier. Kennelijk weet men daar niet dat vliegen op die manier allerlei ziekten verspreiden. In Bijbelse tijden wist men dit ook niet. En toch staat deze hygiënemaatregel in de Bijbel: 'Begraaf je ontlasting.' Het is een onverwacht bewijs van inspiratie. Stel je voor dat God tegen die mensen had gezegd: 'Jullie worden omringd door miljarden bacteriën die in jullie lichaam kunnen kruipen en je dan ziek kunnen maken.' Iedereen zou dan hysterisch van angst zijn geweest. Want er werd dan gedacht aan duivelse geesten die je lichaam binnendrongen. Om zulke paniek te voorkomen beperkte God zich tot een esthetisch argument. Want Hij liet Mozes zeggen: 'De Here uw God vindt al die hoopjes ontlasting er vies uitzien, en het ruikt ook niet zo fris. Doe dus wat er is gezegd. Want als Hij zulke vuiligheid ziet, gaat Hij weg.' De mensen gaven God groot gelijk, want zelf vonden ze het ook vies. Dus deden ze graag wat God zei. Zo werkten ze onbewust mee aan ziektepreventie. Vrijwel de hele Bijbel is op die manier geschreven, met een argumentatie die de mensen destijds begrepen. Maar die eenvoud betekent niet dat we het niet serieus hoeven te nemen. Integendeel, er zit meestal meer achter dan we zo op het oog denken. Critici zeggen vaak: 'De Bijbel is een paar duizend jaar geleden geschreven. Wil je dat achterhaalde boek uit de bronstijd nu nog de norm laten zijn voor jouw leven en dat van anderen?' Dan zeg ik: 'Jazeker, ik was bijvoorbeeld mijn handen als ik naar de wc ben geweest, en ik verwacht dat anderen dat ook doen.' Het wassen van je handen is van oorsprong een Bijbels ritueel. Job overdreef een beetje toen hij gefrustreerd riep: 'Zelfs al zou ik mijn mijn handen reinigen met loog...' (Job 9 vers 30) Maar aan die uitdrukking zie je wel dat destijds het wassen van je handen een normaal gebruik was. Er is een tijd geweest waarin het nut van 'handen wassen' werd onderschat. Dokter Semmelweis werd door zijn collega's uitgelachen omdat hij na elke patiënt zijn handen waste. Men bespote Semmelweis omdat men

wist: ‘Dit is een Bijbels ritueel’. Artsen vonden het om die reden flauwekul om na elke patiënt je handen te wassen. Dus gingen ze met ongewassen handen van de ene patiënt na de andere. Hun minachting voor de Bijbel leidde geheel onnodig tot de dood van heel veel patiënten. Pas na lange tijd beseften die artsen dat er bij hun collega aanzienlijk minder patiënten stierven dan bij hen. Toen pas waren zij eindelijk bereid hun handen te wassen. De hygiënevoorschriften in de Bijbel zijn een onverwacht bewijs van Goddelijke inspiratie. Soms vraag ik me af: ‘Hoe had Genesis eruit gezien als dat Bijbelboek in de 21ste eeuw was geschreven?’ Waarschijnlijk had het verslag van de schepping dan uit minstens 40 pagina’s bestaan. Of in elk geval was er dan meer gedetailleerde informatie geweest. Ook hadden we dan vrijwel zeker een gedetailleerd logboek van Noach gehad, boordevol interessante informatie. Zo hadden we antwoord gekregen op een massa vragen. Helaas: er staan maar weinig details in de eerste elf hoofdstukken van Genesis. Want lang geleden was men al tevreden met een verhaal in grote lijnen. Details waren niet noodzakelijk. Veel gelovigen in mijn omgeving denken nog steeds zo. Die begrijpen niet waar ik me druk om maak. Trouwens: veel atheïsten zijn precies zo als we spreken over de oerknal, het ontstaan van leven en de evolutie. Ze hebben ‘zo ongeveer een idee’ en dat vinden ze al voldoende. Mijn behoefte aan specifieke informatie vinden ze overdreven.

Groetjes, Tiny

Jozua’s lange dag

Generaal Jozua zei tijdens een of andere strijd: ‘Zon sta stil’. (*tekst p*) Volgens veel mensen is dit het bewijs dat je de Bijbel niet serieus kunt nemen. Want de aarde draait rond de zon en niet omgekeerd! Maar het waren de woorden van een generaal die alleen maar verstand had van oorlogsvoering. Daar op het slagveld was geen tijd voor een lesje kosmologie, dus werd Jozua niet gecorrigeerd. Ook elders in de Bijbel staat geen uitleg van God over hoe ons zonnestelsel precies werkt. Omdat de mensen anders werden afgeleid van Zijn boodschap, haakte God gewoon in op wat de mensen dachten. Hij begreep wel wat Jozua nodig had. Dus zorgde hij dat het extra lang licht bleef, zelfs al was het avond. Natuurlijk heb ik me afgevraagd wat er toen precies gebeurde. Na wat denkwerk kwam ik op op deze verklaring: ‘De aarde werd afgeremd en draaide langzamer om haar as.’ Maar toen een bus

Bijbeltekst p) Jozua 10 vers 12 en 13

onverwachts remde, kon ik nauwelijks op mijn benen blijven staan. Bovendien viel iemands tas om, en werden de appels die erin zaten praktisch gelanceerd. Toen dacht ik: ‘Een stadsbus rijdt hooguit 40 kilometer per uur, en het afremmen zorgde al voor een klein drama. De aarde draait heel wat sneller rond haar as. Een paar duizend kilometer per uur. Wat zou er gebeuren als de aarde zomaar opeens afremde?’ Nee, er is vast een andere verklaring voor Jozua’s extra lange dag. De God van het licht heeft geregeld dat Jozua en zijn mannen “daglicht” hadden, zelfs al was het nacht. Misschien zorgde God voor een zeldzaam natuurfenomeen. Al kan het ook een echt wonder zijn geweest. Dus iets dat tegen alle bekende natuurwetten inging, en dus niet te verklaren is als een zeldzaam natuurverschijnsel. Alles wat de Bijbel zegt is echt gebeurd, maar misschien gebeurde het op een andere manier dan we denken. Ook hoeven wij niet van streek te zijn als een of ander wonder wetenschappelijk kan worden verklaard. Want waarom zou God geen wetenschappelijk verklaarbaar fenomeen gebruiken? Het wonder zit dan in de timing waarmee het gebeurt. Helaas: wanneer een wonder wetenschappelijk te verklaren is, noemen atheïsten het toeval. Ook wanneer een zeldzaam fenomeen precies op het juiste moment gebeurt. Het is mogelijk dat zoiets een enkele keer gebeurt. Maar zo’n unieke toevalstreffer is een hoge uitzondering. Zoiets als het winnen van de jackpot van de staatsloterij. Maar het leven van veel gelovigen is een lange aaneenschakeling van ‘hoge uitzonderingen die precies met de juiste timing gebeurden.’ Zoiets kun je geen toeval meer noemen. De enige rationele verklaring is: God zorgt voor ons. Helaas: wanneer je dit zegt, worden veel rationele mensen opmerkelijk irrationeel. Dan roepen ze boos: ‘Jij kunt dat niet allemaal meegemaakt hebben! Want God bestaat niet!’ Mijn biologieleraren waren anders. Die zeiden: ‘Het is te begrijpen dat jij er een ingreep van God in ziet.’ Soms kwamen ze vervolgens met een seculiere verklaring. En in andere gevallen zeiden ze openhartig: ‘Eerlijk gezegd krijg ik er een ongemakkelijk gevoel van omdat ik geen seculiere verklaring weet.’ Helaas waren mijn biologieleraren erg uniek in hun rationele en sportieve houding. De meeste atheïsten maken alles wat je vertelt belachelijk, om hun ongemakkelijke gevoel te camoufleren. En de ergsten beschuldigen jou ook nog van leugens. Ze roepen dat je bepaalde dingen niet meegemaakt kunt hebben. Waarom niet? Nou, omdat *zij* hebben besloten dat God niet bestaat, is er *volgens hen* ook niets dat Zijn bestaan kan bewijzen. Zij zijn ergerg closed minded, en tot mijn grote verbazing beschuldigen zij óns ervan

dat wij closed minded zouden zijn. (Closed-minded: niet open staan voor een nieuw idee.)

Profetieën bevestigen de Bijbel.

Een oude dominee begon zijn preek eens met een profetie die zelfs nieuw was voor de mensen met een redelijke Bijbelkennis. Hij vertelde dit: ‘De profeet was tijdens zijn visioen in een witte tempel, waarvan de brede deur werd geopend door gemaskerde priesters in groene gewaden. Zij duwden een altaar op wielen naar binnen met daarop een slapende man. De gemaskerde priesters bonden allerlei draden aan het lichaam van die slapende man en maakten die ook vast aan kisten van ijzer met daarin brandende olielampjes. Daarna sneden ze de buik van de man open, en werd de man inwendig nog meer verwond met allerlei messen en tangen. Na een lange tijd naaiden ze de man dicht als een zak, en brachten ze hem weer weg.’ Tijdens dat gruwelijke verhaal zaten twee gemeenteleden zachtjes te lachen. Aan het eind van het verhaal zei een van hen iets te hard: ‘Wat een deugniet’. De dominee keek grinnikend naar dat tweetal en zei met pretoogjes: ‘Geliefde broeders en zusters, ik heb even verteld hoe een profeet van tweeduizend jaar geleden een operatie in een modern ziekenhuis zou omschrijven!’ Nu lachte iedereen. Die oude ‘deugniet’ stond zelf ook nog even te genieten van zijn prachtverhaal. Daarna zei hij serieus: ‘Die fictieve profeet gaf zo’n eenvoudige omschrijving dat bijna niemand het herkende als een operatiekamer. Zo zijn veel dingen in de Bijbel heel eenvoudig opgeschreven. Het komt dan heel wonderlijk op ons over, maar denk dan niet dat het mythologisch is. Vroeger wist men niet dat er van alles door de lucht vloog. Een komeet was in de beleving van de mensen een vallende ster. En God haakte in op die manier van denken. Dus liet Hij Johannes opschrijven dat er ooit een ster op aarde valt en dat die gevallen ster een derde van al het water zal vergiftigen. **Bijbeltekst q**) Feitelijk maakt het niets uit wat er voor ding op aarde valt. Het gaat om een ding uit het heelal, dat een deel van het water op aarde zal vergiftigen. Meer details zijn er niet nodig voor een goed begrip van de boodschap. Veel profeten gebruikten de verleden tijdsvorm wanneer ze over de toekomst spraken. Ze zeiden dingen als: ‘Er kwam een hongersnood’. Critici denken dat de profeten alleen maar geschiedenislesjes opzeiden. Maar de profeten spraken in de verleden tijdsvorm om aan te geven dat een

Bijbeltekst q Openbaringen 8 vers 10 en 11)

profetie (voorspelling) zéker ging gebeuren. Het stond zo vast, dat het al bijna geschiedenis mocht heten. Er zijn ook profeten geweest die de toekomstige tijdsvorm gebruikten. En zij worden ervan beschuldigd dat ze geschiedenislesjes etaleerden als profetieën. Want critici zijn er heel handig in om iets verdacht te maken. Ze negeren en verzwijgen twee belangrijke feiten:

1. De boekrollen waarin die profetieën staan, zijn met algemeen geaccepteerde methodes gedateerd. Zij bestonden al een lange tijd voordat de aangekondigde feiten plaatsvonden.

2. Verder zijn veel profetieën zo gedetailleerd, dat ze alleen op specifieke gebeurtenissen kunnen slaan. Profetieën zijn dus niet altijd vaag, zoals critici beweren.

Kortom: profetieën zijn duidelijk echte voorspellingen, en de profeten konden het niet uit zichzelf weten. Helaas vertelden de profeten niet hoe véér in de toekomst iets zou gebeuren. Als je een stad in de verte ziet, lijken de hoge gebouwen zowat tegen elkaar aangeplakt. Dat effect was er ook toen God de zeer verre toekomst liet zien aan profeten. Het leek wel alsof alles tegelijk ging gebeuren. Een aantal profetieën wachten nog op hun vervulling. Maar de reeds uitgekomen profetieën zijn sterke argumenten voor de betrouwbaarheid van de Bijbel. De vijanden van de Here Jezus deden bijvoorbeeld precies wat oude profeten hadden voorspeld. Je kunt véél regelen, maar niet dat je vijanden iets doen wat jou goed uitkomt. Nou ja, verraden worden door een zogenaamde vriend en vervolgens aan een kruis vastgespijkerd worden is nou niet direct iets wat je goed uitkomt. Maar de Heer kon na Zijn opstanding uit de dood wel zeggen welke profetieën waren vervuld!

A. Ongeveer 1000 jaar voor Christus voorspelde Psalm 22 vers 19: ‘Zij verdelen mijn klederen onder elkaar, en werpen het lot over mijn gewaad.’ En dat was precies wat de Romeinen aan de voet van het kruis deden. (Johannes 19 vers 23 en 24) Ze scheurden het bovenkleed van de Heer om het onder elkaar te verdelen. Want een mooie lap stof kun je gebruiken om er iets moois van te maken. ‘Zij verdelen mijn klederen onder elkaar.’ Maar ze zeiden: ‘het onderkleed is uit één stuk geweven, zonder naad. Dat is erg speciaal. We gaan erom dobbelen!’ ‘En zij werpen het lot over mijn gewaad.’

B. Een paar honderd jaar voor de geboorte van Christus schreef Zacharia: ‘Toen wogen zij het loon af: dertig zilverstukken.’ Toen

Judas het verradersloon afsprak met de farizeeërs, kreeg hij inderdaad 30 zilverstukken. (Zacharia 11 vers 12 en 13)

C. Zacharia schreef ook: ‘De zilverstukken zijn genomen en de pottenbakker toegeworpen in de tempel’. Dat is ook gebeurd. Judas kreeg berouw van wat hij had gedaan en rende naar de farizeeërs in de tempel. Hij riep: ‘Ik heb een onschuldige verraden!’ Toen gooide hij de zilverstukken op de tempelvloer en rende weg. De farizeeërs gaven het geld toen aan de pottenbakker, om een stuk grond van hem te kopen. Je kunt dus zeggen dat het geld feitelijk werd toegeworpen aan de pottenbakker! En in de tempel, zoals de profeet heeft voorspeld. (Zacharia 11 vers 13)

D. Psalm 22 gaat uitvoerig over de medische gevolgen van een kruisiging, terwijl deze vorm van martelen destijds nog niet bestond. De gekruisigde werd op een vreemde manier uitgerekt. En dat veroorzaakte heel wat ellende. Kijk maar: ‘Als water ben ik uitgestort, al mijn beenderen zijn ontwricht, mijn hart is gesmolten als was. Mijn tong kleeft aan mijn gehemelte. Al mijn beenderen kan ik tellen.’ (Psalm 22 vers 15 en vers 18) Voor ons is Psalm 22 alleen maar een dichterlijke omschrijving van een ellendige toestand. Maar een arts vertelde uitvoerig welke gevolgen de kruisiging voor iemands organen en skelet had. Toen ik dat medische verhaal had gelezen, zag ik hoe secuur David het omschreef, al was hij dan een leek. De dieren in Psalm 22 staan symbool voor de mensen die toekeken bij de kruisiging. Met ‘leeuwen’ worden de Joden aangeduid. De andere dieren staan symbool voor diverse andere volkeren. Er was inderdaad een internationaal gezelschap bij de kruisiging aanwezig.

Onder de paragrafen in de Nederlandse Bijbelvertaling van 1951 staan verwijzingen naar andere teksten en ook naar (uitgekomen) profetieën. De spot en hoon van professor Dawkins en zijn vrienden waren voor mij een stimulans om al die teksten op te zoeken. Met als gevolg dat ik werd versterkt in mijn geloof. Men zegt dat een massa profetieën over de Heer net zo duidelijk zijn uitgekomen als de vier die ik heb besproken. Maar het letterlijk uitkomen van vier uiterst gedetailleerde profetieën in het leven van één persoon is al bijzonder. En dan zijn er ook nog een groot aantal minder duidelijke profetieën, die ik ‘een opmerkelijke overeenkomst’ noem. Vooruit, ook nog één profetie over Israël: een paar honderd jaar lang waren er christenen die zeiden dat het volk Israël terug zou keren naar zijn land. Ze baseerden die

gedachte op diverse profetieën. Een ervan staat in Ezechiël 37, de eerste 14 verzen. Ken je de negro-spirituel 'Bones, bones, bones'? Dat is de gezongen versie van Ezechiël 37. Ezechiël zag een dal vol dorre doodsbeenderen. God liet hem roepen: 'Botten rijg aaneen, wordt bedekt met vlees.' En toen gebeurde het zoals het wordt gezongen in 'Bones, bones, bones.' De botten werden weer complete skeletten, er kwamen spieren en vlees op. Tot slot moest Ezechiël de levensgeest laten komen, en al die dode mensen stonden levend op. God beloofde in hoofdstuk 36 het herstel van Israël als staat, en hoofdstuk 37 beloofde dat Israël zich als volk weer zal bekeren tot God. De christenen die geloofden in het herstel van Israël als natie, werden uitgelachen. Want bijna niemand hechtte waarde aan het volk Israël. Zelfs de kerk stond vijandig tegenover Gods volk. Toch wisten de weinige christenvrienden van Israël zeker dat het ooit ging gebeuren. En ja: in 1948 ontstond de staat Israël! Al wachten we nog wel op het geestelijk herstel van Gods volk. In geestelijke zin is Israël nog niet levend. Men dient God nog niet als land en volk. Maar dat gaat ooit gebeuren. Net zo zeker dat Israël een staat is geworden!

(15^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Er werd volgens u een onderzoek gedaan naar de hoeveelheid christenen op seculiere universiteiten. En u stelde verheugd vast dat het percentage gelovigen daar erg gering is. Nou, *ik* had u ook wel kunnen vertellen dat de christenen daar ver in de minderheid zijn. Want gelovigen hebben al snel door dat je op de seculiere universiteit geen wetenschappelijke feiten mag bespreken die pleiten voor een relatief jonge aarde. Simpel omdat een aarde van hooguit 10.000 jaar beter past bij Genesis dan bij de seculiere ontstaansvisie. Dus worden ze liever docent in een Bijbelgetrouw college. Meneer Dawkins, als het door u genoemde onderzoek werd uitgevoerd op alle universiteiten en colleges - dus ook de christelijke - dan zou de uitslag heel wat realistischer zijn geweest. Helaas maakt u uzelf en anderen graag wijs dat maar weinig intelligente mensen gelovig zouden zijn. U sluit uw ogen weer eens voor de realiteit. Dat doen hoog opgeleide mensen wel vaker, en dat is verontrustend. Ik had liever gehad dat u en uw collega's zich wat professioneler opstelden. Want laaggeschoolde mensen zoals ik zijn afhankelijk van wat jullie ons vertellen. Omdat we weinig weten zijn er veel dingen die wij 'in geloof moeten aanvaarden.' We moeten de dominee op zijn woord geloven, maar ook

een atheïstische professor. En een theïstische evolutionist zoals Francis Collins. Want jullie praten vaak over dingen waar wij niets van begrijpen. Helaas spreken jullie elkaar ook nog enorm tegen. Dat is erg frustrerend. Wie moeten we nu geloven? Jullie verhogen onze stres door genadeloos te eisen dat wij direct een keus maken. Kiezen we niet snel genoeg? Dan zetten jullie ons onder druk met morele chantage. De dominee begint met: 'Als je de Heer werkelijk liefhebt...' En u als atheïstische professor zegt: 'Als je verstandig bent...' Gelovige evolutionisten zoals Collins combineren beide vormen van morele chantage. Die zeggen: 'Je moet je schamen als je het verstand dat God jou gaf verkeerd gebruikt!' Meneer Dawkins, het spreekt vanzelf dat we de Heer liefhebben. Natuurlijk zijn we heel verstandig. Ook willen wij ons gezonde verstand graag gebruiken zoals God dat wil. Maar de dominee, de atheïst en de gelovige evolutionist stellen alle drie deze eis: 'Onderwerp je aan mijn opvatting en negeer de andere twee!' Vervolgens herhalen ze hun morele chantage nog een keer. Dat is erg intimiderend. Wij weten wel dat al die grote geesten - barstensvol kennis - ook maar feilbare mensen zijn. Toch voelen we ons tijdens een confrontatie heel nietig en onwetend. Want theologen en professors kunnen erg intimiderend zijn. Bovendien beweert u ook nog op denigrerende toon: 'Geloof is iets voor het laaggeschoolde type.' Meneer, we zijn niet zo dom als u denkt. We begrijpen heus wel wat u bedoelt. U zegt eigenlijk: 'God bestaat niet! Ha, ha, ha! Maar jij bent zo'n onnozele hals die ze van alles wijs kunnen maken.' Gelukkig zijn er ook nog Bijbelgetrouwe gelovigen met een hoog IQ. Als we deze mensen ontdekken krijgen we iets triomfantelijks. We zeggen dan tegen u en uw vrienden: 'Er zijn ook gelovige geleerden! Dat bewijst Gods bestaan!' We hadden dat tweede zinnetje beter kunnen vervangen door 'Lekker púh!' Want dan had u ons beter begrepen. Maar ja, atheïsten trekken Gods bestaan zo pesterig in twijfel, dat we jullie eens lekker tegen willen spreken. Uiteraard verwachten we dat atheïsten zich verpletterd zullen voelen door ons "ijzersterke argument". Zo naïef zijn we dan wel weer. Maar gelovigen met een hoog IQ laten zien dat geloof geen blijk is van een laag IQ. Verder zijn er ook nog laaggeschoolde atheïsten. Dus een lage intelligentie betekent niet automatisch dat iemand ontvankelijk zou zijn voor het geloof. Nick (80 jaar) is een laaggeschoolde atheïst. Voor Nick is een tekst van acht pagina's al teveel informatie, dus heeft hij nooit een boek van u gelezen. Ook doet hij niets met internet, dus kent hij u ook niet van Youtube. Maar helaas: door alles wat ik

over u heb verteld is hij een toch echte Dawkinsfan geworden. Dat is nou het risico van objectieve informatie: dan kunnen iemands gedachten een kant op gaan die je niet wenselijk vindt. Ik had liever gezien dat hij een fan was van Henk Binnendijk of Billy Graham. Nick is uiteraard ook erg geïnteresseerd in de evolutieleer. Hij had aanvankelijk net zulke absurde ideeën als veel creationisten. Dus heb ik mijn oude kameraad uitvoerig ingewijd in Darwins ontstaansvisie. Mijn wetenschappelijke bezwaren tegen de evolutietheorie wuifde hij zorgeloos weg. Hij zei met het vertrouwen van een echte aanbidder: ‘Als Richard Dawkins erin gelooft, dan is de evolutieleer oké.’ Let op: de uitdrukking ‘erin geloven’ gaat niet altijd over het religieuze geloof. Het betekent ook: zeker weten dat jouw bedrijf een succes wordt of dat een bepaalde visie de juiste is. Lang geleden was er op tv een serie genaamd: ‘Cosmos, a spacetime odyssee.’ Het was de productie van een aantal wetenschappers waaronder Carl Sagan. Toen Nick me vroeg hoe de oerknal in zijn werk ging, citeerde ik iets uit dat programma: ‘Een stofje, kleiner dan een atoom, explodeerde, en toen ontstond de oerversie van de kosmos.’ Ach, die arme Nick! Hij keek me ongelovig aan, lachte wat en zei: ‘Je maakt een grapje. Toe nou, zeg hoe het echt zit.’ Ik zuchtte een beetje. ‘Sorry jongen, maar dat is wat ik serieuze wetenschappers een paar maal heb horen herhalen in de media. Ze gebruiken daarbij wel een hoop moeilijke woorden en ingewikkelde termen. Waarschijnlijk doen ze dat om iets absurds toch zinnig te laten lijken.’ Nick vroeg bezorgd: ‘En Dawkins? Wat zegt hij over die flauwekul?’ Ik zei ontwijkend dat ik eerst even koffie ging halen, en toen ik terugkwam met twee koppen koffie zat Nick met iemand anders te praten. Gelukkig was hij vergeten dat hij op een antwoord wachtte. Meneer Dawkins, veel gelovigen zouden Nick later alsnog het voor hem traumatische antwoord hebben gegeven. Namelijk dat zijn held ook dat absurde verhaal verkondigt. Maar Nick heeft een saai en triest leven zonder echte hoogtepunten. Het zou wreed zijn als ik hem beroofde van zijn idool. Dus heb ik hem nooit ingelicht over uw visie op de oerknal.

Een jaar geleden was Nick erg boos op u. Dat was vanwege uw bewering dat de kosmos veertien miljard jaar oud zou zijn. Nick zei: ‘Twee of drie miljoen jaar, dat accepteer ik nog. Maar veertien miljard jaar, dat is absurd!’ Waarop ik glimlachend zei: ‘Je kunt ook het Bijbelse model in overweging nemen.’ Toen ging Nick helemaal door het lint. ‘Wat?’ riep hij. ‘Bedoel je een aardeleeftijd van ongeveer

zesduizend jaar?’ Nick heeft het u later toch nog vergeven dat u over miljarden jaren sprak. Hij zei mild: ‘Ach, de professor is ook maar een mens. En vergissen is menselijk.’ Ik wist toen al dat u zonder de geringste kritiek allerlei informatie verstrekke over een oerknalcyclus, waarbij om de zoveel miljard jaar een nieuwe oerknal plaats zou vinden. Dat komt neer op een eindeloze herhaling van dat ontploffende stofje en wat er dan verder nog volgt. (Voetnoot 54) Als ik dat verhaal aan Nick had verteld, was hij echt niet in de Schepper gaan geloven. Hij zou alleen maar heel erg van streek zijn geweest. Dus liet ik hem in zalige onwetendheid. Ik vertel hem alleen mooie dingen over u. Helaas is het IQ van Nick en mij aan de lage kant, en daardoor is er geen hoge opleiding mogelijk. Toch weet ik zeker dat we nog heel wat kunnen leren. Zolang men maar niet begint over moeilijke dingen zoals kwantum-mechanica. Goed onthouden: we zijn niet dom, alleen maar onwetend. En onze onwetendheid maakt ons afhankelijk van de mensen die het allemaal *wel* weten. Helaas heb ik professors op denigrerende toon horen zeggen: ‘Laag-geschoolde mensen en erg jonge kinderen zijn zo dom dat ze werkelijk alles geloven wat je hen wijsmaakt.’ Weet u welke mensen pas écht dom zijn? Mensen die een hoog IQ hebben, en slechts een fractie van hun intelligentie gebruiken omdat ze zelf nooit nadenken. Ze blijven op het platgetrapte pad van het traditionele denkpatroon. Maar ik hoor bij de laaggeschoolden die zo verstandig zijn om regelmatig hun hersens te gebruiken. De intelligentie die we hebben benutten we voor de volle 100 procent. Helaas bereiken wij vrij snel het plafond van ons begripsvermogen. Wij weten dat er veel is wat we niet weten en wij begrijpen dat er veel is wat we niet begrijpen. Daarom zijn wij zo verstandig om af te gaan op het oordeel van mensen die wij zien als deskundigen. Al zijn er wel grenzen aan onze acceptatie. Want al weten we weinig, we weten wat we weten en je moet wel van goeden huize komen om het ons dan nog uit de kop te kunnen praten. We mompelen gewillig: ‘Ja ja, dat zou allemaal best wel waar kunnen zijn.’ Maar we denken: ‘Jij weet ook niet alles, dus jij kunt je ook vergissen. Of misschien maak je ons schaamteloos wat wijs, omdat jij het dom vindt dat we jou zien als een betrouwbaar mens.’

Een tijdje geleden hoorden we op de radio over een dinosaurus die 70 miljoen jaar geleden zou hebben geleefd. De atheïst Nick en zijn gelovige vriend Henk riepen boos: ‘70 miljoen jaar! Hoe komen die

Voetnoot 54) **Gam** pag. 162 / **Tgd** pag 174

mensen op dat maffe idee? Zeventigduizend jaar zou al absurd veel zijn!’ Dat waren hun openingszinnen. Ik zou een hele pagina kunnen vullen met wat de heren nog meer riepen. Ze waren diep verontwaardigd. Wat heerlijk is dat: een atheïst en een christen die zo unaniem reageren! Zij deden alsof *ik* die 70 miljoen jaar had bedacht. De felle vragen en de spottende opmerkingen werden zo snel door de heren afgevuurd, dat ik niet eens kon reageren. Dus liet ik hun commentaar als een wilde stroom over me heen gaan. Dit is wel erg hilarisch: als Bijbelgetrouwe creationist werd ik verantwoordelijk gesteld voor een bewering van evolutiebiologen! Toen Nick en Henk uitgeraasd waren, zei ik dat ze groot gelijk hadden. Dat stemde hen zeer tevreden. ‘O zo!’ zei Nick. ‘Als je dat maar weet!’ Gelukkig bleef ik serieus zolang ik bij hen aan tafel zat. Maar steeds als ik eraan denk, schiet ik in de lach! Het is niet zo dat laaggeschoolden helemaal niets weten. Natuurlijk hebben we wel eens wat opgepikt van de tv of uit boeken en tijdschriften. Wanneer we erover nadenken ontwikkelen wij een heel persoonlijke visie. Universitair geschoolden missen onze vrijheid van geest. Want zij hebben een groot aantal ‘spelregels’ meegekregen waar ze zich aan moeten houden in hun communicatie. Die spelregels zijn in het universitaire milieu net zo heilig als de Tien Geboden in de kerk. Want die regels bepalen de denkroutes waarlangs traditioneel wordt gedacht. Als oud-leerlinge van de huishoudschool verkeer ik in een zalige onwetendheid ten aanzien van die verplichte denkroutes. Door mijn praktische opleiding heb ik ook een heel andere logica dan universitair geschoolden. Vandaar dat ik volkomen argeloos dingen zeg die veel irritatie veroorzaken. Hoogopgeleide gelovigen ergeren zich aan wat ik zeg, en hoogopgeleide atheïsten worden zelfs witheet van razernij. Daarom herhaal ik even een advies, dat ik al eerder gaf: ‘Als u tijdens het lezen moet kiezen tussen heftige verontwaardiging of een geamuseerde grijns, kies dan voor het laatste. Dat is beter voor uw bloeddruk, begrijpt u wel?’

Iedere levensbeschouwing steunt op een mening over het wel of niet bestaan van God. Stel je eens voor dat je basisaanname fout blijkt te zijn. Dan sta je voor de taak om je leven in alle facetten aan te passen. Dat is emotioneel, sociaal en praktisch een buitengewoon heftige ervaring. Maar er is iets mogelijk dat nog traumatischer is. Je denkt op een bijna instinctief niveau: ‘Misschien laat ik mijn leven overhoop halen door een zogenaamde waarheid die achteraf een leugen blijkt te zijn!’ Vanwege dit bezwaar houden de meeste mensen zich vast aan

een vertrouwde visie. Slechts weinig mensen zullen ondanks de risico's toch regelmatig al hun vertrouwde aannames tegen het licht houden. Ik ben een van de mensen die dit regelmatig doen. Niet omdat ik zo dapper zou zijn, maar omdat ik denk: 'De kwestie kan totaal anders liggen dan ik aanneem.' Die gedachte is erg verontrustend, maar ik beseft dat de waarheid er niet door verandert als je haar verminkt, bedekt of negeert. Dus zoek ik alles uit. Wanneer ik bezig ben met een bepaalde kwestie, doe ik heel even alsof ik geen persoonlijke mening heb. Ik zet mijn huidige mening, een van mijn oude ideeën en de visies van mijn opponenten naast elkaar. Verder noteer ik alle argumenten die voor die visies pleiten. Ook de bezwaren tegen die visies neem ik mee in mijn oordeel. Daarna vorm ik op basis van alle informatie opnieuw een persoonlijke mening. Anderen zien vaak nauwelijks verschil, maar toch spreek ik van een verandering. Want al lijkt mijn nieuwste visie op die van een week geleden, er zijn altijd wel een paar details veranderd. Zelfs al zou mijn mening echt tot in het kleinste detail hetzelfde blijven, dan nog is het een nieuwe mening. Immers: ik heb nieuwe argumenten in overweging genomen. Vijf jaar geleden kende ik die informatie nog niet. Bovendien heb ik me ontwikkeld, dus beoordeel ik alles anders dan ik een paar jaar geleden had gedaan.

Groetjes, Tiny

Wie is verantwoordelijk?

Een tijdje geleden kwam ik iemand tegen die je mijn islamitische geestverwant kunt noemen. Hij las de koran net zo zelfstandig als dat ik de Bijbel lees. Ook bleken we allebei met vragen te zitten die alleen bij een sceptisch gelovige op zullen komen. Vragen die we niet durven te stellen aan andere gelovigen, omdat we dan worden beschuldigd van ketterij. We durven die vragen ook niet te stellen aan een atheïst, omdat die dan eist dat we ons hele geloof overboord gooien. Daarom is het geweldig als je een andere sceptische gelovige tegenkomt. Zelfs al is hij of zij van een andere godsdienst. Mijn gesprekspartner stelde de volgende vraag: 'Sommige volkeren in het Midden-Oosten hebben oliebronnen, anderen hebben waterbronnen en er zijn zelfs volkeren die zowel olie als water hebben. Maar er zijn ook volken en stammen die niets hebben: geen water en ook geen olie. Waarom verdeelt Allah het zo oneerlijk?' Daar moest ik wel even nadenken. De islamitische Allah zegt in de koran dat hij geen zoon heeft. Dat is dus

een heel andere persoon dan de God van de Bijbel, wiens Zoon de spil is waar het Bijbelse geloof om draait. Mag ik wel Bijbelse antwoorden geven op de vragen van een moslim? Ik dacht: 'Heer, geef me alstublieft inzicht.' Toen wist ik opeens de juiste reactie, en zei: 'Als je voorouders zo slim waren geweest om op een plek met een waterbron te gaan wonen, dan had je volk nu genoeg water gehad. En die olie is gewoon een kwestie van geluk hebben'. Mijn visie verraste hem, maar het beviel hem wel. Hij knikte instemmend, dus ging ik verder: 'Zeg niet dat alles de wil van God is. Want dan ben je ook niet zo opstandig tegen God als er beroerde dingen gebeuren. Roep ook niet te gauw dat de duivel iets heeft gedaan. Want soms heb je gewoon pech, zonder een duidelijke oorzaak of reden. Dat is geen leuke gedachte, maar daar kun je beter mee leven dan het idee dat je wordt getreiterd door de duivel. Je vindt je situatie ellendig, maar misschien gaat het straks weer beter. In elk geval mag je bidden tot de Enige levende God, Schepper van hemel en aarde. Als je jouw gebeden zo adresseert, mag je Hem altijd vragen om praktische hulp, wijsheid en kracht. Want God heeft wel de supervisie over alles! Als Hij het nodig vindt, grijpt Hij wel in. Al moet je soms wel even geduld hebben voordat God iets doet. Kinderen zingen op de zondagschool 'Gods weg is de beste!' Inderdaad, al is het beste niet altijd het leukste. Zoals het leukste ook niet altijd het beste is. Dus doet God vaak iets anders dan we hadden gewild. Maar later geven we toe dat het ook beter is. Goed onthouden: als je naar Gods Wil probeert te leven kan jouw ellende nooit een straf van God zijn! Dan heb je gewoon pech gehad. Misschien grijpt God niet in, omdat je er iets van moet leren. Narigheid kan ook simpel een kwestie zijn van 'oorzaak en gevolg'. Als je na een paar glazen bier toch de auto pakt, is het ongeluk dat je krijgt gewoon je eigen schuld. Ben je na wat pilsjes zo verstandig om met de taxi naar huis te gaan, dan kom je meestal veilig thuis. Met andere woorden: wij hebben ook nog een vinger in de pap ten aanzien van onze omstandigheden. Als we dat beseffen voelen wij ons niet zo gauw een hulpeloos slachtoffer. De mensen die hun persoonlijke verantwoording afschuiven op God en de duivel, hebben het in sommige opzichten heel makkelijk. Maar als er verschrikkelijke dingen gebeuren is hun ellende niet te overzien. Want ze zien dan alle tegenslag als de wil van God of als pesterij van de duivel. Reken maar dat ze zich dan machteloos voelen! Daarom kun je beter je eigen verantwoording nemen en verstandig handelen. Mocht er toch iets

ergs gebeuren, dan zal God ons wel helpen.’ Mijn gesprekspartner zei opgelucht: ‘Jij bent nuchter en toch religieus.’

De oorspronkelijke route...

God had aan Rebecca beloofd dat haar zoon Jacob het familiehoofd zou worden en dat hij de goddelijke zegen zou krijgen (Genesis 25 vers 22 en 23) Helaas was Isaäk van plan zijn lievelingszoon Esau die speciale zegen te geven. Rebecca en Jacob hadden hun probleem ook aan God kunnen vertellen. Dan zou God Zijn knecht Isaäk heus wel op tijd hebben vermaand! Maar nee, Jacob en zijn moeder meenden dat ze God een handje moesten helpen. Wat ik nu ga doen, zullen sommige mensen zien als ‘speculatie’. Noem het zoals je het wilt, maar ik behandel deze vraag: ‘Wat was er gebeurd als Jacob en zijn moeder op Gods hulp hadden gewacht?’ Natuurlijk zou Jacob in dat geval op een eerlijke wijze aan die speciale zegen zijn gekomen. God had het toch beloofd? Isaäk zou dan een knecht naar Laban hebben gestuurd om Labans oudste dochter op te halen. Jacob zou dus alleen met Lea zijn getrouwd. Het volk Israël bestond dan uit zes stammen: de zonen van Lea. Rachels zoon Jozef was dan nooit geboren. Zonder Jozef was het volk Israël niet in Egyptische slavernij beland. Verder had het volk Israël het beloofde land (Kanaän) op een vredelievende wijze in bezit gekregen. Bijvoorbeeld door de aankoop van grond. Dus was er ook geen genocide nodig geweest. Echt: de geschiedenis van het volk Israël had er heel anders uit gezien als Jacob en Rebecca even op Gods hulp hadden gewacht. God heeft een bepaald plan voor ons leven. Maar wanneer wij de zaak bederven heeft God nog wel een alternatieve route. Als die route tegenvalt, is het onze eigen schuld.

(16^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Blaise Pascal stelde vast dat de gelovige het beste deel heeft gekozen En hij motiveerde ook waarom: ‘Als de gelovige een lijdensweg moet gaan, zal het geloof hem de kracht geven om alles beter aan te kunnen. En als hij eenzaam is, heeft hij in elk geval drie vrienden: God de Vader, God de Zoon en de Heilige Geest. Vergist de gelovige zich, en heeft hij geleefd met een illusie? Dan sterft hij in zalige onwetendheid, denkend aan de Hemel. Dat is bijna net zo mooi als echt naar de Hemel gaan! Als een eenzame atheïst een zware lijdensweg moet gaan, is hij een beklagenswaardig mens. Want hij heeft geen enkele troostbron. Als hij gelijk heeft, is de dood niets anders dan het einde

van een zinloze lijdensweg. Maar als hij zich heeft vergist, zal hij ook nog eeuwig lijden op de plaats die 'hel' wordt genoemd!' Meneer Dawkins, u noemde de vergelijking die Pascal maakte 'de gok van Pascal'. (Voetnoot 55). Kennelijk denkt u dat die vergelijking zijn enige reden was om gelovig te zijn. Maar u vergist zich. Pascal had een massa redenen om te geloven. Net als de meeste andere gelovigen. Maar Pascal stelde iets vast wat je als een bonus kunt zien. 'Hoe je het ook bekijkt, de gelovige heeft altijd het beste deel'. Naar aanleiding van Pascal vroeg u: 'Wat waardeert God het meest: geloof of oprechte scepsis?' Oprechte mensen zijn bereid het goede te doen. Daarom denk ik dat God van alle oprechte mensen houdt, gelovig of niet. Hij heeft altijd begrip voor oprechte scepsis, maar Hij accepteert geen onbeschoutheid. Lees maar de eerste 2 hoofdstukken van Lucas. De bejaarde priester Zacharias kreeg een wonderlijke geboorte aangekondigd, en hij zei brutaal: 'Nou, bewijs maar eens of het waar is wat je zegt!'. Voor straf kon hij niet praten voordat zijn zoon Johannes was geboren. Het tienermeisje Maria kreeg ook een wonderlijke geboorte aangekondigd. Maar zij wilde alleen maar begrijpen hoe het kon. De engel gaf haar vriendelijk antwoord. Meneer Dawkins, u vraagt zomaar opeens of God waardering heeft voor vriendelijkheid en edelmoedigheid. Deze vraag had u niet gesteld als u het Nieuwe Testament had gelezen. Want daarin worden dit soort eigenschappen zeer uitvoerig besproken door Jezus en de apostelen. De zaligsprekingen gaan onder andere over zachtmoedigheid, het rechtvaardig willen zijn, barmhartigheid, een zuiver hart, en vrede stichten. En een christen moet zo'n goed mens zijn, dat men alleen slechte dingen over hem kan zeggen door te liegen. Gebeurt dat dan? Nou en of. En vaak is dat alleen maar omdat we christenen zijn. (Lees Mattheüs 5 vers 11 en 12) In uw voorwoord bij de paperback van uw boek besprak u deze uitspraak van een criticus: 'Ik ben atheïst, maar ik neem afstand van jouw onverdraagzame, scherpe, snijdende en onmatige taalgebruik'. En waarmee "rechtvaardigde" u uw kwetsende stijl? Nou, u vond het uw goede recht om zo te schrijven, omdat anderen het bonter maken. Namelijk de schrijvers van politieke commentaren, boekrecensies of kunstkritieken. In feite zegt u: 'Omdat groep zich grof en kwetsend gedraagt tegen mij en mijn collega's, heb ik ook het recht om me net zo slecht te gedragen tegen onschuldige mensen die mij nooit kwaad hebben gedaan.' Meneer, u vermoedt wel

Voetnoot 55) **Gam** pag. 118/ **Tgd** pag 130

dat die redenatie nogal rammelt. Daarom “rechtvaardigt” u de geestelijke mishandeling van onschuldige christenen met de klacht dat u geen kritiek mag uiten op religie. Zo wekt u de indruk alsof u het over normale scepsis hebt. Maar ik heb al acht jaar intensieve ervaring met het onverdraagzame type atheïsten. Zij stellen geen vragen om iets te begrijpen of om ons na te laten denken. Nee, ze willen ons in een hoek drijven, ons verdriet doen, ons publiekelijk vernederen en als het kan ons geloof uit ons hart rukken. Maar *zij* doen het nog bij gelovigen die vrolijk zijn en sterk in hun geloof staan. Maar u doet in uw boek iets echt gemeens. Want u richtte zich tot de kwetsbaarste groep gelovigen die er maar bestaat. Namelijk: mensen die niet gelukkig zijn in hun geloof, maar nog wel erg gehecht zijn aan sommige dingen. *Voetnoot 56*) In het voorwoord bij de eerste editie gaf u ons hoop, om ons daarna zoveel en zo diep mogelijk te kwetsen en te demoniseren voor miljoenen andere lezers. Er is maar één verklaring waarom u dit deed. Namelijk: wij horen toch nog steeds bij Jezus Christus, en we zijn erg kwetsbaar. Daarom koelt u al uw rancune op ons, wetend hoe diep u ons kunt raken. De Here Jezus zegt: ‘Wat je Mijn minsten hebt aangedaan, heb je Mij gedaan.’ En God accepteert niets dat Zijn Zoon verdriet doet. (Psalm 2 vers 12) Dus als u niet tot berouw komt tijdens uw leven, staat u er straks beroerd voor. Ik weet het: u gelooft niet dat u ooit verantwoording hoeft af te leggen bij God. Maar ook gewoon moreel gezien is het beneden alle peil om kwetsbare mensen valse hoop te geven, en ze dan ongelukkiger te maken dan ze al zijn.

Nu ik mijn hart heb gelucht als slachtoffer, besef ik dat uw kant van het drama misschien toch wat gecompliceerder ligt dan ik denk. Misschien had u ooit oprecht de bedoeling om mensen zoals ik te helpen. Helaas: uw intensie mensen te helpen werd weggespoeld door uw rancuneuze gevoelens jegens de religie. Want u hebt verschrikkelijke dingen ondervonden van mensen die zich christen noemen. Haatmailtjes enzo. In uw boek nam u wraak op die mispunten. Maar u vergat, dat u uw boek schreef voor een andere doelgroep: ongelukkige gelovigen. Uw wraak treft dus mensen die dat niet verdienen. Misschien irriteert het u ook wel dat velen van ons op een of andere manier blijven geloven. Als hulpverlener kan ik u zeggen dat echte hulp is: iemand helpen zijn eigen weg te vinden. Een hardrocker maakte een hardrockversie van een beroemde symfonie.

Voetnoot 56) **Gam** pag. 9 / **Tgd** pag 23

Ik vond het pure mishandeling van mooie muziek, maar was het toch mooier dan wat die hardrocker gewoonlijk maakte. Beethoven had die jongen enorm geïnspireerd. Wanneer we iemand zo beïnvloeden, hebben we al iets geweldigs bereikt. Helaas: meer zit er vaak niet in.

Men heeft eens aan de atheïst Bertrand Russell gevraagd: ‘Stel je voor dat je na je dood voor Gods troon komt te staan. En stel dat God een uitleg eist voor het feit dat je niet hebt geloofd. Wat zou je dan zeggen?’ Russell antwoordde prompt: ‘Niet genoeg bewijs, God. Niet genoeg bewijs.’ Meneer Dawkins, u vroeg zich af of God geen respect heeft voor de moedige scepsis van Russel. Wat zegt u, moedige scepsis? Hoezo moedig? Russell was atheïst. Hij zag God alleen maar als een sprookjesfiguur. Dus wist hij zeker dat hij geen enkel risico nam met zijn grapje. Meneer Dawkins, u hebt gelijk: je kunt niet zomaar besluiten te geloven. Maar je kunt God wel oprecht zoeken, zoals ik deed. U kunt lezen in hoofdstuk 2 dat ik erg sceptisch was, maar toch toonde ik me bereid om te doen wat God van mij wilde. In de Filippienzenbrief (Bijbelboek) kun je lezen welke levenshouding God van ons verwacht. Als iemand dat alvast gaat doen, zal de Heer hem wel verder helpen. Op die manier werd ik weer gelovig. Er zijn een groot aantal kwesties waar we als gelovige liever niet over nadenken. Omdat we zulke overpeinzingen zondig of onverstandig vinden. Uiteraard kicken atheïsten erop om ons juist met die kwesties te confronteren. Daarom vertel ik aan God alle pijnlijke kwesties die bij me opkomen en vraag ik God om wijsheid en inzicht. Tijdens een avondwandeling had ik opeens deze bizarre gedachte: ‘Stel je voor dat God niet bestaat! Is het dan niet jammer dat ik mijn hele leven heb gewijd aan een niet bestaande God?’ Ik stond letterlijk even stil bij deze gedachte. Ik voelde een woordeloos gebed om wijsheid. Toen dacht ik: ‘Het geloof heeft me tot een prettiger mens gemaakt dan ik van nature ben. Het gaf me moed in perioden van depressie. En het verzachtte mijn eenzaamheid, omdat ik altijd een Vriend had met wie ik kon praten. Kortom: het geloof heeft me aanzienlijk meer opgeleverd dan het me heeft gekost. Dus ook als God niet had bestaan, was mijn geloof een prima investering geweest. Maar gelukkig bestaat God wel! Dat maakt alles extra waardevol.’ Ik besepte dat dit het perfecte antwoord was op de meest heftige vraag die men kan stellen. Tevreden liep ik verder.

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 5 Schepping of evolutie

In den beginne schiep God hemel en aarde. (Genesis 1 vers 1)

Dawkins begint zijn vierde hoofdstuk met een uitspraak van de atheïst Thomas Jefferson. Deze atheïst suggereert dat alle dominees, pastoors, rabbijnen en imams grote bedriegers zouden zijn. Want volgens hem zijn geestelijken doodsbang dat hun leugens aan het licht komen wanneer de wetenschap ontdekkingen doet. Oh ja? Dan kent hij andere geestelijken dan ik. Toen ik aan mijn dominee iets vroeg over een wetenschappelijke kwestie, moest hij diep graven in zijn herinnering. Wat leerde hij dertig jaar geleden ook alweer op de middelbare school? Zulke reacties krijg je ook van veel andere geestelijken. Dit bewijst wel dat zij vrijwel niets weten van de huidige stand van de wetenschap. Dat is wel logisch ook, want ze zijn veel te druk met het preken, het evangeliseren, het dopen, pastorale begeleiding en de verstrekking van humanitaire hulp. De gangbare wetenschap meent steeds meer bewijs te hebben voor de evolutieleer. Maar de mij bekende dominees hebben daar geen flauw idee van. Zelfs al zouden zij het wel weten, dan nog is het geen drama voor ze. Want zij weten: ‘God spreekt de waarheid, en wij hebben Zijn Boek als basis van ons geloof. Dus hebben wij niets te vrezen.’ Mochten ze even onzeker zijn, dan kunnen universitair geschoolde creationisten zoals Kurt Wise hen gerust stellen. Want er zijn volgens Kurt Wise veel sterke argumenten voor een aardeleeftijd onder de tienduizend jaar. En die aardeleeftijd past goed bij de Bijbelse visie! Er zijn ook steeds meer wetenschappelijk onderbouwde bezwaren aan te voeren tegen de evolutieleer. *(voetnoot 57)*

Fossielen

Bijbelcritici beweerden lange tijd dat Abraham alleen maar ezels kon hebben, of paarden. Want volgens die critici waren er in Abrahams tijd nog geen kamelen in het Midden Oosten. Hun bedoeling was overduidelijk: ze wilden de betrouwbaarheid van de Bijbel in twijfel trekken. Maar ds. Okke Jager zei eens: ‘Men heeft bij opgravingen een gefossiliseerde maaltijd met kamelenlever gevonden. Dat werd gedateerd op de tijd van Abraham. En als men toen kamelenlever at,

Voetnoot 57) Het is mogelijk dat een feit voor één ontstaansvisie erg belangrijk is – in positieve of negatieve zin – terwijl het voor de andere visie niets uitmaakt.

lijkt het me logisch dat daar ook kamelen waren.’ (Voetnoot 58) Helaas: na die ontdekking stopten de critici de hele kwestie direct in de doofpot. Ze zeiden er niets meer over. Door te zwijgen vertelden geen leugen. Maar door belangrijke informatie te verzwijgen zorgden ze ervoor dat het publiek een verkeerde gedachte bleef houden. Dat is een zeer subtiel bedrog. Men bedient zich wel vaker van deze manipulatietruc. Ik kom nu nog mensen tegen die me denken te verpletteren met de bewering dat Abraham geen kamelen kon hebben. En dat zou de onbetrouwbaarheid van de Bijbel bewijzen. Ik vertel ze dan over die fossiele kamelenlever. Meestal bestaat een fossiel uit botten van een mens of dier. Of het gaat om de versteende resten van een plant. Als een wetenschapper ‘een prachtig fossiel’ zegt, denk je als leek aan een bijna compleet skelet. Maar vaak blijkt het dan een verzameling voetbotjes, een stukje kaak of een enkele kies te zijn. Iets wat je als leek nauwelijks de moeite waard vindt. En dat geringe materiaal reconstrueert men ook nog tot een ‘voorvader’ van de mens, inclusief lichaamsbehaving! Een atheïstische biologieleraar stelde me ooit gerust met deze uitspraak: ‘Veel reconstructies zijn meestal zuivere fantasie. Wetenschappelijk deugt er niets van.’ Maar er zijn ook acceptabele reconstructies. Een wetenschapper zei:

‘Als we van een dinosaurus de achterpoten of voorpoten missen, kijken we naar nu levende reptielen of complete dino-skeletten die wat op de gevonden dino lijken. En dan voegen we een kopie van hun poten toe aan onze niet-complete dino. Op basis van het skelet en op basis van andere fossielen en levende reptielen weten we de vorm van een dino. Er zit vrijwel nooit vlees op de botten van een fossiel, dus ook geen huid. Voor de kleur van dino’s kijken we naar kleuren van levende reptielen. Verder zijn er waarschijnlijk heel wat minder dino-soorten geweest dan men denkt. Want vrij recent bleken drie verschillende dino’s de groeifases te zijn van één soort. Als je maar één bot vindt, en het is aanzienlijk groter dan een bot van een bekend dier, dan zijn er ook vergissingen mogelijk. Je schat de grootte van het dier en denkt dat hij gigantisch is. Maar het kan ook dat hij een extreem grote versie van dat ene bot had, maar verder niet groter was dan een vergelijkbare soort.’ Tot zover de eerlijke uitleg van een wetenschapper.

Men vindt ook wel eens complete fossielen. Zo vindt men weleens een

Voetnoot 58) Dit schreef hij in ‘Hier verkoos de Heer Zich vaste voet.’

gemummificeerd mens in een moeras dat wordt gedempt. Hij ziet eruit alsof hij gisteren is gestorven. Ook vond men eens een mammoet die ooit plotseling in een blok ijs was beland. Hij stond gewoon op zijn poten en had zijn bek nog vol voedsel. Hoe hij zo snel kon bevriezen is een diep mysterie. Barnsteen is ontstaan uit de kleverige hars van een boom. Op zich is dat al fossiel materiaal. Maar vaak zit daar ook nog een fossiel vliegje in. Er zijn ook versteende bomen, planten en dieren. Ja, men vond zelfs een cowboylaars met een versteende voet erin. (Arme cowboy!) Toen iemand in de kelder van een oud huis keek, bleek daar een pot met een versteende augurk te staan. Verder waren er dieren bezig met het werpen van een jong toen ze plotseling gevangen raakten in modder of slib, dat keihard werd. De afgelopen 6000 jaar hebben er misschien wel honderdmiljard mensen op aarde geleefd, en misschien wel duizend maal zoveel dieren groter dan een rat. Toch zijn er relatief weinig fossielen. Want dode mensen, dieren en planten vergaan gewoonlijk tot stof, aarde of olie. Stel je voor dat men in de verre toekomst eens aan opgravingen doet in het dan totaal verlaten Nederland. Dan vindt men geen enkel fossiel van koeien, schapen, kippen of varkens. Wel vindt men miljoenen skeletjes van zorgvuldig begraven cavia's, honden en katten. Men krijgt vast een vreemde indruk van ons...

De cambrische explosie van leven

Voor de evolutiebioloog is het van belang dat fossielen in een bepaalde volgorde boven elkaar liggen. Immers: fossiel A is volgens Darwin de voorouder van fossiel B en is dus langer geleden doodgegaan. A moet dus dieper liggen dan B. Het Cambrium is de oudste aardlaag met fossielen erin. Het gaat om verbijsterend veel fossielen van de meest uiteenlopende soorten. Men noemt dit: 'De cambrische explosie van leven.' Tussen het weekdier en al die diertjes in het cambrium zouden er overgangsvormen moeten zijn met een half schildje of een onvoltooid exoskelet, maar die zijn er niet. *Voetnoot 59*) Daarom heb ik het vaak over 'De cambrische vloedgolf van complete schildjes en voltooide exoskeletjes.' De cambrische vloedgolf van schildjes en exoskeletjes wordt door mensen zoals Dawkins gezien als 'de missing link tussen weekdieren zonder harde delen en dieren met een inwendig skelet.' Maar de evolutiebioloog die echt nadenkt heeft een serieus probleem. Want er zijn geen voorfases met een half schild

Voetnoot 59) Garnalen, kreeften, krabben en sprinkhanen hebben ook een exoskelet: een keiharde buitenkant. Zij hebben geen inwendig skelet zoals wij.

of een half ontwikkeld exoskelet. Creationisten zien die diertjes in het Cambrium helemaal niet als een missing link. Het zijn zeer complexe diertjes met een compleet schildje of exoskelet. De meesten lijken qua vorm ook in geen enkel opzicht op een weekdier. Elk cambrisch diertje zou – als het uit evolutie was ontstaan – een massa voorfasen gehad moeten hebben. En er zouden ook een massa overgangsfases moeten zijn tussen een cambriumdiertje en de eerste vis. Het is niet redelijk om van elke tussenfase een fossiel te verwachten, maar er hadden wel duidelijke overgangsvormen gefossiliseerd kunnen zijn. Hun totale afwezigheid kun je zien als een serieus bezwaar tegen de evolutieleer. Het plotseling verschijnen van competente diertjes in het Cambrium kun je ook zien als een bevestiging van de schepping. Dat is mijn mening als creationist. Maar in ‘Het grootste spektakel ter wereld – vertaling van ‘The greatest show on earth – vertelt Dawkins een aantal dingen over de visie van de evolutionist. En ik vind het wel zo eerlijk om dit even te melden. De aanduiding ‘explosie’ wekt de indruk van een plotselinge gebeurtenis. Maar volgens de evolutiebioloog gaat het om een periode van twintig miljoen jaar. En dat is ‘plotseling’ voor iemand die in miljarden jaren denkt. Maar als Dawkins gelijk had, zouden er tussen de diertjes onderin en bovenin het Cambrium overgangsfases moeten zitten. Een evolutie van twintig miljoen jaar – dat zou toch te zien moeten zijn in die aardlaag? Maar nee, alle diertjes liggen chaotisch door elkaar. Dit heb ik van professor Dawkins geleerd: planten en dieren fossiliseren alleen onder bijzondere omstandigheden. Een plotselinge ramp bijvoorbeeld. Wie dit weet, moet wel constateren dat de diertjes in het Cambrium tegelijk omgekomen zijn bij een ramp. Kennelijk werd de bodem erg omgewoeld en kwamen ze vast te zitten in een soort slib die steenhard werd. Als ik afga op de spaarzame informatie in Genesis, werden de zeebodem en de aardbodem extreem omgewoeld tijdens de zondvloed. Maar wie weet zijn er – naast die wereldwijde zondvloed – ook zeer lokaal heftige rampen geweest. Het ene sluit het andere niet uit.

Er zijn veel dino’s geweest die leken op de Tyrannosaurus. Je weet wel, die beesten met een absurd grote bek, gigantische achterpoten, een lange dikke staart en erg korte voorpotjes. De dino’s met deze lichaamsbouw verschijnen relatief plotseling. Er zijn dus geen overgangsfases, waarbij de voorpoten steeds korter werden. Zo verschenen vrijwel alle basisvormen van dino’s en alle andere diersoorten. Ze zijn er plotseling en ook helemaal compleet. Fossiele

vleermuizen die werden gedateerd op vijftig miljoen jaar verschillen van elkaar net zoveel als van moderne vleermuizen. De verschillen zijn gewoon een kwestie van variatie op het thema ‘vleermuis’. En zoiets zie je ook bij de meeste andere diersoorten. Je kunt erover zeggen wat Dawkins over de cambriumdiertjes zei: ‘Ze lijken geen evolutionaire voorgeschiedenis te hebben.’ Dat hebben ze inderdaad niet, want God maakte ze allemaal in één keer en helemaal compleet.’ Maar volgens de evolutieleer was er een geleidelijke verandering van de ene soort in de andere. Volgens die filosofie zouden er dus talloze overgangsvormen moeten zijn. Als er van twee “stadia” relatief veel fossielen zijn gevonden, is het wel vreemd dat er geen fossiele tussenfases worden gevonden. Dat gebrek aan overgangsvormen noemt men ‘een gat in het fossielenbestand.’ Ik vertelde eens het volgende op Facebook: ‘Gisteren las ik een wetenschappelijk artikel van een mede-creationist. Die schreef triomfantelijk dat er steeds méér gaten in het fossielenbestand ontstaan. Maar hoe kunnen er steeds meer gaten ontstaan in het fossielenbestand?’ Een evolutiefan legde het even uit: ‘Tiny, als men een fossiel vindt die een beetje op elk van de twee eerdere vondsten lijkt, ziet de seculiere wetenschap dat als een tussenfase. Maar vanwege de grote onderlinge verschillen tussen de drie fossielen lijken er ineens twee gaten te zijn.’ Wow! Dit is een evolutie-aanhanger die zeer objectief kan vaststellen wat er aan de hand is, zonder het geringste spoortje kritiek. Maar ik heb wel kritiek op de creationist die zo triomfantelijk schreef over het groeiende aantal gaten. Het was professioneler geweest als hij had gezegd: ‘Eerst was er een groot gat van anderhalf miljard jaar. Door de vondst van een “overgangsvorm” zijn er ineens twee gaten van iets meer dan een half miljard jaar. Dat zijn nog steeds grote gaten. De evolutie-aanhanger heeft geen reden tot optimisme.’ Op een zeker moment zei professor Dawkins over de cambrische explosie: ‘Het lijkt alsof al die cambriumdiertjes er opeens waren. Zonder een evolutieproces vooraf. Maar evolutiebiologen zien de diertjes in het cambrium als de missing link tussen het weekdier en de eerste visachtige.’ *Voetnoot 60)* In de eerste twee regels gaf hij een omschrijving van iets wat iedereen kan zien. Het is dus logisch dat creationisten hem citeren. Maar het is erg oneerlijk dat ze slechts een deel van zijn uitspraak gebruiken. Ze laten de laatste zin weg, en wekken op deze manier de indruk dat hij een emotionele crisis heeft. Terwijl hij juist blij is met die diertjes in het

Voetnoot 60) Kijk in de trefwoordenlijst van Het grootste spektakel ter wereld naar ‘Cambrische explosie’, of kijk in the greatest show on earth naar ‘Cambrian explosion’

Cambrium. Daarom heb ik hem helemaal geciteerd. Dus ook het zinnetje over hoe evolutiebiologen het ervaren. En iets eerder in mijn verhaal heb ik ook even uitgelegd dat de cambrische explosie volgens Dawkins twintig miljoen jaar duurde. Ik denk dat ik de professor een heel eerlijke kans heb gegeven. Maar nu kom ik met mijn bezwaren. En geloof me, deze bezwaren zijn zuiver gebaseerd op logica.

1. Als er zoveel totaal verschillende diertjes met complete schildjes en voltooide exoskeletjes zijn gevonden is het vreemd dat er nergens ter wereld fossiele overgangsvormen zijn gevonden met duidelijk half voltooide schildjes of exoskeletjes. En een lichaam dat een overgangsvorm is tussen weekdier en cambriumdiertje. Ook zijn er (voor zover ik weet) nergens ter wereld fossiele overgangsvormen tussen de diertjes in het Cambrium en dieren met een inwendig skelet.

2. Zelfs al zijn er geen overgangsvormen gevonden, professor Dawkins weet zeker dat ze er zijn geweest. Een aanname die niet bewezen kan worden is een geloof. En Dawkins eist van ons dat wij zijn geloof aanvaarden als de waarheid, zonder dat hij überhaupt over bewijsmateriaal beschikt. Zijn enige 'bewijs' is dat hij het zeker weet.

De walvis met poten

Vorige week hoorde ik iets over een fossiele walvis met poten. Is dat verontrustend voor een creationist? Welnee. Het was een zoogdier met longen. Een zoogdier met poten is kennelijk ooit het water in gegaan en zijn poten kwijt geraakt. Dus sommige landzoogdieren waren groter dan een olifant. Leuk om te weten. Maar die walvis met poten vind ik geen bewijs voor evolutie. Want het blijft een walvis. Zelfs al heeft hij poten.

De atheïstische biologieleer op de avonschool vertelde eens het volgende: 'Zelfs al vinden we een compleet skelet, dan nog hebben we geen zekerheid. Want het kan wel een misvormd exemplaar zijn, die als enig exemplaar van zijn soort fossiliseerde. Ook goed om te weten: er zijn mensen met een kleine herseninhoud die toch op de universiteit studeren, en mensen met een grote herseninhoud die een uitzonderlijk laag IQ hebben. Bij levende wezens kun je de intelligentie testen en het gedrag observeren. Dat soort dingen zijn niet mogelijk met skeletten. Die kun je alleen maar in een leuke volgorde

Voetnoot 60) Kijk in de trefwoordenlijst van Het grootste spektakel ter wereld naar 'Cambrische explosie', of kijk in the greatest show on earth naar 'Cambrian explosion'.

zetten. En over die volgorde wordt ook nog heel ook nog heel wat gekibbeld. Wat je in je lesboek ziet staan is de meest populaire volgorde, maar misschien is het niet de juiste.' Zoiets heb ik nog nooit een andere leraar horen zeggen. Ook heb ik het nooit op televisie gehoord of in een seculier tijdschrift gelezen. Een andere keer sprak hij over 'de gedeelde voorvader van de mens en de chimpansee.' Een jonge moslim werd woedend, en riep 'Allah heeft ons gemaakt!' Hij riep nog wat meer dingen. Onze leraar wachtte vriendelijk en geduldig tot de jongen was uitgeraasd. Toen zei hij: 'Minstens 90 procent van alle feiten en fossielen bewijzen precies wat de vinder maar wil. Ze bewijzen dus niets. En als je echt diep nadenkt over alle belangrijke kwesties vergt de evolutieleer evenveel geloof als de schepping.' Toen hij was uitgesproken was het doodstil in het leslokaal. We waren allemaal stomverbaasd, want dit soort uitspraken hoor je niet vaak. De jonge moslim keek hem zelfs met een open mond van verbazing aan. Daar grinnikte onze leraar om. En hij besloot met een brede grijns: 'Ik geniet hier het voorrecht dat ik mijn geloof als wetenschap mag onderwijzen.' Vanaf die dag kon hij zeggen wat hij wilde. Zelfs die moslim kwam nooit meer in opstand.

Onherleidbaar complex

In dit hoofdstuk heb ik het vaak over onherleidbaar complexe dingen. Dus vertel ik je eerst even wat hiermee wordt bedoeld. Iets is herleidbaar als het geleidelijk, dus stap voor stap, zou kunnen ontstaan. Maar veel levensvormen en organen zijn zo gecompliceerd, dat ze alleen in perfecte staat functioneren. Die kunnen dus niet geleidelijk zijn ontstaan. Dit noemt men ook wel onherleidbaar complex. 'Een onherleidbaar complex orgaan of levensvorm pleit voor de schepping omdat God alles direct compleet neerzette.' Als je dit triomfantelijk tegen een evolutiefan zegt, verwacht je misschien dat hij direct een crisis krijgt. Maar tot je verbazing zegt hij dan laconiek: 'Wij bestaan en God niet. Dus is alles vanzelf ontstaan en geëvolueerd.' Een echte naturalist meent dat serieus. Hij denkt op zijn beurt dat de christen nerveus zal worden van dingen die geleidelijk ontstaan kunnen zijn. Dus stap-voor-stap in kleine stapjes. Want een geleidelijke ontwikkeling is volgens de evolutiefan het bewijs dat iets door evolutie is ontstaan. En dat zou dan weer aantonen dat er geen God is. Maar nu reageert de creationist laconiek: 'Er zijn miljoenen mensen die vorige week een staatslot hebben gekocht. Je kunt zeggen dat iedere bezitter van zo'n fraai papiertje gisteravond de jackpot had

kunnen winnen. Maar het feit dat iets had kunnen gebeuren biedt geen enkele garantie dat het echt zo is gegaan. Een paar minuten na de trekking kunnen een paar miljoen bezitters van een staatslot je vertellen dat ze konden winnen maar helaas hebben verloren. Wat voor de loterij geldt, gaat ook op voor de kans dat iets stap voor stap had kunnen ontstaan. Het feit dat het in principe had gekund, is geen bewijs dat het zo is gegaan.'

Het oog

Veel creationisten zeggen een beetje triomfantelijk: 'Het oog kan niet geleidelijk ontstaan zijn. Want wat heb je aan een half oog?' Maar intelligente evolutiefans weten daar uiteraard een verpletterend antwoord op. Zij zeggen terecht dat slechte ogen altijd nog beter zijn dan geen ogen. En dan volgt er een heel verhaal over alles op en in onze oogbol. Maar het echte probleem wordt verzwegen. Let op: de hersenen, de oogzenuw en het oog vormen een systeem dat volslagen blind is als een van de drie onderdelen niet functioneert of niet in verbinding staat met de andere twee. Dit probleem geldt ook voor de vermeende oerversie, waarbij het oog slechts een lichtgevoelige cel zou zijn. Maar er zijn grotere problemen voor de evolutiefan:

a. De oogzenuw had zich in talloze richtingen kunnen ontwikkelen. Het is wel erg toevallig dat de oogzenuw ertoe kwam om het oog en het visuele deel van de hersenen met elkaar te verbinden.

b. Is het niet zeer opmerkelijk dat onze ogen allebei een eigen oogzenuw kregen? Als het toevallig was ontstaan, waren er ook mensen of dieren bij wie maar één oog een oogzenuw had.

c. Waarom zijn er geen levensvormen die een aantal nutteloze oogzenuwen bij zich hebben? Dus oogzenuwen die geen verbinding maken tussen een oog en het visuele deel van de hersenen?

d. Waarom kregen vrijwel alle dieren twee ogen? Was het volgens de evolutieleer niet logischer geweest als ze allemaal verschillende aantallen ogen hadden gekregen? (De spin heeft wel acht ogen, maar dat is een uitzondering.)

e. Iemand beweerde dat de oogholten eerst erg gevoelige tastzintuigen waren en toen licht en donker waarnamen en tenslotte kleur. Maar tastzintuigen hebben hun eigen hersengedeelte. Dus is een tastzintuig is toch iets heel anders dan een zintuig waarmee je kunt zien.

Michelle

Ongeveer in 2010 bezocht ik in Lelystad een museum genaamd 'Nieuw land'. En daar ontmoette ik een bijzondere vrouw. Ze zag er broos en kwetsbaar uit, en was nauwelijks aanwezig. Ze zei nooit iets en was daardoor nogal mysterieus. Men zei tegen me dat je haar Michelle mocht noemen. Ze was erg oud. Iemand van het museum vond het daarom leuk om haar 'fossiel' te noemen. Ik siste nog 'Sst!', maar die lomperik wist van geen ophouden. Hij zei ook ongevraagd haar leeftijd. Zomaar terwijl ze erbij was! 'Ze is zeventuizend lentes.' zei hij. 'Wat zegt u daar nou?' vroeg ik ongelovig. 'Is ze 7000 jaar?' Met een van emotie overslaande stem riep ik: 'Michelle, die man staat toch zeker te liegen? Jij kunt niet duizend jaar ouder zijn dan de aarde!' Michelle gaf geen antwoord. Voelde ze zich beledigd?

Nu even serieus: 'Michelle' is natuurlijk een echt fossiel. Eigenlijk bestaat het fossiel voornamelijk uit een afdruk van Michelles lichaam in de Nederlandse bodem. (*Voetnoot 61*) Ze was waarschijnlijk gekleed, maar sommige delen (zoals de armen) waren onbedekt. Dat kun je zien aan de grond in die afdruk. Waar ooit haar botten op de grond drukten, is een lichte verkleuring te zien, die 'botschaduw' wordt genoemd. Nou ja, zo verklaarde de gids deze verkleuring. Ook toont men een deel van haar schedel, twee of drie botten en iets van haar voeten. De archeologen hebben het graf met een flink stuk grond eromheen moeten uitgraven, anders ging de afdruk van Michelles lichaam verloren. Ze is dus inderdaad een broos en breekbaar vrouwtje. En wegens het geringe botmateriaal kun je ook zeggen: 'Ze is nauwelijks aanwezig.' Gewoonlijk maakt zo weinig tastbaar bewijs totaal geen indruk op me. Maar Michelle is een geval apart. Ik vind haar bijzonder door de keurige manier waarop haar volk haar heeft begraven en door de goede argumentatie van het museum. Misschien werd ik ook beïnvloed door de huishoudelijke spullen die door Michelles volk werden gebruikt. Die waren op originele wijze neergezet, want er werd mee "gewerkt" door twee etalagepoppen in primitieve kleding. Men had dus een huiselijke situatie gecreëerd. Het leek wel alsof je een reis door de tijd had gemaakt. In mijn verbeelding zag ik Michelle opstaan uit haar graf, en zich voegen bij

Voetnoot 61) Michelle is vernoemd naar haar vinder: de archeoloog Michel Goddijn. Een paar duizend jaar geleden was er op de plek van het IJsselmeer geen grote watermassa, maar wel een gebied met veel moerassen. Daar woonde Michelles volk, die 'Swifterbanten' worden genoemd.

haar zusters. Daar ging ze aan het werk met de spullen die men in haar omgeving heeft gevonden. Kortom: men slaagde er goed in om het verbeeldingsvermogen van de bezoeker aan te spreken. Of was ik gewoon enorm ontvankelijk? Natuurlijk heb ik niets gezegd of geroepen in het museum, maar ik was wel erg bezorgd over die ‘zevenduizend lentes’. Al gauw werd ik gerustgesteld door een aantal creationisten. Ze kwamen met deze prachtige verklaring: ‘De dateringsmethode die men heeft gebruikt is waardeloos. Let op: ruim vierduizend jaar geleden begonnen de nakomelingen van Noach zich te verspreiden over de wereld. Een kleine groep kwam terecht in Nederland. Misschien was Michelle er zelf wel bij, of haar ouders. Dus is ze korter dan 4000 jaar geleden gestorven.’ Dat klinkt mooi. Maar als de dateringsmethode toch in orde blijkt te zijn, stort dit idee in als een kaartenhuis. Na lang nadenken bedacht ik de volgende conclusie: ‘Michelle leefde in elk geval ver voor het begin van de jaartelling.’ Als je bij een deling geen breuk wilt, kies je voor de deling met restant. *11: 3 = 9, restant 2*. Daar heb ik een denkwijze aan ontleend. Natuurlijk probeer ik alle feiten en vondsten in te passen in mijn geloof. Dat is de deling. En wat ik niet kan inpassen is het restant. Dan stel ik mijzelf gerust met deze gedachte: ‘Het is mogelijk dat men feiten of ontdekkingen verkeerd interpreteert. Of misschien weten we nog niet alles en kan een nieuw feit een wereld van verschil maken.’ Dat gebeurde ook bij de Nebraskamens. ± 100 jaar geleden vond men een kies en maakte daar een hele mens van. Maar op een dag vond men de rest van het skelet en bleek het een soort varken te zijn. Nee, ik lach die onfortuinlijke wetenschappers niet uit. Ze verdienen alle respect voor hun dappere eerlijkheid over het gevonden skelet. Want ze wisten bij voorbaat dat hun opponenten flauwe grappen gingen maken. Maar ze hadden helaas een kenmerkende fout gemaakt. Weet je wat een kenmerkende fout is? Dat is een fout die je onder verschillende omstandigheden kunt maken. Wetenschappers maken vaak de volgende kenmerkende fout: er zijn twee of drie verklaringen mogelijk, maar men doet alsof er maar één is. En “heel toevallig” is dat de meest wenselijke optie. Helaas: als een van de verzwegen opties de juiste blijkt te zijn, kun je problemen krijgen. Wat hadden de vinders van die Nebraska-kies beter kunnen doen? Nou, omdat die kies goed had gepast in het gebit van een aap, een varken en een mens, had men drie reconstructies kunnen maken. Daarna hadden ze kunnen zeggen dat de mens hun favoriet was. Als ze het zo hadden gedaan, was de ontdekking van het varken geen

reden tot schaamte geweest. Immers: ze hadden er rekening mee gehouden dat die mogelijkheid er was. De vindsters van de kies waren niet de enigen die hun ogen sloten voor de andere opties. Want ook veel andere wetenschappers zagen de Nebraskamens als een bewijs voor de evolutie. De creationistische advocaat en politicus William Jennings Bryan (1860-1925) vond die kies te weinig fossiel materiaal om daar een hele voorvader van te maken. Hij werd vanwege zijn terechte bezwaar uitgelachen door zijn collega's. Maar hoe reageerden zij toen Bryan gelijk bleek te hebben? Bodden ze hem hun excuses aan? Waarschijnlijk niet. Er is nog een fossiel waar creationisten vaak over praten: de Piltdownmens. Dat drama is iets jonger dan de Nebraskamens. Een of andere bedrieger heeft wat botmateriaal van een mens en een aap bewerkt en in elkaar geknutseld, en beweerde dat dit een nieuwe tussenschakel was. Het heeft 41 jaar in een museum gelegen voor men het bedrog ontdekte. Want evolutie-aanhangers durfden niet goed te kijken omdat ze vreesden dat het de evolutie NIET bewees. En hun creationistische collega's keken er niet goed naar omdat ze vreesden dat het WEL een bewijs was voor Darwin. Moderne wetenschappers zijn niet verstandiger dan hun collega's van honderd jaar geleden. Ze zijn nog steeds geneigd om de minder gewenste opties en andere essentiële informatie te negeren. En als jij met goede bezwaren komt, bespotten ze je met veel kabaal. Wees niet geïntimideerd als ze beweren dat ze zo sterk staan. Waarschijnlijk is het gewoon bluffpoker. Anderzijds: wees een sympathieke winnaar als jij sterk lijkt te staan. Dus zie af van een triomfantelijke houding. Dan hoef jij je niet te schamen als je later toch ongelijk blijkt te hebben.

Natuurlijke selectie

1. De natuurlijke selectie is niet altijd een kwestie van 'de sterkste overwint'. Soms verliest de sterkste het van de slimste. Want als twee sterke mannetjes vechten om een vrouwtje, is er een kans dat een zwak mannetje stiekem met het vrouwtje paart. Maar bij apen hebben de sterke en de slimme geen schijn van kans tegenover een zwakke domoor die bevriend is met de baas en zijn (sterke) vrienden.

2. Soms beïnvloeden twee soorten elkaars ontwikkeling. Toen Darwin een orchidee met een erg lange tuit zag, wist hij dat er een mot moest zijn met een extreem lange roltong. Het is jammer dat men pas na zijn dood zo'n bestje heeft gevonden. Ik had Darwin die ontdekking wel gegund. De tuit van de orchidee werd langer, dus werd de roltong van

de orchideemot ook langer. En die vlinder bevruchtte alleen de orchideeën met de langste tuit. Dat proces gaat door totdat een mot niet meer kan vliegen wegens het gewicht van de iets te lange roltong. Dan verhongert hij. En een orchidee met een iets te lange tuit wordt niet bevrucht. Zo stelt de natuurlijke selectie een begrenzing aan de lengte van de tuit en de roltong. Als alle motten een te lange roltong hebben en niet meer kunnen vliegen, of als alle orchideeën een te lange tuit hebben, sterven orchidee en mot uit. Maar meestal blijven de minder extreme orchideeën en motten leven.

3. De zeeduivel is een griezelige vis, die een soort hengel met ‘aas’ heeft. Een lichtgevend lapje wordt heen en weer gezwaaid. Een visje denkt dat hij een makkelijke snack kan pakken, en dan wordt hij zelf die makkelijke snack. De zeeduivel met de mooiste aas krijg de meeste visjes, en wordt daardoor sterker en gezonder dan andere zeeduivels. Dat is een voordeel, omdat hij dan meer nageslacht krijgt.

Natuurlijk zijn er heel wat meer vormen van natuurlijke selectie. Maar je weet nu dat het niet alleen maar een kwestie is van ‘de sterkste overleeft’. Evolutiefan en creationist zijn het er wel met elkaar eens dat diersoorten zich soms aanpassen aan omstandigheden. Maar de evolutiefan gaat ervan uit dat het dier door alle aanpassing in een andere soort verandert. Terwijl de creationist zegt: ‘Er is zoveel variatie mogelijk dat het niet nodig is om een andere soort te worden.’

Als je de kiwivogel oppervlakkig bekijkt, denk je dat hij een vacht van echte haren heeft. Maar die “haren” zijn opgebouwd uit hetzelfde materiaal als een kippenveer. Onder een vergrootglas of microscoop ziet het eruit als een versleten veertje. Toch beweerde iemand dat de kiwi bezig is echt haar te ontwikkelen. De kiwi zou langzaam veranderen in een andere soort, een niet-vogel. Maar waarom zouden draaddunne veren veranderen in echt haar? Het werkt zo toch ook al prima? De kiwi laat zien dat een veer elke nuttige vorm aan kan nemen, zonder dat de genetische structuur verandert. Dat kun je ook zeggen over de snavel. Denk maar aan de snavels van de papagaai, de specht, de arend, de flamingo, de kolibrie en de pelikaan. Ook zijn er bij vogels allerlei spijsverteringssystemen mogelijk. Bijvoorbeeld voor zaden, insecten, nectar, algen, vlees en vis. Dan zijn er ook nog de vele vogelpoten. We zien de hoge, dunne poten van de flamingo en de korte, stevige klauwen van een arend. Iedere andere diersoort kan net zoveel variatie opleveren. Mochten er echt nieuwe eigenschappen ontstaan,

dan gaat het in die gevallen alleen maar om een verbeterde versie van die bepaalde levensvorm. Als er zoveel variatie binnen één soort mogelijk is, waarom zou een reptiel dan moeten veranderen in een vogel? Er is toch ooit een vliegend reptiel ontstaan? Zodra een dier zich heeft aangepast, stopt de ontwikkeling. Ook dat is een probleem voor Darwin. Want hij ging er vanuit dat de evolutie altijd door zou gaan.

Professor Dawkins vertelde uitvoerig over de verschrikkelijke dingen in de natuur. De sluipwesp legt bijvoorbeeld een eitje op een rups. Die arme rups wordt dan van binnenuit levend opgevreten. Dat is verschrikkelijk voor die individuele rups. Maar zonder die sluipwesp zou een stortvloed van rupsen de voedselplant uitroeien, en zou de vlinder binnen een paar jaar uitsterven. Ironisch genoeg zorgt de sluiprups er dus voor dat de vlinder en de plant blijven bestaan. Maar zo ging het niet vóór de zondeval. Ik vraag me wel eens af hoe de wereld er toen uit zag. Het was een stabiele natuur zonder lijden. Want zo had God het bedoelt. **Voetnoot 62)** Vorige week zat er nog wat handcrème op mijn vingertoppen toen ik een cd in mijn cd-speler schoof. De vette vlekjes die mijn vingertoppen achterlieten op de cd hadden een bizar effect op de muziek. Want ik hoorde het op een afgrijselijk vervormde manier. Toen kon ik naar waarheid zeggen: ‘Dit is door niemand in deze vorm gecomponeerd. Het is de vermindering van een mooie melodie. Het zou erg onrechtvaardig zijn als je hier de componist de schuld van gaf.’ Zo is de natuur vervormd door de vloek die door de zondeval over de wereld kwam. De natuurlijke selectie kun je zien als ‘Gods melodie op de cd’. En de vloek van de zonde is dan de ‘vettige vlek die Gods melodie misvormde tot iets gruwelijks’. De verschrikkelijke dingen die we in de natuur zien, zijn geen toonbeeld van Gods bedoeling. Ze zijn het gevolg van een prachtig systeem, dat na de zondeval vreselijk ontspoorde: de Natuurlijke Selectie. Het werkt

Voetnoot 62) De grondtekst van de Bijbel zegt dat de mens na het eten van de verboden boom ‘stervende zou sterven’. Dat klopt: direct na onze geboorte zijn we al stervende. Maar de opbouw gaat sneller dan de afbraak, zodat er groei is. Maar de merkbare aftakeling gaat nu gepaard met pijn en ongemak. Let op: het volgende is mijn persoonlijke gedachte. Ik kan het niet onderbouwen met een Bijbeltekst, dus valt dit idee in de categorie ‘**mijmeringen en dagdromen.**’ Reptielen groeien hun hele leven door. Onsterfelijke reptielen zouden – als er geen zondeval was geweest – over een half miljard jaar honderd kilometer lang zijn geweest. En als zij ook nog voor nakomelingen zorgden zou dat een ramp zijn geworden. Alleen al daarom denk ik dat de dieren die niet van de boom des levens aten, op hoge leeftijd en zonder lijden doodgingen. Aaseters ruimden de kadavers op - als aanvulling op hun plantaardige menu. Na de zondeval werden veel aaseters roofdier of parasiet.

niet meer zoals het was bedoeld. Maar soms zie je in een autowrak nog iets van zijn oude glorie. Een stukje mooi gebleven lak, een fraaie sierstrip of wat dan ook. Zo zien we in de natuur vaak nog iets van de oude glorie. We krijgen een vermoeden hoe het was bedoeld. Dan horen we als in een verre echo: ‘En God zag dat het goed was.’

(17^e brief) Hallo meneer Dawkins

We bespreken het 747-argument, want veel lezers hebben daar nog nooit over gehoord. Een evolutiebioloog - Fred Hoyle - zei dat evolutie nooit of te nimmer een kwestie van 100% toeval kan zijn. Om zijn conclusie te benadrukken bedacht Hoyle een duidelijke metafoor. ‘Stel je voor dat er een storm raast door een schroothoop en er ontstaat dan zomaar een vliegtuig: een Boeing 747. De kans dat zoiets ooit gebeurt is net zo onwaarschijnlijk klein als de kans dat alle levende wezens door 100 procent toeval zijn ontstaan.’ Je zou denken dat de bedoeling van die metafoor duidelijk is. Maar veel mensen – zowel creationisten als evolutie-aanhangers - zien de gebruikte metafoor ironisch genoeg als een bewijs dat Darwins evolutieleer helemaal op toeval zou steunen. Dat is het tegenovergestelde van wat de bedenker van het 747-argument had bedoeld. Namelijk: ‘Evolutie bestaat uit natuurlijke selectie, veel tijd en een mespuntje toeval.’ Maar dat mespuntje toeval is wel een probleem. Laten we het een percentage geven. 2% toeval lijkt weinig, maar het is op een schaal van miljarden jaren toch een heel groot probleem. Want toevallige omstandigheden moesten miljarden jaren een evolutieproces in één specifieke richting pushen voor het resultaat dat we nu zien. Dat is nou juist iets wat je niet kunt verwachten van toevallige omstandigheden. Want omstandigheden veranderen vaak zo extreem snel en drastisch, dat levensvormen niet genoeg tijd krijgen om zich aan te passen. De Nederlandse bossen drogen in ijlt tempo uit, en na 20 jaar begonnen er al inheemse soorten te verdwijnen. De enige soorten die zich konden en kunnen redden zijn dieren en planten die het overal wel goed doen. Dit pleit niet voor de evolutieleer.

Als ik op Facebook vraag naar het ontstaan van de eerste levensvatbare cel, reageren de meeste atheïsten erg irrationeel. Terwijl ze weten hoe onwaarschijnlijk gecompliceerd een levende cel is, roepen ze vaag iets van: ‘Nou, er hoefde maar één keer een cel te ontstaan.’ Alleen als er vaak bijna-levensvatbare cellen ontstonden zou je dit kunnen zeggen. Maar het gebeurt nooit. Niet in het laboratorium en zeker niet in de vrije natuur. Andere atheïsten roepen ‘Die cel ontstond door

Natuurlijke Selectie!’ Maar dat werkt alleen bij levende wezens. Een meer intelligente reactie is de opmerking over chemische selectie. Ja, een levenloos voorwerpje kan door chemische selectie wat veranderen van samenstelling. Maar waarom zou een levenloos ding systemen ontwikkelen die hij niet nodig heeft voor zijn levenloze staat? Er zijn ook mensen die beweren:

‘Alle onderdelen van de cel dreven rond in de oersoep. Dingen als het Golgi-apparaat, het ruw endoplastisch reticulum, de ribosomen, het kernlichaampje, en nog veel meer. Ze zijn zonder enig duidelijk nut ontstaan. In elk geval is hun herkomst nogal vaag. Zij botsten op elkaar, er kwam een celmembran omheen en toen was er zomaar een cel die tot leven kwam.’

De mensen die dit suggereren beseffen kennelijk niet hoe belachelijk dat verhaal is. Ik moest daar direct aan denken toen u in uw boek een zot verhaal vertelde over het ontstaan van een paard. De lichaamsdelen, organen en zintuigen dreven rond in de oersoep, botsten tegen elkaar en werden een paard. (*Voetnoot 63*) Waarschijnlijk heeft iemand dat paardenverhaal bedacht bij wijze van inleiding. En daarna zei hij: ‘Dit is een belachelijk verhaal. Maar het is net zo belachelijk om aan te nemen dat delen van de cel compleet rondredde in de oersoep, elkaar vonden en toen een cel werden.’ Maar u zegt dat die paardenmetafoer de creationistische visie op de evolutie zou zijn. Denkt u dat echt, of wilt u dat denken? Meneer, u hebt het over creationisten met vreemde ideeën. Bedoelt u hiermee alleen de laaggeschoolde gelovige? Of suggereert u dat zelfs hoog opgeleide creationisten de door u beschreven onzin denken? Meneer Dawkins, waarschijnlijk ben ik een heel rare creationist. Ik neem Genesis heel letterlijk, maar toch ben ik erg geïnteresseerd in de naturalistische ontstaansvisie. Waarom? Nou, als gelovige moet ik de schepping simpel aanvaarden omdat die in het Boek van God staat. Dat doe ik dan ook. En elke wetenschappelijke bevestiging van de Bijbelse visie zie ik als een leuke meevaller. Dan sta ik wat sterker wanneer ik discussieer met atheïsten. Maar voor mijn eigen geloof heb ik geen bewijs nodig. Dat zeg ik heel duidelijk, om te voorkomen dat medecreationisten mij aanzien voor een afvallige. Maar

Voetnoot 63) Mocht ‘Sceptisch geloven’ een groot succes worden, dan schrijf ik een reactie op het boek ‘Het grootste spektakel ter wereld’. (The greatest show on earth) Dat nieuwe manuscript helpt medecreationisten aan heel wat sterke argumenten tegen de evolutie en voor de schepping. Die argumenten zijn heel wat intelligenter dan de belachelijke argumenten die we volgens professor Dawkins zouden gebruiken.

mensen zoals u beloven zuiver wetenschappelijke argumenten. Dus mag ik die ook verwachten. Het is voor mij niet eens relevant of jullie gelijk hebben of niet. Als het gebrachte verhaal maar goed en logisch klinkt. Lang geleden dacht ik dat ik eindelijk antwoord ging krijgen op mijn belangrijkste vragen over de eerste levende cel. In de tv-serie ‘One strange rock’ zou men het ontstaan van leven bespreken. De sprekers waren universitair geschoold. Er zat zelfs een arts tussen! Dat rechtvaardigde voor mij flink wat hoop en vrees, enthousiasme en spanning. Want van zulke intelligente mensen mag je een echt serieus verhaal verwachten. Ze begonnen ermee dat er voor nieuw leven bepaalde spullen nodig zijn: water, koolstof en hitte. En natuurlijk ook de juiste omstandigheden. ‘Ja, ja,’ riep ik - hunkerend naar de echt duidelijke informatie - ‘hoe ontstonden volgens jullie de ribosomen, het Golgi-apparaat, het kernlichaampje, het endoplastisch reti-culum en al die andere mooie onderdelen van de cel? Want dat zijn dingen die allemaal allemaal net zo specifiek werk doen voor de levende cel als onze organen voor ons lichaam.’ Ik hoopte op een prachtige uitleg, want ik hou ervan als een verhaal van begin tot eind logisch is. Hoe kon de levenloze cel een programma ontwikkelen voor het maken van die belangrijke onderdelen? Hoe kon de levenloze cel “weten” wat er nodig was voor een levend wezen? Want voor levenloze constructies zijn andere dingen nodig dan voor een levend wezen. Daarom wilde ik weten hoe een levenloos dingetje alles kon ontwikkelen wat nodig was om tot leven te kunnen komen. Tot mijn grote teleurstelling kwamen er in ‘One strange rock’ alleen maar vage uitspraken over een membraan vol vocht, koolstof, en wat plukjes eiwit. Waarschijnlijk zouden deze mensen een computergestuurde fabriek vol machines “verklaren” met: ‘Nou, er kwam een berg hout, glas, ijzererts en bakstenen bijelkaar. En toen was er een fabriek!’

1. Niet één deskundige in dat programma vertelde hoe de onderdelen van een cel ontstonden. Dingen als ribosomen, het Golgi-apparaat, het kernlichaampje, het endoplastisch reti-culum enzovoorts.

2. Hoe raakten de nog lege RNA en DNA gevuld met de bouwtekeningen voor alle onderdelen die nog ontwikkeld moesten worden? En hoe ontstond het programma dat alle onderdelen in de cel laat functioneren?

3. Zeg eens, hoe kon dat programmaloze en levenloze dingetje “weten” dat een levend wezen zoets als voortplanting nodig heeft om te blijven bestaan?

4. Hoe kwam de nog lege RNA of DNA aan de informatie die nodig was om om de inhoud van een cel te kunnen verdubbelen en de cel dan te laten splitsen?

Meneer Dawkins, niet één van deze vragen werd beantwoord in ‘One strange rock’. Uw dikste boek ooit - ‘De reis van onze voorouders’ of zoiets – was ook een grote teleurstelling voor me. Ik pakte uw boek vanwege de veelbelovende subtitel van de Nederlandse vertaling: ‘De reis naar de oorsprong van het leven.’ Maar wat u ook schreef, u zei niets over de oorsprong, het allereerste begin. Nee, u sloeg de eerste paar miljard jaar over en begon gelijk bij reptielen en zoogdieren! Meneer, u noemt mensen zoals ik ‘geschiedenisontkenners.’ (In het Engels: history-deniers) Dat is belachelijk, want wij praten over de hele geschiedenis, dus vanaf het allereerste begin: toen God alles maakte. Als evolutie-bioloog meent u dat de aarde een slordige vijf miljard jaar oud is. Maar in uw boek dat over de oorsprong van het leven zou gaan verzwijgt u de eerste paar miljard jaar van wat u geschiedenis noemt. U vertelt niets over het meest interessante en meest belangrijke deel van wat u de geschiedenis noemt. Namelijk het deel waarin een levenloze cel zonder genetische informatie alle onderdelen en systemen kon ontwikkelen die nodig zijn voor een levend wezen.

Groetjes, Tiny

Een foute aanname die toch werkt

Het woord ‘aanname’ betekent: aannemen dat een bepaalde gedachte waar is, zelfs al heb je er geen bewijzen voor. Met andere woorden: je gelooft het. De wetenschap steunt op veel aannames, dus ideeën waar geen direct en duidelijk bewijs voor is. Een aanname waar men in de wetenschap veel mee werkt is het rekenkundig model. Dat is een aanname op basis van eerdere ervaringen, algemeen aanvaarde theorieën, wiskunde en logisch redeneren. Mensen zoals ik zijn niet zo goed in het soort berekeningen waar geleerden mee werken. Maar wanneer er een voetbal op een boomtak ligt, denken wij: ‘Als die bal omlaag valt op de stoep, zal hij geweldig stuiteren. En is de bal lek, dan ploft hij als een zak op de grond.’ Dat soort dingen weten we uit praktijkervaring. Maar soms werkt de natuur volgens een andere logica dan wij zouden verwachten. Ibrahim komt uit de sloppenwijk van een grote stad waar geen vijvers of zwembaden zijn. Dus heeft hij

geen ervaring met ballen die in het water worden gegooid. Hij woont nog maar net in Nederland als hij een voetbal ziet liggen op een boomtak die boven een vijver hangt. Hij denkt: ‘Als die bal valt, stuitert hij op dat wateroppervlak. En als het mij lukt om de bal op een bepaalde manier te laten vallen, dan stuitert de bal zodanig dat hij op het gras terecht komt. En dan heb ik een bal!’ Ibrahim geeft met zijn vishengel een tik tegen de bal. Daarna reageert hij verbaasd op wat hij ziet. Want de bal valt in het water, schommelt wat na en blijft liggen! Als je iets belangrijks nog niet weet, doe je net als Ibrahim een verkeerde aanname. En dan zullen de rekenkundige modellen die je op jouw verkeerde aanname hebt gebaseerd ook niet kloppen. Voor Ibrahim was het alleen maar een teleurstelling. Maar wetenschappers werken met rekenkundige modellen, die gebaseerd zijn op één belangrijke basisaanname. Zodra die basisaanname onderuit wordt gehaald, stort een groot deel van hun wereld in. Zelfs oude professors moeten dan helemaal opnieuw beginnen. Opeens zijn ze niet veel meer dan een student. Dat is vast erg traumatisch. Velen zullen om die reden hun ogen sluiten voor de realiteit. Ze reageren met spot en hoon op een vervelende ontdekking of negeren die. Precies zoals men deed toen Nobelprijswinnaar Schechtman de quasikristallen ontdekte. Maar échte wetenschappers zijn bereid om al hun theorieën aan te passen. En dat doen ze met het geduld van een monnik.

Het geheim achter de muur

Een evolutionist zei eens triomfantelijk: ‘Hele takken van wetenschap steunen op Darwins evolutieleer. En al die wetenschap functioneert prima. Dat bewijst dat Darwins leer klopt!’ Ja, veel zaken die men op Darwins idee baseert werken inderdaad zoals men dat verwachtte. Maar soms werkt een methode ook prima als die steunt op een verkeerde aanname. Stel je voor dat we bij een hoge muur staan. Jij weet dat er achter die muur een stenen zandbak staat. En je zegt: ‘Als men een bal over die muur gooit, komt hij in een bepaalde hoek tegen de stenen zandbak en stuitert hij terug’. Dat is jouw aanname. Je gooit de bal over de muur, en hij komt inderdaad terug. Om toeval uit te sluiten gooi je de bal nog vijf keer en de bal komt elke keer terug. Het lijkt erop dat jouw mooie aanname goed is. Waarschijnlijk zouden de meeste wetenschappers tevreden zijn met deze uitslag. Maar als je een scepticus bent, wil je graag zekerheid. Dat kan helaas niet altijd in religieuze zaken, dus ben je extra fanatiek bij wetenschappelijke kwesties. Je laat mij die bal gooien, en zelf klim je op een ladder om

over de muur te kijken. En wat zie je dan? De bal stuitert niet tegen de zandbak. In plaats daarvan zie je een klein jongetje dat elke bal terug schopt! Zie je: jouw hypothese ‘de bal komt terug’ werkte echt, zelfs al deed je de verkeerde aanname. Zo gaat het ook met de vele wetenschappelijke aannames die op de evolutieleer steunen. Stel je voor dat er een menselijk skelet wordt gevonden met in zijn armen de resten van een jonge dinosaurus. Of men vindt een hond in de aardlaag die het Cambrium wordt genoemd. Erkenning van die vondst zou een ramp zijn voor de evolutieleer. Het zit er dus dik in dat die ontdekking wordt verzwegen. Maar stel dat het wel serieus wordt genomen. Moet men dan alles afdanken wat er op Darwins idee is gebaseerd? Geen sprake van! Men hoeft alleen maar uit te zoeken waarom iets toch functioneert. Want als Darwins evolutieleer de foute aanname is, welk ‘jongetje achter de muur’ trapt de gegooide bal dan terug? Wat is er de oorzaak van dat een bepaalde methode toch werkt? De natuur werkt voor een deel op basis van de natuurwetten waar Charles Darwin ook van uitging. Maar de natuur functioneert ook op basis van wetten en krachten die men nog niet kent. Een proeflezer wist een leuke metafoer. Hij zei: ‘Ik had op school twee fouten gemaakt in een berekening. En toevallig hief de tweede fout de eerste op, zodat de uitkomst toch goed was. Het verbaasde me dat mijn leraar het toch fout vond, ondanks het goede resultaat. Die leraar legde uit dat het niet ging om de uitkomst, maar om de manier hoe ik aan die uitkomst kwam. Zo is het mogelijk dat Darwins theorie denkfouten bevat, maar dat die fouten worden gecorrigeerd door natuurwetten waar hij geen weet van had. Die onbekende natuurwetten zijn de jongetjes achter de muur die elke bal terugschoppen.’

De giraf

Charles Darwin had een filosofie over hoe de giraf aan een extreem lange nek is gekomen. Zowel evolutiebiologen als creationisten lachen om Darwins idee dat de giraffenek langer werd door rek- en strekoefeningen. Ook word Darwin uitgelachen om zijn idee dat alleen de dieren met de langste nek bij de boombaadjes konden en zo overleefden. De critici zeggen: ‘Als dat waar was zouden alle jonge giraffen verhongeren voordat ze volgroeid waren. En dan was de giraf uitgestorven.’ Het is verbazingwekkend dat die intelligente mensen niet begrijpen wat Charles Darwin bedoelde. Darwin dacht natuurlijk aan lange perioden van droogte. De blaadjes van lagere bomen en struiken zijn dan al snel opgegeten. Maar giraffen komen bij hogere

blaadjes. En sommige giraffen komen hoger dan andere giraffen. Darwin dacht dat die meest succesvolle dieren hun nek hadden verlengd door flink te rekken en te strekken. En hij leek gelijk te hebben want de nekken werden echt langer. Maar dat kwam door oorzaken die Darwin niet kende. En zulke onbekende oorzaken noem ik ‘de jongetjes achter de muur die de bal terug schoppen.’ Darwins giraffenverhaal krijgt nu een eerlijke herkansing.

Er waren giraffen met extra soepele nekspieren. Anderen hadden iets langere nekwervels of langere poten en er waren ook exemplaren met een langere, meer flexibele tong. Al deze giraffen bereikten blaadjes op een hoogte waar nauwelijks concurrentie was. Alleen giraffen met minstens één van de genoemde kwaliteiten overleefden extreme droogteseizoenen en zorgden daarna in het regenseizoen voor nageslacht. En omdat er in het regenseizoen ook blaadjes groeien aan lagere takken konden de jonge giraffen opgroeien tot volwassen dieren. Na een paar generaties hadden alle giraffen iets langere nekwervels, langere poten, soepele nekspieren en een flexibele lange tong. Door lichte inteelt werden sommige eigenschappen ook nog versterkt. Zo ontstonden de steeds langere nek en poten van de giraf. Geloof me: zo’n ontwikkeling kan snel gaan. De hagedissen op het rotseiland Pod MrCaru veranderden dramatisch in korte tijd: ze kregen een grotere kop, sterkere kaken en een heel andere spijsvertering. Die ontwikkeling gebeurde in slechts 19 generaties. De voorvader van de okapi en de giraf heeft sinds de zondvloed minstens 800 generaties de tijd gehad voor een ontwikkeling! Dus was er heel wat mogelijk!

Hij pakte geen ladder

Professor Dawkins gaat ervan uit dat onze voorouders 700.000 jaar geleden nog op vier poten liepen. Hij zegt in zijn boek: ‘Als gevolg van het rechtop lopen heeft de moderne mens allerlei lichamelijke klachten zoals blaas- en baarmoederverzakkingen, rugkwalen en voorhoofdsholteontstekingen.’(voetnoot 64) Hij beschouwt de door hem genoemde kwalen als een bewijs van de evolutie. Volgens Dawkins hebben wij die ongemakken omdat we eigenlijk op vier poten horen te lopen. Maar als wetenschapper had hij zichzelf deze vraag moeten stellen: ‘Zijn er toevallig nog jongetjes achter de muur? Zijn er voor deze kwalen ook andere oorzaken mogelijk?’ Wie echt

Voetnoot 64) **Gam** pag. 150 / **Tgd** pag. 161

op zoek is naar de waarheid zal altijd een ladder halen om over de muur te kijken. Ik bedoel: hij zal alles grondig onderzoeken, zelfs wanneer hij denkt dat hij gelijk heeft. Dawkins had informatie kunnen inwinnen bij een rugspecialist, een gynaecoloog, en een KNO-arts. Deze mensen zouden hem de volgende informatie hebben verstrekt:

1. De pijn in de onderrug en hernia hangt vaak samen met de verkeerde houding die de moderne mens heeft: uren zitten op kantoor, verkeerd tillen, op hoge hakken lopen, een te laag afgestelde rollator in gebruik hebben, of simpelweg je voeten in een iets verkeerde stand zetten bij het lopen. Een flink groot overgewicht maakt elke verkeerde lichaamshouding drie maal zo nadelig. Slapen op een te oud matras of een verkeerde bedbodem kan ook rugklachten veroorzaken. Verder wijst een verzakte baarmoeder op problemen met de bekkenbodem. En die problemen hebben vaak dezelfde oorzaken als de eerder genoemde pijn in de onderrug en hernia. De oplossingen zijn ook voor de hand liggend: een betere lichaamshouding (recht, maar zonder overdrijving), een nieuw matras of een betere bedbodem, een correct afgestelde rollator, schoenen met een lage hak, een corrigerend voetbed in stevige schoenen met een harde achterkant (steun voor de hiel), fysiotherapie en afslanken.

2. Er kunnen door negatieve mutaties erfelijke afwijkingen ontstaan. Dit had Dawkins zelf kunnen weten als bioloog.

3. Want de voorhoofdsholteontsteking betreft: ik kan je vertellen dat alle systemen in ons hoofd enorm op elkaar afgestemd zijn, dat er allerlei oorzaken mogelijk zijn. Sommige mensen zetten letterlijk hun tanden op elkaar als zij het moeilijk hebben. En dat doen ze met veel kracht. Met als gevolg: pijn en kramp in de kaken, oorpijn en oorsuizingen, nekpijn enzovoorts. Voorhoofdsholteontsteking kan ook diverse oorzaken hebben. Een kennis van me leed er voortdurend aan. Maar sinds hij veganist is heeft hij er geen last meer van. Bij hem ging het om een allergie of overgevoeligheid voor dierlijke eiwitten.

4. Als de genoemde kwalen de gevolgen waren van het rechtop lopen, zou iedereen die kwalen hebben. En dat is niet zo.

In de vrije natuur verdwijnt een nadelige aanpassing al binnen enkele generaties. Als rechtop lopen echt zo nadelig was, hadden de zogenaamde “voorouders” van de mens dit echt niet volgehouden. Ze

zouden al snel weer op vier poten hebben gelopen. Apen hebben een korte, stijve onderrug. Die is geschikt om in bomen te klimmen en te slingeren, maar niet voor het constant rechtop lopen. Vroeger werden apen in het circus en in de film gedwongen zich menselijk te bewegen. Ik denk dat die stakkers alle problemen hadden waar Dawkins het over heeft. Maar wij hebben een lange flexibele rug, die ons in staat stelt altijd rechtop te lopen. Problemen met de rug, de nek en de bekkenbodem komen niet bij alle mensen voor. Als wij die klachten wel hebben, zijn er aantoonbaar andere oorzaken. Ik kan me niet voorstellen dat een evolutiebioloog dit soort dingen niet weet. Verder zegt Dawkins dat de natuurlijke selectie gekenmerkt wordt door wreedheid en verspilling. Om de wreedheid te illustreren vraagt hij cynisch: ‘Roofdieren lijken prachtig ‘ontworpen’ om prooien te vangen en prooien lijken prachtig ontworpen om te ontsnappen. Voor wie is God eigenlijk?’ Nou, voor allebei natuurlijk! De natuurlijke selectie bewaakt de kwaliteit van beide soorten, en voorkomt dat ze uitsterven. Want als de prooidieren altijd ontsnapten zou populatie prooidieren zo explosief groeien, dat al het voedsel opraaakte. De dieren zouden uiteindelijk verhongeren en daardoor uitsterven. En als de roofdieren altijd wonnen, zouden ze veel jongen grootbrengen, die later ook op jacht gingen. Op die manier zouden er al snel geen prooidieren meer zijn, en stierf het roofdier uit door verhongering. Daarom zorgt de natuurlijke selectie dat prooidier en roofdier even sterk zijn. En grote grazers werpen allemaal tegelijk jongen. Dan kunnen de roofdieren ze onmogelijk allemaal opvreten.

Dawkins beweert ook nog dat het verkwisting is dat de Laryngeale zenuw van de giraf zo’n omweg maakt. (*Voetnoot 65*) He, wat? Verkwisting? Moest God dan zuinig zijn met materiaal? Hij kon het materiaal zelf toch maken? God is een kunstzinnig ontwerper. Hij kan zich een onlogisch ontwerp veroorloven dat toch functioneert. En dat laatste, daar gaat het per slot om. Ondanks alle ‘moeilijkheden’ kan de giraf zich voortplanten en prima overleven in de wildernis. Bovendien: Dawkins maakt misbruik van de bekrompenheid van de meest kortzichtige gelovigen die hij maar kon vinden. Die menen namelijk dat God de giraf gemaakt heeft zoals die nu is. Maar waarschijnlijk had de voorvader van de giraf en de okapi die van Noachs ark afstapte een half zo lange nek als de giraf. Of misschien

zelfs nog korter. Door natuurlijke selectie werd de nek langer en die zenuw ook. Vraag het maar na bij ontwerpers van hijskranen en andere machines. Als die dingen niet precies volgens het ontwerp zijn gebouwd, en toch prima functioneren, dan is het oorspronkelijke ontwerp geniaal geweest. De bewering van Dawkins dat de natuurlijke selectie aan verspilling zou doen, verbaast me. In hoofdstuk 5 van zijn boek (eerste pagina) beweert hij juist dat de Natuurlijke selectie niets verspilt! Die zou alles opruimen wat niet of slecht functioneert. Dawkins spreekt zichzelf weer eens tegen.

Hatsjoe! (Voetnoot 66)

Als je alles controleert, zoek dan eerst de tekstverwijzing op voor je verder leest. De natuur moet na de zondeval in relatief korte tijd zijn dramatisch zijn veranderd. Adam en Eva hadden vast het gevoel dat ze in een eindeloos durende nachtmerrie waren beland. En het was nog erger toen ze voor het eerst verkouden werden! De evolutionist Robyn Williams zei eens honend: ‘De grote bovenkaakholten zitten achter de jukbeenderen aan beide kanten van het gezicht. Hun afvoer zit aan de bovenkant, wat een ontwerpfout is **als de zwaartekracht moet helpen** bij de afvoer van overtollig slijm.’ Precies! En als je tijdens een verkoudheid slijm moet ophoesten, is het ook niet praktisch dat onze longen zo laag zitten. Dus volgens de logica van Williams had de afvoer van al het slijm vlak boven onze navel moeten zitten! Maar dat zou in onze moderne tijd heel wat ongemakken hebben opgeleverd. (Denk eens aan de genante tafereelen van half ontklede mensen in het openbaar vervoer.) Als Williams gelijk had, zouden zelfs gezonde mensen van geboorte tot stervensuur half stikken in hun slijm vanwege de zwaartekracht. Dat is natuurlijk onzin. Zolang je gezond bent functioneert de slijmafvoer prima. En die gezonde staat is precies hoe God het van oorsprong heeft bedoeld. ‘En zie, het was zeer goed!’ Gezien de kracht waarmee we tijdens een verkoudheid hoestend en niezend slijm lanceren kun je wel zeggen dat onze slijmafvoer geen last heeft van de zwaartekracht. Helaas: bij een verstopte neus raak je het slijm niet zo makkelijk kwijt. Maar dan ben je echt ziek. Zodra je weer beter bent is je neus weer ‘open’ en functioneert alles weer prima zoals God het heeft bedoeld. De normale slijmafvoer van een gezond mens is een onderdeel van het ontwerp. Het lichaam wordt hierdoor in staat gesteld om verontreinigingen op te ruimen. Wanneer we

Voetnoot 66) Het grootste spektakel ter wereld pag. 338 / The greatest show pag. 370

hoesten en niezen, gooien we met een ongelofelijke kracht alle ziekmakers eruit. Waarschijnlijk is dat een extreem versterkte vorm van de krachten die onze normale slijmhuishouding regelen. Onze slijmafvoer lijkt op dat van zoogdieren die op vier poten lopen. Dus ziet Williams onze slijmafvoer als een bewijs is dat we van vierpotige dieren zouden afstammen. Professor Dawkins citeert hem kritiekloos, dus geeft hij hem gelijk. Ik zou Dawkins en Williams deze vraag willen stellen: ‘Als onze slijmafvoer alleen geschikt is voor een leven op vier poten, hoe is het dan mogelijk dat de rechtop gaande mens een loopneus kan hebben? Kennelijk werkt onze slijmafvoer heel soepel! De viezigheid loopt zo je neus uit! Kortom: het systeem werkt uitstekend, ongeacht de schijnbaar onlogische constructie ervan. Dat zie ik als een bewijs voor Genesis 2. Die kwestie met die slijmafvoer was simpel te voorzien voor iemand die even nadenkt. Maar helaas zijn er ook kwesties die ik niet zo makkelijk kan controleren. Evolutionisten zoals Dawkins en Williams doen bijvoorbeeld alsof het oog een broddelwerk vol herstelde fouten zou zijn. Maar een oogarts zei: ‘Er zijn geen herstelde fouten in het oog.’ Hij gaf uitleg welke functie bepaalde “fouten” hadden. De eindconclusie die hij trok was: ‘Het oog zit geniaal in elkaar. Foutloos.’

(18^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Volgens u hunkeren gelovige geleerden naar mysteries, die zij heel onromantisch ‘gaten in de kennis’ noemen. Want zij gaan uit van de misvatting dat God alleen kan bestaan zolang er gaten in de kennis zijn. En de wetenschap is volgens die mensen bezig om alle gaten dicht te gooien. Ze zeggen bezorgd: ‘Straks is er geen gat meer waarin God zich kan verbergen.’ Nee, God is geen gat nodig om zich erin te verbergen. (Lees rsalm 2 maar eens.) En als gelovige zijn we ook geen gat nodig om daarin Gods aanwezigheid te vermoeden. Vorig jaar vertelde ik enthousiast op Facebook: ‘God maakte de regenboog om Noach gerust te stellen dat er nooit meer een wereldwijde vloed zou ontstaan.’ Een atheïst reageerde vol leedvermaak: ‘Nou, het gaat gewoon om wit licht dat breekt in kleuren.’ Hij voegde ook nog een internetlink bij. Ik reageerde enthousiast: ‘Wow! Kan wit licht breken in allerlei kleuren? Dan heeft God dit fenomeen geregeld om een regenboog te kunnen maken!’ Steeds als onze kennis groeit, krijgen we een blik in Gods receptenboek. Maar de cake van moeder is nog

steeds de cake van moeder als we weten hoe ze die bakt. En Gods schepping is nog steeds Gods schepping als je weet hoe die werkt!

Toen een neuroloog niet wist hoe een bepaald probleem werd veroorzaakt, zei ze tegen me: 'Het spijt me, Tiny. We weten meer over de kosmos dan over de hersenen.' Later zei een kosmoloog in een interview op tv: 'We kennen hooguit 5% van de kosmos. Bovendien zijn er volgens sommige wetenschappers ook nog honderden andere universa, waar we nog helemaal niets van weten.' En een dokter zei: 'We weten veel, maar we weten meer niet dan wel.' Wat zei u daarnet, meneer Dawkins? Zijn er nog gaten in de kennis? Man, we drijven met een roeiboortje van kennis in een oceaan van onwetendheid! Dat is reuze opwindend, want dan valt er nog véél te leren! Kent u echt geen gelovigen met een passie voor wetenschap? We bestaan heus, en we zijn helemaal niet bang voor groeiende kennis. Waar we wel bang voor zijn is dat we worden misleid. Ik heb vaak volkomen argeloos iets verteld wat ik in een boek had gelezen of wat ik op televisie had gehoord. En dan werd ik uitgelachen of beschuldigd van bedrog. Zoiets is erg traumatisch.

Gewilde onwetendheid.

Dit zag ik eens in een film: een psychiatrisch patiënte wist dat ze verschrikkelijke dingen kon doen als ze haar medicijnen niet innam. Als ze haar medicijnen kwijtraakte, zou je kunnen zeggen dat ze onschuldig was aan de verschrikkelijke dingen die ze dan deed. Immers: ze was zichzelf niet. Maar toen ze opzettelijk haar medicijnen liet liggen om ervoor te zorgen dat ze ontoerekeningsvatbaar werd, veroordeelde de rechter haar toch. En terecht. Want ze deed aan zorgvuldige berekening van een bepaald effect! Meneer Dawkins, zoals die dame bewust afzag van haar medicijnen ziet u vaak bewust af van informatie die een vooroordeel kan wegnemen. Toen u wilde beweren dat we allerlei kwaleb hebben 'vanwege het op twee benen lopen'zag u er van af om vragen te stellen aan een KNO-arts, een vrouwenarts en een rugspecialist. Om belachelijke dingen te kunnen beweren over de Bijbel, laten u en uw vrienden de Bijbel dicht, om uit onwetendheid onzin te kunnen uitkramen. Misschien denkt u oprecht iets verkeerd omdat u bepaalde dingen niet weet. Maar omdat u tevoren hebt gekozen voor onwetendheid, bent u niet onschuldig. Het is heel wat anders als iemand niet de kans heeft om iets aan zijn onwetendheid te doen! Een enkele keer doet u de Bijbel wel open, en

rukt u een tekst uit het verband. Of u verzwijgt essentiële informatie, erop gokkend dat niemand alles checkt. Wat zou u ervan vinden als een creationist dit soort dingen deed bij een “bespreking” van Charles Darwins beroemdste boek? Door uw boek ‘The god delusion’ weten we dat wetenschappers vaak opzettelijk een verkeerde indruk geven van de realiteit. Al zullen jullie ook wel eens de waarheid vertellen. Door dit besef worden we super onzeker over allerlei kwesties. Want wat is de waarheid en wat niet? Ach ja, en dan zitten we soms ook met een pijnlijke vraag over God en de Bijbel. Een vraag die we niet altijd kunnen stellen in de kerk. Want veel heftige kwesties liggen in de taboe-sfeer. Al zijn er bij een Bijbelgetrouwe kerk andere taboes dan bij een vrijzinnige kerk. We zien ons probleem als ‘de enge man onder het bed’. Natuurlijk hopen we dat hij stilletjes verdwijnt wanneer hij uit zichzelf wakker wordt. Ik bedoel: misschien lezen we ooit een belangrijk stukje informatie dat voor opheldering zorgt. Helaas: atheïsten verstoren onze fragiele balans door luidkeels lastige vragen te stellen. We sissen nog iets van ‘Sst! Niet zo luid!’ Maar ze gaan IJzeren Heinig door tot het monster van Frankenstein ontwaakt en getergd onder het bed uit komt! Dan hebben we een geloofscrisis. Omdat ik heel wat van zulke geloofscrisissen heb overleefd, ziet men mij aan voor een taaie rakker. Gelukkig is die ‘taaiheid’ voor iedereen haalbaar. Al is het wel noodzakelijk om aan een soort mentale training te doen. Tijdens mijn mentale training stel ik mijzelf deze vraag: ‘Stel dat er iets gebeurt waarvan ik nu denk dat het onmogelijk is. Hoe zou ik dan reageren?’ Ja, zo creëer ik mijn persoonlijke horrorscène. Want ik overpeins dan situaties waar ik liever niet aan denk. Deze oefening is een soort vaccinatie: ik vergroot er mijn weerbaarheid mee. U reikt in uw boek een massa pijnlijke onderwerpen aan. Maar geloof me: ik verzin onderwerpen die nog meer frustratie opleveren! Een tijd geleden dacht ik bijvoorbeeld: ‘Stel je voor dat er zomaar zonder menselijke (dus intelligente) hulp een complete cel zou ontstaan. En dat die cel ook nog tot leven zou komen. Hoe zou ik dan reageren?’ Die vraag maakte me erg van streek. Want dit betreft immers een onderwerp dat taboe is. Iets waarover je als creationist niet mag nadenken en waarover je zeker niet mag schrijven. Natuurlijk vertelde ik mijn probleem aan God, en ik vroeg Hem ook om wijsheid. (zie Jacobus 1 vers 5). Toen overwon ik mijn instinctieve vrees en durfde ik er wel over na te denken. Ik dacht: ‘Stel je voor dat er regelmatig levenloze cellen ontstonden die bijna alle onderdelen paraat hadden. Schijnbaar onherleidbaar complexe dingen zoals het mitochondrion,

een endoplastisch reticulum, de celkern en het Golgi-apparaat. Er zouden ook nog de noodzakelijke stoffjes bij zitten. Als er in de vrije natuur vaak zulke bijna-levensvatbare cellen ontstonden, was er zeker een kans dat er zo af en toe een goed gelukte cel zou ontstaan. Dus een cel waarin alle noodzakelijke stoffjes in de juiste verhouding aanwezig waren en waarin de onderdelen perfect waren gevormd. Dan had die cel tot leven kunnen komen in een chemisch proces. Zou dat in strijd zijn met de Bijbel? Nee hoor, helemaal niet. In dat geval heeft God op de vijfde of zesde scheppingsdag ook geregeld dat er nieuwe eencelligen konden ontstaan.’

Meneer Dawkins, bovenstaand idee is natuurlijk zuivere fictie. De realiteit is voor u heel wat minder hoopvol. Onder natuurlijke omstandigheden ontstaan er nooit bijna-levensvatbare cellen. Het enige wat we soms wel zien ontstaan zijn bolletjes vocht met eenvoudige aminozuren. Dus zonder mitochondrion, celkern, Golgi-apparaat enzovoorts. Als er DNA of RNA aanwezig is, dan is het te vergelijken met onbeschreven papier. Ik bedoel: er is geen genetische informatie. Het is erg naïef om te denken dat er zomaar informatie verschijnt in het RNA of DNA. De creationist Michael Behe bedacht de term ‘onherleidbaar complex’.(*Voetnoot 67*) Dat is een orgaan of zintuig dat alleen in de complete staat functioneert. Het kan dus niet geleidelijk zijn ontstaan. Om dit principe duidelijk te maken gebruikte hij een prachtige metafoor: de muizenval. Het meestgebruikte model muizenval bestaat uit een plankje, een verende constructie en wat voedsel. Zonder de verende constructie is het stuk hout niets anders dan een voederplank. Zonder plankje is er niets om de constructie aan te verbinden. En zonder het stukje voedsel zal geen muis erin trappen. Dus de muizenval is alleen in complete staat bruikbaar. Behe legde uit dat er ook organen zijn die – net als de muizenval – alleen in de complete vorm functioneren. En dus zijn ze onherleidbaar complex. Zoiets moet direct in één keer zijn ontstaan. En dat pleit voor de schepping. Meneer Dawkins, u zegt in uw boek:

‘Behe denkt dat alle onderdelen van een onherleidbaar complex ding waardeloos waren totdat ze elkaar vonden in een samenwerking. Net als de onderdelen van de muizenval. Maar de onderdelen van een complex ding hadden ‘los’ ook al een eigen nut. Ze veranderden gewoon van functie toen ze een onderdeel werden van iets nieuws.’

Voetnoot 67) **Gam** pagina 145 en verder / **Tgd** pagina 156 en verder

1. Volgens u verliezen levensvormen noodzakelijke functies omwille van een nuttige nieuwigheid. Bijvoorbeeld veranderden bepaalde belangrijke onderdelen van een bacterie in een zweepstaartmotor. Maar de oorspronkelijke functies van die onderdelen waren toch ook van vitaal belang? Is het inleveren van belangrijke functies niet gevaarlijk voor een plant of dier?

2. Een atheïst zei: ‘Als er iets nodig is, dan ontstaat het vanzelf.’ Dit idee is duidelijk een restant van zijn christelijke roots. Ja, God zorgt voor wat er nodig is. Maar als evolutie-aanhanger ben je afhankelijk van natuurlijke selectie, en die reageert op *toevallige* omstandigheden. Helaas is toeval onberekenbaar, dus is het niet vanzelfsprekend dat er een fonkelnieuwe, noodzakelijke eigenschap ontstaat.

3. ‘Als je uitgaat van de evolutie, moet elk orgaan en elk systeem ooit zijn begonnen als een nutteloos dingetje.’ Als ik dit zeg, ontkennen atheïsten dit heftig. Maar als alle organen en zintuigen geleidelijk stap-voor-stap zijn ontstaan, begonnen ze allemaal echt als een nutteloos dingetje. En dat is een serieus probleem voor de evolutionist. Want u schreef in het begin van uw vijfde hoofdstuk: ‘De Natuurlijke Selectie ruimt alles wat geen nut heeft direct op.’ Maar hoe verklaart u dat de natuurlijke selectie een massa nutteloze dingetjes lang genoeg toeliet om ze te laten ontwikkelen tot organen en dergelijke?

4. Hoe wist de natuurlijke selectie welk orgaan of zintuig er over een miljoen jaar nodig was? Hoe wist de natuurlijke selectie dat een bepaalde uitwas in die richting ontwikkeld kon worden?

5. U legt uit dat de bacterie vooruit komt met het zweepstaartmotortje. Maar hoe kwam dat arme beestje vooruit toen hij nog geen handige motor had?

6. Volgens u hebben de meeste vissen een zwemblaas ontwikkelt. Maar hoe kwam de vis dan vooruit toen hij nog geen zwemblaas had? En als een vis vóór de ontwikkeling van zijn zwemblaas al kon zwemmen – zoals de haai nog steeds doet - welke “reden” had de natuurlijke selectie dan om een overbodig hulpmiddel te ontwikkelen?

7. Volgens u heeft alles in een levend wezen een zeker nut, omdat de Natuurlijke selectie alles opruimt dat geen directe nut heeft. Welk nut had een lichtgevoelige cel toen er nog geen zenuw was die hem verbond met de hersenen? Welk nut had het visuele deel van onze hersenen toen het nog niet via een oogzenuw was verbonden met de

lichtgevoelige cel? Welk nut had de oogzenuw toen die nog nergens mee was verbonden? Men kan vergelijkbare vragen stellen over elk ander zintuig en elk orgaan.

8. Ons bloed wordt door onze organen gereinigd van afvalstoffen en voorzien van zuurstof en allerlei vitaminen en mineralen. Onze organen – die zelf afhankelijk zijn van dat bloed – zorgen dus voor de kwaliteit van ons bloed en ook dat het rond wordt gepompt. Onze hersenen zouden niet functioneren zonder bloed, terwijl zij weer alle andere organen aansturen die de kwaliteit van het bloed op peil houden. Kortom: dit systeem is onherleidbaar complex.

a. Meneer Dawkins, u had het erover dat men in de bouw van oude huizen soms tijdelijk een ondersteunende constructie gebruikt. Maar een ondersteunende constructie voor onze organen had ook direct moeten functioneren. Dus ook een ondersteunende constructie zou onherleidbaar complex zijn!

b. Verder zit ons lijf al bomvol met organen. Hoe had daar ook nog een ‘ondersteunend superorgaan’ bij gekund?

c. En waarom ontwikkelden we losse organen als we al een prima superorgaan hadden?

Cambridge

Meneer Dawkins, u veronderstelt dat de christenen onder uw lezers het wel erg benauwd zullen krijgen van wat u op een congres in Cambridge zei. Want u denkt aan gelovigen met een hoge opleiding. Zij staan vast met het klamme zweet in hun handen. Terwijl de genoemde kwesties bij mij geen enkele ontroering teweegbrengen. Waarschijnlijk reageer ik zo ontspannen wegens mijn gebrek aan kennis. Ook lig ik er echt niet wakker van wanneer er belangrijke argumenten worden bestreden. Al denk ik natuurlijk wel: ‘Hee, hadden we dat mooie argument? Wat jammer dat het ontzenuwd is. Nu kan ik het niet meer gebruiken.’ Als men mij op internet een lastige vraag stelt, kan ik er een halve week over nadenken. Maar die gelovige geleerden in Cambridge hadden de ultieme pech dat de gevreesde professor Dawkins voor hun geleerde neuzen stond, en direct antwoord eiste. Meneer, het is zeer onwaarschijnlijk dat ik ooit een gesprek met u zal hebben. Maar mocht het onmogelijke gebeuren, wees dan een beetje aardig voor me. Want het kost u nauwelijks moeite om me in het nauw te drijven. En dan ga ik door de stres

domme dingen zeggen. Want ik ben natuurlijk geen spat beter dan die onfortuinlijke broeders en zusters in Cambridge. Zoals een wijs man eens zei: ‘Op een grote afstand is het heel makkelijk om dapper te zijn.’ U zegt in hoofdstuk 4 iets over koraalriffen en regenwouden. Daar krijg *ik* nou zweethandjes van. Want ik heb in natuurfilms gezien hoe complex koraalriffen en regenwouden in elkaar zitten. Toen ik uw opmerking las, besepte ik opeens ten volle wat ik allemaal zomaar geloof. Een beetje van streek mompelde ik: ‘God ontwierp en maakte die oerwouden en koraalriffen in één dag!’ Gelukkig kalmeerde ik bij de volgende overpeinzing: ‘God heeft vast miljarden jaren nagedacht over het ontwerp, voordat Hij alles maakte. Ook vermoed ik dat de koraalriffen en regenwouden er zesduizend jaar geleden eenvoudiger uit zagen dan nu. De huidige natuur is een combinatie van ontwerp en 6000 jaar Natuurlijke Selectie.’

Meneer Dawkins, u schreef over God de Vader: ‘Zijn hersenen zijn niet opgebouwd uit materie. Maar als God de krachten heeft die Hem worden toegedicht, moet Hij iets hebben wat oneindig beter is dan een megacomputer.’ (Voetnoot 68) Zo is dat! Uw opmerking over Gods brein herinnert me aan een lezing van de Nederlandse bioloog Anton van Hooff. Hij wou het vliegvermogen van een engel biologisch verklaren. Nee, hij was er niet op uit om iets belachelijk te maken. Hij hoopte de gelovige er serieus van te overtuigen dat engelen geen echt vliegende wezens konden zijn. Volgens hem zou de engel een vogelachtig lichaam moeten hebben. Want een mens met grote zwanenvleugels zou nooit kunnen vliegen. Als je het zo bekijkt, heeft hij gelijk. Maar engelen hebben helemaal geen vleugels nodig! De engel die verscheen aan de ouders van Simson zag eruit als een gewoon mens. Dus zonder vleugels. En toch steeg hij levend en gezond op ten Hemel - in de vlam en de rook van een brandoffer! Leg zoiets maar even biologisch uit! (Richteren 13 vers 20) Kortom: het is absurd om aardse verklaringen te zoeken voor een Hemelwezen. Meneer Dawkins, u besprak ook de onherleidbare complexiteit van God. Dit is een letterlijk citaat: ‘Creationisten hebben tot nu toe niets gevonden waarmee ze Darwins visie konden vernietigen. Maar ze hebben zelf wel een probleem! Want God is heel erg complex en nog onherleidbaar ook!’ (zie voetnoot 68) Meneer, denkt u echt dat wij als gelovigen er zenuwachtig van worden als u God ‘onherleidbaar complex’ noemt? Dan heeft u de gelovige weer eens niet begrepen.

Voetnoot 68) **Gam** pag. 140 / **Tgd** pag 151

Dat is niet erg hoor, ik zal u en de atheïsten onder mijn lezers graag even openbaren hoe wij echt denken. Wij zijn juist heel blij met uw mededeling dat God onherleidbaar complex is! Want dit bevestigt ons geloof! De Bijbel zegt toch dat de eeuwige God nooit is begonnen? Hij heeft dus altijd bestaan. Wij zouden het pas doodeng vinden als men Gods identiteit verklaarde met een stap-voor-stap-ontwikkeling! Dan zouden we nerveus denken: ‘Als Hij ooit is begonnen, is Hij niet eeuwig. Dan heeft Hij ons wat dat betreft iets wijs gemaakt. Kunnen we God nog wel vertrouwen? En als de Here God ooit zelf is begonnen, is Hij dan toch nog het begin van alles wat er is?’ Deze heftige gedachten zouden ons aanvankelijk erg van streek maken. Maar we zouden al snel vol schaamte zeggen: ‘Die wetenschappers hebben geen enkel bewijs voor hun malle fantasie over God! Het is gênant dat we meer vertrouwen hadden in een stelletje dromers dan in de Hemelse Vader. We zijn geen spat beter dan Adam en Eva. Die gingen ook twijfelen aan God toen iemand Zijn betrouwbaarheid in twijfel trok! God is een geest, dus is Hij niet onderworpen aan de wetmatigheden die wel gelden voor fysieke wezens. Het spreekt dus vanzelf dat God onherleidbaar complex moet zijn!’ De onherleidbaar complexe Schepper maakte organen en zintuigen en zelfs complete levensvormen die onherleidbaar complex zijn. En iets dat stap voor stap kon ontstaan, kon ook in één keer worden gemaakt door de onherleidbaar complexe God. U dacht ons in problemen te brengen door te roepen dat God onherleidbaar complex moet zijn. Maar als u ons echt had bestudeert had u geweten dat onherleidbare complexiteit de basis is van ons geloof. U laat wel vaker merken dat u niets weet van de gelovige. Waarom weet u niets? Nou, u koestert uw vooroordelen en baseert u daarop uw werkwijze. Maar op die manier zult u de gelovige nooit echt overtuigen. Hooguit grist u ons iets dierbaars uit handen en trapt het kapot. Dat kan voor velen een reden zijn om hun geloof te verliezen. Maar u hebt die mensen niet overtuigd. Iemand is pas overtuigd als hij ontspannen kan nadenken over informatie en dan geheel vrijwillig een besluit nemen. Het is erg onverstandig dat u opzettelijk belangrijke informatie verzwijgt en teksten uit het verbanmd rukt. Want mensen die hierdoor hun geloof verloren zullen weer gelovig worden zodra zij de ontbrekende informatie krijgen. En reken maar dat God voor die informatie zal zorgen. Bijvoorbeeld door die mensen mijn boek te laten lezen. (Zie Lucas 15 vers 3 tot en met 10) Meneer, ik zei eens tegen een jongen die graag verkering wou: ‘Stel je voor dat een amateurjager op jacht

zou gaan met het idee dat konijnen vol watten zitten en ‘mamma’ zeggen als je in hun poot knijpt. Nou, dan klaagt hij vast dat die ellendige beesten wegrennen. Zowel de jager als de dierenfotograaf bereiken slechts hun doel als ze weten hoe een echt konijn zich gedraagt. En als je een vrouw wilt veroveren, moet je weten hoe een vrouw denkt. Lees damesbladen, en bestudeer devrouwelijke manier van denken. Lees ook wat informatie op Google over hun hobbies en frustraties. Geloof me: een man die de vrouw begrijpt is erg aantrekkelijk.’ Wat ik tegen hem zei over het veroveren van een vrouw, geldt voor ieder type medemens dat je wilt ‘veroveren’. Je bereikt alleen wat als je afstand doet van al je vooroordelen en je best doet om de ander echt te leren kennen. Om die reden zult u nooit echt wat bereiken, aangezien u zich vastbijt in uw vooroordelen. Maak uzelf niet wijs dat u mensen ‘bekeert’ tot het atheïsme. Uw vriend Douglas Adams – die u uw enige echt bekeerling noemt – was allang atheïst toen hij uw evolutieboeken ontdekte. Het enige wat u deed was het haakje van de deur halen, zodat Adams uit de kast kon komen. Meneer, de natuurwetten en natuurkrachten konden niet geleidelijk ontstaan. Dat geldt ook voor die 90 chemische elementen en de constanten waar u het over had. Ze waren er gewoon direct, en functioneerden in volle hevigheid. Als er ook maar iets onherleidbaar complex is, dan zijn het wel de voorwaarden waar een leefbare plek in de kosmos aan moet voldoen. Deze door God bedachte en geïnstalleerde dingen worden als groep door u aangeduid met ‘het antropisch principe’. U noemt het *planetair* als het gaat over de aarde, en *kosmologisch* als er wordt gedacht aan kosmos. Toen ik uw uitleg over het antropisch principe las, dacht ik: ‘Helaas had niemand er wat van begrepen als God een paar duizend jaar geleden deze mooie details had vermeld in de Bijbel. Daarom vatte Hij alles krachtig samen met ‘In den beginne schiep God hemel en aarde’. In Jesaja 45 vers 18 lezen we: ‘God maakte de aarde niet om een woeste plaats te laten zijn, maar als een woonplaats voor levende wezens.’ Moderner gezegd: God installeerde alles wat nodig was voor de Goldilocks-zone en de leefbare planeet genaamd aarde. Meneer Dawkins, u claimt al Gods voorbereidingen als het bezit van de seculiere wetenschap. Natuurlijk hebt u God eruit geknipt en een nieuwe naam bedacht: ‘het antropisch principe.’ Nu lijkt het opeens een onderdeel van de seculiere ontstaansvisie. En u zegt: ‘Die gelovigen begrijpen het niet. Ze denken dat God kan meeliften op het antropisch principe, terwijl ze moeten kiezen.’ (zie voetnoot 68) O, maar ik begrijp u heel best meneer.

U hebt Gods fundament van de schepping uit onze handen gegrist, en het zodanig aangepast dat het seculier gedachtegoed lijkt. En nu doet u alsof wij meeliften op uw bezit. Wij mogen alleen nog gebruik maken van Genesis 1 vers 1 en 2, dus Gods voorbereidingen, als we de rest van de schepping inleveren in ruil voor uw seculiere visie. Uw bedoeling is dus volkomen duidelijk. Dan zal ik voor u ook nog even iets duidelijk maken: Wij hoeven niet te kiezen tussen het ene deel van Gods werk en het andere deel. Wij mogen Zijn complete werk geloven. Dus Genesis 1 en 2 van begin tot eind.

Paranormaal?

Meneer Dawkins, u vertelt in uw boek over een goochelshow die veel indruk op u maakte. Afgeschoten kogels werden opgevangen tussen de tanden van een assistent. Toen u dat zag reageerde u zoals een eenvoudig mens zou reageren. U was sterk geneigd om te roepen dat het iets paranormaals, iets bovennatuurlijks moest zijn. Maar u werd volgens uw eigen zeggen gerustgesteld door ‘de stem van een wetenschappelijke achtergrond’. Die stem hielp u alles te relativeren met deze gedachte: ‘Er is absoluut een logische verklaring voor dit fenomeen!’ Toen ik dat las, dacht ik: ‘Nu zal hij wel begrip hebben voor de mensen zonder wetenschappelijke opleiding.’ Helaas, uw ervaring versterkte niet bepaald uw inlevingsvermogen. Want een paar regels verder stelde u spijkerhard vast: ‘Mensen die elk onbegrepen natuurverschijnsel ‘van God of duivel’ noemen, zijn gelijk aan de *malloten (fools)* die zien hoe een goochelaar een lepel verbuigt en dan meteen denken dat het paranormaal moet zijn.’ (Voetnoot 69) Meestal “citeer” ik uw uitspraken in mijn eigen woorden. Maar deze keer heb ik u vrijwel letterlijk geciteerd. Meneer Dawkins, zonder uw wetenschappelijke achtergrond was u ook maar een eenvoudig mens geweest. Dan zag u die goocheltruc met kogels nog steeds als iets bovennatuurlijks. Hoe had u het gevonden als u daarom een *malloot* werd genoemd? Het is jammer dat u niet even uitlegde hoe stevige ijzeren lepels zo zacht als marsepein kunnen worden als gewone mensen die lepels zelf langs hun wang halen. Ik zou een wetenschappelijke uitleg heel fijn hebben gevonden. Want toevallig ben ik een van die “malloten” die iets paranormaals te zien in het zomaar zacht worden van stevige lepels. En waarom zie ik het zo? Nou, ik moet het helaas stellen zonden ‘de kalmerende stem van een wetenschappelijke achtergrond’. Bovendien weet ik als gelovige dat er

Voetnoot 69) **Gam** pag 144 en 145 / **Tgd** pag 156

een bovennatuurlijke wereld is. Iets bovennatuurlijks kan van God zijn, en dat is mooi. Maar het kan ook van de duivel zijn. En dat is erg gevaarlijk. Vandaar dat sceptische gelovigen zoals ik toch wel nerveus worden wanneer iets paranormaal lijkt. Het is psychologisch erg interessant hoe we reageren wanneer er een goede verklaring blijkt te zijn voor iets wat paranormaal leek. We voelen dan een tegenstrijdige cocktail van opluchting en teleurstelling. Meneer Dawkins, in plaats van ons uit te schelden voor malloten had u ook dit kunnen zeggen: ‘Sommige mensen zien door gebrek aan opleiding elk onbegrepen verschijnsel als iets paranormaals. Zoals die truc van een stevige ijzeren lepel die zo zacht wordt als marsepein als je zelf met die lepel over je wang aait. Maar als wetenschapper weet ik vrijwel zeker dat er een goede verklaring voor moet zijn.’ Niemand zou zich door deze uitspraak gekwetst hebben gevoeld. We hadden dan gezegd: ‘Ja, Natuurlijk! Als je weinig weet, lijken veel merkwaardige zaken al gauw iets bovennatuurlijks.’ Maar nee, u vond het leuker om ons te vernederen. Vanwege uw miljoenen lezers kan men zelfs spreken van een publieke vernedering. Dit had u alleen mogen doen als zelfs de eenvoudigste ziel de truc met die lepels had kunnen doorzien. Als professor begrijpt u ook niet hoe een ijzeren lepel zacht kan worden door het aaien over je wang. Verder hebt u geen idee waarom dit alleen maar mogelijk is in de bezielende aanwezigheid van de illusionist. Toch stelt ‘de stem van uw wetenschappelijke achtergrond’ u gerust dat er een verklaring moet zijn. Beseft u wel wat een bevoorrecht mens u bent? Ik ben een van die mensen die door een erg lage opleiding maar weinig weten en begrijpen. Wij leven door onze onwetendheid in een wonderbaarlijke maar ook angstaanjagende wereld. In de jaren tachtig nam ik deel aan een computercursus. Dat deed ik alleen maar omdat ik doodsbang was voor de nieuwe rariteit die men ‘computer’ noemde. De docente had veel mensenkennis. Ze keek me eens aan, en zei toen met geruststellende humor: ‘De computer is net zo christelijk of goddeloos als je maar wilt.’ Die cursus werkte zeer therapeutisch moet ik zeggen. Al gauw kreeg ik een oude computer van mijn broer, die een nieuwe ging kopen. Sindsdien verslijt ik tweedehandscomputers. Ik kan er aardig mee werken. Al heb ik nog wel vaak ruzie met mijn computer, want we begrijpen elkaar niet altijd. Wie zich ontwikkelt weet meer en dan wordt de wereld minder angstaanjagend. Daarom lezen veel mensen zoals ik tweedehands gekochte studieboeken om wat aan ontwikkeling te doen. Als zo’n studieboek een sorbet was, aten we er nauwelijks de

kers van af. Zo weinig begrijpen we zonder uitleg. Dus stelt onze ontwikkeling niet veel voor. Daardoor vinden we veel dingen nog steeds behoorlijk eng. Bijvoorbeeld dingen die paranormaal lijken. Het had getuigd van fijne beschaving als u ons een vriendelijke geruststelling had gegeven. Maar nee, u vindt het nodig om ons uit te schelden. Waarschijnlijk noemt u ons *malloten* omdat u gebrek aan kennis verwart met domheid. Na een time-out ben ik ondanks mijn gekwetste gevoel toch in staat om te analyseren wat er is gezegd. Daar heb ik mezelf jarenlang in getraind. Maar de meeste mensen kunnen of willen niet nadenken als zij zich gekwetst voelen. Veel gelovige lezers hebben drie hoofdstukken lang al uw grofheden geslikt. Dat getuigt van karakter, want de meesten haakten al af bij de eerste pagina's van uw hoofdstuk twee. Maar van de dapperen die hoofdstuk vier bereikten zal minstens de helft zijn afgehaakt toen u ging schelden. Dus is er maar een relatief klein aantal gelovigen dat nog verder leest. Al doen we dat met dezelfde onwillige houding waarmee je een vies drankje van de dokter inneemt. 'Het is wel even slikken, maar hopelijk is het ergens goed voor.' We hebben het gevoel alsof we met blote handen moeten graaien in een warboel van stekels en doorns, zonder de garantie dat het iets goed oplevert. Er zijn maar weinig mensen die zoiets willen doen. Ook in het geval van die ijzeren lepels bracht u een bepaalde les zo kwetsend, dat maar weinig gelovigen die les konden zien. Namelijk: onbegrijpelijke dingen zijn niet altijd paranormaal. Ik moest aan deze les denken toen goochelaars op tv lieten zien hoe handig ze inspelen op de neurologische en psychologische struikelblokken die mensen nu eenmaal hebben. Veel goocheltrucs lijken paranormaal, maar zijn het niet. De truc van de banaan bijvoorbeeld. Door een bezwerende handeling zorgde de goochelaar dat een banaan met intacte schil toch in stukjes was gesneden, Maar wat was er gaande? Hij had vóór de show met een naald in de banaan geprikt en die naald heen en weer bewogen. Op die manier sneed hij de banaan nou in stukjes! Zo zijn er ook heel wat andere dingen in het leven minder gevaarlijk dan je zou denken. Kent u de eerste versie van 'The blue lagoon'? Ik denk dat die film in de jaren zeventig of tachtig op de televisie verscheen. Dit is het verhaal: een oude zeeman en twee kinderen spoelden aan op een eiland. Daar groeiden rode besjes. De oude zeeman kende die besjes niet en zei daarom tegen de kinderen dat die besjes giftig waren. Maar tien jaar na zijn dood aten ze er wel van. Toen bleken die besjes alleen maar een natuurlijk slaapmiddel te bevatten. Ze waren dus niet gevaarlijk.

De oude zeeman had zich dus vergist. Zo vergis ik me misschien ook als ik extreem voorzichtig reageer op zaken die te maken kunnen hebben met bacteriën en virussen, chemicaliën, elektra, radioactiviteit, internet en schijnbaar paranormale dingen. Maar als een onbegrepen zaak gevaarlijk kan zijn, vind ik het verstandig om afstand te bewaren. Ik ben liever te voorzichtig dan te roekeloos.

Stofzuiger

Meneer Dawkins, wilt u weten hoe christenen zich voelen in een gezelschap met atheïsten? Dan heb ik een leuk voorstel. Uw vrouw heeft vast wel een prima functionerende stofzuiger in huis. Ja toch? Neem dat ding mee naar een indianenstam in het regenwoud van Brazilië en verkondig daar 'het nut van de elektrische stofzuiger.' Let op: er is daar geen bruikbare energiebron om de stekker in te steken. Wanneer u vol enthousiasme vertelt over uw persoonlijke ervaringen met die stofzuiger komt er een logische reactie. De inboorlingen zeggen: 'Nou, ga maar stofzuigen! Laat het maar zien.' Natuurlijk zegt u dan wat nerveus dat dit alleen kan als er elektra beschikbaar is. Dan zeggen uw toehoorders: 'Dat is een drogreden, een zwakke smoes. Zeg nou maar eerlijk dat die stofzuiger gewoon een waardeloze bonk plastic en ijzer is.' Als u gehoorzaam 'ja' zegt, is dat een leugen. Want het is een prima merk stofzuiger, gewaardeerd door uw vrouw en bejubeld door de Consumentenbond. Als wetenschapper maakt u vlug een analyse van het probleem. U denkt: 'Als ze weten hoe de stofzuiger werkt, begrijpen ze wel dat het een nuttig apparaat is'. Gelukkig hebt u de gebruiksaanwijzing bij u. Die leest u voor aan die mensen. Helaas vinden ze het overduidelijk een gek verhaal. Dat komt natuurlijk omdat ze niet weten wat elektra is! Daarom vertelt u enthousiast allerlei voorbeelden van dat interessante fenomeen. Maar het publiek blijft sceptisch. Als u zegt dat elektra lampen laat branden, wijst men op het controlelampje van de stofzuiger. Dat brandt niet. Wat zou u nu nog kunnen zeggen? Uw hulpeloosheid is bijna tastbaar. Daar grinniken uw luisteraars om. Vervolgens zeggen zij: 'Vertel ons dan wat elektra is'. Dan antwoordt u een beetje verdrietig: 'Dat sta ik al de hele tijd uit te leggen. Ik weet dat het werkt en wat het kan doen. Maar ik weet niet wat elektra precies is.' Sommige inboorlingen maken dan grappen over u en uw stofzuiger. Anderen worden kwaad en noemen u een oplichter, een charlatan. Verder zijn er ook nog aardige inboorlingen die zeggen: 'Uw leven zou een stuk simpeler zijn

als u niet in zulke sprookjes geloofde.’ Daarna lopen ze allemaal weg. Daar staat u dan met uw stofzuiger. Men zou u respecteren als u niet zo hartstochtelijk de waarheid wilde vertellen. Dus staat u voor een verschrikkelijk dilemma. Want wat is erger: liegen voor wat respect (en uzelf dan minachten) of weggehoond worden omdat u de waarheid vertelt? Natuurlijk besluit u eerlijk te zijn. Al krijgt u er koude rillingen van als u denkt aan de gevolgen van uw principiële keus. Want u beseft: ‘Als ik hier blijf word ik continu vernederd!’ Gelukkig kunt u terug naar de moderne wereld, waar niemand lastige vragen stelt over uw elektrische stofzuiger. Maar uw gelovige collega’s kunnen niet ontsnappen. Ze worden levenslang elke werkdag omringd door sceptici die hen bespotten vanwege hun verhaal. Ze proberen uit te leggen wat of wie de Heilige Geest is en hoe het geloof werkt. Ook pakken ze de Bijbel erbij. Maar dan krijgen ze dezelfde reacties die u krijgt in het regenwoud als u daar het nut van de elektrische stofzuiger verkondigt. (*Voetnoot 70*). Meneer Dawkins, uw gelovige collega’s hebben het verschrikkelijk moeilijk. Denk aan dat stofzuigerverhaal als u met gelovigen praat. En stel uzelf dan de volgende vraag: ‘Hoe had ik behandeld willen worden door de sceptici in dat regenwoud?’ Dat maakt u iets milder in uw opstelling ten opzichte van uw collega’s. Misschien zegt u: ‘Als creationisten een goede hypothese hebben, worden ze heus wel serieus genomen’. Oh ja? Ik citeerde eens iets moois uit een van uw boeken. Evolutiefans veegden het prompt van tafel als ‘typisch de flauwekul van een creationist.’ Kortom: in de wetenschap gaat het niet om *wat* er wordt gezegd, maar *wie* het zegt.

Cambridge

De religieuze geleerden in Cambridge riepen: ‘Er moet een allereerste oorzaak van alles zijn geweest, en die oorzaak kunnen we God noemen.’ Met die “wetenschappelijke” argumentatie begaven ze zich in het hol van de leeuw. Want u was direct in uw element, en zei: ‘Je kunt de naam ‘God’ alleen gebruiken als je die ontdoet van alle eigenschappen die men aan God linkt. Daarna plak je die naam op de werkelijke oorzaak: de Natuurlijke Selectie.’ Ik probeer de rest van uw verhaal even samen te vatten. U zei: ‘Gelovige mensen menen dat er alleen iets op aarde kon ontstaan door een haak die werd neergelaten vanuit de Hemel. Maar er is een hijskraan die gewoon op de grond staat. Die hijskraan is de natuurlijke selectie en die brengt alles tot

Voetnoot 70) De electra is symbool voor de Heilige Geest, de gebruiksaanwijzing is een symbool voor de Bijbel en de stofzuiger is onze relatie met God.

stand.’ Iets wat u vergat, is dat zulke zelfstandig functionerende hijskranen niet zomaar opeens ontstaan. Ze zijn ontworpen, in elkaar gezet en ook nog geprogrammeerd. Als de natuurlijke selectie een zelf functionerende hijskraan is, dan is God de ontwerper, de bouwer en de programmeerder van die hijskraan! Helaas dachten uw collega’s niet aan dit antwoord. Ze hadden openhartig kunnen zeggen dat ze geen verweer wisten. Maar zo’n bekentenis vergt veel moed wanneer je tegenover een atheïst staat. En toen stelde u ook nog deze vragen:

- Geloof je in de Bijbelse wonderen?
- Geloof je dat Jezus werd geboren uit een maagd?
- Geloof je dat Jezus opstond uit de dood?

Daar kan een een gelovige direct ‘ja’ op zeggen. Maar die geleerde gelovigen willen graag gerespecteerd worden door u, de beroemde professor Dawkins. En dat gaat niet lukken als ze toegeven dat ze in alle Bijbelse wonderen geloven, inclusief de maagdelijke geboorte en de opstanding uit de dood. Ach, atheïsten twijfelen toch al aan ons geestesvermogen zodra we zeggen dat we in God geloven. Dus kunnen we net zo goed vrolijk toegeven wat we nog meer geloven. Frank is een van mijn favoriete atheïsten. Want naast de lekkerste friet van heel Twente serveert hij ook nog pittige vragen. Daar krijgt hij uitvoerig de kans voor, want ik praat graag over het geloof. Tijdens het wachten op mijn ‘patatje mayo’ vertelde ik enthousiast over de Wonderbare Spijziging. Ik verwachtte naïef dat Frank wel onder de indruk zou zijn van dat verhaal. ‘Wat?’ riep hij lachend, ‘Had Jezus het lunchpakketje van een kleine jongen ter beschikking en maakte Hij daar ruim 5000 porties van? En bleven er ook nog twaalf volle manden over? Geloof je dat echt?’ Die geleerden in Cambridge zouden bij zulke directe vragen zowat sterven van schaamte. Eerlijk gezegd had ik ook heel even mijn twifels. Toch antwoordde ik eerlijk: ‘Ja hoor, dat geloof ik echt. Want het staat in de Bijbel.’ Ik dacht aan Mattheüs 10 vers 32 en 33, en zuchtte ervan. Maar toen ging ik helemaal los: ‘Om heel precies te zijn gaat het over vijfduizend mannen, de vrouwen en kinderen niet meegerekend. Er kunnen dus wel vijftienduizend eters zijn geweest. Natuurlijk kan er wat mis zijn gegaan met de vertaling van de Bijbel. Dan ging het niet om vijfduizend mannen, maar om een kleiner aantal. In elk geval waren er 12 volle manden over. Zelfs als je de mensenmassa afzwakt tot vijftig mensen en de manden klein voorstelt, is het nog steeds een wonder. Want de Heer moest het doen met de lunch van een kleine jongen.

Nou, als ik toch in een wonder geloof, kan ik net zo goed geloven wat er in mijn Bijbeltje staat.’ Frank luisterde serieus naar mijn lange antwoord. Daarna zei hij: ‘Ik mag je wel. Vanwege je eerlijkheid en je humor. Heus, je bent intelligenter dan je denkt. Daarom begrijp ik niet dat je in die Bijbelverhalen gelooft.’ Toen antwoordde ik een beetje verdrietig: ‘Soms heb ik er best wel moeite mee om alles te geloven’. Frank knikte begrijpend en zei: ‘Het is al mooi dat je eerst nadenkt en daarna pas besluit wat je nog wilt aannemen als waarheid.’

Groetjes, Tiny

De hagedissen van Pod Mr Caru

Op een dag las ik ergens: ‘We gaan insecteneters op een eiland zetten. Een eilandje dat uit kale rotsen bestaat. Er zijn daar geen insecten. Dus gaan die insecteneters het water in om algen en wier te eten’. Ik werd direct boos, en riep: ‘Voordat ze op het idee kunnen komen om algen en wier te eten zijn die arme beesten al doodgehongerd!’ Maar die uitspraak was lang geleden gedaan, zo schreef men in dat artikel. Dat experiment was al uitgevoerd, en die dieren deden precies wat er werd verwacht! Volgens evolutiebiologen is dit een enorme bevestiging van de evolutieleer. Maar ze negeren een aantal belangrijke feiten. De hagedissen die men op het eiland Pod MrCaru heeft gezet, aten in hun oude omgeving al af en toe iets plantaardigs en waarschijnlijk konden ze al zwemmen. Toen ze honger kregen zagen ze in het water wat groens. Dus gingen ze het water in om algen van de rotsbodem te schrapen. Dit 100 procent plantaardige menu vergde wel een ander spijsverteringsstelsel en sterkere kaken om de plantenvezels stuk te maken. Maar omdat ze al af en toe planten aten, konden ze overleven terwijl ze de aanwezige aanleg versterkten. Er was slechts een periode van 37 jaar nodig voor een enorme verandering. Ze kregen een aanzienlijk grotere kop (vanwege de sterkere kaken) en hun spijsvertering raakte helemaal aangepast aan een plantaardig menu. Deze ontwikkeling voltrok zich in ongeveer 19 hagedisgeneraties. Let op: een eigenschap die ooit ‘een extraatje’ was werd uitvergroet. Bovendien is hun DNA is niet of nauwelijks veranderd in vergelijking met de populatie op hun oorspronkelijke eiland. Dus zijn ze nog steeds echte hagedissen en ook nog van die specifieke soort. Zouden er jongen van komen als je ze kruiste met de soortgenoten op het oude eiland? Waarschijnlijk wel. Er is nog een belangrijk punt: sinds ze zich perfect hebben aangepast veranderen ze niet meer. Want meer

veranderingen zijn niet nodig. Dat is een serieus probleem voor de evolutiebioloog. Want de evolutie veronderstelt een ontwikkeling die eindeloos doorgaat. Maar dat kan alleen als een habitat heel toevallig en miljoenen jaren lang steeds zodanig verandert dat een soort zich verder ontwikkelt. En dan ook nog in één specifieke richting, die van de nu levende nakomelingen. Terwijl toeval heel onberekenbaar is. Als omstandigheden veranderen gaat het vaak heel plotseling en vaak ook nog extreem. Soms binnen tien jaar. Dat is te weinig tijd voor de ontwikkeling van nieuwe eigenschappen. Daarom vergt Darwins evolutieleer evenveel geloof als de Bijbelse visie.

De hagedissen van Pod MrCaru waren voor mij in meerdere opzichten een openbaring. Toch vraag ik me af: ‘Wat zou er gebeurd zijn als men 20 groepjes hagedissen op vergelijkbare eilandjes had gezet?’ Misschien zou die succesvolle groep de enige zijn geweest die het experiment overleefde. Dan hadden we geweten dat het succes van die groep een hoge uitzondering was. Als de helft van alle groepen het goed deed, kon je zeggen: ‘Dit is het bewijs dat hagedissen zich buitengewoon goed aanpassen, mits ze iets nuttigs in aanleg hebben dat ze kunnen ontwikkelen.’ Het zou pas echt opzienbarend zijn geweest als het om hagedissen ging die vroeger 100% van insecten leefden en dan toch overgingen op plantaardig voedsel in het water. Maar ook dan is er geen enkele garantie dat andere levensvormen zich ook zo kunnen aanpassen. Misschien zijn alleen hagedissen daartoe in staat. Als je de geloofwaardigheid van de evolutieleer echt wil testen moet je een vergelijkbaar experiment doen met allerlei dieren en planten die honderd procent zijn aangepast aan een bepaald voedsel in een specifiek habitat. Alleen als elke levensvorm in een vreemde omgeving redelijk snel fonkelnieuwe eigenschappen ontwikkelde, zou de evolutieleer *zeer geloofwaardig* zijn. Heeft de creationist dan een probleem? Nee hoor. Dan zeggen we: ‘Er is geen ander dier ontstaan. Het is gewoon een nieuwe variëteit binnen de soort, die een leuk extraatje heeft ontwikkeld.’ Maar de hagedissen van Pod MrCaru ontwikkelden een eigenschap die er al was. Ze zijn dus geen bewijs voor de theorie dat er fonkelnieuwe eigenschappen ontstaan wanneer die noodzakelijk zijn.’

Een tijd geleden was er op televisie een animatiefilmpje over de evolutie van de giraf. Een vis werd een soort reptiel, veranderde in muizig zoogdiertje en werd groter, veranderde in een soort hertje, en toen werden poten en nek steeds langer. Bij die ontwikkeling zag je

aan een rood lijntje hoe de laryngeale zenuw steeds langer werd. Maar men vertelde niets over het kleppensysteem. Dat systeem voorkomt dat het bloed naar de kop stroomt als de giraf drinkt uit een meertje. Zonder dat systeem zou de giraf snel uitsterven. Als alle zoogdieren iets dergelijks in hun nek hadden, zou je kunnen zeggen dat de giraf die eigenschap heeft uitvergroot. Maar nee, alleen de giraf en de okapi hebben zo'n kleppensysteem. De nek van de giraf kan in een relatief korte tijd extreem lang zijn worden. Binnen enkele generaties al. Dus zonder kleppensysteem was de giraf al snel uitgestorven vanwege het bloed dat naar hun kop zakke als ze water dronken. De evolutieer gaat er van uit dat elk orgaan en elk systeem in miljoenen jaren evolueerde. Dus moest het kleppensysteem van de giraf al ontwikkeld worden toen de gedeelde voorvader van de giraf en de okapi nog geen lange nek had! De natuurlijke selectie moest dus iets ontwikkelen wat pas over ruim een miljoen jaar van levensbelang zou zijn. Een vraag voor de evolutiebioloog: 'Hoe kon de natuurlijke selectie rekening houden met een probleem dat er pas over een miljoen jaar zou zijn?' Dit zeg ik als creationist: 'Volgens mij heeft God de voorouders van de okapi en de giraf gemaakt met een langere nek en langere poten dan andere dieren. Zij kregen direct een compleet kleppensysteem. En dat werd verlengd toen de giraffenek langer werd.'

Kokerblind

Ruim dertig jaar geleden ging ik vaak naar dierentuinen. En in een ervan was er tijdelijk een dubbele tentoonstelling. Aan de ene kant zag je hoe moeilijk het is om uit een wilde vorm iets moois of eetbaars te kweken of fokken. En aan de andere kant liet men zien dat er door zuiver toeval, natuurlijke selectie en tijd helemaal vanzelf nieuwe soorten ontstonden. Tussen beide tentoonstellingen stonden twee oude bekenden van me: Adam en Eva. Ze stonden op een schilderij uit de negentiende eeuw. De boeren hadden destijds een leuke woontrend. Ze wilden een schilderij van een bijbelverhaal, waar hun boerderij een rol in had. Een zo'n boer klaagde over de vele appeldieven in zijn appelboomgaard. De kunstenaar die een schilderij moest maken kreeg hierdoor direct inspiratie. Hij zette Adam en Eva in de appelboomgaard van die klagende boer. Uiteraard zat er een enorme slang rond de stam van die mooie appelboom. Die keek samen met Adam naar Eva, die een lekkere appel wilde plukken. Op de beploegde akker langs de boomgaard stond een verlaten ploeg met ossen. Maar waar was de

boer? Ik verwachtte hem direct achter een of andere boom. En ik mompelde: 'Pas op jongens! Als die boer je in zijn vereelde knuisten krijgt, dan ben je nog niet jarig!' Meteen schoot ik in de lach. Ik was prachtig in de val getrapt die de kunstenaar had gezet! Natuurlijk vertelde ik dit aan de drie mensen die er net bij kwamen staan. Zij moesten er ook om lachen. Er stond een commentaar bij dat schilderij. Ik boog me naar de tekst en las die hardop voor. We hadden wat humor verwacht, maar er stond daar heel serieus: 'Dit schilderij bewijst dat de bijbel vol mythen staat, want zesduizend jaar geleden was er nog geen eetbare appel.' Ik ging weer rechtop staan en zei: 'Precies. Er waren ook geen Nederlandse kippenrassen, geen honden van een modern ras en zeker geen negentiende eeuwse boerderij! Kortom, Adam en Eva zijn hier gewoon verdwaald in de negentiende eeuw! Als ze niet oppassen komt er straks een strenge veldwachter ze arresteren wegens naaktloperij!' De anderen lachten, maar ik was nog niet klaar. 'Die tentoonstellers zijn kokerblind. Ze turen door een smalle koker naar de appel, met één oog dicht geknepen. En ze doen alsof die appel het enige negentiende eeuwse ding is op het hele schilderij. Dit doen wetenschappers wel vaker: men "ziet" alleen wat goed uitkomt. Maar als ze even in de Bijbel hadden gekeken, hadden ze geweten dat daar geen appel wordt genoemd. Er staat in de Bijbel alleen maar 'vrucht' en 'de boom der kennis.' Als ze al afzien van zo'n eenvoudig onderzoek, zouden ze dan wel aan moeilijker onderzoek doen om iets te checken? Kortom: wat kunnen we dan nog geloven van deze tentoonstelling?' Net als ik waren de anderen ineens erg sceptisch. We liepen naar de uitgang zonder ook maar even stil te staan bij de objecten die we passeerden. Het ondermijnt je betrouwbaarheid als wetenschapper wanneer je wordt betrapt op luiheid en bekrompenheid.

(19^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Ja, ik weet het: als naturalist ligt u halve nachten te piekeren over het regressieprobleem. Maar wij gelovigen vatten het wat lichtvoetiger op. Wij geloven dat God van ons houdt. Ook geloven wij dat Hij alles kan, want God is goddelijk. Ja, en als een soort bonus weten we dat Hij de Eeuwige is die alles heeft gemaakt. Daarom staan we heel relaxed in het leven. Misschien voelt u zich een beetje in de steek gelaten door ons. Want wij voelen totaal niet de verplichting om een verklaring te zoeken voor **uw** grote regressieprobleem. **Voetnoot 71)**

Voetnoot 71) Zie het begin van 'Argumenten voor het geloof'

Meneer, misschien is dit een ondeugende vraag van me. Maar wat of wie legt u de verplichting op om een verklaring te zoeken? Is het niet gewoon uw eigen behoefte aan een verklaring?

Spiegelwereld

Naast mijn computertafel is een spiegelwandje van 90 centimeter breed en ongeveer 1 meter 80 hoog. En ruim twee meter achter me is een muur, waartegen een kastje staat. Dat leuke kastje staat niet recht voor de spiegelwand, en toch zie ik het weerspiegeld! Het lijkt wel alsof de spiegel een opening in de muur is en dat ik kan kijken 'in de andere kamer'. Daar zie ik hetzelfde kastje. Mijn logica verzet zich ertegen, want ik vind het logischer dat een spiegel alleen weerspiegelt wat er recht voor staat. Ook al begrijpen wij niets van de mysterieuze werking van de spiegel, we aanvaarden de kwestie omdat we het zelf zien. Stelt u zich eens voor dat u terecht kwam in een land zonder spiegels, en dat u daar een college gaf over de wonderbaarlijke eigenschappen van de spiegelwereld. U zegt dan: 'In de spiegel is je linkerhand rechts en je rechterhand is links. Alles is dus omgekeerd.' Iemand uit het publiek vraagt: 'Zie je dan een bos haar inplaats van je gezicht?' U raakt even in verlegenheid en zegt: 'Nee, het gekke is dat je gewoon je gezicht ziet. Behalve wanneer je tussen twee spiegels staat. Want de tweede spiegel zal alles nog een keer spiegelen.' Omdat u niet kunt uitleggen hoe het precies zit, wordt u weggehoond door de sceptici. Argwanende types waarschuwen naïeve luisteraars: 'Geloof hem niet. Hij is een charlatan. Hij maakt ons maar wat wijs!' Meneer, als gelovige hebben we religieuze ervaringen die net zo bijzonder zijn als de spiegelwereld. Daarom zijn er religieuze kwesties die wij niet kunnen verklaren. Als we een poging doen, worden we uitgelachen of vals beschuldigd door atheïsten en andere ongelovigen. Maar er is een mogelijkheid waardoor u ons misschien beter gaat begrijpen. Het is bovendien een prima middel tegen sleur. Namelijk: neem regelmatig een anders-handige dag. Doe alles eerst zoals u het altijd doet en dan verwisselt u de taak van uw handen. Bijvoorbeeld linkshandig uw tanden poetsen als u het normaal rechtshandig doet. Het is een echte uitdaging, want veel normale handelingen worden dan iets vreemds. Als men bijvoorbeeld linkshandig een handdoek vouwt, zit de vouw aan de verkeerde kant. Werk ook andershandig wanneer u eet met mes en vork, of als u een spijker in de muur slaat. Al na een uur 'in spiegelbeeld' functioneren hebben de meeste mensen het gevoel gek te

worden. Want onze hersenen schreeuwen continu: ‘Dit is fout!’ Wees gerust: als we dit regelmatig doen, accepteren onze hersenen de andershandige methode als ‘plan b’. Het is niet ideaal, maar er valt mee te leven. De humane logica is een menselijke manier van denken, en de Hemelse logica is Gods denkwijze. Gelovige mensen moeten omgaan met deze twee soorten logica die net zo sterk van elkaar verschillen als de spiegelwereld en onze dagelijkse realiteit. De spiegelwereld tart de logica, maar we aanvaarden het omdat we het zelf kunnen zien. Op een vergelijkbare manier accepteren gelovigen de logica van God. Omdat Hij ons iets laat zien. In mijn atheïstische tijd begreep ik niets van de ervaringen die christenen hebben. Terwijl ik als naturalist heus net zo oprecht was als nu, had ik toch een andere belevingswereld. Is dat niet merkwaardig? Door een ervaring met internet begrijp ik eindelijk wat er destijds aan de hand was. Omdat ik zelf geen internet heb, ga ik naar de bibliotheek. Een tijdje geleden beluisterde ik daar een lezing op Youtube. Helaas ging de Bibliotheek dicht. Ik dacht: ‘Als ik deze lezing op mijn USB zet, kan ik thuis verder luisteren! Maar ik had me vergist. Op mijn USB-stick stond geen lezing, maar een internetlink. En omdat mijn computer niet verbonden is met het internet, kon mijn computer die link niet vinden. Er werd even eindeloos als zinloos gezocht. Opeens begreep ik het mysterie waar ik in de jaren negentig mee zat. Als atheïst was ik niet verbonden met de Hemel, zoals mijn computer niet verbonden is met het internet! Daarom was er ‘geen contact met de Hemel’. Ik kon niet ‘zien’ wat gelovigen zagen die wel met God verbonden waren.

Droge voeten

Meneer Dawkins, op een dag zat ik in een snackbar, en bleek er een professor aan mijn tafeltje te zitten! Zulke interessante mensen spreek ik niet vaak in de snackbar. Terwijl uw collega en ik zaten te eten, bespraken we de geschiedenis dat Israël door een Rode zee trok. (*Voetnoot 72*) De Bijbel zegt dat er een droog pad door de zee kwam, met links en rechts muren van water. Op Bijbelplaten zie je een smal pad waarop twee mensen naast elkaar konden lopen. Maar waarschijnlijk was dat pad een drooggevallen bodem van zeker 400 meter breed. Want er moesten in relatief korte tijd minstens een half miljoen mensen kunnen oversteken. Verder hadden ze ook nog veel vee bij zich, en karren vol huisraad. Toen ik uw collega vroeg wat hij

Voetnoot 72) Gelezen in ‘Arenlezer achter de maaiers’ van Bertus Aafjes

daarvan vond, keek hij erg ongelukkig. Zijn menselijk beperkte verstand, zijn geloof en zijn goede wil waren een robbertje aan het vechten. Ten slotte zei hij: ‘Nee, dat kan niet echt zo gebeurd zijn. Ik heb gehoord van een soort fenomeen waardoor het water wegstroomt. Dan staat er maar twintig centimeter water. Daar zijn de Israëlieten doorheen gelopen.’ Natuurlijk bleef ik vriendelijk, maar ik sprak hem wel tegen. ‘In Exodus 14 staat duidelijk dat het water in muren links en rechts overeind stond. Verder moest de zeebodem redelijk droog en stevig zijn, want anders kwamen het vee en de wagens met huisraad vast te zitten in de modder. U staat voor de keus wat u wilt geloven: het Bijbelse verslag of een fenomeen van uren dat zich in relatief korte tijd voltrekt.’ Mijn gesprekspartner keek me gekweld aan. ‘Ik kan geen van beide geloven’, biechtte hij. ‘Maar broeder!’ riep ik uit. ‘De Here Jezus zei toch dat we moeten worden als een kind?’ De professor keek nogal sceptisch, en ik vervolgde ondeugend: ‘Je kunt kinderen natuurlijk van alles wijsmaken.’ Hij lachte een beetje betrapt. ‘Je hebt mijn gedachte geraden’, biechtte hij. Ik lachte ook, en zei toen: ‘Meneer, kinderen van twaalf maak je niet gauw iets wijs. Ze weten tegenwoordig heel wat meer dan een achttienjarige in de vorige eeuw. Maar als opa iets zegt, dan gelooft zijn twaalfjarige kleinzoon hem direct. Want die jongen ziet opa als iemand die hij kan vertrouwen. God wil dat we Hem op die manier betrouwbaar achten. Met dat grote vertrouwen moeten we naar de Bijbelse wonderen kijken. God voerde een tijdelijke natuurwet in, waardoor het water als muren overeind kon staan. **Voetnoot 73 a)** Aanvankelijk zorgde God ook nog dat er een dikke zwarte wolk was tussen Farao’s leger en Israël, zodat beide partijen elkaar niet konden zien. Dat was maar goed ook, want Israël was de hele nacht nodig om over te steken. Aan de kant van Israël gaf de wolk licht, zodat het volk Israël kon zien waar het liep. Maar smorgens nam God de wolk weg, en zagen de Egyptenaren dat droge pad tussen twee watermuren. Farao en zijn mannen dachten: ‘Vraag niet hoe het kan, maar profiteer ervan.’ Ze gingen direct achter Israël aan. Dat kon zeer snel, want ze hadden lichte strijdswagens en zeer snelle paarden. **(Voetnoot 73 b)** Aanvankelijk was de bodem hard en

Voetnoot 73 a) Ja, ik weet het: mensen die niet geloven dat God alle natuurwetten en natuurkrachten heeft gemaakt vinden dit een waardeloos argument.

Voetnoot 73 b) Iemand vroeg heel slim: ‘Al het vee was toch doodgegaan tijdens een van de Egyptische plagen? Waar haalde Farao dan paarden vandaan?’ Nou, ik neem aan dat ze ook wat paarden in stallen hadden staan. En in de streek Gosen waren geen hageelstenen geweest. Daar hadden de Egyptenaren waarschijnlijk ook paarden.

stevig. Maar toen Farao's leger halverwege was, werd de zeebodem plotseling heel zacht en modderig en zakten Farao's paarden en strijdwagens erin weg. Farao's soldaten riepen in paniek: 'De God van Israël strijdt tegen ons!' Toen probeerden ze zonder paarden en wagens terug te rennen. Maar het was te laat. Want zodra Israël was overgestoken, hief God die tijdelijke natuurwet weer op. Toen deed de bekende zwaartekracht zijn werk. Metershoge muren van water vielen neer op de Egyptenaren. Zelfs goede zwemmers zijn in zo'n geval verloren, dus zeker mensen die niet goed kunnen zwemmen. Daarom verdronken de Egyptenaren kansloos.' Mijn gesprekspartner was niet getroost door mijn uitleg. Hij vroeg even somber als sceptisch: 'Geloof jij echt dat God een tijdelijke natuurwet instelde?' Ik knikte. 'Jazeker! Veel wonderen bestaan uit tijdelijke natuurwetten die worden opgeheven als ze hun werk hebben gedaan!' De professor schudde somber zijn universitair geschoolde hoofd. Maar ik bracht toch nog een weemoedig lachje op zijn gezicht met dit grapje:

'Een eenvoudige christen riep enthousiast: 'Groot is de Heer! Want Hij maakte een droog pad door de zee, zodat Israël over kon steken!' Een geleerde zei toen corrigerend: 'Nee, het water vloeide weg en Israël waadde door een laagje water van twintig centimeter.' Even later liep die broeder weer te jubelen. De geleerde riep geïrriteerd: 'Wat heb ik je gezegd!' Maar die broeder antwoordde enthousiast: 'Nu juich ik omdat Farao's leger verdronk in 20 centimeter water!'

Meneer Dawkins, afgelopen acht jaar heb ik wel geleerd (mede dankzij u) dat veel schijnbaar mysterieuze dingen wetenschappelijk te verklaren zijn. Maar gelukkig ben ik een gelovige en een dromer gebleven, zelfs al weet ik dat er veel te verklaren is. Ik weet heel secuur hoe het zit met de regenboog. Wit licht breekt in meerdere kleuren. Toch vind ik het nog steeds hoogst mysterieus hoe een regenboog kan verschijnen en verdwijnen. Weet u, God heeft de natuurwetten gemaakt. Waarom zou Hij die niet met precieze timing gebruiken als dat zo uitkomt? Alleen wanneer het gewone niet toereikend is, stelt hij een tijdelijke natuurwet in. Stel dat heel het Bijbelse wonder van de doortocht door de zee wetenschappelijk te verklaren zou zijn als een zeer zeldzaam natuurfenomeen. Dan is het een wonder dat het precies op het juiste moment gebeurde. Toen Mozes in opdracht van God zijn staf hief, spleet de zee direct open en kon het volk Israël oversteken. (Exodus 14 vers 21) Ik weet het: u bent

niet te overtuigen met mijn visie. Maar ik vertel gewoon hoe *ik* het zie. En ik weet zeker dat veel mensen mijn uitleg fijn zullen vinden.

Het worst- of worteldilemma.

Meneer, u vertelt in uw boek: 'Ik verliet Cambridge verkwikt.' Steeds wanneer ik dit lees, zie ik in mijn verbeelding een grappig tafereeltje. Op de achtergrond een stel geleerden die geloviger zijn dan ze durven toe te geven. Ze denken dat ze de beroemde Dawkins op het verkeerde been hebben gezet. En op de voorgrond zie ik een triomfantelijke professor die zich geen zand in de ogen laat strooien. Daar moet ik erg om lachen. Want ik weet zo ongeveer wat iedereen dacht en voelde. Dit is erg merkwaardig: bijna niemand is geïnteresseerd wat de opponent echt denkt. Als men iets hoort zal men het direct 'inkleuren' met een vooroordeel. Is men dan helemaal niet nieuwsgierig? Ik vraag me altijd af: 'Wat denkt mijn tegenstander nou echt? Wat ontroert en motiveert hem? Hoe is hij zonder de sociale controle die hem beperkt en zonder de trigger die hem opwindt?' Ik moet opeens denken aan het dilemma van Schoffie, het hondje van mijn tante. Vanwege noodzakelijke vitaminen had ik stukjes gekookte wortel door zijn voer gedaan. Het was zacht, dus makkelijk te eten. Maar Schoffie liet de stukjes wortel liggen. Die avond sneed ik de wortel en een stuk worst zo klein, dat de wortel en de worst niet van elkaar gescheiden konden worden. Toen stond mijn kleine vriendje voor een heftig dilemma: at hij de wortel omwille van de worst? Of liet hij de worst liggen omwille van de wortel? Hij keek me vernietigend aan, maar vrat het mengsel toch op. Bij het beoordelen van onze medemensen hebben wij ook heel vaak een 'worst of worteldilemma.' Want mensen zijn altijd een combinatie van mooie en vervelende eigenschappen. Waarderen we een medemens vanwege zijn positieve kant of dumpen we hem vanwege een negatieve eigenschap? Welke keus we ook maken, we moeten altijd onthouden dat die andere kant er ook nog is. Als je zo naar je medemensen kijkt, word je nooit een dwepende fan of genadeloze criticus. We nemen wel een enorm risico als we echt geïnteresseerd zijn in onze tegenstanders. Want het is mogelijk dat we hen ondanks hun foute ideeën sympathiek gaan vinden. Ja, dit maakt het leven erg gecompliceerd. Maar de wereld wordt er ook een stuk liever door.

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 6 De basis van het geloof

*Gij hebt niet Mij, maar Ik heb u uitverkoren.
(Johannes 15 vers 16 tot en met 19)*

Professor Dawkins stelt terecht vast dat gelovigen heel wat over hebben voor hun godsdienst. Een marteldood, celibaat en nog veel meer. Maar waarom brengen we zulke offers? Waar dient het voor?

1. Mijn eerste antwoord geef ik als gelovige. Ik heb de Here Jezus aangenomen als Verlosser en Heer. En mijn relatie met Hem is daar een prettig uitvloeisel van. In elk geval besef ik dat ik niet alleen ben. God is immers bij me! (Psalm 139) Als iemand het geloof ervaart als een loodzware last is het nut minder duidelijk. Dan gaat het om de gedachte: 'Wat is een aards leven van honderd jaar vergeleken bij een toestand die miljarden jaren zal duren? Nu is het even wat onaangenaam, maar straks wordt het fijn. Voor eeuwig.'

2. Dit is mijn mening als amateurpsychologe. Het gaat meestal om de vraag: 'Wat is er lonend aan dit gedrag?' Men gebruikte eens een tamme beer voor een rol in een film. Hij deed wat hij moest doen als hij wat te eten kreeg. Maar zodra hij een volle maag had, deed hij niets meer. Immers, hij had geen behoefte meer aan de beloning! In perioden van oorlog en rampen zitten de kerken vaak tjokvol, omdat je daar dan troost ervaart. Dat kun je zien als 'de beloning voor het naar de kerk gaan.' En zodra het na de crisis weer goed gaat, heeft men God niet meer nodig. Men lijkt dan op een circusbeer met een volle maag. Zo lang je een zeehond beloont met een vis, blijft hij zijn kunstje verrichten. Krijgt hij geen beloning meer, dan doet hij het misschien toch nog twee keer in de hoop dat hij wat krijgt, maar daarna doet hij het niet meer. Het gedrag is niet langer lonend. Het weglaten van de beloning noemt men 'de uitdoving van een gedrag'. Veel gelovigen leven continu met de angst voor de hel. Ze denken: 'Als ik gehoorzaam doe wat God van mij eist, ga ik niet verloren'. Die geruststelling is dan de beloning voor hun gedrag. Verliezen ze hun angst voor de hel, dan hebben ze die geruststelling niet meer nodig. Dan raakt hun gedrag uitgedoofd. Het kan ze niets meer schelen. Maar stel dat je wel gelooft in Hemel en hel, en dan ontdekt dat de Here Jezus jouw ziel heeft gered van hel en verdoemenis. Door Hem ga je naar de Hemel. Nou, dan voel je diepe dankbaarheid en veel liefde. Dan vind je het fijn om God tevreden te stellen. Je

hebt dan een dagelijkse omgang met God, want Hij is je Vriend. Natuurlijk zijn Hemel en Hel dan nog steeds belangrijke items. Maar je denkt daar niet continu aan. Als het goed is, heeft God in het dagelijkse leven van de gelovige een positieve rol, zoals een prettige huisgenoot die kan hebben. Soms denken we nauwelijks echt aan God. En dan, zomaar opeens, ontmoeten we Hem. Nee, we zien Hem niet, maar we ervaren dat Hij er is. Net op het juiste moment krijg je juist de Bijbeltekst die je nodig hebt. Je ziet regenboog, net wanneer je wat ontmoedigd bent. Of Hij laat je op een andere manier merken dat Hij bij je is. De vriendschapsrelatie met de Heer is de meest constante beloning van het geloof. Daarom heeft de gelovige het ook zo moeilijk als hij maandenlang helemaal niets voelt bij een lied of Bijbeltekst. Dat noemt men een woestijnperiode. Tijdens een wel erg lange woestijnperiode stapte er op straat een klein jongetje op me af. Hij keek me eens goed aan en zei: ‘Jij bent een kind van de Heer.’ Ik vroeg hem verbaasd hoe hij dat wist. Zijn antwoord: ‘Nou, dat is te zien aan je ogen.’ Toen hij wegliep keek ik gauw in mijn spiegeletje. Ik zag niets bijzonders en daarna zag ik helemaal niets meer omdat mijn ogen vol tranen stonden. ‘Heer’, zei ik, ‘als een kind U ergens ziet, zult U er ook wel zijn.’ Ik had het net nodig, deze bemoediging. En die kwam van een kind. Lieve broeder of zuster, als je ook in een woestijnperiode zit, heb ik een goede raad voor je. Namelijk: lees elke dag Psalm 42 hardop voor. Aan jezelf en aan God. Het is niet erg als je het met droge ogen doet, en het is ook niet erg als je erbij huilt. Blijf elke dag praten tegen God, zelfs al voel je niets. Want Hij hoort je toch wel.

(20° brief) Hallo meneer Dawkins

In uw vijfde hoofdstuk vraagt u: ‘Waar is alle pracht en praal in de kerk goed voor? Op wie moet er indruk worden gemaakt?’ Het antwoord op die vraag bestaat uit vele facetten. (*Voetnoot 74*)

1. Een liefdesbetoon. - Wij houden van God zoals je van je vader houdt. Wanneer je voor je vader een huis inricht, is alleen het beste goed genoeg. Je richt zijn huis zo in, dat hij zich thuisvoelt. Ook willen we dat hij een goede indruk maakt op zijn gasten. Dit doen wij dus ook voor God, die onze Hemelse Vader is.

2. Een metafoor. - Kostbare stoffen en materialen zijn een aardse benadering van het begrip ‘heilig’. Maar dat werkt alleen als er ook

Voetnoot 74) **Gam** (samenvatting) pag. 180 en 181 / **Tgd** pag 191 en 192

een aardse benadering is van ‘niet heilig’. En dat zijn de relatief simpele kerkbanken of stoeltjes waar de kerkgangers op zitten.

3. Het werkt vaak geloofsversterkend. - De Roomse Kerk maakt veel werk van sfeermakers. Het liefst prikkelt men de reuk, het gehoor en de ogen tegelijk. Afzonderlijk brengen die sfeermakers ons al in een bepaalde gemoedstoestand, dus zeker als ze worden gecombineerd. Hoewel ik geen neuroloog of psycholoog ben, kan ik toch wel uitleggen hoe het werkt. Muziek beïnvloedt via onze oren de werking van ons brein. Zouden er bepaalde hoog- en laag frequente tonen in onze hersenen zijn, die door de muziek iets worden gewijzigd? Dan worden onze hersenen net zo gestemd als viool. Je hersenen reageren ook op geuren via de neus. Daarom doen de geuren van wierook en kaarsen ook wat met je. Voor onze ogen zijn er ook dingen geregeld die associaties met de Hemel oproepen. Kortom: het biologische veroorzaakt allerlei neurologische en psychologische effecten. Zo opent onze geest zich voor de Boodschap die er wordt gebracht. Dit effect is niet specifiek religieus. Het werkt ook uitstekend bij het verkiezingscampagnes en het maken van reclame. Waarom denk je anders dat supermarkten zorgen voor de geur van vers brood en gezellige muziek? Je blijft dan langer en koopt misschien wat meer.

4. Eerbetoon aan God - De pracht en praal in de kerk is een nadrukkelijk erbetoon aan God. Zo wordt er ook indruk gemaakt op nog-niet-gelovige bezoekers. Misschien denken ze: ‘Als gelovigen zoveel over hebben voor God, is Hij kennelijk de moeite waard!’

5. Evangelisatie. Mooie vormen van kunst veroorzaken vaak een mystiek gevoel. Het is niet duidelijk wat je meer ontroert: het vakmanschap van de kunstenaar of het drama dat hij heeft uitgebeeld. Hierdoor staan sommige mensen open voor het Evangelie.

6. Men moet de kerk herkennen als ‘huis van God.’ - Niet alle kerken zijn zo overdadig ingericht als de roomse kerk. Het interieur van veel protestantse kerken is zelfs ronduit kaal te noemen. Een tussenvorm is wel het mooiste. Er kunnen bijvoorbeeld in een verder kale kerkzaal mooie kroonluchters hangen. En aan de muur hangt een eenvoudig kruis. De zilveren schalen en bekers van het Heilig Avondmaal zie je alleen wanneer er Heilig Avondmaal is. Om die reden ligt er op de avondmaalstafel een heel grote, geopende Bijbel op een kleed van wit linnen. Dit soort decoraties veranderen ‘kaal’ in ‘sober maar stijlvol.’

Het geeft een voorname sfeer zonder dat er sprake is van pronkzucht. Dat past ook wel bij het huis van God!

7. Een kwestie van eerzucht. Veel Bisschoppen maakten er vroeger een wedstrijdje van wie de mooiste kerk met de hoogste kerktoren had. Bisschop Jan ten Harkel misbruikte het geld dat voor de weduwen en wezen was bestemd om de Dom van Utrecht nóg hoger te maken. Nu staat hij bekend als 'De bisschop die een toren bouwde op de ruggen van weduwen en wezen.' Waarschijnlijk had hij een iets andere titel in gedachten! Het oorspronkelijke doel van kerktorens was: ervoor zorgen dat men het klokgelui op grote afstand kon horen. Want die klokken roepen de mensen naar de kerk en worden ook gebruikt als alarm bij rampen. In een heel ernstige situatie werd de grootste en zwaarste kerkklok gebruikt, want dat geluid droeg het verst. Dat is oorspronkelijk de betekenis van 'iets aan de grote klok hangen'. De vertaling hiervan klinkt bijna als een gedicht: 'To say something with the voice of the biggest churchbell.' (Voetnoot 75) Tegenwoordig horen we de kerkklokken bijna alleen nog op zondag. Veel klokken lijken op vriendelijke oude mannen die ons met hun diepe basstem roepen: 'Kom dan! Kom dan!' Er zijn ook kerktorens met lichtere klokken. Zij klinken optimistisch, zo van: 'Het kan nog!' Verder zei iemand dat hij in zijn vakantieland erg driftige kerkklokjes had gehoord. Ze leken geïrriteerd te roepen: 'Ben je er nou nóg niet?'

8. -Publiekstrekker. Een erg mooi ingerichte kerk trok vroeger extra veel pelgrims. Dat waren een vroom soort toeristen die de kerk veel geld gaven bij wijze van offer. De lokale economie profiteerde er ook van. Denk maar aan de herbergen en de souvenirhandel.

De meeste gelovigen voelen oprecht het verlangen om God het beste te geven wat ze te bieden hebben. Want zij weten: 'Het gaat niet om de werker maar om het werk, het gaat niet om de eer maar om de Heer.' Zo is het interieur van de kerk ook bedoeld: als een eerbetoon aan de Heer. Nu ik erover nadenk, besef ik opeens iets belangrijks. Ik had uw vraag over die pracht en praal ook met één verklaring kunnen

Voetnoot 75) Veel mensen produceren een vernederlandst Engels en zeggen: 'To hang something on the big klock.' Engelstaligen denken dan dat je iets ophangt aan de klok die bij jou thuis de tijd aangeeft. Gebruik dus liever mijn vertaling: 'To say something with the voice of the biggest churchbell.' (Iets zeggen met de stem van de grootste kerkklok) Een bevriende tolk zei kritisch: 'Ik zou het vertalen als 'To shout it out from the roof'. Nee, daarmee vertaal je een andere zegswijze. Namelijk: 'Iets van de daken schreeuwen.' Een beetje gelijk had die tolk toch wel: beide uitspraken gaan over een publieke bekendmaking

beantwoorden: Nee, de kerk is niet zo uitbundig versierd om iemand te veroveren. Het laat zien dat *wij* zijn veroverd. Door God!

Groetjes, Tiny

Het nut van een ritueel

Professor Dawkins vroeg zich af welk nut religieuze rituelen hebben. Eigenlijk bedoelde hij met die retorische vraag dat hij het verspilling vindt van geld, tijd en moeite. Maar rituelen zijn nuttiger dan hij denkt. Mensen die last hebben van slapeloosheid wordt geadviseerd om slaaprituelen in te voeren. Ik weet uit ervaring dat het echt werkt. Lange tijd at ik elke avond een schaaltje magere yoghurt zonder iets erin. En toen ik eens na het middageten een schaaltje yoghurt nam als toetje, zat ik opeens te gapen. De yoghurt had voor mij de associatie 'nu ga ik lekker slapen.' Het samen zingen in de kerk is een ritueel dat onze band met God en mensen versterkt. Dit ritueel werkt niet alleen in de kerk, want in het voetbalstadion is er een geweldige sfeer wanneer de supporters met zijn allen een lied zingen. Er zijn ook veel sociale en religieuze rituelen rond verjaardagen, bruiloften, geboortes en begrafenissen. Die versterken onze emotionele band met God, onze familie en vrienden. Maar door de coronamaatregelen zijn de meeste sociale rituelen al een paar maanden verboden. Het ontbreken van die rituelen veroorzaakt bij veel mensen een soort traumatische stress. Zó belangrijk zijn rituelen!

De zwaktes van sterke mensen

'Het is beroerd als je bang bent voor een niet bestaand gevaar, maar het is heel wat erger als je een echt gevaar onderschat!' (T.N.)

Mensen hebben een ruim arsenaal aan instinctieve reacties. Samen met angst, jeuk, pijn, honger en dorst vormen ze ons alarmsysteem. Wanneer dat alarm rinkelt, moeten we iets doen voor onze veiligheid. Zo zijn we in staat om lichamelijk en sociaal te overleven. Ook blijven we op die manier mentaal in balans. Helaas kan dit prachtige systeem ook vreselijk ontsporen en destructief worden. Denk bijvoorbeeld aan fobische angsten. Stel, iemand woont op de zesde etage en is doodsbang voor spinnen. Dan kan hij bij het zien van een dikke harige spin zo hysterisch worden, dat hij uit het raam springt. Iedereen denkt dan dat hij dood wilde, terwijl hij alleen maar vluchtte voor een spin. Chronische angst, chronische pijn en chronische jeuk lijken op een

continu rinkelend alarmsysteem. Je kunt jezelf natuurlijk volstoppen met medicijnen die het alarmsysteem laten zwijgen. Maar dan moet je wel je gezonde verstand gebruiken. Toen mijn buurvrouw door een goede pijnstillers geen pijn meer voelde, ging ze houtjes hakken voor de kachel. Daardoor heeft ze haar rug vreselijk overbelast, met alle beroerde gevolgen van dien. Neem dus alleen pijnstillers als je het rustig aan gaat doen of als je lekker wilt slapen! Ons alarmsysteem kan ook gegijzeld worden door een negatieve geloofsbeleving of een gevaarlijke sekte. Dan worden we erg ongelukkig, maar weggaan bij die kerk of sekte is dan meestal geen optie. Want je alarmsysteem schreeuwt: ‘Het is gevaarlijk om weg te gaan!’ Er zijn twee typen mensen die toch zullen vertrekken:

1. Mensen die risico’s durven te nemen. Zij vinden het een opwindend avontuur om weg te gaan.
2. Mensen die eigenlijk doodsbang zijn, maar die na lang wikken en wegen besluiten dat ‘niet weggaan’ geen optie is. En dan vertrekken ze, ook al durven ze het eigenlijk niet. (Ik val in deze categorie)

Als tiener werd ik op eigen initiatief lid van het Kerkgenootschap der Zevende Dag Adventisten, ook wel de Adventkerk genoemd. Op een zeker moment gingen alle tieners naar de gemeente in Amsterdam. Ik was niet zo populair, dus wou niemand mij ophalen met de auto. Ach, eigenlijk vond ik het wel fijn om bij de (letterlijk) oude en vertrouwde mensen van mijn eigen gemeente te blijven. Een paar jaar lang was ik hier de enige tiener. Ik had toen al de gewoonte om zelf na te denken en dat bracht me vrij snel in de problemen. Een zekere Ellen G. White werd door de Adventskerk geëerd als profetes. En haar boeken hadden een heilige status. Veel mensen zagen die boeken als een soort vervolg op de Bijbel. Maar ik zag het anders. Ik zei: ‘Haar boeken zijn prachtig, maar ze hebben voor mij geen gezag van God. Dat heeft alleen de Bijbel!’ Men werd erg boos toen ik dat zei. Zoiets mocht je niet zeggen. Dat was bijna een vloek. De kerk leerde wel meer dingen die volgens de Bijbel niet klopten. En dat mocht ik ook niet zeggen. Oké, ik zweeg. (*Voetnoot 76*) Maar voor mijn gevoel moest ik kiezen tussen ‘gezien worden als een goed meisje’ en ‘echt een goed meisje zijn.’ In werkelijkheid ging het om de keus tussen ‘traditioneel zijn’

Voetnoot 76) Gelukkig deden die aardige broeders en zusters al gauw alsof ze mijn “foute” ideeën vergeten waren. Want ze waren erg tactvol en hanteerden de menselijke maat. Ze accepteerden me zoals ik was. Sommigen hielden zelfs van me.

en ‘echt Bijbels denken’. Hoewel ik erg verlangde naar waardering, koos ik toch voor de Bijbelse visie. Ook zei ik altijd heel vrijmoedig mijn mening tegen de leraren op school. (Natuurlijk wel in de vorm van een vraag, uit blijk van respect.) Ja, ik durfde zelfs een andere mening te hebben dan mijn klasgenoten. Een eenzame tiener die zich op deze manier staande houdt, heeft een sterke persoonlijkheid. Toch raakte ik verstrikt in allerlei sektarische voorschriften van de kerk. Als Zevende dag Adventiste was ik zeer gesteld op de sabbatviering. Maar wel de Bijbelse sabbat, dus op zaterdag. Dan maakte ik een wandeling of ik hielp in een boerderij voor stadskinderen. Genietend van de natuur dacht ik dan: ‘Dit deed God ook op zaterdag!’ (Genesis 2 vers 1 tot en met 3) Maar er waren wel wat strespunten. Neem nou de tijd waarop de sabbat begon. In de zomer begint de sabbat pas vrijdagavond om tien uur, en in de winter begint het soms al om vier uur in de middag. Dat extreme verschil in tijden frustreerde me enorm. Op bewolkte dagen vroeg ik me af: ‘Is de zon nou wel of niet ondergegaan?’ Maar ik had wel door dat ik aanklopte op de poort van de hel als ik mij niet precies aan de juiste tijd hield. Na ruim een jaar was ik het zat. Hel en verdoemenis tartend zei ik: ‘De sabbat begint en eindigt voor mij elk seizoen om precies zes uur ’s avonds.’ Mijn vader (baptist) prees me grinnikend voor mijn praktische besluit. Maar het heeft wel een half jaar geduurd voor ik er gemoedrust bij had. Na een paar jaar verdween de blijdschap uit mijn geloofsbeleving. Het geloof werd een loodzware last. Dat was een goede reden om weg te gaan bij de Adventkerk. Toch hebben mijn verstand en instinctieve reactie een harde strijd geleverd voordat ik weer een beetje gemoedrust had. Want de onderstaande alarmbellen rinkelden oorverdovend hard:

1. Het is gevaarlijk om weg te gaan bij de Ware Kerk!
2. De zondagkerk is van de duivel!
3. Wie zich niet aan de sabbat houdt, is ongehoorzaam aan God.
4. Als je onrein vlees eet, ben je ongehoorzaam aan God.

Ik ben negen jaar onderwezen door de Adventisten van de oude garde, die nog de oorspronkelijke leer aanhingen. De weinige mensen die nu nog zo denken staan tegenwoordig te boek als ‘de zware stroming’. De oude broeders en zusters van mijn gemeente zeiden altijd: ‘Dezondagsviering is het merkteken van de duivel!’ Beseften ze wel wat die uitspraak voor mij betekende? Op één achterneef na waren al mijn familieleden baptist, Gereformeerd, Hervormd of Heilsoldaat.

Dus volgens de toenmalige leer van de Adventkerk waren zij allemaal van de duivel omdat ze op zondag naar de kerk gingen. In 1984 ging ik bij de zus van mijn moeder wonen. Dat was tante Eef. De eerste zondag vroeg ze al: ‘Ga je mee naar de kerk?’ Direct werd ik besprongen door een paniekgevoel. Zo van ‘Nee, die kerk is van de duivel!’ Maar mijn gezonde verstand zei: ‘Tante Eef is een lieve en diep gelovige vrouw. En de mensen van haar kerk die ik al ken zijn ook zo. Zulke gelovigen kunnen niet van de duivel zijn.’ En de dominee van de Adventkerk in Hengelo zei vrolijk: ‘Oh, ik ken je nieuwe dominee wel. Een prima dienaar van God. Doe hem maar de groeten van me, hij kent me wel.’ Toch had ik nog heel lang het zenuwslopende gevoel dat ik een satanskerk betrad. Dus alarmbel 2 rinkelde oorverdovend. Pas na een jaar onrust waren de alarmbellen 1 en 2 uitgerinkeld. Alarmbel nummer 3 bleef nog zeker twee jaar rinkelen. Toen ontdekte ik dat het sabbatsgebod bestemd was voor de Joden, hun personeel en iedereen die in Israël woonde. Nou, ik ben geen Joodse, ik werk niet voor Joden en woon niet in Israël. Natuurlijk mag een niet-joodse christen de sabbat houden, maar het hoeft niet. Als Adventist was ik tegen de consumptie van varkensvlees. Toen ik bij tante Eef kwam wonen, zei ze een beetje gefrustreerd: ‘De vrieskist zit vol vlees – varkensvlees! Wat moeten we nou doen?’ We keken elkaar benauwd aan. Alleen God weet wat er door mijn hoofd stormde toen ik zei: ‘Natuurlijk eten we de vrieskist leeg. Maar koop daarna geen varkensvlees meer.’ En ik dacht: ‘Ach Heer, Naäman mocht met zijn zwakke koning knielen voor de afgod omdat het zijn werk was de koning te ondersteunen. Laat mij tijdelijk varkensvlees mogen eten omwille van tante Eef.’ *Bijbeltekst a*) De alarmbel tegen onrein voedsel heeft nog zeker 30 jaar gerinkeld. Toch was er geen enkel Bijbels argument om deze alarmbel te verdedigen, want de spijswetten werden alleen opgelegd aan Israël. Toen bekeerde heidenen vroegen waar ze zich aan te houden hadden, zei Jacobus ‘Eet geen bloed, geen verstikte dieren en geen aan andere goden geofferd vlees’. (Handelingen 15 vers 20) Dus bekeerde heidenen mogen geen ritueel geslacht vlees (Halal) en ook geen bloedworst.

Gelukkig, gelukkiger, het gelukkigst

Vroeger had ik regelmatig felle pijnscheuten waardoor het leek alsof ik elektrische schokken kreeg. Dat was een heel naar gezicht voor de

Bijbeltekst a) 2 Koningen 4 vers 1 tot en met 27)

mensen om me heen. In zulke perioden bleef ik liever thuis. Maar op een dag moest ik toch ergens heen met de trein. De mensen schrokken van mijn stuip-achtige bewegingen. Maar ik stelde iedereen gerust door grapjes te maken. Gelukkig lachte men echt om mijn grappen en niet uit medelijden! Tot mijn verbazing keek de conducteur me nijdig aan. Toen we allebei uit de trein waren gestapt, kon hij zich niet meer inhouden. Hij riep verontwaardigd: 'U doet hetzelfde als dat mens van de Evangelische Omroep!' 'O ja?' vroeg ik. 'En wat doen we dan verkeerd?' Hij ontplofte bijna toen hij zei: 'Die vrouw was tot haar nek toe verlamd, en toch zei ze dat ze met die handicap gelukkiger was dan zonder.' Ik moest even lachen en zei: 'Nou, dan heeft u haar niet helemaal begrepen. Kijk, gezonde mensen tellen alle tegenslagen. Daar word je erg sacherijng van. Maar wij hebben geleerd alles te tellen wat nog wel goed is. Daar word je blij van.' De conducteur kalmeerde zichtbaar. Toen zong ik: 'Tel je zegeningen een voor een, tel ze alle en vergeet er geen. Tel ze alle, noem ze een voor een, en je zegt verwonderd: God laat nooit alleen.' Tot slot zei ik: 'Natuurlijk zouden we graag willen genezen, maar alleen als we die dankbaarheid blijven voelen. Begrijpt u het nu een beetje?' De conducteur knikte.

Professor Dawkins zegt: 'Gelovigen beweren dat het geloof altijd stressverlagend zou werken. En dat zien ze dan als een overtuigend bewijs voor Gods bestaan. Maar het gevoel van de gelovige is niet relevant voor het waarheidsgehalte van wat hij gelooft.' Dat klopt. Maar onze ervaringen zijn wel een relevant bewijs van Gods bestaan. God openbaart Zich werkelijk aan ons. Ik zal even een voorbeeld geven van wat God voor ons kan doen. Een christelijke gemeente groeide enorm en was een groter kerkgebouw nodig. Daar werd niet alleen voor gebeden, maar ook gespaard. Toen ze de helft van het benodigde bedrag bijelkaar hadden, kreeg dominee opeens een merkwaardige gedachte die hij maar niet kwijt raakte. Hij vertelde aan de gemeente dat de Heer hem duidelijk maakte dat ze het gespaarde geld moesten doneren aan een gemeente die in echt acute nood zat. 'God al ons wel helpen als we zelf in problemen komen.' Hij vroeg wat de gemeenteervan vond. Op twee mensen na was iedereen het ermee eens. De gemeente doneerde al het gespaarde geld. Dat was voor die andere gemeente vast een gebedsverhoring. Maar een paar weken later werd ook het gebed van de gulle gemeente verhoord. Want God zorgde dat deze gemeente het volle benodigde bedrag gedoneerd kreeg in de vorm van een paar enorme giften! Nu konden

ze zichzelf niet wijs maken dat ze het zelf bijelkaar hadden gespaard. Hun nieuwe gebouw was echteen geschenk van God! Dit is één van de vele verhalen die christenen je kunnen vertellen. Kortom: geloven in God is niet zomaar een gevoelsdingetje. Het had getuigd van lef als Dawkins een aantal van dit soort ervaringen vertelde, en dan toegaf: ‘Het is wel te begrijpen dat mensen worden versterkt in hun geloof als zo zoiets meemaken.’ Maar als hij dit soort dingen vertelde, had hij echt serieus over het geloof moeten schrijven. Misschien dacht hij aan atheïstische schrijvers werkelijk zo serieus waren en toen zelf gelovig werden. Vandaar dat hij zijn best doet om het geloof belachelijk te maken. Dan loopt hij niet het “risico” dat hij echt gaat nadenken over God. Dawkins citeert kritiekloos een zekere George Bernard Shaw: ‘Het feit dat een gelovige gelukkiger is dan een ongelovige is niet relevanter voor het bestaan van God dan het feit dat een dronken persoon gelukkiger is dan een nuchter iemand’. *Voetnoot 77*) Wanneer je een lange zin in gedeelten bespreekt, ontdek je vaak hoe belachelijk het is. Daarom knip ik die “grap” even in drie gedeelten.

1. ‘Het feit dat een gelovige gelukkiger is dan een ongelovige’ Shaw suggereert dat gelovigen altijd vrolijker zouden zijn dan een niet-gelovige. Wat een onzin! Veel mensen hebben van nature een redelijk positief karakter. Als christen zijn ze vrolijk, maar als atheïst zouden ze het ook zijn. Mensen met een sombere aard zijn somber als atheïst, en zijn ook somber als gelovige. Behalve wanneer zij een positieve kerk bezoeken. Dan zijn zij als gelovige misschien iets vrolijker dan ze als atheïst zouden zijn.

2. ‘(...) is niet relevanter voor Gods bestaan dan (...)’ Wat wordt er precies bedoeld met ‘relevant’? Bedoelt professor Dawkins dat ons geluksgevoel Gods bestaan moet veroorzaken? Nee, het is andersom. Gods bestaan is relevant voor ons geluk. Als je ons berooft van ons geloof in Gods bestaan, gaat een deel van onze groep lijden aan depressies. Een ander deel belandt in een psychiatrisch ziekenhuis en een enkeling maakt een eind aan zijn leven. Ik redde het wel als naturalist. Want al ben ik van nature een melancholiek mens, mijn gevoel voor humor is mijn reddingsboei. Let op: er zijn twee soorten humor. Sommige mensen zijn echt vrolijk van aard. Bij hen is humor daar een uiting van. Maar mijn humor is overwonnen melancholie. Als

Voetnoot 77) Wie alles wil checken kunnen de naam **Shaw, George Bernard** opzoeken in de trefwoordenlijst van God als misvatting/ the god delusion.

iemand zoals ik een vriend verliest, is dat extra heftig. Melancholie wordt dan depressie. En zeker als je rouwt om de allerbeste vriend die je ooit hebt gehad. Maar toen ik mijn geloof verloor, werd ik er niet suïcidaal van. Mijn radeloze verdriet zakte na een paar jaar als een diepe melancholie op de bodem van mijn hart. En toen begon de melancolie ook nog te verdampen. Als God niet had ingegrepen was ik uiteindelijk onbereikbaar geworden voor het evangelie. Simpel omdat ik had leren leven zonder mijn beste vriend.

3. (...) het feit dat een dronken persoon gelukkiger is dan een nuchter iemand. Er wordt hier gesuggereerd dat een dronken persoon altijd gelukkig zou zijn. Dat is niet waar. Sommige dronken mensen gaan huilen en anderen worden zelfs agressief. Die hebben een droeve dronk of een kwade dronk. Het is dus niet verstandig om een dronkaard te vergelijken met een nuchter iemand. En het is zeker onverstandig om een vrolijke gelovige te vergelijken met een sombere atheïst. Als je een vergelijking wilt maken, kun je beter bij dezelfde persoon blijven. Hoe is iemand als gelovige en hoe is hij als atheïst? Als gelovige zing ik graag, maar ik ben niet het type dat de hele tijd 'Halleluja' roept. Maar nu lukt het me wel om uit een depressie te komen. En dat lukte bijna nooit toen ik atheïst was. Toen moest ik maar hopen dat het vanzelf over ging. Ik zeg dus 'Ja' op de stelling dat geloof stressverlagend werkt. Of eigenlijk is het God zelf die onze stress verlaagt. Lees maar eens Psalm 30 in de Bijbel, dan weet je dat God ons uit een heel diepe depressie kan halen.

Niet zo braaf

Tante Eefs echtgenoot – oom Tiede - had samen met wat collega's een enorm geldbedrag gewonnen. Natuurlijk had hij het aandeel van zijn vrienden over kunnen maken naar hun rekening. Hij had ook cheques mee kunnen nemen. Dan tekende hij ze pas als hij ze overhandigde aan zijn collega's. Maar nee, hij had het in contanten bij zich. Helaas werd de tas met geld gestolen toen hij even niet oplette. Je begrijpt dat mijn oom erg van streek was, en aangifte deed bij de politie. Hij had meer pech dan hij wist. Want die dag was er een politie-beambte die bekend stond als een agressieve sadist. Toen mijn oom aangifte deed, ging die politiebeambte enorm tegen hem tekeer. Hij schreeuwde: 'Je hebt het geld zelf ingepikt!' Onderweg naar huis dacht oom Tiede radeloos: 'Nu moet ik het ook nog aan mijn vrouw vertellen.' Hij had een goede reden om bang te zijn. Want al was tante een lieve vrouw,

ze kon ook enorm door het lint gaan. Dan wilde je niet de oorzaak zijn van haar woede. In de gang, met zijn jas nog aan, vertelde oom Tiede alles wat er was gebeurd. Toen hij was uitgepraat viel er een stilte, want tante Eef moest het slechte nieuws eventjes verwerken. Daarna zei ze: 'Na al die narigheid ben jij vast wel toe aan een kop koffie.' Hij antwoordde alleen maar met 'Ja' en zuchtte diep. Hij deed zijn jas uit en ging in de huiskamer zitten. Toen tante met de koffie binnenkwam, vroeg oom wanhopig: 'Waar moeten we dat enorme kapitaal vandaan halen? Want mijn collega's willen natuurlijk hun aandeel.' Daar had tante al over nagedacht. 'We vragen mijn vader om een lening. Jij kunt met jouw wisselende diensten geen tweede baan nemen. Dus ga ik werk zoeken om zo de schuld af te lossen.' Ze verweet hem niets. Want hij vond het toch al zo verschrikkelijk dat *zij* moest gaan werken om *zijn* fout recht te zetten. Pas een jaar later zei ze een keer: 'Het was wel erg dom van je om zoveel geld in een tas te doen, en die tas ook nog in een openstaand hokje te zetten.' Toen ze dat drama aan mij vertelde, vroeg ik waarom ze niet boos reageerde toen Oom Tiede thuiskwam met die beroerde mededeling. Haar antwoord maakte veel indruk op me. 'Tiny, je oom was gewoonlijk een stoere man met een sterke persoonlijkheid en gevoel voor humor. Maar toen hij thuiskwam, was hij geestelijk kapot. En tekeer gaan tegen zo'n geknakt mens, dat doe je niet.' (Jesaja 42 vers 3) Een tijdje geleden had ik een goed gesprek met iemand. Ik vertelde hem over het drama van het gestolen geld. De ander was even stil en zei toen: 'Ik ben relatiedeskundige met tientallen jaren ervaring in het begeleiden van echtparen. Maar ik heb nooit eerder gehoord over een vrouw die liefdevol reageerde op zo'n kolossale blunder van haar man. Je oom bofte maar met zo'n lieve vrouw!' Tante Eef had inderdaad een lief karakter. Als twaalfjarig meisje begon ze al te wandelen met een gehandicapt buurjongetje en daarna heeft ze altijd klaar gestaan om anderen te helpen met goede raad of praktische hulp. Ze hielp zelfs als het grote offers van haar vergde. Helaas zijn het vaak juist de sympathieke en sociaal betrokken mensen die gebukt gaan onder het idee dat ze fouten maken. Tante was ook zo. Zij leed onder een overstelpend schuldbesef, want ook zij had haar zwakheden. Dat waren dingen die de meeste mensen kleinigheden zouden noemen. Maar zij voelde zich vaak net zo wanhopig als iemand die een enorme schuld heeft. Wanneer ze weer een crisis had, riep ze radeloos uit: 'Mijn zonden! Ik ben een vreselijke zondares! Ik ben reddeloos

verloren!’ Dan citeerde ik Johannes 3 vers 16. Al verving ik ‘de wereld’ en ‘een ieder’ door de naam van mijn tante:

‘Want alzo lief heeft God Eef Rekker-Kuilder gehad, dat Hij Zijn Enige Zoon heeft gegeven, opdat Eef die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.’

Deze persoonlijke versie van Johannes 3 vers 16 hielp Tante Eef om haar crisis te overwinnen. Daarna was ze weer een blij christin die stralend getuigde van haar Heer en Heiland. Ze was dol op een radioprogramma van de Evangelische Omroep. Dat leuke programma heette ‘Man/vrouw-radio’. Je kon opbellen naar de studio en dan meepraten over het thema van die uitzending. Tante Eef belde er nooit heen, want ze dacht dat ze niets te melden had. Ze schakelde de telefoon zelfs uit, want ze wilde ongestoord genieten van dat programma. Ik was inmiddels verhuisd en moest me redden met een oude transistor die continu kraakte en piepte. Toch luisterde ik naar Man/vrouwradio, want tante vond het heerlijk om dat programma later met mij te bespreken. Op een dag was het thema ‘een furieus temperament en een acuut gebrek aan zelfbeheersing.’ Geen enkele beller had last van die tekortkoming. Integendeel! Die uiterst keurige mensen vertelden dat zij nóóit onbeheerst gedrag zouden vertonen. Daarna veroordeelden zij het deel van de mensheid dat wel struikelt. (Lucas 18 vers 11). Al die schijnheiligheid irriteerde mij mateloos en ik deed de radio uit. Toen kwam deze gedachte bij me op: ‘Tante Eef zit nu vast stilletjes te huilen op de bank, verdrinkend in schuldbesef! Zij voelt zich zo ellendig omdat ze wel lief, maar niet foutloos is. En helaas duurt het minstens een uur voordat ik haar kan troosten, want ze is telefonisch onbereikbaar. Hierdoor kunnen die mispunten op de radio haar ongestoord kwellen met hun harde oordelen.’ Toen ik tante in mijn verbeelding zag huilen, voelde ik me machteloos. En door die machteloosheid werd ik witheet van razernij. Ik dacht: ‘We zullen die dominee en zijn vrome club eens flink laten schrikken!’ Het lukte me om telefonisch door te dringen tot de studio. Toen ratelde ik fel: ‘Mijn temperament is vaak precies een op hol geslagen paard dat ik niet in bedwang kan houden! Tijdens de dolle rit laat ik een vreselijk spoor achter van gekwetste gevoelens, chaos en vernieling. En wanneer ik mijn furieuze temperament éindelijk weer in bedwang heb, ga ik met lood in mijn schoenen de hele route weer langs om puin te ruimen en gebroken harten te lijmen!’ Na die stortvloed van woorden was er even een spannende stilte in de studio. Toen werd er geginnikt door de

dominee en gegiecheld door de zuster. De dominee zei: 'Nou Tiny, je hebt het iets moeilijker dan de vorige bellers, maar je bent wel aardig op weg'. O ironie: later ontdekte ik dat tante deze keer niet naar de radio had geluisterd! Ze had kennelijk iets anders te doen. Maar ik durf te wedden dat talloze andere mensen wel radeloos op hun stoel hebben gezeten. Misschien durfden ze God niet eens om genade te smeken, denkend dat er voor hen toch geen hoop meer was. Dan voelden ze zich vast enorm getroost door wat die dominee tegen mij zei. Ze dachten waarschijnlijk: 'Als er zelfs nog hoop is voor die Tiny, dan maak ik ook nog een kans!' Zo is dat. Als ze maar bereid zijn om zoveel mogelijk van de door hen aangerichte schade te herstellen. Dat kan een heftige ervaring zijn, want als je bijvoorbeeld zegt dat je lelijk hebt geroddeld over iemand en dan de waarheid vertelt, zal men zeker over jou gaan roddelen. Al red je dan wel de goede naam van een onschuldige die jij hebt belasterd. Overigens waardeert God jouw oprechte berouw ook als je slachtoffer jou niet vergeeft. De Bijbel zegt niet voor niets: 'Houd vrede met anderen voor zover het van jou afhangt.' (Romeinen 12 vers 18) Net als veel luisteraars leed mijn tante soms heel erg onder schuldbesef. Maar daardoor was ze zich ook extra bewust van Gods genade. Daarom kon zij meestal blij getuigen van haar Verlosser en Heer. Ze straalde gewoon als ze over Hem vertelde. Tijdens de afwas zong ze altijd:

*Mijn hart is blij, wanneer ik zing over Jezus
Zijn Naam alleen, maakt vreugdevol en vrij.
Zijn Naam alleen geeft het overwinnend leven.
Zijn naam alleen – zo wonderbaar voor mij!*

Nehemia, de hoofdstukken 8 en 9

Toen ik de Jacobusbrief helemaal had gelezen, was ik erg van streek. Het leek wel alsof die man mij kende op een manier zoals gelukkig alleen God mij kent. Ik was wanhopig, en dacht dat ik reddeloos verloren was. Opeens hoorde ik een stem in mijn hoofd zeggen: 'Lees Nehemia, de hoofdstukken 8 en 9.' Dat verbaasde me. 'Nehemia? Is dat een Bijbelboek?' Het bleek inderdaad in de Bijbel te staan. Israël was – net als ik – opnieuw met God begonnen. Toen de priester de Heilige Geschriften voorlas, reageerde het volk radeloos. "We hebben heel erg gezondigd! God is vast kwaad op ons!" Maar de priesters zeiden troostend: 'Jullie moeten niet huilen, maar blij zijn. Nu je weet wat er misging, kun je alles beter doen.' Het volk ging toen feest

vieren om het nieuwe inzicht. Natuurlijk zeiden ze tegen God dat ze fout waren geweest. En ze besloten hun belijdenis met: ‘Maar wij weten dat U barmhartig bent, en vol van genade.’ Je begrijpt dat ik hetzelfde heb gedaan als Israël. Ook ik beleed alles en ik besepte dat God me alles vergaf. Mits ik wel mijn best ging doen om te komen tot een betere leefstijl.

In de Romeinenbrief hoofdstuk 6, 7 en 8 kun je lezen over schuldbesef en vergeving. Dat zijn twee tot vier pagina’s tekst. Als je die leest, ontdek je hoezeer sommige kerken de Bijbel hebben verdraaid om de gelovige bang of onverschillig te maken. De Bijbel vertelt ons dat wij als zondaar verloren zijn, maar de Bijbel biedt ook een boodschap van hoop, vergeving en redding. Wij kunnen dankzij Jezus vrede krijgen met God. Dus wanneer we Hem vragen als onze Verlosser zijn wij ‘mensen van het welbehagen’. (Lucas 2 vers 14)

Een opgelegd schuldgevoel

In de trein heb je soms een goed gesprek. Vorige week praatte ik met een gereformeerde zuster. Ze vertelde dat haar kinderen naar de pinksterkerk gingen. Zij was er ook lid van geworden omdat ze dacht dat het nodig was voor de familieband. Maar ze voelde zich daar niet gelukkig. Ik stelde voor: ‘Als u gewoon zo af en toe meegaat naar de pinksterkerk, is dat al voldoende voor de familie. Dus kunt u gerust weer lid worden van de kerk waar u zich het gelukkigst voelt.’ Ze vond dat een mooi idee, maar ze kon het niet opbrengen om nog een keer van kerk te veranderen. Ik vroeg haar waarom ze niet gelukkig was in de pinksterkerk. Ze zei een beetje timide: ‘Ik ben niet het type dat spontaan de handen omhoog gooit en Halleluja roept, al heb ik me wel aangepast. Soms open ik mijn handen en houd ik ze een klein eindje omhoog, net boven mijn knieën. Dat is een hele overwinning voor iemand zoals ik. Maar de broeders en zusters zeggen steeds dat mijn geloofshouding niet deugt en dat ik een waardeloze christen ben.’ Ze zuchtte even en besloot verdrietig: ‘Ik voel me schuldig over mijn grote gebrek aan spontaniteit.’ We waren even stil. Toen vertelde ik haar over de twee katten van mijn nicht: Zwart-witte Kitty en Rode Minet. Kitty is de ultieme huispoes. Ze komt uit zichzelf naar je toe en geeft kopjes. Als je het goed vindt, komt ze bij je op schoot. Daar ligt ze tevreden te spinnen totdat ze in slaap valt. Minet is anders. Als je haar eindeloos hebt gelokt, staat ze twee seconden op je schoot – en dan vertrekt ze weer pijlsnel. Maar die twee seconden zijn voor mij

toch kostbaarder dan de probleemloze afhankelijkheid van Kitty.’ Die gereformeerde zuster moest een beetje lachen toen ze mijn verhaal hoorde, want ze begreep de metafoor. Maar ik was nog niet klaar. ‘De mensen van de pinksterkerk zijn als Kitty: ze springen spontaan bij de Heer op schoot. En u bent precies Minet met al haar remmingen. Dat weet de Heer wel. Hij is natuurlijk blij met wat die andere gelovigen doen. Maar Hij is nog blijer met alles wat u doet. Want Hij weet wat u aan remmingen moet overwinnen. Als u zittend op uw stoel uw open handen een eindje boven uw knieën houdt, vindt de Heer dat al geweldig.’ Die zuster knikte blij. Helaas keek ze een paar seconden later toch weer verdrietig. ‘Mevrouw’, zei ik met nadruk, ‘de mensen zullen nooit tevreden zijn. Die blijven zeuren. Maar God vindt u oké. Alleen Zijn oordeel heeft waarde. Denk daar maar veel aan.’ Gelukkig was ze ontvankelijk voor deze troost, want ze zei opgelucht ‘Ja!’

Helaas zijn er kerken waar men beweert dat God secuur elke zonde, elke tekortkoming en elke verkeerde gedachte noteert. Volgens die kerken blijft jouw strafblad ook bestaan als je berouw hebt getoond en vergeving hebt gevraagd. Die theorie brengt je in een staat van constante wanhoop. Je lijdt dan onder de onzekerheid over de eindbestemming van je ziel: de Hemel of toch de hel. Dat is vooral zo als je al van nature onzeker bent, zoals mijn oma van moeders kant. Oma Kuilder was allang weg bij haar oude kerk, en bezocht een meer positieve geloofsgemeenschap. Toch was er die onzekerheid over haar zielenheil. Kennelijk zijn er meer mensen met dat gevoel, want er is een oud lied over. Dat lied zegt zoets als: ‘Zwijg, twijfel! Zwijg, bang verdriet! Want de Heer neemt mij aan.’ We hebben dat oude lied gezongen op oma’s begrafenis. Die onzekerheid is zeker een familietrekje, want tante Eef en ik hebben ook altijd geworsteld met crisissen van overstelpend schuldbesef en twijfel over ons zielenheil. Gelukkig staat er in de Bijbel:

‘Zover het oosten verwijderd is van het westen, zo ver verwijderd Hij onze zonden van ons.’ (Psalm 103 vers 8 tot en met 22)

Wat bedoelt God met de afstand tussen oost en west? Ik tekende eens de aardbol met aan weerszijden een pijl. De ene pijl wees naar het oosten, de andere naar het westen. Zo heeft de Heer het waarschijnlijk bedoelt. De aarde is omringd door het Heelal, zonder begin of einde. God doet onze zonden dus eindeloos ver bij ons vandaan! Volgens de wetenschap zijn er begrenzingslijnen aan de kosmos, en bestaat daarbuiten

niets. Dat is natuurlijk een absurde veronderstelling, want achter elke muur, elke begrenzing is een andere ruimte. Maar laten we eventjes niet sceptisch doen en gewillig meegaan in de gedachte van seculiere wetenschappers. De zon staat op een afstand van 149 miljoen kilometer, en het licht bereikt ons in acht minuten. Dus reist het licht met een snelheid van ongeveer 18 miljoen kilometer per minuut. En het licht doet volgens de wetenschap honderdduizend jaar over de reis van oost naar west. Ik heb even geprobeerd uit te rekenen om hoeveel kilometer het gaat. Als ik het goed heb gaat het om ruim achtmiljard x miljard kilometer. Zo ver verwijderd God onze overtredingen van ons! God wil ons verleden dus niet 'onder handbereik' hebben, als een strafblad waarmee gezwaaid kan worden. De Bijbel zegt: 'Het bloed van Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonde.' Als je iets hebt gereinigd van alle vuil dat erop zat, dan is het schoon. Zo zijn wij schoon in Gods ogen als we Zijn Zoon hebben aangenomen als Verlosser. Want als wij God om vergeving vragen, is Hij zo barmhartig dat Hij ons vergeeft. Maar we moeten onze fouten tegenover medemensen ook goedmaken. **Bijbeltekst b)** Sommige fouten zijn zo klein, dat het woord vergeving haast overdreven is. Dan zeg je gewoon 'sorry'. Het is een stuk moeilijker als je onbewust en onbedoeld de ander echt hebt gekwetst. Gewoon 'sorry' zeggen komt dan onverschillig over. Als je je excuses aanbiedt, lijkt het alsof je expres gemeen bent geweest, terwijl dat niet zo was. Dan maak je het erger dan het is. Anderzijds: je hebt de ander wel verdriet gedaan of geïrriteerd, en dat maakt een schijnbaar onnozel foutje toch belangrijk in zijn of haar ogen. Je kunt in zo'n geval zeggen: 'Ik vind het heel erg dat ik je ongewild en onbedoeld verdriet heb gedaan. Kan ik iets doen om je een beter gevoel te geven?' De meeste mensen zijn blij met deze opmerking, omdat je hun emotionele pijn erkent. Heb je weleens meegemaakt dat de ander jou NIET wilde vergeven? Hij bleef kwaad op je. En de sancties waarmee hij je strafte, bleven van kracht. Weet je nog hoe verschrikkelijk dat was? Wees gerust: als jij het goed wilt maken, ziet God jou als onschuldig en mag je deel nemen aan het Heilig Avondmaal. Let op: zolang die ander jou in je ellende laat, zal God zich hard opstellen tegen hem! **tekst c)** Maar dan kun jij voor je vijand bidden. Als je dat doet, heb je iets minder last van verbittering. Dat weet ik uit eigen ervaring. Daarom zegt de Here Jezus: 'Hebt uw vijanden lief, en bidt voor wie u vervolgen.' Dat betekent: wees zelf

Bijbeltekst b) Mattheüs 5 vers 23 en 24) c) (Mattheus 6 vers 14 en 15)

geen vijand en zie je vijand als een medemens. Gisteren ontmoette ik Mike die me 30 jaar geleden er veel verdriet heeft gedaan. Ik was nog wat bitter om het verleden, en daarom had God een “toevallige” ontmoeting geregeld. Mike bleek te lijden aan een gruwelijke ziekte. Zijn toestand was zo ellendig dat ik er emotioneel van werd. Thuis heb ik huilend voor hem gebeden. Mijn tranen spoelden alle verbittering weg. Hoewel hij nooit duidelijk excuses heeft aangeboden, kon ik hem toch vergeven. Simpelweg omdat hij zich duidelijk schuldig voelde toen hij me zag, en blij reageerde toen ik aardig deed. Helaas: soms heeft iemand geen spijt van zijn wandaden. Waarom zou je hem dan vergeven? Nou, omdat anders de verbittering jouw geest kan vergifigen. Ik weet hoe erg dat kan zijn. Als tiener werd ik eens heel slecht behandeld door een “vriend”. En Gerard had geen spijt van wat hij had gedaan. Daardoor haatte ik hem zo erg dat ik er misselijk van werd als ik aan hem dacht. Toen confronteerde de Heer me met deze Bijbeltekst: ‘Als je de ander vergeeft, zal God jou ook vergeven. Maar als je hem niet vergeeft, zal ook de Hemelse Vader jou niet vergeven!’ (Zie tekst c) Ik vroeg toen: ‘Heer, wilt u Gerard alstublieft vergeven wat hij deed, dan heeft hij alvast geen schuld meer. En vergeef mij alstublieft dat ik hem niet wil vergeven’. Een jaar later kwam ik hem tegen op een stationsperron. Mijn angst veranderde ineens in woede, en in die toestand schijn ik een nogal felle blik te hebben. Hij keek me benauwd aan, en rende toen naar een trein aan de andere kant van het perron. Hij stapte er ook in, waarschijnlijk om aan mijn blik te ontsnappen. Het was duidelijk niet de trein waarop hij stond te wachten. Toen de trein erg langzaam op gang kwam, kon ik hem niet zien door de spiegeling van de ramen. Maar ik wist dat hij mij wel zag. Opeens zwaaide ik vriendelijk. ‘Wat gek’ dacht ik. ‘Het lijkt alsof ik hem allang heb vergeven’. En een stem in mijn hoofd zei: ‘Jazeker, je vergaf Gerard via een omweg toen je om vergeving vroeg voor hem en ook vergeving vroeg voor je weigering om hem te vergeven.’

Het nut van schuldgevoel

Wanneer men een satelliet of ruimtestation op zijn plek wil brengen, stuwt een draagraket hem tot buiten de dampkring. Daarna wordt de draagraket losgelaten. Als dat niet gebeurt, wordt die draagraket een last, een belemmering. Schuldgevoel is de draagraket die ons ertoe

Tekst c) (Mattheus 6 vers 14 en 15)

brengt oprecht berouw te tonen, aangerichte schade te herstellen en ons leven te beteren. Daarna moeten we het schuldgevoel loslaten. Anders verlamt het ons. (Psalm 32) Als tiener heb ik eens lange tijd een bepaald schoolvak verwaarloosd. Het vak dat door de klas 'niks aan' werd gevonden. Ik dacht dat ik niet langer werd gepest en erbij zou horen als ik dat vak ook verwaarloosde. Mijn onderwerping werd niet beloond, want na een paar weken werd ik nog steeds gepest. Toen besepte ik: 'Het is dom dat ik voor een leukere tijd op school mijn toekomst in gevaar heb gebracht.' Natuurlijk voelde ik even wat gepaste schaamte. Want dat hoort zo. Daarna dacht ik: 'Vanaf nu kan ik trots zijn op mijzelf, want vanaf nu doe ik wat ik kan!' Na die positieve opmerking deed ik afstand van ieder spoor schuldgevoel over de gemaakte fout. Want schuldgevoel zou de energie wegzuigen die ik nodig had ommijn leven te beteren. Een tiener – ik zal haar Patricia noemen - had een erg nare ervaring op school gehad. Toen ze thuiskwam, zag moeder haar wanhopige gezichtsuitdrukking. 'Meisje, is er wat naars gebeurd op school?' Patricia zei: 'Nou, we kregen op een vervelende opdracht. We moesten eens nadenken of we ooit iets echt ergs hadden gedaan. Iets waar we ons heel erg voor schaamden.' Toen begon ze te huilen. Moeder nam Patricia in haar armen totdat ze was uitgehuild. Daarna vroeg moeder: 'Heeft de leraar toen verteld dat je God om vergeving kunt vragen?' 'Nee,' zei Patricia verbaasd, terwijl ze haar tranen wegveegde. Moeder vroeg: 'Je hoort heel vaak het evangelie. Wat weet je er nou precies van?' Patricia zei keurig haar lesje op: 'We zijn zondaren en doen foute dingen. En God is heilig. Om ons te kunnen vergeven hebben God de Vader en God de Zoon een reddingsplan bedacht. Als je de Heer aanneemt als Verlosser is je ziel gered.' Moeder knikte. 'Dat heb je goed onthouden, maar er is meer.' Ze pakte de Bijbel van de keukentafel en zocht even. 'Hier kun je het lezen, in 1 Johannes 1 vers 9. Let op: dit is niet het evangelie van Johannes. Het is een van zijn brieven, die vlak voor de brief van Judas en Openbaring staan. Ik zal het even samenvatten. Als wij onze zonden belijden – dus als we aan God vertellen wat er fout is gegaan – dan vergeeft Hij ons alles. Wat onze zonde ook is. We mogen God danken dat Hij Zijn Zoon gegeven heeft en dat het bloed van Christus van elke zonde reinigt, dus ook van de zonde die je hebt beleden. Als je wilt kun je naar je kamer gaan. Daar kun je alles aan de Heer vertellen en om vergeving vragen.' Dat deed ze meteen. Toen ze even later helemaal ontspannen terugkwam zei haar moeder: 'Nu

de Heer jou heeft vergeven moet jij ook jezelf vergeven. Want er is geen reden meer voor schuldgevoel.'

Iedereen, dus jij ook!

De Bijbel zegt: 'God gaf Zijn Zoon opdat een ieder die in Hem gelooft voor eeuwig is gered!' Een ieder, dus iedereen. Die tekst geeft me het gevoel dat er wordt gezegd: 'Jij ook, Tiny!' Opeens herinner ik me het schoolplein waar ik nooit mee mocht spelen met de andere meisjes. Een aardig meisje nam me eens bij de hand en zei: 'Jij ook, Tiny!' Helaas waren er toen populaire meisjes die riepen: 'Als zij meedoet, doen wij niet mee.' Toen die populaire meisjes er een verkiezing van maakten, was ik natuurlijk de verliezer. Dus stond ik weer alleen. 'Jij ook' veranderde dus weer in 'Jij niet!' Woorden die ik heel vaak heb gehoord en ervaren in mijn leven. Daarom heb ik heel lang de angstige gedachte gehad dat ik die woorden ook zou horen bij de Hemelpoort. Een oude broeder toonde een open Bijbel en zei: 'Kijk eens, hier heb je Johannes 3 vers 16. Zie jij ergens 'behalve Tiny Noordijk' staan?' Bij de Hemelpoort is het de Here Jezus zelf die me bij de hand neemt, en dan zegt: 'Jij ook, Tiny.' En niemand, echt niemand kan me dan nog wegsturen.

(Na het schrijven van die laatste zin kreeg ik een vreselijke huilbui.)

(22^e brief) Hallo meneer Dawkins.

Een gelovige collega van u vond het moeilijk om uit te leggen hoe de mensen van bepaalde culturen allerlei bijgelovige onzin kunnen geloven. En dit was uw visie op die collega: 'Als deze man een gemiddeld type christen was, geloofde hij waarschijnlijk in de onderstaande beweringen.' (*Voetnoot 78*) Daarna noemde u een aantal opvattingen die hij volgens u zou hebben. Maar u maakte het allemaal belachelijk. De eerste keer dat ik het las was ik erg van streek. Maar in de afgelopen acht jaar heb ik het zo vaak gelezen dat het me niet veel meer doet. Helaas is mijn christelijke doelgroep nog net zo kwetsbaar als ik was in 2013, dus heb ik uw opmerkingen wat verzacht. Uiteraard heb ik uw bedoeling zo zuiver mogelijk weergegeven, maar het blijft een interpretatie. Wie zelf een conclusie wil trekken, kan de tekst opzoeken. Na elke opmerking geef ik een reactie.

Voetnoot 78) Gam pag 195 en 196/ Tgd pag. 207 en 208

1. Meneer Dawkins, u schrijft ongeveer: ‘Er werd uit een maagd een kind geboren, zonder dat er een biologische vader bij betrokken was.’ Mijn reactie: ‘Meneer, vindt u dit echt een rare gedachte? Het is wel merkwaardig dat u als evolutiebioloog zo wereldvreemd bent, maar ik zal u graag even inlichten. Het is tegenwoordig mogelijk om in een reageerbuis een eikel en sperma te doen, en de zo bevruchte eikel te plaatsen bij een willekeurige vrouw. Ze heeft de vader nooit gezien en is niet eens de moeder van het kind dat ze verwacht. Het kan zelfs al ze nog maagd is! Onze Schepper kan ook een embryo plaatsen. Daar heeft Hij geen reageerbuisje voor nodig. En ook geen laboratorium. Gods Zoon daalde af naar de aarde en werd mens in de baarmoeder van een maagd. Hoe dat mogelijk is, die menswording, dat is een diep mysterie. Zou Zijn lichaam werkelijk een kind van Maria zijn geweest? Zou hij dan maar een half pakketje DNA hebben gehad – van Maria? Dat is een heel interessante vraag, maar de Bijbel geeft er geen antwoord op.

2. Meneer, u schrijft ongeveer: ‘Jezus riep tot de gestorven Lazarus, en toen kwam Lazarus uit de grot die als graf was gebruikt. Terwijl Lazarus al lang genoeg in het graf lag om een lijkvlucht te verspreiden.’ Mijn reactie: ‘Inderdaad! Maar zodra hij een bad had genomen, rook hij weer lekker fris!’

3. Meneer, u schrijft ook: ‘Jezus stond op uit de dood toen hij drie dagen in het graf had gelegen.’ Mijn reactie: Dat klopt! Er bestaat een uiterst interessant pocketboekje over dit thema: ‘Het lege graf in het geding’ Helaas: de titel van het Engelstalige origineel is mij niet bekend. Een zekere Val Grieve is de auteur. Er staan wetenschappelijk verantwoorde argumenten in, en de lezer mag op het eind van dat boekje zelf een conclusie trekken. Als je eerlijk nadenkt, kun je niet anders dan toegeven dat de Heer uit de dood is opgestaan. Toen ik over dat boekje vertelde, kocht mijn atheïstische internetvriend Harry een eigen exemplaar. Als het een absurd boekje was geweest, had hij het genadeloos afgekraakt. Maar hij heeft er nooit wat over gezegd. Dat noem ik ‘een veelzeggend zwijgen’! Heeft hij het wel helemaal gelezen? Had hij wel de moed om erover na te denken? Hij verwachtte van mij openhartigheid en de bereidheid om uit mijn comfortzone te stappen, en zelf was hij zo gesloten als een oester.

4. Meneer Dawkins, u schrijft in uw boek: ‘Jezus stond op de Olijfberg en steeg op in de lucht.’ Mijn reactie: Inderdaad! Het leek

wel alsof de Heer in een transparante lift stond, en zo verdween Hij uit beeld. Natuurlijk had de Heer ook zomaar ineens kunnen verdwijnen. Maar hij hield rekening met de gevoelens van Zijn vrienden.

5. U schrijft ongeveer: ‘Als je in je in je gedachten tot God roept, zal Hij je oproep horen en misschien iets voor je doen. Ook kan Hij op hetzelfde moment de gedachten van alle andere aardbewoners horen.’
Mijn reactie: ‘Ja, geweldig hè?’

6. Meneer, u schrijft ongeveer: ‘Alles wat je doet – goed of slecht - wordt gezien door de Heer. Zelfs als je dat op een verborgen plek doet. Waarschijnlijk wordt je hiervoor beloond of bestraft, nu of in het hiernamaals.’ - Mijn reactie: ‘Wat je precies krijgt in de Hemel, dat weet ik niet. Maar het is wel mogelijk dat je die beloning misloopt je niet je best doet. *Tekst d)* In sommige gevallen is het een grote troost als je beseft dat God alles ziet. Ik ben eens vals beschuldigd, zes weken nadat ik in een winkel was geweest. Als ze me direct hadden beschuldigd had ik mijn onschuld kunnen aantonen door mijn tas en jaszakken te legen. Er waren helaas ook geen bewakingscamera’s, dus kon ik ook niet met camerabeelden mijn onschuld aantonen. Ruim een jaar na die valse beschuldiging heb ik een brief bij die winkelier in de bus gedaan. En ik schreef: ‘Meneer, gun uzelf nou de gedachte dat niet alle mensen slecht zijn. Het is natuurlijk pijnlijk om toe te geven dat u een onschuldige hebt beschuldigt. Maar het kan ook een bevrijding zijn om tot die erkenning te komen. Immers: u was verdrietig dat een betrouwbaar lijkende persoon slecht leek te zijn. Het beseft dat die persoon wel betrouwbaar is kan therapeutisch zijn voor een kleine zelfstandige die vaak wordt opgelicht en bestolen.’ Toen ik die brief had geschreven, las ik het voor aan God. En zo kreeg ik innerlijke vrede met de situatie. Verder heb ik tweemaal een groot project uitgevoerd en kreeg een ander, die bijna niets deed, alle eer. Het was een grote troost om te weten dat God mijn werk had gezien.

7. U schrijft ongeveer: ‘Maria, de moeder van de Heer, ging niet dood. Zij is ook levend in de Hemel opgenomen.’ Mijn reactie: ‘Dat zegt de Rooms Katholieke Kerk, niet de protestantse! Bovendien staat het nergens in de Bijbel. Meneer Dawkins, als u beweringen publiceert over de geloofsbeleving van alle christenen, ga dan niet zwaaien met de fantasieën van uw “favoriete” kerk. Gebruik dan Bijbelteksten als

Tekst d) Mattheus 25 vers 14 tot en met vers 30)

argumentatie, en geef ook een behoorlijke tekstverwijzing.’

8. Meneer Dawkins, u schrijft ongeveer: ‘Het brood en de wijn, indien gezegend door een niet gecastreerde mannelijke priester, veranderen echt in het lichaam en bloed van Christus.’ Mijn reactie: ‘Ik weet niet of men een paar duizend jaar geleden al aan castratie deed, Maar er waren wel ontmanden, bij wie alle mannelijke geslachtsdelen waren weggesneden. Dat waren de mannen die de harem van hun meester bewaakten of de dienaren van een dame. Zo voorkwam de baas dat mannelijk personeel seks had met zijn vrouwen. Ontmanden mochten officieel niet in de tempel komen. Nou ja, gewone tempelbezoekers werden niet gecheckt of ze van onderen compleet waren. Maar voordat je priester kon worden, werd je wel onderzocht. Dat was zo in de Joodse tempel. Maar er staat nergens in het Nieuwe Testament dat dit ook zou gelden voor de christelijke kerk. Dus als de roomse kerk gecastreerde mannen afwijst als priester, is de kerk fout bezig. Vanwege de geslachtsverandering die tegenwoordig mogelijk is heeft de kerk wel een hagelnieuw dilemma. Men zit nu met deze vraag: ‘Wie is in Gods ogen een man: iemand die geboren is als jongetje of iemand die nu een man is?’ En deze vraag is ook een mooie: ‘Wat bepaalt je geslacht: zoals je lijf eruit ziet en zoals jij je voelt of toch de informatie in je DNA?’ Dat zijn relevante vragen. Want iemand die als meisje is, kan na een geslachtsverandering de ambitie hebben om priester te worden. Laten we er even van uitgaan dat de priester voldoet aan alle eisen. Dan kunnen we nu nadenken over het Heilig Avondmaal en de eucharistieviering. Een paar jaar geleden vroeg ik aan een pastoor waarom protestanten niet deel mogen nemen aan de eucharistieviering. Hij zei: ‘Volgens de roomse overtuiging verandert de hostie echt in het lichaam van Christus. Maar protestanten vinden dat het symbolisch opgevat moet worden. En dat doet afbreuk aan het heilige sacrament.’ Waarop ik antwoordde: ‘Wanneer ik deelneem aan het Heilig Avondmaal of de eucharistieviering denk ik helemaal niet aan het stukje materie dat ik in mijn mond doe. Ik denk alleen maar aan het lijden van Christus. Ook besef ik dat Hij vrijwillig heeft geleden om onze zielen te redden. Dan denk ik: ‘Dank u Heer, dat U dat ook voor mij hebt gedaan!’ Toen ik was uitgepraat zei de pastoor opgelucht: ‘Als je er zo in staat maakt het totaal niet uit van welke kerk je bent!’ De Heer zei op de avond van Zijn arrestatie: ‘Ik geef mijn bloed en Mijn lichaam wordt vernield om jullie zielen te redden. Als je daar bij elke broodmaaltijd even aan denkt, dan denk je er elke

dag aan!’ (Mattheus 26 vers 26 tot en met 29) Het ritueel van een stukje brood en een paar druppels wijn is voldoende voor de kerk. Maar het is wel de bedoeling dat je zelf elke dag even aan het verlossingswerk van de Heer denkt. Dat kan mooi bij je boterham en je kopje thee. Dan bid je: ‘Geef ons heden ons dagelijks brood, en vergeef (ook dagelijks) onze zonden...’ En God vergeeft onze zonden als we pleiten op het door de Here Jezus gebrachte offer op Golgotha.

Groetjes, Tiny

Het dienen van God

Evolutie-aanhangers zoals professor Dawkins fantaseren dat onze voorouders aanvankelijk alleen natuurelementen aanbaden. Daarna geloofde men in een legioen goden en geesten, en tenslotte beperkte men zich tot één godheid. Maar deskundige onderzoekers van polytheïstische culturen hebben iets anders te melden. In oktober 2017 las ik in Weet-magazine een artikel over de vraag waar religie vandaan komt. Ik zal het samenvatten.

Stephen Herbert Langdon (1876-1937) was een Mesopotamië-expert en onderzocht gevonden kleitabletten. Hij zei op basis van inscripties dat de vroegste Soemerische godsdienst niet polytheïstisch was, maar monotheïstisch. ‘De geschiedenis van de oudste beschaving gaat over een snelle val van monotheïsme tot extreem polytheïsme, en een wijdverbreide verering van kwade geesten.’ Archeoloog Henri Frankfort (1897-1954), die de opgravingen in de Soemerische stad Tell Asmar leidde, trok een soortgelijke conclusie. Zijn team onderzocht de eeuwen oude tempel en de huizen van de mensen die in die tempel hun goden aanbaden. Hij ontdekte dat afbeeldingen op cilindertegels allemaal naar één godheid verwezen, terwijl ze in die polytheïstische tempel naar vele goden hadden moeten verwijzen. Frankfort meende dat de eigenschappen van een enkele godheid later aparte goden werden. China wordt gezien als het land van taoïsme, confucianisme en boeddhisme. Maar ooit hadden de Chinezen een monotheïstische godsdienst. Ze aanbaden de god Shang Di. Letterlijk vertaald betekent dit: De Hemelse Heer. Ik heb ergens gelezen dat er in China ook een zondvloedverhaal is, over vier mannen en vier vrouwen, met veel beesten in een vaartuig. Dat lijkt wel heel erg op het verhaal over Noach en zijn familie! Zou Shang Di dezelfde God zijn die wij dienen? Later gingen ze de hemel zelf aanbidden. Dat

kwam door de invloed van de Zhou-dynastie. (1066-70 voor Christus) Later kwamen er ook andere godsdiensten in China. **Voetnoot 79)** Toen Mao Zedong aan de macht kwam, vernietigde hij helaas allerlei religieuze geschriften, dus ook de oude geschriften over Shang Di. In elk geval geloofden vele volkeren oorspronkelijk in de God die alles maakte. Daarna verviel men tot animisme en andere vormen van afgoderij. Paulus schrijft daar ook over in een van zijn brieven. (Romeinen 1 vers 21 tot en met 32) Tot zover Weet-magazine.

In de tv-serie ‘God in de lage landen’ interviewde men priester Jim Schilder, de voormalige hoofdredacteur van HP De Tijd. Hij is op een hoogst ongewone manier christen geworden. En er was geen ander bij betrokken dan de Heer en Jim zelf. Toen hij na zijn bekering een kerk bezocht, voelde hij zich geroepen tot het priesterschap. Hij nam ontslag bij zijn krant om zich geheel te wijden aan de Heer. Dit zei hij op tv: ‘Als priester wijd ik mij voor 100% aan God. Dat is een heel andere houding dan de afstandelijkheid die mij als journalist kenmerkte.’ Maar die toewijding wordt ook beloond. Jim vertelde: ‘Ik mag van dichtbij meemaken dat de hostie verandert in het Lichaam van Christus. Dan mag ik...’ (Jim kon even niet praten van ontroering) ‘...dan mag ik Hem vasthouden.’ In zijn beleving reisde hij terug in de tijd en legde dan zijn hand op de arm van de Heer. Zoals je dat wel eens bij een vriend doet. Als protestant zat ik met tranen in mijn ogen toen die roomse priester dat zei. Want welke christen wil dat nou niet: de Heer echt aanraken. Straks in de Hemel zullen we Hem een hand kunnen geven. Wie het nodig heeft krijgt misschien zelfs een omhelzing van de Heer. Want bij echte christenen is er sprake van een persoonlijke vriendschap met de Zoon van God. Hij is er voor ons en wij zijn er voor Hem: één voor allen en allen voor één! Een jongen met het syndroom van Down zag het heel mooi. Hij zei: ‘God is de Vader en wij zijn Gods kinderen. Nou, dan is Jezus mijn grote Broer!’ De man die met Jim praatte bezocht ook het Norbertijner klooster in het Belgische Averbode. Norbertijnen bidden en werken in het klooster. Maar ze doen ook veel voor de kerk en de samenleving.

Voetnoot 79) China kreeg het evangelie eerder dan West-Europa! Dat heb ik gehoord in de televisieserie ‘The history of christianity’. Kennelijk stond China destijds toch nog wel open voor monotheïsme, want toen er christenen heen gingen hebben ze veel mensen tot de Hemelse Heer gebracht! Helaas kwam er een of andere heerser die alle vreemde invloeden wilde verwijderen. Dus konden christenen kiezen: het geloof loslaten of vertrekken. Ergens in China staat nog een oude kerk uit die tijd, al ziet die er wel erg Chinees uit.

Want ze preken en doen pastoraal werk. Een van die Norbertijnen werd geïnterviewd. Vincent is een vrolijke jongeman van ongeveer 25. Waarschijnlijk had hij het ook goed gedaan als autoverkoper of als verzorger in een bejaardenhuis, maar zijn roeping ligt ergens anders. Hij vertelde met een aanstekelijk enthousiasme hoe hij Norbertijn was geworden: ‘Toen ik veertien jaar was vroeg ik me af wat ik met mijn leven wilde gaan doen. Als ik de Heer wilde dienen, moest dat te zien zijn aan de keuzes die ik maakte. Ik ging regelmatig een weekend naar het Norbertijner klooster in Averbode, en was er enthousiast over. Thuis keek ik vaak op mijn horloge en bedacht dan wat er volgens het kloosterprogramma werd gedaan. Het was toch nog een verrassing voor mijn ouders toen ik als achttienjarige echt wou intreden in het klooster! Je geroepen voelen tot een geloofsgemeenschap is zoiets als verliefd worden, een gevoel van thuiskomen. Het gevoel dat er daar in die gemeenschap, die levenswijze, ook een plaats is voor jou, om daar de vervulling van jouw geloof te vinden. Het klooster is te vergelijken met een groot gezin van alleen maar broers!’ Tot zover het verhaal van Vincent. Hij heeft duidelijk het gevoel dat hij in het klooster tot volledige ontplooiing kan komen. Natuurlijk hoeven we ons niet massaal aan te melden bij een klooster. Er zijn meer manieren om je te kunnen wijden aan God en mensen. Toch is het jammer dat veel kloosters letterlijk met uitsterven worden bedreigd, omdat er nauwelijks jonge mensen intreden. Misschien zou het klooster de drempel wat verlagen als je je niet voor je hele leven vast hoeft te leggen. Als je er ook voor twee tot vijf jaar kunt blijven – op proef of bij wijze van bezinning - zullen er zeker jongeren zijn die voorgoed willen blijven.

Memés (Voetnoot 80)

De koksmuts is ooit bedacht om te voorkomen dat er haren in het eten zouden belanden. Maar tegenwoordig weet het grote publiek niet meer waarom koks een koksmuts dragen. Je ziet dan ook koks die hun koksmuts dragen alsof het een pet is. Ze stoppen hun haar er dus niet onder. Waarschijnlijk zal de koksmuts ooit verdwijnen. Want men ziet het als een nutteloos attribuut, dat strak om je hoofd moet zitten omdat het van je hoofd kan vallen als je voorover buigt. Waarschijnlijk wordt de koksmuts ooit vervangen door het haarnetje. Want het doel van een haarnetje is een duidelijker, het zit prettiger en het werkt ook beter.

Voetnoot 80) Kijk in de trefwoordenlijst van Dawkins' boek naar 'Mementheorie' of 'memés, religious'

Bovenstaand voorbeeld laat zien hoe een traditie kan ontstaan en verdwijnen. Een traditie is feitelijk een culturele meme. *Voetnoot 81*) Het is een bepaald idee of een bepaalde gewoonte die in een gemeenschap automatisch wordt aanvaard en doorgegeven. Vaak weet men niet meer waarom we bepaalde dingen doen. En als we er geen nieuwe betekenis aan geven, zal zo'n gewoonte vanzelf verdwijnen.

1. Dawkins schrijft: 'Na de dood blijf je leven'. (Nee, dit is niet wat hij zelf gelooft. Hij stelt hier even vast wat wij als gelovigen denken.) Mijn reactie: Volgens mij is er een soort essentie, de aangeboren persoonlijkheid. Dat noemen we de ziel. Terwijl je geest verbonden is met je neurologische systeem, staat je ziel er los van. Het is een soort eeuwige back-up. Als je ziel je lichaam verlaat, dooft het allerlaatste vonkje leven in je hersenen. Je geest houdt op met bestaan en je ziel gaat verder. Mensen met een bijna-doodervaring hebben het vaak over 'licht aan het eind van de tunnel'. Daar is een biologische verklaring voor. De hersenfuncties vallen één voor één uit en dan ziet men vaak een soort tunnel, met "licht" op het eind. Je stond dus echt op het punt om te sterven. Maar het sterfproces stopte, voordat het licht aan het eind van de tunnel werd gedoofd. Dat lichtje is waarschijnlijk het allerlaatste vonkje leven.

Ik kijk regelmatig naar een tv-serie getiteld 'The story of God.' Een vrouw vertelde dat ze haar lichaam op een operatietafel zag liggen met het operatieteam eromheen. Ze hoorde dat men zei: 'Ze is dood.' Een engel wenkte haar en bracht haar naar een prachtig natuurgebied waar ze intense vrede ervoer. En die engel stelde haar voor de keus om in dat oord te blijven of terug te keren. Ze koos voor haar familie en kwam weer bij. Heeft ze echt een engel gezien en is ze echt erg ergens

Voetnoot 81) De historici René van Royen en Sunnyva van der Vegt schreven drie boeken over de Galliërs en de Germanen, en gebruikten als rode draad de grappige stripalbums van Asterix en Obelix. Die boeken heten: Asterix en de waarheid, De erfenis van Asterix' en Asterix en de wijde wereld.' En daar stonden leuke dingen in! Bijvoorbeeld: 'We hebben altijd gedacht dat het idee van 'geen seks voor het huwelijk' voortkomt uit onze christelijke moraal. Maar nee, dat idee hebben we geërfd van onze Germaanse en Gallische voorouders!' Door die boeken van die historici deed ik een belangrijke ontdekking. Namelijk: dingen die ik altijd zag als een grapje van de tekenaar bleken historisch te zijn, en dingen die ik serieus nam bleken juist een grapje. Als we een striptekenaar al zo slecht begrijpen, lopen we zeker het risico dat we de Heilige Almachtige God verkeerd interpreteren. En de schrijvers van de Bijbel, die leefden in een andere cultuur en bedoelden veel dingen ook anders dan we denken. Dus als je moeite hebt met een Bijbeltekst, denk dan direct: 'Misschien heb ik een verkeerde indruk omdat ik een belangrijk stukje informatie mis.

kwam weer bij. Heeft ze echt een engel gezien en is ze echt erg ergens geweest? Daar kan ik geen oordeel over geven. Maar ik weet zeker dat ze niet echt dood was. Als ze ‘de tunnel’ had gezien, had ze vlak voor het einde gestaan! En zij mocht beslissen of het laatste vonkje leven werd gedooft. Wie echt dood is, komt niet op eigen kracht terug. Daar is een ingreep van God voor nodig. En als God haar uit de dood had opgewekt, zou zij dat hebben geweten. Maar de ervaring van die vrouw was op een vage manier religieus. Daarom zag ze er niet de noodzaak van in om voor de Here Jezus te kiezen. Maar als je de Heer niet vraagt als Verlosser, gaat je ziel voor eeuwig naar een plaats waar uitzichtloos wordt geleden. *Tekst e*) Er zijn ook mensen met een bijna-dood-ervaring die bij God verantwoording moesten afleggen voor wat ze hadden gedaan in hun leven. God gaf die mensen een herkansing, en stuurde ze terug. Waren ze echt dood en stonden ze op uit de dood? Of hadden ze een droom toen ze in de tunnel zaten?

2. Dawkins schrijft: ‘Het is volgens een religieuze opvatting goed om te sterven als martelaar, omdat je dan als beloning tweeënzeventig maagden krijgt.’ Mijn reactie: dat idee over die maagden is een islamitische meme. Alleen moslims geloven dit. En het steunt ook nog eens op een misverstand. Want het gaat niet over 72 maagden maar over 72 edelstenen in de vorm van een druiventros. Er zijn ook moslims die gewoon een goede moslim willen zijn, en denken dat je dan hoort te sterven als martelaar. Maar zelfmoordterroristen maken een denkfout. Als je zelfmoord pleegt met de bedoeling een aantal onschuldige mensen mee te sleuren in de dood, ben je een harteloze killer. God erkent je alleen als martelaar wanneer anderen jou laten lijden of sterven vanwege je geloof. Dus als je een onschuldig slachtoffer bent. Is het goed om te lijden en te sterven voor je geloof? Daar heb ik eens een Bijbelstudie aan gewijd. Paulus en Petrus vonden het een eer om te mogen lijden voor Christus. En de Heer zegt zelf: ‘Je zult gezegend zijn in de Hemel als je moet lijden omwille van de goede zaak’. *tekst f*) Waarom is het martelaarschap zo goed? Dat weet ik niet. Als christen aanvaard ik het lijden als het komt. Als God me helpt zal ik ondanks het lijden toch trouw blijven. Maar ik verlang er niet naar om te lijden. De eerste christenen waren gezagsgetrouwe burgers, die keurig hun belasting betaalden.. De christenen die nu vervolgd worden in veel communistische en islamitische landen zijn ook nette mensen. Toch worden zij gediscrimineerd en op gruwelijke

Tekst e) Johannes 3 vers 16, 17 en 18. / f) Mattheus 5 vers 10 tot en met 12

manieren vermoord. Waarom? Omdat men een irrationele haat voelt ten opzichte van alles wat te maken heeft met het evangelie. Je kunt de vervolgte christenen onschuldige slachtoffers noemen, want ze gaven en gaven geen aanleiding. Toch worden zij door Dawkins op één hoop geveegd met zelfmoordterroristen.

3. Dawkins heeft het over de meme ‘dat mensen met een andere levensfilosofie gedood of gestraft zouden moeten worden. (verstoting uit de familie is zo’n straf)’. Mijn reactie: elke gemeenschap – zowel atheïstisch als religieus - heeft huisregels en het is redelijk om van leden en bezoekers te verwachten dat zij zich aan die huisregels houden. Wie zich niet houdt aan de regels, mag vermaand worden met een standje. Ook mag er bij wijze van sanctie een verbod zijn om mee te doen met bepaalde evenementen zolang men zijn gedrag niet betert. Wie zich niet wil beteren, wordt definitief weggestuurd. En nu heb ik het zuiver over de christelijke gemeenschap: geen enkele apostel in het Nieuwe Testament heeft ooit de doodstraf opgelegd. De enige keer dat er twee bedriegers doodvielen was het God die hen deed sterven. *tekst g*) En Paulus schrijft: ‘Je hoeft je ongelovige partner niet te verstoten. Als die wil blijven is dat prima. Maar als je ongelovige partner jou verstoot, verzet je dan niet. In dat geval ben je niet langer wettelijk met die ongelovige verbonden.’ *tekst h*) Paulus bedoelt, dat je in dat geval opnieuw mag trouwen. Maar alleen in het geval dat je ongelovige partner jou heeft verlaten.

4. Professor Dawkins schrijft: ‘In God geloven wordt (door gelovigen) gezien als erg belangrijk. Dus als je merkt dat je een beroerd geloofsleven hebt, doe dan je best om beter te worden. En smeed God om bevrijding van je martelende onzekerheden.’ - Mijn reactie: ‘De Here Jezus zegt in de Bergrede: ‘Alleen wie naar de wil van God de Vader leeft is Mijn volgeling.’ Oké, ik mis vaak het gelovige gevoel en de zekerheid die de ware christen zou moeten hebben. Maar als ik mijn best doe om te leven zoals God het van me wil, dan reken ik er op dat God me zal helpen. Dat is ook een soort geloof. *tekst i*)

5. Dawkins schrijft: ‘Geloven is feitelijk: iets aannemen als waarheid, zelfs al heb je er geen bewijzen voor.’ Mijn reactie: ‘Even een kleine correctie, want de professor manipuleert weer eens. Als gelovige zien wij een massa bewijzen. Persoonlijke ervaringen, vervulde profetieën

Bijbeltekst *g*) Handelingen 5 vers 1 tot en met 11 *h*) 1 Korintiërs 7 vers 12 t/m 16)

i) Mattheus 7 vers 7 en 8 / Jacobus 1 vers 5

wij een massa bewijzen. Persoonlijke ervaringen, vervulde profetieën enzovoorts. Maar Dawkins veegt onze bewijzen van tafel. Hij vindt dat we iets alleen een bewijs mogen noemen als hij, Richard Dawkins, dat bewijs heeft goedgekeurd. En dus stelt hij vast dat wij geen enkele reden hebben voor ons geloof.

6. Dawkins schrijft: ‘Zij die - ondanks de eigen scepsis, ondanks de spot en hoon van anderen en soms marteling - toch trouw blijven aan God, worden beloond.’ Mijn reactie: Zo is dat. Volgens Hebréeën 1 vers 6 is God een beloner voor wie Hem ernstig zoeken. We worden nu al beloond door de vriendschapsrelatie met God, en later komen we ook nog in de Hemel. *Bijbeltekst j)*

7. Professor Dawkins schrijft: ‘De meeste mensen verwachten dat je meer respect of eerbied toont tegenover religie dan tegenover andere zaken.’ Mijn reactie: Meer respect? Kom nou. Gewóón respect is al ruim voldoende. Wanneer fatsoenlijke beschaving een automatisme is, zal men zich ook netjes gedragen in een kerk of op een christelijke Facebookpagina. Gasten hoeven in de kerk of in een christelijk huis niet mee te bidden, maar je mag verwachten dat ze stil zijn tijdens het gebed. En je mag ook verwachten dat men geen flauwe grappen gaat maken over zaken die gevoelig liggen. Wie dit soort beschaving toont, is voldoende respectvol en eerbiedig.

8. Dawkins schrijft: ‘Er bestaan een aantal merkwaardige religieuze kwesties die we volgens de kerk niet hoeven te begrijpen. Het is zelfs zondig als je het probeert. Het gaat om de Drieënicheid van God, de menswording van Gods Zoon enzovoorts.’ Mijn reactie: ik heb nog nooit gehoord dat het zondig zou zijn om iets uit te zoeken. Maar de genoemde mysteries zullen nooit wetenschappelijk verklaard kunnen worden omdat het bovennatuurlijke kwesties zijn. Dus zegt men wel vaak: ‘Het is verspilling van tijd en energie om daarmee bezig te zijn.’ Uiteraard wil Dawkins dolgraag dat we ons vermoeien met mysteries waar we niet uit komen. Want dan hebben we minder tijd en energie voor iets anders.

9. Dawkins schrijft: ‘Mooie muziek, kunstwerken en geschriften zijn uitingen van religieuze ideeën die het religieuze gevoel versterken.’ – Mijn reactie: Zo is dat. Als ik muziek opzet, vraag ik me af: ‘Welke stemming wil ik nu bevorderen? Romantisch? Vrolijk? Rustig? Ik kies

Bijbelteksten i) Mattheus 7 vers 7 en 8 / Jacobus 1 vers 5) j) Openb. 3 vanaf vers 7

voor ritmisch als ik stof afneem of een grote berg afwas moet doen. Soms kies ik voor religieuze muziek. Tegenwoordig kies ik ook vaak voor neutrale stilte.

(23^e brief) Hallo meneer Dawkins.

U citeert allerlei mensen zonder ze te introduceren. Ik vind dat prima hoor. Maar de lezers die willen weten wie deze mensen zijn kunnen de namen even intikken op google. Wie alles wil nalezen in uw boek kan dezelfde namen opzoeken in uw trefwoordenlijst. Eerst de achternaam en dan de roepnaam. Een zekere Robert Trivers zei: ‘Alleen wie zichzelf kan bedriegen kan geloofwaardig liegen.’ Nou ja, dit is een samenvatting van een langere mededeling. U trekt hieruit de conclusie dat gelovigen zichzelf bedriegen om daarna anderen te kunnen bedriegen. Met andere woorden: u zet alle gelovigen neer als gehaaide leugenaars. Daarbij maakt u geen uitzondering voor de dominees en bisschoppen die samen met u ten strijde trekken tegen het christelijke onderwijs. U maakt zelfs geen uitzondering voor Lord Harries, met wie u samen artikelen schreef over de evolutie. Weten deze mensen dat u hen leugenaars noemt? Want zij horen bij de ruim tweemiljard christenen die door u worden beschuldigt van bewust bedrog. Terwijl u geen enkel bewijs hebt voor deze valse beschuldiging. Verder citeert u een zekere Lionel Tiger. Die zei: ‘Mensen zijn geneigd zich af te sluiten voor woorden die angst en dergelijke oproepen. Pas als je nadrukkelijk het gevaar noemt, dringt het tot ze door.’ U citeert hem kritiekloos en geeft zelfs bijval. Terwijl u een eind verder in uw boek vertelt dat veel christenen radeloos van angst zijn bij de gedachte aan de hel, en het idee dat een gestorven dierbare daarin terecht komt. Toch schrijft u: ‘Het feit dat Tigers uiteenzetting relevant is voor de wishfull thinking van het geloof, hoeft verder geen betoog’. Dus u suggereert dat alle gelovigen tegen beter weten in vasthouden aan een dierbaar idee. Misschien doen mensen dat nog als er geen sancties staan op een bepaalde visie. Maar in de afgelopen tweeduizend jaar zijn er talloze christenen op allerlei wrede manieren gedood. Ze werden gekruisigd, gemarteld op pijnbanken, levend verbrand, letterlijk voor de leeuwen gegooid, enzovoorts. En helaas worden christenen nog steeds vervolgd. Er zijn landen waarin christenen worden gemarteld vanwege hun geloof. De christenen in dat soort landen kennen het gevaar, en zullen dat nooit onderschatten. Zodra ze tot bekering zijn gekomen weten ze dat ze alvast dingen moeten

regelen voor hun begrafenis. Want de kans is groot dat ze binnen een paar jaar worden vermoord. Natuurlijk zijn ze net zo bang als ieder ander zou zijn. Maar ze overwinnen hun angst. Dat is wat helden doen als ze zich in gevaar moeten begeven. God komt ze daarbij te hulp. Een Chinese dominee zou de doodstraf krijgen, en de beul kwam hem een dag ervoor opzoeken. Hij zei: 'Ik heb afgelopen jaren al heel wat vonnissen voltrokken. Maar christenen sterven anders. Het is geen doffe berusting of een afsluiten van de geest. Jullie hebben echte vrede. Hoe doen jullie dat nou toch?' Ik herinner me een zinnetje uit de lessen Vaderlandse geschiedenis in het basisonderwijs: 'Het bloed der martelaren was het zaad der kerk.' Dat klopt wel: juist in landen met de ergste vervolging groeit het aantal christenen enorm.

Elk milieu –zowel atheïstisch als religieus - heeft memes die onbewust worden aanvaard. Er is duidelijk sprake van een zeker automatisme, het vertrouwd zijn met bepaalde ideeën. Dat heeft niets te maken met zelfbedrog of het bedriegen van anderen. Maar iemand die regelmatig echt nadent heeft al snel problemen. Vooral wanneer er sceptische vragen worden gesteld over dingen die hij altijd als vanzelfsprekend heeft ervaren. Soms ontdekt hij dat hij de visie van de opponent deelt. Dat is wel even schrikken. Want hoe legt hij dat uit aan familie en vrienden? Die zien hem waarschijnlijk als een afvallige of zelfs als een verader. Daarom durft hij niet direct uit de kast te komen. Veel atheïsten en gelovigen gedragen zich in zo'n geval eerst lange tijd als een vrijzinnige agnost en komen daarna uit te kast met hun echte levensbeschouwing. Als het geloof een kwestie was van 'verstand versus traditie' of 'verstand versus gevoel', dan was het relatief makkelijk geweest voor mensen die aan het veranderen zijn. Maar het dilemma van de sceptische gelovige is te omschrijven als 'religieus verstand versus seculier verstand.' Je religieuze verstand veroordeelt de seculiere visie als absurd en fout, maar je seculiere verstand zegt hetzelfde over de religieuze visie. Het is om gek van te worden. Je voelt je continu een hypocriet – en anderen noemen je ook vaak zo.

Meneer, u besprak ook een zeer interessante kwestie. Sommige mensen vragen u uitdagend: 'Als er geen God is, waarom zouden we dan goed zijn?' Uw reactie was heel logisch: 'O, jullie zijn alleen maar goed uit vrees voor straf of afkeuring.' Maar het ligt toch heel wat subtieler. Mijn proeflezer Peter is Gereformeerd. En hij heeft de sombere overtuiging dat de mens door en door verdorven is. De mens is alleen in staat iets goeds te doen als God hem dat goede laat doen.

Peter werd dan ook erg boos, toen ik schreef: ‘Wij zijn heel goed in staat om zelf goede en slechte dingen te willen en te denken. Maar God stimuleert de goede kant en de duivel zet aan tot het verkeerde.’ Volgens Peter doen we alleen goede dingen als God het ons laat doen en slechte dingen als de duivel het ons laat doen. Oh zeker, met Gods hulp kunnen we twee levels in goedheid stijgen. En als we naar de duivel luisteren, kunnen we enkele levels in slechtheid verergeren. Maar volgens mij kunnen we wel kiezen naar wie we willen luisteren. De lezers die dan niet geloven moeten even de teksten bij de tekstverwijzing opzoeken: *Tekst k*. Nu pas geef ik u antwoord op uw vraag. ‘Waarom zouden we alleen goed zijn als het wordt gezien door God of mensen?’ Dat is een goede vraag. Ik heb twee redenen om goede dingen te doen. De eerste is: Als je iets goeds had kunnen doen en je doet het niet, dan zou ik me diep schamen. En de tweede reden is: ik hou van blije gezichten. Daar word ik zelf blij van. Helaas kun je die blijheid niet ongestaft met anderen delen, want dan gaan ze je bejubelen en dat was niet de bedoeling. Je kunt beter stiekem iets goed doen. Want dan kun je genieten van de ander zijn geluk, zonder verdacht te worden van eerzucht.

Echt goed zijn.

Een klein meisje ging voor het eerst naar een openbaar toilet zonder hulp van haar mamma. Toen ze wegliep lag er nog een druppel op de toiletbril. Ik riep het meisje terug. Ze keek een beetje benauwd, bang voor een standje. Maar ik wees op de druppel en vroeg:

‘Weet je wat een échte dame in zo’n geval doet?’

Ik pakte toiletpapier, veegde de bril schoon, gooide het papier in de wc en trok door. Het meisje keek er met grote argusogen naar. Ik zei:

‘Goed onthouden: een dame is ook een dame als niemand het ziet.’

Het kleine meisje was diep onder de indruk en liep met een peinzend gezichtje weg. Haar moeder zei lachend: ‘Deze les vergeet ze nooit, al wordt ze honderd!’

Groetjes, Tiny

Teksten **k**) Genesis 4 vers 6 en 7, Mattheüs 7 vers 13 tot en met 22 en Openbaringen 3 vers 8 tot en met 13 en vers 20 tot en met 22. En kijk ook maar even naar de tekstverwijzingen op het eind van hoofdstuk 1.

Hoofdstuk 7 De wortels van de ethiek

Wanneer de grondslagen van het recht zijn vernield, wat kan de rechtvaardige dan nog doen? (Psalm 11 vers 3)

Dit hoofdstuk gaat over moreel besef en ethiek. Het gaat erover wat of wie ons gedrag bepaalt. Dawkins is van mening dat moreel besef is ontstaan in een evolutionair proces. Maar de filosoof Alvin Plantinga zei eens: 'Het morele besef van de mens kan niet het gevolg zijn van een evolutieproces. Want dat besef is van een hogere orde dan de angst voor straf of de hoop op beloning.' Inderdaad! Wij tonen dat morele besef vaak ook nog als we hierdoor worden verstoten of als we worden getroffen door andere sancties. Iedere Duitser die tijdens de oorlog in verzet kwam tegen Hitler werd gezien als een landverrader. Het vergde toen een duidelijk moreel besef om toch te volharden in het goede. Plantinga heeft gelijk: een dergelijk moreel besef kan niet het resultaat zijn van evolutie. Het gaat zelfs regelrecht in tegen Darwins evolutiegedachte. Want het is erg nadelig om weggestuurd te worden uit je gemeenschap. Vooral in de wildernis is overleving in je eentje een stuk moeilijker. En je vindt dan niet snel een partner. Als je naar een documentaire over apen of stokstaartjes kijkt, zie je de praktijk van deze theorie. Soms wordt er een weggezakt vonkje van goedheid of slechtheid versterkt door een idealisme. Bijvoorbeeld een politiek idee, dierenliefde, mensenrechten of het beschermen van natuurreservaten. Soms wordt iemand door zijn idealisme een slechter of beter mens dan hij van nature is. Maar meestal bepaalt ons karakter hoe we onze principes praktiseren. Iemand zei eens tegen me: 'Slechte mensen versterken het eigen gedrag door het hoe dan ook te rechtvaardigen. En goede mensen zien juist altijd een reden om goede dingen te doen. Daar gebruiken ze soms een heilig boek voor, maar ze kunnen het ook wel zonder heilig boek.'

De Bijbelse visie

Natuurlijk heb ik een Bijbelse visie op ons morele besef. God maakte de mens naar Zijn beeld, en Hij legde moreel besef in onze DNA. Moreel besef bestaat uit empathie, verantwoordelijkheidsbesef en soms ook een stukje naastenliefde. Helaas zijn die mooie dingen wel wat aangetast door het kwaad waarmee we zijn besmet. Wij zijn zondaren, en zonder de verlossing van Christus zijn we verloren. Toch geeft God

een heel positieve omschrijving van een aantal zondaren zoals wij. Als je wilt weten wat God heeft gezegd, zoek deze teksten dan even op:

Job 1 vers 1 / Lucas 1 vers 6 / Johannes 1 vers 49 /Openbaring 3 vers 7 tot en met 13 / Hebreëen 11 vers 4 tot en met 12

De mooie dingen die God over arme zondaren zegt staat in scherp contrast met de opvatting van mijn proeflezer Peter. Want volgens Peter zijn wij zondaren zo totaal verdorven, dat we niets goeds kunnen doen. Maar het ligt gecompliceerder dan Peter denkt. God kan alleen iets met ons beginnen als wij de juiste intentie hebben. Kijk maar naar Kaïn. God nodigde hem uit, en gaf hem een kans om het allemaal beter te doen. Maar Kaïn wilde niet, en dus ging het mis. Paulus kreeg ook een herkansing. Maar hij was anders dan Kaïn, want hij bekeerde zich. Apostel Paulus schreef over heidenen die zich wentelden in de zonde. Maar niet alle heidenen waren zo. De heidense koning Abimelech die Sara in huis had genomen werd in een droom door God gewaarschuwd. Abimelech zei verdrietig: ‘Maar Heer, ik dacht dat ze alleen maar de zus was van Abraham. Ik handelde in oprechte bedoeling.’ En God zei: ‘Dat wist Ik, en daarom verhinderde Ik dat je met Sara naar bed ging.’ (Genesis 20 vers 6 en 7) Verder was er in een heidens land een vrouw die de God van Israël niet kende en ook niet wist wat Hij van mensen vraagt. Haar naam wordt niet eens genoemd. Maar over die vrouw zei God tegen een profeet: ‘Ik heb een weduwe de opdracht gegeven u te verzorgen.’(1 Koningen 17 vers 9) Zonder het te weten deed die weduwe wat God haar opdroeg. Dus ook zonder de Bijbel te kennen zijn mensen in staat om Gods wil uit te voeren. Zelfs al gaat dat onbewust. Maar wie een volgeling is van Jezus leert enorm veel uit de Bijbel. Het morele besef wordt erdoor verrijkt, verbreedt en verdiept. De gedragslessen in het Nieuwe Testament zijn de basis voor een liefdevolle houding jegens medemensen. In de Zaligsprekingen worden de eigenschappen genoemd waar men de ware christen aan herkent. Bijvoorbeeld barmhartigheid en een oprechte houding. Je zou verwachten dat zulke mensen altijd werden gewaardeerd in de samenleving. Maar nee, ze werden en worden vaak gediscrimineerd of zelfs vervolgd. *Tekst a)* Waarom is er toch zo’n irrationele haat tegen de christen? Als je dat aan het felle type atheïsten vraagt, gaan ze meteen iets roepen over het wangedrag van agressieve types die parasiteren op een godsdienst. Dan is dit mijn

Tekst a) Mattheus 5 vers 1 tot en met 12)

reactie: ‘Helaas heb ik geen enkele invloed op die reli-parasieten. Is het volgens jou rechtvaardig om een machteloos mens zoals ik te straffen voor het wangedrag van een ander?’ Dit is een logische vraag, maar ik krijg er nooit een eerlijk antwoord op.

Hoe kom je aan zelfbeheersing?

Als jonge vrouw had ik een enorme agressie in me. En ik was bang dat het uit de hand zou lopen. En dat ik dan verschrikkelijke dingen zou doen. Toen ik dit aan God vertelde, kreeg ik deze gedachte:

‘Bij een fel temperament is het niet makkelijk om je zomaar te beheersen. Als je tot tien telt ben je net een raket die wordt afgeschoten. Dus kun je beter iets anders doen. Een negatieve manier van denken vormt helaas de perfecte voedingsbodem voor agressie. Dus corrigeer jezelf altijd als je giftige gedachten hebt. Ook als je alleen bent. Neem als het kan eerst een slokje water en adem minstens acht keer rustig en geconcentreerd in en uit. Door je neus in, door je mond uit, door je mond in, door je neus uit. Je hart gaat wat minder bonken en het wordt rustiger in je hoofd. Probeer je gevoelens dan op een niet-negatieve manier onder woorden te brengen.’

Dit is een prima advies. Stel je voor dat ik boos ben op een zekere Jan, en dat ik hem over een uur ga ontmoeten. Meestal loop ik dan te bedenken hoe ik hem zo venijnig mogelijk de waarheid ga zeggen. Dan is er die stem in mijn hoofd. ‘Kun je dit niet wat beschaafder formuleren?’ Ik reageer erg opstandig: ‘Nou, ik voel me erg gekwetst!’ De stem in mijn hoofd zegt dan: ‘Goed zo! Dat klinkt al heel wat beschaafder!’ Wanneer ik Jan eindelijk ontmoet, zeg ik: ‘Jan, ik vond het niet leuk wat je zei.’ Vaak blijkt de ander zich niet eens bewust te zijn van de gemaakte fout. Het is ook nog mogelijk dat hij werkelijk niets fout heeft gedaan. In zulke gevallen ben ik blij dat ik me netjes heb gedragen! Op een dag miste ik de bus, en zag hem in de verte weggrijden. Toen stond ik me op te winden alsof die buschauffeur schaterlachend aan mij voorbij was gereden. Ik wist wel dat die man mij niet gezien kon hebben, maar ik wou mijn ergernis rechtvaardigen. Gelukkig werd ik gecorrigeerd door die vertrouwde stem in mijn hoofd. ‘Tiny, het is gewoon je eigen schuld. Had je maar op tijd naar de bushalte moeten gaan. Als die chauffeur jou had gezien, had hij heus wel op je gewacht.’ Ik zag in dat die stem gelijk had, en kalmeerde. Eerlijk gezegd was ik nog wel een beetje sacherijnig toen ik dacht: ‘Volgende keer ga ik vijf minuten eerder van huis.’ Maar ik

gaf niemand anders de schuld van mijn eigen fout. Dat was al een hele verbetering. Als ik nu agressieve gedachten heb, mompel ik: ‘Niet zo negatief, Tiny’. Dat is meestal voldoende.

(24^e brief) Hallo meneer Dawkins

Volgens u zeggen gelovigen: ‘Als je tegen kinderen zegt dat ze van apen afstammen, gedragen ze zich ook zo’. En u doet alsof dit ons enige morele bezwaar tegen de evolutieleer zou zijn. (*Voetnoot 79*) Maar we hebben ook betere bezwaren.

1. Wie gelooft dat God alles middels een evolutieproces liet ontstaan, verklaart de eerste elf hoofdstukken van de Bijbel tot een sprookje. Maar kijk eens naar het geslachtsregister in het Lucas-evangelie. Adam is de voorvader van Abraham, de stamvader van Israël waar de Here Jezus uit voort kwam. (Lucas 3 vers 23 tot en met 38.) Zonder Adam geen Evangelie!

2. De meeste creationisten hebben nóg een logisch bezwaar, en dat heeft u zelf geciteerd in ‘The god delusion’ (God als misvatting.) Namelijk: ‘Als je kinderen leert dat ze het eindresultaat zijn van toevallige omstandigheden, zou dat hun gevoel van eigenwaarde kunnen knakken.’ Dit was niet uw mening, maar die van creationisten. Dat zeg ik er nadrukkelijk bij, want anders roepen atheïsten woedend dat u nooit zoiets zou zeggen. Persoonlijk geloof ik niet dat de evolutieleer iemands gevoel van eigenwaarde kan knakken. Maar kijk eens hoe heilzaam het geloof in de schepping is: wij weten dat God ons naar Zijn beeld maakte, en dat Hij een prachtig plan met ons heeft. Die gedachte versterkt je gevoel van eigenwaarde enorm.

Meneer, op de een of andere manier voelen veel mensen aan dat ik een christen ben. Dat is merkwaardig, want ik draag nooit religieuze symbolen. Gisteravond zat ik in de trein en kwam er een student naast me zitten. We kregen een leuk gesprek. Hij was gewoon ongelovig, dus geen felle atheïst. Toch stelde die student sceptische vragen over God. Deze bijvoorbeeld: ‘Als God almachtig en alwetend is, waarom laat Hij dan toe dat het zo verschrikkelijk misgaat in Zijn schepping?’ Die student schoot in de lach toen ik biechtte dat ik ook met zulke vragen zit. Daarna vroeg hij nogal confronterend: ‘Je zit zelf dus ook met die vragen. Waarom ben je dan nog gelovig?’ Daar moest ik even over nadenken. Tenslotte zei ik: ‘Geloof is iets anders dan het hebben

Voetnoot 79) **Gam** pag. 229 / **Tgd** pag 241

van een antwoord op elke vraag. Het is vooral een relatie met God. Hij geeft vaak antwoord, maar niet altijd.' Eerlijk gezegd voelde ik me erg kwetsbaar toen ik dit zei. Ik dacht verdrietig: 'Nu gaat hij mij vast bespotten. Dat doen ze altijd!' Maar deze jongen was anders. Hij keek peinzend voor zich uit en zei tenslotte: 'Er is iets waar ik me vreselijk aan erger. Gelovigen doen vaak alsof je alleen een goed mens kunt zijn als je gelovig bent.' Daar wist ik wel een goed antwoord op. 'Mensen worden met een bepaald level van goedheid geboren. Helaas heb ik niet veel fraaie eigenschappen meegekregen in mijn DNA. Maar met Gods hulp en heel veel moeite ben ik erin geslaagd om twee gradaties in goedheid te stijgen. Sommige atheïsten hebben een aangeboren level van goedheid dat ver verheven is boven het level dat ik met Gods hulp kan bereiken. Als die atheïsten tot bekering komen, stijgen ze ook twee levels in goedheid. Je begrijpt: dan lopen ze voortaan op schoenen met zolen van lood.' De student reageerde verbaasd: 'Schoenzolen van lood? Waarom dan wel?' Waarop ik vrolijk antwoordde: 'Nou, anders gaan die mensen zweven van pure heiligheid!' Iedereen die had meegeluisterd lachte, en die student ook.

Meneer Dawkins, u begint het zesde hoofdstuk van uw boek met deze opmerking: 'Veel christenen denken dat je niet goed kunt zijn zonder godsdienst, en sommige christenen reageren vijandig op mensen die andere ideeën hebben.' Feitelijk zegt u in één uitspraak twee dingen. Ik zal op elk apart reageren. U schreef: 'Volgens veel christenen kun je alleen goed zijn als je bij een godsdienst hoort.' Dat is wel erg kort door de bocht. Maar als je de Heer oprecht dient en de Bijbel echt ter harte neemt, word je met Gods hulp een betere uitgave van jezelf. (Voetnoot 82) Zonder die samenwerking met God hangt ons morele besef sterk af van onze aangeboren aard. Dat is een probleem wanneer je bent geboren met een agressief of egoïstisch karakter. Jaren geleden escaleerde mijn giftige temperament enorm. Als ik er niets aan deed,

Voetnoot 82) '**In Zijn voetspoor**' is een boekje dat in vele talen is vertaald. Het gaat over mensen die God een bijzondere belofte deden. Ze zouden zichzelf een jaar lang in alle situaties afvragen: 'Wat zou de Here Jezus hebben gedaan? Of wat zou Hij willen dat ik doe?' En deden ze wat de Heer van hen wilde, ongeacht de consequenties. De eigenaar van een krant besloot geen zondagskrant meer uit te geven en zag ook af van reclame voor drank en sigaretten. Want hij meende dat de Heer het ook zo zou doen. Eerst verloor hij zoveel abonnees, dat iedereen op de redactie een faillissement vreesde. Maar toen opeens kreeg de krant honderden nieuwe abonnees. Mensen die blij waren met deze christelijke krant. Ik weet niet of dit een echt gebeurd verhaal is, maar het is wel een verhaal om over na te denken. Je geloofsleven wordt een heftige rit als je de Heer echt gaat dienen. Maar het is de moeite waard. Dat zeg ik uit ervaring.

konden er vreselijke dingen gebeuren. Ik heb nog hulp gezocht, maar helaas. Een psychiater zei binnen vijf minuten dat ik volgens hem geen hulp nodig had. Waarschijnlijk omdat ik mijn problemen op een onverschillige toon omschreef. Andere “hulpverleners” losten wat bijzaken op, maar deden niets aan mijn echte probleem. Toen nam ik de beste beslissing ooit: ik deed de In-Zijn-Voetspoor-belofte. Het leven volgens die belofte helpt me al jaren om een prettig mens te zijn. Meneer Dawkins, u stelde het volgende vast: ‘Sommige christenen reageren vijandig op mensen met een andere opvatting.’ U had het ook zo kunnen zeggen: ‘De meeste christenen reageren vriendelijk op mensen met een andere visie.’ We zijn inderdaad tolerant. Al nemen we wel de vrijheid om te zeggen wat we van een bepaalde visie vinden. Waarom zou u wel uw mening mogen geven en wij niet? Dus zeg ik nu ook mijn mening. De Bijbel leert ons: ‘Niemand is volmaakt, zelfs niet één.’ Ieder mens heeft wel eens iets verkeerd gedaan in zijn leven. Hoe klein die fout ook was. En helaas maakt de geringste fout ons al tot verloren zondaar. Wanneer de duivel op de dag des oordeels als aanklager optreedt, heeft hij het erg makkelijk als hij het religieuze deel van de mensheid wil aanklagen. Want hij hoeft dan alleen maar wat stukjes voor te lezen uit ‘The god delusion’. Maar hij weet iets wat u nog niet schijnt te weten. Jazeker: wanneer wij straks voor de Hemelpoort staan, kun je aan de zwavellucht ruiken dat we voor een andere poort zijn weggerukt. Maar gelukkig gebeurt er een wonder zodra de Here Jezus ons bij de hand neemt. Want dan verdwijnt die zwavellucht totaal. Het lijkt dan alsof wij het hebben verdiend om naar de Hemel te gaan. In werkelijkheid heeft de Heer het verdiend. Aan het kruis op Golgotha, u weet wel. En samen met de Here Jezus stappen we door de Hemelpoort. Zolang u leeft, bent u in de gelegenheid om de Here Jezus te aanvaarden als uw Verlosser. Alstublieft, wacht er niet te lang mee. Want u weet niet of u morgen nog leeft. En na de dood kan men niet meer kiezen.

Groetjes, Tiny

Het verschil tussen oprechte zorg en eigenbelang

In het christelijke milieu zijn we bezorgd om het zielenheil van de ander. Veel christenen zijn om die reden altijd bereid om over het evangelie te praten als de ander ervoor open staat. Er is een kleiner aantal dat echt gaat evangeliseren. Meestal staan ze op straat te zingen

en te getuigen, en ze spreken voorbijgangers aan. In principe is het vrijblijvend. Men mag 'nee dank u' zeggen en gewoon verder lopen. Maar ja, die toevallige voorbijganger gaat volgens de Bijbel voor eeuwig verloren als hij de Heer niet aanneemt als zijn Verlosser! Als een gelovige zich dit realiseert wordt hij soms toch een beetje opdringerig. Zoals een brandweerman opdringerig wordt als iemand niet weg wil uit een brandend huis. Dat is erg onverstandig, want veel mensen worden boos als je hen iets opdringt. Soms is de ander wel zo vriendelijk om even naar je verhaal te luisteren. Ook dan moet je oppassen wat je zegt. Een dame vroeg uit zichzelf om informatie over het evangelie. Dus durfde ik ook echte informatie te geven. Ik zei: 'Volgens de Bijbel is ieder mens in principe een verloren ziel. Maar wie de Heer aanvaardt als zijn of haar Verlosser is voor eeuwig gered.' Tot mijn verbazing werd die dame erg boos. Ze riep dat ik haar een slecht mens vond. Dat was helemaal niet zo. Wat ik zei gold voor ieder mens op aarde. Ieder mens. Als die dame niet zo boos was geworden, had ik uit kunnen leggen dat zelfs de edelste mens op deze aardbol weleens iets onaardigs heeft gezegd of gedaan. Dat maakt hem volgens de Bijbel al tot een verloren ziel die redding nodig heeft. Want Gods normen zijn een stuk strenger dan de onze. Vroeger mocht men nog op het stationsperron evangeliseren. Dat deed ik ook graag. Natuurlijk maakte ik alleen een praatje met mensen die minimaal een kwartier op de trein moesten wachten. Helaas waren niet alle evangelisten zo verstandig. Toen ik de trein moest halen, rende een gelovige met me mee, trok hinderlijk aan mijn mouw en riep: 'Wilt u dan niet gered worden?' Ik snauwde: 'Nee', rukte me los en stapte nog net op tijd in de trein. Toen de trein wegreed zag ik door het raam hoe wanhopig en verdrietig die evangelist keek. Hij dacht vast dat ik niet alleen naar Amersfoort, maar ook naar de hel ging. Toen voelde ik me toch wel wat schuldig. Misschien had ik even moeten zeggen: 'Broeder, wees gerust! Ik heb de Heer allang aangenomen'. Maar dan had ik wel de trein gemist! Hoe hinderlijk die broeder ook was, hij deed dit uit oprechte zorg om mijn zielenheil. Er zijn zelfs atheïsten die zich zorgen maken om je geluk en welzijn in dit aardse leven. Een oude humanist hoorde eens mijn getuigenis, en greep toen mijn beide polsen. Hij zei werkelijk bezorgd: 'Arm kind! Hoe hebben ze je zo erg in hun klauwen gekregen!' In mijn verbeelding zag ik de dominee en de broeders van het kerkbestuur met enorme klauwen rondlopen, en ik moest erg lachen. Natuurlijk zei ik tegen die humanist dat ik best gelukkig was zo. De oude man had duidelijk zijn twijfels, maar was zo

wijs om niet aan te dringen. Even later vertelde hij dat hij een zwakke gezondheid had en nogal depressief van aard was. Zijn vrouw was altijd een gezond en sterk mens geweest en had hem door haar persoonlijkheid altijd uit een depressie kunnen halen. Maar ze stierf onverwachts. Hij vroeg verdrietig: ‘Waarom ben ik niet gestorven? Zij had het uitstekend gered zonder mij, maar ik red het niet zonder haar!’ Zulke vragen zijn moeilijk te beantwoorden. Vooral als je geen christelijk jargon mag gebruiken. ‘Ik weet het niet’ zei ik hulpeloos. ‘Zulke dingen gebeuren gewoon.’ En zie het wonder: hij voelde zich getroost! Had ik een parel van wijsheid geproduceerd? Welnee. Ik had zijn machteloosheid gedeeld. En dat is vaak de beste troost. Dit heeft mij ervan overtuigd dat we als gelovige te vlot met christelijke jargon komen. Die standaard-antwoorden troosten vaak niet. Vooral niet als je ze al zes keer hebt gehoord. Die humanist en ik bekommerden ons echt om elkaars geluk, en hadden daarom allebei een bekeringspoging gedaan. Maar toen we doorhadden dat de ander iets anders nodig had, gaven we dat ook. Je kunt je natuurlijk ergeren aan de bekeringsdrang van gelovigen en atheïsten. Maar die mensen gunnen ons een menswaardig bestaan. Dat is toch sympathiek? Helaas zijn er ook mensen die maling hebben aan ons geluk en welzijn. Zij hebben andere prioriteiten. Ze willen bijvoorbeeld hun eigen club vergroten, liefst ten koste van een rivaliserende groep. Dan is het een kwestie van prestige. Of ze willen een bepaalde ideologie vernietigen, zoals Dawkins alle godsdiensten wil uitroeien.

Iemand kan ook oprecht medeleven tonen, maar tegelijk een geheime agenda hebben. Daar kan ik je een mooi voorbeeld van geven. Een christin had de gewoonte om God uitbundig te loven en te prijzen. Haar buurman kon het horen door de dunne tussenmuur heen en ergerde zich aan haar blijmoedige geloof. Op een dag was ze niet zo blij. De buurman hoorde haar heel verdrietig bidden tot God. Ze had die week geen geld voor eten, en vroeg God om hulp. Natuurlijk had buurman medelijden met haar, want het is verschrikkelijk als je een week geen eten hebt. Hij kocht een weekvoorraad voedsel en wou het afgeven bij die zuster. Als ze thuis was geweest had hij vast gezegd: ‘Ik hoorde je bidden en ik denk dat ik de enige was die jou hoorde. Dus heb ik maar wat boodschappen voor je gedaan.’ Die zuster had hem dan vast blij bedankt. Maar zij was weg om een brief te posten. Toen buurman in haar keukentje stond, kwam hij op het idee om een “grap” uit te halen. Hij zette de gekochte spullen op haar keukentafel,

en ging gauw in zijn eigen huis zitten wachten. Toen die zuster even later thuiskwam keek ze verbijsterd naar al die boodschappen. Ze meende dat er een wonder was gebeurd, en begon God te loven en te prijzen. Toen riep haar buurman door de muur heen: ‘Niet God, maar **ik** heb je die spullen gegeven!’ Waarop zij antwoordde: ‘Soms laat God Zijn geschenken bezorgen door de duivel.’ Al was buurmans motivatie niet 100% aardig, hij had aanvankelijk echt medelijden gevoeld. Hij had moeite voor haar gedaan en geld uitgegeven. Daarom had die zuster beter dit kunnen roepen: ‘Veel engelen van God hebben geen vleugels! Dank je wel voor je cadeau!’ Op die manier had ze het positieve deel van zijn bedoelingen beloond met dankbaarheid. Maar die zuster noemde hem ‘de duivel.’ Wegens zijn zwarte humor heeft hij er vast om gegrinnikt. Maar waarschijnlijk deed haar reactie hem toch wel een beetje zeer. Want hij had uit oprecht medeleven boodschappen voor haar gedaan, en die goede bedoeling werd niet erkend. De motivatie waarmee mensen iets doen is niet altijd 100% positief of negatief. In dit geval wilde de buurman ook een beetje plagen. Wat vind je in zo’n geval belangrijker: het positieve deel of het negatieve deel? Voor een rechtvaardige beeldvorming moet je wel rekening houden met beide motivaties. Als je het zo bekijkt was die buurman geen duivel, maar ook geen engel.

Verbittering en vergeving

Hieronder staan een paar echt gebeurde verhalen over vergeving en verbittering. Hoe zou jij reageren in zulke situaties? Zie jezelf in de rol van de schuldige en daarna in de rol van het slachtoffer.

Bij mij in de buurt woonde een oude dame die ik hielp en een beetje verweende alsof ze mijn moeder was. Op een dag gaf zij een feestje. En ze zei: ‘Jij bent ook uitgenodigd, omdat jij altijd van alles voor mij doet’. Het bleek dat ik de enige blanke was in het feestvierende gezelschap. En ik werd door de andere gasten vernederd en gekwetst. Het ergste was wel dat gastvrouw niet ingreep. Ik dacht nog: ‘Misschien **durfde** ze niets te zeggen tegen die groep vrienden.’ Maar ik voelde me toch wel gekwetst. Zoiets moet je even uitpraten. Na het feest hielp ik wat rommel op te ruimen, en uitte ik mijn gekwettheid. Ik verwachtte een uiting van spijt. Maar nee, dit was haar antwoord: ‘Nu zijn de blanken aan de beurt om slecht behandeld te worden.’ Ik was verbijsterd en riep: ‘Begrijp ik het goed dat ik werd gestraft voor wat anderen jullie aandeden? Is die afstraffing uw dank voor alle hulp

die u van me krijgt?’ Ze gaf geen antwoord. Soms zwijgen mensen uit schaamte, dus keek ik naar haar gezichtsuitdrukking. Maar er was geen spoortje berouw te zien. In tegendeel: ze had een harde blik alsof ze vond dat zij en haar vrienden het volste recht hadden om mij zo te behandelen. Ik had haar makkelijk kunnen vergeven als ze zich een beetje schuldig had gevoeld. Maar haar harde houding maakte de toch al pijnlijke ervaring extra traumatisch. Opeens had negatieve gevoelens jegens gekleurde medemensen. Ook als zij onschuldig waren. Dus ik maakte dezelfde fout als die oude dame en haar vrienden. Gelukkig heeft de Heer mij gecorrigeerd. En dat deed Hij op een bijzondere manier!

Op een dag zag ik een heel bijzondere vrouw. Haar huid was gitzwart, ze was gekleed in een lang gewaad en haar lange hoofddoek liet haar gezicht vrij. Ze leek wel een zwarte uitgave van Maria, de moeder van Jezus. Helaas was die zwarte Maria niet omringd door een sfeer van wierook en kaarsen. Integendeel! De kerels met wie ze op de markt boodschappen had gedaan, hadden haar harteloos in de steek gelaten. Nu liep ze in haar eentje te sjouwen met een gigantische hoeveelheid boodschappen. Ze had wel vijf big shoppers vol, en één ervan was bijna tweemaal zo groot als een normale big shopper. Ze liep met twee big shoppers tien meter, en liep terug om er weer twee te halen. En dan liep ze nog een keer terug voor die extreem grote shopper. Vanaf de markt gerekend woonde zij op drie kilometer afstand. Maar door al dat heen en weer gaan moest ze wel 15 kilometer lopen. Bovendien sjouwde ze ook nog die loodzware tassen. Wat een doffe ellende. Toen ik voorbij fietste dacht ik verbitterd: ‘Nee, ik help haar niet!’ Maar een eindje verder stopte ik toch even. Ik stapte van mijn fiets en keek naar de ongelukkig sjouwende Maria. Door de afstand kon ik haar gezicht niet goed zien, maar ik zag wel aan haar lichaamshouding hoe moe en verdrietig ze was. En ze had nog niet eens een kwart van de afstand afgelegd, dus moest ze nog een verschrikkelijk eind sjouwen. ‘Ach nee, dat mag niet hoor,’ vond ik. ‘Dat kan gewoon niet!’ Dus fietste ik terug, stapte af en zei tegen haar: ‘Geef die tassen eens hier!’ Met ogen vol ontzetting gaf ze haar tassen af. Ik hing er twee aan mijn stuur, plaatste er twee in mijn wijde fietstassen en zette de zwaarste dwars over mijn bagagedrager. Toen ik klaar was zei ik: ‘Zo loop je toch een stuk makkelijker?’ Zwarte Maria verstond weinig Nederlands, maar ze begreep ineens dat ze werd geholpen in plaats van beroofd. ‘Allah zegene u!’ riep ze dankbaar uit. ‘Ja ja’ zei ik

lachend. ‘Laten we het erop houden dat God ú heeft gezegend met wat hulp’. En zo liepen we samen naar huis. Vroeger hoorde je vaak in Nederland: ‘Hij loopt naast zijn schoenen van trots.’ Men bedoelde daarmee: ‘Die persoon is erg hoogmoedig.’ Ik kan niet veel, dus als ik een keer iets goeds heb gedaan, word ik een beetje hoogmoedig. Soms zwelt mijn hoogmoed zelfs op tot een enorme ballon van arrogantie. Dat kan niet gezond zijn. Daarom bid ik vaak: ‘Heer, als ik weer eens naast mijn schoenen loop van trots, zorgt U dan voor een punaise, zodat ik direct weer in mijn schoenen sta?’ Ik bedoel: zorgt U dan voor iets waardoor ik weer nederig word?’ Vandaag ging het weer eens mis. Eerst schaamde ik me ervoor dat ik Zwarte Maria niet eerder had geholpen. Maar al na tien meter lopen suste ik mijn geweten door te denken: ‘Nu help ik haar toch nog.’ Na nog eens twintig meter dacht ik arrogant: ‘Kijk mij nou eens! **Ik** help deze lieve vrouw! Al die andere mensen lieten haar lelijk in de steek!’ Kortom: ik liep weer naast mijn schoenen van trots. Die dag had ik er niet om gevraagd, maar toch strooide de Heer handenvol punaises. Want Maria’s overstelpende dankbaarheid en haar talloze zegeningen zorgden ervoor dat ik me toch weer schuldig ging voelen. Tenslotte biechtte ik eerlijk: ‘Nee, ik ben niet aardig. Ik had je door mijn verbittering bijna in de steek gelaten, dus hoef je me niet te bedanken!’ Ze verstond niet genoeg Nederlands om het te begrijpen, en werd juist extra vurig in haar uitingen van peilloze dankbaarheid. Na nog eens honderd meter leed ik ondragelijk onder mijn schuldbesef. Want mijn schuldgevoel werd eindeloos versterkt door de onverdiende dankbetuigingen en zegeningen van Maria. Gelukkig begreep ze na een tijdje dat haar jubelzangen niet langer werden gewaardeerd. Ze zweeg een beetje ontmoedigt. Maar toen we uit elkaar gingen, kon ze het niet laten. Ze riep toch nog een keertje ‘Allah zegene u!’ Thuis vroeg ik God om vergeving voor mijn aanvankelijk liefdeloze houding. Ook bad ik om een zegen voor die lieve Maria en haar familie. Toen pas had ik mijn gemoedsrust weer terug. (Psalm 32 vers 1 tot en met 11)

Als je zomaar negatieve gevoelens hebt jegens een onschuldige persoon, is dat erg onredelijk. Helaas weet ik het uit eigen ervaring: dat negatieve gevoel is niet makkelijk te veranderen. Maar zorg in elk geval dat de ander niets merkt van jouw onvriendelijke gevoelens. En als je gelovig bent, bid dan in je hart om een zegen voor die persoon. Op die manier neem je nadrukkelijk afstand van jouw slechte gevoel of gedachte. Op een dag zag ik een Surinaamse mevrouw op straat. Je

zag direct aan haar uitstraling dat het een erg lieve vrouw was. Toch had ik een erg onaardige gedachte over haar. Dus schudde ik mijn hoofd om die gedachte eruit te krijgen. Die Surinaamse keek me ook nog bezorgd aan, en vroeg: ‘Gaat het wel goed met jou?’ Ik glimlachte maar een beetje, want ik had geen idee wat ik moest zeggen. Ik bid in zulke gevallen:

‘Heer, help me alstublieft die negatieve gevoelens te overwinnen! En zorg alstublieft dat ik me altijd zal schamen voor zulke gedachten.’

Misschien verdwijnen die verkeerde gevoelens niet helemaal, en ook niet direct. Maar met dit gebed erken je alvast dat het een onredelijk gevoel is. En dat maakt al een groot verschil! Het is alweer een paar jaar geleden dat ik Maria ontmoette. Maar steeds wanneer ik aan haar denk, bid ik dat er altijd vriendelijke mensen zullen zijn die haar willen helpen. Natuurlijk bid ik ook voor die aardige Surinaamse, die zo bezorgd naar me keek.

Johannes 5 vers 1 tot en met 9

In geestelijk opzicht kun je verlamd zijn door een stuk verbittering. Ik ken twee vrouwen die een moeilijke en verdrietige jeugd hebben gehad. De jongste van de twee vertelt hier hun verhaal: ‘Mijn moeder had geen gelukkige jeugd, omdat haar ouders haar niet begrepen. Ze had vooral last van een bepaalde gebeurtenis. Een familielid vertelde mij dat opa en oma met de beste bedoelingen een bepaalde beslissing hadden genomen. Maar het ging allemaal anders dan ze hadden bedoeld. Toen ik dit vertelde aan mijn moeder, wilde ze het niet horen. Want ze had haar hele leven in de slachtofferrol gezeten. Als ze die slachtofferrol losliet, moest ze een nieuwe levenshouding vinden. Dat kon ze niet opbrengen, dus wilde ze niets horen over de goede bedoelingen van haar ouders. Ironisch genoeg had ik ook een stuk verbittering over mijn vader en moeder. Ik zei tegen God dat ik het zo erg vond dat ik alleen maar negatieve herinneringen aan mijn ouders had. Toen leek de Here Jezus wel te vragen: ‘Wil je echt genezen?’ Ik herhaalde mijn woorden. En opeens kwam er een stortvloed van mooie jeugdherinneringen. Mijn ouders hadden veel goede dingen voor me gedaan. Ongelofelijk dat ik die was vergeten! Maar nu moest ik wel mijn hele denkpatroon veranderen. Ik had in net zo’n slachtofferrol gezeten als mijn moeder.’

Vergeving

Mijn eerste huurwoning was op de bovenste etage van een flat. De flatbewoners noemden elkaar burens, zelfs al woonde je op de derde etage, en woonde een ander op begane grond aan het andere eind van de flat. De buurman met de mooiste tuin was altijd een bijzonder sterke man geweest. Helaas kreeg hij een of andere ziekte en veranderde hij in een zwakke gehandicapte met chronische pijn. Dit leed maakte hem tot een negatief mens. Ik was toen al een gehandicapte met chronische pijn. Toch zong ik vaak het refrein van 'Tel uw zegeningen één voor één.' Want ik was dankbaar voor alles wat er nog wel goed ging. Helaas: die zieke buurman ergerde zich aan mijn positieve houding en probeerde mijn humeur te bederven. Als ik langs zijn tuin moest lopen om bij mijn schuur te komen, schreeuwde hij allemaal kwetsende opmerkingen en gemene leugens. Dat was op zich al erg, maar ik voelde me ook nog geïntimideerd omdat iedereen naar buiten kwam en zwijgend naar me keek. Vandaar dat ik Buurman begon te haten. Op een dag had ik iets nodig wat in de schuur lag. Ik dacht bezorgd: 'Het is mooi weer, dus zit Buurman vast in zijn tuin. En ik moet erlangs!' Toen zei een stem in mijn hoofd: 'Tiny, je las vanmorgen over het liefhebben van je vijanden, weet je nog? Je buurman is de vijand die je moet liefhebben, en voor wie je moet bidden!' Ik zuchtte diep: 'Nou Heer, dan mag U me daar wel een beetje bij helpen!' Even later liep ik langs de tuin van Buurman, en ik zag hem in zijn scootmobiel zitten. Hij keek erg verdrietig naar twee jongens, die een breed poortje in zijn tuinafscheiding maakten. Dat was natuurlijk vanwege zijn scootmobiel. Het vorige hekje was te smal. Ik stapte op de jongens af en zei, wijzend op de oude man: 'Weten jullie wel dat hij dit twee jaar geleden beter had gekund dan jullie? Want hij is een vakman!' Natuurlijk was Buurman erg blij met mijn compliment. Hij riep: 'Ongelofelijk dat je dat nog weet!' Waarop ik glimlachend zei: 'Natuurlijk weet ik dat nog!' Buurman was twee hele dagen erg aardig voor me. En daarna was hij weer net zo'n mispunt als ervoor. Toch heb ik sinds die dag geen last meer gehad van haatgevoelens. Al ergerde ik me nog wel aan zijn wangedrag. Geloof me: er is een groot verschil tussen 'iemand haten' en 'je ergeren aan iemands gedrag'. Bij haat heb je dat negatieve gevoel altijd, ook als de ander zich netjes gedraagt. Gaat het alleen om een specifieke ergernis, dan kan hij jouw sympathie verdienen door zich anders te gedragen. Buurman gedroeg zich niet alleen vervelend tegen

mij, maar ook tegen mensen waarmee hij bevriend was. Toen men over zijn wangedrag klaagde, zei ik tot ieders verbazing: 'Is het niet tragisch, dat hij zelfs zijn beste vrienden tegen zich in het harnas jaagt? Zo vereenzaamt hij, terwijl hij een arm om zijn schouder nodig heeft!' Sindsdien bid ik regelmatig dit gebed: 'Heer, zorgt u alstublieft dat ik nooit 100% een afkeer kan hebben van iemand. Laat mij altijd iets van die persoon zien waardoor ik een betere gedachte krijg. Een beetje begrip voor zijn situatie helpt al veel. Want: veel begrijpen helpt ons veel te verdragen en soms veel te vergeven. Het kan ook dat hij of zij erg mooie eigenschappen of talenten heeft. Dingen waar ik respect voor heb. Heer, als U me iemands mooie kant laat zien, kan ik geen 100% afkeer voelen.'

Dat gebed is tot nu toe altijd verhoord. Maar ja, ik spreek dat gebed dan ook uit met de bereidheid om afstand te doen van een 100% negatieve houding. Zo creëer ik zelf de voedingsbodem voor een redelijk positieve visie. De Here Jezus zei: 'Hebt uw vijanden lief.' Natuurlijk kun je niet voor een vijand voelen wat je voor een vriend voelt. De Heer bedoelde: 'Wees zelf geen vijand, en zie je vijand als een medemens!' Deze houding doet ook iets moois voor je eigen menselijke waardigheid. Dat komt doordat je een stapje verder gaat dan 'gewoon goed zijn'. Mijn ex-vriend Martin heeft me vroeger veel verdriet gedaan. **Voetnoot 83)** Ruim 25 jaar later had ik nog steeds last van verbittering. Maar op een dag zag ik Martin bij een bushalte. Hij keek de hele tijd omhoog, alsof daarboven iets te zien was. Toen hij mij vanuit een ooghoek zag, schrok hij nogal. Tot zijn grote opluchting deed ik vriendelijk. Hij vertelde dat hij een nare ziekte heeft in zijn nek, waardoor hij voortdurend half omhoog moet kijken. Hij lijdt ook continu onder een vreselijke pijn. Snachts kan hij amper slapen. Wat verschrikkelijk! Toen ik thuiskwam heb ik huilend gebeden om genezing voor die arme man, of op zijn minst een oplossing waardoor hij weer kon slapen. En met mijn tranen om zijn leed speelde alle verbittering uit mijn hart.

Wraak!

Jacob had zijn broer Esau iets ergs aangedaan. **Teksten b)** En hun moeder hoorde Esau zeggen: 'Zodra onze vader dood is, vermoord ik

Voetnoot 83) Martin is niet zijn echte naam.

Teksten b) Als je het wilt lezen: Genesis 25 vers 19 tot en met 34 en Genesis 27 vers 1 tot en met 48 en Genesis 28 vers 1 tot en met 9 / **Tekst c)** Genesis 32 en 33)

die achterbakse broer van me!’ Daarom vluchtte Jacob naar een ander land, ver van thuis. Toen Jacob ruim twintig jaar later terugkeerde met zijn grote gezin, was hij terecht erg bang voor zijn broer. In het Midden-Oosten is men onvoorstelbaar wreed in het wraak nemen - zelfs als het gaat om een familielid. Jacob had er wel een vermoeden van wat Esau zou doen als hij wraak kon nemen. Waarschijnlijk zou Esau eerst al zijn vee in beslag nemen. Dan zou Esau zijn kinderen voor zijn ogen vermoorden, zijn vrouwen verkrachten en doden, zijn ogen uitsteken en hem verder laten leven als blinde bedelaar. Hij zou dan moeten leven met de gruwelijke beelden van wat zijn gezin was aangedaan. Jacob had dus wel een reden om bevreesd te zijn voor de ontmoeting met Esau! *Tekst c)*

Jacob stuurde een boodschapper naar zijn broer, met de mededeling: ‘Uw knecht Jacob heeft in een vreemd land een gezin gesticht en komt nu weer thuis.’ De knecht die dat bericht bracht moest Jacob vertellen hoe Esau op dat bericht reageerde. Die knecht vertelde dat Esau met vierhonderd strijdkrachten op weg was, dus zag het er niet best uit. Dat had Jacob wel verwacht. Maar hij had een goed plan. Hij stuurde kleine kudde vee vooruit, in totaal 530 dieren, en de herders moesten zeggen: ‘Dit is een geschenk van uw knecht Jacob, gezonden aan mijn heer Esau. En zie, hij komt achter ons aan.’ Esau had hem willen beroven, maar kreeg zomaar een vrijwillige gift van 530 dieren. Jacob hoopte op een verrassingseffect, want dit had Esau natuurlijk nooit verwacht. Toen Esau in beeld kwam liep Jacob een flink eind voor zijn gezin uit. Dan konden ze vluchten als Esau Jacob aanviel. Zodra Esau hem kon zien, knielde hij voor zijn broer, liep een stukje verder en knielde weer. Dit deed hij zevenmaal. Esau had Jacob willen beroven en vernederen, en nu deed Jacob het allemaal zelf: vee weggeven en letterlijk door het stof gaan. Door zijn gevoel voor humor zag hij opeens in hoe belachelijk zijn wraaklust was. Immers: hij had alles wat hij maar wilde. Dus waarom zou hij wraaknemen op zijn broer? Hij keek grinnikend naar Jacob die op de grond lag. ‘Kijk die aansteller nou eens liggen in het stof.’ Toen sprong hij van zijn paard, rende naar Jacob en trok hem overeind. ‘Doe niet zo idioot man!’ Toen omhelsden de broers elkaar emotioneel.

Neurologen, internisten en psychiaters kunnen vertellen hoe negatieve gevoelens ons zowel letterlijk als figuurlijk vergiftigen. In elk geval

Tekst c) Genesis 32 en 33)

kunnen haat en verbittering een torenhoge bloeddruk geven. Soms ook nog maag- en leverklachten. Een vergevingsgezinde houding is heel wat gezonder. Het vergroot lichamelijk, emotioneel en sociaal onze kans op overleving. Hoe komt het dan dat wij niet van nature geneigd zijn tot vergeving? Dat had professor Dawkins als evolutiebioloog wel even mogen uitleggen. Hoe ontstaat wraaklust? Nou, wij zouden graag willen dat de ander echt verdriet voelt om wat hij ons heeft aangedaan. Echt berouw dus. Maar de ander voelt geen berouw. Hij rolt vrolijk door het leven terwijl wij emotionele pijn voelen. Dat pikken we niet. Als wij ons ellendig voelen, moet hij hetzelfde ervaren. Oog om oog, tand om tand! Dus hebben wij het idee dat we ervan opknappen als we hem ook laten lijden. Maar als hij huilt voelen we ons schuldig en dat maakt ons nog bozer. Want **hij** moet zich schuldig voelen, niet wij! Kortom: wraak is geen goede oplossing. Daarom eist God dat we vergevingsgezind zijn. En dan gaat het om echte vergeving. Niet zo van ‘zand erover’, want dan is het er nog steeds. Iets écht vergeven is niet makkelijk. Zelfs niet als je van goede wil bent. Gelukkig staan we niet alleen in onze strijd: wanneer je bereid bent het goede te doen, mag je God om hulp vragen. Maar als je niet verstandig bent, kan het uit de hand lopen. Want de zonde is net een roofdier. Als je het niet in bedwang houdt, zal het je verscheuren. (Genesis 4 vers 6 en 7) Wanneer je zelf de schuldige bent en oprecht berouw hebt van wat je deed, zijn er ook mensen die weigeren jou te vergeven. Ze houden je zo in een staat van wanhoop. Maar als jij oprecht spijt hebt getoond, heeft God jou wél vergeven en mag je weer deelnemen aan religieuze rituelen zoals het Heilig Avondmaal. Bovendien is het dan jouw taak om te bidden dat de ander tot inkeer komt. Want zolang die persoon jou niet vergeeft, krijgt hij ook geen vergeving van God! *tekst d/ef*)

Niet vergeven?

... En vergeef onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren. En leidt ons niet in verdrukking, maar verlos ons van het kwaad...

In dit gebed zeggen we: ‘God, wees precies zo genadig tegen ons als wij tegen onze medemens.’ Er is ook een andere vertaling van dit gebed: ‘En vergeef ons want wij vergeven onze medemens.’ Ook in dit gebed stellen we Gods vergeving van onze zonden afhankelijk van onze bereidheid een ander te vergeven. We verlossen een berouwvol

Bijbelteksten **d**) Mattheüs 6 vers 14 en 15 / **e**) Mattheüs 7 vers 1 en 2/

f) Er is een mooi verhaal over vergeving in Mattheüs 18 vers 21 tot en met 35.

mens van schuldgevoel en de angst voor wraak als we hem vergeven wat hij heeft gedaan. Daarom zegt de Heer: ‘Als je weigert iemand te vergeven, zal God jou ook niet vergeven.’ (zie *bijbeltekst d/ e/ f*) Mocht je zo gekwetst zijn dat vergeven moeilijk gaat, biecht dat dan op aan God. Vraag Hem om vergeving voor de ander, zodat hij geen schuld meer heeft. En vraag God om vergeving voor je eigen niet-kunnen-of-willen-vergeven. Ja, en dan moet je een berouwvol mens wel netjes behandelen. God wil je er wel bij helpen. Er zijn nog twee kleine kwesties die ik nog even wil noemen. Het is mogelijk dat je onbewust of onbedoeld iemand hebt gekwetst. Je bent erop tegen om vergeving te vragen, want dan lijkt het net alsof je het expres deed. En soms is het een kleinigheid die alleen groot is in de ogen van de ander. In zulke gevallen kun je zeggen: ‘Het spijt me dat ik jou ongewild een heel vervelend gevoel heb bezorgd. Kan ik het een beetje goedmaken?’ In normale gevallen zullen mensen daar blij mee zijn. Omdat je hun pijn erkent en het erg vindt dat ze dat nare gevoel hebben. Maar als je een briefje of mailtje stuurt, begin je bericht dan met een beschrijving van de gebeurde feiten. Want je weet nooit wie dat briefje te lezen krijgt. Ik heb meegemaakt dat iemand mijn oprechte excuses aan zijn familie liet lezen en de familie wijsmaakte dat ik iets gruwelijks had gedaan. Terwijl ik alleen maar iets onhandigs had gezegd. Als ik heel precies had omschreven wat er was gebeurd had hij mijn briefje niet kunnen misbruiken. Als iemand jou kan vergeven wat je hebt gedaan, is dat mooi. Maar je mag niet verwachten dat hij je dan weer vertrouwt, of dat alles weer is als vroeger. Dat moet je verdienen met ander gedrag. En in veel gevallen wordt het nooit meer als vroeger.

Soms doet iemand jou iets aan en heeft hij er totaal geen spijt van. Als je toch tegen hem zegt dat je hem vergeeft, heb je kans dat hij je nog meer aandoet. In zulke gevallen zeg ik tegen de Heer: ‘U en ik weten dat ik hem vergeven heb. Maar ik zeg het pas tegen hem als hij laat merken dat hij er spijt van heeft.’ Waarom zou je iemand vergeven? Nou, omdat hij anders macht over je heeft. Hij kan je levensgeluk bederven door de verbittering die je voelt. Vergiffenis is in feite een milde greep naar de macht. 2000 jaar geleden kon een Romein eisen: ‘Loop een mijl met mij mee en draag mijn bagage.’ Dat was niet alleen vervelend en vermoeiend, maar ook vernederend. De Here Jezus zei in de Bergrede: ‘Als iemand je dwingt een mijl mee te lopen, loop er dan twee met hem.’ Natuurlijk was dat een metafoor voor alles

waartoe iemand je kan dwingen. Wanneer je ‘tot de eerste mijl’ wordt gedwongen, is dat vernederend. De ander is een verdrukker. Maar stel je voor wat er gebeurt als je vriendelijk zegt: ‘Omdat je me zo graag bij je hebt, loop ik nog een mijl met je mee.’ Wat gebeurt er dan? Op dat moment veranderen de rollen. Jij bent opeens een weldoener. En de ander is de begunstigde. Als de ander een normaal mens is, zal hij eerst verbaasd zijn, en dan dankbaar. Ook zal hij zich ervoor schamen dat hij je tot de eerste mijl dwong. Die reactie repareert jouw gevoel van eigenwaarde weer. Dit is niet alleen maar theorie. Ik heb in mijn leven een paar maal ervaren dat het echt zo werkt. Nou ja, als de ander normaal reageert. Soms reageert de ander niet zoals het zou moeten. Daarom laat ik die tweede mijl een beetje afhangen van iemands persoonlijkheid. Ik doe het alleen als ik denk dat de ander er goed op reageert. Maar in mijn hart zeg ik tegen God dat ik wel bereid ben die tweede mijl te gaan. Als je dit regelmatig aan God en jezelf belooft, heeft dat ook een psychologisch effect. Want dan zul je die tweede mijl echt aanbieden als je denkt dat de ander goed zal reageren.

Als de wond weer opengaat

Gerrit is ook een ex-vriend van me. Ik had hem allang vergeven wat hij had gedaan, toen er 28 jaar later een zoon van zijn broer in mijn omgeving kwam wonen. Die jongen leek als twee druppels water op Gerrit toen hij van die leeftijd was. Dat gezicht en die handen, als ik die zag kwam alle pijn, alle verdriet, alle haat weer omhoog. Alsof ik niets had vergeven. Ik zei: ‘Heer, steeds als ik Gerrits neef zie gaat de wond weer open. Het doet weer zo’n pijn. Dan krijg ik flashbacks, dan komt heel het trauma omhoog alsof ik niets heb verwerkt. Maar ik heb hem heus vergeven.’ Steeds als ik dat gebed bad, zakte dat negatieve gevoel weer. Natuurlijk was het de Heer die me leerde dit gebed te bidden. God wist immers wat het psychologische effect zou zijn! Door te erkennen dat de pijn begrijpelijk is, maar ook door de erkenning dat ik mijn exvriend heb vergeven kwam ik weer in balans. Tegenwoordig zie ik Gerrits neef nooit meer. Misschien liet de Heer die neef een tijdje in mijn straat wonen om me iets te leren.

(25^e brief) Hallo meneer Dawkins

In hoofdstuk 6 van ‘The god delusion vertelt u dat uitgerekend de Amerikaanse staten die als christelijk bekend staan ook de hoogste criminaliteitscijfers hebben. Zouden christenen echt slechter zijn dan

de ‘nog niet gelovigen’, de ‘niet meer gelovigen’ en de atheïsten? Natuurlijk niet! De criminelen daar zijn mensen die het geloof hebben afgedankt! In psychologisch opzicht is deze kwestie wel interessant. Want wat is het verschil tussen de niet-christenen in atheïstische streken en de niet-christenen in de Bible-belt? Waarom gaan afvalligen in de Bible-belt meteen zulke extreem slechte dingen doen? Misschien heeft het toch te maken met de opvoeding. Mijn ouders zijn christen, maar als ze atheïst waren geweest, hadden ze hun kinderen waarschijnlijk een vergelijkbare opvoeding gegeven. Want wanneer we ondeugend waren geweest werd er niet gepraat over God en de Bijbel. We kregen gewoon een pak voor onze broek en moesten zonder eten naar bed. Als moeder eraan dacht bracht ze een uurtje later toch nog een paar boterhammen met kaas en een glas melk. Dan stelde moeder dit soort gewetensvragen:

1. Zou je zelf behandeld willen worden zoals jij anderen behandelt?
2. Hoe zou je het vinden als iedereen jouw gedrag kopieerde?
3. Wat zou je kunnen doen om het goed te maken?
4. Hoe had je het kunnen voorkomen?

Op deze manier liet ze ons nadenken over goed en slecht, verstandig en dom. Ze had bij elke vraag een Bijbeltekst kunnen citeren, maar dat vond ze niet nodig. Als mijn moeder een opdracht gaf of iets verbood, accepteerde ze geen enkele tegenspraak. Maar als iets niet mocht van mijn vader, vertelde hij ook de reden. Dan kregen we alleen onze zin als we met bijzonder goede argumenten kwamen. Soms zei mijn vader: ‘Goed, je hebt me overtuigd.’ Ik betwijfel het of hij echt altijd overtuigd was, maar hij stimuleerde het dat we op een beschaafde manier opkwamen voor wat wij ‘ons goed recht’ vonden. Toen ik eens met erg sexy kleren thuiskwam, vroeg hij streng: ‘Waarom draag je die kleren?’ Volkomen onschuldig zei ik: ‘Nou, ik voel me zo erg mooi.’ Mijn vader antwoordde: ‘Jij bedoelt er niks mee, maar veel jongens en mannen zien je zo als een lichtzinnig meisje.’ Ik riep verontwaardigt: ‘Maar ik ben harstikke netjes!’ Mijn vader knikte, en zei: ‘Zolang ik verantwoordelijk ben voor je veiligheid wil ik niet dat ze zo in het openbaar verschijnt.’ Verder zei hij niets. Mij was de eervolle aftocht vergunt: ik kon die outfit uit mijzelf weg doen. Maar als ik de volgende dag nog steeds in die kleren had gelopen was mijn vader kwaad geweest. Mijn ouders leerden ons ook dat je altijd een dame of heer moest zijn in je opstelling. Want met beschaving bereik je meer dan met agressie of brutaliteit. Kortom: wij kregen thuis een

breed palet aan motivaties voor goed gedrag. Zelfs als we ons geloof verloren zouden we ons fatsoenlijk gedragen.

Meneer Dawkins, als het waar is wat u zegt, als er in het christelijke deel van Amerika echt meer criminaliteit is dan elders, dan komt het doordat de jeugd te weinig motivaties meekrijgt voor goed gedrag. Alleen maar beloning en straf, belofte en dreigement en God als alwetende boeman. Als de tieners uit zulke families hun geloof verliezen, hebben ze geen enkel moreel kompas meer. En dan zouden ze in de criminaliteit terecht kunnen komen. Toen proeflezer Peter dit had gelezen, zei hij: 'Nou, God werkt óók belofte en dreigement, beloning en straf.' Jazeker, maar de evangeliën en de apostolische brieven staan ook vol andere mooie motivaties om goed te zijn en ook leren ze ons allerlei verfijningen van goed gedrag. Het is dus een ernstige verschraling als dat allemaal achterwege wordt gelaten en men alleen maar "werkt" met belofte en dreigement, beloning en straf. Overigens is het niet zo dat je in sociaal opzicht reddeloos zou zijn als je van thuis niet veel morele waarden hebt meegekregen. Je kunt jezelf nog aardig bijlessen. Trouwens: ook als je wel een goede opvoeding hebt gehad kan het geen kwaad om een en ander te verfijnen. Ik heb een prachtig boek van Aäron Hass. De oorspronkelijke titel is 'Doing the right thing.' (Het goede doen) Maar ik vind de titel van de Nederlandse vertaling beter. Namelijk: 'Wat zou *ik* doen?' De schrijver legt ons allerlei kleine en grote dilemma's voor. Natuurlijk hebben we een oordeel over de mensen die dat dilemma hadden. Maar dan komt toch de onvermijdelijke vraag wat je zelf zou doen. Dat boek vergroot niet alleen je zelfkennis, maar ook je empathie, en je begrip voor anderen. Terwijl het geloof geen rol speelt in dat boek. Ik ben het in elk geval nog niet tegengekomen. Maar geloof me, ik kan probleemloos passende Bijbelteksten in de kantlijn schrijven. Een geweldig boek over moreel besef.

Meneer Dawkins, er gaan heel wat criminelen als traditiegevolgelingen, atheïst of agnost de gevangenis in, en kiezen daar voor de Here Jezus. Ze worden dan echte volgelingen van Hem, en ondergaan een totale metamorfose. Zij verliezen hun agressie en worden nette burgers. Wanneer zij de gevangenis verlaten blijven ze op het rechte pad. Kortom: er gaan meer christenen de gevangenis *uit* dan *in*.

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 8 Het goede boek en de tijdsgeest

*Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad.
(Psalm 119 vers 105)*

Petrus schrijft: ‘De profetie is niet het product van de menselijke geest. Door de Heilige Geest geleid hebben mensen de boodschap opgeschreven die God voor ons had.’ (2 Petrus 1 vers 21) De Bijbel is dus onze enige informatiebron van en over God. Daarom probeert satan de Bijbel te vernietigen of te verminken. En hij gebruikt hiervoor verschillende methoden: van subtiel tot grof. Voor elke methode heeft satan wel een specialist. Vanmorgen hoorde ik een van hen op de radio. Die wolf in schaapsvel formuleerde zijn misleiding zo geniaal dat ik even van streek was. Gelukkig kon ik alles binnen een uur relativiseren. Niet iedereen herstelt zich zo snel. Velen herstellen zich helemaal niet, en kunnen door zulke theologen hun geloof verliezen. Daarom ga ik uitvoerig in op wat die man zoal zei. Zo hoop ik jou als lezer aan een stukje weerbaarheid te helpen. Eerst zei die theoloog: ‘Er waren vroeger allerlei visies op de identiteit van de Here Jezus.’ Dat klopt wel. Hij had deze bewering zelfs Bijbels kunnen onderbouwen met Mattheüs 16 vers 13 tot en met 17. Maar toen zei hij dat keizer Constantijn de Grote zijn visie er middels een concilie doorheen drukte als ‘de enige ware’. Alle andere visies werden door de keizer verboden. Ook beweerde die theoloog dat de discipelen feitelijk geluk hadden dat keizer Constantijn hen gelijk gaf in hun hypothese dat de Here Jezus de Zoon van God zou zijn. Die man beweerde dus dat een dictator ons beeld van Christus zou hebben bepaald. Daar werd ik erg nerveus van. Want stel je voor dat die keizer zich vergiste. Dan zouden we nu een verkeerde visie op Jezus hebben! Gelukkig dacht ik opeens aan een Bijbeltekst:

‘Het hart van de heerser is in Gods hand als een waterbeek, Hij leidt het overal heen waar Hij het maar wil.’ tekst a)

Keizer Constantijn was geen prettig heerschap, maar hij had wel de macht om voor duidelijkheid te zorgen. Dus zorgde God ervoor dat hij de juiste visie op Jezus had, en die visie erdoor drukte. Dit besef kalmeerde me. Wat zei God zelf over Jezus? Volgens de evangeliën heeft God de Vader de identiteit van de Here Jezus heel duidelijk genoemd. Toen Jezus in de Jordaan stond, daalde er een duif op Zijn

Bijbeltekst a) Spreuken 21 vers 1)

hoofd en zei God: Dit is mijn geliefde Zoon.’*tekst b)* Ook zei Jezus zelf op allerlei manieren dat Hij werkelijk de Zoon van God was. En als anderen Hem zo noemden, beaamde Hij dit nadrukkelijk. *Voetnoot 84)* Het mooiste voorbeeld staat in Mattheüs 16 vers 16 en 17! De Heer vroeg ‘Wie zeggen jullie dat ik ben?’ Toen antwoordde Petrus: ‘U bent Christus, de Zoon van de Levende God!’ Jezus zei toen: ‘Zalig zijt gij, Simon Barjona, want mensen hebben u dit niet duidelijk gemaakt, maar Mijn Vader, die in de Hemelen is.’ Alle christenen die een stukje van het Nieuwe Testament schreven geloofden hetzelfde wat Petrus geloofde. En dat is de visie die door de Here Jezus werd bevestigd als de juiste. Niet alleen Mattheüs citeerde uitspraken van dit type. Andere schrijvers van het Nieuwe Testament citeerden ook uitspraken van de Heer waarin Hij zichzelf de Zoon van God noemde. Verder schreven de evangelisten een biografie. Ze vertelden alles als echte geschiedenis. Dat kun je ook lezen in Lucas 1 vers 1. Daar schrijft Lucas: ‘Ik vertel je wat er allemaal is gebeurd.’ En denk eens aan Openbaring. Daarin vertelt Johannes dat de Here Jezus aan hem verscheen in een heel nieuwe gedaante: als God! Johannes vertelt dit als een echte ervaring en niet als een parabel of gelijkenis. De schrijvers van het Nieuwe Testament waren discipelen van Jezus en hun leerlingen. Ook wie niet in de Heilige Geest gelooft moet wel toegeven dat de eerste volgelingen van Jezus precies wisten hoe het zat. In elk geval wisten zij het een stuk beter dan die radio-theoloog.

Helemaal gerustgesteld door mijn overpeinzing dacht ik nog eens na over wat die theoloog op de radio zoal beweerde. Die man suggereert dat het hele Nieuwe Testament uit verzinselfs zou bestaan. Hij zet de Bijbelschrijvers dus neer als een stelletje bedriegers, die verzinselfs betalen als echte geschiedenis! Hij doet dat zo subtiel, dat je het eerst niet eens door hebt. Die theoloog baseert zijn verdachtmaking op een aantal geschriften – waaronder de koran – die een paar honderd jaar na Christus zijn geschreven. Let op: vrijwel alle discipelen en apostelen werden tijdens hun leven vernederd, gediscrimineerd, vervolgd, mishandeld en uiteindelijk doodgemarteld vanwege hun getuigenis. Wie zou zoiets over hebben voor een leugen? Niemand toch? Toch heeft die radiotheoloog meer vertrouwen in mensen die

Bijbeltekst b) Mattheüs 3 vers 17

Voetnoot 84) Terwijl de Heer Zich vrijwel continu de Zoon van God noemde en God aanduidde met ‘Mijn Vader’ –noemde Hij zichzelf ook weleens ‘de Zoon des mensen’. Dus niet ‘een zoon,’ maar ‘de Zoon’. Dit in verband met Genesis 3 vers 15.

een paar honderd jaar na Christus werden geboren. Mensen die de Here Jezus nooit persoonlijk hebben gehoord en Hem nooit aan het werk hebben gezien. Wat zij ook beweerden – waar of niet waar, onzin of feit - ze hoefden geen enkele verantwoording af te leggen voor hun schrijfsels en liepen geen risico op welke sanctie dan ook.

Nu is het oordeel aan jou. Wie vind je betrouwbaarder: de schrijvers van het Nieuwe Testament – die bereid waren te lijden en te sterven voor hun getuigenis - of de schrijvers van “bronnen” die geen enkele afstraffing hoefden te vrezen?

De Bijbel in vogelvlucht

Zij die alles na willen checken kunnen ‘God als misvatting’ of ‘The God delusion’ alvast openleggen bij hoofdstuk 7.

In mijn tienertijd waren volwassenen niet geïnteresseerd in wat jonge mensen dachten. Ook had ik geen vrienden of vriendinnen waarmee ik kon praten. Eenzaamheid is niet leuk. Maar het gaf mij wel de ultieme vrijheid om mijn eigen mening te vormen. Immers: ik had geen last van een dwingende groepsvisie. Het verraste me toen al, hoezeer de Bijbelse profetieën en de Bijbelverhalen op elkaar aansluiten. In het Oude Testament staan een paar poëtische boeken, maar het grootste deel is geschiedenisbeschrijving. Het vertelt over de herkomst van de mens en de geschiedenis van het volk Israël. De profeet Jeremia heeft heftige dingen meegemaakt. In zijn eentje en als lid van het Joodse volk. Dat staat in 2 Kronieken, Ezra en Daniel. Je kunt daar lezen hoe men reageerde op zijn profetieën, die in het Bijbelboek Jeremia staan. De reacties waren meestal negatief. Vaak keerde het hele volk zich tegen hem. Een koning gooide hem zelfs zomaar in de gevangenis. Wil je weten hoe hij alle narigheid emotioneel verwerkte? Lees dan het Bijbelboek Klaagliederen. Koning Salomo schreef Spreuken, Prediker en Hooglied als levensgids voor zijn (vele) kinderen. Deze boeken completeren het beeld dat je van Salomo krijgt in de eerste negen hoofdstukken van 1 Koningen en de eerste negen hoofdstukken van 2 Kronieken. Zoiets kun je ook zeggen over David. Zijn boek Psalmen geeft inzicht in zijn gevoelswereld. Veel liederen werden geschreven naar aanleiding van gebeurtenissen. Dus is Psalmen een goede aanvulling op Davids biografie in Samuël, Koningen en Kronieken. Verder hebben de boeken Klaagliederen, Psalmen en Spreuken, Prediker en Hooglied een specifieke functie. Want ze

bieden levenslessen waar je iets aan hebt. Ook troosten ze ons door een stuk herkenning. De gevoelens van David en de andere 'songwriters' in Psalmen zijn zo duidelijk omschreven, dat veel mensen erdoor leren bidden. Ze lezen een psalm hardop voor en dan zeggen ze: 'Heer, dit herken ik, maar dat ervaar ik anders.' Let op: David is iemand uit het Midden-Oosten, en die kunnen zich nogal dramatisch uiten. Verder leefde David ook nog in een hardere samenleving dan die van ons. In sommige psalmen wenste David zijn vijanden dan ook dingen toe waarvan wij zeggen: 'Foei, David! Nu ga je echt te ver!' Maar Gods Woord is zo geschreven dat alle mensen er wat aan hebben. Mensen die boordevol wraakgevoelens zitten ervaren het als een troost dat David er ook mee zat. Persoonlijk ben ik erg gesteld op Prediker. Want Salomo is duidelijk een gelovige scepticus. Het Nieuwe testament is vooral karaktervormend. Maar het haakt ook voortdurend in op het oude testament. De samenhang tussen de Nieuw Testamentische boeken is ook prachtig. De evangeliën vertellen over de Here Jezus en Zijn officiële discipelen en andere volgelingen. Het boek Handelingen is duidelijk een vervolg op de evangeliën, want die begint met de Hemelvaart van de Heer en eindigt met Paulus op het eiland Malta. Daarna zorgen de Bijbelse brieven voor meer details. Er worden ook verbanden gelegd tussen gebeurtenissen in het leven van Jezus en de profetieën in het Oude testament. Het Nieuwe Testament grijpt ook vaak terug op de eerste elf hoofdstukken van Genesis. Paulus legt in Romeinen 5 vers 12 tot en met 21 een directe link tussen Adam en Jezus! Het Bijbelboek Openbaring is wel heel bijzonder. De Here Jezus verschijnt na de Hemelvaart aan Johannes op het eiland Patmos. De Heer vertelt in Openbaring over de toestand van de zeven gemeenten. (Dat zijn christelijke gemeenschappen) Sommigen doen het goed en de anderen doen het minder goed of zelfs erg slecht. Uiteraard gaat het niet alleen over toen levende christenen. Ook als moderne christen val je in één van die 7 categorieën. Je hebt reden tot grote zorg als je in alle aspecten op Laodicea lijkt. Terwijl je bemoedigd wordt als je jezelf helemaal herkent in Filadelfia. Maar meestal ben je een combinatie van twee of drie gemeenten. Pas een paar honderd jaar na Christus besloot men een bundeling te maken van alle bruikbare geschriften. De samenstellers hadden een heel goede reden om de vier evangeliën samen op te nemen in de Bijbel. Namelijk: elke evangelist vertelde details die de anderen achterwege lieten. Daardoor vullen zij elkaar prachtig aan.

(25° brief) Hallo meneer Dawkins.

U vindt het verontrustend dat christenen nauwelijks bezig zijn met wat u omschrijft als 'De verdachte herkomst van de Bijbel'. Nee meneer, de herkomst van Gods Woord is helemaal niet verdacht. Het is alleen maar een stuk gewoner en aardser dan we leren in de kerk. Toen ik dit ontdekte voelde ik een vreemde mix van teleurstelling en opluchting. De gelovige in mij had het liefst gewild dat de Engel des Heren een Hemels omstraalde Bijbel afleverde aan een heilige. Maar de scepticus in mij vindt het fijn dat de Bijbel een heel nuchter Boek is. Het begin van het Lucas-evangelie behoort tot mijn favoriete Bijbelgedeelten. Want die eerste vier verzen zijn zo geruststellend gewoon! Lucas schrijft aan een vriend: 'Zoals anderen eerder deden heb ik zorgvuldig informatie verzameld bij ooggetuigen en een biografie over Jezus geschreven.' Eerlijk gezegd heb ik dit Bijbelgedeelte even samengevat en ook nog omgezet in gangbaar taalgebruik. Wie de zuivere versie wil lezen kan het opzoeken in de Bijbel. (Het Lucas-evangelie, en dan de eerste vier verzen.) Natuurlijk heeft God de Bijbelschrijvers wel geïnspireerd, maar vaak zonder dat ze het merkten. Want die inspiratie bestond vaak heel simpel uit het inzicht wat er verteld moest worden. Dat viel niet mee, want er waren veel gebeurtenissen waar ze uit moesten kiezen. Johannes besloot zijn Evangelie met: 'Er zijn nog vele andere dingen die Jezus heeft gedaan. Als al die dingen één voor één beschreven werden, dan zou, naar ik meen, de wereld zelf de geschreven boeken niet kunnen bevatten.' Toen ik dat las moest ik een beetje lachen, en ik zei: 'Nou broeder, overdrijving is ook een kunst!' In elk geval waren er veel mooie gebeurtenissen. Teveel om ze allemaal te gebruiken. Lang geleden zei ik eens geïrriteerd: 'Als er zoveel keus was, waarom vertelden die vier evangelisten dan voor een groot deel dezelfde verhalen? Ze hadden samen toch voor meer variatie kunnen zorgen?' Maar de evangeliën werden elk geschreven voor een specifieke groep die de andere drie evangeliën nooit onder ogen zou krijgen. En voor elke doelgroep was een andere manier van vertellen nodig. Meneer Dawkins, u beweert dat het een vorm van bedrog zou zijn als je een stuk informatie geschikt maakt voor een specifieke doelgroep. Maar als u een groep eenvoudige huisvrouwen toespreekt, brengt u uw wetenschappelijke informatie ook anders dan wanneer de zaal is gevuld met professors. Dus u doet hetzelfde als de evangelisten. Waarom is het oké als u het doet, en is het bedrog als een christen het doet? Dat zou u weleens mogen uitleggen.

Meneer, u schrijft: ‘Gelovigen denken dat ze hun morele waarden ontlenen aan de Bijbel. Maar gelukkig vergissen zij zich’. Ach ja, u bijt zich vast in het Oude Testament, vanwege de verhalen over moord en verkrachting. U bent niet de enige. Wanneer atheïsten zeggen dat er zulke vreselijke dingen in de Bijbel staan, hebben veel gelovigen een goed antwoord paraat: ‘Wees gerust: wij weten welke Bijbelse voorbeelden we moeten navolgen en welke niet.’ Natuurlijk komen atheïsten dan direct met deze logische vraag: ‘Hoe weet je welke Bijbelse voorbeelden goed zijn en welke slecht?’ Veel gelovigen zeggen dan argeloos dat je dat wel aanvoelt. En dan klappt de val dicht. Want de vraagsteller stelt dan triomfantelijk vast dat het dus volstrekte willekeur is. Hij zegt: ‘Iedereen zal andere normen uit de Bijbel halen.’ De gelovige voelt zich dan een beetje hulpeloos. Ik ging er van uit dat ik ook een keer met die vraag werd geconfronteerd. Daarom vroeg ik God alvast om wijsheid. (Jacobus 1 vers 5) Een paar dagen later werd er inderdaad door iemand gevraagd: ‘Tiny, hoe weet jij welke Bijbelse norm je na moet leven en welke niet?’ Ik reageerde: ‘Jongen, ik heb ook een paar vragen voor jou. Hoe weet jij wat een vogel is? Is een vogel iets dat vliegt? Zoogdieren zoals vleermuizen vliegen ook. Net als wespen en muggen. Terwijl struisvogels niet kunnen vliegen. Verder heeft de Papegaai een rare bek die totaal niet lijkt op de standaardnavel. Hoewel we geen goede omschrijving kunnen geven van het begrip ‘vogel’, weten we toch wat een vogel is en wat niet. Zo kan een verstandig en sociaal mens ook wel zien welke voorbeelden in de Bijbel navolging verdienen en welke niet.’ In de antieke wereld werden vrouwen slecht behandeld, dat is geschiedenis. Maar de Here Jezus en de apostelen gaven lessen en voorschriften over de omgang met elkaar. Bijvoorbeeld: ‘Mannen, ga niet ruw tekeer tegen uw vrouwen. Behandelt haar voorzichtig, alsof ze heel breekbaar is.’ Kijk, zulke voorschriften moeten nageleefd worden. Daar ontlenen we onze normen en waarden aan.

De Here Jezus vertelt ons in de evangeliën hoe we onze medemensen moeten behandelen. En Hij citeerde daarbij vaak uit het Oude Testament. De apostelen schreven brieven die voor karaktervorming zorgen en ook zij citeerden uit de hen vertrouwde boekrollen. Met andere woorden: het Nieuwe Testament is voor ons de gids waarmee we het Oude Testament kunnen beoordelen. Meneer Dawkins, ik “citeer” u meestal in mijn eigen woorden, maar hier onder staat een

letterlijk citaat uit de Nederlandse vertaling van uw boek. U schreef op de eerste pagina van hoofdstuk zeven:

‘Welbeschouwd is een groot deel van de Bijbel niet stelselmatig boosaardig maar gewoon bezopen, wat ook wel valt te verwachten van een chaotisch in elkaar geflanste bloemlezing van onsamenvangende documenten. Die is in een tijdbestek van negen eeuwen samengesteld en geredigeerd, vertaald, verwrongen en verbeterd door honderden anonieme auteurs, redacteurs en kopiisten, die we niet kennen en die elkaar voor het merendeel evenmin kenden. Dat verklaart misschien iets van *het zonderlinge karakter* van de Bijbel.’ *voetnoot 85)*

Als een vertaler mijn citaat letterlijk vertaalt in het Engels krijg je dit: (...) *the odd character* of the Bible’. Dan zult u zeggen: ‘Ik schreef helemaal niet over ‘the odd character’ van de bijbel. Ik schreef ‘sheer strangeness.’ Dat klopt. De letterlijke vertaling van ‘sheer strangeness’ is ‘de gierende vreemdheid.’ Maar dat is geen goed Nederlands, en dus koos uw vertaler voor ‘zonderling karakter’, dat weer te vertalen is in ‘odd character’. Een eindje verder beweert u dat de Bijbel eeuwenlang samengesteld, geredigeerd, vertaald, verwrongen en ‘verbeterd’ zou zijn. *Voetnoot 86)* Wat u daar zegt is niet waar en dat weet u best. Maar uw lezers weten het niet, dus ga ik uitvoerig in op wat u hier beweert. Eerst even iets over de maatstaven men die men hanteerde bij de samenstelling van de Bijbel. Het Oude Testament lag al min of meer vast. Men nam daarin de boeken op die ook werden gebruikt door de Here Jezus en Zijn discipelen. Voor de boeken van het Nieuwe Testament hanteerde men de maatstaf dat de schrijvers ooggetuigen moesten zijn, of dat ze met ooggetuigen gesproken hadden. Hierdoor bleef het verslag redelijk zuiver. Er waren volgens u twaalf evangeliën waarvan er acht werden afgewezen door de samenstellers van de Bijbel. De atheïst Thomas Jefferson beweerde dat de schrijvers van de afgewezen evangeliën ‘ook werden geïnspireerd door de Heilige Geest.’ Maar alleen iemand die zelf vervuld is met de Heilige Geest kan beoordelen of een tekst door de Heilige Geest is geïnspireerd. En Jefferson was een atheïst. Hij had dus geen idee waar hij het over had. Dat bezwaar heb ik als gelovige. Maar er zijn ook bezwaren, die zelfs atheïsten nog kunnen begrijpen.

Voetnoot 85) Dit staat op de eerste pagina van hoofdstuk 7 van **Gam/Tgd**

Voetnoot 86) Uw vertaler liet de aanhalingstekens bij het woordje *verbetert* weg. Zo lijkt het net alsof u bedoelt dat het echt werd verbeterd.

Ook als alle acht afgewezen evangeliën prima waren geweest, dan nog hadden de samenstellers een keus moeten maken. Dan hadden ze gewoon de vier beste gekozen. Want twaalf evangeliën zouden echt teveel zijn geweest. Maar er was van alles mis met die acht afgewezen teksten. Door de brieven van de discipelen en apostelen leer je het karakter van de Heer kennen. Hij was integer, hield van mensen en deed niets voor zichzelf. Dat is al een mooie maatstaf waarlangs je de “evangeliën” kunt beoordelen. Het Thomasevangelie zou zogenaamd over de jeugd van de Heer gaan, en een anonieme bedrieger – die veinst Thomas te zijn - zet Jezus neer als een kwaadaardig jongetje die vriendjes omtoverde in geitjes. Het Judasevangelie is honderden jaren na Christus en dus ook na Judas geschreven. De anonieme schrijver daarvan zet de Here Jezus neer als een bedrieger. En de andere afgewezen fake-evangeliën hadden ook merkwaardige zaken. Als een objectieve wetenschapper de Bijbel samenstelde, zou hij – denkend aan het karakter van de Heer - die apocriefe evangeliën ook hebben afgewezen. En nu komt de klapper: een aantal afgewezen “evangeliën” zijn inmiddels gedateerd op een paar honderd jaar na Christus en dus ook een paar honderd jaar na de discipelen. Ze zijn dus door anonieme schrijvers bedacht, die geen verantwoording wensten te dragen voor hun schrijfsel en zich daarom verscholen achter de naam van een discipel. Als ik het goed begrijp bent u buitengewoon gesteld op de schrijfsels van deze anonieme moddergooiers.

De Bijbel zoals wij die kennen is geschreven door ruim veertig mensen die leefden in verschillende eeuwen, diverse culturen en alle lagen van de bevolking. (Tussen ± 1500 jaar voor Christus en ± 100 jaar na Christus.) Ze schreven zonder enige vorm van overleg hun bijdragen. Ook wisten ze niet dat hun werk samen met het werk van anderen werd opgenomen in een bundeling. Toch vormt het werk van die ruim veertig schrijvers een harmonieus geheel. Dat is op zich al ongelofelijk. Maar u zegt dat er meer mensen bij betrokken waren. Dat maakt het harmonieuze geheel extra indrukwekkend.

De Dode Zee rollen

In 1947 werden de Dode Zee-rollen gevonden. Ze zijn bijna 2000 jaar geleden geschreven. Net als de teksten waarmee vertalers en kopieerders ooit zijn begonnen! Dus als we de kwaliteit van bijna tweeduizend jaar monnikenwerk willen beoordelen, kan men het resultaat vergelijken met die beroemde Dode Zee rollen. Dat hebben

kenners van oude talen dan ook gedaan. En wat blijkt? De loop van de verhalen, de karakters en de Boodschap zijn niet veranderd. Hooguit zijn er een aantal namen anders gespeld. Dat pleit wel voor de zorgvuldigheid waarmee de kopieerders en vertalers eeuwenlang hebben gewerkt. De boeken uit het Oude Testament zijn goed vertaald en gekopieerd. Dus zullen dezelfde monniken ook wel zorgvuldig zijn geweest bij het vertalen en kopiëren van het Nieuwe testament.

Meneer Dawkins, u noemt de Bijbel een bundel onsamenvangende documenten. Maar in de informatie boven deze brief heb ik al duidelijk gemaakt dat de Bijbelboeken enorm op elkaar inhaken en elkaar prachtig aanvullen. Een sterkere samenhang is er nauwelijks denkbaar. Dit is een interessant detail voor mijn lezers: men vond de Dode zee rollen in 1947. Dus u en uw theologisch geschoolde vrienden wisten in 2006 wat ik hierboven heb verteld. *Voetnoot 87*) Meneer, ik was benieuwd wat u over die Dode Zee rollen zou zeggen. Maar ik kon er niets over vinden in uw boek. Ik dacht naïef: ‘Het kan toch niet waar zijn dat een wetenschapper zo’n belangrijke ontdekking verzwijgt?’ Uiteraard heb ik uw trefwoordenlijst uitgeplozen, en zelfs ‘het argument op basis van de Heilige Schrift’ nog eens grondig gelezen. Want ik dacht nog dat ik uw bespreking gemist had. Maar hebt die superbelangrijke archeologische vondst echt verzwegen. Het is wel duidelijk waarom u de Dode zee rollen verzweg in uw boek. Veel van uw lezers hebben nooit over die boekrollen gehoord. En andere lezers weten niet dat deze archeologische vondst enorm pleit voor de zuiverheid van ± 1900 jaar kopieerwerk. Door niets te vertellen over de Dode Zeerollen kon u doen alsof we alleen maar beschikken over het eindresultaat van monnikenwerk. Want u wilde de Bijbel aanvallen met argumenten die vóór 1947 nog logisch leken. Zo hebt u het bijvoorbeeld over een speciaal fluisterspel. Als je vijftig mensen een mededeling door laat fluisteren, is die mededeling bij de laatste persoon totaal anders dan bij de eerste. En u beweert dat er bij het kopiëren van de Bijbel op dezelfde manier van alles mis ging. Terwijl de Dode zeerollen laten zien dat het resultaat van ± 1900 jaar monnikenwerk een prima weergave is van de originele tekst. Dat wist u natuurlijk ook wel. Daarom verzwijgt u de vondst van die Dode Zeerollen. Want alleen zo kon u een achterhaald argument gebruiken.

Voetnoot 87) Maar Thomas Jefferson is waarschijnlijk gestorven voordat men boekrollen kon dateren en zeker vóór de vondst van de Dode Zee rollen. Dus hij was oprecht onwetend.

Ieder boek zal op een zeker moment achterhaald zijn. Maar je moet erop kunnen vertrouwen dat de schrijver eerlijk vertelt wat hij op dat moment weet. Ik had al zes jaar een prachtig stuk tekst in mijn manuscript staan. Toen hoorde ik iets waaruit bleek dat ik het al die tijd verkeerd zag. Het doet altijd pijn om een stuk tekst te verwijderen waar je met hart en ziel aan hebt gewerkt, en dat je eindeloos hebt verbeterd en verfraaid. Maar een mens moet eerlijk zijn in het leven, dus heb ik mijn mooie tekst na een vol kwartier aarzeling toch maar verwijderd. Ik had er nog begrip voor gehad als u in een vergelijkbaar geval bezweek voor de verleiding om iets te laten staan. Maar u deed iets veel ergers. 59 jaar vóór de uitgave van uw boek werden de Dode Zeerollen gevonden. En door die archeologische ontdekking was een bepaalde argument definitief achterhaald. Namelijk de bewering dat het vele kopieëren hetzelfde schadelijk effect gehad zou hebben als een fluisterspel. Toch gebruikte u dat argument. Dus toen u begon te schrijven wist u al dat het niet waar was! Daarom verzweg u ook de gevonden Dode Zee rollen. Want uw lezers mochten niet ontdekken dat u een achterhaald argument gebruikte! Zoveel oneerlijkheid kan ik nauwelijks bevatten. Dat komt misschien omdat ik tot nu toe dacht: ‘Professors vertellen uit professionele beroepseer altijd de waarheid.’ Maar u en de door u geciteerde wetenschappers hebben dat positieve vooroordeel wel aan scherven gegooid. Meneer, u beschuldigt de kerkleiders ervan dat ze eeuwenlang de mensen dom hebben gehouden. Maar u doet hetzelfde, want u conserveert de onwetendheid van uw miljoenen lezers door belangrijke informatie te verzwijgen. En dan gebruikt u ook nog achterhaalde argumenten om de mensen te misleiden. Dit alles weet ik omdat u over een onderwerp schrijft waar ik vrij veel van weet. Maar waarschijnlijk heeft u dezelfde “werkwijze” bij onderwerpen waar ik niets van weet en die ik niet kan checken. Ik keek daarnet heel verdrietig naar uw allermooiste boek: ‘The greatest show on earth’ en de Nederlandse vertaling ervan. Want ik twijfel nu aan de inhoud. Wat was in het uitgevejaar 2009 waar en wat niet? In welke kwesties gebruikte u opzettelijk achterhaalde argumenten of verzweg u relevante informatie? Vanaf nu zie ik dat boek als een verzameling mijmeringen en dagdromen van een intelligent mens. Maar alleen wat ik zelf kan beoordelen als waarheid durf ik te accepteren als zodanig.

Meneer Dawkins, als u het Nieuwe Testament echt met een open mind wilde lezen, zou er veel veranderen in uw manier van denken. Zelfs al

zou u atheïst blijven. Maar u wilt niet positief zijn over de Bijbel, want u vreest afkeuring door het atheïstische milieu. Dus als u eens een blik in de Bijbel werpt, is dat niet met de open mind waarmee ik uw boeken heb gelezen. En als u vragen stelt over uw opponent, accepteert u alleen maar een antwoord dat uw vooroordeel bevestigt. Zo maakt u zichzelf en uw lezers wat wijs. De lezers die bekend zijn met de geschiedenis, weten hoe het middeleeuwse West-Europa nog mensen martelde. Maar de martelpraktijken door de Romeinen, de Assyriërs en andere volkeren waren nog een tandje erger. Uitroepen als 'Ik vil je levend' waren toen geen grapjes. Men deed zulke dingen echt. En het Romeinse publiek zat ervan te genieten hoe mensen levend werden verscheurd door leeuwen, tijgers en beren. Buitenbijbelse bronnen zijn daar uitvoerig over. De Bijbel werd geschreven in die wrede tijd. Dus is het logisch dat er ook vreselijke geschiedenissen in de Bijbel staan. Het grote publiek weet niets over het wrede sadisme in die tijd, en daar maakt u misbruik van. Want u doet alsof Israël een wreed volk was temidden van allerlei sociale, beschaafde volkeren. Verder suggereert u dat alle vreselijke verhalen in de Bijbel een weergave zouden zijn van de Bijbelse moraal. Dat is niet zo. De Bijbel vertelt natuurlijk over de ellendige positie van de vrouw in die tijd. Dat is geschiedenis. Er is pas sprake van Bijbelse moraal wanneer er echt een les wordt gegeven. In het Nieuwe testament worden er mooie lessen gegeven. Zoals 'Behandel een oude vrouw respectvol, zoals je je moeder zou behandelen.' Maar daar vertelt u niets over. Meneer, een aanzienlijk deel van mijn lezers gelooft alles wat ik over u zeg. Zij volgen geen atheïstische media, dus kunt u zichzelf niet verdedigen tegenover hen. Juist daarom ben ik heel eerlijk over u, over Darwin en over de evolutieleer. Deze houding is feitelijk een "toekeren van de andere wang". Want u wilt dat men alleen negatieve gedachten heeft over God en christenen. Terwijl ik wil dat men een correcte indruk van u krijgt. Geloof me, als ik iets verkeerd zeg of schrijf is het uit oprechte onwetendheid, een beroerd geheugen of een denkfout. (*Voetnoot 88, staat onderaan volgende pagina*)

Groetjes, Tiny

Abraham en zijn familie

Als je een Bijbel hebt, lees dan eerst even Genesis hoofdstuk 12 tot en met hoofdstuk 26. Als je dat leest, kun je jouw eigen mening vormen,

voordat je de visie van professor Dawkins en mij onder ogen krijgt. En je kunt alles ook checken in het boek van Dawkins door in de trefwoordenlijst naar Abraham en Lot te zoeken. Professor Dawkins heeft Abrahams familie in het verdachtenbankje geplaatst, en treed zelf in de functie van aanklager. Alleen heeft hij de pech dat ik het opneem voor Abraham en zijn familie. In Bijbelse tijden kon je met je halfzus trouwen. Dat werd heel gewoon gevonden. Zelfs nu nog zijn er in het Midden-Oosten streken waar nog met een halfzus wordt getrouwd. Abraham en Sara hielden veel van elkaar. Terwijl mannen in die tijd vaak meerdere vrouwen hadden, nam Abraham tijdens Sara's leven nooit uit zichzelf een tweede vrouw naast Sara. Zelfs al was Sara onvruchtbaar. Het was Sara die hem een slavin cadeau deed. Pas na Sara's dood trouwde hij opnieuw. Ja, echt waar. Lees maar na in Genesis 25! Toen er hongersnood was in hun land, stonden Abraham en Sara voor een heftig dilemma. Als ze niet naar het Egypte gingen, zouden ze verhongeren. Maar een verblijf in Egypte kon ook een onaangename consequentie hebben. Abraham zei: 'Sara, je bent een schoonheid. En de Egyptenaren hebben helaas een nare gewoonte. Als een mooie vrouw in smaak valt bij een vorst, wordt haar echtgenoot vermoord, opdat die vorst met de weduwe kan trouwen. Als je van me houdt, zeg dan dat je mijn zus bent. Dan word ik niet vermoord.' Sara was een halfzus, dus eigenlijk was het een halve leugen. Als ze geluk hadden zou geen enkele Egyptenaar verliefd worden op Sara. Dan raakten ze elkaar niet kwijt. Helaas ging het wel mis en Sara werd weggehaald bij Abraham. God zorgde ervoor dat Abraham haar weer terug kreeg. Later hadden ze een vergelijkbare ervaring in een ander land. Ook toen zorgde God ervoor dat ze weer bij elkaar kwamen. Professor Dawkins schrijft: 'Vrij vroeg in zijn lange leven trekt Abraham naar Egypte om zich met zijn vrouw Sara te onttrekken aan de hongersnood in eigen land. Abraham beseft dat

Voetnoot 88) Zodra 'Sceptisch geloven' op internet circuleert, zal er snel een bepaald verhaal over me opduiken in de sociale media. Daarom vertel ik het zelf alvast. Jaren geleden schreef ik onder pseudoniem een cd-rom met zelfhulpboeken. Omdat ik bereikbaar wou zijn voor vragen en kritiek maakte ik een Facebook-account aan onder het pseudoniem van mijn project. Ik zie er geen kwaad in dat ik met dat pseudoniem-account reageer op Facebookpagina's. Want ik schrijf precies dezelfde dingen die ik zou schrijven onder mijn echte naam. Ook onder pseudoniem ben ik een beschaafde Facebookgebruiker. Toch kwamen er boze reacties toen men ontdekte dat ik mijn pseudoniem-account gebruikte, zonder even te melden dat ik het was. Natuurlijk bood ik mijn oprechte excuses aan. Nu staat er in de profielfoto van dat pseudoniem-account: 'Dit is een account van Tiny Noordijk.' Het is nu ook mijn enige account.

de Egyptenaren zo'n mooie vrouw zeker zullen begeren en dat hij daarom als echtgenoot heeft te vrezen voor zijn leven. Daarom besluit hij om haar door te laten gaan voor zijn zus en niet zijn vrouw. In die hoedanigheid wordt ze opgenomen in de harem van de Farao en omdat Abraham op die manier in de gunst komt van de Farao wordt hij rijk.' (Voetnoot 89) Dawkins verzwijgt het feit dat Abraham en Sara halfbroer en halfzus waren. Dus hij wekt de indruk dat ze een echte leugen vertelden. Het was ook niet zo dat alleen Abraham een besluit nam. Immers: alles hing af van wat Sara wilde zeggen. Verder lezen we nergens in de Bijbel dat Abraham direct contact had met die Egyptische vorst en later een andere vorst die Sara ook wilde hebben. Sara werd gewoon opgehaald door een paar soldaten. Er werd niet eens gevraagd of Sara dat zelf wel wilde en er werd ook geen toestemming gevraagd aan haar familie. Dat 'de broer van Sara' wat geschenken kreeg was alleen maar oosters fatsoen. Abraham raakte zijn Sara in elk geval kwijt. Hij kon zich ertegen verzetten en dan werd hij vermoord. Hij kon Sara ook afstaan en blijven leven. Dit wetend zegt Dawkins: 'Abraham heeft twee vorsten ertoe aangezet om met Sara te trouwen.' Dus als een struikrover tegen jou schreeuwt: 'Je geld of je leven' en je geeft je geld af, dan beweert Dawkins 'Jij hebt die rover ertoe aangezet om jouw geld mee te nemen.' Wie even nadenkt ziet in hoe belachelijk die redenatie is.

Bij het afscheid dachten Abraham en Sara dat ze elkaar nooit meer zouden zien. Wat een verdriet! Maar Dawkins beweert dat iedereen erg blij was met deze 'regeling'. Waar baseert hij dat idee op? Alleen die Egyptische vorst was tevreden met die nieuwe aanwinst voor zijn harem. Wegens de details die Dawkins noemt weet ik dat hij deze keer de Bijbel wel open heeft gehad. Hij kan dus weten dat er in geen van beide gevallen sprake was van een bruiloft. Die vorsten namen Sara als extraatje, als bijvrouw. Maar toch beweert Dawkins dat beide vorsten trouwden met Sara. Verder doet hij wel een erg onhandige poging om Abraham te belasteren. Eerst geeft hij toe dat Abraham en Sara alleen maar het leven van Abraham wilden redden, en een halve pagina later doet hij alsof het echtpaar uit was op extra rijkdom voor Abraham. Maar Abraham was allang erg rijk! *Tekst c*) Hij had van zijn vader veel goud en zilver geërfd. En ook veel vee. Helaas werd er

Bijbelteksten c) Genesis 12 vers 5 en ook Genesis 13 vers 2 en 3 /

Voetnoot 89) Kijk in de trefwoordenlijst van 'God als misvatting' of 'The god delusion' naar Abraham en naar Lot als je alleszelf wilt beoordelen.

opeens beweerd dat hij al zijn bezit te danken had aan de Egyptische vorst. Dit gerucht irriteerde Abraham enorm. Dat blijkt wel bij een latere gebeurtenis. Hij had zeer veel extra bezit kunnen verwerven toen hij een stad had bevrijd. Met zijn privélegertje had hij niet alleen een stad gered, maar ook nog alle ontvoerde vrouwen en kinderen plus de kostbare spullen terug gebracht. Toen zei de stadsvorst dat hij de spullen mocht houden. Maar Abraham - die toen nog Abram heette - weigerde ook maar iets aan te nemen. Hij zei: 'Ik ben al rijk. Als ik iets aanneem, doet u alsof ik een arme sloeber was tot u me rijk maakte. Daarom wil ik helemaal niets hebben. Geef wel aan de anderen hun verdiende loon! (*tekst d*) Dit gebeurde allemaal voordat Abraham en Sara naar het land van Abimelek gingen. Dus weten we dat hij geen behoefte had aan geschenken van Abimelek. Maar als 'broer van de vrouw' mocht hij geen geschenken van een vorst afwijzen. Want dat werd opgevat als een grove belediging. En dan zou hij misschien alsnog zijn vermoord. Later zaten Isaäk en Rebecca met hetzelfde probleem als Abraham en Sara. Om het leven van Isaäk te redden werd er deze keer echt gelogen toen ze zeiden 'we zijn broer en zus'. God had Abrahams familie een prachtige toekomst beloofd. Ze zouden een heel volk produceren, en een eigen land krijgen. Dus toen Abraham en Isaäk problemen op hun pad kregen, hadden zichzelf gerust kunnen stellen met deze gedachte: 'Zou God iemand laten vermoorden als Hij die persoon een gouden toekomst heeft beloofd? Natuurlijk niet.' Ze hadden God om hulp kunnen vragen. Dan waren er geen leugens nodig geweest. Let op: de halve waarheid van Abraham en de hele leugen van Isaäk waren allebei nodig om iemands leven te redden. Maar professor Dawkins vindt dat Abraham en Isaäk toch de volle waarheid moesten zeggen. Zelfs al betekende dit hun dood. En ik weet ook wel waarom Dawkins zo graag had gewild dat Abraham en Isaäk doodgingen. Waarschijnlijk dacht hij: 'Zonder deze aartsvaders was er geen volk Israël, zonder Israël had Maria nooit bestaan, zonder Maria was er geen Jezus, zonder Jezus was er geen evangelie en zonder evangelie was er geen christelijk geloof. Kortom: zonder die aartsvaders waren er geen christenen geweest.' Als Dawkins dit echt denkt, heeft een erg beperkt beeld van God. Want als Abraham er niet was geweest had God wel iemand anders uitgekozen als aartsvader. Het volk dat Hij in gedachten had was er heus wel gekomen hoor. Er zou dan ook wel een vroom en verstandig meisje

Bijbeltekst **d**) Genesis 14 vers 22 tot en met 24.

zijn geweest dat de moeder van de Here Jezus zou worden.

Het gezin van Lot

Professor Dawkins zegt heel nare dingen over het verhaal van Lot en zijn vrouw. Ik heb ervoor gekozen om niet te reageren op zijn visie. Het lijkt me beter om gewoon te vertellen hoe ik dat Bijbelverhaal zie. Als je eerst even alles wilt lezen in de Bijbel kun je de tekstverwijzingen opzoeken. *tekst e*) Abrahams neef Lot kwam in grote problemen. De zondige stad waarin hij woonde zou vernietigd worden. Maar omdat Abraham voor hem had gebeden stuurde God twee engelen in mensengedaante om Lot en zijn gezin weg te halen uit Sodom en Gemonra. Toen de mannelijke inwoners van Sodom ontdekten dat Lot twee gasten had, wilden zij die gasten misbruiken in erotische spelletjes. Maar Lot wou zijn gasten die ellende besparen. En dus wilde hij zijn dochters uitleveren aan de kerels buiten, mits zijn gasten met rust werden gelaten. Lot was dus een harteloze vader. Dat hij zijn dochters wilde uitleveren voor een groepsverkrachting is verbijsterend. Helaas: vrouwen hadden in die tijd bij alle volkeren een ellendige positie. Het welzijn van mannelijke gasten werd belangrijker gevonden dan het welzijn van echtgenotes en dochters. Dat was vooral het geval in Sodom en Gemonra. Dus Lot was in negatieve zin ‘een man van zijn tijd en omgeving’. Bij zijn huis stond niet zomaar een klein groepje tuig van de richel. Alle mannen van Sodom en Gemonra stonden daar, van jong tot oud! Een flinke massa dus, misschien wel meer dan duizend mannen. Tot geluk van de dochters hadden die kerels geen belang bij een ‘gewone hetero groepsverkrachting’. Ze wilden Lots gasten hebben, en probeerden Lots huis binnen te dringen. Zoals eerder gezegd waren Lots gasten engelen in mensengedaante. Zij deden een negatief wonder. Alle mannen die dicht bij het huis stonden werden plotseling blind, zodat ze de deur niet konden vinden. De engelen zeiden tegen Lot: ‘Vlug, haal ook even je vrienden op.’ Lots aanstaande schoonzoons lachten Lot uit toen hij hen waarschuwde. Ze wilden niet mee. Toen greep een engel Lot en zijn vrouw bij de hand, en de andere engel nam de dochters bij de hand. Zo renden ze samen de stad uit. Daarna moest Lots gezin zelf verder vluchten. ‘Ren zo snel mogelijk weg van hier!’ zeiden de engelen tegen Lot. Op televisie beweerde een seculiere wetenschapper dat Sodom en Gemonra op een geologische tijdbom stonden. Slechts een

Bijbeltekst e) Genesis hoofdstuk 13, Genesis 18 vers 16 tot en met 33 en hoofdstuk 19

een relatief dunne tussenlaag scheidde die steden en hun akkers van een ondergronds meer van gloeiendhete magma en ander onaangenaam spul. Als daar wat van uitbarstte zou er niet alleen vuur en zwavel, maar ook een soort vloeibaar zout omhoog spuiten en dan neerkomen op de omgeving. Alles zou overdekt worden met een dikke laag half vloeibaar pekkel of zout. Ongeveer zoals het ooit ging in de stad Pompeij. Daar vond men bij archeologische opgravingen een aantal merkwaardige witte beelden. Het waren abstracte mensfiguren in wanhopige lichaamshoudingen. Men dacht even aan een bijzondere vorm van kunst. Maar er bleken menselijke resten in te zitten! Wat was er gebeurd? Er was sprake van een natuurramp. Helaas werden de vluchtende mensen overdekt met een laag half vloeibaar zout, dat snel keihard werd. Die stakkers zijn eenvoudig gestikt, terwijl ze ook verbrandden. Want dat spul was kokend heet. Zoiets stond de bewoners van Sodom en Gemorra te wachten. Volgens de Bijbel vertelde God aan Abraham dat Hij van plan was om de steden Sodom en Gemorra met al hun akkers te vernietigen met vuur en zwavel. Hoe Hij dat precies heeft gedaan is niet zo belangrijk. Toch zal ik je de mij bekende visies vertellen.

1. Traditioneel wordt er gedacht dat God het op een bovennatuurlijke wijze deed. Dus dat het *echt* vuur en zwavel regende.
2. Er zijn ook gelovigen die denken dat God een natuurfenomeen in gang zette. Dus *het leek* alsof het vuur en zwavel regent. Ook viel er een soort vloeibaar zout. Wie daardoor werd bedekt leek inderdaad op een zoutpilaar.

Hoe het ook zit: in elk geval werd Lot gewaarschuwd dat hij snel naar een veilig gebied moest gaan. ‘Haast u, vlucht erheen, want voordat u er bent zal ik niets kunnen doen.’ Als een natuurramp zo duidelijk wordt voorgezegt, is die inderdaad afkomstig van God. Volgens de Nederlandse en Engelse vertaling *liep* de vrouw van Lot achter haar man. De Turkse Bijbelvertaling zegt dat die dame haar man *volgde*. Lopen en volgen deed ze inderdaad – op kilometers afstand. Ze was nog aan het treuzelen in de gevarezone toen haar gezin bijna het veilige stadje Zoar bereikt had. Steeds als ze omkeek bleef ze een tijdje staan kijken naar de stad vol luxe en vriendinnen die ze achter liet. Zolang haar gezin aan het vluchten was, zag alles er nog normaal uit. ‘Die kerel van me is knettergek.’ dacht mevrouw Lot. ‘Waarom sleurt hij ons weg uit zo’n heerlijk leven?’ Waarschijnlijk was ze nog

halverwege toen haar gezin in veiligheid kwam. De Bijbel zegt: ‘Zodra Lot aankwam in Zoar, werden Sodom en Gemorra met al hun akkers een hel van vuur en zwavel. De vrouw van Lot keek om en werd een zoutpilaar.’ Mensen die de Bijbel dichtlaten beweren dat Lots vrouw alleen maar even over haar schouder keek, en dat God dit afstrafte door haar te veranderen in een zoutpilaar. Maar dat staat niet in de Bijbel. Er staat gewoon dat het gebeurde. Het was de ellende waar God voor had gewaarschuwd. ‘Haast u, vlucht snel ver van hier.’ Kijk maar na in Genesis 19 vers 22 tot en met 26. Toen Lot en zijn dochters aankwamen in een veilige zône, waren ze inderdaad ver van Sodom en Gemorra. Maar mevrouw Lot was nog niet ver gekomen. Zij liep nog in het gevaarlijke gebied. Omdat ze niet had geluisterd naar het dringende advies van de engelen, deelde ze in de straf van Sodom en Gemorra. Lot was het tegenovergestelde van zijn vrouw. Terwijl God hem veiligheid had beloofd in het stadje Zoar, besloot Lot nog verder te vluchten. Toen Lot en zijn dochters de bergen in waren gevluht, beseften die meisjes dat ze daar nooit een man zouden krijgen. En zij wilden niet kinderloos sterven. Dus voerden ze hun vader dronken en hadden allebei seksuele gemeenschap met hem, waaruit beiden een kind kregen. Als nette mensen hebben we er moeite mee dat er zoiets in de Bijbel staat. Want we denken traditioneel dat de Bijbel een braaf boek hoort te zijn. Boordevol mooie verhalen over een volmaakte wereld. Maar het boek van God vertelt over het echte leven. Perverse seks was in Sodom en Gemorra de norm. Dus hadden de dochters van Lot geen idee hoe walgelijk het was wat ze deden.

Volgens professor Dawkins zeggen veel theologen dat je bepaalde Bijbelverhalen niet letterlijk moet nemen. Bijvoorbeeld het verhaal dat Abraham bijna zijn zoon offerde. Maar de Bijbel vertelt het heus als een echte geschiedenis. (*tekst f*) God gaf echt de opdracht: ‘Abraham, offer Isaäk, je geliefde zoon.’ Wees gerust: Abraham had er direct al vertrouwen in dat hij met een levende Isaäk terug zou komen. Want hij zei tegen zijn knecht: ‘Wacht hier tot *wij* weer terugkomen.’ Hij ging er kennelijk van uit dat het alleen maar een test was. Toen Isaäk vroeg waar het offerdier was, zei Abraham: ‘Daar zal God wel voor zorgen.’ Dat deed God zeker, maar Hij hield vader en zoon wel tot het allerlaatste moment in spanning. Aangezien Isaäk het hout voor een serieus offer kon dragen was hij op zijn minst een stevige tiener,

Bijbeltekst f) Genesis 22 vers 1 tot en met 19)

die zich makkelijk had kunnen verweren tegen zijn hoogbejaarde vader. Toch staat er nergens dat Isaäk protesteert of bang is. Ook niet met dat mes boven zich. Is dat niet opmerkelijk? Pas toen Abraham zijn mes hief, riep God: ‘Niet doen, laat je zoon leven! Ik wou alleen weten hoe gehoorzaam je bent.’ Toen was er opeens een ram, een mannelijk schaap. Het dier zat vast in de takken van een struik. Die ram werd geofferd in plaats van Isaäk. Het was voor Abraham en Isaäk angstaanjagend om te gehoorzamen toen ze die verschrikkelijke opdracht kregen. Ze begrepen niet waarom God dit vroeg en ze wisten ook niet wat er ging gebeuren. Daar kunnen we een les uit leren. Wij begrijpen soms niets van Gods beleid. Maar we mogen nooit vergeten dat God betrouwbaar is. Hier moeten we ook aan denken wanneer God moeilijke dingen van ons vraagt. God kan wonderen met ons doen als wij Hem gehoorzamen.

De zondvloed

Bepaalde feiten over de zondvloed heb ik al eerder genoemd, maar hier combineer ik ze met nieuwe informatie. Mocht je als lezer eerst je eigen mening willen vormen, dan raad ik je aan om de Bijbel open te doen bij Genesis, en de hoofdstukken 6 tot en met 9 te lezen. (Twee tot vier pagina’s tekst) *Voetnoot 90*).

Professor Dawkins zegt nadrukkelijk dat er tijdens de zondvloed ook onschuldige kinderen en dieren doodgingen. Als iemand zoiets zegt, weet je als gelovige niet meteen een reactie. Gelukkig stond die opmerking van Dawkins in een boek, dus had ik alle tijd om na te denken. Dit is mijn antwoord: ‘In de tijd van voor de zondvloed werd er lang gewacht met vaderschap. Gemiddeld stichtte men op zijn 140ste een gezin, al had je ook “jonge” vaders van 65. Noach was aan de late kant en kreeg pas kinderen toen hij 500 was. (Dat weet ik door de geslachtsregisters in Genesis 5) Het zou dus best kunnen dat men niet zo vaak kinderen kreeg. Dus misschien werden er dertig jaar voor de zondvloed geen kinderen geboren. Dan verdronken er alleen volwassen mensen die het niet nodig vonden om bij Noach aan boord te gaan. En bij elke natuurramp komen er veel dieren om! Beesten die gered worden hebben geluk gehad. Iemand heeft becijferd dat er minstens een paar maanden voor nodig was om alle dieren aan boord te laten gaan. Daarna zei hij dat het volgens de Bijbel in een week tijd

Voetnoot 90) **Gam** pagina 258 en 259 / **Tgd** pagina 269 en 270

gebeurde. Dat vond hij erg ongeloofwaardig en dus dumpte hij het geloof. Heeft die man wel een goede Bijbelvertaling gebruikt? Volgens mij staat er helemaal niet dat de dieren in één week tijd de ark in werden gedreven. Er staat in de Nederlandse vertaling van 1951 en de Engelse King James vertaling: ‘Ga met je gezin en alle dieren in de ark. Want na nog eens zeven dagen zal Ik het veertig dagen en veertig nachten laten regenen.’ In de Turkse bijbelvertaling staat zelfs: ‘Want zeven dagen later/daarna.’ Dus nadat Noachs familie en al die dieren aan boord waren gegaan, duurde het nog een volle week voordat de zondvloed begon. Waarschijnlijk was familie Noach die tijd nodig om ook de allerlaatste binnenkomers een plek te geven. Verder moest iedereen nog een beetje wennen aan de ark en elkaar. Iets wat waarschijnlijk voor verwarring heeft gezorgd is Genesis 7 vers 13. Daar staat ‘Op diezelfde dag ging Noachs familie met de dieren aan boord.’ Als moderne Westerling denk je dan: ‘Wat? Zijn alle beesten op één dag de ark in gejaagd?’ Maar dat is een vergissing. Omdat er eerst sprake was van: ‘een week nadat ze aan boord zijn gegaan’ kunnen we vers 13 interpreteren als: ‘Op de dag dat het noodweer losbarstte waren ze allemaal aan boord.’ Allicht werd er in de week voor de zondvloed nog vaak naar buiten gelopen door Noachs familie en sommige dieren. Misschien vlogen de vogels ook nog wat rond. Maar op de ochtend van de zevende dag zal Noach wel hebben gezorgd dat alle passagiers ook echt binnen waren. Omdat God toen de deur afsloot. Ik heb een goede reden voor deze interpretatie. De schrijver van het zondvloedverhaal vervalt enigzins in herhaling, en vertelt sommige details dan wat preciezer of juist wat meer in grote lijn. In Genesis 7 wordt wel een paar maal gezegd dat Noach aan boord ging, en soms krijg je het idee dat het al regende. Het is een wat chaotische verteltrant, terwijl wij gewend zijn aan een chronologisch verteld verhaal. De omschrijving van welke dieren er aan boord gaan was ook wat chaotisch. Eerst lezen we over zeven paar van de reine en één paar van de onreine dieren. (verzen 2 en 3) En in vers 9 lezen we ‘van elke soort het mannetje en zijn wijfje.’ Je moet bedenken dat er weleens een dier werd geslacht om te eten. Er werden ook dieren geofferd toen iedereen weer de boot uit mocht. Dus op het eind van de reis zal er van elke soort minimaal 1 stelletje zijn geweest. Professor Dawkins noemt het beangstigend dat veel mensen Gods Woord letterlijk nemen. Hij legt ook even uit waarom hij het beangstigend vindt. ‘Volgens bepaalde religieuze leiders was de Tsunami van 2004 een straf voor de zonde van een bepaalde groep

mensen.’ In de beleving van Dawkins is dat net zoets als het verhaal van Noach, waarin God de mensheid zowat uitroeide vanwege de zonde. Maar er zijn een aantal verschillen. De zondvloed werd 120 jaar tevoren aangekondigd. En toen de ark was voltooid, zag men maandenlang lang een bijzonder schouwspel. Zelfs wilde dieren liepen keurig twee aan twee de ark in. Dat moet men toch opmerkelijk hebben gevonden. En toch was er niemand die aan boord wilde gaan.

Als God een natuurramp gebruikt als afstraffing, stuurt Hij altijd een profeet om die ramp gedetailleerd aan te kondigen. Maar de Tsunami van 2004 werd niet aangekondigd door een profeet, dus was dat een gewone natuurramp die toevallig plaatsvond. Bedriegers grepen hun kans en lieten de bevolking denken dat de Tsunami een straf van God was. Hoe komt het dat die leugenaars het volk zoveel onzin wijs konden maken? Dawkins heeft daar een verklaring voor. Hij zegt in zijn boek: ‘Gelovigen zien een direct verband tussen zonden en natuurrampen omdat ze geen andere kennis hebben dan Bijbelkennis.’ Toen ik dat las, verzuchtte ik: ‘Ach meneer, ze weten ook vrijwel niets over de Bijbel!’ Iedere straf van God werd in Bijbelse tijden ruim tevoren en zeer gedetailleerd aangekondigd. Bovendien kreeg men de kans zich te bekeren. Als men zich bekeerde, vergaf God hen alles, en ging de straf niet door. Jona moest naar het zondige Ninevé, de hoofdstad van een wreed en sadistisch volk. Hij kondigde aan dat God Ninevé zou vernietigen. Maar zodra de mensen berouw hadden en beter gedrag beloofden zag God af van de bestraffing. Latere generaties gingen ook de fout in. Toen stuurde God weer een profeet: Nahum. Maar deze keer volgde er geen bekering en kwam de aangekondigde straf inderdaad. Er is dus een duidelijk onderscheid tussen een gewone ramp en een straf van God. Ik zou er niet van opkijken als er ook ‘zomaar’ een wereldwijde overstroming mogelijk was geweest. Maar God zei eerst tegen Noach ‘over 120 jaar’ en vlak voor de zondvloed zei Hij: ‘over zeven dagen.’ De precieze voorspelling wanneer het ging gebeuren maakt wel duidelijk dat God de wetenschappelijk verklaarbare oorzaken in gang zette. En als de Bijbelse zondvloed niet wetenschappelijk te verdedigen is, wat dan? Nou, wetenschappelijke kennis wordt beperkt tot de gangbare natuurwetten. Maar de Schepper die de natuurwetten instelde is niet gebonden aan die natuurwetten. Hij kan ook zomaar wat nieuwe wetten instellen, en die opheffen als het niet meer nodig is. In elk geval was de zondvloed iets heel anders dan die tsunami in 2004.

Persoonlijk heb ik zeker vijftig vragen over de eerste elf hoofdstukken van Genesis. Niemand kan die vragen beantwoorden omdat de Bijbel er niets over zegt. Alsof dat niet erg genoeg is probeert men het weinige dat we wel weten ook nog verdacht te maken. Men beweert bijvoorbeeld dat het Bijbelse zondvloedverhaal een verbastering zou zijn van een Babylonisch verhaal. Laten we eens kijken welk verhaal het meest geloofwaardig is. Een mooie maatstaf is de zeewaardigheid van de vaartuigen in die verhalen.

1. De Babylonische “ark” had de vorm van een kubus. Dat is de meest instabiele vorm die een boot maar kan hebben! Want als een kubus in het water kantelt, gaat hij over de kop en kan hij eindelijk blijven ‘rollen’. Dat zou erg vervelend zijn voor de eventuele passagiers.

2. De ark van Noach was volgens scheepvaartdeskundigen absoluut zeewaardig. Zijn verhoudingen waren volmaakt. Hij zou sterk kunnen kantelen en weer in de juiste stand terug kunnen komen.

Als de ark op de standaardmanier werd gebouwd, zou de ark zwak zijn geweest vanwege het gebruikte materiaal. (Hout) Maar toen Noach de ark bouwde bestond er nog geen standaardmethode. De ‘ribben’ van een boot hebben tegenwoordig een bepaalde onderlinge afstand. Maar misschien gebruikte Noach voor de ark wel vijfmaal zoveel ‘ribben’. Het zou ook nog kunnen dat hij erg sterke verbindingen maakte tussen die ribben. Een timmerman zei dat er ook ‘kokers’ in de ark konden zitten, van de bodem tot boven de waterlijn, uitgeholde boomstammen, waardoor er bij elke golf frisse lucht binnen kon komen en waardoor men mest en afval kon lozen. Dit zijn slechts aannames. Ik heb hier geen Bijbels of archeologisch bewijs voor, maar het zou waar kunnen zijn. Want handige timmermannen bedenken soms heel praktische oplossingen! Helaas zegt de Bijbel alleen iets over de lengte, de hoogte en de breedte van de ark. Dat zijn de verhoudingen van een zeewaardig schip. Oh ja, er moesten ook drie etages in. En de etages zorgden vanwege de balken onder de vloeren ook voor versterking. De ark van Noach is vanuit wetenschappelijk oogpunt beter te verdedigen dan de Babylonische “ark”. Op basis daarvan kun je beoordelen wat het originele verhaal is en wat de verbastering moet zijn. Iemand beweerde dat het verslag van de Babylonische versie ouder is dan de Bijbelse versie. Mijn antwoord was: ‘Het zou ook kunnen dat een aanzienlijk ouder verslag van de Bijbelse zondvloed verloren is geraakt.’ De ander zei toen: ‘Dat is een

ad hoc argument, een zwak excuus.’ Nee, dat is het niet. Wij hebben geluk dat er überhaupt geschreven teksten zijn gevonden. Want een goed bewaarde tekst is heel wat zeldzamer dan een redelijk compleet fossiel van een dier of plant. Verder zijn er wereldwijd tientallen zondvloedverhalen over acht mensen met veel dieren op of in een drijvend voorwerp. (Een kano, een vlot, een boot.) En in alle gevallen was de overstroming een straf voor de zondige mensheid. Die verhalen lijken op het Bijbelverhaal. Maar wegens de kwaliteit van het vaartuig is Noachs verhaal overduidelijk de oorspronkelijke versie.

(26^e brief) Hallo meneer Dawkins

Er ontbreekt fossiel bewijs van een paar miljard jaar evolutie. Het gaat om miljoenen overgangsfases, en van elke fase moeten miljoenen dieren zijn geweest. U vindt de vermissing van miljarden dieren totaal geen probleem, omdat dieren alleen onder extreme omstandigheden fossiliseren. Toch eist u fossiele bewijzen van de twee tot veertien dieren per soort die Noach losliet uit de ark. (Genesis 7 vers 2 en 3) Want u zegt honend dat er ‘nog geen veertje of schub te vinden is tussen het gebergte waarop de ark strandde en het huidige habitat van de dieren.’ *Voetnoot 91*) Verder stelde u de vraag waarom dieren zich niet ergens onderweg vestigden. Nou, als er van miljarden dieren helemaal niets wordt teruggevonden, kan een zeer kleine populatie ook uitsterven en spoorloos verdwijnen. Dat had u als professor ook wel kunnen bedenken. Ook staat het helemaal niet vast dat die dieren dat hele eind hebben gelopen. Tijdens de zondvloed zijn er miljarden bomen en struiken ontworteld. Die raakten met elkaar verstrikt, en kwam allerlei rommel bij en allerlei rottend materiaal. Zo ontstaan er weleens vegetatievloten. Een soort drijvende eilanden waarop veel dieren lange tijd kunnen overleven. Er groeien vaak zelfs bomen en struiken op! Ook leven er apen en andere dieren. Als ze geluk hebben spoelt hun vegetatievlot aan op een strand. Noachs buideldieren hadden zo terecht kunnen komen op Australië. De gelovige is erg gevoelig voor een Boodschap van God. Zelfs als sceptische gelovige ben ik (heel even) te imponeren door een moderne “profeet” die wat teatraal doet en uit een oude Bijbel lijkt te citeren. Maar door alles wat hij zegt nuchter te bekijken en de Bijbel open te doen beroof ik zijn verhaal van het intimiderende aspect. Sommige bedriegers zijn zo handig om geen tekstverwijzing te geven. Maar ik beschik over ‘De

Voetnoot 91) Het grootste spektakel ter wereld, pag. 246 en 247 / The greatest show on earth pag. 269 en 270

concordantie op het Oude en het Nieuwe Testament.’ Dat lijkt een soort woordenboek. Als een dominee een tekst citeert, zoek ik alle woorden van die tekst op in de concordantie. Bij minstens één ervan zie je dan de gebruikte tekst staan. Natuurlijk lees ik de geciteerde tekst ‘in het verband’, dus lees ik de hele paragraaf of zelfs het hele hoofdstuk waar het in staat. Vaak blijkt de geciteerde tekst iets heel anders te betekenen dan een “moderne profeet” suggereert. Of in elk geval is het minder heftig dan wanneer je de geciteerde tekst ‘los’ leest. Die ontdekking werkt al kalmerend. Daarna kan ik het verhaal van die zogenaamde “moderne profeet” op werkelijke inhoud beoordelen. Soms kan ik een tekst niet vinden met de concordantie. Dan stel ik dit vast: ‘Als een zogenaamde dienaar van God het niet nodig vindt om een tekstverwijzing te geven, is dat erg verdacht. Hij is kennelijk bang dat je het gaat checken. Die man hoopt indruk te maken door het gebruik van Bijbels klinkende taal. Maar waarschijnlijk uit hij gewoon zijn eigen mening.’ Helaas zijn niet alle gelovigen in staat zich zonder hulpmiddel of begeleiding te herstellen van allerlei indoctrinatie. En daar maken geestelijke leiders vaak misbruik van. Dominee Pat Robertson was erg blij met het schoolbestuur in Dover. Maar dat schoolbestuur was volgens de mensen in Dover veel te religieus. Dus werd het hele schoolbestuur ontslagen. De nieuwe bestuursleden zijn waarschijnlijk een stuk vrijzinniger. Meneer, volgens u zei Robertson: ‘Als Dover ooit in problemen komt – ik zeg niet dat het gebeurt, maar het zou kunnen – dan kunnen ze God niet om hulp vragen, want ze hebben Hem weggestuurd.’ *Voetnoot 92*) O ja? Hoe weet hij dat God zich weg liet sturen? Heeft God dit aan hem geopenbaard? Nee, want dan had hij daar vast wel iets over gezegd. Stel je voor dat er toevallig eens wat ergs gebeurt in die stad. Een natuurramp ofzo. Dan roept Robertson triomfantelijk: ‘God had jullie beschermd als jullie Hem niet hadden weggestuurd uit de stad!’ Een ramp of het niet krijgen van hulp is volgens de Bijbel alleen een straf van God als een profeet het ruim tevoren en zeer gedetailleerd heeft voorspeld.

De watersnoodramp in de Nederlandse provincie Zeeland ontstond doordat de dijken zwaar verwaarloosd waren. Toch zijn er nog steeds Zeeuwse dominees die beweren dat die overstroming een straf van God was! Toen ik dat hoorde zei ik cynisch: ‘Dan was het vrome en fatsoenlijke Zeeland kennelijk een stuk zondiger dan het wereldse

Voetnoot 92) **Gam** pag 259/ **Tgd** pag 271

Noord-Holland met haar Amsterdamse bordelen en drugscriminaliteit. Want terwijl Noord-Holland droge voeten hield, verdronk Zeeland.' Ik zal alvast voor profetie spelen door te zeggen dat er weer een overstroming komt. Op meerdere plekken langs de kust maar ook langs onze grote rivieren. Dat is geen straf van God, maar het gevolg van Haagse zuinigheid. Onze dijken zijn wegens de gravende muskusrat doorzeeft met gangetjes. Dat maakt de dijken erg zwak. Wanneer de zee of een rivier bij erg hoog tij op een dijk beukt, vormen de gangetjes van de muskusrat even zovele kanaaltjes en wordt de aangetaste dijk van binnenuit weggespoeld! Die dijk zakt dan in als een mislukte cake. De verzwakte conditie van onze dijken is dus een ernstige zaak. En het wordt steeds erger, want de muskusrat vermenigvuldigt zich. Toch doet de regering in Den Haag vrijwel niets aan de bestrijding van die beesten. Want dat zou teveel geld kosten. Maar een overstroming langs de hele kust of langs de grote rivieren is een stuk duurder! Haagse zuinigheid is: zuinig zijn op de korte termijn met een duur prijskaartje voor de toekomst.

Lang geleden werd de muskusrat door jagers naar Nederland gehaald 'vanwege het velletje'. Muskusratten zijn dus niet inheems, en vreten de eieren en kuikens van zeldzame vogels die hier wel inheems zijn. Maar als de regering het bont van de muskusrat verkoopt, verdient men genoeg geld om het salaris van enkele jagers te betalen en bovendien kunnen de inheemse vogels zich herstellen. Waarom brengt niemand de overheid op dit idee? De handel in muskusbont zou een goede bijdrage zijn aan de veiligheid van onze kustgebieden. Ook zou dit meewerken aan het behoud van inheemse, met uitsterven bedreigde vogels. Verder leven de muskusratten in alle vrijheid en zou je van scharrelbont kunnen spreken. Vanwege alle genoemde redenen is muskusbont beter te verdedigen dan het bont van zielige nertsen die in kleine hokjes op kippengaas moeten lopen. De zondvloed was een straf van God. En ook de tien plagen van Egypte. Dus is men in religieuze kringen geneigd om elke natuurramp te zien als een straf van God. Ze zeggen dan: 'Als wij maar niet hadden gezondigd, dan zouden we nu geen ellende hebben gehad.' Dat idee werkt verlamdend, zodat ze niet verder kunnen. Gelukkig reageren niet alle gelovigen zo. Gisteren werden er slachtoffers van de orkaan Katrina geïnterviewd: een dominee en zijn vrouw. En deze dominee zei: 'Je hoort veel mensen beweren dat deze ellende een straf van God zou zijn. Die mensen zien het verkeerd. Katrina was gewoon een

vreselijke ramp. Maar God was bij ons!’ Zijn vrouw knikte beamend. Toen Katrina nog tekeer ging zongen zij christelijke liederen. En andere mensen zongen toen mee. ‘Hierdoor verdween onze angst,’ zei de dominee, ‘en de angst van al die andere mensen ook. Wij leerden mensen kennen die we anders nooit hadden ontmoet. Samen hebben we een heel nieuwe gemeenschap gevormd. Onze kerk bestaat uit mensen die verschillen in huidskleur en cultuur. Dat was niet mogelijk geweest zonder Katrina’. Ze werden geïnterviewd door de atheïst Morgan Freeman. Hij was zichtbaar ontroerd door hun verhaal, en zei: ‘Het is geweldig als mensen onder zulke omstandigheden positief blijven! Hun vertrouwde wereld is vergaan, maar ze zien het einde van die oude wereld als het begin van iets nieuws.’ De positieve houding van die dominee en zijn vrouw was niet alleen een kwestie van geloof in God. Hun persoonlijkheid speelde ook een belangrijke rol. Positieve mensen zijn ontvankelijk voor elke beschikbare troost van God en mensen. Morgan Freeman heeft veel gelovigen geïnterviewd. Dat deed hij op een heel prettige wijze, zodat die gelovigen zich veilig voelden. Door de vertrouwelijke sfeer waren ze erg openhartig. Freeman zei later: ‘Als atheïst geloof ik niet in profeten. Maar ik weet wel dat de gelovigen die ik heb gesproken de wereld tot een betere plaats maken. We zijn deze mensen nodig.’

Wees getroost mijn volk, want uw lijden is voorbij. (Jesaja 40 vers 1)

Meneer Dawkins, u vertelde iets over de overstroming in New Orleans. Dat was een natuurramp waarbij heel veel onschuldige mensen omkwamen of schade leden. Toen de mensen nog in de diepste ellende zaten beweerde Dominee Pat Robertson dat hij een boodschap van God voor ze had. Het drama had al plaatsgevonden, dus het was geen voorspellende profetie. Maar zijn ”boodschap” was ook geen troost in crisistijd, zoals Jesaja 40 vers 1. Want volgens deze dominee had God een hele Amerikaanse streek gestraft met een ramp omdat er één lesbienne in New Orleans woonde. Toen ik dat las, schoot ik in de lach. En ik zei: ‘Als iedere stad met minimaal één praktiserende homo of lesbienne van de aardbodem werd geveegd, zou er geen enkele stad ter wereld nog overeind blijven. Wat zeg ik? Als het alleen maar om de geaardheid gaat, zouden ook nog alle dorpen ter wereld worden vernietigd! Want veel “verstokte vrijgezellen” in die dorpen hebben de homoseksuele geaardheid.’ Dominee Robertson beweert dat *zijn* godheid een hele Amerikaanse streek strafte vanwege één lesbienne. Dan gelooft hij overduidelijk in

een ándere god dan de God van de Bijbel. Want toen God de steden Sodom en Gemorra wou vernietigen, zei Hij tegen Abraham: ‘Als Ik in deze verdorven steden tien rechtvaardige mensen vind, zie Ik af van mijn plan.’ Dus de God van Abraham zou twee steden ongestraft laten om tien mensen te redden. Terwijl de god van Robertson een hele streek straft vanwege één lesbiënne.

Meneer Dawkins, wat betreft de orkaan Katrina en de overstroming van New Orleans kan ik u gerust stellen. Dat gebeurde gewoon. Ongepland, zonder enig doel. Want een straf van God wordt gedetailleerd voorspeld. Dat zeg ik niet zomaar. Kijk maar even naar Exodus en dan de hoofdstukken 7 tot en met 14. Alle tien plagen waarmee het land Egypte geteisterd werd, waren tevoren heel precies aangekondigd. Niemand twijfelde er dus aan dat het echt straffen van God waren. Er zijn wel meer voorbeelden te geven, maar het voorbeeld van de 10 profetisch voorzegde plagen in Egypte lijkt me ruim voldoende. Meneer Dawkins, een Hollandse polder is de meest onwaarschijnlijke plek voor een vulkaan. Dus als God iets opvallends wil doen, laat Hij daar een vulkanische bergrug verrijzen. Maar let op: zou er zoiets gebeuren zonder dat God het ruim tevoren liet aankondigen, dan gebeurt het zomaar. Een profeet die iets aankondigt dat niet gebeurt is volgens de Bijbel een valse profeet. Daarom zullen Nederlandse onheilsprofeeten vooral inzetten op overstromingen. Want daar is ook zonder straf van God al een flinke kans op, nu de muskusratten onze dijken veranderen in gatenkaas.

De reis van Egypte naar Kanaän

Toen het volk Israël uit slavernij werd bevrijd was dat volk een zootje ongeregeld en moest het een strak regiem hebben. Vandaar dat de strafmaat na de uittocht uit Egypte extreem streng moest zijn. Maar iedereen was bekend met de straf die op bepaalde overtredingen stond. Wie die straf niet wilde hield zich gewoon keurig aan de regels. Iemand was op een vrijdagmiddag buiten aan het hout sprokkelen en zag de zon ondergaan. Het was sabbat, dus had hij moeten stoppen met het werk. Toch bleef hij hout sprokkelen. Hij werd betrapt en op het schenden van de sabbat stond de doodstraf. Dus werd hij gestenigd. Meneer Dawkins, u vertelt met veel gevoel voor drama hoe de man schreeuwde van pijn en hoe erg het was voor zijn familie. Maar u verzwijgt het feit dat die sabbatschender volledig bekend was met het risico dat hij nam. Hij wist dat hij de doodstraf zou krijgen als

hij werd betrap. Ook wist hij wat daarna het lot van zijn gezin zou zijn. Weduwen en wezen hadden een ellendige toekomst als er geen familie was die zich over hen ontfermde. Een weduwe moest dan kiezen tussen bedelen of prostitutie. Als bedelaarster zou ze haar kinderen honger zien lijden en als ze als hoertje geld verdiende, werden haar kinderen uitgescholden en geminacht. De sabbatschender wist dat dit zou gebeuren met zijn gezin als hij gewoon verongelukte. Maar als hij werd gestenigd als sabbatschender, zouden zijn kinderen ook nog worden gezien als ‘de kinderen van een sabbatschender.’ Daardoor zou het later moeilijk voor ze zijn om een huwelijkspartner te vinden. De sabbatschender wist welke ellende zijn gezin zou overkomen als hij werd betrap en gestenigd. Dus die sufferd waagde niet alleen zijn leven, maar ook de hele toekomst van zijn gezin voor een bosje sprokkelhout. Wat een sufferd! Meneer Dawkins, u zegt niets over het onverantwoorde risico dat de sabbatschender nam. In tegendeel: u etaleert hem als zielig slachtoffer en u ontslaat hem van iedere verantwoording voor zijn roekeloze gedrag. **Voetnoot 93)**

Het Midianietenverhaal (Voetnoot 94)

Meneer, u vertelt over het feit dat de Midianieten werden uitgeroeid. Maar u verzwijgt waarom het gebeurde, zodat het net lijkt alsof die mensen zomaar werden aangevallen. Bovendien schrijft u een klagzang die qua stijl prachtig in het Bijbelboek Klaagliederen had gepast. Dit is een letterlijk citaat: ‘Arme onschuldige, zwartgemaakte, afgeslachte Midianieten...’ Voor een deel hebt u gelijk: de Midianieten waren niet zo slecht als we altijd hebben gehoord in de kerk. Maar ze waren ook niet bepaald onschuldig! Toen het volk Israël naar het beloofde land ging, moesten ze over het grondgebied van de Amorieten, de Moabieten en de Midianieten. Maar deze drie groepen mensen hadden de begrijpelijke vrees dat die Israëlische mensenmassa hun akkers zou vertrappen, en wat er nog overbleef van het gewas zou waarschijnlijk gejat worden. Ook zouden hun waterputten gelegegd worden door het dorstige Israël. Natuurlijk beloofde Mozes dat er geen schade werd aangericht. ‘We gaan langs de normale wegen en

Voetnoot 93) **Gam** pag 269 / **Tgd** pag, 281

Voetnoot 94) Pas op: in het Midianietenverhaal zitten gruwelijke details. Zowel de Bijbel als Dawkins zijn er uitvoerig over. Maar wie geen last heeft van zulke details begint met Numeri 21 vers 10 en gaat door tot en met hoofdstuk 25. En in Numeri hoofdstuk 31 lees je over de wraakneming. En hier een tekstverwijzing als je heel precies wil weten wat Dawkins erover zegt: **Gam** pag 265 en 266 / **Tgd** pag. 278

zullen geen akkers beschadigen of water halen uit jullie putten.’ Het is heel goed te begrijpen dat die landeigenaren toch hun twijfels hadden. De Amorieten gaven geen toestemming. Toen zei Mozes: ‘Dan doen we het zonder toestemming.’ De Amorieten probeerden Israël met geweld tegen houden. Ze hadden pech: Israël won, en nam toen al het land definitief in bezit. Inclusief de oogst, de putten en de huizen. De Amorieten stonden voor toen de keus: ze konden vertrekken of zich letterlijk doodvechten. Toen de Midianieten over dat drama hoorden, werden ze bang. Als ze Israël over hun land lieten gaan waren ze hun oogst kwijt en hadden ze lege putten. Maar als ze geen toestemming gaven verloren ze ook nog hun huis en land. Wat een dilemma! Toen ik dit las leefde ik erg mee met de Midianieten. Ik riep: ‘Vraag toch aan Mozes of hij alle familiehoofden een eed laat zweren op alles wat ze heilig vinden. Dan is er nog een kans dat de schade beperkt blijft.’ Maar nee, ze hadden zelf al een oplossing bedacht. Eentje die ze zelf geniaal vonden. Ze zouden Israël laten vervloeken door een zekere Bileam! Als die man een vloek uitsprak gebeurden er altijd vreselijke dingen met de vervloekte. Dus als hij die Israëlsche binnendringers vervloekte was het probleem opgelost. Dat was wel een erg naïeve gedachte. Want ze wisten niet wat er door die vervloeking ging gebeuren. Stel je voor heel Israël doodging op hun grond. Dat zou pas vervelend zijn! Want in dat geval moesten ze meer dan een half miljoen mensen begraven. Ja, en dan ook nog in een ijlt tempo. Want bij woestijntemperaturen gaat het ontbindingsproces extra snel. Nee, ze hadden beter een specifieke vervloeking kunnen vragen. Bijvoorbeeld dat Israël het doodeng zou vinden om over hun gebied te gaan. Dat had de God van Israël misschien ook een goed idee gevonden. Dan zou Israël om hun gebied heen zijn gelopen. Helaas: de Midianieten hadden alleen de vage wens dat Israël hoe dan ook werd vervloekt. De leiders gingen met een grote zak geld naar Bileam. Ze vroegen hem: ‘Vervloek voor ons het volk Israël’. Bileam deed meerdere pogingen, maar het lukte hem niet omdat God ertegen was. Uiteindelijk ging Bileam Israël zelfs zegenen. Omdat hij alleen datgene zou doen wat God hem opdroeg. Door die laatste opmerking krijg je een mooie indruk van Bileam. Maar een eindje verder lezen we over zijn ware karakter. Want hij gaf de Midianieten dit advies: ‘Organiseer een seksorgie met afgodsrituelen voor Israël. Dan wordt hun God kwaad en vernietigt Hij Zijn eigen volk.’ De Midianieten volgden dat advies op, zonder het geringste gewetensbezwaar. Daaruit blijkt wel dat die Midianieten geen keurig nette jongens waren. Helaas

waren de Israëlieten makkelijk te verleiden, want ze waren in Egypte opgegroeid met een afgodencultuur vol perverse seks. Israël werd wel streng gestraft, maar niet vernietigd. En de Midianieten kregen wat ze Israël hadden gegund: de vernietiging van hun volk. Mozes was al tientallen jaren getrouwd met een Midianitische vrouw, dus zocht hij een manier om tenminste een deel van haar volk in leven te laten. Daarom liet Mozes de maagdelijke vrouwen en meisjes in leven. En wanneer ze oud genoeg waren werden ze uitgehuwelijkt aan Joodse mannen. Waarom werden onschuldige jongetjes en niet-maagdelijke vrouwen gedood? Nou, de jongetjes zouden in de toekomst, als volwassen kerels, zeker wraak nemen voor de vernietiging van hun volk. En iedere vrouw die geen maagd meer was kon zwanger zijn. De nog ongebornen jongetjes zouden later als volwassene ook wraak nemen. Want hun moeders zouden vast vertellen dat hun volk was uitgeroeid door Israël! Bovendien: zodra die jongetjes volwassen werden bestond het volk Midian weer uit mannen en vrouwen. Met andere woorden: alle niet-maagdelijke vrouwen en alle kleine jongetjes werden uit genadeloos militaire overwegingen gedood. Dit staat niet in de Bijbel, maar het is wel een logische veronderstelling. Want een Faraó heeft ook vanwege een militaire overweging alle Joodse jongetjes laten vermoorden. (Exodus 1 vers 10)

Meneer Dawkins, u vertelt heel wat heftige dingen over het Oude en het Nieuwe testament. Oorspronkelijk ging ik tenenkrommend openhartig en zeer uitvoerig in op alle onderwerpen die u aanvoert. Helaas “behandelt” u heel wat thema’s in slechts 1 oneliner, een grap of lelijke beschuldiging. Terwijl de kwestie heel wat genuanceerder ligt als je alle relevante informatie kent. Ik behandelde alle informatie die u weglief. Zo groeide mijn manuscript uit tot meer dan duizend pagina’s. Als ik een beroemde schrijver was geweest, had ik het manuscript gewoon kunnen opsplitsen in vier boeken van elk hooguit 250 pagina’s. Maar waarschijnlijk krijg ik maar één kans op publicatie, en een boek van 500 pagina’s is al aan de forse kant. Dus moest ik ongeveer 500 pagina’s prachtige tekst verwijderen. Maar steeds opnieuw groeide het manuscript weer met honderd pagina’s en dan moest ik nogmaals honderd pagina’s schrappen. Ik schat dat ik in totaal zeker achthonderd pagina’s prachtige tekst heb verwijderd. Als schrijver weet u wel hoe pijnlijk zoets is! Dus als u een reactie mist op iets wat u schreef, is die reactie wegens ruimtegebrek geschrapt. Want ik ben nergens bang voor en reageer overal openhartig op. Als

ik er maar even de tijd voor krijg om na te denken, en die tijd heb je als je reageert op een boek of een Facebookbericht. Helaas sta ik in een gesprek minder sterk, omdat je dan direct antwoord moet weten.

Groetjes, Tiny

De Here Jezus als rabbi

Dawkins schreef onder de subtitel 'Is het Nieuwe testament dan beter' een heel positief stukje over de Here Jezus. Daar schreef hij dat Jezus tweeduizend jaar voorliep op Ghandi en Martin Luther King met zijn 'Keer je andere wang toe.' Al heeft Dawkins waarschijnlijk niet begrepen wat de Heer bedoelde met het toekeren van de andere wang. Waarschijnlijk denkt Dawkins alleen maar aan pacifisme. Dus het afzien van geweld. Maar het gaat verder dan dat. Het betekent: vriendelijk zijn tegen iemand die dat niet heeft verdiend. Overwin het kwade met het goede. Ik las in 'Facetten' van Godfried Bomans: 'Een getuige zag hoe men Titus Brandsma mishandelde. Maar er gebeurde iets wonderlijks. De houding van Brandsma was zodanig, dat zijn beul ineens onder de indruk kwam en zijn brute zelfverzekerdheid kwijt raakte. In het bijzijn van vele gevangenen stotterde de beul een verontschuldiging.' Professor Dawkins vertelt wel erg weinig over de Here Jezus, dus vul ik het even aan. Vanwege een bepaald offerfeest waren Jozef, Maria en Jezus met een grote groep afgereisd naar Jeruzalem. De toen nog twaalf jaar oude Jezus was opeens verdwenen. Jozef en Maria dachten aanvankelijk dat hij ergens tussen het grote gezelschap was. Maar uiteindelijk werden Maria en Jozef ongerust. Na lang zoeken vonden ze Hem in de tempel. Maria zei: 'Kind, je vader en ik waren ontzettend ongerust!' (Ze vergat even dat Jozef niet de vader van Jezus was.) Jezus gaf toen een wonderlijk antwoord. 'Jullie weten toch dat ik bezig moet zijn met de dingen van mijn Hemelse Vader?' De Bijbel vertelt dat Jezus zich daarna onderdanig opstelde en meeding naar huis. Ook staat er dat Hij opgroeide tot een prettig mens, gewaardeerd door God en mensen. Het is geen gedetailleerde omschrijving van Zijn jeugd, maar het geeft je wel een idee hoe Hij zich als kind en tiener gedroeg tegenover Zijn moeder en zijn pleegvader. (*tekst g*) Al zei Hij vrijmoedig wat Hij dacht, het was altijd met respect. Verder maakte de Here Jezus er later nadrukkelijk een punt van dat je je ouders moet eren. Dit laat wel zien hoe de jonge Jezus omging met Zijn moeder en Zijn pleegvader Jozef. Als

volwassene was de Here Jezus eens met zijn familie te gast op een bruiloftsfeest. (*tekst h*) De bruidegom had een uiterst pijnlijk probleem. Namelijk: de wijn was op. Maria vertelde dit aan haar Zoon. Je weet wel hoe moeders praten in zo'n geval: 'Jongen, help ze nou even. Dat kun je best!' Toen zei Jezus geïrriteerd: 'Vrouw, waar bemoei jij je mee!' Theologen geven vrome verklaringen voor dat onvriendelijke antwoord. Ik heb alleen een menselijke verklaring. De Here Jezus had waarschijnlijk een hectische dag achter de rug. Misschien was Hij moe of liep hij na te denken over Zijn missie, de zware taak die voor Hem lag. In elk geval had Hij er behoefte aan om even alleen te zijn. Jammer genoeg was Hij moreel verplicht om rond te lopen tussen een massa feestvierders. En toen kwam Zijn moeder ook nog met dat verzoek. Dat verklaart allicht Zijn geïrriteerde reactie. Gelukkig liet Maria zich niet ontmoedigen. Ze zei tegen het rondlopende personeel: 'Doe precies wat Hij je opdraagt! Dan wordt het probleem opgelost.' Waarom zat Maria niet gekwetst in een hoekje te snikken? Ach, ze kende haar Zoon wel zo'n beetje, en ze wist wel dat Hij het niet zo kwaad meende. Maria kreeg gelijk, op de korte en de langere termijn. Allereerst deed Hij toch wat zij wilde: Hij redde het feest door een wonder te doen. En toen Hij aan het kruis hing gaf Hij aan Johannes de opdracht om voor moeder Maria te zorgen. Als gekruisigde moet Hij verschrikkelijk geleden hebben onder extreme pijn. En toch dacht Jezus aan de toekomst van Zijn moeder. Hij was dus duidelijk een liefhebbende Zoon! Dawkins vertelt niets over de liefdevolle zorg van Jezus voor Zijn moeder. Integendeel: hij doet alsof Jezus Zijn moeder altijd zo bot behandelde als Hij deed op dat bruiloftsfeest. En een eindje verder in hetzelfde hoofdstuk noemt Dawkins de Here Jezus een sadomasochist. Dus iemand die erop kickt om zichzelf te kwellen. Maar wie de evangeliën kent, weet dat de Heer een paar maal vluchtte – en zich zelfs eens verborg – toen men Hem van een rots wilde gooien of Hem wilde stenigen. *Bijbeltekst i*) Ook smeekte Hij God de Vader dat Hij niet hoefde te lijden. Dat bewijst wel dat Hij geen sadomasochist was. Alleen op het moment dat Zijn Vader het wilde was Hij bereid een lijdensweg te gaan. En dat deed Hij omdat Hij op die manier miljarden mensen kon redden. Overigens leed Hij in zekere zin Zijn hele aardse leven. Omdat Hij als Gods Zoon beperkt werd door een menselijk lichaam. De bovennatuurlijke krachten die Hij had, werkten slopend op Zijn aardse lichaam. Het was alsof men een

Bijbelteksten *g*) Lucas 2 vers 40 tot en met 52 *h*) (Johannes 2 : 1 tot en met 11) *i*) Johannes 6 vers 70 en 71 maar ook Johannes 17 vers 12

solex had voorzien van een motor die bestemd was voor een Harley-bike. Tante Eef zei altijd: 'Jezus was 200 procent. 100 procent God in een 100 procent menselijk lichaam.' Dat geloof ik ook, al was er misschien ook een emotionele tussenlaag, waarin het goddelijke en het menselijke elkaar beïnvloedde. Daarom was Jezus vaak zo vermoeid, ontmoedigd en gefrustreerd.

Je krijgt pas een zuivere indruk van Rabbi Jezus als je iets weet over joodse rabbi's in die tijd. Joodse rabbi's kozen een aantal intelligente jonge mannen die hun leerling mochten zijn. De leerlingen gingen letterlijk in het voetspoor van hun rabbi. Ze liepen daardoor vaak in een stofwolk, hetgeen niet zo prettig voor ze was. Zij kleetden zich zoals hun rabbi, ze aten hetzelfde, gebruikten zijn uitdrukkingen enzovoorts. Kortom: ze deden hun best om kopieën te worden van hun leermeester. Elke rabbi stelde strenge eisen. Dat was waarschijnlijk een vorm van selectie. Alleen echt gemotiveerde leerlingen hadden alles over voor hun meester. Je hoefde natuurlijk geen vaste volgeling te zijn. Maar als je het graag wilde, dan had de rabbi er recht op om voorwaarden te stellen. Stel je voor dat een rabbi naar een andere streek wilde en van plan was een paar maanden weg te blijven. Dan wilden zijn leerlingen natuurlijk afscheid nemen van de familie. Als moderne westerling denk je: 'Dat kost hooguit een uurtje. En als het echt moet kan het ook nog in tien minuten.' Maar dan ken je de Bijbelse cultuur nog niet! In Bijbelse tijden trok men er een week voor uit om afscheid te nemen. Als een leerling vroeg 'Mag ik mijn vader begraven', dan zei de rabbi dat hij dat over moest laten aan zijn familie. Want een volgeling hoorde zijn Joodse rabbi direct te volgen. Als westerling denk je: 'Zo'n rabbi kon toch wel een uurtje wachten?' Maar in die cultuur werd er minstens een week voor uitgetrokken om de gestorvene te begraven en te bewenen! En als ze na de begrafenis op reis gingen, zou er ook nog een week lang afscheid worden genomen. Rachels familie deed er zelfs tien dagen over! *tekst j*) Dus toen een discipel bij de begrafenis van zijn vader wou zijn, vroeg hij hij in feite of zijn rabbi ruim twee weken wilde wachten! Als iemand bij de trouwerij van een broer wou zijn ging het ook niet om een enkel dagje. Zo'n trouwfeest duurde ook een week. Bij een groep leerlingen zou er altijd wel iemand zo'n verzoek hebben. Dan kon een rabbi nooit op reis gaan. Daarom mocht een volgeling kiezen: direct meegaan of lekker bij zijn familie blijven. In het geval van Jezus was

tekst j) Genesis 24 vers 55 / Genesis 29 vers 27 tot en met 30)

meegaan of lekker bij zijn familie blijven. In het geval van Jezus was het een reis van hooguit enkele weken. Maar het kon ook heel wat heftiger. Stel, een rabbi zag een zeeschip en besloot direct aan boord te gaan om te emigreren. Een leerling kon dan kiezen: zijn rabbi verlaten of iemand een briefje voor de familie meegeven en meegaan met de rabbi. Hij kon het natuurlijk ook net zo handig doen als Elisa. Die richtte een maaltijd aan voor zijn nieuwe rabbi en de aanwezige mensen, en stuurde iemand naar huis om de familie te roepen. Dan kon hij ze tenminste omhelzen voor zijn rabbi hem meenam naar een vreemd land. (1 Koningen 19 vers 19 tot en met 21) Natuurlijk kwam Rabbi Jezus dezelfde problemen tegen als iedere andere rabbi en wat Hij dan zei tegen Zijn volgelingen was ook heel gewoon. Hij zei bijvoorbeeld eens dat Zijn leerlingen een duidelijke keus moesten maken. De letterlijke vertaling van zijn uitspraak klinkt in het Engels net zo beroerd als in het Nederlands:

'Als iemand zijn familie niet haat omwille van mij, is hij geen discipel'
(Lucas 14 vers 26.)

Men had beter de bedoeling kunnen vertalen:

'Je kunt alleen mijn volgeling zijn als je mijn belangen boven de belangen van je familie stelt.' (Lucas 14 vers 26.)

De cabaretière Julia Sweeney koos voor de letterlijke vertaling toen ze het had over de voorwaarde die de Heer stelde. Want ze vroeg: 'Deed Jezus niet precies wat sekteleiders doen? Zorgen dat de discipelen hun familie afwezen, zodat hij ze alles kon inprenten wat hij maar wilde?' *Voetnoot 95*) Nee, dat zag Sweeney toch verkeerd. De Here Jezus genas de zieke schoonmoeder van Petrus. Hoe konden ze weten van haar ziekte als Petrus geen contact had met familie? Verder liepen de discipelen ook zonder de Here Jezus op de markt, in de synagoge en in de tempel. Overal waar de mensen met hen konden praten. Net als iedere andere Joodse rabbi vond de Here Jezus het prima dat zijn leerlingen sociaal contact hadden met familie, vrienden en andere mensen. Maar ze moesten wel alles ondergeschikt achten aan de wensen van hun rabbi. Sweeney en Dawkins vinden dat een extreem harde eis. Maar een werkgever in de 21ste eeuw zegt feitelijk net zoiets: 'Als je voor mij werkt, zijn mijn eisen belangrijker dan de voorkeuren van je familie. Je moet dus kiezen.' Waarom vinden

Voetnoot 95) **Gam** Pag. 271 / **Tgd** pag. 283 en 284

Sweeney en Dawkins de eisen van een moderne werkgever acceptabel en veroordelen zij een rabbi die dezelfde eisen stelt?

Erfzonde, predestinatie, zondeval

Vorige week vroeg een bejaarde broeder aan mij: ‘Hoe zit het nou met de erfzonde?’ Hij stelde die vraag met een felle verontwaardiging, alsof ik de erfzonde persoonlijk had ingevoerd. Ik verzekerde hem ervan dat ik dit niet had gedaan. Deze mededeling kalmeerde hem enigszins en toen gaf ik hem wat informatie. Ter introductie begon ik met: ‘Let op: ik ben een christen die niet is opgegroeid in de Gereformeerde of Hervormde traditie. Ik lees gewoon de Bijbel, en heb niets met welk dogma dan ook.’ De oude man knikte wat ongeduldig. Maar toen gaf ik echt antwoord op zijn vraag: ‘De vergissing dat we gestraft zouden worden voor de zonde van Adam steunt op slordig Bijbellezers. Men citeert vaak uit Exodus 20, en dan de tweede helft van vers 5. Daarin staat dat alle slechte daden van een man worden bestraft tot in de vierde generatie. Dus Mahalaleel, de zoon van Adams achterkleinzoon, ervoer nog de gevolgen van Adams zonde. Verder zegt de Here God in Exodus 20 vers 6 dat Hij de goede daden van een man ‘beloont tot de duizendste generatie’. *Voetnoot 96*) Dus als een zoon van Adam een goed mens was, zouden de eerstvolgende duizend generaties gezegend worden. Helaas waren er ook nakomelingen die zich slecht gedroegen. En die riepen dan weer een vloek af over de familie. Wij hebben niet het strafblad van Adam en Eva geërfd, maar wel hun zondige aard. Zoals een baby geboren kan worden met een erfelijke ziekte. Of we zijn besmet met het kwaad geboren. Zoals er kindertjes worden geboren met de ziekte aids.’ (Psalm 51 vers 7) In elk geval zijn we alleen verantwoordelijk voor de fouten die we zelf maken. Bovendien is er hoop voor wie berouw heeft van wat hij deed. Vlak voor het Bijbelboek Openbaring staan de drie brieven van de Johannes. In de eerste brief staat:

‘Als we onze zonden aan God belijden (en berouw hebben) is God zo getrouw en rechtvaardig dat Hij onze zonden vergeeft en ons reinigt van alle ongerechtigheid. Maar als we zeggen dat we zondeloos zijn maken we onszelf en anderen wat wijs en beweren we dat God een

Voetnoot 96) Vorige week hoorde ik een ontroerende getuigenis. Iemand stamde uit een familie waar alcohol en geweld al vier generaties alles kapot maakte. Toen hij een gezin wou stichten wenste hij voor zijn toekomstige kinderen een gelukkige en liefdevolle jeugd. Daarom besloot hij af te kicken van de drank. Hij kwam van de drank af en werd ook nog christen. Nu hebben zijn kinderen een fijnere jeugd dan eerdere generaties.

een leugenaar zou zijn.’ (*tekst k*) De Bijbel vertelt ons dat God een reddingsplan bedacht: ‘Iedereen die de Jezus aanneemt als Verlosser en Heer is gered.’ Dat staat in Johannes 3 vers 16. Dit aanbod geldt voor iedereen die Zijn volgeling wordt, en probeert te leven zoals het Nieuwe testament ons leert. Maar als het een keer fout gaat en we tonen berouw, dan krijgen we vergeving. Er zijn mensen die de predestinatieleer verdedigen met Romeinen 9 vers 13. In sommige vertalingen staat dat God Esau voor zijn geboorte al haatte en Jacob toen al liefhad. Maar een meer correcte vertaling zou zijn: ‘Ik heb Jacob boven Esau verkozen.’ En het gaat hier niet over hun zielenheil, maar om de positie van familiehoofd. Als je een film bekijkt die je al kent, dan zeg je in het begin al over iemand ‘Wat een gemene kerel’, terwijl hij pas later iets ergs gaat doen. Zo kent God onze levensloop: als een film die Hij eerder zag. God weet: ‘Welke kansen deze persoon ook krijgt, door zijn karakter zal die persoon zich niet bekeren.’ Of: ‘Deze persoon zal de kansen grijpen die hij krijgt en dan is hij gered.’ Dus kan God nu al zeggen wiens naam er in het Boek des Levens staat. Toch is het onze eigen, vrije keus die onze eeuwige bestemming bepaalt. Als je mij niet gelooft, lees dan maar even Johannes 3 vers 16, 17 en 18. De meeste mensen zullen vers 16 wel kennen, maar die andere twee verzen zijn ook belangrijk. In vers 18 staat dat je reeds veroordeeld bent zolang je nog niet hebt gekozen voor de Heer. Dat wordt gezegd omdat we kunnen kiezen. Professor Dawkins zegt dit over de zondeval: ‘Het is onbegrijpelijk dat een eenvoudige fruitdiefstal zulke grote gevolgen heeft. Een standje was voldoende geweest’. Dat vond ik ook, dus deed ik iets wat Dawkins niet deed. Ik dacht er echt over na. Ik ben geen theoloog, maar wel een alerte lezer. Jazeker, de zondeval is echt gebeurd. Er was echt sprake van een verboden boom, het eerste mensenpaar, en de duivel die zich had vermomd als slang. Toch denk ik dat Genesis 3 slechts een beknopt verslag is van wat er allemaal gebeurde. In de Romeinenbrief hoofdstuk 5 staat dat niemand zo erg zondigde als Adam. Dus moet er heel wat meer aan de hand zijn geweest dan alleen maar het eten van die verboden vrucht. Er was in elk geval een verkiezingscampagne en de duivel kreeg alle beschikbare stemmen: die van Adam en Eva. Het eerste mensenpaar had overduidelijk meer vertrouwen in Gods vijand, en dus hebben we die vijand ook als baas gekregen. En wat voor baas! De Here Jezus noemde hem ‘de moordenaar van mensen sinds het

tekst k) 1 Johannes 1 vers 8 tot en met 10

allereerste begin'. Immers: de duivel zorgde ervoor dat we sterfelijk werden. Want hij haalde de mensen over om van de verboden vrucht te eten. In de grondtekst staat: 'Als je van die verboden boom eet zul je stervende sterven.' Dat klopt. Vanaf onze geboorte zijn we stervende. Maar de opbouw gaat de eerste twintig jaar sneller dan de afbraak, zodat kinderen eerst nog groeien. Later wint de afbraak het. Dan takelen we af. Maar wees gerust: de macht van onze letterlijk duivelse "baas" is tijdelijk. God heeft beloofd in de Bijbel dat Hij eenmaal een eind zal maken aan alle ellende op de wereld. Dan wordt Jezus koning over de hele wereld. Toen de in zonde gevallen mens werd verhinderd van de Boom des Levens te eten, kon de vloek van de verboden boom doorwerken en werd de mens sterfelijk. God maakte de Boom des Levens onbereikbaar omdat alleen een sterfelijk mens gered kan worden door Jezus, die de dood overwon.

(28e brief) - Hallo meneer Dawkins,

Tot mijn grote verbazing gaat u er van uit dat de Heer vermoord wilde worden. Dat bewijst wel uw gebrekkige Bijbelkennis. De Heer wou helemaal niet vermoord worden. Hij ging zelfs een paar maal ergens weg omdat een aantal mensen Hem wilden stenigen. Dus hoe komt u op het absurde idee dat Hij vermoord wilde worden? Ach ja, u hebt besloten het apocriefe "Judasevangelie" te geloven. Het is niet zo dat iemand alle gebeurtenissen door de ogen van Judas wou laten zien. Want dan had hij dat in een voorwoord verteld, en zijn eigen naam erbij gezet. Nee, het Judasevangelie is het werkstuk van een lafaard die geen verantwoording wilde nemen voor wat hij schreef, en daarom deed alsof Judas de schrijver was. Die kerel kon niet weten dat men in de toekomst dateringsmethoden zou hebben, en dat zijn bedrog ontmaskerd zou worden als een schrijfsel van 300 jaar na Christus - dus ook 300 jaar na Judas. U acht dit werkstuk van een laffe bedrieger betrouwbaarder dan het verslag van mensen die wel verantwoording aflegden, en zelfs bereid waren te sterven voor hun getuigenis.

Jezus smeekte God de Vader dat Hij niet hoefde te lijden. Maar uiteindelijk deed Hij toch - 100% vrijwillig - wat God de Vader van Hem vroeg. Hij werd niet alleen gekruisigd voor wie toen leefde of eerder had geleefd, maar ook voor de mensen die in de toekomst geboren zouden worden. Het is heel begrijpelijk dat u dit een vreemd idee vindt. Gelukkig weet ik een goede metafoer. In de oorlog zijn er veel Amerikanen, Engelsen, Canadezen en Russen gesneuveld om

Nederland in 1945 te bevrijden van de Duitse bezetter. Dankzij hun offer zijn de generaties van na de oorlog geboren en opgegroeid in een vrij land! Dus zie ik die jongens ook als mijn bevrijders. Zo stierf de Here Jezus ook voor toekomstige generaties. Dus de nu levende mensen kunnen ook gered zijn. Als ze dat willen. Meneer Dawkins, u vroeg: 'Is het niet erg onaardig van christenen dat ze Judas beschuldigen van moord op Jezus?' Ja, dat is inderdaad erg onaardig. Bovendien is het niet correct om zondebokken aan te wijzen, want de hele mensheid is schuldig! Jezus ging die lijdensweg om de zielen van alle mensen te redden. Er zijn mensen die niet gered willen worden. En ze krijgen hun zin hoor, ze hoeven niet naar de Hemel. Als zij straks op de plaats van eeuwige pijniging belanden zullen ze spijt hebben dat ze hun enige kans op redding hebben afgewezen.

Meneer Dawkins, de afgoden waar Israël zo dol op was vergden kinderooffers. Ouders gooiden hun levende baby of peuter in een laaiend vuur. Het is onbegrijpelijk dat ze liever zulke goden dienden dan de God van Abraham. Want Hij vroeg nooit kinderooffers. Slechts één tienermeisje in de hele geschiedenis werd aan Hem geofferd en een andere tiener werd dat lot nog net op tijd bespaard. Ik heb al verteld wat er gebeurde toen God Abraham opdroeg Isaäk te offeren. Het was alleen maar een test: Isaäk ging niet dood. Maar veel van mijn lezers zijn nog niet bekend met Jefta's drama. Hier volgt een samenvatting.

Generaal Jefta had na een gewonnen veldslag tegen God gezegd: 'Wat mij tegemoet loopt als ik thuiskom zal ik offeren.' Hij dacht wellicht aan een geitje of lammetje dat toevallig in zijn richting liep. Maar het eerste dat hem tegemoet kwam was zijn dochter! Hij vertelde zijn dochter wanhopig over zijn gelofte aan God. Zij antwoordde: 'Laat mij met mijn vriendinnen voor een laatste samenzijn de bergen ingaan. Daarna kom ik terug en moet u doen wat u aan God hebt beloofd.' Er zijn mensen die beweren dat Jefta's dochter niet doodging. Ze verhuisde gewoon naar de bergen. Het argument waar deze gelovigen triomfantelijk mee zwaaien is: 'De Israëliische meisjes trokken vier dagen per jaar de bergen in om iets te doen voor Jefta's dochter.' Waarschijnlijk hebben de gelovigen die dit denken een paar belangrijke details gemist. Jefta reageerde radeloos van verdriet, en scheurde als teken van rouw zijn kleren. Zoiets deed je alleen als iemand ging sterven of als je een totale ramp overkwam. Zou Jefta er zo'n drama van hebben gemaakt als zijn dochter alleen maar in de

bergen ging wonen? Verder lezen we in Richteren 11 vers 39 dat ze na twee maanden terug keerde uit de bergen om haar vader zijn belofte te laten uitvoeren. Jefta's dochter bleef niet in de bergen en stierf echt. Wat kwamen de Israëliëse meisjes vele generaties lang doen in de bergen? Nou, de dood van een heldin herdenken. Over Isaäk kun je nog zeggen dat hij misschien verbijsterd was door de onverwachte situatie en zich daarom niet verzette. Maar Jefta's dochter had twee maanden de tijd om na te denken. Ze had ook de gelegenheid om te vluchten met haar vriendinnen. Maar toch ging ze terug naar haar vader en liet zich vrijwillig offeren. Meneer Dawkins, u beweert in uw boek dat God zich verheugde op het offeren van Jefta's dochter. Waar haalt u die onzin vandaan? Ik heb het verhaal voor alle zekerheid nog eens nagelezen. Nergens wordt er gesproken over wat God voelde of dacht. God heeft in dit drama alleen de rol die Jefta Hem gaf. Namelijk: Jefta beloofde iets, denkende aan een geitje of een lammetje. En hij dacht dat hij zijn dochter moest offeren toen zij hem als eerste tegemoet liep. Hij had ook naar een profeet kunnen gaan en dan vragen: 'Mag ik net als Abraham een schaap offeren in plaats van mijn kind? Of mag mijn dochter God dienen als profetes?' Helaas heeft Jefta daar niet aan gedacht. Waarom heeft God geen profeet of engel gestuurd om Jefta te zeggen dat hij zijn dochter niet mocht offeren? De Bijbel geeft geen antwoord op die vraag. De moraal van dit drama is: 'Belooft niet zomaar wat aan God of mensen als je niet precies weet wat de gevolgen van die toezegging zijn. En zeker niet als er anderen bij betrokken kunnen raken. Heb je teveel beloofd, vraag dan of een alternatief mogelijk is.

Groetjes, Tiny

Contrast

Sint Maarten is een traditie waar ik fijne herinneringen aan heb. *voetnoot 97*) Begin november waren er vrolijk gekleurde lampionnen te koop. Maar onze zelfgemaakte lampionnen waren een stuk stoerder. Ze waren van zwart karton waar figuren uit waren geknipt. Daarachter plakten we transparant gekleurd papier. Dat gaf het contrast van glas

Voetnoot 97) Kinderen lopen op de avond van elf november met lampionnen langs de deuren, in de hoop op snoep of een dubbeltje. Er worden grappige liedjes gezongen, waarmee de mensen werden aangemoedigd om gul te zijn. Wie meer wil weten over de herkomst van Sint Maarten: kijk even op Google.

in lood. De kleuren kwamen extra prachtig uit door de inkadering met het zwarte karton. En het effect werd versterkt door het kaarsje achter het gekleurde, doorzichtige papier. Ik zie er een symboliek in. Het inktzwarte zondebesef kan een gelovige erg deprimeren. Maar de kleuren ‘hoop’, ‘verlossing’ en ‘blijdschap’ komen daardoor wel extra goed over. Vooral omdat het Licht der wereld er achter staat. Dat Licht is de Here Jezus, de Zoon van God. Door Zijn verlossingswerk hebben we hoop en blijdschap. De baptistendominee Wim Munters reageerde erg enthousiast toen ik deze metafoor vertelde. Hij zei: ‘Er zijn kerken waar alleen over de zonde en onze verloren staat wordt gepreekt. Dat maakt veel mensen radeloos. Helaas zijn er ook kerken waar het woord ‘zonde’ taboe is. Dat is ook erg, want als je niet weet dat je een verloren zondaar bent, zie je ook niet in waar je de Here Jezus voor nodig bent. Het evangelie zoals de Bijbel die brengt lijkt inderdaad op jouw lampion. Wij zijn ons bewust van onze zondige staat, maar gelukkig hebben wij ook de blijdschap van het evangelie’. Professor Dawkins vertelt dat lang geleden werkelijk alle christelijke theologen een obsessie hadden met zonde en afstraffing. Men was zo bezig met het zwarte zondebesef, dat men niet toe kwam aan de kleuren van genade, hoop, vergeving en de redding van zielen. **Voetnoot 98)** Nou lees ik toevallig hetzelfde Heilige Boek als die theologen. Maar ik lees daar toch een heel wat prettiger boodschap in. Neem nou Zacheüs, een gehate tollenaar. Hij mocht van de Romeinse bezetter extra veel wegenbelasting innen, en het teveel mocht hij in eigen zak steken. Daarom werd hij gehaat. Hij was een klein mannetje en niemand gaf hem de kans iets te zien toen de Here Jezus voorbij kwam. Zacheüs klom toen maar in een boom. Zo zag hij alles, maar hij werd zelf ook gezien! Want de Jezus riep: ‘Zacheüs, kom naar beneden! Ik kom nu bij jou op visite!’ Jezus trok zich er niets van aan dat iedereen het hoorde. Men mocht weten dat Hij omging met ‘dat stukkie tuig’. Maar Zacheüs was niet zo slecht als men dacht. Want hij was zo blij met de vriendelijke houding van de Heer dat hij zijn leven ging beteren. Hij zou zich niet meer schuldig maken aan afzetterij. Zo werd hij een gerespecteerde burger. **Bijbeltekst L)** Volgens de Bijbel is

Voetnoot 98) Gehoord in de televisieserie ‘God in de lage landen’: Erasmus vertelde dat de theologische opleidingen in zijn tijd zelfs geen enkele aandacht hadden voor het evangelie! Daardoor komt het dat men in sommige kerken alleen maar spreekt over hel en verdoemenis. De kans dat je naar de hel gaat is volgens die kerken groter dan 99%. Terwijl de Bijbel zegt: als je de Here Jezus aanneemt ben je gered! Johannes 3 vers 16, 17 en 18 / de eerste Johannesbrief hoofdstuk 1 vers 7.

er feest in de Hemel wanneer een zondaar of zondares tot bekering komt. Kijk, ik heb het nu ook over de zonde gehad. Maar het was niet deprimerend, omdat het ook over hoop ging. Overigens zit er in het verhaal van Zacheüs ook een les die ik nog nooit in de kerk heb gehoord. De les leerde ik in de praktijk. Een vriendin van me had een zoon die deel uitmaakte van een nogal ruig milieu. Dus zag ik bij mijn vriendin thuis vaak jongens die vol tatoeages en piercings zaten. Als ze met vrienden waren konden ze erg lastig zijn. Maar in hun eentje vielen zij vaak reuze mee. Op een dag was ik bezig in de tuin van mijn tante toen er zo'n jongen passeerde. Hij droeg een boxershirt zodat je bijna al zijn tatoeages zag. Verder had hij in zijn ene hand een biertje en aan de andere hand een hondenriem met een bijterig hondje. Omdat hij me herkende kregen we 'over de heg' een gemoedelijk praatje. Al gauw hoorde ik boven me een balkondeur opengaan. Ik wist dat daar de bovenbuurvrouw stond: de grootste roddelaarster van de buurt. Als ik bleef praten met die jongen ging ze vast tegen iedereen zeggen dat ik ook 'ook van dat soort' was. Heel even wilde ik om die reden het gesprek beëindigen. Maar toen hoorde ik een vertrouwde stem in mijn hoofd. 'Denk er eens aan hoe Jezus reageerde op Zacheüs, toen iedereen keek.' Ik begreep de les, en heb nog een minstens half uur met die jongen gepraat. Toen die jongen wegliep hoorde ik de balkondeur boven me dichtslaan.

De gelijkenis van de vergooide kans.

Sommige mensen menen dat ze de Heer niet hoeven aan te nemen als Verlosser. Zij zeggen: 'God is Liefde. Hij laat echt niet toe dat we in de hel belanden.' Als iemand dit zegt, vertel ik hem een zelf bedacht verhaal over een arme weduwe met twee kinderen. Vroeger kon je alleen studeren als je rijke ouders had. Wie in een arbeiderswijk werd geboren had dus geen kans op een beter bestaan. Maar een arme weduwe was bereid keihard te werken, en zo te sparen voor de studie van haar kinderen. Gelukkig had ze een aardige buurvrouw die op de kinderen lette. Dus kon de weduwe twee en soms drie baantjes tegelijk hebben. Ze werkte keihard, dag en nacht. Toen haar zonen de leeftijd hadden om naar de universiteit te gaan, had ze genoeg gespaard om hen te laten studeren. Nou ja, ze zouden wel naast hun studie een baantje moeten nemen voor de huur van een kamer en wat eten, maar dankzij moeders 'studiebeurs' was studeren zeker mogelijk. Een van beide zoons ging ijverig studeren. Maar de andere zoon smeedt het geld

Bijbeltekst L) Lucas 19 vers 1 tot en met 11. Lees ook even Lucas 15 vers 7 en 10

over de balk. Hij vierde dagelijks feest met de vrienden die hij opeens bleek te hebben en genoot van allerlei luxe. Toen hij er eindelijk zin in had om te studeren, was zijn geld op. Hij dacht zorgeloos: 'Ik vraag gewoon weer geld aan mijn moeder! Ze houdt van me, dus helpt ze me wel.' Maar zijn moeder zei: Jij kreeg net als jouw broer de helft van mijn spaarpotje, en daarmee de kans op een carrière en een goed leven. Helaas heb je die kans vergooid. Nu moet je leven in de ellende waarvoor ik jou wilde behoeden.' De jongen vroeg wanhopig: 'Maar moeder, u houdt toch van me?' Zijn moeder zuchtte. 'Natuurlijk hou ik van je. Daarom heb ik mijn lichaam totaal versleten met hard werken om voor jou en je broer studiegeld te verdienen. Maar nu is mijn lichaam op. Met dit versleten lichaam kan ik niet nog eens 15 jaar dag en nacht werken. Het is al moeilijk om geld te verdienen voor mijn eigen armoedige levensonderhoud. Je had maar één kans op een fijne toekomst, en die heb je vergooid. Nu zit je vast in het armoedige bestaan dat ik je had willen besparen.' Kijk, zo hebben God de Vader en de Here Jezus alles gedaan om onze ziel te redden. De Zoon van God daalde af naar de aarde, werd daar geboren als Jezus en leed 33 jaar onder de beperkingen van een menselijk lichaam. Daarna stierf Hij op een van de gruwelijkste manieren waarop een mens sterven kan. En de Almachtige God moest toen machteloos toezien hoe Zijn Zoon leed. Dat was allemaal nodig om ons te redden van hel en verdoemenis. Als dat geen liefde is, wat is het dan wel? Maar wie dat ultieme offer van God de Vader en God de Zoon afwijst, kiest er zelf voor om verloren te gaan. Dat staat in wat ik 'Het complete evangelie' noem: Johannes 3 vers 16, 17 en 18. Veel mensen kennen alleen de eerste twee verzen, maar het derde vers is ook erg belangrijk. Daarin staat: 'Als je de Heer niet hebt gevraagd als Verlosser ga je verloren.' Iemand noemde vers 18 liefdeloos. Mijn antwoord was: 'Dat zie je verkeerd. Uit liefde laat God de mensen vrij in hun beslissing. Hij redt alleen mensen die gered willen worden. Wie Gods Zoon niet accepteert als Redder, wordt geen redding opgedrongen. Niemand zal in de Hemel kunnen zeggen dat hij tegen zijn wil is gered.' Maar de ander kwam met een bezwaar waar ik wel even van moest zuchten. 'Hoe zit het dan met de mensen die uit onwetendheid sterven als oprechte atheïst, of die wellicht net zo oprecht een andere godsdienst belijden?' Helaas geeft de Bijbel geen duidelijk antwoord op die vraag. Al kan ik me niet voorstellen dat God mensen verloren laat gaan als ze geen eerlijke kans hebben gehad. Maar die vraagsteller kent het evangelie, dus *hij* heeft geen verzachtende omstandigheid.

Judas Iskariot, de verrader

Judas had een raar soort dankbaarheid kunnen voelen. Want omdat de Heer hem het baantje van penningmeester had gegeven kon hij af en toe een graai in de kas doen. Maar Judas was niet alleen maar een ordinaire dief. Hij voelde ook nog duidelijk een diepe minachting voor de Heer. Dat blijkt uit allerlei kleinigheden. Die combinatie van hebzucht en minachting maakte Judas tot een potentiële verrader. Ik vertel dit even, zodat je zijn uitspraak in het volgende drama goed kunt beoordelen. Een zekere Maria Magdalena had een zondig leven geleid. Maar ze had zich bekeerd en was daarna een keurige vrouw geworden. De Here Jezus – de Zoon van God - had haar alles vergeven. Natuurlijk was ze Hem erg dankbaar. **Voetnoot 99)** Toen de Heer eens ergens op bezoek was ging ze erheen om haar dankbaarheid te tonen. Ze viel huilend op haar knieën en haar tranen drupten op de voeten van de Heer. Ze droogde Zijn voeten met haar lange haar, en zalfde Zijn voeten met nardusolie. Dat was een heerlijk geurende vloeistof, die die door menige vrouw werd bewaard voor haar huwelijk. Dus was het een bijzonder offer vanwege de emotionele betekenis. En de Heer waardeerde het. Maar de andere aanwezigen dachten vooral aan de financiële waarde. Johannes schrijft in zijn evangelie: ‘Toen Maria de Here Jezus eerde met die dure olie noemde Judas Iskariot dat verkwesting. Judas zei: ‘De nardusolie had verkocht kunnen worden en het geld hadden we dan aan de armen kunnen geven.’ Hij zei dit niet omdat hij zich bekommerde om de armen. Nee, hij had het lekker voor zichzelf willen gebruiken. Dit zegt Johannes. (Johannes 12 vers 1 tot en met 11) Maar volgens andere evangelisten zei iedereen zoiets. Of knikte iedereen instemmend toen Judas het had over de arme mensen? Geloof me, als Maria Magdalena geld aan de armen wilde geven had ze daar echt niet haar nardusolie voor verkocht. Zij wilde de Here Jezus eren met het kostbaarste dat ze had. Helaas: door de dagelijkse omgang met de Here Jezus vergaten de discipelen soms even hoe bijzonder hun Rabbi was. Vandaar dat ze allemaal vonden dat de olie verkocht had moeten worden om het geld aan de armen te kunnen geven. Ze dachten dit oprecht. Maar de Heer

Voetnoot 99) Elke zonde die we begaan is een zonde tegen God. Omdat Hij ons maakte, en we door elke zonde misbruik maken van Zijn schepping. Immers: voor alles wat we denken en doen gebruiken we het lichaam dat God maakte. Dus ook voor slechte gedachten en handelingen. Daarom zijn God en Zijn Zoon zijn de enigen die ons echt alles kunnen vergeven

zei: ‘De armen heb je altijd bij je om te verzorgen. Maar Ik zal er niet altijd zijn.’ Natuurlijk was die discussie ‘een praten achteraf’, want de nardusolie was al uitgegoten. Er kon dus niets meer worden verkocht. Hierdoor miste Judas de kans op een extra zakcentje. Want reken maar dat hij een deel van het geld in eigen zak had willen steken! Toen bedacht hij een manier om toch aan geld te komen. Hij zou de Heer verraden! Dat leverde hem ongetwijfeld een flink verradersloon op. Hij ging naar de farizeeërs en beloofde dat hij Jezus zou uitleveren. Op de avond van de uitlevering gebruikten de Heer en Zijn discipelen een eenvoudige maaltijd. En rond die maaltijd gebeurden er een paar ongewone dingen. Het begon er mee dat er in het gehuurde zaaltje geen slaaf aanwezig was om de voeten te wassen. Dat was een serieus probleem. Want er werd half liggend gegeten, dus waren je voeten bijna op gelijke hoogte als de tafel. Daarom moesten ze schoon zijn. Wie moest nu de voeten gaan wassen? Geen enkele discipel wou zich vernederen tot zulk werk. Maar tot hun grote schrik deed de Here Jezus opeens het schort voor en knielde om ieders voeten te wassen. Petrus voelde zich er schuldig over. Hij riep: ‘Heer, dat kan niet hoor, ik moet juist **Uw** voeten wassen!’ Maar Jezus zei: ‘Petrus, als Ik jouw voeten niet mag wassen, hoor je niet bij Mij!’ Petrus riep toen direct vol eerbiedig enthousiasme: ‘Heer! Was ook mijn handen en mijn hoofd!’ De Heer glimlachte en zei: ‘Nee, zo is het ook goed.’ Als Judas Iskariot zich zo beschaamd had getoond als Petrus, was dat begrijpelijk geweest. Immers: hij was van plan de Heer te verraden. Maar hij zei of deed niets waaruit ook maar een beetje schaamte bleek. Toen alle voeten gewassen waren zei de Heer: ‘Ik wil dat jullie voortaan elkaars voeten wassen’. Hij bedoelde ermee, dat je nederig hoort te zijn in je opstelling. ‘Zie de ander als een beter mens dan jij.’*(tekst m)* Tijdens de maaltijd vonden er gesprekken plaats die je alleen begrijpt als je iets van de Bijbelse cultuur weet. Ongeveer 2000 jaar geleden was het in Israël gewoon om brood te breken en de brokjes in een schaal gerstepap te dopen. Dat was de manier van eten, en je deed het allemaal in dezelfde schaal. Officieel mocht je nooit tegelijk met de gastheer je brood in de schaal doen. Al was die etiquette bij vrienden wat minder streng. Wegens de vertrouwelijke relatie gebeurde het vaak dat vrienden tegelijk met hun gastheer hun brood in de schaal doopten. Dat ging per ongeluk, en niemand die dat een probleem vond. Verder: als de gastheer jou extra wilde eren

doopte hij een stuk brood voor jou in de schaal en gaf het je. Nu je de tafelregels kent, zul je beter begrijpen wat de Heer zei bij die maaltijd op de avond van de arrestatie. Op een zeker moment zei de Here Jezus: ‘Iemand van jullie zal Mij verraden.’ De discipelen waren daar wel even stil van. Daarna vroegen ze wie de verrader was. De Heer antwoordde: ‘De verrader is degene die ik extra eer met een ingedoopt stuk brood. (tekst n) Ook heeft de verrader zijn brood tegelijk met mij in de schaal gedoopt. (tekst o) Dat was om twee redenen een vaag antwoord. Ten eerste eerde de Heer alle discipelen door hen een stuk ingedoopt brood te geven. Dit deed Hij ook voor Judas. Misschien gaf Hij net een stuk brood aan Judas toen Hij zei ‘degene voor wie ik een stuk brood indoop.’ Zo liet Hij zien: ‘Judas, je krijgt dezelfde behandeling als de anderen.’ Ten tweede doopten alle discipelen tegelijk met de Heer hun brood in de schaal, en kreeg brood in de schaal, en kreeg niemand daar ooit een vermaning voor. Toen alle discipelen verontrust riepen: ‘Ben ik het Here?’ zei Jezus alleen maar: ‘Je zegt het’. Maar niemand wist tegen wie Hij het zei. De gelijke behandeling die Judas kreeg maakte niet dat hij spijt kreeg van zijn geplande verraad. Integendeel: hierdoor besloot Judas de Heer echt te verraden. De Bijbel zegt dat de duivel bezit van hem nam. Dat is geen dichterlijke taal, het is letterlijk zo bedoeld. Want als je slechte gedachten en gevoelens voor jezelf gaat rechtvaardigen, kan het kwaad echt bezit van je nemen. Het wordt een deel van je denken. Dat kun je zien aan Kaïn, maar ook aan koning Saul. En aan Judas natuurlijk. **Voetnoot 100)** Als je je eigen zwakheid kent, moet je er gewoon voor uit komen. Judas kende zijn eigen hebzucht. Hij had tegen Jezus moeten zeggen: ‘Meester, laat een ander penningmeester zijn. Ik vrees dat ik niet bestand ben tegen de verleiding van zoveel geld.’ Maar hij zei niets tegen de Heer, omdat hij af en toe een greep in de kas wilde doen. Geloof me, bij elke diefstal kreeg de duivel hem steeds meer in zijn greep. En op die fatale avond nam hij Judas definitief in bezit. Judas moest als manager nog van alles regelen voor het komende feest, het Pascha. Dus zei de Heer tegen hem: ‘Wat je nog te doen hebt, doe dat maar snel.’ Sommige mensen beweren daarom dat de Here Jezus aan Judas de opdracht gaf Hem te verraden. Dat is een absurde veronderstelling. Want de Heer heeft

Voetnoot 100) Ik raad je aan om het boek ‘strijd om je denken’ te lezen, en ook de dagboekversie, van Joyce Meyer. Oorspronkelijke titel: ‘Battlefield of the mind Devotional, 100 insights that will change the way you think.’

Bijbeltekst / n) Mattheüs 26 vers 23 o) Johannes 13 vers 26 en psalm 41 vers 10 /

Judas tijdens de maaltijd op allerlei manieren gewaarschuwd. Hij zei bijvoorbeeld: ‘Een van jullie is een duivel.’ *tekst p*) In Zijn gebed als Hogepriester noemde Judas zelfs ‘de zoon des verderfs’. *tekst q*) Zou Hij zulke dingen gezegd hebben als Hij Judas een opdracht tot uitlevering had gegeven? En zou Judas zelfmoord hebben gepleegd als hij in opdracht van de Heer had gehandeld? De Heer zou in dat geval ook tegen de andere discipelen hebben gezegd dat ze niet boos mochten zijn op Judas. Maar helaas, Judas was een echte verrader. Toen Judas met de farizeeërs en soldaten naar Getsemane ging, zei hij: ‘Degene die ik met een kus begroet moet je arresteren.’ Daarna liep hij vlug voor die agressieve bende uit, en begroette de Heer. Ik heb me weleens afgevraagd waarom Judas de Heer wilde verraden. Het verradersloon van 30 zilverstukken was een leuk bedrag, maar als penningmeester kon Judas regelmatig wat geld uit de kas halen. Dat leverde in de loop der jaren heel wat meer op dan 30 zilverlingen. En als Jezus gearresteerd werd, verloor Judas die bron van inkomsten. Ja, dat begreep Judas natuurlijk ook. Maar waarschijnlijk dacht hij: ‘Als de Here Jezus wordt gearresteerd, doet Hij ongetwijfeld een wonder en komt Hij weer vrij. Daarom doe ik alsof ik niets te maken heb met die farizeeërs en soldaten. Want dan houdt Hij mij als penningmeester. Dat verradersloon is gewoon een leuk extraatje.’ Dit slimme plan staat niet in de Bijbel. Maar het is een logische conclusie op basis van wat Judas deed. Want hij liep een eind voor de soldaten uit alsof hij niets te maken had met die mensen achter hem. En hij versterkte die illusie door de Heer te begroeten met een kus. Het was voor Judas wel even schrikken toen de Here Jezus echt werd gearresteerd en ook echt dood zou gaan! Natuurlijk was Judas bang voor wraakneming door de andere discipelen. (Hij had al iemand zien zwaaien met een zwaard!) En dan was er ook nog de dag des oordeels: God zou hem zeker straffen. Hij bedacht heel naïef deze oplossing: ‘Misschien kan ik het nog tegenhouden. Als ik het geld teruggeef en zeg dat Jezus onschuldig is laten de farizeeërs Hem vast wel weer vrij!’ Hij rende naar de tempel en riep: ‘Ik heb een onschuldige verraden.’ Maar de farizeeërs zeiden alleen maar: ‘Dat is dan jouw probleem’. Met andere woorden: ze lieten de Heer niet gaan. Hij zou echt worden gekruisigd. Toen gooide Judas het verradersloon wanhopig op de tempelvloer, rende weg en pleegde zelfmoord. Ik heb een lange tijd deze gedachte gehad: ‘Judas was zo wanhopig, dat hij direct zelfmoord pleegde. Hij

had ook met al zijn wanhoop aan de voet van het kruis op zijn knieën kunnen gevallen en dan de Heer om vergeving smeken. Zou de Heer hem hebben vergeven? Natuurlijk wel. Dat paste bij het karakter en de missie van de Heer.’ Maar vanmorgen besefte ik iets belangrijks. Als Judas echt berouw had gevoeld, had de Heer hem niet omschreven als een duivel en een zoon des verderfs. Daarom weten we dat Judas alleen maar bang was voor *de gevolgen* van zijn daad. Sommige mensen geloven de leugen in het apocriefe Judasevangelie. Namelijk de bewering dat Judas van de Heer de opdracht kreeg Hem uit te leveren. Als jij dat ook denkt, heb je hier wat stof tot nadenken:

Door moderne dateringsmethoden weet men dat het Judas-evangelie niet afkomstig kan zijn van Judas. Het is 300 jaar later geschreven door een vijand van de Heer die leugens wilde vertellen, maar te laf was om het onder zijn eigen naam te doen. Die schrijver “leende” de identiteit van Judas om de Heer anoniem te kunnen beschuldigen van een laaghartig soort bedrog! Hij wekte opzettelijk de indruk dat Judas dat “evangelie” schreef. Natuurlijk wist hij niet dat men later een dateringsmethode zou ontwikkelen. Dus kon hij ook niet weten dat zijn nep-evangelie door de mand zou vallen als geschreven in 300 jaar na Christus, dus ook 300 jaar na Judas. Verder heeft Dawkins alleen maar een vaag vermoeden dat deze in het Koptisch geschreven boekrol een vertelling kan zijn op basis van een Griekse bron. (*Voetnoot 101*)

a. De rabbijnen hebben door de eeuwen heen erg negatief geschreven over Jezus. Dus is het goed mogelijk dat een vijandige rabbijn een leugenverhaal schreef, en de verantwoording ervoor afschoof op Judas Iskariot. Nee, het was niet zo dat hij alleen maar ‘vanuit de beleving van Judas’ schreef. Want in zo’n geval vertelt de auteur het in een inleiding en zet hij er ook zijn eigen naam bij. Nee, die vijand van de Heer wilde de mensen laten denken dat Judas echt de schrijver was. Dat was niet alleen laf, maar ook wreed. Want in 300 na Christus hadden maar weinig mensen een Bijbel. De ongelukkigen die alleen het Judasevangelie kenden, verloren alle hoop op redding. Immers: de Heer werd neergezet als een bedrieger. Zouden die mensen nou verloren gaan omdat ze de Here Jezus niet hebben aangenomen als

Voetnoot 101) Wil je precies wilt weten wat Dawkins hierover zegt? Kijk dan in zijn trefwoordenlijst naar Judas Iskariot, daarbij staat de pagina waar Dawkins zijn visie op Judas vertelt. Het Judasevangelie wordt daar ook besproken.

hun Verlosser en Heer? Maar ze wisten toch niet beter? Ik hoop vurig dat de Heer voor zulke tragische gevallen toch een oplossing heeft. Helaas zegt de Bijbel daar helemaal niets over.

b. Dawkins schrijft: 'C14-datering wijst uit dat het Judasevangelie van circa 300 na Christus is, maar waarschijnlijk is het gebaseerd op een ouder Grieks geschrift.' Hoe weet hij dat? Kan hij bewijzen dat er ooit een Griekstalig Judasevangelie was? Nee, integendeel. Hij zegt dat het document onder vage omstandigheden is opgedoken in Egypte. Dus niet bij een duidelijk aangegeven archeologische vondst. En toch gelooft Dawkins er net zo sterk in als dat wij in de Bijbel geloven. Ik zou er niet van opkijken als men later ontdekt dat er een zeer handige vervalser achter zit. Misschien dat de vervalser lege perkament-rollen van 300 jaar na Christus had, en dat hij originele inkt had of kon maken. Dan was het erg simpel om een nep-evangelie te schrijven.

c. Dawkins heeft de Griekse vertaling van de Aramese grondtekst keihard neergesabeld als volstrekt waardeloos. En Dawkins ziet het Judasevangelie als een vertelling op basis van die - volgens hem waardeloze - Griekse vertaling. Waarom acht hij die vertelling een stuk betrouwbaarder dan de volgens hem waardeloze bron ervan? Professor Dawkins kan weten dat 'de vertaling van een vertaling' verder afstaat van de oorspronkelijke tekst dan de eerste vertaling. En dan gaat het nog om gewetensvolle vertalers. Maar een vrije vertelling is een interpretatie, een soort overlevering op papier. En volgens Dawkins is het Judas-evangelie een Koptisch-talige interpretatie van de volgens hem waardeloze Griekse vertaling. *Voetnoot 102)*

Professor Dawkins stelt een vraag waar veel gelovigen ook mee zitten. Namelijk: 'Men zegt dat het verraad van Judas een noodzakelijk onderdeel van het verlossingsplan was. Ook zegt men dat dit eeuwen voor zijn geboorte al vastlag. Is het dan wel eerlijk dat hij wegens zijn verraad wordt veroordeeld? Hij had toch geen keus?' Gelukkig weet ik een goed antwoord op deze vraag. Nee, Judas is niet geboren voor het verraden van Jezus. Iedere vriend van de Heer had de verrader kunnen zijn. Maar God kent de toekomst als een film die Hij al eerder heeft gezien. En dus kon Hij de profeet heel secuur vertellen wat Judas zou gaan doen. Toch was het heus een vrije beslissing van Judas.

Voetnoot 102) Kijk naar een lange voetnoot in hoofdstuk 3, onder de subtitel 'Het argument op basis van de Heilige Schrift'

(29^e brief) - Hallo meneer Dawkins.

In 1998 las ik een oud boek, geschreven door een dominee. Het ging over ‘het kerstcomplot van Bethlehem’. Alle inwoners van Bethlehem waren daarbij betrokken. En de duivelse herbergier had de leiding. Toen ik dat boek las viel mijn mond open van verbazing. Ik had nog nooit iets gelezen over dat complot. Hoe kon ik zo iets nou missen tijdens het Bijbellezen? Natuurlijk las ik nog eens zorgvuldig het hele kerstverslag in Mattheüs en Lucas. Wat ik toen ontdekte was verbijsterend. Dat hele complot met alle huiveringwekkende details was slechts een “interpretatie” van het bekende zinnetje ‘Er was geen plaats in de herberg’. (Lucas 2 vers 7) Sommige theologen doen zulke dingen regelmatig: een simpel zinnetje enorm opblazen. En andere theologen zijn in staat om een duidelijke tekst in de Bijbel af te zwakken tot iets vaags. En vaak halen ze de filosofieën van andere theologen aan als “argument”. Iemand gaf de volgende verklaring: ‘Bij theologische opleidingen heeft de Bijbel, Gods Woord, vaak een bescheiden bijrol. Men verdiept zich alleen maar in de verhandelingen van andere theologen, die de Bijbel ook nauwelijks open deden.’ Het niet of nauwelijks lezen van de Bijbel is overigens geen specifieke tekortkoning van christelijke theologen. Want een orthodox joodse man zei in een interview dat hij nooit las in de Heilige Schrift! Zijn geloof bestond alleen maar uit traditionele opvattingen en rituelen. En dit zei hij ongegeneerd, zonder het te zien als een tekortkoming. Meneer Dawkins, wanneer christelijke en Joodse theologen onzin uitkramen zullen critici zoals u en Hartung het graag aanvallen alsof het een Bijbelgetrouwe uitspraak betreft. Zo kunnen jullie de Bijbel in diskrediet brengen vanwege iets dat niet in de Bijbel staat of vanwege een tekst die – in het verband, in de context gelezen – een heel andere betekenis heeft. John Hartung liet de rabbijn Mozes Maimodiness eventjes bepalen hoe God de tien geboden bedoeld zou hebben. **Voetnoot 103**) Bijvoorbeeld de regel ‘Gij zult niet doden’. Volgens Rabbijn Maimonidess mocht je geen Joden vermoorden, maar wel heidenen. En als de Bijbel het over ‘de naaste’ heeft, worden daar volgens Maimodiness alleen joden mee bedoeld. Oh ja? Ik heb gehoord dat er in het Oude Testament ongeveer 36 voorschriften staan, waaruit blijkt dat de vreemdeling recht heeft op een fatsoenlijke behandeling. Ik ken slechts drie van die voorschriften. Als je deze

Voetnoot 103) **Gam** 275 / **Tgd** pag 288)

aandachtig leest, ben je de overige 33 voorschriften niet meer nodig:

a. Leviticus 19 vers 34a zegt: ‘Behandel de vreemdeling als een geboren Israëliet. Heb hem lief als uzelf.’

b. Exodus 20 vers 10 zegt: ‘En als de jood uitrust op de zevende dag, mag zijn slaaf ook uitrusten. Net als de vreemdeling in Israël.’

c. In Maleachi 3 vers 5 zegt God: ‘Ik zal een snelle aanklager zijn tegen (...) mensen die de vreemdeling slecht behandelen. Dat zijn de mensen die mij niet eren.’ Met andere woorden: God trekt het zich persoonlijk aan hoe je omgaat met allerlei kwetsbare mensen, waaronder de vreemdeling! Als je een kwetsbare groep niet netjes behandelt ziet God jou als iemand die Hem niet eert! (Lees ook even Mattheüs 25 vers 31 tot en met 46)

Kortom: de Heilige Schrift laat zien dat de niet-joodse vreemdeling evenveel recht heeft op een nette behandeling als een geboren Israëliet. En zoals u weet hebben Joodse en niet-Joodse christenen ook nog het Nieuwe Testament. De apostel Paulus schreef in een brief aan christenen: ‘Wees gastvrij tegen de vreemdeling. Want sommigen hebben door hun gastvrijheid onbewust engelen ontvangen.’ Abraham ontving ook gasten die overduidelijk geen joden waren. Een van de drie was duidelijk een vorst, want Abraham sprak hem aan met ‘Mijn heer.’ Later bleken die gasten God en twee engelen te zijn! **Bijbelteksten t)** Wanneer men in Bijbelse tijden sprak over gastvrijheid en herbergzaamheid, ging het dus ook over het ontvangen van echte vreemdelingen. Mensen die niet van je eigen volk hoefden te zijn. Bij God gaat het vooral om je eigen intentie: je mag zelf geen vijand zijn. Het gaat erom dat jij een ander ziet als een medemens. **tekst u)** De wet ‘Gij zult niet doodslaan’ zegt dus dat je niemand mag vermoorden. Beweert Maimodiness iets anders? Theologen mogen filosoferen zoveel ze maar willen. Maar als zij Gods Woord tegenspreken hebben zij net zo weinig Goddelijk gezag als de spelers van een voetbalelftal.

Jericho

Meneer Dawkins, u vertelde over een psychologisch onderzoek naar het morele besef van duizend Joodse kinderen tussen de 8 en 14 jaar. de psycholoog stelde een eenvoudige vraag. Namelijk: ‘Je weet dat

Bijbelteksten t) Hebrëen 13 vers 1 tot en met 3 / Genesis 18 vers 1 tot en met 15
u) Lucas 10 vers 25 tot en met 37 / Mattheüs 5 vers 44 tot en met 48)

Jozua de hele bevolking van Jericho liet uitmoorden. Was het wel goed wat Israël deed? De kindertjes vonden het allemaal oké! Dat zal voor veel mensen erg shockerend zijn. Maar voor die joodse kinderen waren de inwoners van het toenmalige Jericho slechts een theoretisch begrip. Het waren geen mensen van vlees en bloed, maar symbolen van het grote kwaad dat bestreden moest worden. Vandaar dat die kinderen het prima vonden wat Jozua en Israël met Jericho's inwoners deden. Stel je eens voor dat er een realistische film wordt gemaakt over het drama in Jericho. En de gebeurtenissen worden gezien door de ogen van een aardig jongetje dat daar woont. Eerst leer je zijn familie kennen. Hij heeft een lieve moeder, een vrolijke vader, een leuke grote zus en een schattig babybroertje. Net als je van die familie gaat houden richt Israël de bekende slachting aan. Het jongetje ziet hoe zijn ouders, zus en broertje worden vermoord en daarna word hij zelf aan het zwaard gegeren. Dat zou een gruwelijke film zijn. Als die psycholoog deze film vertoonde aan die duizend Joodse kinderen, zou dat kindermishandeling zijn. Het zou die kinderen een vreselijk trauma bezorgen. Maar wat denkt u, zouden die kinderen het dan nog goed hebben gevonden wat Israël deed in Jericho? Ik weet wel zeker dat ze het zouden veroordelen! Misschien zou een van de tieners de vragen stellen waar ik al 45 jaar mee zit: 'Ninevé was de hoofdstad van het Assyrische rijk. Die Assyriërs hebben Israël en andere volkeren wreed onderdrukt. Toch stuurde God de profeet Jona om die mensen te waarschuwen dat ze verkeerd bezig waren. En toen ze berouw toonden ging de straf niet door. Waarom kregen de inwoners van Jericho en andere steden in Kanaän niet zo'n eerlijke kans? Zij hadden Israël geen kwaad gedaan zoals Ninevé. Jazeker, ze hadden een foute godsdienst. Maar hoe konden ze beter weten? Ze waren er toch mee opgegroeid?'

In een tweede experiment heeft men het verhaal van Jericho wat aangepast voor een andere groep Joodse kinderen. De namen werden vervangen door die van een andere stad, een andere generaal en een ander volk. Toen keurden de joodse kinderen alle gruweldaden af. Daar is een goede verklaring voor. Ze hadden thuis en op school geleerd dat het eigen volk nooit iets verkeerd deed. Als er iets ergs werd gedaan, was daar altijd een goede reden voor. Maar als het een ander volk betrof, konden ze de zaak beter beoordelen. De Palestijnse jeugd heeft hetzelfde probleem. Een imam die met zijn islamitische gemeenschap van de Nederlandse godsdienstvrijheid had genoten

omschreef Nederlanders als zwijnen en honden. Als zulke imams de Palestijnse jeugd onderwijzen, dan begrijp je ook wel wat de jeugd daar denkt. Joden en westerlingen zijn in hun ogen geen mensen, maar een soort monsters. Daarom zijn ze op latere leeftijd ook makkelijker over te halen tot terreurdaden. Men heeft eens bij wijze van experiment Palestijnse en Israëliische tieners gevraagd om in een kring te gaan zitten en gewoon met elkaar te praten. Het is geen verrassing dat alleen meisjes bereid waren tot medewerking. Aanvankelijk vonden ze het doodeng. Maar al gauw praatten ze over alles wat tienermeisjes bezighoudt. Die meisjes zeiden op het eind van de middag dat ze totaal geen verschil hadden gemerkt. Althans geen storend verschil. Ze waren een beetje verbijsterd over de ontdekking dat de andere meisjes net zo menselijk waren als zijzelf. Kinderen worden echt niet harteloos door een religieuze of atheïstische levensbeschouwing. Ze worden alleen zo omdat volwassenen hen wijsmaken dat alle leden van een bepaalde groep monsters zouden zijn. Gelukkig kan het ook anders! Mijn vader was een klein jongetje toen de oorlog uitbrak. De Haarlemse jeugd had nog nooit Duitsers gezien. Men had de kinderen dus van alles wijs kunnen maken. Maar men zei direct: 'Er is een groot verschil tussen Duitsers en moffen. Duitsers zijn aardige jongens, die helemaal geen oorlog willen. Echter, als ze niet meedoen worden ze zelf doodgeschoten. Moffen, dat zijn de rotzakken.' De kinderen merkten al gauw dat de volwassenen gelijk hadden. Want veel Duitse soldaten waren vriendelijk tegen de lokale bevolking. Tijdens een huiszoeking zei een officier zachtjes tegen de huisvader: 'Stuur dat kleine meisje even de straat op, zodat mijn mannen haar niet zien. Want ondanks haar blonde haar is ze duidelijk een Joods kind. En ze verraad zich door de angst in haar ogen.' Mijn opa en zijn vriend waren ontsnapt toen ze samen met anderen werden meegenomen om in Duitsland dwangarbeid te verrichten. Ze moesten een brug over en daar stond een Duitser op wacht. Hij keek ze recht aan, en deed toen alsof hij erg moest hoesten. Toen ze voorbij waren stopte hij met hoesten en keek niet om. Die soldaat wist overduidelijk dat mijn opa en zijn vriend waren ontsnapt, en was solidair met ze. Mijn vader zei: 'Ik was in 1940 een klein jongetje. Ik zwom graag in Het Spaarne, en een aardige Duitser leerde me duiken.' Helaas waren er ook moffen. Dat waren sadisten die erg wreed waren in hun optreden. Mijn vader heeft daar ook vaak over verteld. Zo gaf hij mij de les die hij zelf ook had gekregen. Namelijk: je mag iemand alleen beoordelen op basis van wat hij zelf zegt en

doet. Het is erg onrechtvaardig om iemand te veroordelen vanwege iets waar hij geen macht over heeft.

Meneer Dawkins, in het begin van uw hoofdstuk zes schrijft u iets opmerkelijks. ‘Het is verbazingwekkend hoe eensgezind mensen van alle culturen zijn over goed en kwaad. Het heeft overduidelijk geen enkele link met een godsdienst.’ Die eensgezindheid, daar sta ik wel even van te kijken. Meent u dat nou echt? Bedoelde u echt dat alle culturen eensgezind zijn in de normen over goed en kwaad? Dan spreekt u uzelf weer eens tegen. Want elders in uw boek vertelt u over de gruwelijke dingen die men in bepaalde culturen deed en doet met vrouwen en kinderen. Helaas vertelt u er niet bij dat de christelijke gezinnen in die landen heel anders zijn. De echte christenen in zulke landen behandelen hun vrouw en kinderen heel wat liefdevoller en respectvoller dan gebruikelijk is in hun cultuur. En dat is te danken aan de lessen van de Here Jezus en de brieven van de apostelen in de Bijbel! Atheïsten uit het christelijke westen gaan ook heel anders om met vrouwen en kinderen dan de gemiddelde atheïst in India. Want al hebben veel westerse atheïsten maling aan de Bijbel, hun normen zijn wel beïnvloedt door de christelijke roots van onze cultuur. Geen enkele atheïst in Nederland zou erover peinzen om de wet op vrijheid van meningsuiting af te schaffen. Maar die gewaardeerde wet werd wel mogelijk doordat christenen stredden voor godsdienstvrijheid. Ja, die vrijheid van meningsuiting steunt ook op de antidiscriminatiewet. Die wet tegen discriminatie wordt zeer gewaardeert door de westerse atheïst. Maar ook deze wet steunt op een Nieuw-Testamentisch principe. Want in Gods ogen is iedereen gelijk: man en vrouw, vrije en slaaf, jood en niet-jood. (Galaten 3 vers 28) En dit is weer de geperfectioneerde versie van al die regels in het Oude Testament over de positie van de vreemdeling in Israël. ‘Gelijkheid, vrijheid en broederschap.’ Zelfs deze slogan van de Franse revolutie is ontleent aan het Bijbelse gelijkheids-principe.

Als amateurpsycholoog ben ik erg geïnteresseerd in het morele besef van peuters, omdat die nog nauwelijks beïnvloedt is. Men deed eens een paar experimenten met poppen, en uit de reacties van twee- tot vierjarige kindertjes bleek dat ze heel goed wisten wat lief is en niet lief. Dat is logisch, want God heeft bij ons een stuk empathie en rechtvaardigheidsbesef ingebouwd. Goede opvoeding versterkt beide eigenschappen. Hoewel, soms twijfel ik wel eens aan het effect van opvoeding. (*Voetmoot 104*)

Een tijd geleden strooide ik weer eens wat voer voor de stadsduiven. Zodra de duiven liepen te eten had een klein jongetje er plezier in om de duiven uit elkaar te jagen. ‘Wat doe je nou!’ riep ik uit. Het jongetje keek naar het voer in mijn hand en zei berouwvol: ‘O, ik heb het voor jou verpest.’ Waarop ik zei: ‘Het is heel wat erger. Stel je voor dat jij lekker zit te eten, en dan komt er opeens een reus van 5 meter die jou wegjaagt bij jouw patat met appelmoes. Dat zou erg zijn. Nou, voor deze duifjes ben jij de reus die ze wegjaagt bij hun lekkere eten.’ Het jongetje keek geschrokken naar de duiven op een dakrand. Want nu zag hij ze ineens als levende wezens zoals hijzelf. Ik stelde voor: ‘Je kunt voer strooien om het goed te maken.’ Ja, dat wou hij wel doen. En ‘duifjes voeren’ bleek hij leuker te vinden dan duiven opjagen. Later dacht ik: ‘Zie je, empathie kan een goede uitgangsbasis zijn voor moreel besef. Maar gebrek aan empathie veroorzaakt ook een gebrek aan moreel besef.’

Toen ik bovenstaande voorlas aan mijn vader, vroeg hij: ‘Empathie? Wat betekent dat woord?’ Dat legde ik graag even uit. ‘We weten wat pijn, verdriet, geluk en gezondheid voor ons persoonlijk betekenen. Daarom begrijpen we de emoties van anderen als ze lijden of juist gelukkig zijn. Natuurlijk wordt ons gedrag hierdoor beïnvloed. Aardige mensen doen voor de ander wat ze zelf fijn zouden vinden. En pestkoppen kwelen de ander met alles wat ze zelf niet willen. Dit is maar een beperkt beeld van empathie. Want er is natuurlijk méér.’

Als kinderloze vrijgezel heb ik een vriendin met drie kleine kinderen. Gisteren liep ik wat na te denken over hoe mijn vriendin bepaalde dingen doet. Toen kwam ik tot deze filosofische gedachte: ‘Ik zou het anders aanpakken als ik de moeder van dat gezin was. Maar met haar

Voetnoot 104) Veel volwassen mensen hebben de onaangename gewoonte dwars door een groep etende stadsduiven te lopen. ‘Misschien zien ze die duiven gewoon niet’ dacht ik. Dus voerde ik de duiven naast de veel gebruikte looproute. Dan konden de mensen rechttuit lopen en de duiven konden eten. Maar tot mijn verbijstering weken een aantal mensen af van hun looproute om toch de etende duiven weg te kunnen jagen. Die pretbedervers verjoegen de duiven met uitdrukingsloze gezichten. Ze leken wel zombies. Maar ze hadden stiekem lol op mijn kosten. Immers: *ik* had duivenvoer gekocht. Na nog een paar keer was ik het zat. Toen dacht ik grimmig: ‘De eerstvolgende die dit waagt te doen scheld ik uit.’ Maar de eerste – tja. Hij stond stil tussen de opvliegende duiven, hief zijn handen omhoog en keek met een dromerige blik naar de stralend blauwe lucht. Ik dacht jaloers: ‘Die is ergens waar ik vandaag nog niet ben geweest.’ Maar ik gunde die man zijn hemelse moment, dus heb ik niets gezegd. Daarna waren er nog wat zombies die mijn stadsduiven verjoegen. Toen dacht ik telkens geïrriteerd: ‘Ik zeg maar niks. Misschien is deze pretbederver óók in hogere sferen.’

karakter en haar frustraties zou ik exact hetzelfde doen als zij. Mensen doen wat ze doen omdat ze zijn wie ze zijn.' Dit inzicht gaf me een machteloos gevoel. Want ik begreep opeens waarom anderen niet altijd mijn adviezen zullen opvolgen. Misschien vinden ze sommige tips wel bruikbaar. Al weet ik uit ervaring dat men vaak wel een heel eigen draai geeft aan gekregen suggesties. Op een dag gaf ik de drie kindertjes van mijn vriendin een echte tuinhark, maar dan op mini-formaat. Voor kinderen en kleine volwassenen. Daarmee konden ze het tuinpad van houtsnippers mooi recht houden, en vrij van mos, straatgras en ander onkruid. Dat hebben ze precies vijf minuten gedaan. En nu harken ze overal, behalve aan het bedoelde tuinpad. 'Ze hebben in elk geval een hoop lol van die twee euro', zei ik teleurgesteld. 'Nou en of!' beaamde mijn vriendin lachend. Weet je, inlevingsvermogen vergt niet alleen empathie, maar ook een nuchtere visie op de realiteit. En het nederige besef dat er naast jouw idee ook andere goede ideeën kunnen zijn. Ik bedoel: een keurig tuinpad is mijn ideaal, maar een netjes aangeharkte zandbak is ook mooi. (Ja toch?) Mijn lezers zullen vast nadenken over wat ik schrijf in 'Sceptisch geloven.' Al denk ik niet dat ze mijn mooie levensfilosofie 100 procent over zullen nemen. Zoals de kindertjes van mijn vriendin ook nooit het tuinpad zullen aanharken. Maar misschien gaat men wel wat genuanceerder denken. Dat is bijna even mooi als een netjes aangeharkte zandbak. (Ja toch?)

Groetjes, Tiny

De opname van de gemeente

Veel mensen weten niet precies wat de Opname inhoudt, dus vertel ik er even iets over. (*Voetnoot 105*) Op een zeker moment komt de Heer alle echte christenen ophalen. Dat wil zeggen: de mensen die voor de Heer hebben gekozen en Zijn volgelingen zijn. Eerst zullen de gestorven christenen opstaan uit de dood. Dan krijgen alle christenen een hemels lichaam. Dus zonder ziekte, misvorming of handicap. Ook krijgen alle gelovigen nieuwe kleren, beter dan hun aardse outfit. En daarna gaan alle christenen de Here Jezus tegemoet in de lucht, alsof we in een transparante lift staan. Samen met Hem gaan we dan naar de Hemel. Dit alles gebeurt in een ondeelbaar ogenblik. Dus misschien

Voetnoot 105) 1 Thessalonicenzen 4 vers 13 tot en met 18 en 1 en hoofdstuk 5

wel in een duizendste van een seconde. Dawkins citeert graag andere atheïsten, en hij is erg blij met John Hartung. (*Voetnoot 106*) Die man beweert dat allerlei christelijke websites erop kicken om te vertellen wie er wel en wie er niet bij de opname zullen zijn. Maar de Here Jezus heeft gezegd: ‘Nog andere schapen heb Ik, die niet van deze stal zijn (...) en het zal worden één kudde, één Herder.’ (Johannes 10 vers 16) De Heer had het over ‘schapen die niet van deze stal zijn’, en daarmee bedoelde Hij alle bekeerde heidenen, dus de niet-joodse christenen. De Heer zei ook: ‘Ga de wereld in en maak al de volkeren tot Mijn discipelen en doopt hen in de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. En leer hen alles te doen wat Ik heb onderwezen.’ Dus deden de discipelen precies wat de Heer hen had opgedragen. Maar Hartung beweert: ‘Jezus zou zich in zijn graf omkeren als hij wist dat Paulus zijn plan naar de zwijnen bracht’. Laat ik even ingaan op Hartungs fictie dat de Heer nog in Zijn graf zou liggen. In dat geval waren de discipelen definitief terug gegaan naar hun oude leefstijl. Het christendom was dan direct verdwenen. Je kunt wel stellen dat de opstanding uit de dood erg belangrijk is voor de rest van het Nieuwe Testament. Je zou het volgende stuk kunnen voorlezen aan een atheïst:

Atheïsten en andere niet-gelovigen zien de Bijbel als een soort streekroman. Maar zodra je een belangrijk feit in een roman uitgumt, is de verdere verloop van het verhaal vaak absurd. Dus moet je iets verzinnen om het gedrag van de mensen te verklaren. Hetzelfde principe gaat op voor de Bijbel. Een atheïst kan zeggen dat hij niet in de opstanding gelooft, en dat hij daarom het verhaal over de opstanding uit de Bijbel knipt. Maar dan moet hij wel even uitleggen waarom niet alleen de discipelen, maar ook andere volgelingen de Heer vaak op onverwachte momenten zagen. De Heer at bij één van zijn verschijningen een stuk vis en men mocht Hem ook nog aanraken. Zo bewees Hij dat hij geen spook of hallucinatie was. Hoe verklaart Hartung dat de mensen dit zo konden ervaren als de Heer nog steeds dood was? Misschien beweert Hartung dat er sprake was van een leugenachtig complot. Maar de discipelen en andere volgelingen van Jezus werden door de samenleving geminacht en gediscrimineerd vanwege hun geloof in de opgestane Jezus. Ook stierven velen een

Voetnoot 106) **Gam** pag. 279 en 280/ **Tgd** pag 293

marteldood vanwege dit geloof. Zou iemand zoiets over hebben voor een leugen? Veel mensen hebben dat niet eens over voor de waarheid! Toen de christenvervolgingen begonnen keerden veel mensen terug naar hun oude godsdienst. Of ze deden alsof, en geloofden stiekem toch nog in het evangelie. Maar de Here Jezus heeft gezegd: ‘Wie mij voor de mensen verloochent, zal ik straks ook voor Gods troon verloochenen.’ (Mattheüs 28 vers 19 en vers 20)

De discipelen en veel andere volgelingen van Jezus geloofden echt in de opstanding van Jezus. Als de opstanding niet was gebeurd, was er geen christengemeenschap ontstaan. Was die er wel, dan werd die gemeenschap al snel uitgeroeid door een zekere Saul van Tarsis of Tarsis. Hij zou niet tot bekering gekomen zijn, en ook niet de naam Paulus hebben aangenomen. En hij zou zeker niet een groot deel van het Nieuwe Testament hebben geschreven. Zonder de opstanding had ook niemand de moeite genomen om de evangeliën op te schrijven. Of in elk geval zouden die evangeliën niet eeuwenlang zijn gekopieerd. Want dan was Jezus van Nazareth gewoon een van de vele rabbi's geweest. Dus het bestaan van het christelijke geloof en het Nieuwe Testament is een regelrecht gevolg van de opstanding. John Hartung ontkent de opstanding. Als hij consequent was, zou hij dus niets hebben gezegd of geschreven over wat er na de begrafenis van Jezus gebeurde. Maar toch schrijft hij over Openbaring. Volgens Dawkins heeft Hartung zich kostelijk vermaakt. En waar vermaakte hij zich zo kostelijk mee? Nou, hij moest wel heel wat knippen, plakken, half uitgummen en iets bijtekenen. Maar toen had Hartung een resultaat waar Dawkins hem erg dankbaar voor is. Om te beginnen rukte hij een aantal Bijbelteksten uit het verband. Verder negeerde hij teksten die hem slecht uitkwamen. Of hij paste die teksten wat aan. En toen kon hij beweren dat er slechts 144.000 mensenzielen gered zijn voor de eeuwigheid. Dat is niet veel als je weet dat er afgelopen zesduizend jaar een paar honderd miljard mensen hebben geleefd. Dawkins en Hartung spelen samen een wreed spelletje met onze gevoelens. Je moet weten: Dawkins heeft ruim zes hoofdstukken lang geprobeerd zijn gelovige lezers van hun geloof te beroven, en Hartung leverde ook een bijdrage. Maar als je na zes hoofdstukken nog steeds gelovig bent, nemen Dawkins en Hartung wraak. Ze doen er alles aan om te zorgen dat jouw geloof niet langer een troostbron voor je is, maar radeloze angst veroorzaakt. Angst voor de hel, om precies te zijn. Daar vermaken Dawkins en Hartung zich kostelijk mee. Als de lezers

van Dawkins ook ‘Sceptisch geloven’ lezen hebben ze geluk. Want ik kan ze gerust stellen ten aanzien van het eeuwige heil. Wie de Zoon van God aanneemt als Verlosser en Heer, en Hem in alle oprechtheid dient, is gered. Laat je niks wijsmaken door mensen zoals Dawkins en Hartung. Laat je liever leiden door Openbaringen 3 vanaf vers 7 tot en met 13. Daar zegt de Heer wat je moet doen om naar de Hemel te gaan. Hij verwacht een leefwijze waarbij we Gods Woord praktiseren en dat we openlijk zeggen dat we bij de Here Jezus horen.

De 144.000 waar de Bijbel over spreekt is een groep speciale dienaren. Die worden uitgezonden in de wereld om de mensen nog eenmaal een kans op redding te bieden. Er wordt ook gesproken over een enorme massa geredde zielen. Dat is onze groep:

‘Daarna zag ik, en zie, een ontelbaar grote massa mensen uit alle volkeren, stammen en natiën ter wereld stonden voor Gods troon en voor het Lam, gekleed in witte gewaden.’ Tekst v)

Deze mensenmassa is de complete kudde waar de Here Jezus het over had in Johannes 10 vers 16: ‘Nog andere schapen heb ik, die niet van deze stal zijn. Zij en Mijn eerste schapen zullen worden tot één kudde met één Herder.’ Die ‘andere schapen’ zijn mensen uit alle volkeren, stammen en natiën aan wie het evangelie is verkondigt. Die multiculturele massa in Openbaringen 7 wordt door Dawkins en Hartung verzwegen. Omdat die ontelbare massa niet past bij hun fantasie dat er slechts 144.000 mensen gered zouden zijn. Verder vertelt de Bijbel nogal gedetailleerd over de geschiedenis van Israël. Daarom beweert Hartung dat de Bijbel geweld presenteert als iets prachtigs. Dawkins is het kennelijk met hem eens, want hij citeert Hartung kritiekloos. Ik zou de heren ergens op willen wijzen. Historici beschrijven secuur wat de Nazi’s en de Japanners deden met mensen. En journalisten vertellen alle vreselijke details van recente oorlogen. Vaak ook nog geïllustreerd met foto’s en filmmateriaal. Als Dawkins en Hartung consequent zijn, beschuldigen zij de moderne historici en journalisten er ook van dat ze wredeheden presenteren als iets prachtigs. Immers: zij beschrijven ook gedetailleerd al het gruwelijke wat er gebeurt en is gebeurd. Net als de Bijbelschrijvers. Waarom vertelt de Bijbel over de lelijke realiteit? Nou, wij zouden niets hebben aan een boek vol brave verhaaltjes over een volmaakte wereld. Als de

Tekst v) Openbaring 7 vers 9 tot en met 17.)

figuren in de Bijbel 100% heilig waren zouden we denken: ‘Zo kan alleen een heilige leven.’ En als de Bijbel een Utopia schilderde, dan hadden we er niets aan. We hebben er meer aan om na te denken over de foute en goede keuzes van mensen met dezelfde problemen als wij. Hartung en Dawkins beweren dat de Bijbel allerlei kwaadaardige doelstellingen zou hebben. Welke dan wel? Als de Bijbel echt een negatieve doelstelling had, zouden ze elk detail hebben besproken! Maar de Bijbel heeft juist twee mooie doelstellingen. Namelijk: de verloren mensheid een kans geven op redding en de relatie tussen God en mensen herstellen. Dawkins citeert met veel plezier nog een atheïst. Die beweert dat Johannes zijn brieven onder invloed van marihuana schreef en Openbaringen onder invloed van LSD. Dat was natuurlijk een flauwe grap om die Bijbelboeken belachelijk voor te stellen. De brieven van Johannes bevatten gewoon liefdevolle vermaningen voor gelovigen. Hierin lezen we hoe de gelovige zich hoort te gedragen. Daar is niets raars aan. Termen als ‘wandel in het Licht’ zijn wel wat poëtisch. Wie niet gewend is aan dit soort uitspraken is een goede uitleg nodig. Verder komt een groot deel van Openbaringen wel wat mysterieus over. Veel christenen noemen dit dan ook ‘een gesloten boek’. Dat is vooral in het Nederlandse taalgebied een merkwaardige aanduiding, aangezien dat boek bij ons Openbaring heet. Maar er staat toch genoeg in dat we wel kunnen begrijpen. Er valt bijvoorbeeld een komeet op aarde en een derde van al het oppervlaktewater vergiftigt. Ja, de Bijbel noemt het een ster, omdat de meeste mensen destijds niet wisten dat er meer dingen in de kosmos konden zijn dan zon, maan en sterren. Maar wat maakt het uit? Een ding uit de kosmos ploft neer en veroorzaakt ellende. Dat is niet mysterieus. Johannes heeft het over wereldwijde pestilentiën. Dat zijn pandemieën zoals Corona covid 19. Ook heeft hij het over een ‘merkteken zonder welke niemand kan kopen of verkopen’. Ik denk hierbij direct aan een microchip onder de huid, die alle geld en identiteitsbewijzen overbodig zou maken. Tien jaar geleden zei iedereen nog ‘Voor mij geen chip onder mijn huid!’ Maar als ik er nu over praat reageren veel mensen vrij positief.

(30^e brief) Hallo meneer Dawkins

Sommige mensen zeggen altijd ‘ Een miljoen spermazaadjes hebben zich gehaast naar moeders eicel, maar ik was lekker de snelste’. Dat klinkt alsof men zonder moeders aandeel al een complete persoon

was. Maar wij zijn voor de helft van onze moeder en voor de helft van onze vader. Meneer Dawkins, zelfs toen uw DNA-combinatie ontstond, was het helemaal niet zeker dat u eruit voort zou komen! Het had ook een andere persoon kunnen zijn. Want ook eeneiige tweelingen verschillen vaak enizins van karakter en interesses. Het had gekund dat alleen uw eeneiige tweelingbroer uit die conceptie ontstond. Dan was hij nu Richard Dawkins. In elk geval staat dit wel vast: de gedachte dat men uit andere ouders had kunnen ontstaan is volstreckte lariekoek. Helaas vond uw vertaler het leuk om het Engelstalige gedicht van Isaac Watts onvertaald te plaatsen. Dus zullen veel Nederlanders niet weten wat die dichter schreef in zijn gedicht. (*Voetnoot 107*) En als je dat niet weet is het ook niet duidelijk waar u het over hebt. Maar mijn lezers hebben geluk: ik slaagde erin het gedicht van Isaac Watts letterlijk te vertalen. Helaas wordt het gedicht in de Nederlandse vertaling een stukje proza.

Heer, ik schrijf het toe aan Uw genade - en niet aan toeval, zoals anderen doen- dat ik bij een christelijke familie hoor - en geen heiden ben en ook geen Jood.

Dit is slechts één couplet uit een gedicht van de dichter Isaac Watts. (1674 - 1748) En dit couplet wekt de indruk dat christenen zich een soort elite zouden voelen. Maar we moeten het gedicht van Watts wel zien in de context van zijn tijd. De 'heidenen' in zijn gedicht waren de onderworpen en uitgebuide inwoners van koloniën. Officieel waren het vrije mensen, maar ze hadden niets te vertellen over zichzelf en hun bezit. Waarschijnlijk dacht Watts ook aan de zwarte slaven die een ellendig bestaan hadden. Verder was de samenleving toen extreem anti-Joods. Isaac Watts was daarom blij dat zijn ouders blanke, niet-joodse christenen waren. Meneer, u stelde naar aanleiding van dat gedicht een moeilijke vraag. Nou ja, in de Nederlandse vertaling is die nogal ingewikkeld.

'Hoe het ook zij, wat was - voordat Isaac Watts werd verwekt - de aard van de entiteit die deze gunst toeviel?' (zie voetnoot 107)

Het kostte me wel wat moeite voordat ik begreep wat u bedoelde. Deze keer snapte ik iets meer van het Engelstalige zinnetje dan van de vertaling. Veel lezers zijn even intelligent als ik. Die begrijpen ook niets van die fraaie volzin. Voor het leesgenot van mijn lezers vertaal

ik uw vraag dus even in omgangstaal. Bovendien moet ik die vraag even inleiden met wat extra informatie. Veel mensen weten bijvoorbeeld niet wat een entiteit is. Gelukkig heb ik een superdik woordenboek, de Van Dale. Die noemt een entiteit: 'iets wezenlijks, een wezenlijk leven.' Nou, daar schieten we ook niets mee op. Watts zag entiteiten waarschijnlijk als doelloos zwevende pluisjes zonder bloemzaadje eraan. Als ze geluk hadden mochten ze neerdalen in een bevruchte eicel. En nu komt uw vraag:

'Op basis waarvan werd het pluisje A uitverkoren om geboren te worden als als de blanke man Isaïc Watts? En waarom werd het pluisje B een mishandelde slaaf, een gediscrimineerde jood of een uitgebuite inboorling van een kolonie?'

Meneer Dawkins, hopelijk heb ik uw vraag en de bedoeling ervan correct onder woorden gebracht. Want hoewel een aantal atheïsten weigerden me te helpen als proeflezer, zullen zij woedend reageren als ik u verkeerd interpreteer. Ras, sekse en persoonlijkheid zijn allemaal het gevolg van de DNA die men van zijn ouders krijgt. Het is dus niet zo dat we als indentiteitsloos dingetje hebben rondgezweefd en dat God ons toen heeft gepland in een bepaalde DNA-combinatie. Wij begonnen pas te ontstaan na onze conceptie. Al zou het best kunnen dat God soms iemand met specifieke kwaliteiten nodig heeft en dan zorgt voor de perfecte DNA-combinatie. Als Isaïc Watts had geweten wat ik weet, dan had zijn gedicht er anders uitgezien. Dan had hij God ervoor gedankt dat zijn ouders geen arme fabrieksarbeiders of alcoholisten waren. *Voetnoot 108*) Het gedicht van Watts riep wel wat nieuwe vragen bij me op. Vragen die ik nooit eerder heb overpeinst. Volgens psalm 139 wist God al direct alles over onze toekomst zodra onze DNA-combinatie bestond. 'Gij zag mijn vormeloos begin, en kende mijn levensloop voordat mijn leven was begonnen'. Maar bepaalt God doelbewust bij elke conceptie de DNA-combinatie? kende mijn levensloop voordat mijn leven was begonnen'. Maar bepaalt God doelbewust bij elke conceptie de DNA-combinatie? Besloot Hij op een zeker moment dat juist ik moest ontstaan en niet een van de andere mensen die er mogelijk waren? Als dat zo is, hoe zit het dan met de

Voetnoot 108) Vroeger was er in een deel van Amerika nog slavernij. Een slaveneigenaar kwam eens rondkijken op een plantage in het deel van Amerika waar geen slavernij meer was. Hij zag hoe ellendig de arbeiders waren gehuisvest en hoe mager ze waren en dat ze "gekleed" gingen in vodden. Die slaveneigenaar riep toen vol ontzetting: 'Mijn slaven hebben het beter dan uw vrije arbeiders!'

dodgeboren baby's? En de geaborteerde kleintjes, waarvan God weet hoe vreselijk ze doodgemarteld worden? Helaas geeft de Bijbel geen antwoord op zulke vragen. Je kunt zelf een antwoord verzinnen als je er een wilt. Of je accepteert dat er geen antwoorden zijn.

Meneer Dawkins, ik heb nog maar net gehoord dat het goudatoom zijn eigenschappen verliest zodra je het halveert. Maar wat heb je na die halvering onder je microscoop liggen? Waaruit bestaan die helften als ze geen goud meer zijn? Ik heb ook een aantal vragen over de status van een onbevuchte eicel en een spermazaadje. Hebben we hiermee de menselijke versie van een gespleten goudatoom? Waren we al een definitief individu toen de bevruchte eicel zich ging delen? Of was de zich delende cel slechts een dingetje dat zich ontwikkelde volgens een programma? Als de zich delende eicel nog niet een specifieke persoon is, op welk moment in de ontwikkeling zijn wij dan een persoon geworden? Er zijn twee antwoorden op al deze vragen:

a. Het wetenschappelijke antwoord is: wanneer de DNA-combinatie vastligt, is dat als de bouwtekening van een huis. Die is in grote lijn definitief, maar er zijn toch veel aanpassingen mogelijk. Men vertelde op televisie: 'Wanneer een embryo zich vrij kan bewegen zal het later een ondernemend en avontuurlijk type zijn. Maar een beklemd zittend kleintje zal later erg voorzichtig doen, en een hekel hebben aan grote veranderingen en het nemen van een risico.' En toen zag je een filmpje van een eeneiige tweeling. Het ene jongetje dat veel kon bewegen tijdens de zwangerschap was een ondernemend ventje. Terwijl het tweelingbroertje dat beklemd had gezeten niets durfde en erg geremd was in zijn manier van doen. Maakt moeder teveel of te weinig van bepaalde hormonen aan, dan wordt het kind misschien een homo. Of misschien is iemand gehandicapt. Zoiets beïnvloedt zijn persoonlijkheid absoluut. Vanwege de genoemde oorzaken zijn er na de conceptie nog veel verschillende karakters mogelijk.

b. Het religieuze antwoord lijkt eigenlijk verrassend veel op het biologische. Toen de DNA-combinatie vastlag was er al sprake van 'de potentie van een persoonlijkheid.' God kende bij mijn conceptie al mijn levensloop, en wist ook hoe moeilijk ik het zou krijgen. Waarschijnlijk heeft God daarom gezorgd dat de genetisch bepaalde veerkracht en humor van mijn moeder ook in mijn DNA-pakketje terecht kwamen. En omdat Hij wist wat eruit zou komen was de zich delende cel in Gods ogen al de mens Tiny. Zoals ik met een

tuinontwerp in de hand een kale lap grond betrad, en uitriep: ‘Wat een mooie tuin hè?’ Een buurvrouw antwoordde lachend: ‘Jij ziet de tuin zoals hij wordt, en ik zie ‘m zoals hij is!’

Groetjes, Tiny

De atheïstische tien geboden

Professor Dawkins vond onderstaande alternatieve tien geboden op een atheïstische website. Hij was er erg enthousiast over, dus zette hij ze in zijn boek. (In hoofdstuk 7, onder subtitel ‘De morele tijdgeest’) Het zijn inderdaad mooie regels. Ik geef er reacties bij. (*Voetnoot 109*)

1. Behandel anderen zoals je zelf behandelt wilt worden. Mijn reactie: ‘Behandelt Richard Dawkins de gelovige echt zoals hij zelf behandeld wil worden? En is dat de de behandeling die hij etaleert in zijn boek?’

2. Doe niets waarmee je anderen bezeert. – Mijn reactie: ‘Dawkins heeft ons al 280 pagina’s lang op allerlei manieren bezeerd. Dat deed hij door ons te vernederen, door ons vals te beschuldigen en door alles te bespotten wat gevoelig ligt. En denk maar niet dat zijn stijl vanaf nu opeens vriendelijk wordt! Kennelijk vallen gelovige mensen volgens Dawkins niet in de categorie ‘anderen die je niet mag bezeren.’

3. Toon respect jegens medemensen en andere levende wezens en tred de wereld in het algemeen tegemoet met liefde, oprechtheid, getrouwheid en eerbied. Mijn reactie: ‘Dawkins toont vaak minachting jegens ons in plaats van respect. Dus kennelijk zijn wij in zijn ogen ‘geen medemensen en andere levende wezens.’ Wij horen overduidelijk ook niet bij ‘de wereld in het algemeen die hij tegemoet treedt met liefde, oprechtheid, getrouwheid en eerbied.’

4. Bestrijdt wangedrag en strijdt onbevreesd voor rechtvaardigheid. Maar wees vergevingsgezind als iemand uit zichzelf een fout toegeeft en er echt spijt van heeft. – Mijn reactie: ‘Wat die eerste zin betreft: afgaand op zijn boek heb ik het idee dat Dawkins ieder wangedrag en elk onrecht jegens de gelovige zoveel mogelijk stimuleert.’

5. Sta altijd open voor alle dingen die blijdschap en verwondering oproepen. Mijn reactie: ‘Ja! Dat maakt je tot een positief mens.’

Voetnoot 109) **Gam** pag. 284 en 285 / **Tgd** pag. 298 en 299. Als je dat wilt kun je ook even de Bijbelse tien geboden lezen. (Exodus 20 vers 12 t/m 17)

6. Probeer altijd iets nieuws te ontdekken. Mijn reactie: ‘Wanneer men klaagt dat er geen onbekende continenten meer te verkennen zijn, spreek ik dat tegen. Want er zijn er ongeveer acht miljard!’ Natuurlijk bedoel ik onze medemensen. Vaak lijken ze saai en totaal niet interessant. Daarom nemen we niet de moeite om hen echt te leren kennen. Zoals men ook automatisch voorbij loopt aan een klein standbeeldje in Hengelo (Overijssel). Het gaat om een Delftsblauw boerinetje, geëmailleerd met wit en blauw. Zij lijkt een uitvergroting van een souvenir. Je bent geneigd te denken ‘een saai ding’. Op een dag besloot ik haar toch eens goed te bekijken. Wat bleek? Deze boerin uit de zeventiende eeuw is haar tijd ver vooruit! Want ze houdt een Delftsblauw mobieltje tegen haar oor! En in haar rechterhand heeft ze een prachtig Delftsblauw laptopkoffertje met een wit appeltje erop. De naam van het beeldje is ‘Ons wiefie’. Dat is Twents voor ‘Ons wijffie’ of ‘Ons vrouwtje’. Het grappige is wel dat ‘wiefie’ erg lijkt op het woord Wifi, een aanduiding voor internet. Schijnbaar saai mensen zijn precies dat boerinetje. Als je belangstelling toont, blijken ze vaak heel bijzonder te zijn. Hoe maak je kennis met zulke mensen? Dat valt niet mee, omdat ze vaak interesses hebben die jou niet boeien. Jarenlang zag ik Bert en zijn vrienden elke ochtend op televisie. Bert is een wat saai man, van wie je iets te gauw denkt dat je hem al kent. Zijn liefde voor duiven begrijp ik nog. Ik ben ook dol op duiven. En zijn flessendoppenverzameling komt in de richting van mijn veertig verschillende winkelwagenmuntjes. Vermoedelijk ben ik de vrouwelijke uitgave van Bert. Maar zijn passie voor paperclips, daar begreep ik niets van. Al was ik wel geïnteresseerd toen hij het probeerde uit te leggen aan zijn huisgenoot. Hij zei: ‘Kijk nou eens naar een gewone paperclip. Is die niet geniaal gemaakt? Vind je het niet bijzonder dat een gebogen stukje ijzer vellen papier bijelkaar houdt?’ Zo had ik er nooit naar gekeken. Door zijn verhaal over de paperclip leerde ik het geniale van alledaagse dingen te zien. Overigens lees ik ook weleens een boek over dingen waar ik zelf nooit mee te maken heb. Allerlei hobbys, huisdieren en beroepen. En soms stap ik echt uit mijn comfortzone om mijn horizon te verbreden.

Jaren geleden ontdekte ik een winkeltje waar men onder andere kweeksetjes voor een bijzondere plant verkocht. Die plant schijnt onaangenaam te ruiken, maar wel erg decoratief te zijn. Verder zegt men dat de blaadjes in gedroogde vorm geestverruimend werken als je ze rookt of in een cake verwerkt. Die omschrijving klinkt onschuldig,

maar het gaat wel over wietplantjes! Oei! Normaal zou ik als brave burgeres vlug voorbij zijn gelopen, terwijl ik demonstratief in een ander richting keek. Maar die dag besloot ik aan horizonverbreeding te doen. Ik bleef breeduit voor de etalage staan en zag iets interessants. Het was een wervende tekst over een toen nog nieuwe trend: paddogebruik. Men bedoelt met paddo's een categorie paddenstoelen die je beter niet kunt consumeren. Maar ja, je hebt altijd eigenwijze mensen. Dus ging ik dat winkeltje in om me uitvoerig te laten informeren. De twee jonge eigenaars van die winkel waren erg blij met mijn belangstelling. Ze hielden samen een gloedvol betoog over de vele zegeningen van paddo-consumptie. Ze spraken om beurten en vulden elkaar steeds aan. Toen ze uitgepraat waren vroeg een van hen ademloos: 'Wat vindt u er nou van?' Ik wou die aardige jongens niet kwetsen, maar het eten van giftige paddenstoelen leek me bij nader inzien toch geen goed idee. 'Sorry jongens,' zei ik verontschuldigend, 'ik beperk me toch liever tot de supermarktvariant.' Dat was een enorme verrassing voor ze. Een van hen riep: 'Zijn paddo's nu ook al te koop in de supermarkt?' Ik knikte. 'Jazeker, maar veel opwinding kun je er niet van verwachten'. Een van de jongens schoot in de lach. 'Ze bedoelt champignons!' Toen lachten zijn broer en ik natuurlijk ook. Die jonge ondernemers begrepen wel dat ik niets zou kopen. Toch vonden ze het leuk dat ik als brave burgeres even een praatje kwam maken. Opeens keek één van de jongens beetje triest. Hij zei: 'Mevrouw, u lijkt op onze moeder. Maar zij komt niet kijken, want ze heeft bezwaren tegen onze handelswaar'. Dat begreep ik wel. Ik antwoordde: 'Ze was vast wel komen kijken als jullie alleen kweeksetjes voor geraniums verkochten.' Nu was er pas echt reden tot onbekommerde vrolijkheid. De jongens schaterlachten en één van hen zei: 'Kweeksetjes voor geraniums? Nou mevrouw, ik denk niet dat we daar veel mee zouden verdienen!' Dit geestverruimende gesprek vond jaren geleden plaats en ik denk er nog steeds met veel plezier aan terug. Ik heb deze ervaring al vaak op Facebook verteld, in de hoop dat anderen er ook vrolijk van worden!

7. Stel alles op de proef. Zorg dat je de feiten kent en wees bereid om een gekoesterde opvatting los te laten als die niet blijkt te deugen. Mijn reactie: Professor Dawkins is zo gehecht aan zijn vooroordelen over God, de Bijbel en de gelovige, dat hij afziet van elk onderzoek dat zijn gekoesterde opvattingen weg kan nemen. Hij laat de Bijbel

zoveel mogelijk dicht, en verder praat hij alleen met mensen die zijn vooroordelen bevestigen. Dat is het tegenovergestelde van regel 7.

8. Censureer anderen nooit, wees bereid na te denken over afwijkende opvattingen en respecteer de ander ook als hij het niet met je eens is. Mijn reactie: censureert Dawkins de gelovige nooit? Denkt hij eerlijk na over onze opvattingen? Respecteert hij ons ook nog als we het niet met hem eens zijn? Zijn boek laat wel iets anders zien.

9. Ontwikkel je persoonlijke mening op basis van je gezonde verstand en ervaring. Dus neem niet klakkeloos de mening van een ander over. Mijn reactie: Wees wel tolerant als een ander hetzelfde doet en niet zomaar jouw mening overneemt! Overigens heb je wel een probleem als je ergens geen verstand van hebt, en je af moet gaan op de mening van een ander. Maar je kunt zijn betrouwbaarheid inschatten als je kijkt naar wat hij zegt over dingen waar jij wel verstand van hebt.

10. Stel jezelf bij alles een vraag. Mijn reactie: Het stellen van vragen stimuleert inderdaad je ontwikkeling.

(31^e brief) - Hallo, meneer Dawkins.

Volgens u was de aarde een liefelijk paradijs geweest als er geen religie bestond. Dat maakt u uw lezers op allerlei manieren duidelijk. Steeds als ik zoiets lees denk ik aan een woonwijk in Amsterdam. Tot het jaar 1841 waren alle bewoners van die wijk ‘gewoon niet-gelovig’ of atheïst. En geen enkele pastoraal werker durfde die wijk in te gaan. Kortom: dit was het atheïstische paradijs waar u zo naar hunkert! En wat u nog meer zou waarderen: het functioneerde ook nog heel sterk volgens Darwinistische principes! Daar gold de wet van de jungle: het zwakke had er geen kans. Bejaarden en gehandicapten werden mishandeld, bedreigd, en uitgebuit. Chronisch zieken stierven vanzelf omdat niemand voor ze zorgde. Of ze werden in een gracht gegooid, zodat ze verdronken. Alcoholisme was een normaal verschijnsel, en allerlei vormen van criminaliteit tierden daar welig. Veel peuters en kleuters zwierven half verhongerd rond, en werden mishandeld of seksueel misbruikt. Er was niemand die hen beschermde of verzorgde. Even ter vergelijking: iedere volwassen gorilla zal elk willekeurig jong van zijn groep beschermen, zelfs al kost het zijn leven. Maar in die atheïstische stadswijk vormde ieder volwassen mens een potentieel gevaar voor kinderen. In deze 100 procent atheïstische wijk gold nadrukkelijk het recht van de sterkste, en het enige belang dat er werd

nagestreefd was het eigen belang. Meneer Dawkins, was die stadswijk werkelijk een atheïstische samenleving die beantwoordt aan uw idealen? Dan vindt u het vast jammer dat dominee Jan de Liefde in 1841 zijn naam kwam praktiseren. (De Liefde = The Love) Hij heeft uw atheïstische paradijs bedorven door sociale voorzieningen te brengen. Hij hielp kinderen aan een veilige slaapplek, een dagelijkse warme maaltijd en onderwijs. Prostituees en andere vrouwen kregen een opleiding voor dienstbode, naaister of een ander keurig beroep. Er kwam gratis gezondheidszorg voor bejaarden en zieken. De Bijbelse naastenliefde en de Bijbelse norm vielen in smaak bij de bevolking en veel mensen werden gelovig. Zo ontstond er een menswaardige omgeving voor jong en oud. Er zijn meer van dit soort voorbeelden te geven. Christenen brengen vaak hoop in situaties waar men geen hoop meer heeft. Er werken wereldwijd minstens een miljoen christenen als vrijwilliger in rampgebieden die door de rest van de wereld zijn vergeten. En dan zwijg ik nog over de mensen die een dik salaris konden verdienen in het Westen, maar ervoor kiezen om de rest van hun leven onder de miserabele omstandigheden van een arm land te leven. Ze hebben een sobere slaapplek en eten wat de lokale bevolking ook eet. Dat doen ze omdat hun hulp nodig is. Verder staat er achter elke vrijwilliger een aantal thuisblijvers die allerlei hulpgoederen inzamelen en opsturen. Ook delen veel kerken voedselpakketten uit aan mensen die het nodig hebben. Daar dragen kerkleden bewust aan bij door tijdens het boodschappen doen een paar dingen te kopen voor de arme medemens. Al die ingezamelde spullen worden verdeelt over de voedselpakketten. Natuurlijk zijn er ook niet-religieuze organisaties die goede dingen doen voor de minder bedeelde mens. Maar waarom doen gelovigen vaker zulk liefdewerk dan atheïsten en andere niet-gelovigen? Daar is een simpele verklaring voor te geven. Nee, christenen zijn geen betere mensen. Maar christenen hebben wel een drijvende kracht achter zich, die atheïsten en andere ongelovigen missen. Het is de God van Liefde die het verschil maakt. Door Hem doen we dingen die we anders niet hadden gedaan.

De tekst hierboven zit taalkundig strak in elkaar. Als ik het aanpas, bederf ik de dynamiek ervan. Maar ik vind wel dat er een toevoeging nodig is. De mensen in de Amsterdamse Jordaan waren niet slechter dan de mensen elders. Ze leefden onder onmenselijke omstandigheden en dat maakt mensen vaak bikkelhard. Mensen zijn in zo'n situatie hulp nodig van buitenaf. En die hulp kregen ze van Jan de Liefde en

zijn vrouw. Natuurlijk werden niet alle wijkbewoners gelovig. Er waren nog steeds atheïsten en gewone ongelovigen. Maar zij gingen zich ook netjes gedragen toen ze een menswaardig bestaan kregen. Feitelijk ontstond er een normale gemeenschap.

Vraag: welke mensen hielpen deze woonwijk? Wie doen nog steeds zulk liefdewerk in grote delen van de wereld?

Antwoord: de christenen, die worden gemotiveerd door hun religie. Christenen helpen ieder mens die in nood zit, ongeacht ras, afkomst, levensbeschouwing of wat dan ook. Terwijl u in uw extra voorwoord bij de paperback suggereerde dat de wereld erop vooruit zou gaan als er geen gelovigen meer waren. Nou, als de Heer straks ruim anderhalf miljard christenen ophaalt mogen u en uw atheïstische vrienden al ons liefdewerk overnemen! Ik durf te wedden dat jullie ons dan toch wel een beetje zullen missen.

Aanleiding tot verdeeldheid?

Volgens u zou religie om drie redenen een ergere aanleiding tot verdeeldheid opleveren dan andere meningsverschillen:

1. Kinderen worden gelabeld.

Natuurlijk zijn er geen protestantse, rooms katholieke, orthodox-joodse of islamitische kleuters. Maar atheïstische kleuters zijn er ook niet, want ook atheïsme is een bewust gekozen levensbeschouwing. Toch is men geneigd om 'katholieke kinderen' te zeggen. Dat is gewoon makkelijker dan 'kinderen van Rooms katholieke ouders'. En dat geldt ook voor levensbeschouwingen. Zolang een label niet de aanleiding is voor discriminatie, is het niet erg.

2. Gescheiden onderwijs.

Meneer Dawkins, ouders willen graag een school die goed aansluit op de opvoeding van thuis. Als atheïsten dit willen vindt u het prima, Maar als gelovigen het willen noemt u dat indoctrinatie.

3. Het verbod op gemengde huwelijken.

In mijn omgeving wordt het gemengde huwelijk niet verboden, maar wel afgeraden. Toen ik een Turkse vriend had, zei een zuster van mijn kerk: 'Ik ben met de liefste moslim ter wereld getrouwd. Maar we voelen ons vaak eenzaam, omdat de ander onze emotie niet begrijpt.'

Tijdens een datingshow op televisie zei een jonge atheïst tegen een meisje: 'Je bent erg lief en mooi. Maar omdat je gelovig bent is er een deel van je gevoelswereld dat ik niet begrijp en waarin ik je niet kan steunen. En daarom ga ik niet verder met jou.' Die oude zuster en die jonge atheïst begrepen waarom een gemengd huwelijk geen goed idee is. Maar als twee mensen van elkaar houden, mag je ze niet verbieden te trouwen. Vroeger werden katholieken op het 'gewijde' deel van een begraafplaats begraven, en de niet-katholiek kwam op het niet-gewijde deel. Daartussen stond dan een dikke hoge haag. Soms zie je op twee graven een hoge pilaar, met daaraan een onderarm, en de handen grijpen elkaar over de heg heen in een handdruk. Zo laat een gemengd paar zien dat ze tot in de dood bijelkaar hoorden.

Meneer, u zegt dat religie meer verdeeldheid oplevert dan andere verschillen. Er zijn inderdaad heftige meningsverschillen. En soms hebben we oprecht de gedachte dat er een essentiële zaak tekort wordt gedaan. Dat kan soms ruzie opleveren tussen mensen die eigenlijk heel oprecht zijn. Dat is fout natuurlijk. Maar uw pogingen om gelovigen te demoniseren zodat uw ongelovige lezers ons als een stel monsters gaan zien is een welbewust zaaien van verdeeldheid. Allereerst zorgt u dan naturalisten en andere ongelovigen een lange serie vooroordelen ontwikkelen. Als de gelovige een vooroordeel ontzenuwt hebben uw atheïstische lezers nog een serie vooroordelen paraat die de gelovige in hun omgeving nog niet kent en dus niet kan ontzenuwen. Verder weet u wel dat gelovigen door uw godslasterlijke en kwetsende stijl ook een aantal stevig vooroordelen ontwikkelen tegen atheïsten. Die krijgen door uw boek en uw optreden in de media een vreselijke indruk van de atheïst. Zo zet u aardige mensen tegen elkaar op. Mensen die misschien vrienden waren geweest als ze elkaar echt hadden gekend. Het is wel ironisch dat juist u beweert dat religie zoveel verdeeldheid oplevert. Want u laat overduidelijk zien dat atheïsten ook verdeeldheid kunnen zaaien.

Meneer, u maakt zich schuldig aan vrijwel elk wangedrag dat u scherp veroordeelt bij gelovigen. Het verbaast me dat dit niemand is opgevallen. Ik heb geen enkele criticus erover gehoord. Hebben die critici uw boek wel behoorlijk gelezen? Ik denk dat ze liever niet al te lang in een bos prikkeldraad wilden graaien.

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 9 Waarom zo vijandig?

Woorden kunnen wonden helen maar ze kunnen ook een fatale doodsteek zijn. (T.N)

Professor Dawkins begint zijn hoofdstuk 8 met de mededeling dat hij niet van felle debatten houdt. Hij is er niet op uit om de confrontatie op te zoeken. Deze plotseling vredelievende houding wekt wel wat verbazing. Is dit dezelfde man die hoofdstuk 1 tot en met 7 van ‘The god delusion’ heeft geschreven? Hij zegt ook nog dat hij tegen geweld is. Hij beweert: ‘Mijn vijandigheid en die van mijn atheïstische vrienden blijft slechts beperkt tot woorden.’ Door die opmerking herinner ik me een onaangename ervaring. Een tijd geleden werd ik ten onrechte ergens van beschuldigt door een atheïst. Toen ik mijn onschuld kon bewijzen, zei die atheïst niets meer. Ik vroeg hem waarom hij geen excuses aanbood. Zijn antwoord was: ‘Jij bent een christen en bovendien een jonge aarde creationist. Dus hoeft ik je niet fatsoenlijk te behandelen.’ Zoiets bedoelt professor Dawkins met ‘Onze vijandigheid blijft beperkt tot woorden’. In communistische landen worden christenen door de atheïstische regeringen in de gevangenis gegooid, gemarteld en vermoord vanwege hun geloof. Daar begon men ook “alleen maar” met de woorden: ‘Jij hebt geen recht op een nette behandeling omdat jij anders denkt dan wij.’

Ethiek en goedheid

Sommige mensen verwarren ethiek met goedheid. Dat zijn twee heel verschillende zaken. Ethiek, dat bestaat uit een setje ideeën over hoe men zich hoort te gedragen. Helaas verschilt ethiek per cultuur, per familie en soms zelfs per persoon. Maar ethiek wortelt ook vaak in religieuze roots. Nederland heeft dan ook veel wetten die zijn afgeleid van een Bijbels principe. De vrijheid van levensbeschouwing (atheïstisch of religieus) is een resultaat van de strijd voor Godsdienstvrijheid. En die Godsdienstvrijheid wortelt in het Bijbelse principe dat we God meer gehoorzaam moeten zijn dan mensen. Overigens kenden onze heidense voorouders al een vergelijkbaar principe. Het schijnt dat de Friezen bijna tweeduizend jaar geleden weigerden een beeltenis van de Romeinse keizer te aanbidden als godheid. Hun verweer? ‘Voor onze goden knielen wij, voor mensen buigen we alleen maar.’ Verder zou je de vrijheid van meningsuiting kunnen zien als een aanvulling op de Godsdienstvrijheid. Immers: een

eigen mening hangt nauw samen met je levensbeschouwing. De antidiscriminatiewet steunt ook op een Bijbels principe: iedereen is gelijk! Jood en niet-jood, man en vrouw, slaaf en vrije, iedereen kreeg bij de eerste christenen een gelijke behandeling. Toen er in één van de eerste gemeenten iemand werd gediscrimineerd, kreeg die gemeente een vermaning van een apostel. Tot zover lijkt het allemaal helder. Helaas begint het ethische verhaal nu wel erg ingewikkeld te worden. Want sommige grapjassen vinden het leuk om bepaalde groepen mensen te kwetsen en te vernederen. En dat noemden ze dan ‘vrijheid van meningsuiting’. Maar is er wel sprake van een oprechte meningsuiting als je de ander opzettelijk en dan ook nog voor de grap kwetst? Anderzijds: als je oprecht een visie hebt die niet in smaak valt, word je vaak beschuldigd van discriminatie. Ook als je die mening voorzichtig onder woorden brengt. Op die manier word je het zwijgen opgelegd. Wie officieel bij een gediscrimineerde groep behoort kan een elitebehandeling afdwingen door ‘discriminatie’ te brullen. (*Voetnoot 110*) Het komt ook voor dat iemand zich echt gediscrimineerd voelt, omdat hij niet weet dat een bepaalde regel voor iedereen geldt. Zo wordt ethiek een zeer gecompliceerd verhaal. Goedheid is een stuk eenvoudiger dan ethiek. Want goedheid zegt iets over de bedoeling waarmee iemand iets doet. Het vertelt ook iets over

Voetnoot 110) In een meubelzaak deden Turkse klanten dingen die Nederlandse klanten niet mochten doen. Toen die klanten weg waren confronteerde ik de winkelbaas ermee. Hij zei: ‘Als ik het verbied, schreeuwen die Turken dat ik discrimineer.’ Waarop ik zei: ‘Beseft u niet dat de Nederlander zich een tweederangsburger gaat voelen als u buitenlanders een bijzondere elite-behandeling geeft? Weet u dan niet dat u hiermee de vreemdelingenhaat aanwakkert?’ De man haalde zijn schouders op. Het kon hem niets schelen. Hij had ook in diverse talen een mededeling kunnen ophangen. Namelijk: ‘Iedereen krijgt hier dezelfde behandeling.’ Maar dat vond hij teveel moeite.

Let op: als een gelovige opkomt voor zijn godsdienstge ideeën kan hij beter spreken over zijn recht op vrijheid van meningsuiting. Want dan word hij eerder serieus genomen. Pleit je toch op de wet van godsdienstvrijheid, denk er dan aan dat de Bijbel, Gods Woord, in de rechtszaal geen enkel gezag heeft. Gebruik dus liever niet-religieuze argumenten. Een man in herenkleding en met een volle baard wilde een christelijke arts in het nauw drijven. Daarom eiste hij dat die arts hem aansprak met ‘mevrouw’. Die arts weigerde dat, en werd ontslagen door het ziekenhuis. Hij spande een rechtszaak aan. Geloof me, hij had de rechtszaak makkelijk kunnen winnen door te zeggen: ‘Mannen die zich een vrouw voelen scheren alle gezichts- en lichaamsbehaarung weg en dragen vrouwenkleding. Zulke mensen zou ik nog wel aanspreken met mevrouw. Maar deze man heeft een volle baard en draagt herenkleding. Mij maakt hij niet wijs dat hij zich een vrouw voelt.’ Met dit argument had hij de rechter en de jury absoluut kunnen overtuigen. In plaats van dit goede argument te gebruiken citeerde die arts een aantal Bijbelteksten - en verloor de rechtszaak.

de mate van toewijding aan anderen. Iemand kan vanuit de goedheid van zijn hart dingen doen of zeggen die ethisch niet te verdedigen zijn. Stel je voor: een dakloze heeft erge honger. Jij hebt net boodschappen gedaan voor je buurvrouw, en je geeft een tros bananen aan die zwerver. Dat is goed bedoeld, maar ethisch is het niet te verdedigen dat je het bezit van buurvrouw weggeeft. Maar je kunt het weer goedmaken. Als je een nieuwe tros bananen koopt van je eigen geld, geef je jouw buurvrouw de bananen waar ze recht op heeft. En die zwerver heeft ook wat. Zo heb je op een ethisch verantwoorde manier je goedheid getoond. Ethiek is de gids die een goed mens nodig heeft om zijn positieve bedoelingen in een bepaald milieu duidelijk te maken. Jammer genoeg kan ethiek in een multiculturele samenleving veel problemen opleveren. Immers: elke cultuur hanteert andere normen en waarden. Wiens ethiek is dan de juiste? In de jaren tachtig hoorde ik bij een groep mensen die zich 'De sollicitatieclub' noemden. We gaven elkaar sollicitatietips. Een Turks meisje vertelde een serieus probleem: 'Allah verbiedt mij een vreemde man recht in de ogen te kijken. Maar als ik de personeelschef niet aankijk, ziet hij dat als een soort bewijs van onbetrouwbaarheid en wordt mijn sollicitatie afgewezen!' Gelukkig wist ik een oplossing. 'Die personeelschef zit meestal op meer dan anderhalve meter afstand. Dus kun je een handig trucje toepassen. Kijk naar het puntje van zijn neus of zijn voorhoofd! Hij denkt dan dat je hem in zijn ogen kijkt, en Allah weet dat het niet zo is. Dus vinden de chef en Allah jou allebei een keurig meisje.' Iedereen lachte, en het meisje ook. We hebben mijn idee direct uitgeprobeerd. Dat meisje ging de gang op en we spraken af wie van de dames haar in de ogen zouden kijken wie niet. Ze kon niet zeggen door wie ze echt werd aangekeken! Dus die truc werkt echt. Nou ja, als je minimaal op een afstand van 1 meter 70 zit. (Het is ook een heel praktische oplossing voor verlegen mensen!)

We overstijgen alle cultuurverschillen als we zeggen: 'Goedheid betekent dat je het geluk van anderen wilt bevorderen.' Een goed mens is behulpzaam, eerlijk en rechtvaardig. En als we van goede wil zijn, laten we ons corrigeren door anderen wanneer wij iets verkeerd doen. Dan handelen ook nog ethisch verantwoord. Maar we krijgen het moeilijk als wij toevallig volgens een ethiek zijn opgevoed die tegengesteld is aan de ethiek van onze omgeving. Want wat is dan de juiste maatstaf? Misschien is de enige uitweg dan toch deze vraag voor iedereen: 'Wat is de meest liefdevolle gedachte?' Denk eraan dat

een fatsoenlijk mens fatsoenlijk is volgens de normen waarmee hij is opgegroeid. Als hij of zij met de normen van jouw land was opgevoed was hij volgens die normen fatsoenlijk geweest. Zie hem dus niet als een slecht mens als hij volgens jouw ethiek iets verkeerd doet. Als ik dit zeg, knikken de meeste mensen instemmend. Want normale mensen willen graag vriendelijk over de ander denken. Helaas is er een kleine minderheid die veel ellende veroorzaakt.

Opruiers houden ervan om bestaande frustraties en vooroordelen te versterken. En vaak geloven ze helemaal niet in de zaak waar ze zogenaamd voor strijden. In werkelijkheid zijn ze alleen uit op hun eigen belang, en daarvoor misbruiken ze alle belangrijke kwesties waar mensen mee bezig zijn. Bijvoorbeeld de dierenbescherming, een voetbalclub, een politiek ideaal of een religie. Iemand heeft eens met een verborgen camera een vergadering met Osama Bin Laden gefilmd. Bin Laden vertelde met een brede grijns op zijn gezicht dat er zoveel mogelijk slachtoffers moesten vallen. Hij sprak daarbij met geen woord over Allah, de koran of aan religie gerelateerde frustraties. Na de vertoning van dat filmpje zei men: 'Hij was bezig met een persoonlijke wraakneming, die niets te maken had met het Islam. Hij had lange tijd samengewerkt met de Amerikaanse regering, en toen ze hem niet meer nodig hadden lieten ze hem in de steek. Daar wilde hij wraak voor nemen.' Hij had specifieke aanslagen kunnen plannen op de verantwoordelijke personen binnen de regering. Maar nee, hij zei nadrukkelijk dat het hele Amerikaanse volk ervoor moest boeten. Het Amerikaanse volk bestond uit meer dan 300 miljoen burgers die totaal geen schuld hadden aan wat er was gebeurd. Toch moesten zij ook zijn wraak voelen. Ze werden gestraft voor wat hun regering deed. Het feit dat een paar miljoen moslims in Amerika ook slachtoffer konden worden vond Bin Laden kennelijk niet relevant. Uiteraard heeft hij de aanslag op het WTC geëtaleerd als een religieuze kwestie, de Jihad. Zo kon hij jonge mensen opjutten tot die ultieme moordaanslag. Deze truc is niet nieuw. Veel Joodse geestelijken en Roomse bisschoppen waren eeuwenlang bezig met macht, eer en geld. En ze deden alles om iedere bedreiging van hun positie de kop in te drukken. Geloof me: de farizeeërs hebben de Heer niet laten kruisigen om een religieus meningsverschil. Ze vonden alleen maar dat die Jezus uit Nazareth hun machtspositie bedreigde. En dat ze daardoor niet langer in staat waren om de mensen geld af te persen. De Roomse kerk begon ook niet met kruistochten om het Heilige Jeruzalem te bevrijden van

heidense overheersing. Het ging weer gewoon om financiële winst. De macht over Jeruzalem bracht geld in het laatje. Denk eens aan al die pelgrims die daar heen gingen! Die vrome toeristen zouden veel betalen om de heilige plaatsen te mogen zien. Religieuze leiders zijn in staat gelovigen zo te hersenspoelen dat ze dingen doen die ze niet eens willen. Dat lukt extra goed bij gelovigen die vrijwel niets weten van het religieuze boek dat wordt misbruikt. Zij denken dat ze het echt in Gods opdracht doen. Maar let op: de atheïstische regeringen van communistische landen zijn geen spat beter dan die machtige religie-parasieten. Zij onderdrukken hun opponenten ook met marteling en doodstraf. En dat rechtvaardigen ze door te beweren dat hun opponent een bedreiging vormt voor land en volk. Zo appelleren ze aan de vaderlandsliefde en het solidariteitsgevoel van veel mensen.

In West-Europa en Amerika pakt men het een stuk subtieler aan dan in communistische landen. Een gelovige student heeft hier minder kans op een stageplek dan een atheïst. En als hij ook nog in Genesis gelooft, kan hij het wel helemaal vergeten. (Voor meer informatie: www.weet-magazine.nl/onwelkom) Als christen wisten we dit allang, maar er is nu objectief wetenschappelijk onderzoek gedaan naar vooroordeel en discriminatie. Men verzoon een fictieve student met bepaalde kwaliteiten. Als er in haar cv stond dat ze atheïst was, werd zij op basis van de informatie aardig en geschikt gevonden, maar als er in de cv stond dat ze als vrijwilliger meewerkte aan evangelisatie-evenementen werd ze afgewezen als niet aardig en niet geschikt'. Dat overkomt dus veel christenen. Er is natuurlijk een grote kans dat er iets vergelijkbaars gebeurt als ze na hun studie solliciteren naar een baan. Het is dus logisch dat er maar weinig christenen studeren of werken op een seculiere universiteit. Een carrière opbouwen zal ook moeilijk zijn. Inderdaad: de vijandigheid van Dawkins en zijn vrienden blijft beperkt tot woorden. Bijvoorbeeld woorden waarmee ze het iemand onmogelijk maken om een carrière te beginnen. Het zijn 'alleen maar woorden' waarmee ze het levensgeluk van jonge mensen vernietigen.

(32e brief) - Hallo meneer Dawkins.

Een paar jaar geleden verscheen er op youtube.com een filmpje over een atheïstisch evenement waar u één van de sprekers was. Er zaten veel mensen op een groot veld in de natuur, met wat eten en drinken bij zich. Een soort massale picknick. Christenen hebben ook vaak

zulke evenementen, dus deed dat beeld me vertrouwd aan. U zag er vrolijk uit, en uw publiek was in een gemoedelijke stemming. De hele sfeer maakte mij bereid om te luisteren naar wat u te zeggen had. Ik ging er echt even voor zitten. Helaas kwam er geen mooie, leerzame lezing. Er kwam iets shockerends. Net als dominee Pat Robertson zette u een massa mensen aan tot agressief gedrag! U zei tegen de aanwezigen dat zij gelovigen zoveel mogelijk moesten intimideren. Eerst zei u nadrukkelijk 'Bespot hen!' Vervolgens gaf u voorbeelden van nare opmerkingen die zij konden gebruiken om de gelovige van streek te maken. Kortom: u riep uw luisteraars op tot het kwellen van medemensen. Maar de meeste atheïsten op dat grasveld glimlachten mild om uw oproep. Waarschijnlijk geven zij de gelovige gewoon de behandeling die hij met zijn eigen gedrag uitlokt. Dus de aardige gelovige wordt vriendelijk behandeld. Maar helaas bestaan er ook erg onaangename atheïsten. Ook zonder uw oproep waren ze soms al erg onvriendelijk tegen gelovigen, maar u hebt ze aangemoedigd het vaker en erger te doen. Als uw oproep alleen op dat evenement werd gehoord, bleef de schade beperkt. Immers: dan waren er maar weinig atheïsten die precies deden wat u had gevraagd. Maar uw toespraak stond als filmpje op Youtube.com. Hoeveel atheïsten bekeken dat filmpje? Een miljoen? De minderheid van de atheïsten die precies doet wat u zegt bestaat nu uit minstens tienduizend atheïsten. En misschien zetten ze elk gemiddeld 5 vrienden ertoe aan om ook agressief te zijn. Dat is een leger van 50.000 atheïsten. Als ze allemaal op dagelijkse basis twee christenen het leven zuur maken hebt u 100.000 slachtoffers. Dat zijn voornamelijk aardige mensen, die niemand tekort doen met hun geloof. Toch wordt hun leven op uw verzoek tot een hel gemaakt. En hoeveel allang getraumatiseerde gelovigen hebben dat filmpje gezien? Tienduizend? Honderdduizend? Ik was een van die mensen, en ik zal u vertellen welk effect uw oproep op mij had. Om mijn reactie te kunnen begrijpen moet u iets weten over mijn verleden. Als kind werd ik niet alleen maar een beetje gepest op school. Het was echte terreur. De pestkoppen hebben me zelfs in levensgevaar gebracht. Ik ben bijna gestikt en bijna bevroren. Mijn bril werd stuk geslagen en ik mag van geluk spreken dat ik geen glas in mijn ogen kreeg. Verder vonden de pestkoppen het leuk om ook buiten de schoolmuren ieder gevoel van veiligheid te vernietigen. Een voorbeeld: ik ging naar de Openbare bibliotheek, en werd in het halletje zomaar geslagen. Een pestkop stond haar vriend op te juttten om het te doen. Zo verzonnen ze wel meer erge dingen. Alle pesterijen

zijn begonnen op de dag dat een leraar me voor gek zette in de klas. Het leek wel alsof de meester een startschot had gegeven. Opeens werd ik gepest. En als een populaire klasgenoot een wenk gaf, werd ik op het schoolplein geschopt en geslagen. Meneer Dawkins, als beroemde professor bent u uiteraard een combinatie van ‘de schoolmeester’ en ‘de populairste klasgenoot’. Door dat filmpje op Youtube bereikte uw oproep ‘intimideer de gelovige’ een paar miljoen atheïsten. Helaas weet ik uit eigen ervaring dat sommige mensen het na zo’n aanmoediging niet bij woorden zullen laten. Sommigen gaan over tot fysiek geweld. Dus na uw oproep tot het intimideren van gelovigen durfde ik wekenlang niet de straat op, uit vrees aangevallen te worden door atheïsten. Ik weet zeker dat er wereldwijd een paar duizend lotgenoten precies zo reageerden als ik. De radeloze angst voor wat me boven het hoofd kon hangen was bijna een psychose. Toen ik wel weer overal heen ging was ik nog zeker een half jaar erg bang wanneer iemand zich atheïst noemde. Gelukkig vluchtte ik niet, maar was ik zo dapper om een praatje te beginnen. Natuurlijk vertelde ik die atheïsten over uw oproep op internet. Ook zei ik hoe bang ik was. Werkelijk alle atheïsten reageerden heel vriendelijk en zeiden geruststellend: ‘Die Dawkins was fout bezig. Ieder medemens hoort de behandeling te krijgen die hij als persoon zelf heeft verdiend. Als een christen zich netjes gedraagt, moet hij ook netjes worden behandeld.’ Meneer, toen u die oproep deed, zag ik ondanks mijn heftige emotie toch uw uitstraling. En een vertrouwde stem in mijn hoofd zei: ‘Zie je dat? Daar staat een kwetsbaar mens die zich heel veilig en gewaardeerd voelt tussen zijn vele vrienden en fans. Hij vindt het mooi om bepaalde dingen nadrukkelijk te zeggen. Maar hij beseft niet wat hij ermee veroorzaakt. Als hij het wel besepte, had hij vast gezegd dat men mild moest zijn tegen het vriendelijke type gelovige.’ Die opmerking had een troostend effect op me. Want ik dacht: ‘Natuurlijk, hij kan ook gewoon onnadenkend zijn geweest.’ Helaas: steeds als ik even een positieve indruk van u heb, bederft u het weer met een oneerlijke en kwetsende opmerking op youtube of in een interview. Een lange tijd na uw oproep sloeg mijn angst om in woede. Ik schreef in ‘Sceptisch geloven’ een extreem fel stuk over u en uw activiteiten. Dat was schriftelijk vuurwerk! Al gauw maakte de Heer me duidelijk dat ik echt te ver ging. Hij bracht me simpel in herinnering hoe u eruit zag tijdens uw oproep. U bent duidelijk een kwetsbaar mens die dingen zegt die beter niet gezegd kunnen worden. Ik begreep de hint die God me gaf en dus schrapte ik wat ik had

geschreven. Daarna ben ik wel driemaal opnieuw begonnen. Er zat veel nuttige informatie in mijn verhaal, maar door alle emotie kon ik het niet beschaafd onder woorden brengen. Daarom heb ik uiteindelijk het resultaat van een paar uur werk helemaal verwijderd. Eerlijk gezegd denk ik nog steeds dat u bepaalde dingen opzettelijk doet. Al is het ook mogelijk dat u alleen maar een beetje tactloos bent. Dat zijn we allemaal wel eens. Maar alles wat u zegt en doet heeft een enorme impact op wat miljoenen mensen denken. Dus is tactloosheid een luxe die u zich niet kunt veroorloven. In uw boeken, youtube-filmpjes en artikelen verspreidt u continu deze boodschap: ‘De gelovige heeft geen enkel recht op een menswaardige behandeling.’ Door uw uitspraken zijn de pestkoppen op scholen en universiteiten extra wreed tegen een gelovige klasgenoot. Het is mogelijk dat ze vroeger nog medelijden voelden als hun slachtoffer hilde van angst, pijn of verdriet. Dan stopten ze direct met het kwellen van hun slachtoffer. Maar daar hebt u een oplossing voor bedacht. Want u hebt vaak heel subtiel – o, alleen maar met woorden – aangegeven dat gelovigen volgens u geen echte gevoelens hebben. Die boodschap bracht u al in uw eerste hoofdstuk, toen u schreef over Rushdie. *Voetnoot 111*) Daar zette u de woorden **bang** en **verdrietig** tussen aanhalingstekens, alsof de moslims alleen maar zeiden dat ze die emoties hadden. Ook suggereerde u dat christenen en enkele seculiere personen alleen maar zeiden dat ze veel sympathie voelden voor de bange en verdrietige moslims. Want ook het woord **sympathie** zette u tussen aanhalingstekens. Kortom: u wekte de indruk dat gelovigen geen echte gevoelens zouden hebben. Volgens u faken wij emoties om medelijden op te wekken. Op die manier hebt u het laatste restje moreel besef van pestkoppen op school met chirurgische precisie weggesneden. Nu lachen uw jonge fans harteloos wanneer hun gelovige klasgenoot huult van ellende. Meneer Dawkins, misschien wordt een groot aantal slachtoffers van de door u gestimuleerde schoolterreur over een paar jaar atheïst. Dan hebt u atheïsten gestraft met een levenslang trauma voor iets dat u een jeugdzonde zult noemen. De miljoenen exemplaren van uw boek blijven nog tientallen jaren in de omloop en blijven zo de genoemde effecten hebben. Maar u kunt het nog een beetje goed maken door vanaf nu te pleiten voor een rechtvaardige aanpak. Zeg dan heel vaak in de media: ‘Beoordeel

Voetnoot 111) Wie het wil lezen: kijk in de trefwoordenlijst van ‘God als misvatting’ naar Rushdie, Salman

een gelovige op grond van wat hij zelf doet en zegt, en geef hem de behandeling die hij zelf heeft verdiend. Stel hem niet verantwoordelijk voor het wangedrag van anderen.’

Mijn overgrootvader was een atheïst, en er wordt met veel liefde en respect over hem gesproken. Ook ken ik offline een paar sympathieke atheïsten. Ze doen aardig zolang een gelovige ook aardig is. Het zijn verstandige mensen, die een kwestie objectief kunnen bekijken. Tot 2013 dacht ik dat alle atheïsten zo waren. Dat positieve vooroordeel ben ik nu wel kwijt. Want ik ken ‘The god delusion’ en een aantal van uw youtubefilmpjes. Ook heb ik veel nare ervaringen opgedaan met atheïsten op internet. Dus nu weet ik dat ook atheïsme kan leiden tot extreme onverdraagzaamheid. Opeens herinner ik me een gebeurtenis van ongeveer dertig jaar geleden. Er stonden zeven enthousiaste mensen te evangeliseren op straat. Ze zongen liederen en gaven getuigenissen. Af en toe stopten ze even om beschikbaar te zijn voor een gesprek. Ze drongen niemand wat op. Je kon gewoon voorbij lopen als je dat wilde. Bij de mensen die bleven staan was ook een atheïst. Deze reus van ongeveer twee meter was net zo laf als hij groot was. Daarom begon hij een klein en vriendelijk vrouwtje te intimideren. Dat vrouwtje was mijn tante. Hij kwam vlak voor haar staan en keek dreigend op haar neer. Maar tante Eef was niet bang en luisterde geduldig naar zijn agressieve monoloog. Toen ze eindelijk de kans kreeg iets te zeggen, praatte ze alsof hij op normale toon had gesproken. Ze bleef dus vriendelijk tegen hem. Dat is nou het toekeren van de andere wang. Die man kon daar niet tegen, begon kwaad te schreeuwen en liep tenslotte scheldend weg. Maar tante Eef zag iets in hem dat niemand anders zag. Want later zei ze vol moederlijke zorg: ‘Die arme jongen was erg van streek, en ik kon hem niet kalmeren.’ Kennelijk lijkt ik erg op tante. Want nu ik zelf 59 ben, begrijp ik wat ze zag. Die man had overduidelijk nare dingen meegemaakt en zat tjokvol bittere gevoelens. Jazeker, hij was zo laf om alle rancune te botvieren op een ongevaarlijke tegenstander. Maar toen hij voor mijn tante stond, moet hij gevoeld hebben dat zij hem kon helpen. Ze was erg goed in het begeleiden van mensen met een trauma. Echter: negatieve zekerheden zijn ook zekerheden, en die zou hij kwijt raken als hij écht met tante Eef ging praten. Daarom ging hij tekeer, en daarna vluchtte hij zelfs.

Meneer Dawkins, zowel atheïsten als gelovigen kunnen erg negatief denken over de tegenpartij. Maar er is 50 procent kans dat de lezers

van ‘Sceptisch geloven’ wat aardiger gaan denken over hun opponent. Ja, ik weet absoluut zeker dat er - diep weggestopt onder al hun vijandigheid - toch een goed mens zit. En dat goede mens bereik ik misschien door mijn uitvoerige informatie. Helaas: ook goede mensen kunnen een reden hebben om toch in een negatieve houding te blijven hangen. Ze veranderen ook niet van gedachte als ik ze goed heb geïnformeerd. Heb ik ‘Sceptisch geloven’ dan voor niets geschreven? Welnee. Ik weet zeker dat het een grote impact zal hebben op het leven van minstens één persoon. Het zou natuurlijk leuk zijn als er een paar duizend mensen werden bereikt. Of zelfs een paar miljoen. Maar uiteindelijk heb ik jarenlang geschreven voor *die ene* mens. Zoals de Here Jezus stierf voor *die ene* zondaar of zondares. ‘Opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven zal hebben’ (Johannes 3 vers 16) Dus ieder mens is die ene zondaar of zondares die gered kan worden. Natuurlijk doe ik alles met dezelfde mentaliteit als mijn Meester, de Here Jezus. Soms denk ik tijdens het schrijven aan die ene student, die ene ingenieur, die ene huisvrouw, die ene tiener, die ene arbeider of welke ene medemens dan ook. Maar altijd is het die ene persoon waar ik het voor doe: degene die mijn boek leest.

Waarschijnlijkheden

Meneer Dawkins, u aanvaardt de oerknal-gedachte omdat u die minder onwaarschijnlijk vindt dan de Bijbelse visie. Bovendien stelde u vast dat de minst onwaarschijnlijke hypothese automatisch de waarheid moet zijn. Dat is een barre misvatting. Ik heb het al eerder gezegd: als u geen correcte hypothese weet, neem dan alstublieft geen genoegen met ‘de minst onwaarschijnlijke.’ Want die wordt al gauw een traditionele waarheid, waar niet aan mag worden getornd. Mocht iemand ooit toch nog de correcte verklaring vinden, dan wordt hij onder hoongelach weggestuurd. Hier volgt een samenvatting van wat u zegt in hoofdstuk 4:

*Hypothese 1 is erg onwaarschijnlijk,
maar minder onwaarschijnlijk dan hypothese 2.
Ergo: hypothese 1 is de waarheid.*

Dat is een ontologisch argument! Het ligt in dezelfde lijn als:

*‘Annie is minder lelijk dan Sylvia.
Ergo: Annie is de mooiste vrouw ter wereld.*

Ziet u wat ik bedoel? In beide gevallen wordt er gedaan alsof er maar twee opties zouden zijn. En dat is belachelijk. We weten dat er meer vrouwen op aarde rondlopen dan Annie en Sylvia. En zo zijn er ook meer ontstaanshypotheses mogelijk dan de Schepping en de huidige seculiere visie. Als u beide ontstaansvisies onwaarschijnlijk vindt, is dit het beste alternatief:

‘Vermoedelijk ligt de waarheid anders dan beide partijen denken.’

Zeg eens eerlijk, is deze gedachte niet prachtig rationeel? Een paar jaar geleden las ik in mijn lijfblad Weet-magazine een artikel over een of andere kwestie. Toevallig had ik er ook iets over gelezen op een atheïstische Facebookpagina. Zo kreeg ik het complete plaatje dat ik zo belangrijk vind. Een aantal Darwinistische wetenschappers waren aan de slag gegaan om een mysterie uit te zoeken. Het ging over algoritmes of zoiets. Omdat ze toch bezig waren hadden ze het onderzoek wat breder opgezet en verzamelden ze extra data. De hoofdredacteur van mijn lijfblad is altijd sportief in zijn opstelling tegenover opponenten. Hij waardeert het als men een onderzoek opstart en hij wacht de resultaten geduldig af. Maar hij dacht dat die evolutiebiologen door wanhoop werden gedreven. Daarom begreep hij niet waarom die mensen het onderzoek extra breed hadden opgezet. Hij schreef dan ook een beetje verbijsterd: ‘Ze maken het onnodig moeilijk voor zichzelf’. Ik heb hem in een briefje uitgelegd dat die evolutie-aanhangers niet wanhopig, maar juist enorm enthousiast waren. En ik besloot met: ‘Hun enthousiasme is zo aanstekelijk, dat ik als creationist graag mee zou willen doen met het verzamelen van data!’ In dit geval begreep een creationistische redacteur niets van een groep evolutiebiologen. Maar het omgekeerde komt ook voor. Vaak denken aanhangers van de evolutieleer dat creationisten een bepaalde vondst griezelig zullen vinden. Terwijl wij er helemaal geen moeite mee hebben. Vaak voelen we ons er zelfs door bevestigd in ons geloof! Kortom: beide partijen hebben een heel eigen visie op feiten en vondsten, en begrijpen niet dat hun opponent totaal anders denkt en reageert. Want veel mensen kunnen alleen vanuit de eigen beleving naar de feiten kijken. Ook meent men vaak dat de andere partij ‘het ook wel zo ziet maar het ontkent’. En dus trekt men vreemde conclusies uit de reacties van de andersdenkende.

In een tv-documentaire zagen de tv-kijkers wat de bezoekers van een kleine dierentuin zagen. Het leek wel alsof de ijsberen en de

zeehonden in één verblijf liepen! ‘Onbegrijpelijk dat het kan’ zeiden bezoekers verbijsterd. Maar toen liet men een drone met een camera recht boven die dieren vliegen. Wat bleek? Er was tussen de dierenverblijven een diepe en brede kloof aangebracht, zonder water erin. Dus de ijsberen konden hun potentiële prooidieren nooit bereiken. Ze hadden hun eigen ‘podium’. Wij mensen hebben door onze persoonlijke visie ook een eigen podium. Maar wij kunnen ons podium wél verlaten. De weinige mensen die echt geïnteresseerd zijn in hun medemens doen dat dan ook. Ze verlaten heel even hun eigen podium, en gaan zelfs naast hun opponent staan. Ja, op *zijn* podium! Het is een kort, maar wel geestverruimend bezoek. Hopelijk hebben ze gevoel voor humor, want vanaf een ander standpunt lijkt je eigen podium vaak in lichte mate ridicuul of zelfs misdadig. Om die reden moet ik vaak lachen tijdens de communicatie met atheïsten en het lezen van God als misvatting. Vooral ‘Het weerwoord van de hovelings’ werkt op mijn lachspieren. Dat verhaal staat in het voorwoord bij de paperback, onder de subtitel ‘Je kunt geen kritiek hebben op religie’. Meneer Dawkins, ik lach om dit verhaal omdat ik dan even naast mijn opponent op zijn podium sta. Helaas: even later voel ik me verdrietig, omdat de ander nooit op *mijn* podium gaat staan. Hij zal mij dus nooit begrijpen zoals ik hem begrijp. Net als onze Vaderlandse held Hugo de Groot zeg ik soms: ‘Ik begrijp veel maar ik bereik er niets mee.’

The Cruijffian way (De manier van Cruijff)

Helaas is de kloof tussen creationisten en gelovige evolutiefans enorm breed. Want beide partijen beweren dat de ander een verdorven moraal heeft, afbreuk doet aan het Woord van God en een verkeerde indruk geeft van God zelf. Zo’n beschuldiging veroorzaakt negatieve emoties en dan verslechtert de sfeer dramatisch. Creationisten en evolutie-aanhangers weten wel zo ongeveer wat de ander denkt, maar de essentie van dat denkpatroon ontgaat hen totaal. Zoals de populaire voetbalcoach Johan Cruijff eens zei:

*‘Je moet het eerst **zien** voor je het **ziet**’.*

Hij bedoelde: ‘Je moet het eerst een klein beetje door hebben, voordat je het op een hoger niveau kunt begrijpen.’ Wie de brede kloof van wederzijds onbegrip op Cruijffiaanse wijze kan ‘zien’, begrijpt al gauw dat zelfs vervelende mensen in alle oprechtheid een andere

opvatting kunnen hebben. Ja, en soms hebben ze ook nog (een beetje) gelijk. Daarom denk ik toch na over wat mijn opponent zoal zegt.

Groetjes, Tiny

Kurt Wise

Professor Dawkins vertelt over Kurt Wise. Deze christen wou graag op een goede universiteit studeren. En dat lukte hem ook nog! Het was wel een seculiere universiteit. Daar doet men alsof wij alleen maar de Bijbel hebben als argument voor de schepping. Dit is de eerste oneerlijkheid waarmee men de student indoctrineert. Want er zijn wel degelijk wetenschappelijke argumenten voor een aardeleeftijd jonger dan tienduizend jaar. En die aardeleeftijd past beter bij de Schepping dan bij de seculiere ontstaansvisie. (De oerknal, het ontstaan van leven en de evolutie) Kurt Wise kende die creationistische argumenten, en dit heeft hem ongetwijfeld geholpen om mentaal in balans te blijven. Zijn docenten hadden hem moeten waarschuwen dat hij beter geen geoloog kon worden. Als creationist heb je het dan erg moeilijk in de seculiere wetenschap. ‘Word liever advocaat!’ Maar men rekende erop dat hij zijn geloof kwijt zou zijn tegen de tijd dat hij afstudeerde. Want ze wisten niet hoe standvastig hij was. Wise wilde docent worden op de seculiere universiteit waar hij zelf studeerde. Helaas mogen de docenten daar alleen praten over de naturalistische argumenten en hypotheses. Dus had Wise drie problemen.

1: Hij zag het als zijn opdracht om zijn studenten alles te leren wat hij wist. Dat is heel natuurlijk voor een docent. Maar op die universiteit zou hij slechts de helft van zijn kennis mogen delen met zijn studenten. Want hij mocht niet praten over de wetenschappelijke argumenten voor een jonge aarde. Omwille van zijn carrière zou hij belangrijke informatie moeten verzwijgen. Dat was een ondragelijke gedachte voor de principiële Wise.

2. Hij vroeg zich ook af: ‘Hoe is het om alleen te mogen praten over wat niet te linken is aan Genesis?’ Hij nam een oude Bijbel en een schaar en knipte alles eruit wat direct en indirect te linken was aan de eerste twee hoofdstukken van de Bijbel. Alleen de witte randen langs de tekst liet hij zitten. Zo zou hij te zien krijgen wat je overhoudt van de bijbel als je het scheppingsverhaal neerzet als een mythe, een sprookje. Nou, er bleef niet veel over van die Bijbel. En het armzalige

restant viel ook nog uit elkaar. Eigenlijk had hij niet eens hoeven te knippen. Want de Bijbel is geschreven door nakomelingen van Abraham, die volgens de geslachtsregisters afstamt van Adam en Eva. De enige niet-Joodse schrijver is de evangelist Lucas. Maar wat had hij te schrijven gehad als er geen joden bestonden en Christus ook niet had bestaan?

3. Wise beseftte: ‘Op deze universiteit praat ik straks als docent over een groot project van mijn Vriend en dan moet ik doen alsof mijn Vriend daar geen enkele rol in heeft gehad.’ Dat zag Wise terecht als verraad. Daarom deed hij – met veel verdriet – afstand van zijn droomcarrière.

Volgens Dawkins knapte er iets in het hoofd van Wise. (*Voetnoot 112*) ‘Ja, dat is te verwachten bij zo’n gruwelijk dilemma.’ mompelde ik. ‘Stel je voor dat je als docent te horen krijgen dat je slechts de helft van je kennis mag delen met je leerlingen. Dat is toch frustrerend?’ Maar Dawkins beweerde dat er een soort geloofsvirus zou zijn dat het brein van gelovige studenten zou aantasten. Vandaar dat Kurt Wise ‘zo vreemd deed’. Oh, is het vreemd dat Wise al zijn kennis wilde delen met zijn studenten? Als Wise op een christelijk college moest zwijgen over de seculiere wetenschap was hij vast ook vertrokken. Had Dawkins dan beweerd dat Wise was aangetast door een seculier virus? Natuurlijk niet! Dan had hij Wise gelijk gegeven. Gelukkig vond Wise een christelijk college waar hij meer vrijheid had dan op zijn seculiere universiteit. Want op het Bryan college mocht hij alles onderwijzen wat hij wist. Zo leerden zijn studenten wat er bedoeld wordt met de slogan: ‘Denk kritisch en Bijbels.’ Als ik een docent was, zou deze spreuk in mijn leslokaal hangen:

De waarheid kan nooit in strijd zijn met de Bijbel. Zelfs al lijkt het soms zo. Het enige dat vaak niet deugt, is de interpretatie die men geeft aan een wetenschappelijke feit, de Bijbel of allebei.

Kurt Wise heeft zijn studenten goed voorbereid op de wereld waarmee ze werden geconfronteerd. Laten we hopen dat het Bryan college nog steeds zo goed bezig is. Maar op de seculiere universiteit horen de gelovige studenten nooit iets over de goede argumenten voor een relatief jonge kosmos. En als ze die argumenten toevallig wel kennen, mogen ze er niet over praten. Zoiets levert een crisis op als je echt

Voetnoot 112) **Gam** pag. 303 t/m 308 / **Tgd** pag 317 t/m 323

professioneel bezig wilt zijn en alle sterke argumenten wilt bespreken. Er zijn dus heel normale oorzaken voor de mentale crisis van gelovige studenten en gelovige wetenschappers die carrière willen maken in de seculiere wetenschap. Gelovige studenten zijn vaak niet bekend met de sterke argumenten voor een jonge kosmos en de wetenschappelijke bezwaren tegen de evolutieleer. Als je die argumenten en bezwaren niet kent, klinkt de seculiere visie erg overtuigend. Vandaar dat veel jonge mensen hun geloof verliezen tijdens hun opleiding.

Mijn proeflezer Simon gaf deze feedback: ‘Het gaat natuurlijk niet alleen om de rationele kant: de argumenten voor de evolutietheorie en het schijnbare gebrek aan argumenten voor het scheppingsmodel. Al is dat wel belangrijk. Er is ook sociaal, emotioneel en psychisch een probleem. Als je omringd wordt door mensen die iets anders beweren en jou uitlachen om wat je gelooft, is het buigen of barsten. Voor anderen speelt hun prestige mee. Je ziet dat zelfs met bekende christelijke wetenschappers aan christelijke universiteiten, zoals de VU. Zelfs theologen aan de TUA voelen zich niet serieus genomen als ze de evolutieleer niet accepteren, en gaan dus overstag (Huijgen, Peels, en anderen).’ Tot zover Simon.

Nog even over het motto van het Bryan college: ‘Denk Bijbels en kritisch.’ Volgens Dawkins is ‘kritisch denken’ het tegenovergestelde van ‘Bijbels denken’. Maar dat klopt niet. Weet je nog mijn verhaal over de ivoren huizen van Amos? Ik dacht kritisch: ‘Die huizen kunnen nooit muren en plafonds van massief ivoor hebben gehad. Slagtanden zijn geen geschikt bouw materiaal en er waren ook niet genoeg olifanten om het ivoor te leveren.’ Anderen dachten Bijbels: volgens hen waren die huizen of paleizen van massief ivoor. Maar wie kritisch en Bijbels dacht, ging uit van dit idee: ‘De waarheid is niet in strijd met de Bijbel. Al kan de waarheid wel anders zijn dan traditioneel wordt gedacht.’ Wie dit dacht, kreeg gelijk. Want het ging om huizen met schijfjes ivoor als muurdecoratie, en zoiets heet in de volksmond al snel ‘een huis van ivoor’. Amos kon niet vermoeden welk misverstand die omschrijving zou veroorzaken in de verre toekomst. Wat zeg je? Had God hem even moeten bijsturen? Ach, het betreft een erg onbelangrijk detail, niet essentieel voor de Boodschap van God. Als al dit soort culturele dingen werden uitgelegd, was de Bijbel minstens drie keer zo dik geworden. En door de veelheid van informatie was je dan het zicht op Gods Boodschap kwijt geraakt.

Er is een psychologisch fenomeen dat ik al eerder heb genoemd, maar het kan geen kwaad dat ik het nog even bespreek. Wij gelovigen zijn vaak op een onbewust niveau sterk beïnvloed door de seculiere ontstaansvisie. Die invloed komt via schoolboekjes, informatie in de dierentuin, natuurmusea, Tv-documentaires en attractieparken. Ook werden we ermee vertrouwd gemaakt door Donald Duck en allerlei andere stripboeken. Al was het dan op een amusante wijze. De seculiere ontstaansvisie bestaat uit vier delen: de oerknal, het zomaar ontstaan van een levensvatbare cel, het tot leven komen van die cel en de evolutieer. Al worden de eerste drie meestal wat vaag genoemd en gaat men uitvoeriger in op de evolutieer. De seculiere visie bevat deze subtiele boodschap: ‘Er is geen God’. Daarom is de seculiere ontstaansvisie een vorm van atheïstische indoctrinatie. Al die invloed zakte weg in ons onderbewustzijn. Op bewust niveau geloven we uiteraard in de Schepping. Maar zodra gelovige jongelui op het hoger onderwijs komen wordt de psychologische tijdbom onder hun geloof geactiveerd. Immers: er wordt ingehaakt op de basis die er is gelegd. De studieboeken bevatten ook subtiel de boodschap dat God niet zou bestaan. Dit is fataal voor het geloof van veel jonge mensen. Zo verliezen heel veel jonge mensen hun geloof. Mijn proeflezer Simon geeft weer eens een nuttige aanvulling:

‘Nou Tiny, ik ken mensen die zeer overtuigd christen waren en alsnog in één klap om waren door “The God Delusion”. Hier heb je een duidelijke metafoor. Stel, er is een dorpje dat aan zee ligt en geen dijken heeft gebouwd. Als er vloed komt, stroomt het direct over. Veel gelovige jongeren hebben op school en in de kerk veel Bijbelverhalen gehoord. Maar die komen in je hoofd in het hokje ‘geloof’ en niet in het hokje ‘kennis over de wereld om ons heen’. Ja, Noach overleefde natuúrlijk de zondvloed, maar dat er relatief kort na de Babylonische spraakverwarring Neanderthalers door Europa struinden? Nooit bij stilgestaan. Natuurlijk, Abraham is de stamvader van de Israëlieten. Maar dat er in zijn tijd aan de andere kant van de wereld Aborigines rondliepen? Uiteraard, Israël werd weggevoerd naar Babel. Maar dat er tegelijkertijd in Zuid-Amerika piramides werden gebouwd door de Olmeken, dat weten weinigen. Nu gaat het natuurlijk niet om dat soort concrete feitjes, maar wel om het feit dat de Bijbelse wereld in de hoofden van veel kinderen precies dat is: een aparte wereld. Al heb je dat natuurlijk ook wel met vaderlandse geschiedenis. Ja, uiteraard zijn de Batavieren er geweest, en Willem van Oranje ook. Maar het is als

het ware een ander soort Nederland. En op een dag beseffen tieners dat de vaderlandse helden in hetzelfde Nederland woonden als zij. Dat is een vreemde ervaring. Maar de Bijbelse helden blijken ook op onze planeet te hebben geleefd. En als je altijd hoort en leest dat de dinosaurussen uitstierven voordat er mensen waren, is het in je hoofd heel gek om te geloven dat ze op de ark zaten. Je ziet vaak dat jonge mensen zelden over de rationele kant van het geloof hebben nagedacht. Eigenlijk zou de christelijke schoolmeester beide soorten geschiedenis moeten combineren: de Bijbelse en de “gewone”. In veel kerken wordt rationeel denken over het geloof helemaal niet gepromoot. Integendeel: ‘Je moet niet gaan denken, je moet slechts geloven’, zeggen ze dan. En als je lastige vragen hebt, wordt er waarschuwend gezegd: ‘Jongen, je raakt nog eens je geloof kwijt als je zulke vragen stelt.’ Je hebt dus nooit rationele barrières gebouwd om je te kunnen verdedigen tegen de rationele argumentatie van atheïsten. Het kennen van alle Bijbelverhalen is geen bescherming tegen mensen zoals Dawkins. Ongeveer zoals de kou gewoon je huis binnendringt als het raam openstaat, zelfs al zitten alle deuren netjes dicht. Zo is het ook met veel gelovigen. Ze hebben zich simpelweg nooit verdiept in de rationele kant van het geloof en worden ruw overvallen wanneer ze “The God delusion” lezen. De enorme massa aan (slechte) argumenten, die ze stuk voor stuk nog nooit gehoord hebben, overweldigt ze helemaal. Drie of vier argumenten kunnen ze wel relativeren in hun hoofd, maar 400 pagina’s vol argumenten, dat is teveel. De jongere die overtuigd wordt door The God Delusion, kan zich prima verdedigen als het gaat over de doop, uitverkiezing, etc. Dat zijn typische discussies die in het geloof geïnteresseerde jongeren voeren op de middelbare school. Maar als je ze vertelt dat er een tegenstrijdigheid in de Bijbel staat, weten ze niets te zeggen. En in dat gat springt professor Dawkins heel handig.’

Tot zover Simon. Overigens heb ik mijzelf als tiener al aangeleerd om Bijbelteksten in de context te lezen. Dan blijken die teksten vaak iets heel anders te betekenen. En dan zijn die teksten helemaal niet tegenstrijdig. Ook heb ik vanaf mijn zeventiende de Bijbel grondig geanalyseerd ten aanzien van de Bijbelse cultuur. Verder lees ik veel over het Midden-Oosten van vroeger en nu. Door die informatie begrijp ik meer van de Bijbel dan de gemiddelde gelovige. Een tijd geleden las ik een verontrustend artikel over de Evangelische Hogeschool. Daarin werd gesteld dat men op de EH de christelijke

variant van de evolutieleer onderwees. Ik heb toen de EH even opgebeld met de vraag wat ervan waar is. De juffrouw aan de telefoon vertelde dat het schoolbestuur geen duidelijk standpunt inneemt. ‘We gebruiken lesboeken met de wetenschappelijke argumenten van beide ontstaansvisies. Het hangt af van de leraar welk standpunt als de waarheid wordt gebracht en welk standpunt een goede tweede is. Maar als een leerling de andere visie als de juiste ervaart is dat niet erg. Mits het kind maar zijn best doet om de lesstof te leren.’ Toen we ons gesprek beëindigden had ik gemengde gevoelens. Natuurlijk ben ik blij dat men ook de wetenschappelijke argumenten voor de creationistische visie bespreekt. Maar ik vind het om twee redenen jammer dat de school niet officieel het Bijbelse standpunt inneemt.

1. Tolerantie is pas tolerantie als je zelf een duidelijk standpunt hebt, en van daaruit beschaafd omgaat met anderen. Dan kan een school officieel een Bijbelgetrouw standpunt hebben, maar toch heel goede informatie verstrekken over het seculiere standpunt. En dan kunnen ze ook wetenschappelijk onderbouwde bezwaren aanvoeren tegen de seculiere ontstaansvisie. Die bestaat uit de oerknal, het ontstaan van de nog levenloze cel, het tot leven komen van die cel en de evolutieleer.

2. Een gelovige tiener is Bijbelgetrouwe basis nodig. Dat is de bodem waarin hij zijn anker kan hechten. Hij kan die bodem ook gebruiken als aanloop voor de sprong naar een andere visie. Maar dan nog: geef de tieners een wetenschappelijk onderbouwde, Bijbelse visie en vertel ze de wetenschappelijke bezwaren tegen de seculiere visie. Want dan kan de gelovige tiener een echte afweging maken – op basis van complete informatie.

Volgens die juffrouw van de Evangelische Hogeschool mogen de docenten bepalen welke ontstaansvisie de juiste is. Stel je voor dat de biologieleraar op de EH een gelovige evolutiefan is. Dan vertelt hij de creationistische argumenten met een houding zo van ‘Ach kinderen, dat is toch onzin.’ En dan brengt hij de evolutie met een religieuze saus. Maar als de tieners later horen dat de evolutie ook werkt zonder religie, verliezen velen hun geloof. Maar stel je voor dat de docent een creationist is. En dan zo eentje die beweert dat evolutionisten ‘geen poot hebben om op te staan.’ Die zal nauwelijks aandacht besteden aan de schijnbaar sterke argumenten van de evolutie-bioloog. Hij geeft de tieners geen wetenschappelijke bezwaren tegen die argumenten. Helaas krijgen die tieners later te maken met mensen

zoals Dawkins. Die kunnen zo praten, dat de seculiere visie zuivere wetenschap lijkt. *Voetnoot 113*) Dan verliezen jonge christenen al snel hun geloof. Er is gelukkig ook goed nieuws. Op veel reformatorische scholen brengt men niet alleen een creationistisch standpunt, maar is men ook De kinderen horen de argumenten voor de seculiere visie en krijgen daarna een wetenschappelijk sterk bezwaar te horen. Ook horen ze een massa feiten die beter passen bij Genesis dan bij de evolutieleer. Op die manier zullen ze geestelijk net zo sterk worden als de creationist Kurt Wise. Hij zei:

‘Er zijn wetenschappelijke argumenten voor een jonge aarde, en toch ben ik alleen maar jonge aarde creationist omdat de Bijbel mij leert dat de aarde jonger dan tienduizend jaar is. Zoals ik als student al tegen mijn docenten zei: als al het bewijs in het universum pleitte tegen de Bijbelse visie, zou ik dat direct toegeven. Maar dan nog zou ik creationist zijn omdat de Bijbel, Gods Woord, me dat ingeeft.’ Tot zover Kurt Wise.

Ik heb zijn uitspraak met zowel bewondering als verbijstering gelezen. Natuurlijk geloof ik in de Bijbel. Toch vind ik het een fijn idee dat er wetenschappelijke argumenten zijn die pleiten voor een jonge aarde en dus Genesis. Zelfs al ken ik die argumenten nog niet. Hoe zou ik reageren als werkelijk alle bewijzen in het universum tegen de schepping zouden pleiten? In dat extreme geval zeg ik hetzelfde wat ik nu ook al zeg: ‘Helaas weet ik niet hoe je de eerste elf hoofdstukken van Genesis moet interpreteren. Het is niet symbolisch, al heb ik ook geen idee hoe ik bijvoorbeeld Genesis 3 letterlijk kan nemen. (De pratende slang) Maar net als Kurt Wise accepteer ik Gods Woord als de Waarheid. Simpel omdat God de Bijbel zo heeft gewild.’

(33^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Wie alles wil checken zoekt *voetnoot 114* even op.

Na uw verhaal over Kurt Wise klaagde u: ‘Als het geloof een geoloog met een doctorstitel van Harvard zoiets aan kan doen, wat doet het dan

Voetnoot 113) Uiteraard vezwijgen zulke mensen de serieuze problemen die er zuiver wetenschappelijk zijn bij het idee dat er een leefbare aarde kon ontstaan. Er zijn ook onoverkomelijke barrières bij het ontstaan van de bouwstenen van de levenloze cel, er zijn echt enorme problemen bij de metamorfose van levenloze cel naar levensvatbare. Verder zijn er ook een massa bezwaren tegen de evolutie.

Voetnoot 114) Gam. pag 306 tot en met 308 / Tgd pag 320 tot en met 323

Na uw verhaal over Kurt Wise klaagde u: ‘Als het geloof een geoloog met een doctorstitel van Harvard zoiets aan kan doen, wat doet het dan met minder getalenteerde, lager opgeleide mensen?’ Nee meneer, het geloof deed Wise niets aan. Het was het bestuur van de universiteit die hem wat aandeed. Als echte wetenschapper kon Wise er niet tegen dat hij relevante informatie moest verzwijgen. Informatie die een bezwaar vormde tegen de seculiere visie of een bevestiging was voor Genesis. Meneer Dawkins, u vertelde heel ontroerend over een docent die niet geloofde in het bestaan van het Golgi-apparaat. Maar toen iemand er een overtuigende lezing over had gegeven kwam die docent naar voren, bedankte de spreker hartelijk en bekende dat hij zich 15 jaar had vergist. U had terecht bewondering voor die man. Vervolgens beweerde u dat geen enkele fundamentalist zo sportief uit zou komen voor een vergissing. Meneer, het Nederlandse woord ‘*fundament*’ is in het Engels ‘*foundation*’. U weet wel, een grondversteving waar je op kunt bouwen. De Bijbel is het fundament (the foundation) van mijn geloof. In het Engels zou ik mijzelf foundationist noemen, en in het Nederlands noem ik mijzelf een fundamentalist. Ik heb tot mijn vijftigste altijd gedacht dat een cel niet meer was dan een zakje met protoplasma en een plukje DNA. Maar toen ik die uitspraak van uw docent las, zei ik tegen God:

‘Als die oude man gelooft in het Golgi-apparaat, geloof ik er ook in. En dan zullen al die andere dingen er ook wel in zitten: het mitochondrion, de ribosomen enzovoorts.’

Ironisch genoeg las ik even later uw bewering dat fundamentalisten nooit zouden uitkomen voor een vergissing. Meneer, ik heb afgelopen acht jaar ongelofelijk veel overtuigingen los moeten laten. Vaak zei ik tegen een opponent: ‘Man, wat komt het me slecht uit dat je zo’n sterk argument hebt.’ Natuurlijk stelde ik voor alle zekerheid wat vragen aan creationisten die ik deskundig achtte. Maar als die geen zinnig antwoord wisten, veranderde ik van mening. Dus heb ik waarschijnlijk een aantal ideeën die niet passen bij een Bijbelgetrouwe christen.

Groetjes, Tiny

Randall Terry

De mensen die alles willen checken kunnen in de trefwoordenlijst van Dawkins’ boek zoeken naar Terry, Randall.

Professor Dawkins citeerde Randall Terry, en de uitspraken van die christen zijn echt shockerend. Terry zei: 'Ik wil dat jullie worden overspoeld door een golf van onverdraagzaamheid en haat. Ja, haat is prima (...) Ons doel is een christennatie. Wij hebben een Bijbelse plicht. God heeft ons geroepen om dit land te veroveren. We willen geen evenredige zendtijdverdeling. We willen geen pluralisme. Ons doel moet simpel zijn. Dit hier moet een christennatie worden, gebouwd op Gods wet, op de Tien Geboden. Zonder pardon.' Het lijkt me een goed idee om deze uitspraak wat te analyseren.

1. Terry's haat en nijd is het tegenovergestelde van de liefdevolle houding die een christen hoort te kenmerken. Paulus schreef aan Timotheüs: 'Een knecht van de Heer moet vriendelijk zijn jegens allen (...) opdat de ander zal willen luisteren en wellicht een vermaning ter harte zal nemen'. En onze Naamgever zei zelfs: 'Hebt uw vijanden lief, en bidt voor wie u vervolgen, opdat je kinderen mag zijn van uw Vader in de hemelen.' Het Bijbelboeken Timotheüs en Titus gaan helemaal over goedheid, vriendelijkheid en respect.

2. Terry beweert dat God ons de opdracht heeft gegeven om Amerika te veroveren. O ja? Ik ken de Bijbel aardig goed. Maar het enige land dat er volgens de Bijbel veroverd moest worden was Kanaän. Het volk dat die opdracht kreeg was Israël. En het enige koninkrijk waar de christen aan wordt gelinkt is het Hemelse Koninkrijk van God. Dat hoeven we niet te veroveren.

3. Terry stelde: 'Wij willen geen evenredige zendtijdverdeling en geen pluralisme.' Waarschijnlijk zou Terry de Tv-programma's volgooien met haat en venijn. Nee, dank je. Als ik de baas was, zou ik kiezen voor gecontroleerd pluralisme. Dus iedereen kreeg dan een kans. Maar wel met een fatsoenlijk taalgebruik en een respectvolle behandeling van de medemens. Ook zou er geen sprake mogen zijn van godslastering, haatzaaijrij of zedeloos gedrag. Een fatsoenlijke humanist (atheïst) zou dus zeker zendtijd kunnen krijgen. Ik heb weleens naar lezingen van humanisten geluisterd. En elke keer had ik deze gedachte: 'Met wat toepasselijke Bijbelteksten erbij was het een prima preek geweest.' Als ik de baas was, zou er ook op radio en tv een dagopening en een dagsluiting zijn. Met een half uur mooie christelijke muziek en een fijne Bijbeloverdenking.

4. Randall Terry stelde: ‘Ons doel moet simpel zijn. Dit hier moet een christennatie worden!’ Toen ik dit las, riep ik enthousiast: ‘Amen! Zoiets wil ik ook wel voor Nederland! Want dan worden sadisme, zedenverwilderung en godslastering verboden in alle media, het theater en bioscoop. Zondag zouden handel en arbeid weer stil worden gelegd. Iedereen die wil kan dan naar de kerk. Ook is er dankzij de vrije zondag tenminste één dag waarop allerlei evenementen en feesten een succes zijn omdat bijna iedereen kan komen. Ja, stel je voor dat Nederland weer een christelijke natie wordt. Dan zingen we voortaan beide coupletten van ons volkslied! De koning mag dan ook weer een persoonlijk gebed uitspreken op het eind van de troonrede. Op alle publieke stranden en in alle publieke natuurgebieden wordt naaktloperij verboden. Enne...’ Ik was een beetje buiten adem en wou nog veel meer moois bedenken. Maar toen las ik het laatste stukje van Terry’s uitspraak bewust: ‘gebaseerd op de tien geboden, en zonder pardon!’ Dat was wel even schrikken! Want wie bepaalt wat de juiste interpretatie is van de tien geboden? Terry zelf? Stel je voor dat een vader op een zondag een slaapmuziekje activeert voor zijn kind. Laat Terry hem dan stenigen wegens het schenden van de sabbat?

De nuances tussen zwart en wit

Deze dagboeknotitie schreef ik in 1982: ‘Lief dagboek, ik heb altijd een hard oordeel geveld over mensen die zonder enige voorbereiding zomaar naar buitenland gaan. En nu laat ik me door een vage kennis naar buitenland afvoeren in een rijdende bonk roest dat betere tijden heeft gekend als auto. Veiligheidshalve zullen we met een matige snelheid langs binnenweggetjes rijden, want de remmen zijn ook niet zo best. Ik wordt naar een commune gebracht die in de Zuid-Franse bergen schijnt te liggen. Alleen al de naam van dat oord maakt stoere types bleek van ontzetting. John en Lucy leven naar Nederlandse maatstaven erg sober. En zij vertelden dat ze het daar nog geen twee dagen volhielden. Naar dat verschrikkelijke oord laat ik me dus afvoeren en dan word ik uitgeleverd aan mensen die me waarschijnlijk schandelijk zullen uitbuiten. Minstens een jaar, want eerder word ik niet opgehaald met het eerder genoemde autowrak. Ik heb afgelopen jaar zo’n beetje alles gedaan wat ik vroeger bij anderen genadeloos veroordeelde. En die dingen deed en doe ik omdat je in deze specifieke omstandigheden eenvoudig niets anders **kunt** doen. Je begrijpt: nu zijn er anderen die spijkerhard oordelen over mij.’

Tot zover mijn dagboeknotitie. 1982 was wel een leerzaam jaar moet ik zeggen. Maar ik heb daarna toch nog heel wat bijgeleerd. Dus wees gerust: ik zal jou niet veroordelen als jij iets deed of doet waarvan ik (nu nog) denk dat ik dat nóóit zou doen. Al ben ik misschien wel wat bezorgd om jouw welzijn en dat van de mensen om je heen. Zoals je wel weet heb ik duidelijk Bijbelse opvattingen. Maar ik hou ook erg veel van mijn medemensen. Het valt niet mee om radicale principes en naastenliefde met elkaar te combineren. Vooral niet als het gaat over de afwijkende seksuele identiteit. Want dit thema ligt extreem gevoelig. Toen ik het op Facebook eens opnam voor een homo, las een “criticus” alleen maar het woord ‘homo’. Ook wist hij: ‘de schrijfster is christen.’ Dat was voor hem voldoende om de beerput van zijn vooroordelen open te trekken. Hij beschuldigde me ervan dat ik een harteloze en vooral homofobe fanaticus was. Een gelovige “criticus” beweerde vanwege hetzelfde stukje tekst dat ik supervrijzinnig was en alles maar goed keurde. Als beide critici echt hadden gelezen wat er stond waren ze niet zo negatief geweest. Door deze twee critici vind ik het doodeng om over de afwijkende seksuele gearardheid te schrijven. Maar ik doe het toch. Want in vrijwel elk milieu krijg je maar één kant van de zaak te horen. Daarom geef ik je eerlijke informatie over de beleving van alle partijen. Ook vertel ik iets over de biologische en emotionele kant van de zaak. Natuurlijk kom ik ook met Bijbelse argumenten.. Zo geef ik je de vrijheid een eigen mening te vormen. Let op: met mijn informatie rechtvaardig of veroordeel ik niets. Ik wil de lezers alleen maar uitvoerig informeren, opdat ze hun mening baseren op echte kennis. Wie gehecht is aan zijn vooroordelen zou de komende 15 pagina’s beter over kunnen slaan.

Ervaringsdeskundige Jantina vertelt haar verhaal:

Ik voel me een man in het verkeerde lichaam, maar verandering van sekse vind ik geen goed idee. Want volgens een psychologietest ben ik slechts voor 55% mannelijk. Je zou me ‘mens m/v’ kunnen noemen. Ik kom niet ‘uit de kast’, want ik vind dat het niemand wat aangaat. Nou ja, niemand. Een paar mensen weten ervan. Bijvoorbeeld een bevriende dominee. Hij beweerde eens dat alle mensen met een afwijkende identiteit perverse hetero’s waren. Toen vertelde ik hem mijn geheim, en ik besloot met: ‘Ik heb er al sinds mijn kleutertijd last van. Vindt u mij nou pervers?’ De dominee was erg geschrokken van mijn verhaal. Toen zei hij te geloven dat sommige mensen echt zo zijn geboren. En al had hij Bijbelse bezwaren tegen het homohuwelijk, hij

was niet langer negatief over de homo als mens. Dat is voor zo'n fel conservatieve dominee een enorme verandering in denken. Maar hij verwarde transseksualiteit met de homofiele geaardheid. Puur biologisch gezien ben ik hetero. Immers: ik ben geboren als vrouw en val op mannen. Als ik mij laat veranderen in een man, zou ik opeens een homo zijn. Omdat ik dan nog steeds op mannen val. Daarom wil ik geen geslachtsverandering. Ik bekende eens aan wat familieleden dat ik me in het verkeerde lichaam voelde. Een homofiele neef zei toen direct: 'O, nou weten we wie je bent.' Toen antwoordde ik geïrriteerd: 'Bedoel je dat ik alleen en uitsluitend uit seksuele identiteit besta? Wat een onzin! Toevallig hou ik veel van het Chinese volk. Vanwege hun traumatische geschiedenis, hun volksaard en cultuur. Als ik dat had gezegd, had je niet beweerd dat je me nou helemaal kende. Maar mijn sympathie voor de Chinezen is net zo'n onderdeel van mijn persoon als mijn seksuele identiteit'. Mijn neef kon over werkelijk niets anders praten dan zijn homofiele geaardheid en alles wat daar direct aan te linken was. Op een dag zei ik tegen hem: 'Je praat over niets anders dan je homofiele geaardheid. Als iemand net zo irritant over zijn mooie bruine ogen zeurde zou ik geneigd zijn hem een blauw oog te slaan. Weet je écht geen ander gespreksthema?' Als een mens een puzzel van duizend stukjes was, zou de seksuele identiteit hooguit 50 stukjes beslaan. Echte integratie betekent dat de andere 950 stukjes ook worden gezien. Je seksuele geaardheid zou in de sociale omgang geen hoofdrol mogen hebben. Twee homo's vertelden me dat de Gay-parade hun integratieproces belemmert. Ze zeiden: 'We willen graag gezien worden als normale mensen. Maar de Gay-parade zet homo's neer als een stelletje clowneske freaks en dan ziet onze omgeving ons ook zo. Die parade verpest onze integratie jaarlijks op een vreselijke manier.' Maar er was ook een homo die enthousiast zei: 'De Gay-parade zorgt voor sympathie bij het grote publiek.' Ik reageerde: 'Als clown word je leuk gevonden. Maar je wilde toch gelijkwaardigheid en respect?'

Een echte man, een echte vrouw

Er zijn eigenschappen die je vooral ziet bij mannen. Die noemt men mannelijk. Er zijn ook eigenschappen die vooral vrouwen hebben. Die noemt men vrouwelijk. Maar in werkelijkheid zijn het gewoon menselijke eigenschappen. Hetero mannen met een erg fijn gezicht en een zacht, bijna vrouwelijk karakter vertellen weleens gefrustreerd dat

ze vaak worden aangezien voor homo. Er zijn ook stoere vrouwen met een vergelijkbaar probleem. Die worden aangezien voor lesbisch terwijl ze het niet zijn. Zachtaardige mannen en stoere vrouwen hebben een relatief eenvoudig probleem: ze voelen zich de sekse van hun lichaam en de partnerkeus is hetero. Alleen denken de mensen in hun omgeving dat ze anders zijn. Het vergt in zo'n geval heel wat karakter om vol te houden dat je volkomen normaal bent. Helaas kan het ook heel wat gecompliceerder. Als alles goed gaat, ligt het bij de conceptie in theorie al vast wat het kindje wordt: een jongen of een meisje. Want een bevruchte eicel met XX wordt een meisje, en XY wordt een jongen. In het ideale geval, want er kan van alles mis gaan bij de ontwikkeling van een embryo. Het kleintje kan lichamelijk een echte jongen zijn, en zich later ook 100% mannelijk voelen – maar zijn partnerkeus is hetero vrouwelijk geprogrammeerd. Dus als man voelt hij later een enorme afkeer van seks met een vrouw. In zijn beleving is het tegennatuurlijk. En bij meisjes komt het voor dat de partnerkeus hetero mannelijk is. Deze mensen hebben echt de homoseksuele geaardheid. Als ze volgens de Bijbelse norm willen leven, blijven ze levenslang vrijgezel. Want een hetero huwelijk maakt ze niet gelukkig. Sommige mensen zijn biseksueel. Hun partnerkeus zit tussen mannelijk en vrouwelijk in. Ze worden dus verliefd op iemand die qua karakter bij ze past. Dat kan het andere geslacht zijn, maar ook het eigen geslacht. Maar als ze volgens Bijbelse norm willen leven, kiezen zij voor een hetero huwelijk. De Bijbel verbiedt alle seks buiten het man/vrouw huwelijk. Dus een hetero vrijgezel die volgens Gods norm wil leven leidt ook een celibatair bestaan.

Wonderbaarlijke genezing?

In sommige kerken roept men wel eens opgewonden dat er homo's zijn genezen van hun afwijking. Ik reageer daar nogal argwanend op. Want ik heb teveel verhalen gehoord over mensen die onder druk werden gezet om hun geaardheid te verloochenen. Daar werden ze erg depressief van, maar hun geaardheid veranderde er niet door. Soms is de afwijkende seksuele geaardheid alleen maar een ontwikkelingsfase. Dan gaat het vanzelf over, en dat zien veel gelovigen als een wonder. Er zijn ook mensen die door een trauma een andere geaardheid kregen. Die zijn wel te genezen, omdat de oorzaak behandeld kan worden. Zodra ze genezen van hun trauma, zijn ze weer blij met hun aangeboren sekse en zijn ze ook weer hetero. Mocht iemand van

geslacht zijn veranderd, dan krijgt hij in dat geval spijt van zijn verandering en heeft hij een onvoorstelbaar groot verdriet. Want in zo'n geval weet je niet meer wat je echt bent: de sekse zoals jij geboren bent of de sekse die je lichaam geworden is. Volgens mijn proeflezer Simon ben je de sekse die je DNA aangeeft. Hij wil graag dat we een interview bekijken op internet. 'Zoek op Google naar: Johan van de Sluis, homoseksueel, niet meer verliefd op mannen.' Een echte homoseksueel wordt nooit hetero. Dus zal hij - met of zonder God - zijn eigen weg moeten vinden. Hij moet kiezen tussen een leven naar Gods wil en een leefstijl die door de Bijbel wordt veroordeelt als zondig. Sommige mensen zouden graag de Bijbel willen herschrijven. Ze willen God dingen laten zeggen die Hij niet heeft gezegd. Maar denk je dat je daarmee Gods visie hebt veranderd?

Tolerantie is tweerichtingverkeer

Stel je homofiele dierbaren gerust dat je in elk geval van hen houdt als mens, ook als je tegen hun leefstijl bent. Maar asjeblieft: loop niet de hele tijd te preken! De Here Jezus ging ook om met mensen die een zondige leefstijl hadden. Hij preekte nooit tegen ze omdat ze Zijn mening allang wisten. Hij was gewoon hun Vriend, ook als zij zich niet bekeerden. Op hun beurt verwachtten zij niet van Hem dat Hij zijn principes overboord gooide en alles zomaar goed zou keuren. Dus onze dierbaren moeten ook begrijpen dat we niet altijd staan te juichen als ze bijzondere keuzes maken. Een jongen had een megagrote tatoeage op zijn rug laten zetten, en de plek van de tatoeage moest een tijd lang elke dag voorzichtig gewassen worden. De moeder van die jongen had een diepe afkeer van zijn tatoeage, maar waste toch elke dag zijn rug. En die jongen accepteerde het dat zijn moeder een beetje mopperde tijdens het wassen. Want tolerantie is tweerichtingsverkeer.

De gevoelde identiteit

De gevoelde identiteit is simpel het gevoel 'Ik ben vrouw' of 'Ik ben man'. Daar kan ook iets mis mee zijn. Je voelt je dan 100% vrouw in het lichaam van een man of omgekeerd. Dat is de meest extreme vorm. Maar veel mensen zitten er tussenin. Ze voelen zich niet echt mannelijk, maar ook niet echt vrouwelijk. Toch kunnen ze op een specifiek geslacht vallen. Dan zijn ze (afgaand op de aangeboren lichamelijke sekse) echt homo of echt hetero. Vaak is het echt meer dan 'alleen maar een gevoel.' Ik ontmoette eens een jongetje van vier

jaar, dat er uit zag als een heertje in de dop. Zijn moeder deed haar best. Hij had geen stropdasje om, maar verder zag hij er precies zo uit als zijn pappa. Hij vertelde verdrietig dat hij op school veel werd gepest omdat hij jongensspeelgoed niks aan vond. De andere jongens speelden met stoere poppen zoals Actionman, maar hij had liever Barbie. Verder wou hij ook liever touwtje springen en hinkelen in plaats van voetballen. Helaas, de meisjes lieten hem niet meedoen. Na een paar minuten wist ik al dat ik met een meisje sprak, en niet met een jongetje. Je kunt van volwassenen nog beweren dat ze zichzelf iets wijsmaken. Maar als een vierjarige zo is, dan is er echt iets aan de hand. Hier heb je weer een persoonlijk verhaal van Jantina:

‘Wanneer ik met een man praat weet ik wel dat ik geen man ben. Maar als ik met een vrouw praat, voel ik me niet altijd vrouwelijk. Ik doe er wel alles aan om het vrouwelijke in me te versterken. Ook probeer ik eruit te zien als mijn lichamelijke sekse. Dus heb ik een vrouwelijke haardracht en heb ik ook vrouwelijke accessoires. Het totaalplaatje is toch vrouwelijk. Je zou denken dat niemand wat merkt van mijn identiteitsprobleem. Maar dat is niet zo. Op een dag had ik een belangrijk medisch onderzoek. Smorgens had ik mijn haar heel mooi opgestoken met klemmen en bloemen. Maar toen ik erg bang was voor het onderzoek, vermande ik me letterlijk. Opeens was ik stoere Tinus die de klus ging klaren. Een uurtje later moest de huisarts een papier invullen, en hij deed het kennelijk verkeerd. Hij keek me verbijsterd aan en corrigeerde het. Buiten heb ik nieuwsgierig gekeken naar wat hij fout had gedaan. Hij had ‘M’ voor mannelijk omcirkeld, doorgekraast en toen ‘V’ voor vrouwelijk omcirkeld! Mijn outfit en kapsel waren vrouwelijk, maar mijn uitstraling was dat kennelijk niet. Het COC en de kerk gaan er allebei prat op dat ze troost en hulp bieden. Maar beide instanties gedragen zich precies hetzelfde. Want ze helpen je helemaal niet je eigen weg te gaan. Je moet voldoen aan hún ideeën en principes. Beide partijen zagen me als een soort verrader, een afvallige toen ik niet voldeed aan hún wensen. Mensen zoals ik lijden heel erg onder gevoelens van verwarring. Want als je niet 100% man of 100% vrouw bent, wat ben je dan wel? Als je als principiële christen met dit probleem zit, krijg je het extra moeilijk als je verliefd wordt. Ik ben geboren als meisje en val op mannen. Het biologische plaatje is dus ‘hetero vrouw.’ Volgens de Bijbel mag ik trouwen met een man. Maar als ik niet voor de spiegel sta, vergeet ik vaak dat ik lichamelijk een vrouw ben. Ik voel me een man. Dus als ik verliefd

ben op een man, voel ik me vanwege mijn geloof schuldig alsof ik een homorelatie aanga. Dan ga ik voor de spiegel staan, en zeg ik totaal verward: ‘Maar Heer, ik ben lichamenlijk een vrouw. Dan is het toch een hetero huweljk als ik trouw met een man? Wat bepaalt eigenlijk mijn geslacht: mijn lichaam of mijn gevoel?’ Kleding is ook een punt. Ik loop een kledingzaak in en besef ineens dat ik op de verkeerde afdeling loop te kijken. Enerzijds voelt de herenafdeling als de juiste plek, en anderzijds vertellen de spiegels me dat ik fout zit. Dan ga ik gauw naar de damesafdeling, maar ik voel me wel erg verward. In de Wibra pakte ik eens van die leuke herensokken. Ze hadden een schuin ruitjespatroon. Opeens besepte ik: ‘Oh nee, dat mag niet van de Bijbel. Dat is mannenkleding.’ Ik legde ze terug en dacht verdrietig: ‘Maar Heer, ik kan het toch ook niet helpen dat ik zo ben? Accepteert u me wel?’ De rest van de dag was ik erg depressief. Ik had de mooie gewoonte om elke avond christelijke liederen te zingen. Die avond was ik niet in stemming, maar pakte toch mijn liederenbundel. Het viel open op een lied dat ik niet kende. Het refrein was: ‘De Heer kent al mijn nood en strijd. Daarom houdt hij van mij. DAAROM houdt Hij van mij.’ Toen heb ik gehuild. Van opluchting denk ik.

Jarenlang koos ik voor een androgyne outfit: niet echt mannelijk of vrouwelijk. Bijvoorbeeld een spijkerbroek en een spijkerjasje. Met accessoires kun je jouw uiterlijk net zo vrouwelijk of mannelijk maken als je maar wilt. Er zijn kapsels die een gezicht stoerder of juist zachter maken. Een beetje make-up kan ook iets voor je doen. Maar asjeblijft: schmink jezelf niet tot een carnavalsfreak. Want zo krijg je niet de aanvaarding waar je zo naar verlangt. Tegenwoordig wordt mijn outfit steeds vrouwelijker. Ik kijk naar mijn lichaam zoals een man naar een vrouw zou kijken als hij haar outfit mocht bepalen. Dat is wel zo handig in verband met mijn Bijbelse geloof. En Tinus, mijn mannelijke kant, vindt dat vrouwen er leuk, maar ook netjes uit moeten zien. Geen diepe decollité’s enzo.’ Tot zover Jantina.

Toen ik het bovenstaande liet lezen door een vriendin zei ze: ‘Die vertelster heeft echt een probleem. Maar er zijn ook gewoon stoere vrouwen en zachte mannen waar niks mis mee is. Zulke mensen worden tegenwoordig direct gehersenspoeld met de gedachte dat ze iets afwijkends zouden hebben.’ Daar heeft mijn vriendin helaas gelijk in. Nog even iets over kleding. De Bijbel zegt heel duidelijk in o.a. Deuteronomium 22 vers 5 dat mannen geen vrouwenkleding mogen dragen, en vrouwen geen mannenkleding. Maar tegenwoordig kan

iemand geboren zijn als de ene sekse, en door geslachtsverandering toch het lichaam van de andere sekse hebben. Is die persoon dan een man of een vrouw? Welke kleding mag hij of zij dan volgens de Bijbel dragen? Ik vind dat een moeilijk punt. Er zijn jongens met een echt vrouwelijk skelet: brede heupen en dergelijke. Als ze aan bodybuilding doen lijkt hun spieropbouw meer op dat van een vrouw dan dat van een man. Soms is hun stem ook nog aan de lichte kant. Ze hebben ook een vrouwelijk karakter. Het enige mannelijke aan hen is hun adamsappel en hun geslachtsdeel. Als zij hun adamsappel bedekken met een sjaal en vrouwenkleding aandoen, merk je niet eens dat het mannen zijn. Na een geslachtsverandering worden hun stemmen nog lichter en geloof je niet dat zij ooit mannen zijn geweest! Het omgekeerde komt ook voor. Een vroegere klasgenoot van me was heus geboren als meisje. Toch waren haar lichaamsbouw en haar gezicht zo grof en robuust dat ze vaak werd aangezien voor een jongen in vrouwenkleding. Ze had zelfs een nogal zware stem. Toen wij naar de meisjeskleedkamer van het zwembad gingen, moest mijn klasgenote haar badpak laten zien aan de badmeester. En als ze even later in badpak liep, keek de badmeester in het voorbijgaan of ze van anderen iets mannelijks had zitten. Toch voelde zij zich heus een vrouw en viel ook op mannen. Maar als zij zich een man had gevoeld, had je na de geslachtsverandering niet geloofd dat ze ooit een vrouw was geweest. Zulke gelukte geslachtsveranderingen plus duidelijke acceptatie komen voor, maar het zijn uitzonderingen. Gisteren zag ik iemand die er zo vrouwelijk uitzag, en ook zulk vrouwelijk gedrag vertoonde, dat ik haar aanzag voor een gewone vrouw. Ze viel door de mand omdat haar kind 'pappa' tegen haar zei. Toen zag ik haar strakke leren minirok, met eronder duidelijk een stel nogal lompe mannenbenen. Ik ben als meisje geboren, maar mijn benen zijn ook niet mooi. Dus draag ik liever een mooie damespantalon of een spijkerbroek. Een minirok is alleen wat voor mensen met supermooie benen. Al is een extreem korte minirok ook in dat geval geen nette kleding. Wanneer ik toch eens een rok draag, valt die wat ruim en hangt die over mijn kuiten als ik zit. Dat zou ook een idee zijn voor een kunstmatige vrouw. Als je zelf rokken maakt, geef ik je de tip om een skinny korte broek van dezelfde stof onder je rok te dragen. Dat is in het koude seizoen ook een stuk warmer. Bovendien ziet dan niemand je ondergoed als de wind je rok opwaait of als je niet met je knieën tegen elkaar kunt zitten. De meeste mannen hebben niet alleen een mannelijke lichaamsbouw, maar ook nog een stoere kop met een

stevige kaaklijn. Je zou ze zo in een piratenfilm op een schip kunnen zetten. Als zo'n mannelijke man een geslachtsverandering ondergaat, krijgt de kunstmatige vrouw niet de verlangde acceptatie. Want iedereen denkt: 'Dat is een kerel met een opgevulde beha.' Er zijn ook echt vrouwelijke vrouwen. Als zij worden 'omgebouwd' tot man, valt het ook tegen. Ik zag eens een kunstmatige man die vanaf grote afstand te herkennen was als 'oorspronkelijk een vrouw'. Zelfs de fraaie baard kon niet verdoezelen dat hij ooit een zij was. Bovendien was het hele gedrag echt vrouwelijk. Er was dus alleen sprake van een mannelijk **gevoel**. Gewetensvolle artsen waarschuwen in zo'n geval dat verandering van geslacht niet de acceptatie zal opleveren waar je zo naar verlangt. Als je toch verandering wil, laten zij je eerst psychologisch testen. En als je niet afwijkend genoeg blijkt te zijn, weigeren die artsen hun medewerking. Ze zeggen dan: 'De kans is groot dat je spijt krijgt!' Helaas zijn er ook artsen die maling hebben aan de psychologische kant en de mogelijk sociale gevolgen. Wil je een operatie? Dan krijg je die. Maar als je er spijt van hebt is er vaak geen weg terug. Dat is al erg als de operatie en nabehandeling zijn uitgevoerd door een echte arts. Het is nog erger als je bent geopereerd door een beunhaas, die niet eens heeft geleerd voor plastisch chirurg. Zo'n amateur doet maar wat. Dan worden je lichaam, je identiteit en je leven totaal vernield. Zelfs als je na een geslachtsverandering de gewenste acceptatie krijgt, zijn er problemen.

1. Als je gelovig bent, kun je achteraf last krijgen van schuldgevoel. Praat er dus veel over met de Heer voordat je een heftig besluit neemt.

2. Je voelt je het andere geslacht en je hebt je best gedaan er lichamelijk zo uit te zien. Dan is het nog spannend of je een partner vindt die er principieel mee kan leven dat je geboren bent als het andere geslacht. Bovendien word je geconfronteerd met deze heftige vraag: 'Als een kunstmatige vrouw met een man trouwt – of een kunstmatige man met een vrouw - is dat huwelijk dan hetero of homo? In je DNA ben je nog steeds de sekse waarmee je bent geboren. Dus puur afgaand op je DNA is het toch een homohuwelijk. Hoe kijk je hier zelf tegen aan? Hoe denk je dat God een huwelijk ziet? Je zit in een bizarre situatie waar geen specifieke Bijbeltekst op te plakken is. Maar als je het Nieuwe testament leest, en vooral de evangeliën, dan zal God je wel duidelijk maken wat Hij van je verwacht.

3. Er zijn ook medische bezwaren: Als kunstmatige man heb je waarschijnlijk erectieproblemen en je kunt geen kinderen verwekken. Als kunstmatige vrouw loop je het risico van onderen dicht te groeien, en zwangerschap is niet mogelijk. Daarom laten gewetensvolle artsen je eerst psychologisch testen. Mijn feedbackgever Simon reageerde: 'In de VS zijn operaties vanaf je 18^e mogelijk, maar hormoonstoppers en cross-sex-hormones mogen al eerder worden geslikt. Dat heb ik gehoord in de documentaire 'In His Image' (naar Zijn beeld'), die iedereen gratis kan bekijken: <https://inhisimage.movie/>. In deze film zie je ook de getuigenissen van christelijke transgenders die weer terugveranderd zijn naar hun oorspronkelijke geslacht, en hoe de mensen reageerden. Dat vond ik best aangrijpend om te zien.'

Een afwijkende identiteit als ontwikkelingsfase.

Tieners hebben soms tijdelijk homoseksuele gevoelens. Dat is een onderdeel van hun ontwikkeling. Ze focussen zich zo krachtig op de te vormen identiteit, dat de andere sekse tijdelijk buiten beeld wordt gehouden. Maar seksuele gevoelens hebben ze al, en die worden dan tijdelijk gericht op de eigen sekse. Daarom waarschuw ik jonge mensen: kom niet voor je 23ste 'uit de kast'. Want stel je voor dat je maar tijdelijk homoseksuele gevoelens hebt. Dan blijft iedereen je zo zien terwijl je heus hetero bent. Ook zijn er jonge mensen die zich tot hun 23ste 'het andere geslacht' voelen, en dan gaat het over. Maar een deel van deze mensen blijkt daarna wel echt homo te zijn.

Homofilie in het dierenrijk

Guppen zijn tropische visjes. Ik ben jaren bezig geweest om een speciaal ras te fokken, en op een dag kocht ik twee supermooie mannetjes. Zij waren perfect en konden me helpen om mijn ideaal te bereiken. Maar wat bleek? Ze hadden alleen belangstelling voor elkaar! Het waren homofieltjes en ze maakten elkaar het hof. Ik dacht nog: 'Als ik ze in aparte bakken met alleen vrouwtjes zet, komt het wel goed.' Maar ze hadden totaal geen belangstelling voor de vrouwtjes. Ze zwommen heel traag rond, alsof ze ziek waren. Of treurden ze? Toen ik ze weer bij elkaar zette waren ze direct weer intens gelukkig. Ze maakten elkaar weer energiek het hof. Als fokker had ik niets aan die mannetjes, dus bracht ik ze terug naar de dierenwinkel. Zodra ze in een van de bakken waren gegooid maakten ze heteromannetjes het hof. Maar die waren daar niet van gediend en reageerden agressief. Al binnen vijf minuten zochten die homoguppen

weer troost en acceptatie bij elkaar. Helaas kwam er bij dat ras wel vaker homofilie voor. Ik was dan ook verbaast toen men beweerde dat er geen ‘homo-gen’ zou bestaan. Er zijn ook mensenfamilies waarin meer homo’s zijn dan gebruikelijk. Misschien is er gen dat ervoor zorgt dat een zwangere vrouw teveel of te weinig van bepaalde hormonen aanmaakt. En als *gevolg* van dat hormonenprobleem gebeuren er vreemde dingen met de sexuele geardeheid van het ongeboren kind.

Een kwestie van makkelijk praten

Iemand uit mijn omgeving vroeg eens met een triest lachje: ‘Moet een homo van jou weggaan bij zijn vriend?’ Mijn antwoord was: ‘Dat mag je mij niet vragen’. Hij keek me niet-begrijpend aan. Ik vervolgde: ‘Als hetero vrijgezel leef ik in celibaat, want volgens de Bijbel mag seks alleen in een huwelijk tussen man en vrouw. In theorie kan ik een leuke partner vinden en Bijbels trouwen. Ik heb dus makkelijk praten! Er is nog een reden waarom ik geen antwoord geef op jouw concrete vraag. Wanneer jij deze relatie beëindigt, breek je jouw eigen hart en het hart van je vriend. Daarom mag je jouw relatie alleen beëindigen als God jou ervan overtuigt en je er zelf helemaal achter staat.’ Die homo knikte ernstig en heeft me nooit meer geprovoceerd. Iemand zei heel verdrietig: ‘Er is een Bijbeltekst die zegt dat God homo’s een gruwel vindt.’ Gelukkig kon ik haar troostend corrigeren. ‘Nee, God houdt van alle mensen. Maar er is een ander probleem. Kijk, ik ben zelf kunstenaar en ik zou het een gruwel vinden als men andere dingen deed met mijn kunstwerkjes dan ik waar ik het voor heb gemaakt. Zo heeft God de man en de vrouw voor elkaar gemaakt. Vandaar dat Hij het een gruwel vindt als twee mannen of twee vrouwen seks met elkaar hebben. En besef dat werkelijk alle seks buiten het huwelijk – hetero en homo – volgens de Bijbelse norm verboden is. Alle seksuele zonde werd vroeger met exact dezelfde doodstraf bestraft. *Bijbeltekst a)* Zelfs het wellustig kijken naar een naakte persoon van het andere geslacht met wie je niet was getrouwd! De Here Jezus noemde het al overspel als je iemand op straat ziet en denkt: ‘Hoe zou die in bed zijn?’ (Mattheus 5 vers 28) Leviticus leert ons dat God alle seks buiten het huwelijk veroordeelt. Daarom snap ik niet dat de kerk net doet alsof homoseks erger zou zijn dan heteroseksuele zonden. Wanneer ik commentaar geef op heteroseks buiten het huwelijk, citeer ik Paulus.

Bijbeltekst a) Leviticus 18 vers 1 tot en met 21 / Leviticus 20 vanaf vers 10.)

Hij schreef: ‘Wie brandt van begeerte moet maar trouwen.’ Als ik dat citeer, krijg ik meestal dit antwoord: ‘Ach, de Bijbel is een oud en achterhaald boek. Niet meer van deze tijd.’ Maar als het over homo’s gaat, vinden ze de Bijbel plotseling weer actueel. Zelf willen ze nog geen twee jaar in celibaat leven, maar homo’s veroordelen ze tot levenslang celibaat. Dat is erg hypocriet. (Lees Mattheüs 23 vers 4) Hier is nog een verhaal van Jantina:

‘Ik bezoek een kerk waar de helft van alle zusters een spijkerbroek of damespantalon draagt. Daar heeft niemand bezwaar tegen. Daarom draag ik altijd een spijkerbroek met een leuke sweater erop. Terwijl ik liever een echt herenkostuum had gedragen. En met een stoer herenhorloge om mijn pols. Men vroeg me eens waarom ik niet gewoon aantrek wat ik leuk vind. Ik antwoordde: ‘Iemand van het COC vroeg dit ook. Toen ik zei dat ik niemand wou irriteren, eiste hij dat ik een herenkostuum ging kopen en daarmee naar mijn kerk zou gaan. Al bood hij niet aan dat kostuum te betalen.’ Iedereen lachte om die laatste zin, en ik ook. Daarna zei ik: ‘Weet je, ik wil graag dat de mensen goed luisteren naar het Woord van God en dat ze er de rest van de week over nadenken. Maar als er bij ons een vrouw in herenkostuum verschijnt, trekt ze alle aandacht en is men niet langer gefocust op God en Zijn Woord. Dus als ik graag een herenkostuum aan wilde op zondag, zou ik een kerk zoeken waar men gewend is aan zulke dingen. Want ik ga uit van het principe ‘leven en laten leven’. Helaas: in een kerk waar men vrouwen in herenkostuum geen probleem vindt, is de kanselboodschap erg vrijzinnig. En ik houd van een Bijbelgetrouwe boodschap. Als ik daarvoor een jurkje aan moest trekken zou ik het nog doen ook. Zelfs al voel ik me dan net zo belachelijk als een echt stoere kerel zich zou voelen als hij een jurkje moest dragen. Het is voor hooguit twee uurtjes per week. Dat heb ik wel over voor een zuiver Bijbelse boodschap. Kennelijk is mijn identiteitsprobleem voor een deel ontstaan door een trauma. Want naarmate ik dat trauma verwerk voel ik me steeds vrouwelijker. Misschien zal ik me ooit een echte vrouw voelen. Maar dan is mijn lijdensweg niet voor niets geweest. Want ik heb veel mensen mogen troosten en adviseren.’ Tot zover Jantina.

Afwijzen of liefhebben?

Hoe moet je reageren als iemand een leefstijl heeft die jij verkeerd of zelfs zondig vindt? Dat kunnen we leren van de Here Jezus. In de

evangeliën staat hoe de Here Jezus omging met mensen wiens leefstijl Hij afkeurde. Hij hoefde niet tegen ze te preken, en deed het ook niet. Want zij wisten toch al wat Hij van hun leefstijl vond. Hij was hun Vriend, zelfs al was Hij tegen hun leefstijl. Dat kan dus: vriendschap tonen en toch je Bijbelse principes hebben. De legalisering van het homohuwelijk veroorzaakte lang geleden nogal wat verontwaardiging in het christelijke milieu. In veel kerken werden felle preken gehouden en er verschenen ook heftige artikelen in de christelijke media. Natuurlijk versterkte dat mijn vooroordelen jegens homo's enorm. Op een dag vond ik dat ik mijn negatieve gevoelens rationeel moest verklaren. Dat kon alleen na een goed gesprek. Dus telefoneerde ik spontaan de voorzitter van een lesbische vereniging. Ze wist intuïtief meteen al dat ik een christen was. Tot haar niet geringe verbazing was ik echt geïnteresseerd in haar verhaal. Mijn belangstelling bleek wel uit mijn vragen. Deze bijvoorbeeld: 'Voelt u zich gewoner nu homo's ook mogen trouwen? Zeg eens, hoe reageren de mensen op uw huwelijk? En hoe gaat u om met die reacties?' Ze gaf graag antwoord. Daarna hebben we natuurlijk onze vooroordelen ten opzichte van elkaars milieu uitgewisseld. Al gaven we elkaar ook de kans om die vooroordelen te ontzenuwen. Toen we ophingen was er nog steeds een kloof van meningsverschil tussen ons, maar we konden naar elkaar zwaaien! De ander was net zo oprecht als wijzelf, maar helaas niet te overtuigen van het juiste standpunt.

Het Zoeklicht' is een Bijbelgetrouw tijdschrift. Ongeveer 40 jaar geleden plaatste de redactie een brief waar geen naam onder stond. De schrijver van die brief ontdekte als jongeman dat hij homoseksueel was, en besloot te leven naar Gods norm. Dat betekende alleen blijven en in celibaat leven. Want volgens de bijbel mocht hij geen seksuele relatie met een man, en hij voelde afkeer voor seks met een vrouw. Als tachtigjarige was hij erg verdrietig omdat hij het allemaal had gemist: een liefdevolle relatie, kinderen en kleinkinderen. Maar hij durfde niet over zijn verdriet te praten met mensen van de kerk, want dan werd hij weggestuurd vanwege zijn geaardheid. Dat vertelde hij allemaal in zijn brief aan 'Het Zoeklicht'. Hij kreeg dit antwoord: 'Broeder, wat zal de Heer veel van u houden! We hebben u een adres toegestuurd waar u net zoveel mag praten als u wilt'. Kijk, dit is nog relatief simpel: de acceptatie van een homo die leeft volgens de normen van God. Maar wat moet je doen wanneer een familielid of vriend een homohuwelijk aan wil gaan? Er zijn drie opties.

a. Je kunt zeggen: ‘Tolerantie is tweerichtingverkeer. Ik hou van jullie, en ik accepteer jullie zeker als mens. Dat is mijn tolerantie. Maar vanwege mijn geloofsprincipes heb ik bezwaar tegen alle seksuele relaties –hetero en homo – buiten het Bijbelse huwelijk tussen man en vrouw. En als ik op jullie trouwerij kom lijkt het net alsof ik homohuwelijk geen probleem vind. En daarom kan ik er niet bij zijn. Hopelijk hebben jullie daar begrip voor. Dat is dan jullie tolerantie zijn jegens mij. Tolerantie is tweerichtingsverkeer!

b. Of dit antwoord: ‘Jongens, ik kom alleen op het feest of de receptie. Zoen op beide wangen en een cadeautje. Maar maak er asjeblieft geen probleem van dat ik niet aanwezig ben bij de huwelijksvoltrekking in het stadhuis en ook niet bij de inzegening in de kerk. Want ik ben wel bij jullie vriendschap, maar niet met de vorm waar je het in giet. Let op: tolerantie is tweerichtingsverkeer. Ik toon mijn tolerantie door naar het feest te gaan. En jullie zijn tolerant als je begrip hebt voor mijn afwezigheid bij de voltrekking en inzegening van het huwelijk.’

c. Persoonlijk zou ik dit zeggen: ‘Principieel zou ik voor het eerste antwoord moeten kiezen. Het tweede antwoord past meer bij mijn persoonlijkheid, maar ik vrees dat men dan toch denkt dat ik het homohuwelijk goedkeur. Vinden jullie het heel erg als ik niet bij de trouwerij ben, maar jullie wel uitnodig om een keer met ons drietjes uit eten te gaan? Want ik hou van jullie, echt waar. En tolerantie is tweerichtingverkeer. Ik heb begrip voor jullie, en hoop dat jullie ook begrip hebben voor mij.’

Professor Dawkins hoort soms haatzaaiende dominees schreeuwen en ziet de aanvankelijke instemming van gelovigen. Dus trekt hij de voorbarige conclusie dat religieuze principes altijd een harteloze houding veroorzaken. Ik kan aantonen dat de professor zich vergist. Een tijd geleden werd er een homo op gruwelijke wijze mishandeld op straat, terwijl hij geen enkele aanleiding gaf. Zelfs in het streng christelijke milieu was er een golf van ontzetting. Men was volledig solidair met het homofiele slachtoffer. Religie maakt dus niet harteloos. Je kunt wel strenge principes hebben, waarvan je zeker weet dat ze gepraktiseerd moeten worden. Dan voel jij je schuldig als jij als bestuurslid van een christelijke organisatie niet volgens die strikte principes handelt. Maar als je andere mensen ongelukkig maakt met een strenge naleving van je principes geeft dat ook een beroerd

gevoel. Wat je ook doet, het geweten blijft knagen. En kritiek zul je ook altijd krijgen.

(36^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Dominee Pat Robertson heeft volgens u een verschrikkelijke uitspraak gedaan. Het ging over kwaadaardige homo's met aids die van plan zouden zijn om in de kerk iets walgelijks te gaan doen met bloed. *Voetnoot 115*) Ongelofelijk dat een dominee zoiets verzint. Ja, veel homo's doen nogal drammerig aan provocatie, maar wat Robertson beweert is pure laster. Helaas heeft hij een machtige bondgenoot: de onwetendheid van het grote publiek. Meneer, u had de invloed van Robertson kunnen verkleinen. Dat had u heel eenvoudig kunnen doen door de medische oorzaak van de homofiele geardheid te bespreken. Ongeveer zoals ik het heb gedaan. Maar als professor had u ook nog kunnen praten met psychologen en neurologen. Op die manier had u uw miljoenen lezers kunnen voorzien van echt goede informatie. Dan had u het lugubere verhaal van dominee Robertson op professionele wijze bestreden. Maar nee, u hield uw lezers liever onwetend. Gelovigen die niet onder de indruk zijn van de wetenschap, zijn vaak nog wel gevoelig voor Gods Woord. In het Oude Testament staat een rij van heteroseksuele zonden met ertussen die ene homoseksuele, en ze werden allemaal met dezelfde doodstraf bestraft. Als u dit had gezegd, had u gelovigen stof tot nadenken gegeven. Robertson maakte ook een opmerking over de rol van de vrouw. Hij zei: 'Ik weet dat de dames dit niet graag horen, maar als je trouwt, dan leg je je ook neer bij het leiderschap van een man: je echtgenoot. Christus leidt de hele familie en de echtgenoot leidt de vrouw. Zo is het en daarmee basta.' Jazeker, de Bijbel noemt de man het hoofd van het gezin. Maar de man moet zich volgens de Bijbel wel aan een aantal regels houden:

1. 'Leef verstandig met uw vrouw. Ga voorzichtig met haar om, zoals met breekbaar servies. Behandel haar met respect, omdat zij ook een kind van God is. Als je haar slecht behandelt zal God niet naar je gebeden luisteren.' 1 Petrus 3 vers 7)

2. 'Mannen, hebt uw vrouw lief, evenals Christus Zijn gemeente heeft lief gehad en Zich voor haar heeft opgeofferd.' (Efeze 5 vers 25)

Wanneer een man liefdevol omgaat met zijn vrouw, vindt zij het niet erg dat hij de leider van het gezin is. En als de man zich gerespecteerd

Voetnoot 115) Kijk in de trefwoordenlijst van Dawkins' boek naar Robertson, Pat

voelt, is het niet moeilijk voor hem om zijn vrouw liefdevol te behandelen. Het is dus een kwestie van wisselwerking. Mijn vader heeft slechts een paar keer met aartsvaderlijk gezag een eis gesteld. En toen zei moeder direct: 'Goed, zo doen we het.' Maar meestal ging het anders. Er werd even overlegd, maar als moeder iets heel graag wou, mocht zij beslissen. Want mijn vader vond moeders geluk van groot belang. Mijn vader was dus wel de baas in huis, maar op een prettige manier.

Seksueel Overdraagbare Aandoeningen (SOA's)

Veel christenen zeggen dat aids en andere seksueel overdraagbare aandoeningen een straf van God zouden zijn. Om precies te zijn: een straf voor homo's en de samenleving die homoseksuele relaties tolereert. Dat is een barre vergissing.

a. Seksuele trouw is een goede bescherming tegen aids en andere soa's. Dat geldt niet alleen voor een hetero echtpaar, maar ook voor een perverse seksclub, bestaande uit hetereo's, homo's en biseksuelen. Mits de veertig clubleden geen van allen besmet zijn kunnen ze alles doen wat God en de dokter verboden hebben, zonder ooit ziek te worden! Als aids een straf van God was, zou niemand eraan kunnen ontsnappen met een slimme constructie. Maar sinds de seksuele revolutie zijn soa's en een vorm van baarmoederhalskanker enorm toegenomen. Het is overduidelijk een kwestie van oorzaak en gevolg. Men straft zichzelf, dus hoeft God dat niet te doen.

b. In de middeleeuwen waren er pestepidemieën. Er waren toen mensen die patiënten met de pest konden verplegen en begraven zonder ziek te worden. Het genetische materiaal dat hen immuun maakte voor de pest maakt hun nakomelingen in onze tijd ook totaal immuun voor aids. Ze kunnen het Hiv-virus helaas wel bij zich hebben en het verspreiden zonder zelf ziek te worden. Als de Almachtige God de ziekte aids wilde gebruiken als afstraffing, zou niemand er immuun voor kunnen zijn!

c. Zelfs als iemand in celibaat leeft kan hij via een bloedtransfusie in ziekenhuis aids krijgen. Is aids in zijn geval een straf van God? Nee, het is gewoon veroorzaakt door een slordige ziekenhuismedewerker.

Lang geleden was er een tv-commercial over aids en andere soa's. Men uitte kreten als 'Doodsbang voor de liefde'. O, zijn ze doodsbang voor een wangzoen van oma? Maar daar krijg je geen aids van hoor!

Men kiest voor de slachtofferrol en men maakt ons wijs dat we hulpeloze slachtoffers zouden zijn. Ze doen alsof aids je zomaar overkomt als je van iemand houdt. Dat is natuurlijk onzin. Het komt vooral voor bij mensen die met iedere beschikbare partner seks bedrijven. Vaak ook nog zonder condoom. God heeft de mens gemaakt voor het huwelijk, de levenslange verbintenis tussen twee mensen. Als je een apparaat misbruikt voor een ander doel dan waar het voor is bedoeld gaat het kapot. En als je mensen als erotisch wegwerpartikel gebruikt, kun je een soa krijgen. Gelukkig zijn er veel manieren waarop je kunt voorkomen dat je een soa krijgt:

1. Afzien van alle seks buiten het huwelijk. Dat betekent: als vrijgezel geen seksleven hebben. Een oude Germaans-Gallische traditie en de Bijbelse norm leren ons allebei dat je de seks moet reserveren voor je levenspartner. Dat is de beste preventie tegen seksueel overdraagbare aandoeningen zoals aids. Seksuele trouw is absoluut veilig. Dat werkt bij een stel van twee mensen. Helaas werkt dat ook bij een perverse seksclub van veertig leden. Mits niemand besmet is en men seksueel trouw blijft krijgen ze nooit aids. En de combinatie pil/condoom voorkomt zwangerschap.

2. Veel mensen met wisselende bedpartners gebruiken zowel de pil als het condoom. Want samen bieden die 100% garantie dat er geen zwangerschap volgt. De kans op een soa is dan ook heel klein.

Meneer Dawkins, ik heb in deze brief en de tekst erboven behoorlijk wat echte informatie verstrekt. Dat had u ook kunnen doen. Als professor had u het ook nog kunnen onderbouwen met statistieken. Helaas vond u het niet nodig om de lezer behoorlijk te informeren. Terwijl u hiermee een positieve invloed had kunnen hebben! Door goede informatie in uw boek zouden zeker een paar honderdduizend lezers betere keuzes hebben gemaakt. Bijvoorbeeld zouden ze voortaan een condoom gebruiken als ze seks hadden. Dan is er heel wat minder risico op soa's en zwangerschap. En als u eerlijke informatie had gegeven over late abortus, zouden veel zwangere meisjes en vrouwen geen abortus willen. Ook had u waardering kunnen tonen voor vrouwen die hun kind geboren laten worden. Hetzij voor adoptie, hetzij om het zelf groot te brengen. Ook had u echte bewondering kunnen tonen voor de tienermoeders en tienervaders die omwille van het kind met elkaar trouwen zodra ze meerderjarig zijn. Om deze jonge mensen te helpen had u kunnen

pleiten voor gesubsidieerde baby- en peuteropvang, zodat de tienermoeders toch naar school kunnen. Als u behoorlijke informatie had verstrekt, en bewondering had getoond voor wie het verdiende, zou er iets bijzonders zijn gebeurd. Statistieken zouden een sterk dalende lijn tonen in het aantal nieuwe SOA-besmettingen en abortussen. Dan zou er bij statistieken dit hebben gestaan ‘Wij hebben deze mooie daling te danken aan een boek van Richard Dawkins.’ Zo had u kunnen bewijzen dat ook een atheïst het morele besef van anderen kan bevorderen. Helaas: u liet die prachtkans zomaar liggen.

Groetjes, Tiny

De heiligheid van het menselijke leven

De vraag of iets menselijk is heeft grote consequenties. Namelijk: een niet-mens heeft geen mensenrechten. Die wordt gezien als een ding dat je mag vernielen.

1. ‘Wanneer is er sprake van een mens?’ Denk even goed na over de volgende informatie. Direct na de conceptie is er een bevruchte eicel die zich ontwikkelt. En het bevat een compleet setje menselijke DNA. Dat maakt het volgens veel mensen al menselijk. Na 21 dagen begint de eerste hartslag. Volgens veel mensen is dit het moment waarop het ongeboren kind een mens wordt. De eerste zes weken zie je er nog geen mens in. Is het daarom geen mens? (Psalm 139 vers 16.) Laat ik het even verhelderen met een metafoor. Sommige mensen komen zo verminkt uit een oorlog of ramp dat je haast niets menselijks meer in hen ziet. Is zo’n slachtoffer dan opeens geen mens meer? In de achtste week na de conceptie is het zenuwstelsel voltooid. Het kleintje heeft net als wij menselijke DNA, een kloppend hartje en pijngevoel. Ook begint hij er steeds menselijker uit te zien. In de negende week zuigt het kleintje op zijn duim en beweegt zoals je dat ook wel ziet bij een baby die een schone luier krijgt. Na 11 weken is het een compleet miniatuur-babytje. Het moet alleen nog groeien, en de organen zijn nog niet klaar. Na 20 weken is er sprake van een vijfmaands kindje. Zo’n kindje zal het redden als hij in de couveuse wordt gelegd. Terwijl abortus is toegestaan tot de 24ste week, dus de zesde maand! Jij kunt zelf bedenken wanneer er sprake is van een mens: Is het al menselijk Bij het DNA-pakketje, de eerste hartklop, het complete zenuwstelsel, een compleet minikindje van 10 cm, na vijf maanden (als het in een

couveuse kan overleven) of pas na de complete zwangerschap van negen maanden? Gisteren zag ik elke DNA-combinatie nog als toeval. Maar vanmorgen las ik over de roeping van profeet Jeremia. Daar staat: ‘Voordat ik je vormde in de moederschoot en voordat je werd geboren heb ik u geheiligd.’ En over Johannes de Doper wordt ook veel bijzonders verteld. **Bijbelteksten c)** Deed God dit alleen bij Jeremia en Johannes? Of kiest Hij bij elke conceptie voor die ene combinatie, die tot zegen kan zijn voor de omgeving waar het kind wordt geboren?

2. Wat is eigenlijk ‘leven’? Daar zijn twee visies op. Veel mensen denken dat er alleen sprake is van leven bij een kloppend hart. Maar anderen zeggen: ‘Wij hebben miljarden levende cellen in ons lichaam. Die leven zonder dat er sprake is van een hartslag. De bevruchte eikel is bovendien niet zomaar een cel, het ontwikkelt zich tot een baby.

3. Wanneer is er sprake van abortus? De bekende morning after vernietigt de bevruchte eikel, een mens in wording. En een spiraaltje verhindert hem zich te nestelen de baarmoederwand. Dus gaat het dood. Dus doet het spiraaltje in feite hetzelfde als de morning afterpil. Dit zijn de vroegste vormen van abortus. Helaas doen voorstanders alsof een abortus na 20 weken (vijf maanden) net zo weinig voorstelt als het verwijderen van een bevruchte eikel. Maar na 5 maanden is er wel sprake van een kindje dat in de couveuse zou kunnen overleven!

4. Vanaf welk moment in zijn ontwikkeling heeft een mens volgens jou recht op bescherming? Valt dat moment ergens tussen de conceptie en de geboorte of heeft hij pas rechten wanneer hij geboren is?’ Volgens het boekje ‘Pro-life?’ is een zwangere vrouw in Amerika strafbaar wegens kindermishandeling als ze drugs gebruikt. Want ze vergiftigt haar baby, een medemens. Maar in hetzelfde Amerika is het doodmartelen van een ongeborn kind (late abortus) volkomen legaal! Als in Amerika een zwangere vrouw ter dood is veroordeeld, wordt het vonnis pas na de geboorte van haar kind voltrokken. Want een onschuldige mag niet sterven bij de doodvonnis van zijn moeder. Dus alleen het kindje van een crimineel is een mens met rechten. En het ongeborn kind van een brave burgeres wordt gezien als een gevoelloos voorwerp dat je mag vernielen! Let op: Het ongeborn kind heeft zichzelf niet uitgenodigd. Meestal heeft de biologische moeder geheel vrijwillig onbeschermd sex gehad. En vaak werd de

Bijbelteksten c) Jeremia hoofdstuk 1 vers 4 en 5, Lucas, hoofdstukken 1 en 2)

vrouw zelfs opzettelijk zwanger. Maar vanwege de kans op een leuke baan kwam het kind ‘bij nader inzien toch niet zo gelegen.’ Maar de zwangere vrouw kan de kleine na de geboorte ter adoptie afstaan. Ze kan het ook na vijf maanden doen, dan laat ze het aan de adoptieouders over om bij de couveuse te zitten. Dus langer dan 5 tot 9 maanden zit ze niet vast aan het gevolg van haar fout om geen voorbehoedsmiddel te gebruiken.

Er is een onschuldige mens, die nooit iemand kwaad heeft gedaan. Er is ook een vrouw die er alles aan deed om deze onschuldige in haar buik te krijgen. Ze sleurde hem er praktisch in door onbeschermd seks te bedrijven. En ze treuzelde zo lang met het nemen van een besluit dat de onschuldige in haar buik gegarandeerd pijn voelt. En nu vindt ze dat zij het recht heeft om die onschuldige een marteldood te laten sterven. Dat noemt ze verhullend ‘baas in eigen buik.’ Wie van beide kan rekenen op jouw sympathie en steun? *Voetnoot 116*)

5. Een vreselijk dilemma

Helaas zijn er erfelijke ziektes waarbij je kind een helse lijdensweg gaat, en meestal binnen een half jaar na de geboorte al sterft. In mijn familie komt zo’n erfelijke ziekte voor. Mijn broertje Petertje gilte bijna continu alsof hij in de vlammen was gegooid. Het arme kind leed zo intens, dat zijn hartje het na twee jaar opgaf. Mijn broertje Jan en mijn neefje Jan lagen hun hele leven in het ziekenhuis – ongeveer drie maanden. Zij leden nog erger dan Petertje.

Mijn moeder en mijn tante lieten zich steriliseren om nog meer kinderleed te voorkomen. Maar wat hadden ze volgens jou moeten doen als ze toch zwanger werden? Moesten ze het kindje vanaf de achtste week zwangerschap tot een gemiddeld een jaar na de geboorte een verschrikkelijke lijdensweg laten gaan? Of mochten ze het kind die lijdensweg besparen? Maar dat kon alleen met een heel vroege abortus, voor de zevende week, omdat het kindje dan nog niets voelt. (Het zenuwstelsel is dan nog niet klaar) Abortus is in zo’n geval geen moord, maar barmhartigheid. Ik weet dat veel gelovigen het niet met me eens zullen zijn. Maar de God van liefde zal begrijpen dat je een

Voetnoot 116) Het kan nog erger. Veel zwangere meisjes en vrouwen worden door familie gedwongen tot abortus. Ze worden beroofd van hun ongeboren kind. Ik heb zo’n jonge vrouw moreel gesteund, zodat ze zich staande hield en haar kindje gewoon kreeg. En iedereen was dol op haar kindje.

kindje het lijden wil besparen dat mijn broertjes en neefje hadden. (*Voetnoot 117*) Men zegt dat men veel leed met medicatie kan verzachten. Maar als een kindje na een jaar (of eerder) toch zal sterven? Is het dan zinvol om zijn leven te rekken met medicijnen? Anderzijds: er zijn ook ziekten die kunnen genezen. Mijn goede vriend Marinus heeft een beroerde jeugd gehad, omdat hij continu in ziekenhuizen lag. Toch vertelde hij een beetje trots: ‘Volgens de artsen zou ik niet ouder worden dan 5 maanden, en ik vandaag ben ik precies 59 jaar!’ Ja, en terwijl hij toen zwakke longetjes had blaast hij als muzikant de zwaarste tuba die er maar is! Dus is goede medicatie in veel gevallen toch wel een argument dat je kunt aanvoeren tegen abortus. Maar helaas: in mijn familie kwam medicatie neer op het zinloos verlengen van een lijdensweg terwijl het arme kind toch gemiddeld binnen een jaar zou sterven. Wat zou God erger vinden: een kind onnodig lang laten lijden of een kind die lijdensweg besparen met een vroege abortus wanneer het kleintje nog niets voelt? Wat een vrouw met dit vreselijke dilemma ook kiest, ik beschuldig haar nooit van wreedheid of moord.

De dankbaarheid van Dawkins

Professor Dawkins bespreekt in het voorwoord bij de paperback van ‘God als misvatting’ een stuk tekst uit één van zijn andere boeken. De vertaler was zo aardig om de bedoelde tekst erbij te voegen. (Dat staat dus niet in *The god delusion*) Dawkins wil die tekst laten voorlezen op zijn begrafenis, en het is echt ontroerend. Volgens Dawkins zijn we allemaal bofkonten. Want het feit dat we ooit zullen sterven betekent dat we het voorrecht hebben gehad om te mogen leven. Maar door onze geboorte hadden miljoenen andere mensen niet eens de kans op conceptie. He, wat? Welke mensen? Nou, professor Dawkins had het

Voetnoot 117) Een geslachtsgebonden vererving werkt als volgt. Er is 50% kans op kinderen met een specifiek gen. De meisjes zijn alleen draagster. Ze hebben het niet zichtbaar, maar geven het wel door aan de volgende generatie. De jongetjes hebben de erfelijke eigenschap zichtbaar. Er is ook 50% kans op kinderen zonder het specifieke gen: meisjes die geen draagster zijn en gezonde jongetjes. Als je geen verstand hebt van vererving denk je: ‘O, er is 50% kans. Dus 1 op de 2 kinderen heeft het.’ Maar helaas is ligt het niet zo simpel. Het is toch mogelijk dat al je kinderen dat gen hebben – of niet een van je kinderen. Want die 50% klopt op de tienduizend. Als je 10.000 kinderen kon krijgen, zouden er 5.000 het gen hebben. Maar niemand krijgt 10.000 kinderen. Het is mogelijk dat al je kinderen in 5.000 met dat gen vallen. Al kunnen ze ook allemaal in de 5.000 zonder dat gen vallen. Er zijn leuke geslachtsgebonden eigenschappen, maar helaas zijn er ook veel ziekten die zo vererven.

over de vele miljoenen DNA-combinaties die er vlak voor onze conceptie wiskundig bezien mogelijk waren. Het bekleemde Dawkins dat door zijn geboorte 'een massa grotere geesten dan hij' niet de kans kregen geboren te worden. Zie je het voor je? Miljoenen fictieve mensen stonden te hunkeren naar conceptie, ontwikkeling en geboorte. Maar die fictieve mensenmassa moest aanvaarden dat alleen hij = de kans op conceptie kreeg. Het is een aangrijpend beeld. Je zou denken dat een man met zulke gedachten tegen abortus is. Maar nee, hij is er juist een groot voorstander van! Een vrouw vertelde aan Dawkins dat haar ongeboren kindje het syndroom van Down had en vroeg aan Dawkins wat ze moest doen. Zijn antwoord was: 'Pleeg abortus en word gewoon weer zwanger.' En wat moest ze doen als ze weer zo'n kindje verwachtte? Oh, wat de professor betreft had ze het eindeloos opnieuw mogen proberen. Desnoods een eindeloos lange reeks abortussen. Besefte ze wel dat ze werd gezien als een productielijn van embryonaal weefsel voor laboratoria? *Voetnoot 117*)

Wat is seksuele vrijheid?

Een paar jaar geleden stond er in een tijdschrift twee brieven die ik nooit zal vergeten. De eerste was van een negentienjarige. Zij klaagde dat zij en haar vriend niet wisten wat ze anders konden doen samen, dus deden ze maar aan seks. Kijk, er zijn allerlei dingen die je samen zou kunnen doen. Sporten, muziek maken of ernaar luisteren, een goed gesprek met elkaar hebben, dansen, musea bezoeken, en nog veel meer. Als daar dan als één van de opties seks bij komt, zou je kunnen spreken van vrijheid. Maar als je niets anders kunt doen dan seks bedrijven, is er dan wel sprake van seksuele vrijheid? Is er dan überhaupt een relatie? De tweede brief in die brievenrubriek was net zo shockerend. Een tiener schreef als noodkreet dat ze nog stééds maagd was. Ze dacht zeker dat het geluk je pas toelicht als je geen maagd meer bent. Beide meisjes hadden het probleem dat ik als vijftienjarige zo omschreef: 'Op school leer je hoe men seks bedrijft,

Voetnoot 117) De professor had kunnen zeggen: 'Kies voor reageerbuisbevruchting als je nog eens zwanger wilt worden. Men neemt dan een eikel van goede kwaliteit en daar doen ze dan het sperma van je man bij. Zo ontstaat er een gezond kindje.' Hij had jonge vrouwen nog een goed advies kunnen geven: 'De eicellen van een vrouw zijn net zo oud als jijzelf. En als je na je 35ste zwanger wordt, is er een verhoogd risico op een gehandicapt kind. Als je eerst aan je carrière wilt werken, laat dan wat onbevuchte eicellen invriezen. Dan kun je op latere leeftijd toch zeker zijn van een gezond, niet-gehandicapt kindje. Of in elk geval heb je dezelfde kansen als toen je wat jonger was.'

thuis en in de kerk hoor je dat het niet mag buiten het huwelijk. Maar niemand vertelt ons hoe je een leuke relatie opbouwt zonder dat het bed in beeld komt. Terwijl de kerk en het onderwijs dat juist heel belangrijk moeten vinden!’ Op school was ik het enige meisje in de klas dat nog maagd was. Mijn klasgenotes zeiden arrogant dat de jongens hen modern en intelligent vonden, en dat ik werd veracht wegens mijn fatsoen. Die arme meisjes hadden geen idee hoezeer ze zich vergisten. Op een dag stond ik toevallig achter een stel jongens, die commentaar gaven op meisjes die ze op het schoolplein zagen lopen. Ze noemden die meisjes ‘hoeren’ en zeiden nog meer denigrerende dingen. En een van de jongens zei: ‘Hun klasgenote Tiny Noordijk, dat is een ijzeren maagd. Niemand krijgt d’r in bed.’ Er klonk respect door in zijn stem! Toen ik aan mijn moeder vertelde, zei ze: ‘Je maagdelijkheid, dat kun je maar één keer weggeven. Dat moet je bewaren voor de man met wie je oud wilt worden. Mocht je ooit worden verkracht, dan ben je nog steeds maagd. Omdat je het niet vrijwillig deed.’ Kijk, zulke lessen, die zou de schooljeugd ook moeten krijgen als men seksuele voorlichting geeft. En leer de kinderen ook hoe het ongeboren kind er in alle stadia uit ziet. Bezoek met jongens en meisjes beslist eens de couveuse-afdeling van een ziekenhuis, of bekijk een filmpje op internet. Je zegt dan: ‘Dat kindje, zo ziet het eruit na vijf maanden zwangerschap. Het voelt net zoveel pijn als jij. En weet je wat er bij late abortus gebeurt?’ Die informatie moet dan ook worden gegeven, hoe verschrikkelijk het ook is. Nee, ga geen mensen veroordelen die abortus plegen. Roep geen ‘moord’ of dat soort dingen. Want er kan een leerlinge zijn die al stiekem abortus heeft laten plegen. Hou rekening met haar gevoelens, want ze kan uit onwetendheid en wanhoop hebben gehandeld. Of nog erger: misschien hebben haar ouders haar gedwongen tot abortus! Veel jonge mensen hebben een helaas een seksleven. Benadruk daarom dat voorbehoedsmiddelen tenminste voorkomen dat je ooit voor dat gruwelijke dilemma komt te staan: wel of geen abortus.

Wat is het verschil tussen een vroege en een late abortus?

Als je spijt hebt van de abortus die je ooit liet plegen, lees dan **niet** de informatie over het verschil tussen vroege en late abortus. Want dat kan je emotioneel niet aan. Ga dus door naar de volgende paragraaf, met de titel: Het verdriet om het verlies van je geaborteerde kindje.

Een morning afterpil en het spiraaltje zijn vormen van de vroegste vormen van abortus. In beide gevallen gaat het om een cel die zich al een paar maal heeft gedeeld. En tot de zevende week kan het kleintje nog worden verwijderd zonder dat het kleintje wat voelt. Maar na de zevende of achtste week voelt het kindje net zoveel pijn als wij. Ik heb eens op televisie gezien dat een mini-babytje in zijn geheel uit zijn biologische moeder was gehaald. De wereld buiten het moederlichaam is voor een kleintje in dat stadium wat het voor ons zou zijn als we zonder astronautenpak op de planeet Mars werden gezet. Omdat zo'n kleintje niet levensvatbaar is gaat het al gauw vanzelf dood. Je zou denken dat het op een zacht kussentje wordt gelegd tot het is gestorven. Maar nee, dat is niet het geval. De film die we op televisie zagen was stiekem opgenomen door een verpleegster. Het begon op het moment dat er zo'n kleintje uit de vrouw was gehaald. Alles zat erop en eraan, zelfs de miniatuurvingertjes en teentjes. De "arts" mikte dat minibabytje vanaf een grote afstand in de vuilnisbak, terwijl het nog leefde.. Men dacht destijds dat het kindje in dat stadium nog geen pijn voelde. Maar toch: wat we doen met een levend wezentje dat zo sterk op ons lijkt, zegt veel over onze eigen menselijkheid!

Men zegt altijd verhullend 'de late abortus mag nog plaatsvinden tot en met de 24ste week'. Want waarschijnlijk zouden veel mensen schrikken als men zei: 'tot en met de zesde maand.' Ik raad je aan om eens de couveuseafdeling van een ziekenhuis te bezoeken. Er zijn ook beelden van op internet. Daar zie je baby's die zijn geboren na 5 tot 6 maanden zwangerschap. Zeg dan maar hardop tegen jezelf: 'Ja, over zulke baby's hebben we het bij een late abortus!' Na zo'n bezoekje aan de couveuseafdeling vinden veel zwangere vrouwen abortus niet langer een optie. Na de geboorte zien ze wel wat ze doen: het kind weggeven of het zelf houden. (Kijk ook even op de website van **Schreeuw om leven**) Bij een late abortus worden de armpjes en beentjes er één voor één afgesneden, en pas op het eind wordt het kindje onthoofd. Waarom wacht men tot het allerlaatst met het hoofdje? Is het uit sadisme dat ze het kind zo lang mogelijk laten lijden? Want wanneer het eerste armpje word afgesneden of geknipt gaat het mondje wijd open. Dan schreeuwt het kindje van pijn. Helaas geluidloos. Dit zag ik op een youtubefilmpje. Het is inmiddels verwijderd van youtube. Er is nu weer een nieuwe abortusmethode in opmars. Maar ook dat is een marteldood voor de baby.

1. Abortusartsen zouden door de wet verplicht moeten worden om het ongeboren kind volledig onder narcose te brengen, zodat het niet lijdt. Waarom stelt de pro-lifebeweging dit niet voor?
2. Waarom geven ze dat kleintje niet dezelfde euthanasie die men aan een uitzichtloos lijdende patiënt geeft? Dan sterft het kindje zonder te lijden, en kan men daarna het stoffelijk overschot verwijderen.
3. Na de 20ste week (Lees: vijfde maand) is abortus helemaal niet nodig. Het kindje kan ook via de keizersnee geboren worden en in een couveuse verder groeien. Zodat men later een kinderloos echtpaar blij kan maken met een kindje.

Verdriet om het verlies van je geaborteerde kindje

Een tachtigjarige vrouw kwam tot bekering en zou gedoopt worden. Toen ze in het doopvont stond, begon ze te huilen. Ze vertelde dat ze haar hele leven spijt had gehad van de abortus die ze liet plegen toen ze twintig was. De dominee zei troostend: ‘Zuster, er staat in de Bijbel: het bloed van Christus, Gods Zoon, reinigt van alle zonde. Dus als u God om vergeving vraagt, dan krijgt u die. Ze vroeg God direct om vergeving, staande in het doopvont. En daarna werd ze gedoopt. Veel vrouwen krijgen na de abortus gewetenswroeging. Zelfs meisjes en vrouwen die door familie worden gedwongen tot abortus. Zij worden feitelijk beroofd van hun kind, en toch is er dat schuldgevoel. Verder is er natuurlijk verdriet om het verlies van hun baby. Hoe vreemd het ook mag lijken: ook vrouwen die zelf kozen voor abortus kunnen verdriet hebben om hun verloren kindje. Maar dat verdriet is vermengd met schuldgevoel. Tegen hen zeg ik: ‘Jouw kindje lijdt niet meer. En zodra je God om vergeving hebt gevraagd hoeft jij ook niet meer te lijden onder schuldgevoel. Dan is het is tijd om te rouwen om je verloren kindje. Bedenk maar een mooie naam voor je kindje. Want dan geef je het een prachtig geschenk: een identiteit. Het is dan een persoonskaartje aan wie met liefde wordt gedacht. Ook mag je heel vaak tegen God zeggen dat je weer zo’n verdriet hebt. Maar besluit je gebed altijd met: ‘Dank U wel dat U het mij hebt vergeven. Help mij alstublieft ook mijzelf te vergeven.’

(37^e brief) - Hallo meneer Dawkins

Zoals ik al eerder zei is er een erfelijke afwijking in mijn familie. Mijn broertjes Jan en Peter hadden die ziekte in volle hevigheid. Maar mijn

neef Paul had waarschijnlijk een andere afwijking. Hij bleef geestelijk een baby van zes weken, had zware epilepsie, was spastisch, kon niet zitten of staan en was blind. Gelukkig leed hij niet. Hij was op zijn eenvoudige manier zelfs gelukkig te noemen. Mijn oom en tante hielden veel van hem. Maar ze hadden ook nog een gezond dochtertje, en gunden haar een broertje of zusje om mee te spelen. Daarom vroegen ze hun huisarts hoe groot de kans was op nog een ziek jongetje. Want als het risico te groot was zagen ze er van af. De huisarts zei: ‘Die kans op nog zo’n kind is net zo klein als de kans dat je tweemaal de jackpot van de staatsloterij wint.’ Tante Eef was niet erg vruchtbaar, dus de kans op een kind was überhaupt niet groot. Toch hebben oom en tante gebeden: ‘Heer, laat er alleen een kind komen als dat mag.’ Maar toen ze weer een jongetje kregen, bleek hij extreem ziek te zijn. Zodra tante hem in haar armen had kreeg de baby een soort stuip trekking, een symptoom van de ziekte. ‘Mijn arm, klein kereltje’ zei tante, terwijl de tranen over haar wangen stroomden. ‘Jij ook al?’ Ze heeft me er talloze malen van verzekerd dat ze medelijden had met het kind, en niet met zichzelf. Ook Jantje leed zo extreem, dat hij regelmatig gilte alsof hij in de vlammen lag. Kennelijk hielpen medicijnen nauwelijks. Hij stierf binnen drie maanden. Oom en tante wilden het wel uitschreeuwen naar God: ‘Waarom is Jantje ziek? Wij hebben toch gebeden om een kind dat niet hoefde te lijden?’ Al gauw hebben ze tegen God gezegd dat ze de vraag ‘Waarom’ in Zijn handen legden. Hij moest die vraag maar wegnemen, want anders bezeerden ze zichzelf ermee. Toen vonden ze eindelijk vrede. Meneer Dawkins, als u de kans had gekregen, had u mijn moeder en mijn tante opgejut om gewoon eindeloos zwanger te worden en alle jongetjesbabys te laten aborteren – ziek of gezond – tot ze weer een meisje kregen. En als ze bezorgd vroegen of het kindje geen last had van abortus, dan had u hetzelfde gezegd als in uw boek: ‘Een ritueel geslacht rund lijdt meer.’ U vergist zich. Vanaf de zevende of achtste week voelt het kleintje hetzelfde als dat rund. Helaas duurt een late abortus ook een stuk langer dan een rituele slacht, omdat er meer insnijdingen zijn. Het ongeboren kind lijdt dus langer en meer dan dat ritueel geslachte rund.

Over Beethoven

Meneer, volgens u vertellen tegenstanders van abortus vaak het verhaal dat een vrouw alleen zwaar gehandicapte en doodzieke kindertjes produceerde. Men besluit dat verhaal met de vraag: ‘Zou je die vrouw abortus aanraden als ze weer zwanger werd?’ En als je ‘ja’ zegt, krijg je

te horen: ‘Je hebt Beethoven vermoord. Want zijn moeder kreeg zieke en gehandicapte kinderen voordat hij werd geboren.’ Een zekere professor L.R. Agnew, verbonden aan de medische faculteit van de universiteit van Californië in Los Angeles, zou dit verhaal aan zijn studenten hebben voorgehouden. Meneer Dawkins, u ergert zich aan Agnews bewering over de familie Beethoven. Maar u schreef ook ‘We zijn zo mild om aan te nemen dat Agnew niet bestaat’. Meneer, dit is geen mildheid van u, maar gemakzucht. Het is voor u als beroemde en Engelstalige professor erg simpel om even contact op te nemen met die universiteit en te vragen naar uw collega. En als die collega echt bestond had u even met hem kunnen praten. Waarschijnlijk had hij u dan verteld dat hij op het eind van een verzonnen verhaal zomaar een willekeurige naam noemde. Hij wilde gewoon een punt maken. Men roept vaak: ‘Zonder abortus hadden we meer getalenteerde mensen zoals Beethoven gehad.’ Dan roep ik: ‘Dat klopt! Zonder abortus hadden we ook meer kassajuffen en fabrieksarbeiders. Ook hadden we dan meer criminelen, dictators en terroristen.’ Men moet daar vaak om lachen. Maar dan zeg ik serieus: ‘Als je wel seks maar geen kind wilt, dan is er een hele rij voorbehoedsmiddelen: de pil, het condoom, sterilisatie, castratie en tijdelijke onthouding van seks als de vrouw in haar vruchtbare periode zit. Het spiraaltje en de morningafterpil zijn eigenlijk vormen van heel vroege abortus. Maar dat is nog altijd minder erg dan een latere abortus, wanneer het kindje eronder lijdt. Jazeker, er zijn soms extreme situaties waarin abortus te verdedigen is als barmhartigheid jegens het kleintje. Of misschien komt de moeder in levensgevaar. Als er alleen in zulke bijzondere gevallen abortus werd gepleegd, waren er geen commerciële abortusklinieken. Zo weinig abortussen zouden er dan zijn.’

Meneer Dawkins, lang geleden kondigde een ziekenhuis aan dat ze duizenden bevruchte eicellen gingen vernietigen. Terwijl men veel kinderloze echtparen gelukkig had kunnen maken met de plaatsing van twee van die eicellen. Veel echtparen zijn onvruchtbaar. Er zijn ook mensen met een erfelijke afwijking, die daarom geen genetisch eigen kinderen mogen hebben. Er is ook een groot voordeel voor principiële christenen die anders nooit een kind konden krijgen. Veel gelovigen zien het gebruik van een spermabank als een soort overspel. Maar een complete bevruchte eicel van een ander stel mensen is iets heel anders. Je bent dan in verwachting van je adoptiekind. Mooi toch? Helaas is er een kans dat boze gelovigen worden belaagd met Bijbelteksten over

seksuele zonden. Want als men bezwaar tegen iets heeft, plakt men er graag een Bijbeltekst op. Dat heb ik meegemaakt toen ik erover dacht om de bevruchte eikel van een bevriend echtpaar te voldragen, omdat mijn vriendin om medische redenen niet zwanger mocht zijn. Als ze mijn aanbod hadden aangenomen had ik het gezien als een logeerpartij van negen maanden. Tjonge, wat kreeg ik toch veel oordelen over me uitgestort. Men citeerde Bijbelteksten over overspel, en dat was echt absurd. Want het zou een maagdelijke ontvangenis geweest! Er zijn tegenwoordig veel dingen mogelijk, waar de Bijbel geen duidelijke richtlijn voor geeft. Simpel omdat zulke dingen in Bijbelse tijden nog niet mogelijk waren.

Meneer Dawkins, u hebt natuurlijk gelijk als u zegt dat er soms bevruchte eicellen worden afgedreven in een natuurlijk proces. U vroeg zich af hoe gelovigen zouden reageren als ze dat wisten. Dat kan ik u wel vertellen. Ze zouden zeggen: 'De bevruchte eicellen die het niet halen hebben in elk geval een kans gehad!' Helaas, als het aan u ligt, krijgen ze die kans niet. Dat is verbijsterend gezien uw mooie grafrede. Daarin betreurde u het feit dat miljoenen wiskundig mogelijke DNA-combinaties geen kans op conceptie hadden omdat uw combinatie de gelukkige was. Dus u zag die wiskundig mogelijke DNA-combinaties als volwassen mensen, die dolgraag hadden willen leven. Mag ik u erop wijzen dat bevruchte eicellen de fictieve status van 'wiskundige mogelijkheid' allang te boven zijn gekomen? Ze zijn begonnen aan hun marathon naar de geboorte. Toch minacht u de mensen die er al kinderen in zien. Ik denk alleen maar: 'Misschien heeft God een geweldig plan met juist déze menselijke potentie.' Daarom is ook een bevruchte eikel heilig voor me.

Na zes, zeven weken ziet het kleintje er nog niet echt uit als een mens. Maar hij of zij is menselijk, heeft een kloppend hartje en kan pijn voelen. Deze gedachte ontroert me. Drie weken later is het een echt minatuurbabytje, compleet met vingertjes en teentjes. Toen ik een foto van zo'n kindje zag, dacht ik nieuwsgierig: 'Wie zou dat nu zijn?' En ik besefte: 'Mensen zoals professor Dawkins waren ooit ook zo schattig en kwetsbaar.' Er sprongen direct tranen in mijn ogen en ik dacht vol medeleven: 'Wat is er toch voor verschrikkelijks gebeurd in hun leven? Waardoor zijn ze zo verbitterd en vijandig geworden?'

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 10 Kwetsbare mensen

Wee degene die een kind tot zonde verleidt! (Mattheüs 18:6)

Een groot deel van ‘Sceptisch geloven’ heb ik al eerder in een andere vorm verspreid. Er is dus een kans dat sommige lezers onderstaande verhalen zullen herkennen.

Christelijk onderwijs

Vanwege een verhuizing heb ik op twee verschillende basisscholen gezeten. Ze waren allebei christelijk. De eerste had een veelbelovende naam: School met de Bijbel. Daar heb ik de eerste vier jaar les gehad. Toen verhuisde ons gezin van het dorp Wormerveer naar de stad Zaandam en kwam ik op De Talmaschool. In het basisonderwijs werden de mannelijke docenten ‘meester’ genoemd. En één van onze meesters was een echte vaderlander. Hij liet ons allerlei vaderlandse liedjes zingen. Bijvoorbeeld: ‘Ik heb u lief, mijn Nederland.’ en ‘Holland, ze zeggen...’ Uiteraard zongen we ook regelmatig het Wilhelmus. Verder kon meester Pauwels prachtig vertellen over onze vaderlandse geschiedenis. De helden waren bijzondere mensen. Deze mannen waren vroom, oprecht, Godvrezend en wijkende van het kwaad. En hun heldenmoed was ook enorm. Ze waren bereid om te sterven voor God, koning, volk en vaderland. Ja, in die volgorde. Het is dat we protestants waren, anders hadden we ‘Sint Willem van Oranje’ in onze schriftjes geschreven. Want voor ons waren de vaderlandse helden echte heiligen. De meester vertelde dat de Spaanse koning Philips en zijn vrienden extreem kwaadaardig waren. Wij kinderen hadden een rijke fantasie. In onze verbeelding bungelde de kroon van koning Philips aan een van zijn duivelhoorns. En generaal Alva liep natuurlijk erg beroerd omdat hij bokkenpoten had. Terwijl Willem van Oranje en zijn mannen elke dag minstens een uur bezig waren met het oppoetsen van hun stralenkrans. Nee, zulke gekke dingen heeft onze meester nooit gezegd. Dat bedachten wij kinderen helemaal zelf. Maar onze meester deed wel aan een stevig stukje propaganda. Op die manier zaaide hij in onze hartjes het verlangen om dappere en goede mensen te worden. Ook hoopte hij ons een flinke dosis vaderlandsliefde bij te brengen. Het zou hem vast een groot genoegen doen als hij wist dat ik als vijftiger nog regelmatig bij de afwas het volkslied zing. Ook het tweede couplet. Dat begin met deze regel: ‘Mijn Schild en de Betrouwen zijt Gij o God mijn Heer...’

Waarschijnlijk zou mijn vaderlandsliefde de meester ook wel bevallen! Maar als volwassene las ik de katholieke visie op onze geschiedenis, en toen bleken Willem en zijn helden juist de duivels te zijn. Dit keer droegen de Spaanse koning en zijn mannen een stralenkrans! Als Willem en Philips elkaar straks in de Hemel tegenkomen, zullen ze verbaasd roepen: ‘Hé, wat doe jij hier?’ En dan worden ze weer vrienden, net als in hun jeugd. *Voetnoot 118*)

Als ik de verhalen van oude mensen mag geloven werd er lang geleden echt Bijbelles gegeven in christelijke scholen. Ik bedoel: er werd echt doorgepraat over een Bijbelverhaal. Er werden vragen gesteld aan de kinderen. ‘Wat zou jij in dat geval hebben gedaan?’ Maar ook de kinderen mochten vragen stellen. Kortom: de kinderen leerden een les te trekken uit een Bijbelverhaal. Ook leerden ze de inhoudsopgave van de Bijbel uit je hoofd. Het werd klassikaal opgedreund. ‘Genesis, Exodus, Leviticus...’ Mijn tante had er op zeventigjarige leeftijd nog steeds plezier van. Ze kon een Bijbelboek vinden zonder in de inhoudsopgave te kijken. Verder werd er regelmatig een christelijk lied geleerd. Lieder die veel werden gezongen in de kerk. Handig toch als de kinderen zulke liederen uit hun hoofd kennen? Het is zelfs meer dan handig. Een verwarde vrouw werd enorm in de maling genomen. Er was zelfs iemand die vroeg: ‘Kun je ook zingen?’ Wat er toen kwam, daar was iedereen wel even stil van. Want ze zong heel zuiver:

‘Zijn wij zwak, belast, beladen, en terneer gedrukt door zorg? Lieve Jezus, onze Toevlucht, Gij zijt onze hulp en Borg! Als soms vrienden ons verlaten, gaan wij biddend tot de Heer. In Zijn armen zijn wij veilig. Hij verlaat ons nimmermeer.

Dat is een couplet van ‘Welk een Vriend is onze Jezus.’ Luister er maar even naar op Youtube als je dat wilt. Die vrouw liet wel zien: liederen die je als kind leert, kunnen later van groot belang zijn. In Bijbelse tijden leerden kinderen zelfs lezen en schrijven met teksten uit de Heilige Schrift. Dat was nog eens religieus onderwijs! De Bijbel zegt: ‘Waarmee zal de jongeling zijn pad rein bewaren? Als hij dat

Voetnoot 118) Willem groeide op aan het koninklijke hof, en kroonprins Philips was zijn jeugdvriend. Helaas: toen Philips koning werd begon hij protestanten te vervolgen en op brandstapels te zetten. Dat kon Willem niet goedkeuren. Hij was toen genoodzaakt te vechten tegen zijn jeugdvriend, die hij ondanks alles bleef respecteren. Vandaar dat we in het volkslied zingen: ‘De koning van Spanje heb ik altijd geëerd.

houdt naar uw Woord.’ (Psalm 119 vers 9) Op school kan een kind heel wat van Gods Woord leren. Dat bewijst mijn proeflezer Simon, die tussen het jaar 2000 en 2006 nog op een echt christelijke basisschool in Urk zat. Hij vertelde: ‘We leerden alle Bijbelboeken in de juiste volgorde op te zeggen. Ook leerden we grote stukken van de evangeliën en het halve psalmboek uit ons hoofd! Verder kregen we in groep 7 en 8 ook het Kort Begrip. Dat is een soort samenvatting van de Catechismus.’ Tot zover Simon. Wat hij allemaal leerde, dat had ik ook wel gewild. Maar ja, ik woonde helaas niet in Urk. Het verbaast me dat sommige dominees fel tegen het christelijk onderwijs zijn. Meer dan honderd jaar geleden omschreef de oud-gereformeerde dominee G. van der Garde het christelijke onderwijs als ‘Het beest uit de afgrond’. Dat klinkt nogal luguber. Hij heeft die uitdrukking ontleent aan het Bijbelboek Openbaring. Daar gaat het over een duivels monster dat door goddelozen werd aanbeden. (Openbaring 11 vers 7) Eerlijk gezegd zie ik geen enkele link tussen die duivel en het christelijke onderwijs. Waarschijnlijk is er ook helemaal geen link. Die dominee wist even geen zinnig bezwaar, en bij wijze van alternatief citeerde hij een erg luguber klinkende Bijbeltekst. Uiteraard zonder een tekstverwijzing. Want als men het opzoekt, wist men dat hij gewichtig liep te doen met een uit het verband gerukte Bijbeltekst. Waarom wilde hij niet dat de jeugd de Bijbel kende en leerde bidden en zingen? Waarom was hij ertegen dat de jeugd leerde hoe je als christen door het leven moet gaan? Tegenwoordig zijn er vrijzinnige dominees en bisschoppen die de Bijbel als een soort sprookjesboek zien en om die reden tegen christelijk onderwijs zijn. Ze zijn er vooral tegen als de eerste elf hoofdstukken van Genesis als echt gebeurde geschiedenis worden onderwezen. Maar toen ik 43 jaar geleden als zesjarige naar een christelijke school ging, hadden Van der Garde en zijn vrijzinnige collega’s helemaal geen reden om zich op te winden. Want onze “christelijke school” verschilde niet veel van het seculiere onderwijs. De enige verschillen waren het openingsgebed en het commentaarloos voorlezen uit de Bijbel. Zelfs de meester die ons vaderlandsliefde bijbracht deed niets met Bijbelverhalen. Hij las ze voor en dat was het dan. Er werd geen les uit getrokken en er was geen gelegenheid tot het stellen van een vraag. Verder leerden we alleen de eerste drie jaar psalmen en kerkliederen. Daarna zongen we seculiere liedjes die je ook in het Openbare onderwijs kon leren. Kortom: dit christelijke basisonderwijs was een ernstig verschaalde versie van hoe het confessionele onderwijs was bedoeld. Als je denkt

dat het niet erger kan, moet ik je teleurstellen. Toen een vriendin haar oudste kind in 1995 naar school bracht mocht ik eens mee. Boven de deur van die school hing het woord 'christelijk'. Toen ik ernaar keek zei een juf op geruststellende toon: 'Je merkt nergens aan dat we christelijk zijn hoor.' Dus het openingsgebed, het commentaarloos Bijbellezen en het leren van christelijke versjes waren daar geheel afgeschaft. En in het hele gebouw was er niets christelijks te zien. Geen Bijbelse platen aan de muur, geen Bijbeltekst en ook geen houten kruisje. Er was zelfs geen grappige afbeelding van de ark van Noach. Vandaar dat mijn atheïstische vriendin er geen moeite mee had dat haar kinderen op deze school zaten! In dezelfde tijd leerden de kinderen in Urk nog steeds de halve Bijbel uit hun hoofd. Zo zie je maar wat een grote verschillen er zijn tussen twee scholen die zich christelijk noemen. Dominee G. van der Garde omschreef christelijk onderwijs als iets van de duivel. Hoe zou hij het dorp Urk dan hebben omschreven? Het dorp waar Simon zo'n stevige basis meekreeg?

De ogen van de meester

Het was in het jaar 1969. Omdat onze juf een kindje verwachtte, kwam meester Flens haar vervangen. Onze klas bestond uit dertig kleine boefjes van zeven jaar, die meteen door hadden dat deze gepensioneerde schoolmeester geen orde kon houden. Elke ochtend, elke middag en na elk speelkwartier begon de les met totale chaos. Pas na tien minuten roepen wist meester Flens de rondrennende kinderen op hun plek te krijgen. Soms werd hij rood van kwaadheid. Dan zag hij er een beetje komisch uit, want zijn kale hoofd had dan veel weg van een rimpelig rood appeltje. Meestal tikte meester Flens uit machteloze woede met zijn aanwijsstok op het bord, de tafeltjes en soms zelfs op ons. Gek genoeg nam niemand hem iets kwalijk, zelfs al tikte hij soms per ongeluk wat hard. Want ach, wij wisten wel dat we hem tot razernij dreven. Maar toen de aanwijsstok mijn bril raakte, dacht ik: 'Stel je voor dat het glas een keer breekt, en het in mijn ogen komt.' Daarom vroeg ik aan mijn moeder of ze even over dat risico wou praten met de meester. Helaas: tot mijn grote schrik ging moeder direct naar de politie om aangifte te doen van kindermishandeling! Gelukkig kreeg meester Flens geen problemen, want hij bleef gewoon lesgeven. Maar ik voelde me wel een vreselijke Judas, en durfde hem niet meer recht aan te kijken. Een paar weken later kwam de meester heel vrolijk het klaslokaal in, zonder zich wat aan te trekken van de

gebruikelijke chaos. Van pure verbazing waren de kinderen al heel gauw stil. Op het eind van de les zei hij: ‘Omdat jullie zo lief zijn geweest en omdat mijn vrouw uit het ziekenhuis komt krijgen jullie morgen allemaal een gebakje.’ Dat was iets ongelofelijks. Gebak, dat kregen we hooguit op verjaardagen. En nu werden we in de klas op gebak getrakteerd! Ik had wel pech: uitgerekend op ‘gebakdag’ was ik ziek en kon ik niet naar school. Ik was erg verdrietig om het gemiste evenement. Vooral toen er een dag later enthousiast over werd gepraat op het schoolplein. Op het eind van de ochtend zei de meester dat ik na de les nog even moest blijven. Toen de andere kinderen weg waren opende hij zijn bureau. En hij zei met een uitnodigend gebaar: ‘Kijk er maar in.’ Dat deed ik, en ik was verbaasd over wat ik zag. Want in dat broeierig warme bureau stond een gebakje met een zweterig lapje marsepein eroverheen. Het stond daar al ruim 24 uur vies en kleverig te zijn. ‘Dat is voor jou, m’n meiske!’ zei meester Flens vriendelijk. Voor het eerst sinds tijden durfde ik hem recht aan te kijken. En zijn liefdevolle ogen kwamen me bekend voor. Hij leek op iemand, maar op wie? Het lapje marsepein gooide ik even later weg, en het gebakje at ik op. Mijn moeder vond het heel sympathiek dat de meester aan een ziek kind had gedacht. Maar voor mij bleef meester Flens omsluierd door het mysterie dat hij me aan iemand deed denken. Want als de klas hem niet tot razernij dreef, waren zijn ogen vol liefde. Zijn manier van kijken kwam me dan weer bekend voor. Altijd vroeg ik me af: ‘Op wie lijkt hij nou toch?’ Jaren later draaide mijn moeder vaak een plaat met een koor dat zong: ‘Onder miljoenen heeft God ook mij op het oog’. Ik vond dat altijd een angstaanjagend lied. Want ik dacht dat God ons in de gaten hield om ons op een zonde te kunnen betrappen. Natuurlijk vergiste ik me. God kijkt heel anders naar ons. Op een dag had ik tijdens dat lied een soort visioen. Ik stond opeens weer bij het bureau van meester Flens, en zag de meester naast me staan. Hij keek weer zo vriendelijk. En toen wist ik op wie hij leek. Ik had in de ogen van meester Flens de ogen van *zijn* Meester gezien. En dat zijn ogen vol liefde.

Laat de jeugd niet in de steek

Een tip voor de ouders: lees de schoolboeken en bespreek de lesstof met je kinderen. Vraag je kind wat hij zelf vindt van bepaalde dingen. Dat maakt hem minder eenzaam en dus minder kwetsbaar. Ouders zouden ook een abonnement kunnen nemen op het leuke en leerzame

tijdschrift Weet-magazine. (info@weet-magazine.nl) Misschien dat ze de redactie kunnen vragen om een lijst van creationistische boektitels. In mijn kerk zijn er een paar groepjes mensen die bidden voor de jeugd van onze kerk. Als ze zelf kinderen hebben praten ze ook over de inhoud van de schoolboeken. En over de stukken informatie die tegen het geloof ingaan. De gebedsteams denken er samen over na wat ze tegen de kinderen moeten zeggen over de lesstof van school. Ik hoop dat andere kerken ook gebedsteams gaan opzetten. Iedereen die zich om de kerkjeugd bekommert kan meedoen. Hopelijk komt er in veel kerken ook een wekelijkse avond waar jonge mensen met elkaar en een jeugdleider kunnen praten over problemen op school.

In het onderwijs is men vooral bezig om kinderen allerlei kennis bij te brengen. En bij schoolonderzoeken wordt het IQ van kinderen getest om te bepalen naar welk voortgezet onderwijs ze worden gestuurd. De intelligente mens is iemand die bepaalde intellectuele vaardigheden bezit, en daarmee in staat is veel kennis in zich op te nemen. Ook is hij in staat om op een hoog niveau abstracte ideeën te begrijpen. Verder kan hij leren hoe hij die ideeën onder woorden kan brengen. Op die manier gaat hij die ideeën nog beter begrijpen. Op school is men vooral bezig met dit soort intelligentie. Hierdoor verwaarloost men de twee andere vormen van intelligentie, welke ook van groot belang zijn voor onszelf en de samenleving.

1. De emotionele intelligentie. Dat is de mate waarin iemand in staat is om allerlei situaties aan te kunnen. Deze soort intelligentie schijnt mijn sterke punt te zijn. Als dertienjarig meisje hielp ik mijn moeder weleens met koken. Moeder had een snelkookpan, een pan die werkt met hogedruk. Ik deed de deksel te vlug open en kreeg een liter kokend heet water over mijn onderarm. Pal naast de keuken was onze badkamer. Daar hield ik direct mijn arm onder de stromende kraan. Het was heel simpel om met mijn voet een emmer naar me toe trekken. Toen mijn ouders thuis kwamen zat ik met mijn arm in een emmer water. Waarom wist ik ondanks de heftige emotie wat ik moest doen? Nou, op school zag ik tijdens de kookles elke week een poster aan de muur met: ‘Hand verbrand? Water op je hand!’ Zie je, kinderen zouden op school kunnen leren hoe je in allerlei situaties moet reageren. Dan ontwikkelen veel kinderen de vaardigheid om ook in andere situaties een oplossing te vinden. Ik trapte eens in een naald, en die drong behoorlijk diep in mijn rechterhiel. Door de praktische les van ‘water op je hand’ wist ik dat ik iets verstandigs moest doen. Die

naald moest eruit. maar ik kreeg er geen grip op. Dus ging ik op mijn linkervoet en de tenen van mijn verwonde rechtervoet naar de naaidoos, haalde een stuk sterk garen door het oog van de naald en trok de naald eruit. De link tussen beide noodsituaties was: 'Iets verstandigs doen.' Terwijl ik net zo hysterisch was als een ander zou zijn, wist ik dat gillen zinloos is als er niemand in de buurt is die je kan helpen. En als je gilt kun je niet helder nadenken. Ik heb dus niet gegild. Of in elk geval niet lang. Ondanks mijn emotie dacht ik: 'Wat moet ik doen?' Mijn zelfredzaamheid als tiener was een duidelijk voorbeeld van: 'Je moet het eerst *zien*, voor je het *ziet*.' Die Cruijffiaanse spreuk betekent: 'Als je iets een beetje door hebt, kun je het daarna ook op een hoger niveau begrijpen.' Dat hogere niveau is in dit geval: je ziet wat je in vergelijkbare gevallen kunt doen. Ik heb de les van de verbrande arm en de naald in mijn voet nog wat kunnen uitbreiden. Als volwassene was ik erg bang voor drama's met kapotte kranen en waterleidingen. Steeds als ik over zo'n drama hoorde, ging ik naar de hoofdkraan. Dan dacht ik: 'Daar zit tie nou.' Ook draaide ik hem even dicht en weer open. Toen er echt wat gebeurde holde ik instinctief naar de hoofdkraan en draaide hem dicht. Dit soort emotionele intelligentie zou men kunnen en moeten ontwikkelen op school. Leg kinderen heftige situaties voor die je zoal kunnen overkomen, en vraag de kinderen in de klas wat zij zouden doen. Vaak hebben kinderen heel goede ideeën. En daarna vertel je als volwassene wat jouw visie is.

2.) De morele intelligentie. Aaron Hass schreef eens: 'Ik erger me wild aan het asociale gedrag van mijn bureu. Maar hou *ik* wel altijd rekening met de ander?' We hebben allemaal wel een moreel besef. Maar het zelf praktiseren, dat schijnt een heel ander verhaal te zijn. Je zou de kinderen ook allerlei sociale situaties kunnen voorleggen. Bijvoorbeeld: 'Wat deed je toen je ruzie had met een vriendje? Waarom deed je dat? Zou je het nu anders doen? En waarom?' Een groepsgeprek is heel leerzaam, maar je zou kinderen ook kunnen aanbieden dat ze onder vier ogen met je kunnen praten. Als het over dingen gaat die ze liever niet in de klas zeggen.

Volwassenen vormen het beeld van God.

De dominee van onze kerk was een zeer dominante persoonlijkheid. Als zevenjarige was ik erg onder de indruk van hem. Mijn grote ideaal was dan ook: 'de dominee een handje geven.' Maar de koster hield me

altijd tegen. ‘Val de dominee niet lastig!’ zei hij dan streng.’ Op een dag vertelde de juf van de zondagschool een mooi verhaal. ‘De kinderen wilden een handje geven aan de Here Jezus, maar Petrus hield ze tegen!’ Natuurlijk kreeg Petrus in mijn verbeelding direct het gezicht van onze koster. Onze Juf vertelde dat Petrus een standje kreeg van de Heer. ‘Foei Petrus! Je mag die kinderen niet tegen houden. Ga je direct schamen!’ In mijn verbeelding zag ik de koster erg beteuterd kijken. Ik had direct iets van ‘Lekker pùh!’ Want dat gunde ik de Petrus-de-koster wel, zo’n standje van de Heer. Een andere keer vertelde juf een spannend verhaal over een storm op zee. ‘De discipelen zaten tijdens een felle storm in hun boot.’ In mijn verbeelding zag ik onze ouderlingen en de diakenen in die boot zitten. Dat waren natuurlijk de discipelen! De juf vertelde: ‘Zij waren erg bang. Toen zagen ze een witte figuur op het water lopen. De discipelen schreeuwden: ‘Een spook! Het is een spook!’ Maar toen hoorden ze de Heer roepen: ‘Niet bang zijn, ik ben het!’ Petrus zat ook in de boot. Hij werd helemaal enthousiast en riep: ‘Heer, als U het echt bent, laat me dan bij U komen!’ De Heer glimlachte en riep: ‘Ja, kom maar!’ Toen sprong Petrus uit de vissersboot en liep naar de Heer. Zomaar over het water!’

Ik zag het helemaal voor me: Petrus-de-koster durfde letterlijk uit de boot te springen. En hij liep een paar meter manmoedig op de Heer af! Hij liep over een glad pad op het water, midden tussen de golven, en was niet eens bang. Nou, dat viel me reuze mee van onze koster. Volgens juf zakte Petrus een paar meter verder toch nog weg in het water. En daar had juf ook nog commentaar op! Zou zij het dan beter hebben gedaan? Overigens: de andere discipelen bleven lekker veilig in de boot zitten. En daar zei de juf niets over! Al had ik door die vertelling opeens veel respect voor de koster, hij bleef wel mijn grote vijand. Want hij hield me nog steeds tegen om dominee een handje te geven. Op een dag had ik geluk! Dominee stond ergens in zijn eentje te mijmeren en de koster was kennelijk ergens anders. Vaak zeggen volwassenen tegen een dominee: ‘Henkie wil u een hand geven.’ Maar aan zijn benauwde gezichtje is wel te zien dat hij het helemaal niet wil. Hij is alleen maar een pion in een spelletje tussen volwassenen. Maar het kleine meisje Tiny wilde het wel graag. Ze stak haar handje uit en zei een beetje bedeesd: ‘Dag dominee’. Zie je het voor je? Een kind van zeven jaar dat helemaal uit zichzelf een handje komt geven. De meeste dominees zouden zo iets leuk vinden. Maar onze dominee

was anders. Tot mijn grote schrik ging hij enorm tegen me tekeer! Het leek wel alsof ik het Heilige der heiligen had ontheiligd! Ik ben hard weggerend, gevluht alsof ik een halsmisdrijf had begaan. Toen begreep ik pas waarom de koster me altijd tegenhield. Hij beschermde me tegen deze nare ervaring! Ja, en nu – 52 jaar later - zie ik er ook nog een mooie les in. Het lijkt soms dat de Heer ons leuke dingen misgunt, maar we hebben geen idee waartegen Hij ons beschermt!

Gelukkig zijn er ook volwassenen die wel goed reageren op kinderen. Mijn tante was zondagschooljuffrouw. Direct na afloop van de zondagschool had ze nog een aantal andere taken in de kerk. Maar op een keer vroeg een meisje: ‘Juf, wat bedoelt de Heer met je behoud bewerken?’ (Filippenzen 2 vers 12) Tante Eef wou al zeggen ‘Vraag het maar aan je moeder.’ Maar tante hoorde een tekst in haar hoofd: ‘Geef *gij* hen te eten’. Ze begreep dat zij dat meisje zelf antwoord moest geven en zei: ‘Jij hebt een leuk jurkje aan. Ik weet dat jouw moeder dat jurkje heeft gemaakt. Op een zeker moment was de jurk al klaar om aan te trekken. Maar toen ging je moeder deze jurk ook nog bewerken. Ze maakte het mooier met kraaltjes, een lint en een stukje kant. Zo heeft de Here Jezus ons zielenheil geregeld. Dat is dus klaar. Maar wij mogen het mooier maken door dingen te doen die de Heer fijn vindt.’

Het mamma-complot

Mijn ouders waren Baptisten, maar helaas was er geen baptistenkerk in ons dorp. Daarom gingen we naar de vrije evangelische gemeente. Daar deed men aan de kinderdoop. Maar mijn ouders waren tegen de kinderdoop, dus werd geen enkel kind van ons gezin gedoopt. Op een zeker moment lag mijn broertje Peter op sterven. Het ventje had hooguit nog enkele weken te leven. Moeder wou dat Petertje nog voor zijn dood werd gezegend in de kerk. Dominee zei toen slim ‘Wij doen niet aan gewoon zegenen. Wij dopen. En als Petertje wordt gedoopt, dan moeten jullie de andere drie kinderen ook laten dopen.’ Moeder meende dat het geen kwaad kon als er een paar druppels water op onze hoofdjes vielen. Waarschijnlijk had mijn vader wel wat bezwaren, maar hij begreep hoe belangrijk het voor moeder was. Dus verklaarde hij zich solidair. Wij werden als kind niet zomaar meegesleurd in het doopritueel. Mijn moeder belegde een gezinsoverleg. Ze legde ons uit dat Petertje al gauw naar de Hemel ging, en dat hij voor die tijd in de kerk gezegend moest worden. Daar werden druppeltjes water bij

gebruikt. Ze besloot met deze vraag: ‘Petertje mag alleen gedoopt worden als jullie ook meedoen. Willen jullie mamma en Petertje helpen?’ Natuurlijk waren we allemaal solidair. Toen we voor de doop op een soort podium stonden, reageerden we alle drie verschillend. Mijn zusje (6) had haar hartje al aan de Heer gegeven. Zij straalde omdat het religieuze gebeuren prachtig aansloot op haar beleving. Ja, en mijn broertje Nico (3) vond alle aandacht prachtig. Zelf was ik als zevenjarige een kleine vijand van God de Vader. Ik zag Hem als de grote pretbederver, die alleen belangstelling voor je had als Hij iets leuks kon verbieden. Al had ik wel milde gevoelens voor Jezus. En wat de doopdienst betreft: ik vond het griezelig om op een podium te staan terwijl iedereen naar ons keek. Ja, en het werd pas echt doodeng toen dominee ook nog naast ons kwam staan. Ik dacht: Stel je voor dat hij weer gaat schreeuwen!’ Veiligheidshalve deed ik een stapje opzij, en keek ik al naar de handigste vluchtroute. Maar tot mijn grote verbazing deed dominee juist heel lief tegen ons, alsof hij een grote kindervriend was. Ik begreep het direct: hij deed zo aardig omdat iedereen keek. Vanaf toen zag ik het verhaal ‘Jezus zegent de kinderen’ ook heel anders. Sinds die doop dacht ik: ‘Jezus deed alleen maar aardig zolang iedereen keek. Maar als er een kindje op het verkeerde moment kwam, ging Jezus vast net zo schreeuwen als dominee!’ Zo zie je hoe volwassenen het beeld bepalen dat kinderen hebben van God de Vader of God de Zoon. Toen dominee wat druppels water op onze hoofdjes deed, had ik erg oneerbiedige gedachten. Dat was mijn enige verzet. Ik deed zelfs mijn best toen wij ‘een lammetje ging dwalen’ moesten zingen. Want ik wou het niet verpesten voor mijn moeder en Peter, mijn stervende broertje.

Ik vind het erg ontroerend als ouders tijdens een kerkdienst hun kindje voorstellen aan God en de gemeente. Ze vragen aan God en mensen om hulp bij de opvoeding van hun kind. In plaats te kibbelen over het juiste ritueel - dopen of alleen zegenen - moeten we bedenken waar het echt om gaat. De Heer zegt: ‘Laat de kinderen tot Mij komen.’ Dáár gaat het om. Je kinderen bij de Heer brengen. Elke dag weer. Als het kind later als volwassene voor de Heer kiest kan hij op twee manieren belijdenis doen in de gemeente. Namelijk alleen de mondelinge belijdenis of diezelfde belijdenis in combinatie met de doop. Er is Blijdschap in de Hemel om een zondaar die zich bekeert. (Lucas 15 vers 7) Is het dan niet treurig dat men op aarde kibbelt over

de manier waarop een kind van de Heer belijdenis doet? Dus met of zonder water?

Voor wie het kan begrijpen

Als het gaat om geloofskeuzes hanteert de Bijbel een bepaalde maatstaf. Namelijk: 'Het is voor volwassenen en een ieder die het kan begrijpen'. (Nehemia 8 vers 4) Op twaalfjarige leeftijd verlaten kinderen de zondagschool. Ze zijn dan ook oud genoeg om een persoonlijke keus te kunnen maken. Hoewel: in de Roomse kerk is er geen sprake van een eigen keus. Op een zekere leeftijd gaan alle roomse kinderen aan hun eerste communie. Het maakt kennelijk niet uit wat het kind er zelf van vindt. Het komt ook voor bij protestanten dat tieners voor belijdenis kiezen – met of zonder doop - omdat alle jongelui dat doen. Maar dat is niet de bedoeling! Pas als je een persoonlijke keus hebt gemaakt, mag je volgens de Bijbel belijdenis doen - en gedoopt worden op basis van jouw belijdenis. Kinderdopers doen alleen belijdenis. Ze zeggen: 'Wij zijn al gedoopt. Met de volwassen doop doen we afbreuk aan alles wat onze ouders hebben gedaan.' Als jij het ook zo ziet, geef ik je dit ter overdenking:

De kinderdoop gaat over het opgenomen worden in het Oude Verbond met Abraham. De allereerste christenen waren als besneden Joden ook opgenomen in het Oude Verbond met Abraham. Maar ze lieten zich toch dopen als teken van hun nieuwe leven met Christus. Dus zij vonden dat de volwassen doop geen afbreuk deed aan het Oude Verbond! En heb je als kinddoper er bezwaar tegen dat iemand belijdenis doet? Nee? Volgens mij is de volwassen doop gewoon een zichtbaar maken van je belijdenis. Als christen ben je gestorven aan je oude leven als zondaar, en je bent met Christus opgestaan in een nieuw en eeuwig leven met God. Dat is bij de doop te zien als je kopje onder gaat in het water en dan weer opstaat.

De ervaring van een dopeling

De ervaring voor, tijdens en na de volwassendoop is zo intens, dat het een absoluut hoogtepunt is in je relatie met God. Je beseft dan ook ten volle wat je keus voor de Here Jezus betekent. Toen ik gedoopt zou worden, voelde ik de neiging om schreeuwend te vluchten. Dat deed ik natuurlijk niet. Mijn moeder zat vlak voor het doopvont en vertelde later: 'Kennelijk had je het erg moeilijk, want je was lijkleek! Toen je in het water stond, legden de dominee en de ouderling allebei een

hand tegen je gevouwen handen en een hand op je rug. De dominee riep: ‘In de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes’. Natuurlijk ging je – zoals dat hoort – gestrekt achterover. Maar vlak onder het wateroppervlak verstrakte je even en kwam je – als in een laatste verweer – heel kort boven water. Daarna volgde de overgave. Je ontspande je en ging echt onder water.’

Toen ik weer opstond had ik een overweldigende ervaring. Ik dacht altijd dat men overdreef als men zoiets zei, maar toen voelde ik het zelf: de kerk leek wel gevuld met Gods aanwezigheid. Ook was er vooral het besef dat God voor *mij* had gekozen. Dus niet zozeer het besef dat ik voor Hem had gekozen. Toen we werden gefeliciteerd had een bejaarde broeder een traditionele begroeting voor me. ‘Zuster, welkom in de strijd!’ Ik had toen nog geen idee hoeveel strijd ik zou meemaken. Een paar jaar later had ik een heel vreemde nachtmerrie. Ik was in het trappenhuis van een flatgebouw. Op die kille, eenzame plaats bleek een doopvont te zijn en een kwaadaardige stem zei dat ik daarin zelfmoord zou plegen. Maar wat was de boodschap van die nachtmerrie als je de negatieve lading eraf haalt? Nou, we hebben allemaal te maken met wat ‘de oude mens’ wordt genoemd, en de Bijbel noemt het ook wel ‘het vlees’. Dat is het karakter waarmee we zijn geboren. Dat moet sterven om een nieuw leven met God mogelijk te maken. We worden dan een betere versie van onszelf.

Ik ontmoette eens een man met een ongewone hobby. Hij nam vaak zomaar een stuk hout mee uit het bos. Hij heeft ook weleens een mooie tak uit de openhaard gered. In zijn schuurtje gaat hij dat hout bewerken. Hij snijdt hier en daar iets weg om de vorm te benadrukken of juist iets te verminderen. Daarna polijst hij het hout, en bewerkt het met een speciale olie of was. Het is ongelooflijk hoe prachtig dat stuk hout dan wordt. Zo bewerkt God ons karakter als wij dat toelaten. Maar dat kan alleen als we de Here Jezus hebben aanvaard als onze Verlosser en Heer. Je kunt zeggen dat we dan zijn als ‘een brandhout dat uit het vuur is gerukt.’ Dat is wat men ‘wedergeboorte’ noemt. Sommige mensen hebben in hun DNA zo’n edel karakter, dat ze nauwelijks enige strijd kennen. Ja, zonder de Heer zijn ze verloren, want net als iedereen zijn ze zondaar. Maar ze hebben het relatief makkelijk. Ze kunnen direct beginnen met het verfijnen van hun karakter. Bij mij moet er eerst het nodige worden weggebeiteld voor er begonnen kan worden met de verfijning. Want ik hoor bij de mensen die van nature een negatief, ja zelfs giftig karakter hebben. En

dat karakter verzet zich tegen elke verbetering. Het is net onkruidwieden: telkens als je denkt dat je een slechte neiging hebt uitgeroeid komt het weer omhoog. Maar samen met de Heer overwin je het elke keer. (zie Genesis 4 vers 6 en 7) De totale verlatenheid in mijn nachtmerrie symboliseerde wel hoe eenzaam we ons kunnen voelen in onze strijd. Door openhartig mijn ervaring te delen voel ik me minder eenzaam. En anderen voelen zich getroost door mijn openhartigheid. Ze denken: 'Ik ben niet de enige met dit probleem.'

De Roomse onderdrukking *Voetnoot 119*

In de negentiende eeuw hadden rijke Joodse families katholiek personeel. Want katholieken hadden geen bezwaar tegen werken op zaterdag. Als ik toen geleefd had, zou ik die Joodse families op hun vingers hebben getikt. Want in het sabbatsgebod staat nadrukkelijk dat ook het personeel en zelfs de dieren sabbatrust moesten hebben. Dus ritjes maken in een koets met paarden ervoor mocht ook niet op sabbat. (Exodus 20 vers 10 en 11) Bovendien namen Joodse families een groot risico als ze voor katholiek personeel kozen. Dat blijkt wel uit het drama van de familie Mortara. Een katholiek kindermisje had hun zoontje met een scheut putwater "gedoopt." Toen werd het jongetje door de machtige Roomse kerk weggehaald bij zijn ouders. Want de kleine Edgardo Mortara was nu opeens een katholiek jongetje en mocht daarom geen Joodse opvoeding krijgen. Wat een drama. Vriendelijke katholieken hebben die ouders gesmeekt om voor de vorm katholiek te worden. Dan kregen de ouders hun kind terug. Jazeker, maar dan waren ze wel gedwongen hun hele Joodse identiteit 100% af te zweren. Hoe ver de kerk daarin ging weten we door de ervaringen van een winkelier. Deze Jood had zich tot de Roomse kerk "bekeerd" omdat omstandigheden hem ertoe hadden gedwongen. Daarom vertrouwde de kerk hem niet, en werd hij bespioneerd. Wat bleek? Op zaterdag was zijn winkel dicht! Toen werd hij voor het gerecht gesleept op verdenking dat hij zich aan de Joodse Sabbat hield. Hij had zijn winkeltje beter twee dagen per week kunnen sluiten. Dan had hij kunnen beweren dat de sluiting niets te maken had met de sabbat. De Joodse orthodoxie is niet alleen maar een kwestie van geloof. Er is een hele leefstijl en cultuur mee verweven. Het is zelfs een belangrijk onderdeel van de Joodse identiteit. Als Joden "alleen maar" werden gedwongen om een Mariabeeld en een crucifix

Voetnoot 119) **Gam** pag 335 tot en met 339 / **Tgd** pag. 349 tot en met 354

in huis te nemen, inclusief een aantal Roomse rituelen, was dat al een enorme inbreuk op hun privacy geweest. Maar het was ook verboden om de Joodse tradities uit te voeren. Dus ze mochten God niet dienen zoals het door de Heilige Schrift werd voorgeschreven. Daarom wilden de Mortara's geen katholiek worden. Dawkins vindt hun weigering een staaltje van koppigheid. Hij meent dat ze voor de vorm katholiek konden zijn, en dan gewoon hun eigen weg konden gaan. Maar het lag niet zo simpel als de professor denkt. Katholiek worden betekende voor een Jood: 'De rest van je leven word je bespioneerd, met onverwachte inspecties of je niet stiekem iets deed dat Joods lijkt.' Waarschijnlijk werd je kind ook op een subtiele manier uitgehoord. Dan lieten ze hem Joodse voorwerpen zien, en vroegen ze: 'Hebben jouw pappa en mamma ook zoiets?' En owee als je kind dan 'ja' zei! Ik weet niet precies wat er dan met je gebeurde, maar waarschijnlijk werd je dan als ketter veroordeeld. In elk geval was je jouw kind dan zeker kwijt. Ook als je dan beroofd werd van je kind moest je Rooms blijven, en werd je de rest van je leven gecontroleerd. Er kwam ook nog het verdriet bij dat je zelfs thuis niet jezelf kon zijn. Je gedachten waren nog vrij. Maar alles wat gehoord en gezien kon worden moest katholiek lijken. Feitelijk werd alles wat je als Jood zei en deed een leugen. En je huis was zo Rooms ingericht dat het niet langer jouw huis was. Ik bedoel: je voelde je er niet meer thuis. Ook mocht je waarschijnlijk alleen katholiek personeel hebben. Want zo kon de kerk controleren of jij je kind wel een Roomse opvoeding gaf. Zelfs de meest liberale jood zou compleet gek worden van zo'n leven. Wat familie Mortara ook besliste, ze waren hoe dan ook martelaars vanaf het moment dat hun kind door het dienstmeisje werd "gedoopt" met wat putwater. Als zij katholiek werden, mochten ze hun kind houden. Maar hadden ze hun zoontje werkelijk? Ze moesten hem volstoppen met Roomse leugens en mochten het kind niets bijbrengen wat de Roomse kerk 'Joods' noemde. Dus waren ze in figuurlijke zin beroofd van hun kind. Als zich niet "bekeerden" verloren ze hun kind fysiek. Maar al werd je als gewone Jood gediscrimineerd, je was tenminste vrij om jezelf te zijn. Daar ging het om voor de ouders van Edgardo. Misschien zeiden ze: 'Als wij voor de vorm Rooms worden zijn we verplicht ons kind te hersenspoelen met leugens. Ook zal het kind de stres voelen die wij hebben door de constante controle. Maar als ons kind ergens anders is, kunnen we voor ons kind bidden. In alle vrijheid en op onze Joodse manier.' Dawkins bagatelliseert al hun

ellende met: ‘Ze hielden koppig vast aan een religieus ideetje.’ Ik zou de professor deze vragen willen stellen:

1. Meneer Dawkins, zou u dat kunnen als atheïst: zelfs thuis (vanwege de spiedende ogen van katholiek personeel) praten en doen als een devoot katholiek? Continu in uw eigen huis allerlei Roomse rituelen uitvoeren. En vooral niets vergeten, want dan bent u direct verdacht. Jazeker, uw gedachten zijn vrij. Zolang u die gedachten maar niet zegt of opschrijft. Zou u dit levenslang volhouden?

2. Meneer Dawkins, zou u dit kunnen: uw kind een Rooms Katholieke opvoeding geven, wetend dat de kleine vaak genoeg werd uitgehoord om u te kunnen betrappen op atheïstische levenslessen?

3. Meneer, zou u dat kunnen: als evolutiebioloog braaf tegen uw kind zeggen dat de evolutie flauwekul is? En het kind vertellen dat God alles in 6 dagen maakte? Alleen maar om uw kind te mogen houden?

Wat de Mortara’s weigerden, deden andere andere Joodse families wel: katholiek worden omdat de omstandigheden hen ertoe dwongen. Hun nakomelingen schijnen er verbitterd over te zijn dat men hun familie heeft beroofd van de Joodse identiteit. Misschien trek ik nu uit onwetendheid net zo’n foute conclusie als professor Dawkins. Maar ik denk: ‘Waarschijnlijk zijn door hun familiegeschiedenis echte katholieken in hun gevoelens en denken. Dat irriteert ze nogal. Maar ze kunnen hun geloofsleven toch ook verrijken met allerlei Joods Orthodoxe tradities? En ze kunnen allerlei Rooms katholieke rituelen loslaten als ze dat willen. Met Gods hulp vinden ze wel een goede geloofsbeleving die het beste bij ze past.’

Geloofshelden

Toen de Roomse kerk oppermachtig was in een groot deel van de wereld, had ze een zegen kunnen zijn voor de samenleving. Helaas: de meeste pausen en bisschoppen werden vooral gedreven door hun verlangen naar macht, rijkdom en eer. Iedere oppositie werd met geweld de kop in gedrukt. De kerk hield de mensen totaal onwetend over wat de Bijbel zegt. Zo kon het Vaticaan de mensen bang maken. En bange mensen kun je al hun spaarcentjes afpersen en dingen laten doen die ze nooit uit zichzelf hadden gedaan. De mensen die de Bijbel kenden en wetenschappers die wetenschappelijke feiten wisten lieten zich niets wijs maken. Dus waren zij een ernstige bedreiging. Zodra ze

het grote publiek de waarheid vertelden kregen ze de doodstraf. Professor Dawkins vertelt over drie Britse geloofshelden genaamd Ridley, Latimer en Crammer. Op weg naar de brandstapel was Ridley kennelijk bang. Want één van de andere broeders riep: ‘Houdt moed, heer Ridley, en wees een man! Heden zullen wij bij de gratie Gods een kaars ontsteken die stellig nimmer zal doven.’ In die tijd hadden maar heel weinig mensen een Bijbel. Dat kwam doordat er alleen erg dure exemplaren waren. Met goudopdruk en mooie illustraties. Bovendien: alleen wie Latijn kende kon erin lezen. En je leerde alleen Latijn als je was gewijd tot priester. Dus ook rijke mensen konden niet zelf lezen in hun mooie Bijbel. Hierdoor was er veel onwetendheid. Natuurlijk had de kerk elke dag na de dagelijkse mis een uurtje Bijbelles kunnen geven. Maar dat deed de kerk niet. Integendeel: de kerk hield de mensen opzettelijk onwetend. Want de Bijbel staat vol teksten over vergeving voor de berouwvolle zondaar. Als de mensen die teksten kenden, had de kerk minder macht over de gelovigen. Daarom verzweeg de kerk opzettelijk alle teksten die vergeving beloven. *Voetnoot 120*) Zo hield het Vaticaan de mensen opzettelijk in een constante staat van wanhoop en angst. De kerk beweerde onder andere dat iedereen honderden jaren in het vagevuur zou branden, voor men naar de Hemel of de Hel ging. Ook beweerde men dat de kerk bepaalde hoelang je in dat vagevuur zat en waar je daarna heen ging: hel of Hemel. Waarom? Omdat de mensen dan uit angst alles deden wat de kerk ze opdroeg. Die stakkers hoopten dat hun ziel dan toch nog werd gered. Of dat ze korter in het vagevuur zouden zitten. Als je hierover nadenkt, besef je wat een harteloos spel er door het Vaticaan werd gespeeld. Immers: de kerk verzweeg het eenvoudige maar blijde evangelie in Johannes 3 vers 16: ‘God hield zoveel van de mensheid, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon heeft gegeven. Opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat (in de poel van eeuwige ellende) maar het eeuwige leven (bij God in de Hemel) zal hebben.’ De Here Jezus gaf aan Zijn discipelen het recht om de Hemel te openen voor wie het verdiende en de Hemel te sluiten voor wie geen plek in de Hemel had verdiend. Maar het was een persoonsgebonden recht. Het werd niet geërfd door wie dan ook. *Bijbeltekst a*) Zelfs als een discipel je verdoemde kon je toch naar de Hemel gaan. Dat staat in

Voetnoot 120) Teksten als: ‘Wanneer wij onze zonden belijden is God zo rechtvaardig dat Hij ons vergeeft.’ (Eerste brief van Johannes 1 vers 9)

Bijbeltekst a) Mattheus 10 vers 14 en 15) Bijbeltekst

Openbaringen 3 vers 7 tot en met 13. Ik zal het even samenvatten. De Here Jezus zegt daar: ‘Omdat je mijn lessen hebt gepraktiseerd, en omdat je openlijk van Mij getuigde, heb Ik een deur voor je geopend die niemand kan sluiten.’ Dus als je voldoet aan deze voorwaarden kan geen mens je nog tegenhouden bij de Hemelpoort. Zelfs geen discipel met een speciale volmacht. De Bijbel zegt dat Christus het fundament van ons behoud is. Op dat fundament bouwen we door onze daden. **Tekst b) Die daden** worden ooit beproefd in een vuur, om te zien of het stro, hout of goud is. Dat gebeurt met onze daden, dus niet met onze ziel. Ook de tijd dat onze daden branden staat vast: slechts één dag. Als we fijne dingen hebben gedaan voor God en mensen, of als we tenminste ons best hebben gedaan, dan is het goud. En als we nooit ons best hebben gedaan voor God en mensen, is er niets waar God ons voor kan eren. Dan moeten we ons schamen. Dat is waarschijnlijk wat de Bijbel ‘schade aan de ziel’ noemt. Je bent gered ‘als door vuur heen’.

Op een zeker moment kwamen er Bijbelvertalingen in de omloop die geschreven waren in de taal die gewone mensen spraken. Dus niet in het Latijn. Deze Bijbels waren goedkoop door de eenvoudige uitvoering ervan. Veel mensen kochten of kregen er een. De Rooms katholieke pastoor John Wycliff en vele anderen wezen erop dat het Vaticaan dingen beweerde die niet in de Bijbel stonden. Zo verloren Bijbellezers hun angst voor het vagevuur en kochten ze dus ook geen religieus document meer. Kortom: veel mensen werden een stuk gelukkiger en konden niet langer uitgebuit worden. Maar het Vaticaan deed een poging om de nieuwe vrijheid te beknotten. Mensen die het evangelie verkondigden werden als ketteren op de brandstapel gezet. verder waren er ook nog razzia’s waarbij elk huis werd gecontroleerd op Bijbelbezit. En mensen die een bijbel hadden kregen ook de doodstraf. Met andere woorden: de mensen werden beroofd van hun recht om zelf na te denken en hun eigen conclusies te trekken. Zoiets kan zelfs brave burgers opstandig maken, en dat gebeurde ook.

De helden Latimer, Ridley en Crammer hebben niet alleen gestreden voor godsdienstvrijheid, maar ook voor de vrijheid van meningsuiting. Ze kregen bijval uit onverwachte hoek. De Roomse pastoor John Wycliff had het Vaticaan laten weten dat door zijn Bijbelvertaling zelfs eenvoudige mensen de Bijbel konden lezen. Het Vaticaan wilde

Bijbeltekst Bijbeltekst b) zie 1 Corinthe 3 vers 10 tot en met 15).

afrekenen met die rebelse pastoor, en stuurde een arrestatieteam. Maar Wycliff ontsnapte ternauwernood aan de brandstapel. Tijdens de hoogmis zakte hij in elkaar en stierf – vijf minuten voor het arrestatieteam de kerk binnen stormde. De geloofshelden waren pioniers: zij legden de basis voor de vrijheid een eigen levensbeschouwing te mogen hebben. De mensen kregen dus de vrijheid om zelf na te denken over de Bijbel. Dat was de voorfase van het recht je gedachten ook nog te mogen zeggen en schrijven. Daar hebben weer andere christenen voor gestreden. Maar wel samen met niet-gelovige medestrijders. Het begon met de vrijheid te mogen

Bijbeltekst **b)** zie 1 Corinthe 3 vers 10 tot en met 15).

geloven wat je wilde en later kreeg je zelfs het recht om openlijk te zeggen dat je niet geloofde. Maar Dawkins schreef over de strijd tegen de onderdrukking en uitbuiting: ‘Wat maakt het uit aan welke kant je een eitje open tikt?’ **Voetnoot 121)** Dus de uitbuiting van weerloze mensen, persoonlijke ontwikkeling en het recht op een eigen levensbeschouwing zijn volgens Dawkins net zo onbelangrijk als de kant waarop je een eitje open tikt. Dat onze geloofshelden “voor zoiets onbenulligs” hun leven waagden vindt hij maar dwaas. Dus **hij** zou er niets van hebben gezegd als hij zag hoe het Vaticaan de bevolking onderdrukte. **Hij** zou zich als atheïst braaf hebben onderworpen aan het Vaticaan, zijn kinderen een Roomse opvoeding hebben geven, en als wetenschapper alleen hebben gezegd en geschreven wat de kerk goedkeurde. Dat zou hij allemaal doen om niet op de brandstapel te belanden. Nou ja, misschien had hij een tijdje kunnen zwijgen over wat hij als de waarheid zag. Maar ik denk dat hij dit niet lang vol zou houden. Uiteindelijk zou professor Dawkins toch in opstand zijn gekomen. Dan was hij toch weer nadrukkelijk gaan praten en schrijven als atheïstische wetenschapper. Zelfs als hij daarmee de brandstapel riskeerde. Want ik denk dat hij toch evenveel karakter heeft als Wycliff, Ridley, Latimer en Crammer. Die gedachte heb ik niet zomaar. Jaren geleden zag ik een bijzonder leuk filmpje op Youtube. Professor Dawkins was te gast in de aula van een christelijke school. De gastheer vroeg hem: ‘Professor, u noemt creationisten toch altijd geschiedenisontkenners?’ Dawkins knikte voorzichtig. Waarop de gastheer vrolijk riep: ‘Zijn er hier geschiedenisontkenners in de zaal?’ Professor Dawkins kromp even ineen, bevreesd voor wat er kon gebeuren. Maar de jongelui staken lachend hun vinger op. ‘Kijk eens,’

Voetnoot 121) **Gam** pag. 338 en 339 / **Tgd** pag 353 en 354

zei de gastheer vriendelijk, ‘hier hebt u 200 geschiedenisontkenners. Vertelt u maar aan deze mensen wat u kwijt wilt.’ De professor was voor zijn gevoel in het hol van de leeuw. Toch was hij dapper genoeg om met een fiere houding op zijn vertrouwd grondige manier te zeggen wat hij dacht. Hij kreeg ook nog regelmatig applaus op alles wat hij zei. Waarschijnlijk waren de jongelui niet erg serieus, maar de sfeer was wel gemoedelijk. Dat was een meevaller voor de professor. Want het was eventjes toch heel spannend voor hem! Ik bekeek het filmpje een paar maal en zei toen met een zucht: ‘Hopelijk ben ik ook zo dapper als ik ooit in een zaal vol atheïsten beland. Verder hoop ik dat die atheïsten dan net zo vrolijk reageren als die gelovige tieners.’ Helaas werd dat positieve filmpje al vrij snel verwijderd van Youtube. Er zijn nog twee filmpjes waar ik erg op gesteld ben. In een ervan blijft Dawkins een vol uur vriendelijk tegen een lieve zuster die mij al na 5 minuten op mijn zenuwen werkt. Er was ook een filmpje dat duidelijk werd gemaakt om de professor voor gek te zetten. De gestelde vraag leek simpel, maar was het niet. En Dawkins vroeg zich af of hij er wel op moest reageren. Maar ik vind het heel sympatiek van hem dat hij toch antwoord gaf, terwijl hij wel wist dat hij in de maling werd genomen. Uit die laatste twee filmpjes blijkt wel dat hij ook een sympatieke kant heeft. Jammer genoeg zien we die kant niet zo vaak. *Voetnoot 122)*

Peuters en kleuters

Sommige gelovigen zeggen enthousiast dat hun kleuter zijn hartje aan de Heer heeft gegeven. Het is natuurlijk mooi als kleine kinderen de Heer zien als hun grote Vriend. Al kan een vierjarig kind nog geen echte beslissingen nemen, omdat het daar eenvoudig nog te jong voor

Voetnoot 122) Zijn aarzeling was overduidelijk met een technisch foefje extra verlengd. Dat vond ik al schandalig. Maar het kon nog erger. Die creationistische organisatie heeft dat filmpje vervangen door een “bespreking” van dat filmpje, waarbij men alleen en uitsluitend de verlengde versie van zijn aarzeling wordt vertoond. Helaas doen Dawkins en zijn geestverwanten ook vergelijkbare dingen. Een camerateam bezocht het laboratorium van creationisten op het moment dat de laatste laborant net naar huis zou gaan. De camera zoomde in op het keurig opgeruimde en schoongemaakte laboratorium. Daar is niet negatiefs van te zeggen zou je denken. Maar een commentaarstem zei honend: ‘Waarom hebben die creationisten eigenlijk een laboratorium? Ze doen er niets mee!’ Nee, inderdaad: als gelovige laboranten na een lange werkdag naar huis gaan wordt er de hele nacht niets gedaan. De lelijke suggestie die men wou wekken was zo overduidelijk dat niemand erin trapt. Maar dit soort trucs worden dus ook gehanteerd op meer subtiele manieren. Als nu een filmpje iemand negatief voorstelt, vat ik het op als leugen en laster.

is. Professor Dawkins stelt daarom deze merkwaardige vraag: ‘Is het geen vorm van kindermishandeling als je een kind overtuigingen toedicht waar het kind nog nooit over heeft nagedacht?’ Welnee, die kinderen hebben er totaal geen last van. Het is alleen maar erg onverstandig om zulke verwachtingen te hebben. Want je zou zeker teleurgesteld kunnen raken. Tante Eef vertelde eens met milde ironie: Mijn nichtje van 5 jaar zong heel zuiver een christelijk lied: ‘Ik kijk op naar de bergen vanwaar Gods hulp komen zal.’ De tranen van ontroering sprongen in mijn ogen. Net toen ik mijn zakdoek pakte, zong ze bij wijze van tweede couplet: ‘Mijn tante heeft een olifant...’ Het is natuurlijk fijn als je kind een vriendje wil worden van de grote Kindervriend. Maar vergeet niet dat het ook speelgedrag kan zijn, of slechts een groeifase. Wees blij als je kind het prettig vindt om aan God te denken en mee te gaan naar de kerk.’ Tot zover mijn tante.

Mijn broer Nico was een ventje van hooguit vijf jaar toen hij aankondigde dat hij dominee wilde worden. Je begrijpt dat moeder helemaal ontroerd was. Ze vroeg waarom hij dat beroep leuker vond dan brandweerman. Toen zei hij: ‘Nou, dan ben je de baas van de kerk!’ Dat getuigde van scherpe observatie! Onze dominee was een echte dictator, en de kerkleden deden onderdanig wat hij eiste. Al broeide er wel continu verzet. Dat laatste had de kleine Nico ook allang door, want pappa en mamma durfden alleen te mopperen als ‘The Big Boss’ het niet kon horen. Zoveel macht had de dominee nou. Vandaar dat kleine Nico het beroep dominee zo aantrekkelijk vond. Overigens liet hij het bij een eenmalige overpeinzing. Er zijn ook jongetjes die echt kerkje spelen en gaan preken tegen hun knuffelbeesten. Zoals meisjes in het katholieke milieu hun poppen dopen en ze ter communie laten gaan. Een vrouw van katholieke afkomst noemde dat spel van katholieke meisjes ‘een bewijs van hersenspoeling’, en Dawkins citeerde die onzin kritiekloos. Kinderen leven in de wereld van hun ouders, tot ze oud genoeg zijn om zelf echt persoonlijke keuzes te gaan maken. Tot die tijd spelen ze situaties uit hun omgeving na. Ze imiteren hun ouders op allerlei manieren: in sport, hobby’s, eetgewoontes en andere rituelen. Dus ook in religieuze dingen. Je zou kunnen zeggen dat ze het allemaal uitproberen. Dat heeft niets te maken met hersenspoeling. Ach ouders, koester de tijd dat ze zo klein zijn. Leg toch die ellendige smartphone in de keukenla, en geniet van je kind. Want als hij tien jaar verder is maakt hij misschien keuzes die je verschrikkelijk vindt! In elk geval zitten

tallose christenen met de zorg dat hun tieners niet meer naar de kerk willen of zelfs niet meer geloven.

We waren allang verhuist naar de stad, en daardoor bij een andere kerk, toen mijn broer Nico naar de Christelijke Mavo ging. En de Godsdienstleraar was een oude bekende: 'The Big Boss', onze vroegere dominee. Hij zei tijdens een les iets over God dat niet klopte. Nico citeerde direct een toepasselijke Bijbeltekst. Helaas reageerde onze oude dominee niet sportief. Hij riep dreigend: 'Ik ga eens met je vader praten!' Waarop Nico zei: 'Doe dat gerust! En neem uw Bijbel mee.' Toen Nico thuis verslag deed zei vader grinnikend: 'Hij is welkom, maar hij komt niet. Dat weet ik nu al.' Toen mijn broer en zus geen zin meer hadden in de kerk, zeiden mijn ouders: 'Je mag thuisblijven, mits je extra aandacht geeft aan je huiswerk van school.' Dat deden ze ook echt. Als mijn ouders en ik naar de kerk gingen zaten mijn broer en zus hun huiswerk te maken. Onze ouders zeiden tegen critici: 'Als je onwillige tieners dwingt mee te gaan, krijgen ze een hekel aan alles wat zweemt naar religie. Maar als we onze tieners niet dwingen, wordt onze Godsdienst misschien een stukje positief jeugdsentiment. En wie weet komen ze hierdoor ooit weer terug in de kerk en bij de Heer.' Dawkins beweert dat na een christelijke opvoeding automatisch de volgende generatie 'ook wordt geïndoctrineerd met het geloof'. Hij brengt het nogal negatief en bovendien is het niet waar. Ik weet van verschillende atheïsten op Facebook dat ze een vrome jeugd hebben gehad, en dat ze nu iedere religieuze invloed krachtig weten te weren uit het leven van hun kleine kindertjes. Terwijl mensen uit een atheïstisch gezin soms gelovig worden. Met andere woorden: mensen kiezen er op een zekere leeftijd voor om hun eigen weg te gaan. Ze houden ze de koers van hun ouders aan of maken totaal andere keuzes. Dat geldt voor allerlei zaken die thuis gewoon waren. Kinderen die opgroeien in een sportief gezin kunnen later ook totaal afzien van sport. Families waar ieder spoortje van kunstzinnigheid wordt afgestraft leveren soms toch kunstenaars en dichters af. Zo gaat het ook met religie.

1. Veel mensen blijven gelovig omdat ze zelf voor de Heer hebben gekozen. Ze hebben zelfs een persoonlijke relatie met God.
2. Bij veel gelovigen is de angst voor hel en verdoemenis erin gestampt. Dit kan een krachtige reden zijn om je af te keren van het geloof. Ik zou graag willen dat deze mensen eerst de kans kregen op

een positieve geloofsbeleving. Zelfs al worden ze later toch nog atheïst. Want als ze uit een prettige geloofsbeleving weggaan hebben ze tenminste niet het gevoel dat ze zijn gevluht. Helaas: zelfs als je totaal niet meer gelooft in het bovennatuurlijke kan de angst voor de hel er toch zo in gestampt zitten dat je eenvoudig niet durft te vertrekken uit de kerk. Die angst is het soort alarmbel waar ik het in hoofdstuk 6 over had.

3. Vaak weten veel mensen zelf niet eens of ze nou geloven of niet. Ze denken er nauwelijks over na, dus een deel van deze groep valt ook in categorie 4. Maar al hun vrienden en familie zijn gelovig. Misschien zelfs hun hele dorp. De sfeer bevat ze wel, en de gewoonten ook. Verder is de religie verweven met een heel gelukkige jeugd. Kortom: het geloof is gewoon hun comfortzone. En daarom blijven ze bij de kerk. Als er geen erg dringende reden is om weg te gaan blijven ze. Voornamelijk uit jeugdsentiment. Al was die jeugd ook gelukkig geweest als hun ouders geen geloof hadden gehad. Maar dan waren er andere tradities die wegens de fijne jeugd bleven hangen.

4. Sommige mensen geloven omdat ze nooit echt nadenken. Maar er zijn ook mensen die atheïst blijven omdat ze nooit hebben nagedacht over hun aannames. Maar zodra ze echt gaan nadenken kiezen veel mensen in deze categorie voor een andere levensbeschouwing. En andere denkers kiezen bewust voor de visie waarmee ze ook zijn opgegroeid. Maar dan zijn ze echt overtuigd.

(38^e brief) Hallo Meneer Dawkins,

De meeste mensen die ik ken hebben een positief verhaal over hun christelijke jeugd. Ook als ze zelf ongelovig of zelfs atheïst zijn. Wanneer ze bij hun christelijke familie logeren, gaan ze gewoon mee naar de kerk. Voor de gezelligheid en voor wat jeugdsentiment. Kortom: het is niet zo dat een religieuze opvoeding altijd een nare jeugd oplevert. Ouders leren hun kind een aantal normen en waarden. En natuurlijk zijn die normen en waarden altijd gekleurd door een levensbeschouwing. (Religieus of socialistisch) Maar het is absurd om ouders daarom te beschuldigen van indoctrinatie.

De Nederlanders hebben tussen 1945 en 1995 geleefd met de aanname dat wij erg veel zuivel nodig zouden zijn. De stoere held Joris Driepinter hield het ons voor in leuke commercials en schoolboekjes: '3 glazen melk per man per dag!' Daar hielden goede moeders zich

keurig aan. Wij kinderen aten 's morgens pap, gemaakt van volle melk. Een bord pap gold als één glas melk, maar meestal werd ons bord tweemaal vol geschept. Twee glazen melk dus! Bij de avondboterham kregen we natuurlijk ook weer een glas melk. (Glas 3) Als je ouders het konden betalen kreeg je volvette roomboter op je brood. Verder werden kaas en worst aanbevolen als broodbeleg. Waarom kregen we ook worst op brood? Nou, melkkoeien werden op een zeker moment geslacht. En die moesten ook op! Op de kleuterschool kregen we 'schoolmelk' in een piramidevormig pakje. Dat was heerlijk zoete melk. (glas 4) Uiteraard gaven onze moeders na de warme maaltijd ook nog pudding, vla of yoghurt. (Glas 5) En een kinderverjaardag kon niet zonder chocolademelk. Maar dan wel de échte, van Nutricia. Dat zat in een geel pak met daarop een rood handje dat een bruin bekertje vasthoudt. Op een zeker moment ontdekte een aantal slimmeriken dat die overmatige zuivelconsumptie flauwekul was. Zij durfden dat ook nog hardop te zeggen. En dat in een land met een boterberg die ronddobberde in een melkmeer! (*voetnoot 123*) De anti-zuivelrebelln hadden waarschijnlijk een jeugdtrauma overgehouden aan die overdreven zuivelconsumptie. Zij riepen even dapper als wraaklustig: 'Alleen heel kleine kindertjes zijn dagelijks een melkproduct nodig. Volwassenen met botontkalking hebben genoeg aan een calciumtablet.' Ja, en deze heftige claim is ook nog wetenschappelijk bevestigd! Nu moeten we onszelf de vraag stellen of wij onze oude aanname over zuivelproducten nog steeds oké vinden. Veel mensen gebruiken om diverse redenen minder zuivel, nu we weten dat het ook zonder kan. Anderen blijven leven volgens het advies dat ze letterlijk met de paplepel ingegoten kregen. Ik vind dat ik onze moeders en grootmoeders wel even in bescherming mag nemen tegen alle critici. Als kind of als volwassene hebben ze als kind of als volwassene echt honger geleden. In het bevrijdingsjaar 1945 wisten ze nog amper de smaak van melk, boter en kaas. Dus na de oorlog lieten ze hun kleintjes graag profiteren van de welvaart. De meeste kinderen vonden al die melk en kaas heerlijk! Al waren er ook

Voetnoot 123) Vlak na de oorlog was er overal gebrek aan, dus werd de zuivelproductie zoveel mogelijk opgevoerd. Dat liep uit de hand, en toen zaten we met pakhuizen vol boter en melk. Het boter-overschot noemden we **De Boterberg** en het melkoverschot noemden we **Het Melkmeer**. Het viel me pas op hoe grappig we die zuiveloverschotten destijds omschreven toen ik mijn samenvoeging van die aanduidingen even in het Engels vertaalde. Namelijk: a mountain made of butter, which was floating in a lake of milk. (een boterberg die rond dobberde in een melkmeer)

kinderen die het vreselijk vonden. Als je die twee groepen er nu over laat praten, krijg je een positief en een negatief verhaal te horen. Zo gaat het ook met andere kwesties, bijvoorbeeld een religieuze opvoeding. Wat het ene kind als veilig ervaart, geeft het andere kind een benauwd gevoel. Misschien doen ouders uit onwetendheid iets dat niet goed valt bij één van hun kinderen. Is dat dan direct kindermishandeling? Welnee, want de andere kinderen ervaren exact dezelfde opvoeding als positief. Hier zijn twee belangrijke vragen:

1. Deden Nederlandse moeders aan *indoctrinatie* als ze riepen: ‘Drie glazen melk en drie plakken kaas per dag’?
2. Maakten onze moeders zich schuldig aan *kindermishandeling* toen zij misschien wat te gul waren met zuivelproducten?

Normale ouders geven hun kind het beste dat ze te bieden hebben. Natuurlijk heeft een atheïst andere ideeën over het beste dan een gelovige. En een blijmoedige Baptist heeft weer andere ideeën dan een strenge Calvinist of een rooms katholiek. Maar beschuldig ouders niet van harteloze intenties zolang ze uit liefde handelen. Meneer Dawkins, u vertelde in uw boek dat iemand als klein meisje erg had geleden onder de gedachte dat haar gestorven vriendinnetje in de hel zat. Als ze bij mijn familie had gehoord, zou ze die zorg niet hebben gehad. Wij hoorden thuis dat alle gestorven kindertjes en ook alle geestelijk gehandicapten naar de Hemel gaan. Ik herinner me de eerste keer dat het thuis ter sprake kwam. Op de christelijke basisschool werd vrijwel nooit echt over het geloof gepraat. Maar een juf vond het kennelijk wel nodig om ons grote angst voor de hel bij te brengen. Want op een dag kwam ik erg van streek thuis, en vertelde ik alles aan mijn moeder. Ze liet me helemaal uitpraten en zei toen: ‘Alle kindertjes zijn kindjes van de Heer. Jij ook, en straks ga je naar de Hemel. Denk daar maar aan. Dat is mooi, dat is fijn. Denk niet aan de hel, want daar word je erg ongelukkig van.’ Moeder heeft daarna kennelijk een stevig gesprek gevoerd met de juf. Want er werd niet meer gesproken over de hel. In uw hoofdstuk 9 schrijft u – in een voetnoot – dat een zekere Ann Coulter riep: ‘Ik daag al mijn geloofsgenoten uit om mij te zeggen dat ze niet lachen bij de gedachte aan een Dawkins die brandt in de Hel.’ Het is jammer dat ik haar adres niet weet. Anders had ik haar ervan verzekerd dat ik nooit lach om het idee van iemand in de hel. Meneer Dawkins, soms ben ik witheet van razernij om wat u kwetsbare mensen aandoet. En ook omdat u mijn Vrienden belastert.

(God de Vader en de Here Jezus) Wat ik dan schrijf is schriftelijk vuurwerk! Gelukkig zorgt God wel dat ik de felste teksten weer verwijder. Ondanks mijn woede-uitbarstingen heb ik afgelopen acht jaar vaak onder tranen voor u gebeden om Gods genade. Dan zei ik: ‘Heer, ik weet niet wat erger is voor de professor: zelf naar de hel gaan of tot bekering komen en beseffen dat miljoenen mensen door zijn boeken en Youtube-filmpjes verloren gaan. Wees hem alstublieft genadig. Laat hem tot bekering komen, maar geef hem ook de kans om nog veel afgedwaalde mensen terug te brengen bij U.’ Er zijn nog zo’n tien atheïsten – ik ken ze via Facebook –waarvan er zes ook buitengewoon grof en kwetsend zijn. Verder ken ik off-line nog een paar aardige atheïsten. Voor al die mensen bid ik als ik over ze heb gehoord of als we contact hebben gehad. Ik bid uit oprechte zorg voor hun zielenheil. Tegenwoordig huil ik niet meer als ik voor al die atheïsten bid. Na acht jaar zijn de tranen op denk ik. Maar ik voel me ellendig bij de gedachte aan een medemens die lijdt in de hel. De Here Jezus vertelde een verhaal waarvan ik denk dat het een parabel is, een verzonnen verhaal om iets duidelijk te maken. Maar veel van mijn lezers vatten het op als een echt gebeurde geschiedenis. Laten we uitgaan van die gedachte. *tekst c*) Een rijke gierigaard deed niets voor de doodzieke en arme Lazarus die voor zijn deur op de stoep lag. Beide mannen stierven. De rijke gierigaard ging naar de hel en Lazarus ging naar de Hemel. De Here Jezus vertelde dat de gierigaard vanuit de hel een gesprek voerde met Abraham in de Hemel. Maar uit niets blijkt dat Lazarus de hel kon zien of horen. Gelukkig maar. Iedereen heeft wel enkele dierbaren die verloren gaan. Je lieve vriend zien lijden, of een geliefd familielid, dat is verschrikkelijk! Als je daar voor eeuwig naar moest kijken zou de Hemel een geestelijke hel zijn! De Bijbel zegt dat er geen leed is bij God in de Hemel, dus hebben de Hemelbewoners geen idee van wat er gebeurt in de hel. De Heer zei: ‘Hebt uw vijanden lief, en bidt voor wie u vervolgen, opdat zij kinderen moogt zijn van Uw Vader, Die in de Hemel is.’ (Mattheüs 5 vers 44 tot en met 48) Zelfs toen Hij aan het kruis hing, bad Hij nog om genade voor de mensen die Hem lieten kruisigen. ‘Vader, vergeef het hen want ze weten niet wat ze doen.’ Zou **Hij** het waarderen dat Coulter lacht om het idee van ‘Dawkins in de hel’? Daar geloof ik niets van. Eerlijk gezegd heb ik wel een keer aan God gevraagd: ‘Als U weet dat Dawkins nooit tot bekering komt, waarom staat U dan toe

Tekst c) (Lucas 16 vers 19 tot en met 31)

dat hij lang genoeg leeft om veel mensen mee te sleuren naar zijn eindbestemming?’ Inmiddels weet ik het antwoord op die vraag. Meneer Dawkins, u krijgt extra veel tijd, zodat u nooit kunt zeggen dat u geen kans hebt gehad. Helaas hebt u de extra tijd die u kreeg tot nu toe alleen maar misbruikt om veel zielen verloren te laten gaan. Jezus zei eens: ‘Vreselijke gebeurtenissen zijn helaas onvermijdelijk. Maar wee degene die al dat leed veroorzaakt.’ De Heer had het toen over de verrader Judas Iskariot. Maar ik denk dat die uitspraak ook opgaat voor het opzettelijk verloren laten gaan van medemensen. Wees gerust: wie berouw heeft en zich bekeert kan toch rekenen op vergeving. Dus als u zich bekeert gaat u toch naar de Hemel. Ach meneer, door ernstige ziekte hebt u al eens op het randje van de dood gebalanceerd. Ik smeed u: neem toch niet langer het risico dat u verloren gaat. Bid God om vergeving en reiniging door het offer van Christus. Vraag de Heer als Verlosser en gebruik uw resterende tijd om zielen te redden. Ja, en nu staan er toch weer tranen in mijn ogen. Kennelijk had ik er nog een paar op voorraad.

Groetjes, Tiny

Nelly's biecht.

In evangelische kringen is er een populair gebedsversje dat kindertjes vlak voor het slapen zingen. Dat Nederlandstalige gebedsversje is heel oud – al ongeveer 150 jaar. Het eerste coupletje gaat zo:

‘Ik ga slapen, ik ben moe – ‘k sluit mijn beide oogjes toe. Here houdt ook deze nacht – over mij getrouw de wacht.’

Als iemand dit in het Engels vertaalt rijmt het niet meer, maar het blijft een lief versje. Er zijn in totaal zes coupletjes, maar meestal worden er twee of drie gezongen. Na dit gebedsversje mogen de kindertjes een persoonlijk woord richten tot de Heer. De vijfjarige Nelly was wegens haar ADHD erg ondernemend, en had in haar avondgebedje veel op te biechten! Daarom ging haar mamma tactvol weg als ze samen het versje hadden gezongen. Maar Nelly's pappa was kennelijk minder discreet dan mamma. Toen hij Nelly een keer naar bed bracht, bleef hij luisteren naar haar avondgebed. Nelly had al iets ondeugends in haar gebed opgebiecht, toen ze opeens even zweeg. Uiteindelijk zei ze: ‘Here Jezus, ik wil meer zeggen. Maar dat kan niet. Pappa zit erbij!’ Ze wist: de Here Jezus is aardiger dan pappa.

Want Jezus straft nooit, en pappa wel! Haar strenge pappa moest heel erg zijn best doen om niet in de lach te schieten. Hij zei even later tegen lieve mamma: ‘Het is prachtig dat ze zo’n vertrouwen heeft in de Heer. Er is dus Iemand aan wie Nelly al haar geheimen kan vertellen, zonder de vrees gestraft te worden.’ Dit vertelde ik op een christelijke Facebookpagina. Tot mijn grote verbazing kwamen er woedende reacties van een aantal atheïsten. Zij beschuldigden Nelly’s ouders van kindermishandeling! Ik was verbaasd en vroeg: ‘He, wat? Kindermishandeling? Hoe bedoelen jullie dat?’ Dat legden ze graag even uit. Die ‘mishandeling’ bestond volgens hen uit ‘een kind laten geloven in iets dat niet bestaat’. Maar Nelly’s ouders geloofden zelf ook in God. Dit geloof maakte hen gelukkig. Het ligt dus voor de hand dat ze dat geluk doorgaven aan hun kind. Daar deden ze een goede daad mee, want Nelly was erg blij met haar Hemelse Vriend. Ze was zelfs ruim 70 jaar gelukkig met die vriendschap. Want God gaf haar levenslang de troost en kracht die ze nodig had om alles aan te kunnen. Het hebben van een Hemelse Vriend had voor haar dus alleen maar voordelen. Ik kan het weten, want Nelly is mijn (helaas overleden) moeder. Wist je dat het al traumatisch is voor een kind als één vertrouwde volwassene negatief tegen hem is? En ik kreeg bij ieder slecht schoolrapport *alle* volwassenen tegen me. Mijn ouders, grootouders, ooms en tantes, de buurvrouw en zelfs de schoolmeester. Want helaas verwarde men gebrek aan intelligentie met gebrek aan ijver. Men zei dat ik *lui* was. Maar gelukkig vond ik troost bij de Here Jezus, de Hemelse Kindervriend. Dat is toch mooi? Toch beschuldigt professor Dawkins gelovigen van kindermishandeling als zij hun kinderen leren dat je alles aan de Heer mag vertellen. De professor zegt niet in welk opzicht een kind beschadigd zou raken door die vriendschap met de Heer. Dat had hij wel moeten zeggen, aangezien hij een forse beschuldiging uit. Ik ben geen kinderpsychiater, maar ik ben wel christelijk opgevoed en ken veel mensen die ook christelijk zijn opgevoed. In sommige families werd God neergezet als een soort boeman die je in de gaten houdt en iedere fout registreert. Dat kinderen daar een trauma aan overhouden is logisch. Maar wie in zijn jeugd de Here Jezus als de Grote Kindervriend leerde kennen was heel blij met die vriendschap. En nu ze volwassen zijn kennen velen Hem nog steeds als hun Beste Vriend. Als sceptische gelovige ben ik niet altijd ontvankelijk voor troost van God. Maar door mijn positief christelijke opvoeding heb ik een rijke schat aan liedjes, mooie verhalen en fijne herinneringen in mijn geheugen zitten. Dus zijn er

veel 'ingangen' waarlangs de Heer me toch kan bereiken. Als iemand een atheïstische opvoeding heeft gehad, mist hij die fijne basis. Dat is erg jammer. Toch gaan gelovigen echt te ver als ze beweren dat atheïsten hun kind uit liefdeloosheid niets vertellen over de Here Jezus. Dat is een oneerlijke beschuldiging. Atheïsten geloven zelf niet in God, dus kunnen ze het geloof ook niet doorgeven aan hun kind. Als ouders van hun kind houden, en het naar hun beste weten grootbrengen, zal ik ze nooit beschuldigen van liefdeloosheid. Maar ik zou ze wel willen bijsturen als ze – met de beste bedoelingen - hun kind op de een of andere wijze tekort doen of zelfs ongelukkig maken. Er zijn ouders die hun kinderen zuiver religieus of zuiver atheïstisch groot brengen. Als het jonge volkje geen emotionele schade oploopt, is er een kans dat ze als volwassene de levensvisie van hun ouders overnemen. Maar het is ook heel goed mogelijk dat ze als volwassene toevallig in aanraking komen met andere opvattingen. En als ze geen zinnige bezwaren hebben geleerd, zullen ze die andere visies misschien zomaar overnemen. Weet je wanneer dat risico extra groot is? Als de ouders een bepaalde groep mensen stelselmatig voorstellen als een verdorven monsters met belachelijke ideeën. Wanneer hun kind op latere leeftijd toevallig zulke verguisde mensen ontmoet, krijgt hij een totaal andere indruk. Misschien vindt hij die mensen aanvankelijk in lichte mate geschift, of hebben ze ideeën waar hij het gewoon niet mee eens is. Toch is er een kans dat hij een aantal ideeën over gaat nemen. Zijn ouders zullen verbijsterd zijn. Ze roepen dan: 'Zo hebben we je toch niet opgevoed?' Maar indirect hebben ze dat wel degelijk gedaan! Door een ongemotiveerd negatief beeld te geven, zorgden ze dat de realiteit heel positief lijkt. Ze hadden hun kinderen beter bewapend als ze de opvattingen van de opponent serieus hadden besproken. Dan hadden hun kinderen geleerd goede bezwaren aan te voeren tegen wat de ander echt denkt en doet.

Het juiste pleeggezin

Stel je voor dat ik een kind in een pleeggezin moest plaatsen. En stel dat ik de keus had tussen twee gezinnen. Het ene stel pleegouders zijn spijkerharde gelovigen met een wreed beeld van God en het andere stel pleegouders zijn het prettige type ongelovigen. Waar zou ik voor kiezen? Als ik dat arme kind bij de spijkerharde christenen plaatste, zou ik er slapeloze nachten van hebben. Ik zou me heel wat minder zorgen maken als ik voor dat andere gezin koos. Dus zou ik dat ook zeker hebben gedaan. Al zou ik dat pleeggezin wel een kinderbijbel

geven, en de christelijke voorleesboekjes van W.G. Van der Hulst die ik in mijn jeugd had. Ja, en ook nog een aantal cd's met leuke liedjes van Elly en Rikkert Zuiderveld. Het milde type ongelovigen vindt die materialen geen bezwaar, en zo krijgt het kind toch een basis mee.

De Amishjeugd

De Amish leven zoals men ruim tweehonderd jaar geleden leefde. Je weet wel: geen auto maar een paard en wagen, geen elektrisch licht maar een olielampje. Die leefstijl heeft zijn charme. Ik zou er direct heen willen. Ik zou er voor een jaar heen gaan - en dan niet meer weg willen. Helaas heeft de Amishgemeenschap wel twee minpunten: ze hebben een erg negatieve geloofsbeleving en er zijn sektarische trekjes. Als een lid van de gemeenschap voor een paar maanden weggaat uit de omgeving wordt hij al definitief verstoten. Dat is een drama, want dan mogen zijn ouders, broers en zussen niet meer met hem omgaan. Gaan ze wel met hem om, dan worden ze zelf ook verstoten. Vandaar dat Amish-ouders hun tieners verhinderen naar de stad te gaan om te studeren. Want ze willen hun kind niet verstoten, maar willen zelf ook niet verstoten worden door de gemeenschap. Eerlijk gezegd ben er geen voorstander van dat de overheid zich bemoeit met het gezin. Maar als Amishjongeren verstoten worden zodra ze gaan studeren, zou de overheid hen aan een pleeggezin moeten helpen.

De Amishgemeenschap kan alleen blijven bestaan als de leiders zo flexibel zijn om een aantal ideeën los te laten. Bijvoorbeeld het idee dat je niet weg zou mogen gaan om te studeren. Men zou een Amish-internaat kunnen opzetten. Daar zouden dan beroepen geleerd kunnen worden die ook erg nuttig zijn in een ouderwets boerendorp. Dokter, tandarts, smid, naaister... Maar dan moet het wel zonder elektriciteit, dus op de manier van 200 jaar geleden. En als dat Amish-internaat in de buurt van een Amishgemeenschap staat, raken de jonge mensen ook niet vervreemd van die leefstijl. Er is nog een voordeel: als er op zo'n internaat jonge mensen uit heel Amerika komen, brengen ze misschien een huwelijkspartner mee terug naar hun dorp. Dan komt er nieuw genetisch materiaal in de gemeenschap, wat inteelt tegen gaat. Maar nu mogen Amishjongeren dus niet studeren. En merkwaardig genoeg zijn een aantal mensen van buiten de gemeenschap het fanatiekst tegen studerende Amish-tieners. Waarom? Nou, ze vinden het zo romantisch dat die gemeenschap bestaat, en willen het daarom

in stand houden. Oh, gaan ze zelf wonen in die gemeenschap om de leefstijl van de Amish delen? Willen ze de was op een wasbord delen, en “douchen” door aan het touwtje van een opgehangen tuingieter te trekken? En kunnen ze wel leven zonder internet en elektrische apparaten? Als je dat vraagt zeggen ze ‘Nee, nee’ en gaan ze snel terug naar hun gerieflijke huis dat voorzien is van alle moderne gemakken. Maar ze sluiten jonge mensen levenslang op in een open gevangenis. En dat doen ze om af en toe even te komen kijken en dan lekker te griezelen bij het idee dat die jonge mensen hun hele leven gevangen zitten in die leefwijze. Professor Dawkins doet alsof de situatie van de Amish-jongere een voorbeeld zou zijn van hoe kerken over het algemeen zouden omgaan met de jeugd. Dus alsof jonge mensen altijd worden verhinderd om te gaan studeren. Dat is echt absurd. Ik heb in mijn leven heel wat gelovigen ontmoet. En al die mensen hadden ouders die hen stimuleerden in hun ontwikkeling. Er werd gezegd: ‘Blijf zo lang mogelijk doorleren!’

Een drama op een christelijke school

Mijn nicht vertelde een klein drama uit de jaren zeventig. Haar leraar zei tegen de klas: ‘De wetgever stelt het verplicht dat wij jullie de evolutieleer onderwijzen. Dat is echt verschrikkelijk. De evolutieleer is niet waar. God heeft alles gemaakt.’ Toen mijn nicht dit vertelde, was het met dezelfde ontzetting die ze destijds voelde. Het is werkelijk jammer dat haar leraar de verplichte lesstof niet zag als een intellectuele uitdaging. Hij had de jongelui iets beters mee kunnen geven dan dat gevoel van machteloosheid. Hij had dit kunnen zeggen:

1. ‘De seculiere wetenschap doet vaak alsof de evolutie niets te maken zou hebben met de herkomst van de eerste levende cel. Maar zonder die levende cel zou de evolutie geen startpunt hebben gehad. Dus is het ontstaan van de eerste cel zeker belangrijk voor de evolutieleer.’
2. ‘De levende cel is een combinatie van systemen. Ongeveer net zo gecompliceerd als de werking van al onze organen, onze hersenen en onze bloedcirculatie. Als er ook maar iets mis is gaat een levende cel direct dood. Zoiets gecompliceerds kan niet geleidelijk ontstaan door een reeks toevallige chemische processen.
3. Het begon volgens de seculiere visie met een levenloze cel, net zo levenloos als een steriel geproduceerde stoeptegels in een cellofaantje. Waarom zou een levenloos ding eigenschappen ontwikkelen die hij

niet nodig heeft voor zijn levenloze bestaan? Misschien zou een levenloos ding toevallig iets overbodigs kunnen ontwikkelen. Maar het is erg naïef om te denken dat alle noodzakelijke dingen voor een levend wezen door louter toeval ontstonden.

4. Als je bezwaar 3 aanvoert, dan zegt men: 'Ja, maar er was een simpel programma in de RNA en later kwam er een ingewikkelder programma in de DNA. En dan vergelijkt men de eerste levende cel met een bevruchte eicel. Maar de bevruchte eicel heeft direct een compleet programma dat bepaalt hoe de cel zich moet ontwikkelen. Terwijl het RNA of DNA van de nog levenloze cel net zoiets was als een onbeschreven blad papier, zonder programma. Dat programma moest zomaar uit zichzelf ontstaan. Dus je legt een blad papier en een potlood in een kluis, en als je de kluis weer openmaakt liggen daar zomaar de bouwtekeningen voor een computergestuurde fabriek vol ingewikkelde systemen die uitstekend functioneren. Wat zeg je? Is dat onmogelijk? Het is ook onmogelijk dat er in de lege RNA/DNA zomaar een bruikbaar programma ontstond, dus zonder foutjes. Want het programma moest voor alle ontwikkelingen in de cel zorgen.

5. 'Er moesten in de levenloze cel een massa dingen ontstaan zonder dat de natuurlijke selectie het kon testen. Want de Natuurlijke selectie werkt alleen bij levende wezens.' Als je dat zegt beweert men dat er een chemische selectie was. Dat is geen sterk argument. Want iets dat chemisch of technisch functioneert, is niet gelijk aan 'bijna levend.' Je kunt een gestorven mens op kunstmatige wijze laten functioneren, met behulp van apparatuur. Betekent dit dat hij weer leeft? Welnee. Dat is een mooie metafoor als je een chemisch ding met een levend wezen vergelijkt. Anderzijds: een gestorven mens is levensvatbaarder dan die levenloze cel. Immers: hij heeft al zijn systemen al uitgeprobeerd! Verder kunnen wetenschappers een defect orgaan van een dode vervangen, terwijl men middels apparatuur de bloedcirculatie gaande houdt. De kans dat die gestorven mens weer tot leven komt is een stuk groter dan dat een levenloze cel tot leven kon komen. Maar als iemand hersendood is komt hij niet tot leven, zelfs al zorg je met medische apparatuur dat de organen allemaal functioneren.

6. Je kunt niet zeggen dat het inwendige van een levende cel een zeer simpele versie is van ons inwendige systeem en dat het zich ontwikkelde naar gecompliceerds. Integendeel. De levende cel lijkt van binnen wel een buitenaards wezen. Om te kunnen veranderen in

een echt diertje moest het hele inwendige systeem totaal worden vervangen door een ander inwendig systeem. Er zijn geen bewijzen voor deze totale vervanging van het inwendige systeem. Die vervanging zou ook geen logische ontwikkeling zijn geweest. Want een systeem dat prima functioneert wordt echt niet vervangen door een totaal ander systeem!

7. Door alle genoemde bezwaren weten we dat de evolutieleer steunt op een bedenkelijk fundament. Namelijk de absurde veronderstelling dat een levenloze cel levensvatbaar werd en tot leven kwam.

Met deze zeven punten had die docent de lesstof over de evolutie in een realistisch kader kunnen zetten. Maar hij zag hier van af, omdat hij alleen in Bijbelteksten wilde denken. En dat was een gemiste kans. Wanneer er geen bewijzen zijn, moet de gelovige vol vertrouwen helemaal afgaan op de Bijbel. Maar gelukkig vergunt God ons ook wetenschappelijke argumenten voor onze Bijbelse visie. Er is niks mis mee om die wetenschappelijke kennis te gebruiken.

(39^e brief) Hallo meneer Dawkins.

Hier in Nederland hebben leraren gelukkig een zekere vrijheid. Mits ze de verplichte lesstof uitvoerig bespreken mogen ze gerust extra informatie geven. Mijn vader (88 jaar) vertelde mij eens het volgende: ‘Wij hadden op de basisschool een meester die in de evolutie geloofde. Die man zei dat hij kon bewijzen dat we van de apen zouden afstammen. En toen bewoog hij zijn oren!’ Ik vroeg of die leraar de kinderen had overtuigd. Mijn vader kreeg pretlichtjes in zijn ogen en zei: ‘Natuurlijk geloofden we direct dat onze meester afstamde van de apen. Vanwege zijn beweeglijke oren. Maar wij konden onze oren niet bewegen, dus wij stamden gewoon af van Adam en Eva.’ Ik heb dit leuke verhaal vaak verteld op internet. En ik besloot dan hiermee:

‘Veel evolutiefans weten vrijwel niets over de evolutie. Net als die schoolmeester van mijn vader. Wanneer ik met ze praat, vegen zij hoogmoedig al mijn informatie van tafel omdat het ‘de flauwekul van een onwetende creationist’ zou zijn. Vaak gaat het dan om een stuk tekst dat ik citeer uit een boek van professor Dawkins. Ze schrikken wel een beetje als ik vertel wie ze hebben weggehoond.’

Er is ook een ander probleem. Hoog opgeleide evolutiefans hebben vaak de irritante neiging om te zeggen: ‘Als je ons begreep, gaf je ons

gelijk.’ Dan vertel ik ze iets over het hondje van mijn tante. Zoals eerder gezegd onderwierpen we onze Schoffie eens aan een intelligentietest voor honden. En een van de opdrachten luidde: ‘Gooi een stuk worst. De intelligente hond begrijpt dat hij de worst terug moet brengen.’ Veiligheidshalve haalde ik alvast de plastic folie eraf, want ik had wel een vermoeden wat er zou gebeuren. Toen gooide ik de worst, en Schoffie begreep het helemaal! Hij ging als een speer achter de worst aan, greep de worst, en rende nóg verder weg. Op veilige afstand van het schreeuwende vrouwtje vrat hij de worst snel op. Daarna sjokte hij intens tevreden terug. Als hij braaf was geweest, had hij een erg dun plakje worst als beloning gekregen. Maar nu had hij het hele stuk worst achter zijn kiezen!’ Schoffie leert ons deze les: ‘Iets begrijpen’ is niet altijd hetzelfde als ‘iets een goed idee vinden’.

Nigel McQuoids

Meneer Dawkins, u citeerde een zekere Nigel McQuoids, voormalig hoofdonderwijzer van het Emmanuel college. Hij zei: ‘Als je kinderen voorhoudt dat er geen bedoeling schuilt achter hun leven op aarde, du dat ze niets anders zouden zijn dan een chemische mutatie, is dat niet versterkend voor hun gevoel van eigenwaarde’. (*Voetnoot 124*) Die hoofdonderwijzer vatte de ontwikkeling van levenloze cel tot moderne mens wel érg krachtig samen. In je verbeelding zie je wat chemische modder borrelen en dan springen er dertig kinderen tevoorschijn. Dat grappige beeld werkte op mijn lachspieren. ‘Maar meneer McQuoids toch!’ riep ik uit, ‘Nu haalt u twee ontstaansvisies door elkaar. Volgens Genesis zijn wij afstammelingen van Adam, die 6000 jaar geleden direct uit de aarde werd geformeerd door de Almachtige. Maar volgens Darwin zit er een paar miljard jaar ontwikkeling tussen de chemische oermodder en de mens.’ Meneer Dawkins, ik was nieuwsgierig naar uw reactie op de erg onhandige opmerking vandie schoolmeester. Eerlijk gezegd verwachtte ik wat humor. Maar tot mijn grote verbazing schreef u geïrriteerd: ‘Geen enkele wetenschapper beweert dat een kind een chemische mutatie zou zijn.’ Meneer, volgens de seculiere wetenschap kwam er heel wat chemie bij kijken voordat de levenloze cel ontstond. En er was nog meer chemie voor nodig om die cel tot leven te laten komen. Pas daarna kon de evolutie beginnen. Met andere woorden: volgens de seculiere ontstaansvisie

Voetnoot 124) **Gam** pag 357 / **Tgd** pag 37

begon onze geschiedenis echt met de eerste chemische reactie waar McQuiods op doelde. Nu gaan we in op wat hij echt wilde zeggen: 'Als je kinderen voorhoudt dat er geen bedoeling schuilt achter hun bestaan, verliezen ze hun gevoel van eigenwaarde.' Meneer Dawkins, kinderen zijn echt een glorieuze herkomst nodig om een gezond gevoel van eigenwaarde te kunnen ontwikkelen. En het besef dat God ons met een bedoeling maakte en een plan met ons heeft is beslist een geweldig fijne basis. Daarom denken mensen zoals Nigel McQuiods dat evolutiefans een gigantisch groot minderwaardigheidscomplex hebben. 'Want hun leven is zonder doel en inhoud'. Wanneer gelovigen zo praten lees ik ze een stukje voor uit uw boek: 'Je kunt prima een atheïst zijn die gelukkig, in balans, moreel bewust en intellectueel voldaan is'. *Voetnoot 125*) Ook zeg ik ter verduidelijking 'De schrijver van die uitspraak is een atheïst'. Die broeders en zusters kijken me dan verbijsterd aan, want uw opmerking gaat in tegen alles wat zij logisch vinden. Ze komen mentaal weer in balans als ik zeg: 'Helaas houdt deze aangename toestand op wanneer de atheïst streft. Want zonder de Here Jezus gaat hij verloren. En de vreselijke plek waar hij dan heengaat biedt geen menswaardig bestaan.' De Amerikaan Kent Hovind is een bekende creationist. Hij zei eens op spottende toon: 'Volgens Darwin zijn we slechts een aangespoeld zakje protoplasma.' Toen ik dat hoorde schoot ik in de lach en zei: 'Nou, dan hebben we ons aardig weten op te werken tot wat beters!' Dat zei ik uiteraard namens de kijkende evolutiefans. Maar toen ik dat zei voelde ik warempel ook nog iets van trots. 'Ho ho Tiny!' corrigeerde ik mijzelf direct. 'Je gelooft toch in de eerste elf hoofdstukken van de Bijbel? Je bent toch gemaakt naar Gods beeld? En God heeft ook nog een mooi plan met je leven. Dat is een stuk beter dan de toevallige promotie van zakje protoplasma tot mens!' Ja, natuurlijk. Maar eerlijk gezegd vind ik alle ontstaansvisies even prachtig. Dat heb ik altijd gevonden. Ook toen ik naturalist was! Jazeker, als naturalist las ik graag in Genesis, en hoorde ik graag de wetenschappelijke verklaringen van creationisten. Echt, ik vond het allemaal prachtig. Ik kan al mijn medecreationisten ervan verzekeren dat de meeste evolutie-aanhangers totaal geen last hebben van een minderwaardigheidscomplex. Nee hoor, ze barsten van zelfvertrouwen en kijken dan ook vanuit een duizelingwekkende hoogte neer op de creationist. Gelukkig zijn er ook aardige evolutiefans. Die hebben een

Voetnoot 125) **Gam** pag. 9/ **Tgd** pag. 23

beetje medelijden met ons, omdat ze oprecht menen dat we misleid zijn. Kortom: we hoeven ons dus totaal geen zorgen te maken over hun gemoedstoestand. Volgens de evolutie-aanhanger zijn mensen alleen maar intelligente dieren. Met dat uitgangspunt kan men een dier net zo goed behandelen als een mens. Dat is mooi. Helaas is het omgekeerde ook mogelijk: sommige evolutiefans geven mensen net zo'n beroerde behandeling als een rat in het laboratorium. Dit hoorde ik op televisie: een Nazi-beul die gewetenloos mensen martelde deed veel goede dingen voor honden en katten! Dus sommige evolutiefans vinden de mens minder waard dan zijn huisdier. Gelovigen zeggen vaak tegen een kind: 'God vindt jou waardevol.' Maar deze uitspraak is alleen geloofwaardig als volwassenen het kind laten ervaren hoe het is als je wordt gewaardeerd als persoon. En als een kind ziet dat men ieder kind waardevol vindt, dan gelooft hij ook dat God van alle mensen houdt. Een krachtiger motivatie om zelf anderen goed te behandelen is nauwelijks denkbaar!

Wayne Malcolm –een kerkleider- stelde een vraag die bij menige leek opkomt: 'Als Charles Darwin zegt dat een kikker veranderde in een aap, waarom zijn er dan geen fossielen van de kikaap?' (*Voetnoot 126*) Meneer Dawkins, u ergert zich aan deze vraag, omdat ze vaak wordt gesteld door spotters die niet echt geïnteresseerd zijn in het antwoord. (*Voetnoot 127*). Maar al stelde Malcom een belachelijke vraag, u had veel lezers een plezier gedaan als u een behoorlijke uitleg had gegeven. Want veel mensen zitten serieus met vergelijkbare vragen. Ik zat er ook lange tijd mee, en niemand wilde me uitleggen hoe het zat. Tot ik Harry ontmoette. Hij zei: 'Weet je, de allereerste levensvorm had een aantal nakomelingen, die van elkaar gescheiden raakten. Het nageslacht daarvan evolueerde elk in een eigen richting.

Voetnoot 126) Kikaap is de letterlijke vertaling van Fronkey, het woord dat Dawkins gebruikte. Hij combineerde Een frog (kikker) en een monkey (aap) Maar de vertaler Mark van Nieuwstadt vond het nodig om de fret (ferret) en de ezel (donkey) te combineren tot een Frezel. (Feronky) Je kunt het vinden in: **Het grootste spektakel ter wereld** pag.143/ **The greatest show on earth**, pag.152

Voetnoot 127) Die vraag lijkt wat op de vraag die een atheïst in 'The greatest show on earth' stelt: 'Als de slijmafvoer afhankelijk is van de zwaartekracht, waarom zit de slijmafvoer dan zo hoog?' Geen enkele creationist heeft ooit beweert dat de slijmafvoer afhankelijk zou zijn van de zwaartekracht. Zoals Darwin ook nooit heeft gezegd dat de aap af zou stammen van de kikker.

In het begin konden de dieren van de diverse familietakken nog samen vruchtbare jongen krijgen. In een volgend stadium waren er alleen nog steriele kruisingsproducten mogelijk. Toen gingen de families zo enorm verschillen dat ze niet meer in staat waren om samen jongen te krijgen. Denk maar aan de paardachtigen: het veulen van een ezel en een paard is steriel. Over vijfduizend generaties zijn ze misschien niet meer in staat samen veulens te krijgen. De kikker, de aap en alle andere levende wezens zijn verre neven van elkaar. De een is dus geen voorvader van de ander. Veel soorten hebben een gedeelde voorouder. Zoals de ezel, de zebra en de pony. Gedeelde voorouders hebben samen ook weer een voorouder. Dat gaat steeds verder terug tot je uitkomt bij de eerste levende cel.' Tot zover Harry. Hij gaf een mooie uitleg. Toch ben ik nog niet helemaal tevreden. Op illustraties in boeken zie je verschillende soorten afgebeeld op één familietak. In dat geval gaat men er duidelijk van uit dat de een afstamt van de ander. Maar die soorten verschillen vaak net zo sterk van elkaar qua uiterlijk als een giraf en een olifant, of een kat en een egel. Wie objectief kan kijken zegt: 'Dit zijn geheel verschillende soorten.' Pas wanneer er een fossiel wordt gevonden die sterk op beiden lijken kun je denken: 'Hee, dit lijkt wel een tussenfase. Zou het ene dier geëvolueerd zijn vanuit het andere?' Of: 'Is dit de gedeelde voorvader van die andere twee?' Echter, u ziet totaal verschillende beesten en stelt vast: de een moet ontstaan zijn uit de ander. Dat weet u zeker, terwijl u er geen greintje bewijs is. Zelfs niet het soort bewijs waar u zelf blij mee zou zijn. 'Geloof is de zekerheid der dingen die men niet ziet.' Dat zegt de Bijbel over zekerheid zonder bewijs. (Hebreeën 11 vers 1)

Meneer Dawkins, ik weet dat levensvormen heel zelden fossiliseren. Maar als er van twee totaal verschillende ontwikkelingsstadia veel fossielen zijn, is het heel redelijk om er ook een paar te verwachten van duidelijke tussenfasen. Maar die zijn er vrijwel nooit. Dus is het logisch om aan te nemen dat de gevonden fossielen zeer verschillende soorten zijn. Net als als de weekdieren en de diertjes in het Cambrium. Het is te begrijpen dat u erg blij bent met het Tiktaalik-fossiel. Want volgens u is het een duidelijke tussenfase. Maar ik zie voor de Tiktaalik wel drie opties.

1. Nee, als creationist ga ik niet flauw doen en alles ontkennen. U hebt gelijk hoor, de Tiktaalik ziet er echt uit als een overgangsvorm van vis naar reptiel. Bent u door mijn erkenning bijna van uw stoel gevallen? Houdt u zich dan maar goed vast aan het randje van uw bureaublad,

want als creationist zeg ik nog iets ongewoons. Het zou best kunnen dat er een amfibieachtige vis ontstond. De hagedissen op Pod MrCaru zijn in 37 jaar al enorm veranderd. Dus is er heel wat meer mogelijk in 6000 tot 7000 jaar. Maar een vis blijft wel een vis, Het wordt geen reptiel. Ik moet opeens denken aan slijkspringers. Dat zijn visjes met de pruilgezichtjes van verwende meisjes die altijd teleurgesteld zijn. Deze visjes scharrelen door de modder wanneer het eb is, op zoek naar lekkere hapjes. Hun borstvinnen zijn een soort spatels geworden. Pootjes zonder gewrichten. Ze schijnen ook een voorraadjie water bij zich te hebben om er zuurstof uit te halen. Dat functioneert prima, dus waarom zouden ze longen ontwikkelen? Het blijven visjes. Het worden geen reptielen.

2. Jazeker, de Tiktaalik past leuk in een rijtje andere fossielen. Men dacht vroeger ook dat de Neanderthaler prima paste in het rijtje van de menselijke evolutie. Maar men heeft recent ontdekt dat de Neanthertaler net zo modern was als u en ik. Hij was alleen misvormd door teveel inteelt. En door een vorm van reuma liepen sommigen erg krom. Het kan dus ook dat de Tiktaalik een afwijkende variant is van een soort die u ziet als zijn voorganger of nakomeling. Denk maar eens aan de levende vinken die Darwin ontdekte op een groep eilanden. Alleen door hun verschillende snavels, de pootjes in diverse diktes en specifieke spijsverteringssystemen verschilden ze enorm van de oorspronkelijke vink en van elkaar. Maar in hun gedrag was er waarschijnlijk niet veel verschil. Misschien leek het liedje van de mannetjes ook sterk op elkaar. Als er alleen fossiele skeletjes van die vogels waren geweest, had Darwin waarschijnlijk nooit gedacht dat het allemaal vinken waren. Zoals mijn (atheïstische) biologieleraar op de avondschool al zei: 'Skeletten kun je alleen maar op een rij zetten, maar levende dieren kun je observeren en testen.'

3. Mijn favoriete optie is dat God ook heel bijzondere dieren maakte. Een dier dat geen echt zoogdier is, met borsten of uiers, maar wel een soort melk produceert. En hoewel dit dier geen vogel is, heeft hij toch een soort snavel. (Vogelbekdier) Geen reptiel, maar ook geen vogel. (Archaeopterix) Een dier dat geen vis is, maar ook geen salamander of reptiel. (de Tiktaalik) Ze hebben eigenschappen gemeen met soorten die onder dezelfde omstandigheden leven en hetzelfde eten. Toch zijn ze een op zichzelf staande, aparte soort.

Twee boeken?

Je kunt Gods grootheid zien in de natuur, zoals je de heilsboodschap leest in de Bijbel. Misschien denk je niet de hele tijd aan God en de Bijbel als je een vlinder bewondert of als je ruikt aan een roos. En als je een brief van Paulus leest denk je ook niet aan een koraalrif. Met andere woorden: als je alleen de Bijbel kent of alleen de natuur ziet, heb je geen compleet beeld van God. Een zekere Stephen Layfield is docent op het Emmanuelcollege. Hij maakt zich terecht zorgen over een beroerd fenomeen. Men schijnt te denken dat je Gods openbaring in de natuur geheel kunt scheiden van Gods openbaring in de Bijbel. Layfield schreef over deze kwestie, en u citeert zijn verhaal: ‘Laten we daarom bij voorbaat stellen dat wij de notie verwerpen die in de zeventiende eeuw, misschien onbedoeld, in zwang raakte door toedoen van Francis Bacon, namelijk dat er ‘twee boeken’ zijn – te weten ‘het boek van de natuur’ en de Heilige Schrift – die los van elkaar kunnen worden geraadpleegd om de waarheid te kennen. Nee, wij huldigen het resolute standpunt dat God dwingend en onfeilbaar heeft gesproken op de bladzijden van de Heilige Schrift. Hoe breekbaar, ouderwets of naïef deze positie ook moge lijken, vooral in de ongelovige, tv-verslaafde cultuur van vandaag, we kunnen er zeker van zijn dat de Bijbel het meest solide fundament is om op te bouwen. **Voetnoot 128)** Toen ik dit las, dacht ik: ‘Oh Heere, ik ben jaloers op die man! Geef mij ook zo’n groot geloof!’ Het taalgebruik van Layfield roept bij mij een herinnering op aan de geloofsbeleving zoals mijn grootouders die hadden. Het geeft een vertrouwd gevoel. Helaas ben ik zo sceptisch geworden dat ik zelf niet meer in dat vertrouwde plaatje pas. Hopelijk helpt de Heer me om het verloren terrein weer te heroveren. Overigens is het Bijbelse geloof niet zo breekbaar als Layfield suggereert. Ja, voor ons eigen geloof hebben we genoeg aan de Bijbel, maar men mag wel weten dat we over meer argumenten beschikken dan ‘alleen maar’ onze Bijbel. Layfields verhaal stond op website van het Emmanuelcollege. Die christelijke website wordt ook bezocht door atheïsten. En die reageerden erg negatief op Layfields getuigenis. Het schoolbestuur van het Emmanuelcollege schrok ervan. Hierdoor vergat men even de mooie betekenis van hun schoolnaam. (Emmanuel betekent: God is met ons) Uit vrees voor nog meer kritiek verwijderde men Layfields artikel. Die verwijdering was geen goed idee. Want terwijl de bespotting gewoon doorging was er ook nog de

Voetnoot 128) **Gam** pag 358 tot en met 363 / **Tgd** pag 372 tot en met 378

ergernis van gelovige lezers. Zij vonden Layfields artikel prachtig, en misten het opeens. Ik zeg altijd: ‘De seculiere wereld trekt onze gezonde verstand toch al in twijfel omdat we in Gods bestaan geloven. Dus kunnen we net zo goed zeggen wat we nog meer geloven. Dat schept duidelijkheid!’ Dit is ook de visie van Layfield. Vandaar zijn zeer openhartige artikel. Meneer Dawkins, u vindt zijn verhaal belachelijk, en u gaat ervan uit dat uw lezers het ook zo zullen opvatten. Terwijl gelovigen zoals ik opgelucht zeggen: ‘Wat geweldig dat zelfs een hoog opgeleide man zoals Layfield nog zo Bijbelgetrouw denkt!’ Ook zeggen we vol ontzag: ‘Wat Layfield doet vergt een buitengewoon sterk karakter. Samen met een groep van je geloof getuigen op straat is best wel spannend. Maar in je eentje openhartig zijn over je geloof is doodeng. Vooral wanneer je weet dat niet alleen gelovigen, maar ook geharde atheïsten je getuigenis vernemen. Als laaggeschoolde huisvrouw wordt ik op internet al hard aangepakt. Zo keihard, dat ik soms mijn gevoel voor humor verlies. Maar in mijn geval is men toch nog relatief mild. Men denkt: ‘Als die laag geschoolde huisvrouw iets weet is dat al mooi’. Het wordt wat anders als een hoofddocent natuurwetenschappen iets zegt. Layfield wist hoe erg men over hem heen zou walsen zodra zijn artikel werd gepubliceerd. In zijn geval getuigt het van een sterk karakter dat hij vrijmoedig schrijft wat hij denkt. Ook gaf Layfield zijn gelovige collega’s het advies om de publicaties van de Woodmorrappé, Whitcomb en Morris over de Zondvloedgeologie te lezen. Hij hoopte dat ze het ook gingen gebruiken als lesmateriaal in het onderwijs. Meneer Dawkins, waarom maakte u daar grappen over, zonder iets serieus te bestrijden? Ik had graag iets over die zondvloedgeologie willen vernemen, plus de bezwaren die u ertegen had. Verder citeerde u nog twee stukjes tekst van Layfield. Omdat u er eerst spottende opmerkingen over maakte, verwachtte ik dat Layfield erg onzinnige beweringen deed. Maar zijn uitspraken leken heel nuchter en rationeel. Daarom verwachtte ik dat u wetenschappelijk onderbouwde bezwaren zou aanvoeren tegen Layfields opmerkingen. Ook verwachtte ik dat u echt inging op de beweringen van de heren Morris, Whitcomb en Woodmorrappé. Maar dat deed u niet. U beperkte zich alleen maar tot wat schriftelijk boegeroep.

Meneer Dawkins, als onbekende auteur loop ik het risico dat relatief weinig mensen mijn boek zullen lezen vanwege het aantal pagina’s. Maar u hebt een heel wat fijnere positie. Als wereldberoemde

schrijver kon u zich rustig een boek van zevenhonderd pagina's veroorloven. ('Het verhaal van onze voorouders'.) Dus als The god delusion 600 pagina's had geteld in plaats van 400 zou dit boek ook wel zijn gelezen. Om die reden had u wetenschappelijke informatie kunnen verstrekken over onderwerpen waar u nu alleen maar wat losse opmerkingen over maakt. Ook had u de lezer kunnen informeren over de bezwaren tegen de zondvloedgeologie. Door een paar denigrerende opmerkingen te maken wekte u opzettelijk de indruk dat creationisten geen zinnige argumenten zouden hebben. Dat is erg intimiderend voor de gelovige die 'The god delusion' voor het eerst leest. Echter, wie uw boek vaker heeft gelezen pikt signalen op. Wanneer u alleen maar flauwe grappen maakt, weet ik direct: 'De argumenten van de tegenpartij zijn beresterk. De professor weet geen wetenschappelijk onderbouwd bezwaar. En dat probeert hij te camoufleren met flauwe grapjes.' Als u iets omschrijft als 'niet de moeite waard om er op in te gaan', is dat ook een duidelijke waarschuwing. Dan weet ik als lezer: 'Hij vreest dat een eerlijke behandeling van de feiten minstens één van zijn hypotheses in gevaar brengt.' Ja, en als u eerlijk inging op de u bekende feiten zou u toegeven dat creationisten vaak ook goede ideeën hebben. Maar door zo'n erkenning zou men ons niet langer zien als een stel mafkezen. En u wil juist dat we zo worden gezien: als mensen die niet nadenken en zomaar wat roepen. Toen u afzag van een serieus inhoudelijke reactie op de zondvloedgeologie, verwees u nog wel naar de website van een collega. Maar daar trap ik niet in. Het is me vaker overkomen dat atheïsten me een link gaven naar een of ander artikel op internet. Het kostte me wegens mijn dyslectie heel wat tijd om het soms kromme Nederlands van een vertaalmachine te 'vertalen' in leesbare tekst. Ook moest ik ook een oplossing vinden voor universitaire uitspraken die ik niet begreep. Vaak heb ik hooguit een vermoeden wat die uitspraken zouden kunnen betekenen. Bovendien gaan zulke artikelen uit van een basiskennis die ik niet of nauwelijks heb. Na een halve dag zwoegen had ik een enigszins bruikbaar verhaal op mijn computerscherm. En dan bleek dat artikel helemaal geen antwoord op mijn vragen te bevatten. Wel leverde dat artikel extra vragen op – waar ik ook geen antwoord op kreeg. Nu trap ik er niet meer in. Als u echt gelijk had, zou u enkele sterke bezwaren hebben genoemd, en dan hebben gezegd: 'Voor *meer* informatie zou je het artikel van mijn collega kunnen lezen.'

Inmiddels heeft Weet-magazine ook een groot artikel geschreven over zondvloedgeologie. Toen men dat artikel schreef, waren de gebruikte argumenten nog echt actueel. Maar volgens een kennis van me schreef u in 2006 over argumenten die de meeste creationisten toen allang als achterhaald beschouwden. En u deed alsof er nog massaal in werd geloofd. Alleen maar omdat Layfield er nog waarde aan hechtte. Volgens de Nederlandse vertaler van uw boek schrijft u: ‘De suggestie dat de Bijbel een letterlijke uiteenzetting van de geologische geschiedenis zou aanreiken, zou elke serieuze theoloog ineen doen krimpen.’ Dat vond ik een vreemde constatering. Bij mijn weten zijn alle theologen serieus over wat zij denken. Ik heb voor alle zekerheid toch maar even het Engelstalige origineel van uw boek gepakt. Daar gebruikt u het woord ‘reputable’. Daar is geen goede vertaling voor. Maar lijkt op een samentrekking van de Nederlandse woorden ‘reputatie’ en ‘respectabel’. Waarom vertaalde Van Riemsdijk dat met ‘serieus’? Hij had ook kunnen schrijven: ‘theologen met een goede reputatie’. De theologen die u als voorbeeld gaf hebben stuk voor stuk de reputatie dat ze vrijzinnig zijn. Daardoor begrijp ik wat u werkelijk bedoelde. Volgens u zou iedere vrijzinnige theoloog ineenkrimpen bij Layfields visie.’ Waarom krimpen ze ineen? Het is heus een prachtig verhaal. Net zo prachtig als de verhalen die u vertelt over de evolutie. Maar na het lezen van een prachtig verhaal en eventuele feiten vorm ik mijn eigen mening. Daarom heb ik de Bijbel zelf open gedaan. Jazeker, de gebeurtenissen rond de zondvloed worden in grote lijn verteld. In een zéér grote lijn. Je mag zelf de details invullen als je dat leuk vindt, en dat doe ik graag. U mag wel weten dat ik sinds 2013 wekelijks heb verzucht: ‘O, die geslachtsregisters! Als die er niet waren, konden we net zoveel tijd nemen als we nodig dachten te zijn.’ Het was me beter uitgekomen als de zondvloed 500.000 jaar geleden plaats had gevonden. 4.400 jaar vind ik aan de krappe kant.

Toch voldoende tijd

150 jaar geleden jaar geleden werd er nog met losse inkt en een ganzeveer geschreven, en nu zit ik mijn manuscript te tikken op een computer. Honderd jaar geleden zwaaide de boer nog met een zeis en moesten vrouwen alles in schoven binden. Nu doet een machine het allemaal. 60 jaar geleden had niemand gedacht dat er ooit een autootje op Mars zou rijden. 30 jaar geleden had niemand gedacht dat iedereen een mobiele telefoon bij zich zou hebben en dat de telefooncel totaal

zou verdwijnen uit het straatbeeld. Kortom: afgelopen 150 jaar gingen de ontwikkelingen razendsnel. Dus konden de mensen zich in de 300 jaar na de zondvloed ook wel snel ontwikkelen. Zo ontstonden die hoge beschavingen. En de hagedissen op Pod MrCaru laten ons zien hoeveel variatie er al mogelijk is in slechts 37 jaar. Dus is er veel variatie mogelijk in 4.400 jaar!

Vleugels

Volgens de seculiere ontstaansvisie werden de vinnen van een vis uiteindelijk de poten van een reptiel. Hoe dat kan – een vin die veranderd in een poot met gewrichten – daar horen we nooit wat over. Het lijkt me logischer dat een vin een soort spatel werd, dus zonder gewrichten. (Zoals bij de slijkspringers) Daarna werd de voorpoot van het reptiel een vleugel. Ook dat mag men wel even uitleggen. Ja, vleugels lijken op korte armpjes met waanzinnig grote handen. Maar als de vliegzenuw een evolutionaire ontwikkeling heeft gehad, waarom hebben dan alle vleugels toevallig een vliegzenuw? Waarom hebben vogels niet een paar nutteloze vliegzenuwen die nergens heen leiden? Er zit op precies de goede plek een gaatje waar die zenuw doorheen gaat – bij beide vleugels. Maar hoe kan het dat alle vleugels toevallig alleen een gaatje op de goede plek hebben zitten? Hadden er ook niet talloze mislukte gaatjes moeten zijn, op verkeerde plekken? Opmerkelijk genoeg zijn er wel fossielen van dieren met echte poten en echte vleugels, maar er zijn geen fossiele overgangsfases. In ***The god delusion*** kwam u met een fonkelnieuw idee over de evolutie van de vleugel. Want u schreef dat de vleugel als een klein knobbeltje begon, als 1% vleugel, en dat de vleugel daarna steeds groter en bruikbaar werd. (***Voetnoot 128***) Deze hypothese week sterk af van de traditionele visie dat voorpoten in vleugels veranderden. Ik dacht: ‘Merkwaardig! Vroeger zeiden ze altijd dat de voorpoten van een dino veranderden in vleugels. Is de seculiere wetenschap van mening veranderd?’ Maar drie jaar later verkondigde u in ‘The greatest show on earth’ opnieuw het idee dat voorpoten veranderden in vleugels. (***Voetnoot 129***) Dat was erg verwarrend. Volgens mij bent u de lezer wel een behoorlijke uitleg verschuldigd! Hoe kwam u in 2006 op dat sensationeel nieuwe idee? Ook had ik graag willen weten waarom u terug keerde tot de traditionele visie. Helaas verzwijgt u uw tijdelijke ontsporing. Dus u doet alsof u nooit afvallig bent geweest van het traditionele standpunt.

Voetnoot 128) ***Gam*** pag 138 / ***Tgd*** pag 149)

Voetnoot 129) **Het grootste spektakel** pag. 316 /// **The greatest show** pag. 345

Maar laat ik toch even ingaan op uw mededeling van 1% vleugel. Daar schreef u opgewekt dat de voordelen van een vleugel groter werden naarmate de vleugel zich ontwikkelde. Je hebt al veel plezier van 51% vleugel' stelde u. U wees – om uw standpunt te bewijzen – op dieren die zich parachuteren of zweven. En u doet alsof zweven en parachuteren voorfasen van vliegen zouden zijn. Maar er is een enorm verschil tussen een zwevende eekhoorn met een huidplooi tussen de poten - dat gespannen wordt als het dier zich uitstrekt - en een vleugel waarmee gevlogen of gefladderd wordt. Toen ik nog naturalist was, stelde ik vast: 'De zweefmethode van de eekhoorn is overduidelijk geen voorfase van het soort vleugel dat we bij een vogel zien. Alle zwevende, zich parachuterende en vliegende dieren zijn duidelijk de eindresultaten van een heel eigen, unieke evolutie. Al zijn er vrijwel geen fossiele voorfasen gevonden. Ze lijken zomaar te zijn ontstaan.' Als Bijbelgetrouwe christen geloof ik natuurlijk dat God alles maakte. In één week, ruim zesduizend jaar geleden. Dus vind ik dat gebrek aan fossiele voorouders erg logisch.

Meneer Dawkins, wat mij verbaast is dat u het niet voor mogelijk houdt dat er in een relatief korte tijd wereldwijd overstromingen waren. Want het is te zien aan veel fossielen. Dieren die een jong wierpen en plotseling in het slib werden gevangen. Net als die cambriumdiertjes. Er schijnen plekken te zijn waar miljarden land- en zeedieren doorelkaar gefossiliseerd zijn. In lichaamshoudingen die je verwacht bij een verdrinkingsdood in sterk stromend water. Dat moet zijn gebeurd door een plotselinge natuurramp. Waarschijnlijk had u het idee van een wereldwijde overstroming heel acceptabel genoemd als er in de Bijbel geen zondvloedverhaal had gestaan. En gezien de enorme lagen steenkool, zou er ooit een heel andere atmosfeer geweest moeten zijn, beter beschermt tegen de schadelijke uv-straling van de zon. Waarin planten enorm groot werden, en de wereld bedekten. Dat verklaart ook meteen hoe dinosaurussen konden overleven. De huidige vegetatie zou nooit genoeg zijn geweest voor kudde planteneters van dertig meter lengte. Jaren geleden zag ik een televisie-uitzending van de VARA, een socialistische TV-omroep. Een wetenschapper vertelde dat de aarde ooit voor 70% uit droog land bestond. Een subtropisch klimaat. De aarde was overdekt met plantengroei. Hij zei toen iets wat uit de Bijbel leek te komen: 'Het regende nooit, maar een dauw bevochtigde de aarde.' Hij had het niet over een wereldwijde vloed. Maar als zo'n planeet wordt geteisterd door een wereldwijde vloed, ja dan is die

enorme hoeveelheid steenkool en olie wel te verklaren. Uw probleem is alleen dat het erkennen van dit soort dingen een erkenning van de Bijbel lijkt te zijn. Daarom maakt u alles belachelijk.

Groetjes, Tiny

Vrede op school

Als gelovige jongere heb je een serieus probleem als je naar een Openbare School gaat. Of naar een zogenaamd christelijke school waar de evolutieleer wordt onderwezen als de zuivere waarheid. De eerste elf hoofdstukken van de Bijbel etaleert men als ‘een verzameling religieus getinte sprookjes.’ Omdat je erg zou schrikken van die aanduiding zegt men verhullend ‘een verzameling mythen.’ Dat klinkt minder heftig, maar het betekent hetzelfde. Als je als scholier een Bijbelgetrouwe christen bent, kan de biologieleer een drama worden. Je wordt bij elke repetitie voor dit dilemma geplaatst: ‘Wil ik trouw zijn aan God? Of wil ik goede cijfers en een prettige omgang met mijn leraar?’ Als tiener was ik best wel hebbertig: ik wou het allemaal tegelijk! Maar hoe kon ik dat regelen? In het Bijbelboek Jacobus staat: ‘Als je wijsheid nodig bent, mag je God de Vader erom vragen.’ Dat deed ik, en daarna wist ik precies wat ik moest doen. Ruim veertig jaar later ik was het probleem en de oplossing al vergeten, toen ik een evolutieboek van professor Dawkins las. *Voetnoot 130*) De professor legde uit hoe beroerd de situatie van veel biologieleeraren is. Want gelovige jongeren bederven de sfeer in de klas door hun brutale commentaar op de leraar. Bovendien dreigen hun gelovige ouders met rechtszaken als de leraar de door de overheid verplichte lesstof behandelt. Anderzijds ergeren de ongelovige jongeren en hun ouders zich weer aan alle oponthoud. Professor Dawkins kent alleen het drama van de docent. Maar de zondag nadat ik zijn verslag had gelezen hoorde ik de andere kant van de narijheid. Jonge mensen kwamen op school in problemen vanwege hun geloof. Onze dominee noemde dat ten onrechte ‘lijden vanwege hun trouw aan God.’ Ja, er komt ongetwijfeld een moment dat ze zullen lijden vanwege hun geloof, maar dit keer leden ze wegens een gebrek aan inzicht. Om die jonge mensen te helpen, schreef ik een stencil over de zelfbedachte gedragscode waar ik als scholier zoveel profijt van had.

Voetnoot 130) Het begin van hoofdstuk 1 in **Het grootste spektakel ter wereld/ The greatest show on earth**

De gedragscode voor de gelovige scholier

1. Zet boven of onder de eerste repetitie van een nieuwe leraar: ‘Meneer, aan mijn antwoorden ziet u wat ik heb geleerd en onthouden van de lesstof. Maar het is niet altijd mijn persoonlijke mening, want ik heb een Bijbelse visie op alles’. Je kunt dit ook gewoon zeggen in een gesprekje met de leraar. Daarna kun je alle antwoorden geven die je leraar van jou verwacht. Bijvoorbeeld ‘De mens en de aap hebben een gedeelde voorvader’. De leraar weet dan wel dat het niet jouw mening is. Immers: jij gelooft in de Bijbelse schepping.

2. Misbruik je geloof niet als een smoes om niets aan je huiswerk te hoeven doen! Mijn leraar had een aantal gelovige leerlingen die hun luiheid camouflerden met vrome argumenten over het geloof. Door hun schuld had hij een vooroordeel jegens andere gelovige leerlingen. Het duurde twee maanden voor ik zijn vertrouwen had gewonnen. Als je misbruik maakt van je geloof, ben je een anti-reclame voor God. Dat is al erg genoeg. Maar je zorgt ook dat je leraar een enorm vooroordeel krijgt tegen gelovige leerlingen. Dan lijden veel jonge mensen niet ‘omwille van Christus’, maar ‘omwille van ...’ Lees die laatste regel tekst maar even hardop voor en noem je eigen naam waar het stippellijntje staat.

3. Toon respect jegens je leraren! Als je daarbij ook nog een ijverige leerling bent, zullen normale leraren ook respect voor jou hebben. Helaas zijn er ook leraren die zich niet volwassen gedragen. Blijf ook beleefd als zij onaardig doen. Want als je bekend staat als een beleefde leerling, zal niemand een leraar geloven als hij beweert dat jij brutaal tegen hem bent. Een meisje vertelde me dat haar leraar eiste dat ze in de evolutie geloofde. De man gebruikte ook nog morele chantage door woedend te zeggen: ‘Jij doet alsof je een betere gelovige bent dan ik!’ ‘Maar dat is niet waar’ zei ze verdrietig. ‘Ik respecteer hem en voel me helemaal niet een betere gelovige dan hij.’ Die leraar ging zijn boekje te buiten. De school mag alleen eisen dat een kind de kennis in zijn of haar hoofd opneemt. De leerling hoeft niet te geloven dat het waar is. Wanneer een leraar onredelijke eisen stelt, kun je beleefd zeggen: ‘Meneer, ik doe erg mijn best op mijn huiswerk en ik let goed op in de klas. Ook ben ik respectvol tegen u. En aan mijn antwoorden kunt u zien wat ik heb onthouden en begrepen. Maar de geest is vrij. Een mens mag denken en geloven wat hij wil. Dat is zelfs vastgelegd in de grondwet.’ Als je handig bent met internet, lees dan het wetsartikel dat

gaat over vrijheid van meningsuiting en godsdienstvrijheid. Print het uit en zorg dat je het bij je hebt. Maar wat je ook doet en wat je ook zegt: blijf respectvol! Als de leraar echt moeilijk blijft doen, ga dan – het liefst met je ouders – naar de directeur en leg de situatie uit. Praat wel met respect over je leraar. Want dan neemt de directeur je serieus.

4. Overleg met je leraar (onder vier ogen!) wat hij het liefst wil in de klas. Mag je hem of haar tegenspreken tijdens de les, of liever niet? Sommigen vinden het niet erg als je beleefd tegenspreekt. (Liefst op een vragende toon). Anderen willen liever dat je onder vier ogen met ze discussieert. En sommigen willen helemaal geen discussie.

Jarenlang bezocht ik vrijwel dagelijks een aantal wetenschappelijk getinte Facebookpagina's. Iets wat mij opviel en me nog steeds opvalt is de duidelijke minachting die atheïsten en gelovigen daar tonen ten opzichte van mensen die anders denken dan zichzelf. Als atheïsten zo doen is dat teleurstellend. Je zou wat anders mogen verwachten van mensen zo trots zijn op hun morele besef. En als gelovigen zichzelf superieur vinden ten opzichte van een opponent is dat schandalig. Want hoogmoed hoort niet bij een dienaar van de Here Jezus. Salomo zegt in het Bijbelboek Prediker: 'Een oude bedelaar wist door zijn wijsheid en strategisch inzicht hoe zijn stad gered kon worden uit een groot gevaar. Maar men onderschatte hem zo erg, dat niemand naar hem luisterde.' (Prediker 9 vers 13 tot en met 18) De les die je hier uit kunt halen is: minacht niemand. Want iedereen kan je wat leren. Een zesjarig kind weet nog niet veel, maar als caviabezitter kan hij jou wel laten zien hoe je een cavia vast moet houden. Oudere mensen weten misschien niet veel van moderne techniek, maar zij hebben wel verstand van andere dingen. En je leraar kan jou dingen leren waar je in de toekomst veel aan zult hebben. Anderzijds is het natuurlijk wel van belang dat je sceptische vragen blijft stellen. Misschien is het ook een goed idee om de jeugdleider van je kerk te vragen of hij een wekelijkse gespreksavond organiseert voor scholieren. Dan kunnen jullie praten over problemen op school. Je kunt dan ook samen bidden. Verder kun je in het krantje van de kerk en op de kerkelijke Facebookpagina vertellen hoe moeilijk jonge mensen het op school hebben. Vraag de volwassenen dan of ze elke schooldag willen bidden voor de jeugd.

5. Als tiener fokte ik dieren en kweekte ik planten. Ook bestudeerde ik het gedrag van dieren, zowel dieren in gevangenschap als in de vrije natuur. Uiteraard las ik ook veel over mijn interessegebieden. Daardoor

wist ik weleens iets wat mijn leraar nog niet wist. Maar als ik hem tegensprak, was dat heel beleefd, dus met respect. En wanneer een leraar eens onaardig tegen mij deed bleef ik gewoon vriendelijk. Dat hoort bij een christen. ‘De andere wang toekeren’ betekent: niet reageren vanuit je gekwetste gevoel. Op een dag gedroegen mijn klasgenoten zich buitengewoon slecht. Hierdoor zag ik mijn vrolijke biologieleraar voor het eerst in twee jaar echt boos worden. Dat werkte op mijn lachspieren. Omdat ik erg moest lachen ging hij enorm tegen mij te keer en stuurde me de gang op. Hij riep ook nog dat hij na de les een hartig woordje met me zou spreken. Ik dacht somber: ‘Daar gaat mijn vrije middag! Ik moet vast een middag pleinvegen of onkruid wieden.’ Toen alle klasgenoten weg waren, liep ik het biologielokaal weer in. Zodra meneer de Jong me zag, lachte hij een beetje verlegen en biechhte: ‘De klas misdroeg zich verschrikkelijk. Daardoor had ik een beroerd humeur, en ik gebruikte jou als zondebok. Je kunt wel tegen een stootje, maar dit keer ging ik echt te ver. Sorry!’ Een leraar die zijn excuses aanbiedt aan een tiener. Hoe het nu is weet ik niet, maar destijds kwam zo iets vrijwel nooit voor. Mijn leraar was zo redelijk omdat ik een redelijke leerling was.

6. Bid elke dag vlak voor je naar school gaat of de Heilige Geest jou vervult en jou helpt bij alle uitdagingen waarmee je te maken krijgt. Bid ook voor je leraren. Voor hun gezondheid en hun persoonlijke geluk. Maar bid ook dat ze de wijsheid en inzicht zullen krijgen die ze nodig zijn voor hun werk met jonge mensen. Want als je oprecht voor je leraren bid, zal je ze automatisch ook met respect behandelen. Dat is een psychologisch effect van oprecht bidden.

(40^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Wat vindt u van bovenstaande gedragscode voor tieners? Iemand vertaalde het voor me in het Engels, en daarna heb ik die gedragscode op de Facebookpagina van The Richard Dawkins foundation gezet. Maar er kwamen vooral negatieve reacties van atheïsten. Ze waren ertegen dat ik jonge mensen aanmoedigde om te bidden voor hun leraar. Ook waren ze ertegen dat ik de jongeren leerde op een beschaafde wijze te discussiëren. Ze beweerden zelfs dat ik jonge mensen aanzette tot ‘oppositie voeren’! Dat is absurd, want ik pleit continu voor respect ten opzichte van de leraar. Ook zeg ik in die gedragscode dat je moet vragen aan je leraar of je sceptisch mag reageren. Dat is geen oppositie voeren, maar communiceren. Gelukkig

kwam er uiteindelijk toch nog een positieve reactie. Een atheïstische lerares schreef: ‘Als leerlingen hierdoor prettig in de omgang worden, ben ik er blij mee.’

Meneer, in uw boek staat een mooi verhaal over twee tieners. Zij discussieerden tijdens hun middagboterham over de vraag wie het ware geloof had: de moslim of de christen. Men keek vertederd naar die twee. Helaas vond u die jonge mensen helemaal niet vertederend. Integendeel, u vraagt zelfs verontwaardigt: ‘Waar baseren zij hun aanspraken op?’ (*voetnoot 131*) U bent zo gespitt op bewijs, dat u iets essentieels is ontgaan. Want wat vond men zo hartverwarmend? Nou, het feit dat die tieners in een vriendschappelijke sfeer konden praten over het verschil in levensbeschouwing! Er zijn maar weinig volwassenen die dit kunnen. U dacht dat ze niet verder zouden komen dan de gedachte dat hun Heilige Boek het enige juiste was. Dan is er toch nog meer mogelijk dan u denkt. Een paar jaar geleden sprak ik met een vijftienjarig moslimmeisje. Ze zei mild dat zowel Koran als Bijbel van God waren. ‘Nee meisje, dat zie je toch verkeerd.’ zei ik een beetje streng. ‘De Bijbel draait om Jezus, Gods Zoon. En volgens de Koran heeft God geen Zoon en is Jezus alleen maar een profeet. Zo zijn er wel meer fikse verschillen.’ Het meisje schrok nogal van mijn felheid. Ze dacht duidelijk: ‘Help! Een fundamentalist!’ Ik corrigeerde mijn houding direct en zei vriendelijk: ‘Eigenlijk bedoel ik dat die twee boeken elkaar vreselijk tegenspreken. Zou God de gelovigen kwellen met twee tegenstrijdig boeken?’ Het meisje glimlachte en zei: ‘Nee, zo is God niet.’ Waarop ik vervolgde: ‘Nou, dan is een van beiden Gods boek, en het andere is goed bedoeld mensenwerk.’ Ik ging staan. ‘Natuurlijk zie jij de Koran als Gods Boek en ik zie de Bijbel als het Boek van God.’ Toen riep ik uit: ‘Maar we kunnen toch wel áárdig tegen elkaar zijn?’ Ik hief mijn handen teatraal in de lucht en keek op een komische manier wanhopig. Eerst schrok het meisje, en toen moest ze een beetje lachen. ‘Ja hoor’ beaamde ze. ‘Natuurlijk kunnen we aardig tegen elkaar zijn.’ Ik liet mijn handen weer zakken en vroeg serieus: ‘Jij gelooft toch ook in de Schepper van Hemel en aarde?’ Ze knikte. Ik vroeg toen: ‘Wat denk je, als wij vanavond bidden voor elkaar, en ons gebed richten aan de Schepper van hemel en aarde, zou Hij dan luisteren?’ Nou, dat wist ze wel zeker! ‘Laten

‘Wat denk je, als wij vanavond bidden voor elkaar, en ons gebed richten aan de Schepper van hemel en aarde, zou Hij dan luisteren?’ Nou, dat wist ze wel zeker! ‘Laten we dan vanavond voor elkaar bidden.’ stelde ik voor. ‘En dan adresseren wij ons gebed aan de Enige Levende God, Schepper van hemel en aarde.’ Dat vond ze een goed idee. En zo gingen we uit elkaar. Dit is wel duidelijk: mensen van goede wil kunnen op een prettige manier praten, zelfs al menen ze allebei gelijk te hebben. Het is helemaal niet nodig dat er iemand ‘wint’. Het is natuurlijk prachtig als je iemand echt kunt overtuigen. Maar het is ook leuk als hij zijn visie in enkele details wat aanpast. En soms krijg je zelf een nieuw inzicht. Dat kan ook leuk zijn!

Meneer, u vindt het belachelijk dat gelovigen van elke godsdienst menen dat hun religie de juiste visie op God is, en dat alle anderen dwalen. Maar u bent zelf geen spat beter, want volgens u is uw naturalistische visie superieur! Ook legt u deze visie dwingend op aan anderen. Want mensen die niet braaf omzwikken naar uw visie omschrijft u als ‘door de wol gedoodverfde stijfkoppen.’ Dat is de meest correcte vertaling van wat u schrijft: ‘Dyed-in-the-wool faith-heads’. Uw vertaler vond u waarschijnlijk veel te aardig en veranderde het in ‘verstokte pilaarbijters’. (Hardened pilarbiters) (*Voetnoot 132*)

Laten we terugkeren tot die jonge christen en jonge moslim die met elkaar discussieerden. Uw commentaar was interessant, want u voegde **uw** ‘gelijk’ er ook nog bij. Volgens u had men op die christelijke school uw atheïstische visie moeten verkondigen als de waarheid. Dat is natuurlijk onzin, want dan was het opeens een atheïstische school. Kinderen zijn minder hulpeloos dan je denkt. Een kind kiest er vaak voor om bepaalde dingen wel of niet te laten gebeuren. Als zevenjarige was ik een kleine vijand van God. Maar er zijn erg veel dingen gebeurd waardoor ik begon te veranderen. Als tienjarige dacht ik ernstig na over de inhoud van de kerkliederen die we leerden zingen. Ook bekeek ik christelijke jeugdprogramma’s op televisie zonder dat iemand dat aanmoedigde. Ons gezin ging vaak naar christelijke evenementen. Daar waren kraampjes met gratis christelijke boekjes voor de jeugd. Ik nam die boekjes graag mee naar huis en las ze regelmatig. Dat mijn broer en zus dat niet deden was net zo goed een eigen keus als mijn keus om het wel te doen. Want we werden niet gedwongen of tegengehouden. Op

twalfjarige leeftijd begon ik dagelijks heel persoonlijk te praten met God. Over alles wat me bezig hield. Een gebeurtenis op school, het nieuwste stripboek of wat dan ook. Dat deed ik helemaal uit mijzelf. Niemand drong er op aan. Rond hun veertiende gingen mijn broer en zus niet meer mee naar de kerk en ook niet naar christelijke evenementen. Maar ik bleef wel meegaan. Als vijftienjarige koos ik zelfs voor een andere kerk. Daar werd ik als zeventienjarige op mijn eigen verzoek gedoopt. Tot welke leeftijd was ik alleen maar ‘het kind van christelijke ouders’? Dus wanneer werd ik echt christen? Dat is moeilijk te zeggen. Het was een geleidelijk groeiproces. Zoals andere kinderen hun geloof langzaam verliezen.

Multiconfessioneel onderwijs

Meneer Dawkins, u vertelde over een foto van drie kindertjes die voor de Wijzen uit het oosten speelden. Er stond onder die foto: Dit zijn Shadbreet Bains (Sikh), Musharaff Khallil (moslim) en Adéle Marlow (christen). Terwijl andere mensen het schattig vonden – die peuters met aangeplakte baarden en snorren – reageerde u woedend. U vroeg: ‘Waar haalt men het recht vandaan om kinderen het etiket van een godsdienst op te plakken?’ (*Voetnoot 133*) U hebt natuurlijk gelijk als u zegt: ‘Je kunt niet beweren dat een kind van vier of vijf al bewust tot een of andere godsdienst behoort.’ Ook stelt u terecht vast dat je niet kunt zeggen dat een kind atheïst, agnost of religieus humanist is. Op die leeftijd maken de meeste kindertjes nog geen echte keus. Maar die foto bevatte twee belangrijke lessen. De eerste les is zo duidelijk dat de meeste mensen het direct zien. Namelijk: iedereen is welkom bij de Here Jezus! Is die betekenis u echt ontgaan? De tweede les is bijna net zo simpel. De wijzen uit het oosten werden vervangen door “vertegenwoordigers” van drie relatief moderne godsdiensten die vaak zijn verwickeld in een gewelddadig conflict. Die drie schatjes met aangeplakte snorren en baarden leerden ons heel subtiel: er is pas vrede mogelijk als wij samen de Vredevorst dienen. Als christenen, moslims en sikhs niet in zo’n conflict verwickeld waren had men gewoon het traditionele plaatje geregeld. Meneer Dawkins, u was niet de enige die geen oog had voor de twee mooie lessen van die foto. Ook een zekere Nick Seaton reageerde verontwaardigd op die schattige kerstillustratie. Deze broeder schreef:

Voetnoot 133) **Gam** pag. 362 tot en met 366 / **Tgd** pag 378 tot en met 382

verontwaardigd op die schattige kerstillustratie. Deze broeder schreef: 'Multiconfessioneel onderwijs is gevaarlijk. Dan leren kinderen dat alle godsdiensten gelijk zijn, en gaan ze nog denken dat hun geloof niets bijzonders is'. Seaton drukte zich wat onhandig uit. Laat ik het probleem even duidelijk maken. Ouders willen heel graag een school die qua lesgeving goed aansluit op de opvoeding van thuis. Daarom ontstonden er ooit christelijke, Joodse en Islamitische scholen. Want veel ouders zeggen zeer terecht: 'Het grootste deel van de tijd dat ons kind wakker is, zit het op school. Juf en de meester hebben dus de grootste invloed op ons kind. Zij moeten ons kind bijbrengen wat wij hadden gedaan als we aan thuisonderwijs deden.' Zo simpel kan een motivatie zijn. Het bezwaar dat men tegen het Multi-confessionele onderwijs heeft is net zo eenvoudig. Dit type onderwijs is alleen mogelijk als alle godsdiensten worden ontdaan van alle aspecten die de gelovige van belang vindt. Waarom willen gelovigen een school die hun geloof als uitgangsbasis heeft? Juist vanwege de specifieke boodschap van hun godsdienst. Als men die specifieke kenmerken wegneemt, wat heb je dan? Een school die alleen maar een vaag religieus gevoel meegeeft. Daarom zijn veel gelovige ouders tegen het multiconfessionele onderwijs. Ze kiezen om die reden liever voor Openbaar onderwijs. Want dan weten ze dat het religieuze deel van de opvoeding voor 100 procent in hun eigen handen ligt.

Meneer Dawkins, stelt u zich eens voor dat het multiconfessionele onderwijs ook nog tegemoet wil komen aan atheïsten. Ze gaan erg vaag doen over de vraag of er iets bovennatuurlijks bestaat. Zouden de écht felle naturalisten er dan hun kind heen willen sturen? Ik betwijfel het. Immers: atheïstische ouders willen dat de jeugd ervan wordt doordrongen dat er geen bovennatuurlijke wereld kan bestaan. Objectieve informatie over ándere levensbeschouwingen vinden die ouders te positief. Alleen hún levensbeschouwing is de juiste. Daarin zijn ze net zo radicaal als gelovige ouders vaak zijn. En daar hebt u geen kritiek op, want atheïsten of naturalisten zijn in uw ogen een soort elite. Zij mogen alles doen wat u verwerpelijk zou noemen als gelovigen het deden.

Meneer, u vertelde over atheïsten in de U.K. die een probleem hebben. Er is daar geen scheiding van kerk en staat, en atheïstische ouders vrezen dat het christelijk onderwijs hun opvoedingsideaal zal doorkruisen. Hebben ze in de U.K. dan nog écht christelijk onderwijs? Is daar in het basisonderwijs werkelijk sprake van een christelijke

karaktervorming en zuiver Bijbelonderricht? Net zoiets als in het Nederlandse Urk? Wow! Dan is het wel te begrijpen dat atheïsten een atheïstische school willen oprichten. Ze stichten scholen onder een naam die de indruk van een religie geeft. Want dan krijgen ze geen problemen met de overheid en sluit het onderwijs goed aan op de opvoeding van thuis. Maar de atheïstische organisatie die zulke scholen opricht heeft nog een initiatief ontplooit. Ze hebben een website opgezet met de bedoeling kinderen extra sterk te vormen tot atheïsten. Op die website stellen ze jonge kinderen voor de keus om een Bright te worden. Feitelijk vraagt men aan een kind van zeven of acht jaar: 'Laat je vanaf nu 100 procent beïnvloeden door ons. Dan zullen wij wel verhinderen dat jouw ontwikkeling in een andere richting gaat dan wij wenselijk vinden'. Kleine kinderen van zeven of acht jaar worden dus overgehaald om zich definitief vast te leggen aan een specifieke denkrichting, voordat ze in staat zijn die denkrichting te beoordelen! Als 'Bright' doen ze afstand van de vrijheid om zelf na te denken en een eigen, persoonlijke mening te vormen. Alleen maar om te worden doordrenkt met de atheïstische levensbeschouwing. Dit is de ultieme indoctrinatie! Jazeker, die atheïstische organisatie beweert dat een kind alleen een 'Bright' mag worden als het kind 'er helemaal zelf voor kiest'. Oh ja? Al je klasgenootjes worden een 'Bright', juf maakt er reclame voor en je ouders stimuleren het. Je moet dan als zevenjarige wel heel sterk in je schoenen staan om nog te kunnen weigeren! En wat voor bezwaar zou zevenjarige aan kunnen voeren? Begrijp me niet verkeerd: het is prima om kinderen te begeleiden in hun ontwikkeling. Als opvoeder mag je ze leren wat je essentieel vindt. Een leerzame website vanuit de levensbeschouwing van de ouders is dus prima. Maar kinderen hebben er recht op dat je ze leert hoe ze zelf iets kunnen beoordelen. Je moet ze leren denken. Bestaat er wel een echt vrije ontwikkeling? Jazeker! En ik heb die gekregen! Want ik las (in de Openbare bibliotheek) alles wat me aansprak, en ik keek ook alleen maar naar Tv-programma's die ik zelf interessant vond. Mijn ouders vonden het niet erg dat ik wel eens naar een Tv-programma over de evolutie keek. (Al maakten ze soms wel een flauw grapje.)

De invloeden die ik onderging waren deels christelijk, deels socialistisch en deels een allegaartje van diverse culturen en milieus. Verder heb ik als twaalfjarige uit eigen beweging ervoor gekozen om vrienden te worden met God. Dat is nooit door iemand gestimuleerd.

Al zei mijn moeder wel af en toe: ‘Wanneer ik zorgen heb vertel ik alles aan de Heer.’

Iets wat mijn ontwikkeling zeker versterkte was mijn vaders stijl van opvoeden. Als wij iets wilden konden we onze zin krijgen als we met goede argumenten kwamen. En als hij een keer niet onze zin deed, legde hij uit waarom. Mijn ouders hebben onze neiging op onderzoek te gaan op geen enkele manier ontmoedigt. Als andere kinderen zeiden dat ze buiten gingen spelen was dat twee straten verderop. Maar wij kwamen ’s avonds regelmatig aan tafel met verhalen over het strand. Dat was wel een fietstocht van 28 kilometer heen en 28 kilometer terug! Een pittig fietstochtje voor kinderen van acht jaar! (Ja, op die leeftijd deden we het al.) Mijn ouders vonden dat heel gewoon, en lieten ons in geestelijk opzicht net zo vrij. Misschien namen mijn ouders hiermee een risico. Maar door hun opvoeding hebben wij kinderen geleerd alles zelf uit te zoeken. Als ik nu een tiener was geweest, zou ik christelijke websites hebben gevolgd. (Bijvoorbeeld de sites van Weet-magazine en Logos Instituut) Maar ik zou ook een ‘Bright’ zijn geworden. ‘Een Bright Jezusfan.’ Het schijnt dat ik als kind uitzonderlijk sterk mijn eigen weg ging. Ik moest wel, omdat ik geen vrienden had. Maar het hielp wel dat mijn ouders mij hebben geleerd om echt na te denken. Wanneer ik met kinderen praat, geef ik ze de volgende tips:

1. Als iedereen over een bepaald onderwerp praat, wil je mee kunnen praten. Zoek dan wat extra informatie op internet of in een boek. Want goede informatie helpt geweldig bij het vormen van een mening. Besef wel dat informatie nooit helemaal objectief is. Google schijnt erg atheïstisch getint te zijn. En Wikipedia ook. Voor een christelijke visie kun een mailtje sturen aan het christelijk-wetenschappelijke tijdschrift Weet-magazine en de redactie wat vragen stellen. Dit is het mailadres: redactie@weet-magazine.nl. De redactie denkt kritisch en Bijbels, precies volgens de slogan van het Bryancollege. Ze geloven in de eerste elf hoofdstukken van Genesis. Die nemen ze letterlijk. Hun visie en de visie van Google of Wikipedia geven je samen ‘het complete plaatje’. Per onderwerp kun je vaststellen wiens verhaal het meest geloofwaardig is. Je zou ook een verstandige volwassene zijn mening kunnen vragen. Goed onthouden: volwassenen hebben niet automatisch gelijk. Maar ze hebben wel wat levenservaring. Verzamel zoveel mogelijk informatie over een bepaalde kwestie. Leg daarna de

boeken en uitprintjes met informatie open op tafel. Leg er ook een kopietje bij van deze Bijbelteksten: Jacobus 1 vers 5 en Mattheüs 7 vers 7 en 8. Want daar belooft de Heer ons hulp en wijsheid. Vertel Hem dat je die twee dingen hard nodig bent. Je kunt stukken informatie hardop voorlezen aan God, en vertellen waar je over piekert. Misschien krijg je direct inzicht. Maar het is ook mogelijk dat de Heer je later dat inzicht geeft. Dan krijg je over een paar dagen of weken een stuk informatie dat jou verder helpt.

2. Op youtube.com staan tekenfilmmpjes van Job en zijn pa en de EO-kinderkrant. Die vertellen je hoe je om kunt gaan met allerlei problemen. Als je Nederlandstalig bent, heb je er veel aan.

3. Zeg regelmatig tegen jezelf: ‘Deskundige volwassenen kunnen zich ook vergissen.’ Zeg dit vooral wanneer iemand je heeft overrompeld. Of als je erg vlug onder de indruk bent.

4. Op je rustige plek denk je er over na of een nieuw feit past in jouw huidige visie. Als je het niet kunt combineren, aanvaard het feit dan gewoon naast je persoonlijke visie. Misschien komt er later extra informatie zodat je het mysterieuze feit wel kunt plaatsen. Soms vind je een aantal nieuwe feiten zo belangrijk, dat je het weinige bruikbare van je oude idee combineert met al het nieuwe. Maar onthoud: het is mogelijk dat je later ontdekt dat je oude mening de correctie visie was. Het is niet erg om dan terug te keren tot je oude opvatting. Misschien zijn er dan wel een paar nieuwe details bij gekomen.

5. Denk een paar weken later nog een keer na over alles. Want misschien was je de eerste keer te bang, te boos, te verward of te verdrietig om goed te kunnen denken. Trek hierna je conclusie.

6. Probeer op een rustige plek je mening op te schrijven en zeg het daarna hardop. Na wat oefening vind je de juiste vorm waarin je jouw mening kunt geven. Dat geeft je zelfvertrouwen.

Wat vindt u van deze tips, meneer? Bedenk wel dat jonge mensen hierdoor minder gevoelig worden voor welke indoctrinatie dan ook. Dus beïnvloedt u ze ook niet zo snel.

Groetjes, Tiny

Hoofdstuk 11 De leemte en de oplossing

God is voor ons een toevlucht en Hij is onze krachtbron, Hij is een geweldige hulp in benauwde situaties. Daarom zullen wij niet vrezen, al verplaatste zich de aarde, al wankelden de bergen in het hart van de zee. (Psalm 46: 2 en 3)

Toen ik begon te schrijven aan ‘Sceptisch geloven’, was ik vergeten waarom ik lang geleden mijn geloof verloor. Maar ik heb een dagboeknotitie gevonden, en nu kan ik je meer vertellen. Vroeger maakten mijn hersenen waarschijnlijk teveel van een stofje aan, dat het effect van een drug had. Want mijn zintuigen reageerden extra sterk op alles. Hierdoor kon ik in een soort trance gaan, wat ik mijn droomwereld noemde. En dan koos ik opzettelijk muziek die het versterkte. Wat er gaande was kun je neurologisch en psychologisch verklaren. Maar kennelijk haakte de duivel er op in, want op het hoogtepunt (of dieptepunt) ging ik tekeer tegen God. Het was een serieuze verslaving, want ik was het nodig om er de hele dag mee bezig te zijn. God heeft me een paar maal duidelijk gezegd dat ik ermee moest breken. De laatste waarschuwing was wel heel bijzonder. Die zondagmorgen had ik sterk het gevoel naar een Pinkstergemeente te moeten gaan. Aan het begin van de kerkdienst stond een van de kerkgangers op, en zei nerveus: ‘Vanmorgen heb ik een visioen gehad. Het was een boodschap van God voor iemand hier in de kerk.’ Het was een duidelijke waarschuwing aan mij persoonlijk gericht, want de man omschreef een bijzonderheid van het huis waar ik woonde. Die speciale aandacht van God vond ik heel fijn. Daarom deed ik een halfslachtige poging om af te kicken. Maar al binnen enkele dagen viel ik weer terug. Na ettelijke waarschuwingen vond God het tijd voor een harde maatregel. Hij trok zich helemaal terug uit mijn leven. (Psalm 107 vers 10 tot en met 16) Je kunt in hoofdstuk 2 wel lezen hoe radeloos ik was, en hoe God na vijf jaar ingreep. Toen ik weer in Gods bestaan geloofde, had ik een nachtmerrie. Ik droomde dat ik ter dood was veroordeeld. De elektrische stoel stond al voor me klaar. En ik riep wanhopig: ‘Is er dan niemand die mij kan redden?’ Op dat moment werd ik wakker, maar dat was geen opluchting. Want ik beseftte heel nadrukkelijk dat ik een verloren zondaar was. Brandhout voor de hel. Ik zag een wit kaartje op mijn nachtkastje. Dat lag er al weken te wachten om gelezen te worden. Ik pakte het kaartje, en las het hardop voor: ‘Wie zal Gods kinderen veroordelen? God is het die

rechtvaardigt.’ (Romeinen 8 vers 33) Na een tijdje drong het tot me door wat ik daar las. En toen huilde ik van opluchting. Feitelijk stond ik weer op het punt van vijf jaar eerder. Ik moest stoppen met mijn verslaving. De Heilige Geest liet me wel zien wat ik moest doen. Alle muziek die ik had misbruikt voor mijn trance moest ik weg doen. En ook liefdesliedjes met een zondige moraal moesten weg. Zelfs al waren ze nog zo mooi en melodieus.

Mijn ijzeren ledikant had een vlijmscherpe poot, die al eens een vierkant lapje had gesneden uit de vloerbedekking. Ik wist het niet, maar die scherpe beddenpoot stond op het zachte snoertje van mijn schemerlamp. Drie maanden lang was ik in levensgevaar, terwijl ik dagelijks bezig was met de selectie van welke muziek ik nog mocht houden. Feitelijk zijn we elke dag in levengevaar, maar toen was het gevaar wel erg heftig aanwezig. Toen ik klaar was met het zuiveren van mijn muziekbezit, had ik ongeveer dertig lege cassettebandjes en slechts twee volle. Op de rand van mijn bed zei ik verdrietig: ‘Heer, u vindt vast dat ik me moet schamen dat ik het niet eerder heb gedaan, maar voor mij was het een groot offer.’ Ik liet een pen vallen, en toen ik het opraapte zag ik vol ontzetting dat de scherpe beddenpoot op dat zachte snoertje stond. Snel rukte ik de stekker uit het stopcontact. Je begrijpt dat ik erg van streek was. Voor wat gemoedsrust pakte ik mijn twee Bijbels dagboekjes. Dat zijn boekjes met een Bijbelteksten een uitleg voor elke dag. Dit waren de teksten voor die dag:

‘Het is de goedheid van God dat wij niet omgekomen zijn. Gods goedheid is elke dag weer nieuw.’ (Klaaglied 3 vers 22)

‘Als God ons had willen doden, had Hij ons offer niet aangenomen.’ (Richteren 13 vers 23)

God liet op bijzondere wijze weten dat Hij er was. Dit is de meest intense ervaring die ik ooit met God heb gehad. Maar als je gelovigen

Zij die graag volhouden dat ik “toevallig” twee toepasselijke teksten kreeg, mogen even uitrekenen hoe onwaarschijnlijk klein die kans was. Er zijn zo’n 2000 Bijbelteksten waarover je een overdenking kunt schrijven. Er zijn 365 dagen in een jaar. Er waren destijds wel 20 bruikbare Bijbels dagboekjes te koop. De kans dat je één van die teksten in een dagboekje tegenkomt is een kans van 1 op 2000 teksten x 365 dagen x 20 dagboekjes = 14.600.000. Hierbij ga ik uit van de gedachte dat je alle 20 in huis hebt. Maar als je slechts 1 boekje hebt, moet je die 14.600.000 ook nog met 20 vermenigvuldigen. Zo klein was de kans dat ik toevallig op het juiste moment die specifieke tekst te lezen kreeg. Maar er waren twee toepasselijke teksten. Hoe mogelijk is zoiets op basis van zuiver toeval? Dan moet je de uitkomst van dat laatste sommetje met hetzelfde aantal vermenigvuldigen.

kent – of zelf gelovig bent - dan weet je allang dat God een echte persoon is. God kwijtraken in je leven is erger dan het verliezen van een dierbare. Het is alsof de zon, de maan en de sterren zijn gedoofd. En alsof de grond onder je voeten verdwijnt. Of misschien is het volgende drama ook wel een voorbeeld van hoe het voelt.

In het televisieprogramma Catfish zag je dat bepaalde mensen erop kicken om op internet een niet-bestaande persoon te verzinnen, zelfs met een gecreëerde foto. Daarmee bezoeken ze allerlei websites en ze zorgen dat er mensen verliefd worden op deze verzonnen figuur. Er ontstaan zelfs serieuze relaties. Als het bedrog bekend wordt, is dat een drama. De slachtoffers komen in een staat van totale ontreddeering. Want de vriend of vriendin van wie ze zoveel hielden heeft nooit bestaan. En de mooie ervaringen waren slechts een illusie. Ze voelen een hartverscheurend verdriet als om een gestorven dierbare, en weten dat ze niet mogen huilen omdat ze eigenlijk niemand hebben verloren. Dat bizarre rouwproces had ik ook toen ik meende te ontdekken dat God niet bestond. Wil je weten waarom ik mijn lijdensweg geheim hield? Nou, als je uit de kast komt als atheïst is er een kans dat je wordt gedumt door familie en vrienden. Als ze echt van je houden word je niet verstoten. Maar dan is iedereen zo ongerust over je zielenheil, dat er nooit meer wordt gelachen samen. Familieden en vrienden huilen van zorg om je zielenheil en proberen je 'terug te halen'. Ze zijn nog springlevend, maar eigenlijk is het alsof je ze allemaal tegelijk bent verloren. Je hele wereld is dus vergaan. In het ergste geval gaat er niemand nog met je om. En meedoen met sociale dorpsactiviteiten is niet leuk als je wordt genegeerd. Als je door omstandigheden niet kunt verhuizen naar een andere omgeving, wordt je huis een isoleercel.

Professor Dawkins beweert dat je God 'gewoon even kunt vervangen' door wetenschap, omgang met aardige mensen en leuke activiteiten. Dit bewijst wel dat hij niet nadenkt voor hij een uitspraak doet. Dawkins leidt als miljonair een luxueus bestaan. Hij kan alles kopen wat hij nodig heeft en woont in een mooi huis. En als hij wil verhuizen kan dat. Verder is hij in de gelegenheid om alles te doen wat hij heerlijk vind. Hij kan studeren, les geven en bezig zijn met wetenschappelijk onderzoek. Vanuit deze gerieflijke omstandigheden zegt hij opgewekt dat we God kunnen vervangen door wetenschap, omgang met andere mensen en leuke activiteiten. Is het nooit bij hem

opgekomen dat anderen het minder goed hebben getroffen dan hij? In veel Nederlandse steden kan iedereen gratis in de Bibliotheek zitten lezen. En in sommige bibliotheken kun je gratis internetten. Maar die mogelijkheid is er niet in elk dorp. In veel landen zijn zelfs helemaal geen openbare bibliotheken. Verder krijgt ook niet iedereen de kans om bezig te zijn met wetenschappelijk onderzoek. Arme mensen hebben vaak niet eens geld voor de dagelijkse boodschappen, dus is er zeker geen geld voor leuke activiteiten. Ik ben niet arm, want ik kan nog eten kopen. Maar een bezoek aan bioscoop, musea, dierentuinen en pretparken is een onbetaalbare luxe. Vakanties of een spelletje golf op de golfbaan zijn helemaal onvoorstelbaar. Veel mensen komen door armoede nooit verder van huis dan ze kunnen fietsen. Als hun fiets kapot is moeten ze zelfs lopen. Televisie en internet hebben ze ook niet. Had Dawkins onder zulke omstandigheden gelukkig kunnen zijn? Was hij ook nog gelukkig als hij moest leven zonder wetenschap en zonder vrienden? Had hij gelukkig kunnen zijn als hij wegens geldgebrek niet kon verhuizen en als atheïst in een christelijke omgeving moest blijven wonen? Zou hij hebben genoten van het totale isolement, wanneer al zijn vrienden en familieleden hem hadden gedumpt en niemand met hem omging? Misschien had *hij* het emotioneel aangekund, wie weet. Dan is hij uniek, want de meeste mensen zouden onder die omstandigheden erg ongelukkig zijn. Verder heeft Dawkins nooit een persoonlijke relatie met God gehad. Dat blijkt wel uit zijn naïeve veronderstelling dat je God kunt vervangen door wat dan ook.

(41^e brief) Hallo meneer Dawkins.

In 1975 kreeg ik als dertienjarige een 89-jarige vriendin, die ik Oma noemde. Oma had een traumatisch verleden, leed aan chronische kwalen, en werd verwaarloost door haar familie. Door haar stugge en wantrouwige aard waren er maar twee mensen die met haar omgingen: ik en haar buurvrouw. Kortom: Oma was erg ongelukkig. Maar wanneer ik op bezoek kwam reageerde ze altijd blij. Oma vertelde elke week exact dezelfde verhalen over vroeger. Dat was niet erg, want ik luisterde er graag naar. Gelukkig begreep ze wel dat ik niet elke week origineel kon zijn in mijn reacties. Haar verhalen en mijn vaste reacties erop waren een vertrouwd ritueel, dat we niet wilden missen. De taak die ik mijzelf elke stelde was niet simpel: ik wou Oma laten glimlachen. Ik vertelde vrolijk over de kinderboerderij en

de banketbakker waar ik weleens mocht helpen. Oma had een kamer vol antieke familiestukken die samen zeker 100.000 gulden waard waren. (Ongeveer 50.000 euro) Maar haar kostbaarste schat was nog geen twee cent waard. Ze liet het elke week weer zien: een stukje papier dat van een krant was afgescheurd. Daar had haar man iets op geschreven: 'Lievie, 'k ben effe naar Amsterdam'. Ze bewaarde het al 50 jaar, want het was een tastbare herinnering aan de liefde van haar man. Zijn liefde betekende extra veel voor haar omdat ze een ellendige jeugd vol afwijzing, uitbuiting en mishandeling achter de rug had. Na een miskraam was ze nooit meer zwanger geworden. Dus ze had geen kinderen. Bovendien legde ze niet makkelijk contact. Haar man was de enige echt liefdevolle relatie die ze als jonge vrouw ooit had gehad. Dus toen hij vrij jong stierf was ze eenzamer dan ooit tevoren. Gelukkig kon ze in haar onderhoud voorzien door de verkoop van eieren, verse melk, boter en kaas. Ook had ze een moestuin. Toen kreeg ze iets ergs waarvoor ze geopereerd moest worden. Maar ze had geen geld voor die operatie. Ze vroeg zich bezorgd af wat zij nu moest verkopen. Haar koe? Dat kon niet, want dan had ze geen verse melk voor het maken van kaas en boter. En de kippetjes dan? Die waren nodig voor de eieren. En het tuingereedschap was ze nodig voor de moestuin. Haar boerderij verkopen kon ook niet. Want waar moest ze van leven als de operatie was betaald? Kortom: ze ging vol zorgen de operatiezaal in. Tijdens de operatie had ze een bijna-dood-ervaring. Ze was opeens in een witte stad met gouden straten. Dat moest de Hemel wel zijn! Ook hoorde ze een ongelofelijk mooie muziek. 'Zo mooi kan een aards orkest niet spelen.' heft ze me vaak verzekerd. Tenslotte zag ze de Here Jezus! Midden op de gouden straat. Hij opende Zijn armen en zei: 'Ik houd ook van jou, Annie!' Oma zei vaak tegen me dat Hij er precies zo uitzag als je weleens op Bijbelse afbeeldingen ziet. Uiteraard heb ik altijd gedacht wat u ook zult denken: het was gewoon een mooie droom. En wat die muziek betreft: ik geloof dat haar hersenen op basis van alle haar bekende muziek een mooie melodie componeerden. Maar toen ze wakker werd, gebeurde er iets in de echte wereld dat wel prachtig aansloot op die droom. Oma kreeg de nota, en daarop stond in grote, duidelijke letters: 'Nota voldaan!' Dat was even verrassend als ontroerend. Maar daarna kwam het mooiste deel van haar verhaal: 'De dominee zei tegen mij: zuster, u bent een bevoorrechte, een uitverkorene. Want u hebt even in Hemel mogen kijken! Verder praatte de Heer niet alleen over liefde, maar deed ook iets aan uw probleem. Want Hij heeft de nota betaald!' Die droom, de

betaalde nota en die opmerking van haar dominee behoorden tot de schaarse lichtpuntjes in Oma's ellendige bestaan. Want haar leven was een aaneenschakeling van sociale afwijzing en lichamelijk lijden geweest. Daarom zei ik nooit mijn mening over haar prachtige ervaring. Want waarom zou je zo'n ongelukkige vrouw beroven van een mooie, troostrijke gedachte? Nu ze bij de Heer is kan ik mijn analyse wel geven. Volgens mij gaf God haar "gewoon" een mooie droom. Ook zorgde Hij dat het operatieteam haar gratis wilde helpen. God wist dat Oma de rest van haar leven getroost zou worden door die droom en de mysterieus betaalde nota. Dus was het een goed idee om haar die ervaring te geven. Ook zorgde God dat de dominee iets bijzonders zei. Want deze stugge, sombere vrouw was iets nodig dat haar uit kon tillen boven haar grauwe bestaan. Dat ging echt niet lukken met een nuchtere visie op haar droom en die betaalde nota. Anderzijds: het zou heel goed kunnen dat God haar echt de Hemel had laten zien, maar dan wel op een manier die zij kon verwerken. Want de Hemel was de spil van Oma's aardse leven. Ze verheugde zich elke dag op de hereniging met haar man en de ontmoeting met de Here Jezus. Helaas bleef ze maar voortleven. Vaak vroeg ze verdrietig: 'Waarom laat de Heer me nou zo lang wachten? Als ik aan haar kamer in het bejaardenhuis denk, zie ik in mijn verbeelding naast haar stoel een grote koffer staan. Terwijl ze bij mijn weten geen echte koffer had, en zeker niet zo'n grote. Ik heb me lange tijd afgevraagd waarom ik "in mijn herinnering" die koffer naast haar zie staan. En nu weet ik het! Zij zat jarenlang te wachten op de Hemel, zoals een treinreiziger die niet weet wanneer de trein komt. Oma is niet doodgegaan. Ze is eindelijk afgereisd! Wie zou ze als eerste omhelzen in de Hemel: de Here Jezus of toch haar man? Ik denk dat haar man het wint. Direct daarna is de Heer aan de beurt. Ach, die Oma Annie. Al ben ik niet echt haar kleindochter, ik denk wel met liefde aan haar terug.

Meneer Dawkins, het heerlijke uitzicht op de Hemel verzachtte Oma's lijdensweg. Wat zou u hebben gedaan als u Oma had gekend? Zou u spijkerhard hebben gezegd dat er na haar leven vol verdriet geen eeuwig happy end kwam? Moest Oma dus uw visie op de waarheid horen, zelfs al zou ze daardoor radeloos van verdriet zijn gestorven? Of zou u haar in zalige onwetendheid hebben gelaten? Ik heb nog een vraag voor u en de atheïsten onder mijn lezers. Eerlijk antwoorden hoor! Stel, een atheïstische vriend ligt op sterven en roept op eens doodsbang dat hij een verloren ziel is. En hij vraagt dringend om een

christen die hem kan helpen. Zou u dan bereid zijn om er een dominee of pastoor bij te halen? Mag uw vriend ontspannen sterven of legt u hem even hard als egoïstisch uw eigen voorkeur op? Ik bedoel: geeft u hem een prettig sterfbed of laat u hem in zijn laatste uur door een hel van angst gaan? Het zou buitengewoon wreed zijn als u uw vriend op zo'n verschrikkelijke manier liet sterven. Nu stel ik een vergelijkbare vraag aan mijzelf. Wat zou ik doen als een gelovige vriend op zijn sterfbed zegt dat hij niet meer in God gelooft? Mijn situatie zou dan heel wat heftiger zijn dan uw situatie. Want ik zou radeloos denken: 'Nu gaat hij toch nog voor eeuwig verloren! Mijn dierbare zal voor eeuwig branden in de hel!' Het zou ontstellend veel zelfbeheersing vergen, maar ik zou hem niets opdringen. Natuurlijk vraag ik wel waarom hij zo is verandert. Maar als hij bij zijn standpunt blijft, respecteer ik zijn besluit. Ondanks mijn wanhopige zorg om zijn ziel. Dan vraag ik of ik nog iets voor hem kan doen. Wil hij iets eten of drinken? Moet ik muziek opzetten? Meneer, we kunnen heel secuur zijn in een overtuiging: religieus of atheïstisch. Maar we moeten het wel humaan in praktijk brengen. Soms zet je vanwege de menselijke maat je eigen principiële overtuiging opzij. Hoe moeilijk dat ook kan zijn. Een atheïste vertelde dat haar moeder van 85 veel troost en geluk vond in haar relatie met God. Maar die oude dame was op het sterfbed niet helemaal zichzelf. Ze geloofde opeens niet meer in het hiernamaals. Dat zei ze. Haar dochter maakte geen misbruik van moeders verwarring. Omdat de stervende geen dominee wilde, las haar dochter een mooie psalm voor uit de Bijbel. Ook sprak ze namens haar moeder een gebed uit. Daar had ze goed aangedaan, want haar moeder stierf met een glimlach op haar gezicht.

Groetjes, Tiny

De vier centrale functies van religie

Professor Dawkins zegt: 'De religie heeft door de eeuwen heen vier belangrijke functies in het leven van de mens gehad: verklaring, aansporing, troost en inspiratie.' Dat klopt! De Bijbel verklaart hoe het komt dat we steeds falen als we het goede willen doen. Ook verklaart God het lijden dat we kennen in ons bestaan. Ook leert Hij ons hoe we onze zwakheden kunnen overwinnen. **Bijbelteksten a)** Verder troost de Here God ons als alles tegenzit. Dit is de cocktail van verklaring, aansporing, troost en inspiratie die ons dagelijkse leven leefbaar

Bijbelteksten a) Genesis 4 vers 6 en 7/ Mattheüs 7 vers 7 en 8 / Jacobus 1 vers 5

maakt. Volgens Dawkins worden die functies volledig overgenomen door de wetenschap. Oh ja? Dat verbaast me. Dawkins beweert dat hij de wetenschappelijke *verklaring* al heeft besproken in hoofdstuk vier. Oh ja, hij vertelde hoe de kosmos ontstond, en de eerste levende cel. Maar dat zijn niet de belangrijkste vragen over ons bestaan waar we mee tobben. Wij willen een verklaring voor het feit dat de ene mens nauwelijks leed kent en de andere mens ontzettend veel ellende moet verwerken. Daarover schreef Dawkins met geen woord! Verder schrijft hij: ‘Met aansporing bedoel ik morele instructies over hoe we ons moeten gedragen en dat kwam in de hoofdstukken 6 en 7 aan bod.’ Oh ja? Eerst deprimeerde hij ons met het idee dat we geprogrammeerde robots zijn, volledig overgeleverd aan onze DNA, instincten en eventuele opvoeding. Mensen zouden volgens zijn filosofie niet in staat zijn om te kunnen kiezen voor goed gedrag. En toen kwam hij met een rij regels waar men zich aan hoort te houden. Waarom eigenlijk? Hij zegt toch dat we geen keuzes kunnen maken? Trouwens, zelf overtreed hij zeven van die tien regels. Verder schrijft Dawkins: ‘Over troost en inspiratie heb ik het niet gehad, maar die komen in dit hoofdstuk kort ter sprake.’ (*voetnoot 134*) Let op: hij heeft het hier over de allerbelangrijkste aspecten van het geloof die ons helpen het dagelijkse leven aan te kunnen. En juist deze aspecten komen slechts ‘kort ter sprake’!

Voor veel mensen wordt hun leven pas echt een bittere survival wanneer je ze berooft van hun relatie met God. Maar Dawkins is er tegen dat je troost en kracht vindt in je geloof. Waarom? Omdat hij heeft besloten dat het geloof een placebo moet zijn. (*Voetnoot 135*) Welke alternatieven stelt Dawkins voor? Nou, alles wat de wetenschap te bieden heeft. Namelijk doodgaan, erg ongelukkig zijn of je suf laten spuiten zodat je als een plantje weg ligt te teren. Dit zijn nou de ‘alternatieven’ die Dawkins te bieden heeft in ruil voor onze relatie met God. Hij berooft de mensen van het leven brengende Brood en geeft er stenen voor terug. En dan de inspiratie. God geeft ons de inzichten die we nodig zijn! Ongeveer 43 jaar geleden heb ik bij officiële hulpinstanties hulp gevraagd, en 15 jaar later nog eens, maar men liet me op een vreselijke manier in de steek. Toen heb ik

Voetnoot 134) Zie de eerste pagina’s van hoofdstuk 10 in **Gam en Tgd**

Voetnoot 135) Als je hoofdstuk 10 van *The god delusion*/God als misvatting leest kom je het vanzelf tegen. Ik neem geen genoegen met luiheid als je me perse wil kritiseren, dus zul je het hele hoofdstuk moeten lezen.

met Gods hulp zelf allerlei oplossingen en therapieën bedacht om mijn fobieën, hallucinaties en dwangneuroses onder controle te krijgen en zelfs te overwinnen. Terwijl ik nooit iets had gehoord over gangbare methoden, bleek ik ze - met Gods hulp - zelf te hebben ontdekt.

De dokter zei tegen de patiënt: 'U moet hiermee leren leven'. De patiënt antwoordde: 'Maar ik weet niet hoe ik dat moet doen'. Waarop de dokter zei: 'Daar moet u óók mee leren leven. (T.N)

Het echte antwoord komt uit de Hemel

Als je het moeilijk hebt komen gelovigen met standaardopmerkingen waar je niets aan hebt. Sommige mensen zijn net zulke types als de vrienden van Job. Die maken je ellende extra groot door hun harde eisen en oordelen. Iemand die eerlijk toegaf geen antwoord te weten wees me op een mooie Bijbeltekst. Zodra ik thuis kwam zocht ik die tekst op in de bijbel, maar ik werd er niet echt blij van:

‘Wij weten nu dat God alle dingen doet medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben, die volgens Zijn voornemen geroepen zijn.’ (Romeinen 8:28) ‘

Dit is een mooie tekst.’ zei ik tegen de Heer. ‘Maar ik kan het niet zien hoor, het voordelige nut van al mijn ellende. Ik weet het: er ligt een vloek op de aarde en iedereen krijgt daar een deel van. Maar ik vind dat ik wel erg veel narigheid op mijn bordje krijg.’ Het antwoord op mijn gebed kwam niet tijdens een vrome meditatie. Het kwam op een heel nuchter moment. Ik stond diep gebogen - met een rood hoofd van inspanning – en probeerde het inwendige van de wasmachine te controleren op achtergebleven zwarte sokken. Juist op dat moment gaf God antwoord. Het leek wel alsof iemand wees op elke nare ervaring, en dan vertelde welke specifieke vaardigheid ik daardoor heb geleerd. Door mijn persoonlijke lijdensweg kan ik anderen beter helpen. En ik heb daardoor ook meer begrip voor soorten leed die ik gelukkig niet uit eigen ervaring ken. Kortom: ik zou totaal ongeschikt zijn geweest voor mijn roeping als mijn leven een stuk aangener was verlopen! ‘Maar Heer’ mopperde ik nog in een allerlaatste verzet. ‘Ik hoef toch niet alle soorten ellende te ervaren om begrip te kunnen tonen?’ Eerlijk gezegd voel ik nog steeds een mix van verdriet, rebellie en machteloosheid over dat antwoord dat God mij gaf. Want ik had zo graag een ander leven gewild. Maar had ik het willen missen dat ik

medemensen kan helpen? Nee, echt niet. Het antwoord dat God me gaf is een verklaring voor mijn persoonlijke narigheid. Die verklaring bevat ook automatisch de aansporing om de kennis te verzamelen die me in staat stelt mijn medemensen beter te kunnen helpen. Het is ook een troost dat ik niet voor niets lijd. Deze verklaring, aansporing en troost geven mij ook nog de inspiratie die ik nodig ben. In theorie had een wijze atheïst misschien dezelfde dingen kunnen zeggen die God tegen me zei. Maar het hele punt is dat niemand op het idee kwam om mij die visie te geven. Ook niemand van de kerk. Dus gaf God heel persoonlijk antwoord.

Men zegt soms: ‘Een nuchter mens met een gezond boerenverstand en gevoel voor humor redt het ook wel zonder die relatie met God.’ Maar dat gaat alleen op voor de mensen bij wie het leven redelijk goed verloopt. Helaas: wanneer mensen verschrikkelijk lijden zijn ze niet altijd nuchter en reageren ze ook niet altijd geduldig of dankbaar. Zo verlies je de vrienden die je zo nodig bent. Zelfs als je als zieke wel goed reageert, verdwijnen er toch veel vrienden uit je leven. Omdat ze er niet tegen kunnen om jou als een zieke te zien. Soms kom je zelfs helemaal alleen te staan. De gelovige kan in die crisis nog wat troost zoeken bij God. Misschien is hij erg boos op God, of huilt hij uit bij de Heer. Maar als gelovige ben je niet alleen. Toen ik die laatste zin neerschreef moest ik ervan zuchten. Oké, je voelt je soms heel erg in de steek gelaten door de Heer. Dat gevoel is soms zo sterk, dat je twijfelt aan Zijn bestaan. Of je denkt dat God degene is die jou al die ellende aandoet. Jeremia kende dat gevoel ook. (Klaagliederen 3 vers 10 tot en met 21.) Jeremia zag God zelfs als een roofdier die hem beloerde. Maar opeens riep hij: ‘Het is de goedheid van de Heer dat wij niet omgekomen zijn. Gods goedheid is elke dag weer nieuw!’ (Klaaglied 3 vers 22 en 23)

Troostrijke verklaring

Soms is wetenschappelijk inzicht wel een grote troost. Ik heb een vrouw gekend die je de ultiem toegewijde moeder kon noemen. Ze leefde voor haar gezin. Juist deze lieve vrouw liep vanaf haar dertigste met een verschrikkelijk geheim rond. Ze stond als moeder eens met haar kind bij een ravijn, en voelde toen de afschuwelijke neiging om haar schatje erin te gooien! Gelukkig gebeurde er niets, maar de herinnering aan die neiging heeft haar ongeveer 40 jaar lang op een verschrikkelijke manier gekweld. Ik legde haar uit wat er aan de hand

was. ‘Als u daar had gestaan met een koffertje vol antieke juwelen van uw moeder, had u de neiging gevoeld dat koffertje in het ravijn te gooien. En als u niks bij u had gehad, was u geneigd geweest zelf te springen.’ Ze antwoordde verbaasd ‘ja’, en ik vervolgde: ‘U dacht er aan hoe verschrikkelijk het zou zijn als uw kind erin viel, en door een soort kortsluiting in uw hoofd was u geneigd precies datgene te veroorzaken waar u zo bang voor was! Veel mensen hebben zoiets als ze op het stationsperron staan en er komt een trein voorbijrazen. Kort voor de trein passeert doen die mensen een aantal stappen achteruit, terwijl ze al ver genoeg van het spoor zijn. Op een smal stationsperron gaan sommigen zelfs achter een reclamebord staan! Waarom doen mensen dat? Nou, ze denken eraan hoe erg het zou zijn om voor de trein te belanden, en voelen dan de neiging te springen. Terwijl ze niet eens levensmoe zijn! Zoiets gebeurde er ook toen u met uw kind bij dat ravijn stond. U besepte hoe erg u het zou vinden en kreeg toen een soort kortsluiting in uw hoofd. Toen was u geneigd te doen wat u niet wilde.’ Die zuster had altijd gedacht aan duivelse bezetenheid, en ze ervoer die psychologische verklaring als een verlossing.

Inspiratie

Er zijn ook situaties waarin de wetenschap niets voor je kan doen, maar God wel. Op een dag zag ik een jonge Turkse moeder achter een prachtige babywagen lopen. Ik voelde dat ik de straat over moest steken en zomaar met die moeder moest gaan praten. Dat deed ik. Toen ik vroeg of ik even naar de kleine mocht kijken zei de moeder wel ‘Ja’, maar keek erg ongelukkig. Toen ik in de wagen keek, begreep ik het. Zo’n ernstig geval van het Downsyndroom had ik nog nooit gezien. Het arme kind had niet alleen een extreem Downgezichtje, maar ook een enorme tong, veel te groot voor haar mondje, die over haar kin hing. Zou men die tong operatief kunnen verkleinen? Want met die grote tong kreeg het kind een vreselijk droge mond en zou ze niet kunnen praten. Die jonge moeder had vast ettelijke malen in haar milieu te horen gekregen dat dit kindje een straf van Allah was. Dat kwam dan bovenop haar verdriet dat ze geen gewoon kindje had. Ik dacht vol stres: ‘Heer, wat moet ik nou zeggen als ik overeind kom?’ Opeens zag ik de prachtige oogwimpers van het kind. Erg lang, dicht en licht gekruld. Toen ik overeind kwam praatte ik enthousiast over die oogwimpers. De jonge moeder keek ongelovig in haar wagen. Was er toch nog iets mooi aan haar kindje? Zij zag de wimpers ook en

ze werd besprongen door allerlei heftige emoties. ‘Dank u wel’ riep ze uit met een snik, en ze vluchtte praktisch met haar kind. Want ze moest even alleen zijn om dit te kunnen verwerken. Altijd als ik aan die jonge moeder denk, springen de tranen in mijn ogen. En dan bid ik voor haar en haar dochter: ‘Heer, zorg alstublieft dat ze altijd iets moois kan zien in haar kleine meisje!’

Inspiratie en troost

Een broeder van de kerk heeft me ooit een goed advies gegeven. 15 jaar later besepte ik dat het advies van die broeder een goede leefstijl was geworden. Ik belde hem op om erover te vertellen. Maar zijn reactie was nogal somber: ‘Dan heb ik tenminste nog iets goed gedaan.’ Zijn reactie verbaasde me. Hij was actief in de kerk en zijn woonwijk. Ook was hij volgens zijn vrouw een lieve echtgenoot, vader en opa. Toen ik daarop wees, zei hij dat hij alleen maar zijn plicht had gedaan. Zulke mensen, daar word ik toch zo moe van. Ze doen geweldige dingen en dan is het ‘alleen maar hun plicht.’ Opeens was het net alsof de Heer zei: ‘Vertel hem een verhaal’. ‘Wat voor verhaal dan?’ dacht ik. Het antwoord was: ‘Maakt niet uit, begin maar.’ Toen ik begon had zelf geen idee welke kant het verhaal op zou gaan. ‘Broeder, er was eens een man van honderd jaar die hetzelfde dacht als u. Omdat hij wist dat hij niet lang meer te leven had ging hij nog één keer naar zijn geboortedorp. Aan de rand van het dorp stond een enorme eik. De man zei: ‘Nou, daaraan kun je zien hoe lang ik weg ben geweest. Ik ken die boom niet eens.’ De oude man ging op het bankje onder de boom zitten. Er kwam een jongen naast hem zitten. En hij vertelde enthousiast hoe belangrijk die boom was. Alle verliefde stelletjes zaten wel eens op dit bankje. Er werden ook bruiloften onder de boom gehouden, omdat de boom getuige was geweest van de groeiende liefde. Veel oude mensen zaten er voor een praatje en kinderen raapten eikels om er iets van te maken. De jongen besloot met: ‘Volgens mijn oma heeft de planter van deze eik het dorp een ziel gegeven. En de eik is al honderd jaar oud.’ De oude man leek wel wakker te schrikken uit een droom. ‘Honderd? Zei je honderd jaar?’ Hij stond op en keek naar die enorm dikke takken. takken boven hem. ‘Nee jongen,’ zei hij tenslotte. ‘Deze boom is hooguit 94. Want toen ik als kleine jongen met mijn ouders het dorp verliet, heb ik hier een eikel in de grond gestopt.’ Toen mijn verhaal uit was, viel er even een stilte. ‘Broeder,’ zei ik tenslotte, ‘uw goede raad was het eikeltje dat u in mijn leven pootte en het werd een mooie boom. Ik bedoel: ik kan door uw goede raad het leven aan. Door uw werk als

ouderling hebt u in de loop der jaren een massa eikeltjes gepoot. Misschien is dat nu een heel bos. Maar dat hoort u pas in de Hemel.’ Die broeder was erg blij met deze bemoediging.

Inspirerende peptalk

Op een dag zwom ik in het diepe deel van het zwembad. Wel vlak langs de kant, maar ik verkrampte van angst, en ging half verdrinkend vooruit. Een meisje met het Downsyndroom kon mijn ellende niet langer aanzien. Ze boog zich over de rand en riep: ‘Volhouden hoor! Je kunt het best!’ Als ik nu – ruim dertig jaar later – iets moeilijks doe en de moed verlies, hoor ik dat meisje weer in de verte roepen. En dan hou ik vol, want dát kan ik best...

De wetenschap weet vast wel een therapie om iemand te troosten, te motiveren of te bemoedigen. Maar God kan het heel wat sneller. Hij stuurt gewoon de juiste helper. Die helper heeft vaak maling aan de gangbare methoden en doet wat de “cliënt” op dat moment nodig heeft.

Omgangstips voor de gelovige en de atheïst

Het aardse leven duurt ongeveer honderd jaar en dat stelt niets voor vergeleken met de eeuwige hiernamaals. Onze ziel zal miljarden eeuwen op de definitieve eindbestemming zijn. Of eigenlijk voor altijd. De geredde zielen gaan naar een fijne plek zonder pijn of ander leed. Maar de verloren zielen gaan naar een vreselijke plek die ‘hel en verdoemenis’ wordt genoemd. Is dat echt een poel van vuur en zwavel? In elk geval had de Here Jezus er een lijdensweg voor over om onze zielen te redden. Dus moet het wel iets vreselijks zijn. Het lot van de verloren ziel maakt me zo bezorgd, dat ik de straat op zou willen rennen met een megafoon en roepen: ‘Ach, lieve mensen, neem de Heer toch aan als je Verlosser! Nu kan het nog! Wie kan je garanderen dat je morgen nog leeft?’ Maar deze aanpak werkt nauwelijks. Men ergert zich alleen maar aan het lawaai. Als iemand niet openstaat voor het reddende evangelie, is er maar één ding dat ik voor hem kan doen. En dat is: hem helpen bij zijn aardse geluk. Deze menslievende daad is – bezien in het licht van de eeuwigheid – net zoiets als ‘een lunchpakketje geven aan iemand die wordt afgevoerd naar een vreselijk concentratiekamp.’ Maar in dat concentratiekamp komt er vroeg of laat een eind aan het lijden – door de dood of door bevrijding. Terwijl het lijden in de hel eeuwig door blijft gaan. Als ik

daaraan denk voel ik ontzetting, medelijden en machteloosheid. Vandaar dat ik graag iets doe voor het geluk de atheïst/naturalist. Want hij heeft maar een relatief korte tijd om zich gelukkig te voelen. En dat geluk zal in de eeuwigheid snel vergeten zijn.

De jonge atheïst

Toen ik de Facebookpagina van The Richard Dawkins Foundation bezocht, stond er eens een berichtje van een jonge atheïst in Amerika. Hij had een nieuwe baan gekregen, en zat met een serieuze vraag. Namelijk: 'Moet ik op mijn werk vertellen dat ik atheïst ben of moet ik erover zwijgen?' Die Facebookpagina werd dagelijks door een massa atheïsten bezocht. Toch reageerde niemand op de ernstige vraag van die jonge atheïst. Na drie dagen besloot ik me over hem te ontfermen. Ik antwoordde: 'Jongen, ik ben christen in het seculiere Nederland. Het kan in sociaal opzicht problemen opleveren als ik zomaar pardoes zeg dat ik gelovig ben. En jij hebt in het christelijke Amerika vergelijkbare problemen als je direct zegt dat je atheïst bent. Dus onze situatie is in sociaal opzicht ongeveer hetzelfde. Daarom heb ik een goede raad voor je. Het is niet gezond om te zwijgen over je levensbeschouwing. Maar als je er direct over begint zal men erg negatief of zelfs vijandig reageren. Voor een prettige sfeer op de werkvloer moet je drie weken wachten met de mededeling dat je atheïst bent. En doe in die periode nog even geen duidelijk atheïstische uitspraken. Zo leren je collega's je kennen als een aardige en verstandige jongen. Als er na die drie weken over een of ander thema wordt gepraat, geef je heel duidelijk jouw atheïstische visie. En als ze verbaast reageren zeg je relaxed: 'Nou ja, zo denkt een atheïst nu eenmaal.' Misschien beseffen ze niet eens direct wat je zegt, en dringt het pas later tot ze door. 'Wat zei je?' zeggen ze dan een beetje geschrokken. 'Ben jij atheïst?' Maar omdat ze je een prima jongen vinden, wordt je atheïsme geaccepteerd als: 'Nou ja, we hebben allemaal wel wat.' Al zijn er sommigen die jou dan een beetje zullen uittesten met allerlei vragen. Blijf dan vriendelijk. Word niet emotioneel en spring niet in de verdediging, maar geef zo goed mogelijk antwoord. Informeer ze elke keer op een vriendelijke manier. Dan zullen redelijke mensen er geen probleem van maken dat jij anders bent. Zo reageert men ook als ik in het seculiere Nederland uitkom voor mijn Bijbelse geloof. Ze stellen kritische vragen, en die beantwoord ik vriendelijk. Sommigen maken flauwe grappen waar ik

met humor op reageer. Daarna vinden ze me wel oké. Let op: kortzichtige en onaardige types zullen er altijd zijn. Ze zullen je zeker uitdagen met provocaties. Het is de grote kunst om in zulke gevallen zelf een beschaafd mens te blijven en je waardigheid niet te verliezen. Maar het is de moeite waard. Want dan zien anderen het duidelijke contrast tussen jouw volwassen houding en het kinderachtige gedoe van vijandige types. ‘

Mijn antwoord aan die jongen was vrij lang, maar het was een goed advies. En al was het niveau van mijn Engels erg eenvoudig, mijn bedoeling was wel duidelijk. Als die jongen deed wat ik zei kon hij zichzelf zijn en toch een fijne samenwerking hebben met zijn collega's. Tot mijn niet geringe verbijstering was er opeens een atheïst die enorm tegen mij tekeer ging. Alleen en uitsluitend vanwege het feit dat ik christen ben. Bovendien zei hij tegen die jongen dat hij direct bij binnenkomst op zijn nieuwe werk moest brullen dat hij atheïst was. Uit de reactie van die jongen bleek dat hij wel erg onder de indruk was van die botterik. Laten we hopen dat die jongen toch mijn advies opvolgde. Want alleen zo zou hij een prettige sfeer krijgen op zijn werk.

Advies voor de gelovige met een atheïstische dierbare.

a. Zorg voor gezelligheid. Zorg dat je niet-gelovige of atheïstische dierbare het fijn vindt om met je om te gaan. Ga leuke dingen met hem doen. Bijvoorbeeld wandelen, vissen of knutselen. Houdt je atheïstische dierbare van huishoudbeurzen, motor-evenementen of tentoonstellingen? Ga er dan samen heen. Misschien geeft God dan wel een situatie waarin je iets over het geloof kunt zeggen.

b. Pas op dat je niet gaat preken. Je zegt gauwer teveel dan te weinig. Als je niet met je dierbare over God kunt praten, kun je nog wel met God over je dierbare praten! Dit is de meest verstandige houding! Zit je dierbare atheïst niet achterna met het geloof, want dan gaat hij zich ergeren en word hij onbereikbaar. Maar ga het geloof ook niet angstvallig vermijden. Wanneer het gesprek toevallig over het geloof gaat, kun je openhartig zijn. Probeer wel je emoties te bedwingen en informeer de ander op een rustige manier. (2 Timotheüs 2 vers 23 tot en met vers 26)

c. Waardeer de mooie ervaringen die een atheïst heeft. Jane was een lief oud vrouwtje, en ik was erg op haar gesteld. Helaas is ze overleden. Altijd als ik langs haar oude huisje loop, denk ik aan het ontroerende verhaal dat ze me een paar maal heeft verteld. Jane was een atheïste, maar wel eentje met een erg lieve aard. Ze had met veel liefde voor een zieke vriendin gezorgd. Als de zieke graag een dominee of pastoor bij het sterfbed had gewild, had Jane daar heus wel voor gezorgd. Maar de stervende had daar geen behoefte aan. Ze vroeg wel aan Jane ‘Wil je me in je armen nemen? En zullen we dan mijn liedje zingen?’ Natuurlijk wilde Jane dat wel. Zo zongen die oude dametjes het liedje, waar de zieke altijd veel troost in had gevonden. De inhoud ging ongeveer zo:

‘Er zijn soms van die dingen, die doodgewone dingen, die brengen je soms even van je stuk. De allermooiste dingen zoals vogels die mooi zingen – het eindeloos geluk.

Na het laatste woordje stierf de zieke in de armen van Jane. Is dat niet ontroerend? Helaas waren er gelovigen die het Jane erg kwalijk namen dat ze er geen dominee bij had gehaald. Zij was erg van streek toen ze dat aan me vertelde. Want ze vreesde overduidelijk ook zo’n boze reactie van mij. Ik antwoordde: ‘Jane, je gaf wat je te bieden had, en dat was precies waar je vriendin naar verlangde. Als je haar een dominee had opgedrongen zou ze woedend zijn geweest en hem met haar laatste restje levensadem hebben weggestuurd. Maar nu hadden jullie een ontroerend afscheid. Koester die mooie herinnering maar, want je hebt altijd lief voor je vriendin gezorgd.’ Jane was erg blij met deze erkenning. Want die herinnering aan het afscheid was erg dierbaar voor haar. Ik deed haar in elk geval een groot genoegen door bij elk bezoek te vragen ‘Hoe ging het ook alweer bij het afscheid van je vriendin?’ De tranen springen al in mijn ogen bij de herinnering aan haar verhaal, dus was ik elke keer een goede luisteraar.

d. Waardeer je dierbare atheïst als mens. Jane had een buurvrouw die tegen haar zei: ‘Wij willen dat je Rooms wordt, dan pas je beter bij ons’. De burens wilden Jane dus zodanig kneden en vormen dat zij er zelf plezier van hadden. Waar Jane zelf behoefte aan had, boeide hen niet of nauwelijks. Jane vatte hun houding terecht op als ‘Ik ben niet goed genoeg voor ze als ik mijzelf ben.’ Toen ze er over vertelde, keek ze me angstig aan. Mijn reactie was: ‘Jane, jij bent precies zoals je moet zijn. Voor mij hoeft je niet te veranderen.’ Dat meende ik

serieus. Jane was een ongelofelijk lieve vrouw. Het maakte daarbij niet uit welke levensbeschouwing ze had. Maar ja, zelfs de edelste mens is de Here Jezus nodig voor de redding van zijn ziel! En door de schuld van die egoïstische buurvrouw durfde ik dit niet te zeggen. Want als ik over de noodzaak van redding begon, dacht Jane vast dat ik haar niet accepteerde zoals ze was. Het enige wat ik kon doen was: heel vaak bidden dat ze tot bekering zou komen en de Heer aan zou nemen als Verlosser. Ze had allicht ooit het evangelie gehoord, dus kon God haar misschien toch bereiken.

Adviezen voor de atheïst met gelovige dierbaren

Sommige adviezen lijken enigszins op de adviezen die ik aan de gelovige gaf, Maar ze hebben nu een iets andere invulling. Toen ik naturalist-atheïst was, kwam ik nog niet direct uit de kast. Want ik wilde eerst mijn relatie met dierbaren versterken. Bijvoorbeeld mijn relatie met tante Eef. Ik verzamelde informatie over alle onderwerpen die tante geweldig vond. Het heelal, hondjes en poesjes, kleine kinderen en nog veel meer. Hierdoor kon ik met haar praten over de vele niet-religieuze onderwerpen die haar bezig hielden. Dat deed ik uit belangstelling voor tante Eef als persoon. Maar ik deed het ook om te zorgen dat het praten over niet-religieuze zaken een extra grote rol kreeg in onze relatie. We gingen samen naar huishoudbeurzen en rommelmarkten. Ook maakten we veel fietstochten. Zo versterkte ik onze relatie op zoveel mogelijk terreinen. Als ik uit de kast kwam als naturalist-atheïst, zouden al die niet-religieuze interesses veilige vluchtheuvels in de communicatie zijn. Zoiets is extra belangrijk als je nog maar net uit de kast bent gekomen als atheïst. Maar het gaat alleen lukken als je eerst minstens een jaar aan je relaties hebt gewerkt. Natuurlijk maakte ik als geheime atheïst af en toe wat vrijzinnige opmerkingen. Wanneer tante Eef er wat van zei antwoordde ik 'Ach, ik ben nu eenmaal een halve heiden'. Ze maakte zich wel wat zorgen over mijn geloofsleven, maar dat leverde geen verwijdering op. Als ik had gezegd dat ik atheïst was, had tante nog steeds van mij gehouden. Maar ze zou enorm hebben geleden onder de gedachte dat ik naar de hel ging. Mijn ouders waren ook zo. Om die reden wilde ik pas na de dood van tante Eef en mijn ouders uit de kast komen. Dat wachten was niet moeilijk voor me, want ik zag mijn atheïsme als een privékwestie. Het ging niemand wat aan. Een prettige bijkomstigheid was dat iedereen zich op de vertrouwde manier bleef gedragen. Dat

was niet het geval geweest als ze wisten van mijn atheïsme. Als naturalist vond ik het nog steeds leuk om te discussiëren over de Bijbel. Daarbij gebruikte ik altijd Bijbelse argumenten, omdat gelovigen daar gevoelig voor zijn. Dus: ga de hobby's van een aantal dierbare gelovigen delen. En zeg regelmatig iets vrijzinnigs. Als je dan na een jaar zegt dat je niet meer gelooft, is dat niet zo'n schok voor je dierbaren. En nog een jaar later noem je jezelf atheïst. In de jaren negentig waren er een paar gelovigen die wel wisten van mijn atheïsme. Ik zei tegen ze: 'Je kunt natuurlijk voor me bidden.' Dat was een grote troost voor ze.

Uit de kast (voetnoot 136)

Professor Dawkins kreeg een brief van iemand die was opgegroeid met het geloof, maar helaas ontdekte dat hij zelf niet geloofde. Die jongen had zich nooit echt lekker gevoeld bij het geloof, en nu vielen alle puzzelstukjes op hun plek: hij was atheïst. Toen hij dit ontdekte vertelde het aan zijn gelovige vriendin, en die reageerde heel extreem. Alsof hij ineens een vreemde was. En ze maakte de verkering uit. Professor Dawkins had groot gelijk met deze opmerking: 'Misschien was je vriendin niet zo geschikt voor je als je dacht.' Want laten we wel zijn: die jongen had nooit super vroom gepraat, dus kon zijn bekentenis geen echte verrassing zijn. Als die jonge vrouw echt van hem hield, had ze de relatie niet zomaar beëindigd. Pasgeleden praatte ik met gelovig meisje dat verkering had gekregen met een atheïst. En ze zei toen nerveus: 'Maar ik praat heel veel over het geloof hoor.' Het bleek dat de mensen in de omgeving haar vreselijk aan het opjuttten waren. Tot haar verbazing en opluchting adviseerde ik: 'Stop met preken, want daar wordt die arme jongen stapelgek van. En dan vlucht hij op een dag! Als hij een vraag heeft, vertel je zo goed mogelijk wat hij moet weten. En je bid voor hem als je alleen bent. Echt waar, je zegt sneller teveel dan te weinig. Vraag God om veel wijsheid en geduld en laat je niet opjuttten door je medegelovigen. Als je vriend bij een kerkdienst aanwezig wil zijn is dat geweldig. Maar wees vooral het meisje waar hij voor is gevallen. Gewoon een leuke en lieve meisje met allerlei hobby's en zo. Bid veel voor hem, maar laat het redden van zijn ziel aan God over. De Heer kent de ingangen van zijn hart.'

Voetnoot 136) **Gam** pag. 347 tot en met 350 / **Tgd** pag 363 tot en met 365

De comédienne Julia Sweeney is opgegroeid in een christelijke gemeenschap, maar werd toch atheïst. Ze wist in vrij korte tijd opeens heel zeker dat er niets bovennatuurlijks bestond. Dat lijkt een beetje op mijn persoonlijke geschiedenis, maar er is toch een megagroot verschil. Zij was ‘traditiegelovige’. Ze was alleen maar gelovig omdat haar omgeving het ook was. Ze had geen persoonlijke relatie met God. Het enige wat ze door deze ontwikkeling verloor waren traditionele aannames. Die verandering gaf haar veel inspiratie voor haar werk, dus wilde ze uit de kast komen als atheïst. Julia had eerst in een rustig samenzijn met haar ouders openhartig kunnen worden. Ze had kunnen zeggen: ‘Wees eens eerlijk: was ik afgelopen jaar duidelijk gelovig? Nee, want jullie vonden dat ik tamelijk vrijzinnige dingen zei. Dat kwam doordat ik langzaam maar zeker mijn geloof verloor. Ik ben nog steeds dezelfde Julia, maar ik weet zeker dat er geen God is. Ik ben zonder God. En dat noemen ze a-theïst. Wees gerust: ik gedraag me niet anders dan afgelopen jaar. En als jullie bezorgd zijn om mijn zielenheil, bidt dan maar voor me.’ Die laatste twee zinnen zouden haar geschrokken ouders hebben getroost. Daarna had Sweeney er goed aan gedaan om nog minimaal twee weken te wachten voor ze in de media uitkwam voor haar atheïsme. Want dan konden haar ouders het heftige nieuws een beetje verwerken. Wanneer ze het voor zichzelf een plek hadden gegeven, konden ze zich afvragen: ‘Hoe gaan we reageren op de heftige vragen en opmerkingen vanuit de omgeving?’ Ze konden er ook alvast over praten met een paar goede vrienden. Dan waren er een paar mensen die hen konden steunen als de christelijke gemeenschap erg heftig reageerde op Julia’s bekendmaking. Slechts twee weken tijd. Meer had Julia haar ouders niet hoeven geven. Het is jammer, maar Julia hield totaal geen rekening met de gevoelens van haar ouders. Ze gunde hen geen enkele voorbereiding. Want ze zei plompverloren in de media dat ze atheïst was. Op die manier moesten haar ouders het vernemen: via de media. Hoewel ik Julia’s ouders niet persoonlijk ken, vermoed ik op basis van de gemiddelde gelovige en de gemiddelde christelijke gemeenschap wat er na die bekendmaking gebeurd kan zijn. Het plotseling voor zichzelf moeten verwerken was al traumatisch genoeg voor Julia’s ouders. Maar ze werden in hun verwarring, zorg en verdriet ook nog direct geconfronteerd met de negatieve reacties uit hun christelijke milieu. Bovendien kregen ze een heel beroerde positie in de gemeenschap. Want zij waren opeens ‘de ouders van een atheïste’. Nu moesten ze de gemeenschap ervan overtuigen dat zijzelf nog wel echt gelovig waren. Ook werd er door

de gemeenschap direct een houding van ze geëist. Dit was allemaal erg traumatisch voor ze. En getraumatiseerde mensen reageren niet altijd verstandig. Julia vertelde:

‘Het telefoontje van mijn moeder was een schreeuw. ‘ATHEIST?’ Mijn pa belde en zei dat ik de familie en de hele christelijke gemeenschap had verraden. Beide ouders zeiden dat ze niet meer met me wilden praten. Mijn vader zei zelfs: ‘Ik wil niet eens dat je op mijn begrafenis komt.’ Waarschijnlijk waren mijn ouders lichtjes teleurgesteld waren geweest als ik had gezegd dat ik ongelovig was. Maar dat ik me uitgaaf voor atheïst, dat was andere koek.’

O, dat had Julia dus ook nog kunnen doen: eerst een jaar als gewone ongelovige door het leven gaan en zich daarna atheïst noemen. Dan zouden haar familie en de woonomgeving van haar ouders nauwelijks nog emotioneel hebben gereageerd. Men zou dan hooguit hebben gezegd: ‘Dat dachten we al.’ Maar ik krijg de indruk dat Julia opzettelijk geen enkele hint heeft gegeven. Het woord ‘atheïst’ wordt door veel Amerikanen opgevat als een synoniem voor ‘duivel’. Daarom kwam Sweeney ook direct met het woord atheïst op de proppen. Want ze wilde dat haar mededeling insloeg als een bom. Toch was ze wel verdrietig toen haar ouders niets meer van haar wilden weten. Stel dat zij werkelijk is verstoten door haar ouders. Dan is dat niet omdat zij atheïst is, maar omdat ze door haar behoefte aan sensatie een onverstandige zet heeft gedaan. Want ze had ook op een meer humane manier uit de kast kunnen komen als atheïst. Dit familiedrama gebeurde ruim 15 jaar geleden. Is het weer een beetje goed gekomen tussen Julia en haar ouders? Laten we het hopen. Mijn internetvriend Harry is altijd atheïst geweest, en zijn ouders waren het ook. Hij hoefde dus niemand voor te bereiden. Zijn gelovige vriendin had wel een heftige taak. Zij moest haar kerk en familie ermee verzoenen dat ze haar jawoord ging geven aan een atheïst. Wat wel erg heeft geholpen bij de acceptatie is dat Harry geen flauwe grappen maakt over het geloof. Ook weet hij hoe ver hij kan gaan in discussies met de gelovige relaties van zijn vrouw. Maar hij is natuurlijk wel erg goed in het stellen van scherpe vragen. Hij vertelde: ‘Als ik aanwezig ben bij een lezing in de kerk, en er is gelegenheid tot het stellen van vragen, dan wordt er op drie verschillende manieren naar me gekeken. Sommige gelovigen kijken benauwd. Anderen kijken streng, nog net niet met een opgeheven vingertje. En dan zijn er ook nog ondeugende

types die zich duidelijk zitten te verheugen op mijn vragen, omdat er geen traditionele antwoorden op passen. Ze voelen een duidelijke mengeling van medelijden en leedvermaak ten opzichte van de onfortuinlijke spreker.’ Toch wordt Harry gerespecteerd door de mensen van de kerk. Dat kan dus: onderling respect tussen atheïsten en gelovigen.

(42^e brief) Hallo meneer Dawkins,

Uw hoofdstuk 10 is voor een groot deel niet veel meer dan een samenvatting van wat u in de vorige 9 hoofdstukken schreef. Als mijn manuscript niet al ruim 100 pagina's meer telde dan gepland, zou ik toch zijn ingegaan op uw korte herhalingen door mijn reacties ook kort samen te vatten. Nu reageer ik alleen op alles wat nieuw lijkt. Meneer, u suggereert onder de subtitel 'Troost' dat veel mensen religie zo romantisch vinden. Als voorbeeld van die hang naar romantiek citeert u deze tekst: 'Heer, ik geloof, kom mijn ongelooft te hulp'. (Marcus 9 vers 24)

Bent u zo professioneel geweest om het verhaal te lezen waarin deze uitroep werd gedaan? Dan is het verbijsterend dat u deze kreet uitlegt als een voorbeeld van romantisch sentimentgeloof. Want die kreet is afkomstig van een wanhopige vader die genezing zocht voor zijn chronisch zieke zoon. Wat de jongen ook mankeerde, het zag er eng uit. De jongen viel op de grond, bewoog wild, had het schuim op de mond staan, knarste met zijn tanden en verstijfde zonder verder geluid te maken. Het leek wel een aanval van extreem zware epilepsie. Maar de Bijbel zegt dat de jongen door een duivelse geest was bezeten. Wel een stomme geest, stom in de zin dat hij niet schreeuwde. Natuurlijk sluit het ene het andere niet uit. Het zou best kunnen dat de jongen werkelijk een extreme vorm van epilepsie had, en dat een duivelse geest daarop parasiteerde. Die arme jongen en zijn ouders leden heel erg onder die toestand. Ze hadden alle denkbare dokters en genezers om hulp gevraagd. Helaas zonder resultaat. De enige wonderdoener die ze nog niet hadden geprobeerd was die beroemde Jezus van Nazareth. Dus brachten die ouders hun kind naar de Heer. De discipelen hielden ze tegen en zeiden dat zij ook de gave der genezing hadden. Dat vonden die ouders ook best. Als hun kind maar een normaal leven kon leiden. Goed, de discipelen deden een poging om

de jongen te genezen of bevrijden. Toen dat niet lukte ontstond er een discussie tussen de emotionele ouders en de discipelen. ‘Het kan me niet schelen dat je rabbi het druk heeft!’ riep de vader emotioneel. ‘Mijn kind lijdt mensonterend!’ De Here Jezus hoorde dat, liep erheen en vroeg wat er gaande was. De jongen kreeg direct een aanval zodra de Here Jezus erbij kwam staan. De vader vertelde aan de Heer: ‘Mijn zoon heeft dit soort aanvallen al sinds zijn geboorte, en niemand heeft hem kunnen genezen of bevrijden’. De Heer verweet Zijn discipelen dat ze niet genoeg geloof en vertrouwen hadden. De vader was realistisch geworden door alle teleurstellende ervaringen en vroeg voorzichtig: ‘Als U het kunt, bevrijd of genees dan onze jongen.’ Toen zorgde die Wonderdoener uit Nazareth ook nog voor een onverwachte complicatie. Want Hij herhaalde scherp de woorden ‘Als U het kunt’ en daarna zei Hij: ‘Alles is mogelijk als je maar gelooft!’ Toen raakte de vader pas echt in paniek. Ook dát nog! Nou moesten ze óók nog ergens in gaan geloven! Stel je voor dat hun kind niet werd geholpen vanwege hun scepsis. Dus riep hij: ‘Heer, ik geloof, kom mijn ongeloof te hulp! ’Als het in onze tijd was gebeurd, had de vader vast geroepen: ‘Ach Heer, maak niet zo’n punt van mijn geloof! Geef mijn kind toch een menswaardiger leven!’ Dat deed de Heer. Hij sprak: ‘Gij, stomme geest, ik beveel je ga uit van die knaap en kom nooit meer terug.’ Toen kreeg de jongen een ergere aanval dan hij ooit eerder had, en onder geschreeuw verliet de boze geest hem. De jongen lag opeens zo stil, dat iedereen dacht dat hij dood was. Maar de Heer nam de jongen bij de hand, en hielp de jongen op te staan.

Meneer Dawkins, het is werkelijk absurd dat u de vader van die jongen neerzet als iemand die het romantisch vond om te geloven. Want die vader had op dat moment maar één passie: zijn zoon moest een menswaardig leven krijgen. U hebt overduidelijk een tekst uit het verband gerukt om uw idee te “bewijzen”. *Voetnoot 137*) Ik ben voor u op zoek gegaan naar een passende Bijbeltekst. Eentje over mensen die uit romantisch sentiment aan religie doen. Als er zo’n tekst bestond, had ik die zeker gevonden en geciteerd. En dan had u een beter voorbeeld gehad. Maar nee, er is geen enkele Bijbeltekst over mensen die alleen maar geloven omdat het zo leuk en begeerlijk zou zijn. Er is ook geen tekst over mensen die het amusant vonden dat anderen geloofden. Een paar duizend jaar geleden geloofde vrijwel iedereen in

Voetnoot 137: Hoofdstuk 10, onder subtitel ‘Troost’, in het Engelstalige origineel ‘Consolation.’

het bovennatuurlijke. In Athene hadden ze zelfs een prachtig altaar ‘voor de onbekende god’. (Handelingen 17: 23) Want stel je voor dat ze een godheid waren vergeten en dat die kwaad werd! Sentimentele romantiek over religie is een modern verschijnsel, waarmee men het gebrek aan echt geloof probeert te compenseren. Atheïsten die religie zo romantisch vinden lijken op mensen die nostalgisch mijmeren over ‘die goeie ouwe tijd’.

Een reis door de tijd

In 1982 woonde ik bij een jong echtpaar in een moderne wijk van Apeldoorn. Maar in ons huis waande men zich in de tijd rond 1950. Televisie was er niet, de radio ging alleen aan voor journaal en de pick-up met muziek was voor het weekend. Mijn gastouders vonden mij zeer decadent toen ik midden in de week tijdens het strijken van de was naar muziek luisterde. De douche leverde soms warm water, maar meestal was het lauw, nog net niet koud. We leefden van de moestuin en de rest kochten we in een reformwinkel. Door omstandigheden was men mijn kamer een tijdje nodig, dus verhuisde ik voor onbepaalde tijd naar een boerenfamilie in een Gronings dorp. Daar was een kleine christengemeenschap, bestaande uit een paar boerenfamilies, die voor hun kerkdiensten bijelkaar kwamen in de pronkkamer van een boerderij. In totaal zo’n twaalf mensen schat ik. De meeste leden van deze kleine gemeenschap waren ouder dan 70 jaar. Slechts twee leden waren jonger dan 50. Het waren vriendelijke en wijze mensen met een gezond gevoel voor humor. Hun eenvoudige geloofsbeleving deed me denken aan het geloof van mijn grootouders. Ze gaven me een heel veilig en vertrouwd gevoel. Op de boerderijen van deze families werd nog gewerkt zoals in 1930. Het hooi werd bijvoorbeeld nog met de hooivork gekeerd (omgedraaid) als de bovenkant gedroogd was. Want de onderkant was nog groen. Die moest ook nog drogen in de zon. Bezig zijn met hooi en gemaaid gras lijkt misschien licht werk, maar je voelt je rug wel! We gebruikten geen insectenvergif, maar haalden alle rupsen één voor één van de groenten. En de kamillethee werd niet gekocht in de winkel. Die maakte je zelf. Op een dag moest ik flink wat kamille verzamelen. De kamille aan de rand van een akker was oogstrijp, en ik hoefde alleen maar de bloemhoofdjes te hebben. Omdat ik door een greppel moest waden trok ik grote regenlaarzen aan. Helaas stond het water in de greppel net een halve centimeter te hoog. Dus stroomde er vies

ruikend water in mijn laarzen. Bah! Gauw stapte ik op de kant om het water eruit te gooien. Maar ik kreeg die laarzen niet uit, want ellendige dingen zogen zich vast aan mijn voeten. Soppend in mijn vochtige laarzen stapte ik tussen de kamille. Gelukkig kon ik mijn ergernis overwinnen door me te focussen op het verzamelen van de kamillebloempjes. Er fietste een gezin voorbij en de moeder riep: ‘Wat romantisch!’ Zij zag inderdaad een romantisch tafereeltje. Want tussen de tamelijk hoog opgegroeide witte kamille stond een meisje in een rode jurk met op haar hoofd een rode boerenzakdoek als kort hoofddoekje. Gelukkig was dat gezin al voorbij gefietst toen het plaatje minder schattig werd. Want opeens werd ik aangevallen door een agressief insect en moest ik vluchten voor dat akelige steekbeest. Nog een keer stappend door de greppel... Toen ik die fietsende familie later tegenkwam in het dorp, riep de moeder enthousiast: ‘Wat is het plattelandsleven toch heerlijk!’ Natuurlijk verzweeg ik wijselijk de soppende laarzen, dat agressieve insect en wat andere ongemakken. Wat zegt u, meneer Dawkins? Had ik de niet-romantische realiteit moeten vertellen? Soms word ik een beetje moe van uw neiging om altijd maar vervelende dingen te willen zeggen. Waarom mogen mensen niet een beetje liefelijk dromen? Waarom wilt u dat er altijd op hun hoofd wordt gemept met wat u ziet als de waarheid?’ De katholieke cabaretier Herman Finkers zei eens tegen een protestantse christen: ‘Jullie willen altijd precies weten hoe het echt is gebeurd. Maar een verhaal moet toch vooral mooi zijn? Wij katholieken zitten we niet zo met onze neus in de Bijbel om alle precieze details na te trekken. We horen verschillende versies van een verhaal en de mooiste versie is voor ons de waarheid.’ Hij heeft groot gelijk! Meneer Dawkins, u kunt nogal doordrammen over hoe het volgens u zit. Maar uw verhaal over de waarheid is een van de vele verhalen die we zoal te horen krijgen. En uw verhaal is niet het mooiste. We hebben heel wat betere verhalen gehoord!

Na een paar weken in de jaren dertig te hebben geleefd reisde ik nog verder terug in de tijd. Want ik kwam terecht in een Zuid-Franse commune, waar men nog rond 1885 leefde. Daar stond ik de was te doen op een wasbord met een stuk sunlight-zeep en een borstel. Precies als mijn overgrootmoeder. De sanitaire voorzieningen hadden ook wat beter gekund. Het ‘personeelstoilet’ was een bezemkast met daarin een heel grote emmer. Er zat geen haakje op de deur, dus moest je het deurtje angstvallig vasthouden om niet “verrast” te worden. Ook

moest je half staan vanwege het opspatten. Brrr! Door er eerst veel wcpapier erin te gooien maakte je het opspatten minder erg. En dan de wasgelegenheden. Je zette smorgens twee emmers water in de zon, zodat je 's avonds lauwwarm water had om je te wassen. Ja, gewoon in gebogen houding in je tent. In de keuken had de boerderij geen kraan. Maar 25 meter opzij van de keuken was er geen waterpomp of put. Nee, daar hadden we een "supermodern" kraantje waar een dun, ijskoud straaltje water uit kwam. Terwijl je pan of emmer volliiep zag je op een lager gelegen akker de boer achter paard en ploeg lopen. De enige link met de twintigste eeuw bestond uit een schetterende radio, de redelijk moderne auto's en natuurlijk dat gammele buitenkraantje. Niemand vertelde ons dat we mensonterend leefden als we niet meededen met de nieuwste trend. Een mooie jurk bleef dan ook een mooie jurk. Omdat we 50 kilometer in de bergen zaten, kregen we geen reclamefolders. Dus werden er ook geen begeertes opgewekt. Toch had ik wel wat idealen. Een paar goede sandalen en een paar stevige bergschoenen waren meer dan welkom geweest. Want mijn sandalen waren kapot, en bij hitte lopen met regenlaarzen is ook geen pretje. Verder zijn regenlaarzen ook niet zo geschikt voor een bergwandeling. Het verbaast me nog steeds hoe snel ik me aanpaste aan de eenvoudige omstandigheden. Ik moest een jaar blijven, want dan pas werd ik opgehaald door een kennis. Maar als het me tegen die tijd nog steeds beviel wilde ik daar wel blijven wonen. Helaas moest ik wegens omstandigheden al binnen een paar maanden terug naar Nederland en de twintigste eeuw. En al gauw ging ik drie levens tegelijk leven. Ik had een overvolle agenda, en slapen zag ik als tijdverspilling. Maar wat ik ook deed, altijd had ik het idee iets te missen of achter te blijven. Door al dat gehol genoot ik nergens van en verwaarloosde ik mijn relaties. Het is dus logisch dat ik al gauw een burn-out kreeg. En toen dacht ik twee dingen. De gedachte 'was ik maar dood' vond ik niet verrassend. Maar ik viel zowat van mijn stoel toen ik dacht: 'Kon ik maar terug naar de commune'. Wat? Wilde ik de wasautomaat inleveren voor het wasbord? Geen sprake van! En denk eens aan het mooie toilet die écht op slot kan en die je ook nog door kunt trekken. Zou ik die willen inruilen voor de emmer in die oude bezemkast? Wilde ik de gerieflijk warme douche weer inleveren voor twee emmers lauwwarm water? Nee, liever niet. Waar verlangde ik dan precies naar? Nou, het mooie van 'die goeie ouwe tijd' was: je hoefde maar één leven tegelijk te leven. Dat is wel zo praktisch als je bedenkt dat we maar één lichaam en één geest hebben. Bovendien

mocht je tevreden zijn. Je hoefde niet steeds het nieuwste te hebben. Als je maar had wat je echt nodig had. En als je na een dag hard werken in bed kroop was het met de gedachte: ‘Nu heerlijk slapen, zodat ik er morgen weer vol tegenaan kan!’ Ik vroeg me af: ‘Kun je de essentie van die goeie ouwe tijd injecteren in het heden?’ Ja, zoiets is zeker mogelijk! Op mijn brievenbus zit nu al jaren een sticker met ‘Geen reclame’. Zo voorkom ik dat men mij enthousiast gemaakt voor dingen waar ik geen geld voor heb. Verder maak ik nooit meer dan één afspraak per dag. Of het moeten meerdere afspraken in het ziekenhuis zijn, kort na elkaar. Ook vul ik mijn agenda voor 75%. Dan is er altijd ruimte om zomaar even met iemand een kopje thee te drinken, een wandeling te maken of een dutje te doen. Verder zijn er twee avonden per week ‘gepland ongepland’. Op die avonden gaat de computer uit! En toen ik nog televisiesignaal had, ging de televisie ook uit. Nou ja, een bijzonder leuk tv-programma mocht nog wel, mits de TV daarna uit ging. En voor die ‘gepland ongeplande avonden’ worden er geen afspraken gemaakt. Dan mag ik doen waar ik op dat moment zin in heb. Een boek lezen of een puzzeltje leggen, een voetbadje nemen enzovoorts. En wanneer ik naar bed ga besef ik: ‘Dit is nuttig. Ik werk aan mijn herstel zodat ik er morgen weer vol tegenaan kan.’ Stellen die op hun TV-loze avond eerder gaan slapen zouden smorgens vroeg de liefde kunnen bedrijven. Iemand vertelde dat hij en zijn vrouw daarna bijzonder energiek opstaan en alles aankunnen. Men had vroeger de gewoonte dingen pas te vervangen als ze versleten waren. Ook nam men genoegen met een tweedehands-exemplaar als dat nog goed werkte. Dus pas ik dat principe ook toe op moderne spullen. Net als vroeger spaar ik voor iets dat ik wil hebben. Maar vaak hoef ik het niet nieuw te kopen, omdat ik gratis een goed tweedehandsje kan krijgen. Ook belangrijk: ik mag tevreden zijn met wat ik heb. Iemand zei gefrustreerd: ‘Als je de snelste computer of smartphone koopt, is er morgen alweer een nog snellere.’ Die stres heb ik niet. Als mijn spullen behoorlijk werken is het goed. Als ik iets duurs wil, spaar ik ervoor. Alleen in echte noodsituaties wordt er geld geleend of op afbetaling gekocht. Kortom: voor mij is het mooie van vroegere tijden geen romantisch sentiment, maar een leefstijl. Op een dag zag ik tot mijn grote verbazing dat iemand een wasbord in de huiskamer had staan. Het was op die vreemde plek ook nog gedecoreerd met droogbloemen. Verder stonden er versleten klompen naast de keukendeur, terwijl niemand ze droeg. ‘Dat is uit nostalgie’ legde mijn gastvrouw uit. ‘Een verlangen naar die goeie ouwe tijd’. Ik

zei sceptisch: ‘Als ik dat wasbord had, hing hij naast de wasautomaat. Voor het wassen van een erg vieze spijkerbroek. En de klompen die mijn broer naast de tuindeur heeft gezet trekt hij ook aan. Dat is pas echte nostalgie.’ Mijn gastvrouw lachte. Maar ik vertelde serieus hoe je de zegeningen van die goeie ouwe tijd kunt injecteren in de moderne tijd. ‘Bijvoorbeeld door twee gepland ongeplande avonden, je agenda voor 75% vol, en alleen maar iets nieuws kopen als het oude is versleten.’ Mijn gastvrouw keek me vol ontzetting aan. Ze zei: ‘Tiny, zoals jij leeft, zo kan ik niet leven!’ Heel flexibel stelde ik voor dat ze het ook iets minder drastisch kon aanpakken. Bijvoorbeeld slechts één gepland ongeplande avond en twee dagen per week een voor 75% gevulde agenda. Nee, dat kon ze ook niet. Dus rent ze nog steeds gestrest rond, in het voorbijgaan een snelle blik werpend op het wasbord met droogbloemetjes.

Geen sentimentgeloof, maar echt.

Zelfs al doe ik dezelfde dingen als in ‘die goeie ouwe tijd’, het is niet hetzelfde. Want nu sta ik voor heftige keuzes terwijl er vroeger niets te kiezen viel. Dit lijkt een beetje op de manier hoe ik mijn geloof beleef. Vroeger geloofde ik op een vanzelfsprekende manier omdat ik ten aanzien van veel dingen onwetend was. Nu kan ik nog steeds dezelfde dingen geloven, maar het is toch anders dan vroeger. Want ik moet nu keuzes maken. Atheïsten en andere ongelovigen die sentimenteel doen over geloof zijn vaak van hetzelfde slag als die ‘nostalgische’ dame. Ze begeren geen relatie met God. Maar uit romantiek steken ze een kaarsje aan of branden wat wierook. En dan denken ze dat ze de essentie van religie te pakken hebben. Wat ze doen is te vergelijken met wat die “nostalgische” dame doet met dat versierde wasbord in de huiskamer, en de versleten klompen bij de deur.

Meneer Dawkins, volgens u vinden sommige mensen ‘het leuk en ontroerend’ om te kijken naar gelovigen, zonder zelf behoefte te hebben aan een geloofsleven. Waarschijnlijk hebt u de kwestie weer eens versimpelt om het belachelijk te maken. Ik heb eens een atheïst gesproken die zo af en toe naar een kerkdienst gaat, en daar een constatering doet die hem tegelijk aantrekt en afstoot. Het maakt hem ook wat van streek. Hij zei tegen me: ‘Die mensen hebben iets bijzonders, maar ik kan er niet de vinger opleggen wat het is.’ Ik begreep wat hij bedoelde. ‘Je ziet Gods aanwezigheid in hun leven.

De Heilige Geest. Maar als je er oprecht naar verlangt, zal God jou heus wel een keer bereiken. Ook al voel je er niks bij, je mag zeggen: ‘Heer, wilt u me alstublieft zegenen daar in de kerk.’ Die atheïst komt in de kerk omdat hij het idee heeft dat die gelovigen echt iets bijzonders hebben. Iets dat hij niet kent, maar waarvan hij denkt dat hij het ook zou willen. En misschien hoopt hij het zelf ook ooit te ervaren. Hij zoekt niet naar sentiment, maar naar iets dat echt is.

Vaak heb ik opeens het idee dat ik ergens heen moet, en dan is daar iemand met een groot probleem die wat troost en advies nodig heeft. Toen ik jarenlang 100 procent mijn geloof kwijt was, bleef ik die roeping toch houden. Ook in die tijd was ik blij als mijn “cliënt” gelovig was. Omdat ik hem dan troost, advies en vermaning kon bieden vanuit de Bijbel. Veel christenen zijn erg openhartig in hun gebed. Dat is handig. Ik vraag ze in mijn aanwezigheid alles aan God te zeggen. Met gesloten ogen en gevouwen handen vergeten ze vaak dat ik erbij ben, en zeggen ze dingen tegen God die ze nooit rechtstreeks tegen mij zouden zeggen. En dan kan ik ze beter helpen. Dit deed ik ook toen ik zeker wist dat er niets bovennatuurlijks bestond. Ja, ik weet dat u zoiets veroordeelt. U geeft een patiënt of cliënt liever euthanasie dan dat u hem troost biedt vanuit zijn eigen geloof. Dus ook in zaken van leven en dood legt u anderen egoïstisch en dwingend uw maatstaf op. Terwijl u ons veroordeelt als wij uit oprechte zorg om iemands zielenheil aan evangelisatie doen. Meneer, u schreef: ‘Onverschrokken rationalisten kunnen vast wel tegen de shockerende boodschap van Bertand Russel in zijn essay ‘What I believe’. (voetnoot 138) Russel schreef dat hij na zijn dood ‘wel zou weggroten, maar niet sidderde van angst bij de gedachte aan zijn vernietiging als persoon.’ Het ‘niet bestaan voor je conceptie’ stond voor hem gelijk aan de toestand na je dood. Kennelijk ben ik een onverschrokken rationalist, want ik moet erg lachen om de nogal grondige manier waarop Russell zich uitdrukte. Maar Russel heeft wel makkelijk praten. Als je zeker weet dat alles met de dood uit is, dan is sterven zoiets als ‘in slaap vallen en niet meer wakker worden.’ Als je zeker weet dat je naar de Hemel gaat, is doodgaan ook niet echt erg. Het is iets heel anders als je vreest dat je naar de eeuwige poel van ellende gaat. De kerk – zowel Roomse als protestantse – heeft de gelovige eeuwenlang laten denken dat je kans op een eeuwig verblijf in de hel aanzienlijk groter zou zijn dan de kans dat je naar de Hemel

Voetnoot 138) Gam pag 382 / Tgd pag. 397

gaat. Al zijn Robertson, Haggard, Falwell en Terry erg negatief en agressief, ze geloven echt in wat ze zeggen over de eindbestemming van de eeuwige ziel. Maar u en Hartung geloven niet in het hiernamaals. Jullie haken alleen maar “voor de grap” in op wat de gelovige zeker weet. Wij weten dat ieder mens een eeuwige ziel heeft en dat we naar een eeuwige bestemming gaan. Hetzij de Hemel, hetzij de hel. Dit wetend vindt u het leuk om de troostbron van de gelovige te veranderen in een bron van angst. Want u maakt de gelovige wijs dat hij gegarandeerd naar de hel gaat. Immers: u citeert Hartungs bewering dat van de vele miljarden mensen die ooit leefden slechts 144.000 Joodse mannen gered zijn. De rest is volgens Hartung reddeloos veroordeeld tot de hel. Dit zult u wel komisch vinden: veel gelovige lezers zitten nu gevangen in een door jullie veroorzaakte lijdensweg. Want als ze als chronisch zieke uitzichtloos lijden willen ze geen euthanasie, in een poging om de hel nog even uit te stellen. Meneer Dawkins, u denkt dat mensen net als planten en dieren alleen dit korte leven op aarde hebben. Er is volgens u geen hiernamaals. Ook bezien vanuit uw filosofie bent u erg wreed. Want u geniet er met volle teugen van als u erin slaagt om het korte aardse leven van gelovigen te doordrenken met radeloze angst voor de hel. En waarom? Alleen maar omdat wij iets geloven waar u tegen bent. Meneer, u had beloofd ons te helpen, weet u nog? Die belofte staat op de eerste pagina van de inleiding bij de eerste editie van uw boek. ‘Als jij je herkent in deze groep mensen, dan is dit boek voor jou geschreven.’ Toen ik dat voor het eerst las, kreeg ik tranen in mijn ogen. Want ik vond het geweldig dat iemand speciaal voor mensen zoals ik een boek had geschreven. Als ik die belofte nu weer lees, zit ik opnieuw met tranen in mijn ogen, maar dat zijn tranen van verdriet en teleurstelling. Er zijn in mijn leven veel mensen geweest die me zouden helpen en me dan lieten vallen. Maar u hebt uw doelgroep niet alleen maar in de steek gelaten. Meneer, u hebt ons in de val laten lopen met een valse belofte, en onze ellende zoveel mogelijk vergroot. Want u was buitengewoon creatief in het vinden van vormen waarin u ons kon kwetsen en vernederen. Omdat u ons niet kon beroven van onze relatie met God, ging u God voorstellen als een almachtige duivel. U noemde Hem zelfs ‘een kwaadaardig monster’. Verder zette u de niet-gelovige lezers tegen ons op door ons te vergelijken met haatzaaiende dominees en bloeddorstige terroristen. Ook bespote u alles wat voor ons nog waarde had. Meneer, stelt u zich eens voor dat een aantal mensen door oorlog of natuurramp alles kwijt zijn en nu zijn gevlucht. Ze hebben

nog maar een paar vertrouwde dingen van vroeger, waarbij ze nog een beetje dromen over *thuis*, hun wereld die is vergaan. Zou het niet ontzettend wreed zijn als je hen die spullen uit handen rukte en voor hun ogen kapot trapte? Nou, dat is precies wat u hebt gedaan bij ons, een paar honderd pagina's lang. En daar bleef het niet bij, want u schijnt een vervolg te hebben geschreven. De recensie die ik erover las leek wel over *The god delusion* te gaan, dus is het een vergelijkbaar boek. Nee, daar ga ik mijn geest niet mee vergiftigen. Ik ga nu boeken lezen die positief en opbouwend zijn. Meneer, weet u nog wat ik in een van mijn eerste brieven over idolen schreef? Wanneer ik mensen op een voetstuk zet, plaats ik een trapje naast dat voetstuk. Dan hoeft ik ze er niet af te gooien wanneer ze me teleurstellen. Ze kunnen via dat trapje eraf, en als ze het verdienen mogen ze weer naar boven. Nou, u bent deze keer helemaal naar beneden gegaan. Voorlopig staat u naast uw voetstuk. Maar het kettinkje dat er voor het trapje hangt kan heel simpel los worden gehaakt zodra u in de media en een volgend boek uw goede wil toont. Dan mag u weer op uw voetstuk gaan staan.

Groetjes, Tiny

De laatste reis

Iemand gaf me een stencil getiteld 'Hoe beroemde mannen stierven'. Het lijkt me een goed thema om erover te schrijven. Let op: ik ben niet in de gelegenheid geweest het allemaal te checken. Maar ik schrijf niet negatief over de genoemde mannen. Ik leef met ze mee. Laat dat een verzachtende omstandigheid mogen zijn als een verhaal niet helemaal klopt.

De atheïst Hobbes zei op zijn sterfbed: 'Ik moet een vreselijke engte door, die naar de duisternis leidt'. Kennelijk vermoedde Hobbes toch dat er een hiernamaals moest zijn. Wat ontzettend jammer dat hij geen dominee liet komen om hem te troosten met het Licht der wereld.

Volgens Dawkins was *Voltaire* geen atheïst, maar een deïst. En de deïst meent dat God zich niet interesseert voor de mensheid, laat staan voor een individueel mens. Daarom deed de deïst Voltaire zorgeloos aan allerlei vormen van godslastering. Want deze dwaas dacht: 'God trekt Zich er toch niets van aan.' Maar op zijn sterfbed besepte hij opeens dat God wel alles van belang acht. En dus was hij erg bang.

Zijn verpleegster zei: ik wil nooit meer een ongelovige zien sterven'. Voltaire schreeuwde de hele nacht radeloos om vergeving. Als iemand zo om vergeving smeekt, zal God die wel geven ook. Mijn tante deelde dat standpunt. Ze zei: 'Voltaire is gered, maar er is niets waarvoor God hem kan belonen.' Helaas zijn er ook gelovigen die spijkerhard beweren dat Voltaire voor eeuwig verloren is. Die mensen raad ik aan om eens Lucas 18 vers 10 tot en met 14 te lezen. En vooral vers 13.

Een Franse koning (Karel IX) zei op zijn sterfbed: 'Ik ben verloren! Dit beken ik openlijk' Deze Koninklijke biecht vind ik aangrijpend. Maar ik denk wel: 'Ach majesteit, had nou gauw even een dominee laten halen. Die had uwe majesteit kunnen redden met het evangelie.'

Sir Thomas Scott, ooit president van het Engelse Hogerhuis, heeft gezegd: 'Tot op dit ogenblik dacht ik dat er geen God of hel bestond. Nu weet en voel ik dat beide bestaan en ik ben aan het verderf uitgeleverd door het rechtvaardige oordeel van de Almachtige.' Natuurlijk was ik verbijsterd toen ik de uitspraak van Scott las. Maar net als bij de bekentenis van die Franse koning dacht ik: 'Was er dan helemaal niemand die er snel een christen bij wou halen? Zo eentje die het Bijbelse evangelie nog kent?'

De atheïst **David Hume** schreeuwde: 'Ik ben in de vlammen!' Zijn radeloosheid was shockerend voor de aanwezigen. Hij schreeuwde, dus was hij nog niet dood. Hij had gewoon een verschrikkelijke hallucinatie. Waarschijnlijk was hij geloviger dan hij dacht. En hij wist dat hij een verloren zondaar was. Helaas was er geen christen bij hem. Die had kunnen roepen: 'Jezus kan je uit die vlammen redden!' Dat was hij misschien toch op een rustige manier gestorven.

Ons belaste geweten, onze angsten, trauma's en frustraties kunnen op ons sterfbed nog eenmaal een finaleshow komen geven. Maar ook onze verlangens en idealen kunnen langs komen. Waarschijnlijk zijn er lezers die nu denken aan de ontroerende verhalen van stervende christenen die een engel naast hun bed zien staan. Is het echt een Engel? Ik zou het graag willen beamen. Maar er zijn ook gelovigen die op hun sterfbed verschrikkelijke dingen zien. Zoals een gelovige vrouw op haar sterfbed opeens heel angstig keek. Goddank had de pastoor veel mensenkennis. Hij zei: 'Mijn dochter, komt die demon je weer plagen?' Ze knikte en bezwijmde bijna van angst. 'Nee m'n dochter, niet bang zijn!' zei de pastoor, en nam haar linkerhand in zijn

handen. Zie je die engel met zijn grote witte zwaansvleugels? Daar bij het voeteneind van je bed? Hij komt je halen! En kijk, er komt er nog een engel binnen! En nog een! En nu wel vier tegelijk, door de deur en het open raam! Die demon wordt bang, hij wringt zich tussen al die engelen door naar buiten. Zie je hem vluchten?’ Het koortsige vrouwtje zag het allemaal. Toen ontspande ze, en ze stierf op een heel vredige manier. Zag die pastoor echt de zeven engelen en de doodsbanige demon waar hij over sprak? Waarschijnlijk niet. Volgens mij was er slechts één door God gezonden engel in die kamer. En dat was de pastoor zelf. Al had hij dan geen zwaansvleugels op zijn rug. Toch acht ik het heel goed mogelijk dat stervende mensen een echte engel zien, die onzichtbaar is voor de andere aanwezigen. Maar dat bovennatuurlijke fenomeen overstijgt de werking van onze neurologie.

Dawkins vertelde over een abt die een stervende feliciteerde. Die abt zei: ‘Man, ik wou dat ik met je meekon’. Let op: die abt sprak alleen maar een wens uit. Hij nam niet direct een euthanasiepilletje in. Toch verbaasde Dawkins zich over die positieve benadering van de abt. Hij dacht dat die abt uniek was. Maar er zijn ook mensen die echt graag mee hadden gewild! Mijn lieve tante heeft zo ontzettend geleden, dat ik blij voor haar was toen ze eindelijk naar de Hemel ging. Al was ik ook verdrietig omdat ik haar kwijtraakte. Gelukkig hebben we uitvoerig afscheid kunnen nemen. Natuurlijk hebben we over de Hemel gepraat. Nou ja, tante Eef zei hooguit ‘ja’ of ‘nee’ als reactie op wat ik zei. En soms zei ze een enkel woord. Maar ik kon aan haar gezicht zien wat ze zeggen wou. Als ik vroeg of ze dat bedoelde knikte ze meestal. Dan had ik het goed geraden. Op een zeker moment waren we even stil. Toen dacht ik aan de Opname van alle christenen, the rapture. (*voetnoot 139*) Tante Eef en ik deden altijd alle echt belangrijke dingen samen. Daarom hadden wij dit bedacht: ‘Bij de opname van de gemeente gaan we de Heer hand in hand tegemoet!’ Helaas zou ons plannetje niet doorgaan, want tante lag op sterven. Eerlijk gezegd vond ik het maar niets om in mijn eentje verder te en dat we niet werden gehinderd door principiële bezwaren. Nou, dan hadden we hand in hand zo’n pilletje ingenomen. Maar ja, we hadden niet zulke pilletjes en we wisten dat God ertegen zou zijn. Het zit soms niet mee in het leven. Opeens werd ik een beetje ondeugend en

Voetnoot 139) De Bijbel zegt dat de Here Jezus eenmaal alle christenen komt ophalen, en zullen we samen met de Heer levend naar de Hemel gaan. (1 Thessalonicenzen 4 vers 15 tot en met 18 / 2 Thessalonicenzen 2 vers 1 tot en met 4)

vroeg aan tante: ‘Weet je nog dat we samen de Heer tegemoet zouden gaan in de lucht? Hand in hand?’ Ze knikte. Toen vroeg ik: ‘Je gaat toch niet stiekem alvast vooruit hè? Dat was niet de afspraak!’ Toen kregen we toch zo de slappe lach! Tante Eef had al wekenlang een lijkbleek gezicht en een uitgeputte blik in haar ogen. Maar nu kreeg ze weer rode wangen en ze had haar oude pret-oogjes ook weer. Ik nam haar gezicht in mijn handen en zei: ‘Tante Eef, naast de Here Jezus ben je het liefste dat ik heb.’ Toen straalde ze gewoon! Want het is heerlijk als iemand zoveel van je houdt. Zelfs al weet je niet meer precies wie die persoon eigenlijk is. Tante hield me afwisselend voor haar moeder, haar zus, haar dochter, haar buurvrouw en haar nicht. Maar ze wist gelukkig dat we een hechte band hadden. Sommige gelovigen vinden dat ik geen grap had mogen maken, en we hadden ook niet zo mogen lachen. Maar dat laatste uurtje was een mooie weergave van onze relatie. We konden samen ernstig zijn en dan ontsnappen in wat humor. Dat is toch mooi?

Euthanasie of suïcide

Sommige dingen heb ik al eerder genoemd, maar om compleet te zijn noem ik hier alles wat te maken heeft met ‘De laatste reis’. Tante Eef verzorgde als vrijwilliger de administratie van een hospice-huis. Dat is een huis waar men de laatste weken voor zijn dood wordt verpleegd. Veel mensen komen daar binnen met een euthanasiewens. Maar als al hun pijn zodanig wordt bestreden dat ze ermee kunnen leven, is de doodswens opeens weg. Met andere woorden: mensen die zelfmoord plegen of om euthanasie vragen willen niet echt dood. Hun probleem is: ze ervaren het leven als een brandend huis, en ze zoeken naar de nooduitgang. Feitelijk is het dus een bizar soort overlevingsdrang die mensen tot zelfmoord of euthanasie drijft. Maar zodra de problemen hanteerbaar worden, zijn ze blij dat ze nog leven. Helaas: soms is het leed echt niet te verzachten. Dan wordt er soms euthanasie voorgesteld. Welke bezwaren hebben christenen tegen euthanasie?

1. Simpel de wet ‘Gij zult niet doden’. Maar die tekst slaat op moord. En moord is: iemand beroven van het leven. Iemand doodmaken die nog had willen leven. Euthanasie of hulp bij zelfdoding is dus geen moord. Degene die je helpt wil toch immers sterven? Het is toch barmhartigheid als je hem uit zijn lijden verlost? Toch vind ik dat het in principe strafbaar moet zijn. Om gevangenisstraf te voorkomen moeten minimaal twee artsen besluiten dat euthanasie de enige optie

is. En dan moeten ze het ook nog kunnen verantwoorden voor de rechter. In dat geval volgt er geen gevangenisstraf. Door het strafbaar te laten zijn, voorkomt men dat iemand door de familie wordt gedwongen tot de “keus” voor euthanasie. (Die dwang is al mogelijk bij abortus.)

2. ‘God moet bepalen wanneer je gaat.’ Je mag niet voor God spelen zegt men dan. Dat is natuurlijk zo. Toch zit ik met wat vragen. Ik heb altijd gehoord dat niemand sterft voor de tijd die God heeft bepaald. Maar hoe zit het dan met de slachtoffers van moord? Sterven zij dan wel voor hun tijd? Of stond het vast dat ze hoe dan ook op die dag zouden sterven? Als een vliegtuig neerstort komen er soms wel een paar honderd mensen om het leven. Stond het nou voor al die mensen vast dat ze die dag zouden sterven? Dan is het wel erg toevallig dat ze allemaal in dat vliegtuig waren gestapt. Ook is het wel erg toevallig dat er niemand instapte wiens tijd nog niet was gekomen. Vaak weet je niet of God iemand doet sterven of dat Hij het alleen maar toelaat. Wel weet ik zeker dat God de supervisie heeft. Hij kan ingrijpen, al doet Hij het niet altijd. Ik ben minstens zes keer in serieus levensgevaar geweest. En steeds werd ik gered. Kennelijk heeft God nog een taak voor me. Wees gerust: ik ben niet levensmoe. Toch zeg ik vaak: ‘Nou Heer, vanwege al mijn plannen moet ik minstens honderd worden. Maar als U me nu meteen haalt vind ik het ook best. Maar haal me dan wel op een gerieflijke manier. Tijdens een middagdutje ofzo. En pas nadat mijn vader is gestorven.’

We kunnen iemand eindelijk in leven houden met apparatuur, kunstmatige voeding en medicatie. Dat is net zo goed ‘voor God spelen’ als euthanasie. Want je verhindert zijn sterfproces. Het rekken van iemands leven is alleen gerechtvaardigd als er hoop op genezing is. Of als iemand nog een beetje kan genieten en geluk voelt, al is het op een nog zo bescheiden niveau. En als iemand ondanks een uitzichtloos lijden toch wil blijven leven moeten we hem erbij helpen. Weet je wat ik zo bizar vind? Men houdt iemand kunstmatig in het leven met apparatuur, maar als de familie op zijn verzoek de stekker uit het contact haalt, wordt dat opeens ‘hulp bij zelfdoding’ genoemd. Terwijl die zieke allang was gestorven als de apparatuur het niet had verhinderd. Zoals de huisarts van mijn tante zei: ‘Iemand moet wel de kans krijgen om te sterven. En apparatuur verhindert dat vaak.’ Gelukkig kende ik de wensen van tante. Dus heb ik tegen de arts van

het verpleeghuis gezegd dat er alleen goede pijnstilling was toegestaan, zodat het leven redelijk leefbaar zou zijn. Zelfs al zou dat het sterfproces hierdoor misschien wat versnellen. (Zoiets had tante vaak gezegd.) Een verpleger vertelde op televisie in een discussie: ‘Wij hebben een demente dame die incontinent is en drie keer per dag verschoond moet worden. Dat moeten we met drie man sterk doen. Want ze slaat, schopt, krabt en bijt alsof ze wordt verkracht. Wat denkt u: als zij dit tevoren had geweten, zou ze dan geen euthanasie hebben gevraagd? Had ze niet op waardige wijze afscheid willen nemen van haar dierbaren en dan in hun bijzijn het pilletje innemen? Ik luisterde met gemengde gevoelens naar die verpleger. Want bij euthanasie speel je feitelijk voor God. Maar als je het leven eindeloos rekt met apparatuur en medicatie doe je dat ook. Ik zeg eerlijk dat ik met dat spanningsveld zit, omdat veel andere gelovigen er ook mee zitten. Mocht ik ooit zo ziek zijn dat ik niet meer in staat ben te beslissen, dan kan de familie bepalen of ik uit mijn lijden word verlost. Ze kunnen me in een soort coma laten brengen of ze kiezen voor euthanasie. Als ze er maar niet over praten waar ik bij ben. Dat moeten ze buiten gehoorsafstand doen. Want comapatiënten horen soms alles, zelfs al kunnen ze niet reageren. Stel je voor dat ik nog niet dood wil, en helaas niet in staat ben mijn wensen te uiten. Dan zou ik wanhopig zijn. Maar als ik niets weet van de geplande euthanasie, sterf ik in zalige onwetendheid. Let op: demente mensen of Alzheimerpatiënten hebben meer door dan je denkt. Toen we een familievergadering hadden over tante, leek zij te slapen in haar stoel. Ik zei: ‘Als ze vijf dagen per week in de dagopvang zit, merkt ze het niet eens als we haar uiteindelijk verhuizen.’ Maar toen ik haar die avond naar bed bracht begon ze te huilen en zei ze: ‘Jullie willen me stiekem verhuizen.’ Ik heb haar getroost en zei: ‘Nee, we willen het alleen maar een beetje makkelijker voor je maken. Als je door de dagopvang gewend raakt aan die omgeving, is de verandering niet zo groot.’ Ze zei ook op een dag: ‘Straks weet iedereen alles over mij behalve ik’. Ik heb toen beloofd dat haar van alles op de hoogte zou houden. Slechts in één geval heb ik iets niet verteld. Maar dat was iets vervelends dat ik tegen had gehouden. Als ik dat vertelde had ze er toch over gepiekerd. Op een dag zei ik: ‘De dokter en de hoofdzuster weten dat jij geen euthanasie wilt en dat de familie jou daarin steunt.’ Tante Eef legde haar hand op mijn arm en zei emotioneel: ‘Als je eens wist hoe blij ik ben.’ Tante leed erg onder de angst dat ze actieve euthanasie opgedrongen kreeg als ze zich niet meer kon verweren. Ik

heb haar er praktisch dagelijks van verzekerd dat ik me krachtig zou verzetten tegen actieve euthanasie. Steeds als ik het zei was ze weer een tijdje gelukkig. Want ze wilde gaan op het door God vastgestelde moment. Waarom? Nou, misschien had God nog een taak voor haar. Dat was zeker nog het geval toen ze rondliep op de afdeling. Ze werd 'De Mamma van de afdeling' genoemd, omdat iedereen die het nodig had een knuffel van haar kon krijgen. Maar ook toen ze op sterven lag wou ze geen actieve euthanasie. Ze had altijd klaar gestaan om iets te doen voor God en mensen, en het feit dat ze op sterven lag veranderde daar niets aan. Misschien zou ze op een mooie manier sterven. Dan zag ze Engelen bij haar bed. Maar het was ook mogelijk dat ze radeloos van angst zou sterven, doodsbang dat ze een verloren ziel was. Zulke crisissen had ze al zeker 12 jaar. Het zou verschrikkelijk zijn als ze het laatste uur van haar leven zo'n crisis had, en dat ik er toevallig niet bij was om haar te troosten. Mijn dringende gebed dat tante in haar slaap zou sterven werd op bijzondere wijze verhoord. Tijdens de laatste stervensfase had ze enorme doorligwonden, en ze stikte zowat omdat ze haar mond niet open deed als ze het benauwd had. Terwijl ze doorademde als ze sliep. Daarom bracht de huisarts van het verpleeghuis tante Eef in een coma-achtige slaap. Zo leed ze niet bewust, en zou ze ook geen weet hebben van haar stervensuur. Verder was er nog iets. Een hap voedsel kon een halve dag in haar mond zitten zonder dat ze slikte. En dan kon het ook nog in het verkeerde keelgat schieten. Met alle narigheid van dien. De dokter legde uit waarom het slikreflex weg was. Dat kwam doordat haar ingewanden geen voedsel meer konden verteren. Haar organen waren aan het afsterven. Dit was een symptoom van de laatste stervensfase. Het zou geen twee weken meer duren. Er zijn natuurlijk kunstmatige voedingen mogelijk. Helaas kon dat niet bij tante. Ze was wekenlang van streek toen ze eens wegens een onderzoek heel even een slangetje door neus en keel moest verdragen. Hadden we haar op haar sterfbed nog moeten kwellen met zo'n slangetje door haar neus om voeding toe te dienen? Bovendien konden haar maag en darmen zelfs vloeibaar spul niet meer verwerken, zodat ze bij haar ellende ook nog misselijk zou worden en dan zou overgeven in bed. En omdat er weinig personeel is zou ze een hele tijd in haar braaksel moeten liggen. Wilden we dat? Nee, natuurlijk niet. Tante Eef zei altijd: 'We moeten iemands leven leefbaar houden. Zelfs als het leedverzachtende middel het leven korter laat zijn.' Ze zou dat ook hebben gezegd als ze bij haar volle verstand stervende was geweest. Omdat ze niets meer

doorslikte en haar organen geen voedsel meer konden verteren kreeg ze de laatste week geen eten meer. Maar ik hield wel haar mond vochtig met een nat sponsje op een stokje. Bij nader inzien had ik ook nog regelmatig haar lippen moeten insmeren met *vaseline lanette*. (Dat is een zachtere, smeerbare versie van vaseline) Omdat de lippen erg droog worden. Maar dat wist ik niet. Wat ik wel wist was dat haar gezicht en handen juist in die situatie een goede crème nodig hadden. Ook zong ik vertrouwde christelijke liederen, en sprak ik haar gebeden uit. Want ik had gehoord dat mensen in een comaslaap soms toch alles horen. Gelukkig wist ik zeker dat tante Eef een geredde ziel was toen ze stierf. Maar hoe ga je ermee om als je niet zo zeker bent van een dierbare? Een moeder werd radeloos van de gedachte dat haar zoon naar de hel was gegaan. Want bidden had nu geen zin meer. Hij was toch immers dood? Iemand zei toen troostend tegen haar: ‘Misschien dat hij in zijn hart, één seconde voor hij echt dood was tot de Heer heeft geroepen. Dus toen hij zijn ogen al dichtdeed. Dan is hij toch naar de Hemel gegaan! Gun jezelf nou die gedachte.’ Die moeder voelde zich werkelijk getroost.

De Nooduitgang

Als je suïcidaal bent, bereik je een fase waarin je niet meer weet wat je de familie aandoet als je een eind aan je leven maakt. Je denkt hooguit ‘Ze begrijpen het wel. En als het niet fijn is aan de overkant kom ik wel terug.’ Als zeventienjarige was ik suïcidaal. Ik koos ervoor om een overdosis te nemen, want dat was netter dan alle andere opties. Ik zou me douchen, mijn mooiste kleren aantrekken, mijn haar kammen en zo op bed gaan liggen. Ik dacht echt dat het dan makkelijk was voor iedereen. Hoe zou iemand zich hebben gevoeld als hij in 1945 wist dat Nederland bevrijd ging worden? Nou, zo voelde ik me in de week voor de geplande dag. Het besef dat mijn lijden over een paar dagen eindelijk voorbij was maakte me heel blij. Maar God had andere plannen. In het weekend vroeg mijn moeder of ik mee wou naar de kerk. Ach, het was de laatste keer dat ik haar blij kon maken, dus ging ik mee. In mijn hele leven heb ik misschien wel vierduizend preken gehoord. Slechts één keer sprak men over suïcide. En dat gebeurde juist in dat weekend! De bewering dat zelfmoord een zonde zou zijn steunt niet op een Bijbeltekst. Nergens in de Bijbel wordt het veroordeeld. Het wordt alleen maar jammer gevonden. Maar God liet mij die ochtend wel weten dat *ik* het niet mocht doen! Thuis smeekte

ik God om een dodelijk ongeluk of zo. Maar God verhoorde mijn gebed naar Zijn Wijsheid. Dus anders dan ik had gewild, maar ook beter. Weet je, mijn probleem was dat ik het leven niet aankon. Dat kwam door fobieën, hallucinaties, dwangneuroses, chronische pijn, geheugenstoornissen en ook schoolterreur. Natuurlijk kan God al onze problemen oplossen. Maar Hij kan ons ook zo sterk maken dat we onze problemen aan kunnen. En dat deed de Heer in mijn geval. Een week was ik ziek. In elk geval voelde ik me erg beroerd. En het onweerde ook nog. Mijn gordijn was open, zodat felle bliksem kon zien. Het felle licht in mijn kamer deed zeer aan mijn ogen. Na het onweer schoven een paar zwarte wolken uit elkaar. Toen vloog er een witte vogel langs de blauwe hemel in een zonnestraal. Er steeg direct een grote dankbaarheid uit me op. Alleen vanwege de schoonheid van wat ik zag. En sinds die dag heb ik een bijzonder vermogen. Ik kan alle narigheid vergeten door een bloeiende roos. Of als de kat van de burens kopjes geeft. Op een dag kreeg ik extreem veel pijn terwijl ik nog een heel eind moest lopen. In al mijn ellende stortte ik praktisch neer op een laag muurtje. Ik ging bijna een deuntje huilen toen ik een stem in mijn hoofd hoorde. ‘Kijk eens om je heen. Zie je die mooie bomen?’ Ja, die bomen waren prachtig. Al die tinten groen. Er waren zelfs drie oude beuken met prachtig donkerrood blad. Wat ruisten ze mooi door een bries wind. De wolken in alle tinten tussen wit en donkergrijs waren ook mooi. Er begon een vogel zingen. En nog een vogel. De pijn voelde ik nog. Maar ik had mijn focus verlegd en alles leek anders. Toen ik opstond en verder liep werd de pijn weer erg fel. Gelukkig bleef de natuur me helpen om er tegen te kunnen. De bomen bleven ruisen, de wolken veranderden steeds van kleur en vorm en de vogels bleven zingen. Dat vermogen om dankbaar zijn voor iets moois en mijn gevoel voor humor zijn de zwembandjes die God mij heeft gegeven. Je weet wel, die dingen die je als kind om je bovenarmen kreeg als je nog niet kon zwemmen. De zwembandjes humor en dankbaarheid voorkomen dat ik kopje onder ga in de oceaan die Zwarte Wanhoop heet.

In de jaren tachtig was er iemand voor de trein gesprongen op een plek waar veel treinen langs moesten. Dus moesten de reizigers in een bomvolle bus. Er was maar één persoon die mopperde om het ongemak. Een vrouw van ongeveer vijftig zei verontwaardigd dat die onbekende jongen erg egoïstisch was. Hij had er volgens haar aan moeten denken dat hij ons ongemak bezorgde. Iedereen keek haar

zwijgend aan. Begreep zij niet dat die arme jongen wel ergere zorgen had dan ons tijdelijke ongemak? En denk eens aan het verdriet van zijn moeder! Thuis schreef ik het volgende gedicht:

Jan de Mus

*Er is vandaag iets ergs gebeurd.
Een mus werd gepakt door een kat.
Daar was niet veel aan verbeurd.
Dus niemand die ermee zat.*

*Er is vandaag iets ergs gebeurd.
Met een mens zoals jij en ik.
Niemand heeft zijn lot betreurd.
En niemand hoorde zijn gesnik.*

*Er is vandaag iets ergs gebeurd.
Jan sprong voor de trein
En wie er ook zijn sprong betreurt;
voor velen zal hij lastig zijn.*

*Er is vandaag iets ergs gebeurd
We moesten in een volle bus
Slechts één vrouw heeft gezeurd
Voor haar was Jan een mus*

*Er is vandaag iets ergs gebeurd
Die klaagster kwam in een leeg huis
De agent heeft zijn boodschap diep betreurd:
'Mevrouw, uw Jan komt nooit meer thuis.'*

T.N.

Twee jaar nadat God me had tegengehouden om dood te gaan zag ik een aangrijpend Tv-programma. Een jongen was voor de trein gesprongen, en zijn nabestaanden zaten met heftige vragen waar ze geen antwoord op kregen. Ook hadden ze een verwarrende cocktail aan emoties. Woede, schuldbesef en verdriet liepen door elkaar heen als een onontwarbare knoop van draden. Als Tv-kijker zat ik met tranen in mijn ogen, want ik besepte dat mijn familie met dezelfde ellende had kunnen zitten. Plotseling had ik het idee dat ik een brief moest schrijven aan die rouwende familie. Voor die mensen was ik alleen maar 'Tiny'. Maar ik deed er ook een begeleidend briefje bij

voor de Evangelische Omroep, zodat de EO wel wist wie ik was en waar ik woonde. Ik schreef aan die familie dat ik vanwege mijn eigen ervaring wel kon vertellen wat hun dierbare dacht en voelde. ‘Het klinkt raar, maar eigenlijk pleeg je zelfmoord uit overlevingsdrang. Je ervaart het leven als een brandend huis, en je zoekt naar de nooduitgang.’ Toen gaf ik die mensen een advies dat ik niet uit mijzelf kon geven op basis van ervaring of opleiding. Het was God die me inspireerde. Ik schreef: ‘Lieve familie, u kunt drie brieven schrijven aan de overledene. Een boze brief, een Begripsbrief en een Vergeving vragende brief. Als je boos bent, uit die woede dan ongeremd in je boze brief. Heb je begrip voor de overledene? Dan schrijf je in de begripsbrief. En heb je last van grote schuldgevoelens? Hoe belachelijk en overdreven ze ook zijn, vraag de overledene toch vergeving in de vergevingsbrief. Als u die emoties gescheiden van elkaar verwerkt, gaan de brieven uiteindelijk op elkaar lijken, omdat het eigenlijk allemaal over machteloosheid gaat. Daarna begint pas de normale rouwverwerking’. Een tijd later kreeg ik van de Evangelische Omroep een mooie brief. De rouwende familie liet via de EO weten dat mijn advies hen geweldig had geholpen. Het schrijven van de Boze brief, de Begripsbrief en de vergevingvragende brief zijn samen een prima hulpmiddel! Je kunt die brieven ook schrijven als je dierbare zo dement is dat je niet meer met hem kunt praten over dingen die je dwarszitten. Toen tante Eef Alzheimer had, schreef ik veel brieven aan de gezonde tante van een paar jaar daarvoor. Ik deelde mijn zorgen. Dit bijvoorbeeld: ‘Tante Eef, je mag van mij alles wat je gelukkig maakt. Maar als je iets wilt dat ongezond of gevaarlijk is, moet ik je soms behandelen als een klein meisje. Dat vind ik zo erg. Het voelt alsof ik geen respect toon. Maar echt, het kan vaak niet anders.’ Zo’n brief helpt enorm. Want je kunt je voorstellen wat je dierbare gezegd zou hebben als hij weer bij zijn volle verstand was en je brief las. De Alzheimer was bij tante al erg geëscaleerd, toen ze opeens een paar dagen weer bij haar volle verstand was. Ongelofelijk. Ik vertelde alles wat er het laatste half jaar was gebeurd, en ze reageerde zoals ik wel had verwacht. Ze zei dat ik het goed had gedaan. Dat was een geweldige bemoediging. Toen ze weer terugzakte in haar Alzheimer schreef ik weer brieven aan tante zoals ik haar van vroeger kende. En ik wist zeker dat ‘De tante Eef van vroeger’ tevreden over me kon zijn.

Lieve lezer of lezeres,

Men ziet mij als een sterk mens, en misschien ben ik echt sterker dan anderen. Maar sterke mensen zijn vaak kwetsbare kindertjes die zich in een harnas hebben verstopt. En ze kunnen er niet meer uit. Niemand anders dan God alleen verstaat onze gedachten onder die stevige helm. Niemand hoort ons hart bonzen achter die roestvrijstalen borstplaat. Ook is God de enige die onze tranen achter het gesloten vizier kan zien. Toch is het me gelukt om het vizier anderhalve centimeter open te wrikken, en er een microfoontje door te laten zakken tot de hoogte van mijn hart. Hopelijk is dit genoeg, want meer heb ik niet te bieden.

Groetjes, Tiny

Brug

*Het geloof is een smalle brug
die draagt van gisteren naar morgen.
Er is geen weg terug,
maar God zal voor ons zorgen.*

*Al kraakt de brug, al gaapt de kloof,
het gaat niet om onze moed.
God is groter dan ons klein-geloof.
Dat merk je aan alles wat hij doet.*

*Al is het geloof een smalle brug,
De Heer is het vangnet eronder.
Vertrouw op God en houd steeds vol,
want Gods trouw is het grootste wonder.*

T.N.